

ספר זִהַר קָדָשׁ הַמְּנַקֵּד

על פרשיות התורה והמגילות: שיר השירים רות ואיכה

מהתנא האלקי

רבי שמעון בר יוחאי זי"ע

והוא קובץ מאמרים שהושמטו מספרי הזהר המודפסים ומצאום בכתבי יד. והחכם המקובל ר' אברהם הלוי זצ"ל מעיר הקודש צפת ת"ו סדרם לפי פרשיות התורה כמ"ש בהקדמת המו"ל מדפוס שאלוניקי יע"א שנת אשכל (שנ"א)

עם הביאורים הנפלאים

הסולם

מבאר ומתרגם כל דברי הזהר במלואם, אחת בלי פירוש. ומלבד אותם המקומות החל מענינים הפשוטים עד המקומות שבספר הזהר, העוסקים בחכמת הקבלה, הסתומים ביותר, ואינו מניח אף מלה הרי הוא ביאור שוה לכל נפש.

מראות הסולם

הוא מלוי אל ביאור הסולם:

אותם המקומות, שצריכים לאריכות יתרה, הוקבע מקומם במראות הסולם.

חלופי גרסאות

מביא כל השינויים שבאו בדפוסים הקודמים משנת שי"ח עד הנה.

מסורת הזהר

מראה מקומות לענין המדובר, שנמצא בג' חלקי הזהר, תקוני זהר, זהר חדש ותקונים חדשים

לוח השואת הדפים

משוה הדפים בתקוני זהר, זהר חדש ותקונים חדשים של דפוסים שונים, לאלו שב"מסרת הזהר"

כדי להקל על המעיין להבין הביאורים במקומות שעוסקים בחכמת הקבלה, הוספנו את הספרים

א. פתיחה לחכמת הקבלה

ב. פתיחה לפירוש הסולם

מהאדמו"ר רבי יהודה ליב הלוי אשלג זצוק"ל

מחבר הספרים המפורסמים "פנים מסבירות" ו"פנים מאירות" על עץ חיים מהאריז"ל, "תלמוד עשר הספירות" ט"ז חלקים, "בית שער לכונות" וספר "האילן הקדוש"

חלק יט

פרשיות: בראשית עד בשלח

הסכמת הרבנים הגאונים מארי דארעא דישראל זצלה"ה

חיים שאול דוויך הכהן

ראש ואב לכל חכמי המקובלים והמכוונים מהספרדים דפעייה"ק ירושלים ת"ו

בעזה"י עיה"ק ירושלים סיון תרפ"ד

הן היום גדול נתכבדתי ראות פני כבוד הרב הגאון המקובל האלקי כקש"ת אדמו"ר יהודה הלוי אשלג שליט"א ורצה ממני ליתן לו הסכמה על ספרו פנים מאירות ומסבירות על העץ חיים הקדוש, וכשאני לעצמי, אין בי לא דעת ולא תבונה, וקל וחומר בדברים העומדין ברומו של עולם. אמנם למען כ"ק תורת המחבר שליט"א, באתי בהסכמתי. ויהי רצון, שיפוצו מעינותיו חוצה, וכסא תורתו יוגדל בהוד והדר, להוציא כל ספריו, רזי דרוזין, חידושין על אמיתת התורה וסודותיה, עפ"י מרן הקדוש האר"י החי. ויתקיים בו, לא ימושו מפיד, מזרעך, ומזרע זרעך, מעתה ועד עולם.

ואשרי כל מחזיק בידו, להוציא לאור תעלומות, תורה יצאה בהינומא כי שכרו גדול, עץ חיים היא למחזיקים בה, ובפרט המחזיק להגדיל חכמת האמת ולהאדריה, ולהחזיק ביד לומדיה. כי הלימוד הקדוש הזה ותפלה בכונה, מקרבים קץ הגאולה, כמ"ש בווה"ק ברעיא מהימנא פרשת נשא דף קכ"ה ע"ב, בהאי ספרא יפקון ישראל מגלותא וכו'. ותקוני הווה"ק תיקון ל' בתחילתו האריך שם בזה, ובתיקון מ"ג בתחילתו, שם כתב, שמבטל כמה גזירות קשות מישראל ולקרב קץ הגאולה.

ולכן אנשי חיל עם קדוש, תחזקנה ידיכם לעשות חברות קדושות, להרים דגל התורה להחזיק בלימוד הקדוש הזה, אשר על ידו אנו יוצאים מעבדות לחרות, משעבוד לגאולה, ומאפלה לאור גדול, והיה ה' למלך על כל הארץ, ויהיה ה' אחד ושמו אחד.

ונזכה לראות בקרוב ירושלים נוה שאנן, ומקדש על מכוננו, וכהן בעבודתו ולוי בדוכנו, בעכלא בזמן קריב, ויקום בנו מקרא שכתוב, כי עין בעין יראו בשוב ה' את שיבת ציון, ובנין אפריון, וימלוך עלינו במהרה מלך עליון. כ"ד החותם לכבוד התוה"ק.

והנני מברך את כבוד אדמו"ר המחבר שליט"א הנ"ל, בברכה משולשת האמורה מפי אהרן ובניו הכהנים הקדושים פה ירושת"ו.

כ"ד הצב"י חיים שאול דוויך הכהן

בעהמ"ח ס' איפה שלימה על ס' אצרות חיים

וספר בניהו בן יהודע והו"ב על שפת אמת ועלי נהר

יוסף חיים זאנענפעלד

האב"ד לכל מקהלות אשכנזים בעה"ק ירושלים ת"ו

ב"ה, עיה"ק ירושלים ת"ו, יום ער"ח תמוז תפ"ד לפ"ק

אם כי אני איני מהבקיאים בצפוני התוה"ק, בכל זאת, יהיו שורותי אלה נאמרים לכבוד התורה ולומדיה, אחד מיקירי ירושלים וחכמיה, העוסק בתורה לשמה ומגלה צפוניה, ה"ה האי גברא רבא ויקירא ידידי, הוא הקשור במוטרות לבבי, מאז בואו לקבוע דירתו בעיר קדשינו עד עתה לא זזתי מחבכו, עד שהוקרתיו לאח ואחות וצחצחות, כי אמר לחכמה אחותי את, כיראתו הקודמתו כקש"ת הרב הגאון ר' יהודה ליב אשלג שליט"א, רב בגבעת שאול פרור ירושלים ת"ו.

האמת אגיד, שאני יודע מך ערכי, כי אפילו בפשט איני כדאי ליתן הסכמה, מכ"ש בדבר שלא בי הוא, אבל כולי עלמא מכירים את כבוד שר המסכים הנ"ל, הכהן הגדול בלימוד הקבלה, ומפורסם שמו. ויהי"ר מפני אבינו שבשמים, שכל ברכותיו יתקומו, ובעה"ח המחכה לישועה קרובה.

הק' יוסף חיים זאנענפעלד

הסכמת כ"ק אדמו"ר מגור זצוק"ל

ב"ה, ר"ח אדר תש"ה

הגיע לידי ספר הזהר עם פירוש הסולם מאת הרה"צ מוהר"ר יהודא הלוי אשלג שליט"א, והנני נותן דמי קדימה על הספר הנז' ומבקש מאחרים לסייע בזה.

המצפה לישועות ישראל במהרה
נאם אברהם מרדכי אלטר

הסכמת כ"ק אדמו"ר מויזניצא זצוק"ל

ב"ה, יום כ"ה חודש שבט תש"ה

כבוד ידידי הנהר"י אג"ש די בכל אתר ואתר הי"ו הן כל יקר ראו עיני הפירוש על הזוה"ק מהגאות בנגלה ונסתר המקובל מוהר"ר יהודא הלוי אשלג שליט"א, פירוש פוקח עינים, הנקוב בשם הסולם ו"מסרת הזהר" שכבר נודע בישראל שמו הטוב בחבוריו וכבר הסכימו על זה גדולי הדור שלפני ג"ע זצ"ל. ולזאת מצאתי לנכון להביא את הברכה אל ביתי ונתתי מעות קדימה בעד כל הקונטרסים שיצאו מתחת מכבש הדפוס, והנני מבקש מאחינו בית ישראל די בכל אתר ואתר שכן יעשו גם הם, ויחזקו ויסייעו במיטב יכלתם את המפעל הזה ויהיה אפשרות להוציא לאור תעלומה בהקדם האפשרי.

הכ"ד למען הרמת כבוד התורה וק"ן ישראל המצפה לישועה וגאולה קרובה
הק' אליעזר בהה"צ מוהר"י זצלה"ה

הסכמת כ"ק אדמו"ר מבעלזא זצוק"ל

ב"ה, גם אני אקח אי"ה ספר הסולם ביאור על הזוה"ק אשר חיבר ידידנו הרב הגאון המקובל כקש"ת מוהר"ר יהודה ארי' ליב הלוי אשלג שליט"א מירושלם תוכב"א כאשר יצא לאור עולם במחיר אשר יושג עלי הרב המחבר שליט"א, ונתתי מעות קדימה כנהוג.

גם כ"ק אחי אדמו"ר שליט"א מבעלזא יקח אי"ה ספר הסולם ביאור על זוה"ק מהמחבר הרב הגאון המקובל וכו' מוהר"ר יהודא ארי' ליב הלוי אשלג שליט"א מירושלים תוכב"א כאשר יצא לאור עולם במחיר אשר יושג עליו, ונתן מעות קדימה כנהוג.

והנה כו"ח בשם כ"ק מרן אחי אדמו"ר שליט"א כ"ב שבט תש"ה תל-אביב ת"ו.

הק' מרדכי רוקח באאמו"ר זצוקלה"ה מבעלזא
אבד"ק בילגורייא

הסכמת כ"ק אדמו"ר מטשארטקוב זצוק"ל

ב"ה, ר"ח מנ"א תש"ה ירושלים ת"ו.

הן בא לפני בן הרה"ג המחבר וכו' כש"ת מוה"ר ר' יהודא ארי' ליב אשלג שליט"א. רב ור"מ דישיבת "עיטור רבנים", ובידו קונטרס מאביו אשר כבר נדפס על הזוה"ק בשם "הסולם" והנה כבר נודע טבעו של הרהמ"ח עפ"י ספריו אשר הפליא לפעלא טבא אמרתי יישר כוחו. ויהי ד' אתו לבצע את אשר החל לעשות לשמחת לב אוהבי תורה ושוחרי תושיה. וכודאי חובה כפולה ומכופלת הוא לכל יראי ד' וחושבי שמו. להביא את הספר הק' לביתו. וברוכים יהיו העושים והמעשים לכבוד התורה.

המצפה לרחמי שמים ולישועת כלל ישראל.

נחום מרדכי במוה"ר ישראל זצ"ל

לוח ראשי תיבות וקיצורים

ד

ד': דף. דו"ג: דבר ונוקבא. דהו"ג: דהוד וגבורה.
דט"ר: דט' ראשונות. דחז"ל: דברי חכמינו ז"ל.
דכ"ז: דכל זה. דלפ"ז: דלפי זה. דנת"א:
דנקודות תגין אותיות. דע"כ: דעל כן, דעל
כרחך. דע"ס: דעשר ספירות. דעסמ"ב: דע"ב
ס"ג מ"ה ב"ן. דפו"י: דפוס ישן. דצח"מ: דומם
צומח חי מדבר. דת"י: דעת ת"ת יסוד.

ה

ה"ג: ה' גבורות. ה"ח: ה' חסדים. הה"ד: הדא
הוא דכתיב. ה"י: היה. ה"מ: ה' מקיפין. הנ"ל:
הנוכר לעיל. ה"ס: היא סוד. ה"ק: הקדוש.
הקב"ה: הקדוש ברוך הוא. ה"ר: ה' ראשונות,
ה' ראשונה. השי"ת: השם יתברך. ה"ת: ה'
תתאה. התפ"א: התפשטות א'. התפ"ב: התפשטות
ב'.

ו

ואכ"מ: ואין כאן מקומו. ואכמ"ל: ואין כאן
מקומו להאריך. ובעוה"ר: ובעונותינו הרבים.
ובש': ובשער. ודו"ק: (ודייק). והמ"י: והמשכיל
יבין. ונלע"ד: ונראה לפי עניות דעתי. וע"ד:
ועל דא. ועד"ז: ועל דרך זה. ו"ק: ו' קצוות.
ועכ"ז: ועל (ועם) כל זה. ו"ת: ו' תחתונות.
ותי': ותיקונים.

ז

ז"א: זעיר אנפין. זא"ז: זה אצל זה. זב"ז: זה
בזה. זו"ן: זעיר ונוקבא. ז"ח: זהר חרש. ז"ל:
זכרונו לברכה, זה לשונו. זל"ז: זה לזה. ז"מ:
ז' מלכין. זמ"ז: זה מזה. ז"ס: זה סוד. ז"ע:
זה ענין. זע"ז: זה על זה. ז"ת: ז' תחתונות.

ח

ח"א: חלק א'. ח"ב: חלק ב', חפצי בה. חב"ד:
חכמה בינה דעת. חג"ת: חסד גבורה תפארת.
ח"ו: חס ושלום. חו"ב: חכמה וכינה. חו"ג:
חסד וגבורה. חו"ל: חכמינו ז"ל. חח"ן: חכמה
חסד נצח. ח"ס: חכמה סתימאה. חע"ה: חיי
עולם הבא.

ט

טנת"א: טעמים נקודות תגין אותיות. ט"ס: ט'
ספירות. ט"ר: ט' ראשונות. ט"ת: ט' תחתונות.
טו"ר: טוב ורע.

א

א"א: אריך אנפין, אי אפשר. אבי"ע: אצילות
בריאה יצירה עשיה. אב"א: אהור באהור. אדה"ר:
אדם הראשון. או"א: אבא ואמא, אחד ואחד.
אוה"ע: אומות העולם. או"ח: אור חוזר. או"י:
אור ישר. א"י: ארץ ישראל. או"מ: אור מקיף.
או"ג: אריך ונוקבא. או"פ: אור פנימי. אחב"פ:
אהור בפנים. אח"ז: אחר זה. אח"כ: אחר כך.
אח"פ: אהון חוטם פה. א"כ: אם כן. אמ"ר:
אור מים רקיע. אע"ג: אף על גב. א"ס: אין
סוף. אצ"ל: אין צריך לומר. א"ק: אדם קדמון.
ארגמ"ן: אוריאל רפאל גבריאל מיכאל נוריאל.
ארמ"ע: אש רוח מים עפר. אשלי"י: אדם שחור
לכן ירוק. אתעד"ל: אתערותא דלעילא. אתעדל"ת:
אתערותא דלתתא.

ב

בא"ד: באמצע דיבור. באד"ר: באדרא רבא.
באדרי"ז: באדרא זוטא. בגי"ה: בינה גבורה הוד.
בג"ד: בגין דא. בגי"כ: בגין כך. בדו"ר: בדחילו
ורחימו. ביהמ"ק: בית המקדש. בועד"ק: בוצינא
דקרדנותא. בחי"י: בחינה. בי"ע: בריאה יצירה
עשיה. בחי"ד: בחינה ד', בכ"מ: בכל מקום,
בכמה מקומות. במ"א: במקום אחר. במ"ר:
במדרש רבה. ב"ג: בר נש. ב"ן: הוא מספר
שם הויה במילוי ההי"ן. בס"ד: בסייעתא דשמיא,
בספרא דציניעותא. בסו"ה: בסוד הכתוב. בע"א:
בענף א'. בס': בספר. בע"ה: בעזרת השם.
בעה"ח: בעץ החיים. בעוה"ז: בעולם הזה.
בע"כ: בעל כרחו. בע"מ: בעל מנת. ב"פ: ב'
פעמים. בפ"ע: בפני עצמו. ב"ש: ב' שלישים.
בשכמל"ו: ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד.
בת"ת: בתפארת.

ג

ג"א: ג' אמצעיות. ג"כ: גם כן. גי' גימטריא.
גו"ע: גולגלתא ועינים. ג"ע אח"פ: גולגלתא
עינים אהון חוטם פה. גי"ט קר"ע פ"ח: (ו'
תיקוני רישא) גולגלתא לבנה, טלא דכדולחא,
קרומא דאוריא, רעוא דמצחא, עמר נקא, פקיחו
דעינין, חוטמא. ג"ע: גן עדן. גי"ר: ג' ראשונות.
ג"ת: ג' תחתונות.

י

י"ה: (ב' אותיות ראשונות דשם הויה). יו"ש: ימין ושמאל. יחנר"ן: יחידה חיה נשמה רוח נפש. י"ס: יוד ספירות. יצה"ר: יצר הרע. יצ"ט: יצר טוב. יש"א: ימין שמאל אמצע. ישסו"ת: ישראל סבא ותבונה. ית': יתברך, יתעלה.

כ

כאו"א: כל אחד ואחד. כ"ג: כהן גדול. כד"א: כדא דאת אמרת. כה"ג: כהאי גונא. כ"ז: כל זה. כ"ח: כלי חיצון. כתר חכמה. כח"ב: כתר חכמה בינה. כחב"ד: כתר חכמה בינה דעת. כח"ב תו"מ: כתר חכמה בינה ת"ת ומלכות. כ"י: כנסת ישראל. כ"כ: כל כך. כמד"א: כמה דאת אמרת. כמו"ש: כמו שכתוב. כנו': כנוזר. כנ"ל: כנוזר לעיל. כ"ע: כתר עליון. כ"פ: כלי פנימי.

ל

ל"ג: לא גרסינן. ל"ה: לבנת הספיר. לעסמ"ב: לע"ב ס"ג מ"ה ב"ן. לעת"ל: לעתיד לבא. ל"ת: לא תעשה.

מ

מ"ב: שם מ"ב אותיות. מב"ד: משיח בן דוד. מ"ד: מיין דוכרין, מאן דאמר. מדה"ד: מדת הדין. מדה"נ: מדרש הנעלם. מדה"ר: מדת הרחמים. מ"ה: הוא מספר הויה במילוי אלפין. מה"מ: מלאך המות. מה"ש: מלאכי השרת. מולי"מ: מטי ולא מטי. מו"מ: מעלה ומטה. מ"ז: משנה ז'. מכ"ש: מכל שכן. מ"ל: מנא לן. מל"ת: מצות לא תעשה. מ"מ: מכל מקום. ממ"נ: ממה נפשך. מ"ן: מיין נוקבין. מ"ע: מצות עשה. מע"ט: מעשים טובים. מרשב"י: מאמרי רבי שמעון בר יוחאי. מ"ש: מה שכתוב. משא"כ: מה שאין כן.

נ

נ"א: נוסחא אחרינא. נה"י: נצח הוד יסוד. נהי"מ: נצח הוד יסוד מלכות. ני"ק: ניצוצין קדישין. נ"ע: נקבי עינים. נק': נקרא. נ"ר: נפש רוח, נחת רוח. נר"ן: נפש רוח נשמה. נרנח"י: נפש רוח נשמה חיה יחידה. נת"א: נקודות תגין אותיות.

ס

ס"א: ספרים אחרים, סתרי אותיות, סטרא אחרא. ס"ג: (הויה במילוי יודין ואלף בואו). סו"ה: סוד הכתוב. ספ"י: ספירה. ס"ת: ספר תורה, סתרי אותיות.

ע

ע"א: ענף א', עמוד א'. ע"ב: (הויה במילוי

יודין). עמוד ב'. עבגע"מ: עור בשר גידין עצמות מוחא. ע"ג: ענף ג'. ע"ד: על דרך. עד"ה: על דרך הכתוב. עדי"מ: על דרך משל. עוה"ז: עולם הזה. עו"נ: עתיק ונוקבא. ע"ז: על זה. ע"ח: עץ חיים. עי"ז: על ידי זה. ע"י: עתיק יומין, על ידי. ע"י: עיין, עילאין. עי"מ: עיבור יניקה מוחין. ע"כ: על כן, עד כאן. עכ"ד: עד כאן דבריו. עכ"ל: עד כאן לשונו. עכ"פ: על כל פנים. ע"מ: על מנת. ע"ס: עשר ספירות. עסמ"ב: ע"ב ס"ג מ"ה ב"ן. ע"פ: על פי. עצה"ד: עץ הדעת. ע"ק: עתיקא קדישא. ע"ש: עיין שם. עש"ה: עיין שם היטב.

פ

פ"א: פרק א'. פ"ב: פרק ב'. פב"א: פנים באחור. פב"פ: פנים בפנים. פ"ג: פרק ג'. פו"ח: פנימיות וחיצוניות. פי': פירוש. פלח"ה"ק: פתיחה לחכמת הקבלה. פמ"א: פנים מאירות. פמ"ס: פנים מסבירות. פרד"ס: פשט רמז דרוש סוד.

צ

צח"מ: צומח חי מדבר.

ק

קושי"י: קוצו של יוד. קל"י: קליפות. ק"ק: קדשי קדשים. ק"ש: קריאת שמע.

ר

רה"ר: רשות הרבים. רה"י: רשות היחיד. רדל"א: רישא דלא אתיידע. רח"ו: ר' חיים וויטאל. ר"ל: רצונו לומר. רמ"ק: ר' משה קורדובירו. רמ"ח: (מספר). רע"מ: רעיא מהימנא. רפ"ח: (מספר). רשב"י: ר' שמעון בן יוחאי. רשר"ד: ראייה שמיעה ריח דיבור. רת"ס: ראש תוך סוף.

ש

ש': שער. ש"א: שלישי אמצעי, שלישי א'. ש"ב: שער ב'. שביה"כ: שכירת הכלים. ש"ג: שער ג'. ש"ך: (מספר). שמרשב"י: שער מאמרי רבי שמעון בן יוחאי. שנגל"ה: שורש נשמה גוף לבוש היכל. שנא"ן: (ד' חיות המרכבה) שור אריה נשר אדם. שס"ה: (מספר). ש"ע: שלישי עליון. שצ"מ חנכ"ל: (ז' כוכבי לכת) שבתאי צדק מאדים חמה נוגה כוכב לבנה. ש"ת: שלישי תחתון.

ת

ת"ד: תיקונא דיקנא. תה"ר: תהומא רבא. תו"מ: תפארת ומלכות. ת"ז: תקוני זהר. ת"ח: תא חזי, תיקונים חדשים. תכ"ב: תלת כלילן בתלת. תע"ס: תלמוד עשר ספירות. תר"ג: (מספר). ת"ש: תא שמע. תש"י: תפילין של יד. תשר: תפילין של ראש. ת"ת: תפארת.

זהר חֲדָשׁ בְּרֵאשִׁית

מְאָמֵר יְהִי אֹר

(א) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי אֹר, א"ר יִצְחָק, א מְכָאן מְשָׁמַע, וְעַקְרָן קב"ה
לְהַנִּי נְטִיעָן, וְשְׁחִיל לֹן. דְּכָתִיב יְהִי.
(ב) רַבִּי יְהוּדָה אֹמֵר אֹר שְׁכָבֵר הָיָה, תַּנְן. ב מְשָׁמַע דְּכָתִיב וַיְהִי אֹר. וְהָיָה
לֹא כְּתִיב, אֲלֵא וַיְהִי.

חלופי גרסאות

א נ"א מכאן דעקן קב"ה להני נטיען ושחיל לון משמע
דכתיב (דפוטים הראשונים סאלוניקו קראקא ווינציא). ב הכי
גרסת דפוט מונקאטש וכדפוטים אחרים לא כתוב משמע.

מסורת הזהר

(א) (בראשית א') כ"א מ צ"ד.

הסולם

יהי אור

וז"ש, וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי אֹר, אר"י
מכאן משמע דעקן קב"ה להני נטיען.
כי מתוך שנאמר יהי אור, בו"א, דהיינו שקיבל
אור העליון, משמע שעקר הקב"ה את זו"ן
המכונים נטיעות, ממקום המלכות דמדת הדין,
ושתיל לון, במקום המלכות המשותפת במדת
הרחמים. כי אם לא כן, איך היה ז"א יכול
לקבל את אור העליון, ואיך נאמר בו, וַיֹּאמֶר
אלקים יהי אור, הרי המלכות דמדת הדין
אינה ראויה לקבל את אור העליון. (ועי' בזהר
בראשית ב' אות קמ"ז).

(ב) רבי יהודה אומר וכו': רי"א, אור
שכבר היה, תנן. חז משמע משכתוב, ויהי
אור, ולא כתוב, והיה אור, אלא ויהי אור.
פירושו. כי נתבאר (בזהר בראשית א'
אות ל"א) שהמאמר יהי אור, מורה שהי'
שהיא מלכות, עלתה בתוך אור י"ה, שהוא
או"א, ונתמעט האור דאו"א מכח חיבורה של
הי', ונעשה או"ר, שמורה על קומת רוח,
החסרה מג"ר. ועל תקן הזה דעלית המלכות
לי"ה

מאמר

(א) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי אֹר: אמר רבי
יצחק, מכאן נשמע, שעקר הקב"ה נטיעות
האלו, ושחיל אותן במקום אחר. שכתוב יהי.
(מאמר זה כבר נדפס בזהר בראשית ב' מאות
קמ"ז עד אות קט"ה).

פירושו, ז"א ונוקביה, מקורם ממקום למטה
מטבור דא"ק, ששם שולטת המלכות דמדת
הדין, שעליה היה צמצום הראשון שלא תקבל
את אור העליון. ואם זו"ן היו נשארים כן, לא
יכלו גם הם לקבל אורות העליונים בשביל
העולמות, כמו המלכות דמדת הדין שבהם.
לפיכך עקר המאציל את זו"ן ממקום המלכות
דמדת הדין, ושחיל אותם במלכות המשותפת
עם בינה, שהיא מדת הרחמים, הראויה לקבל
אור העליון. שבוזה הוכשרו גם זו"ן לקבל
אורות העליונים בשביל העולמות. (כמ"ש בזהר
ב"א דף ז' ד"ה וכבר. ובפתיחה להסולם אות
ט"ו). ונודע שששת ימי בראשית הם סוד שש
הספירות חג"ת נה"י דו"א. באפן, שהכתוב
וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי אֹר, נאמר בחסד דו"א.

(דפריי דף א' טור א')

ג) וכד אסתכל קב"ה באינון דרין דרשיעינא, דלא יתחזון לנהוא נהורא, גניז ליה. הה"ד א וימנע מרשעים אורם. ולמאן גניז ליה. לצדיקנא. לצדיקנא דוקא, קמא דכתיב א אור זרוע לצדיק ולישרי לב שמחה. ויאמר אלהים יהי אור, הָדָא הוּא דְכָתִיב א מי העיר ממזרח.

מסורת הזהר

ב) (איוב לח) לך יט צ"ב מקץ סג צ"ב פקודי כו צ"א אמור ב צ"ד שם דף לב צ"ה. ג) (תהלים צו) ב"א רפא צ"א. ד) (ישעיה מא) ב"ב זה צ"ב נשא כא צ"ע בלק קסז צ"ט ת"ז ת"ע קלא:

הסולם

מאמר

יהי אור

אלקים את האור כי טוב, שה"ס תקון קו האמצעי הממעט הג"ר דחכמה שבשמאל, שעי"ז הוא מקיים הארת שני הקוים, שיאירו כאחד, אלא שקו הימין יאיר כדרכו מלמעלה למטה, וקו השמאל לא יאיר אלא ממטה למעלה, שהארה זו נבחתת לוק דחכמה (כמ"ש שם אות ל"ז).

ותקון הזה דקו האמצעי, הממעט את החכמה שלא תאיר אלא ממטה למעלה, נבחן לגניזת אור החכמה, שלא יאיר אלא לצדיקים, הראויים לקבל הארת החכמה ממטה למעלה. והוא מניעת האור מן הרשעים, כי הרשעים הרוצים למשוך האור ממעלה למטה, נמנעת הארתם מהם לגמרי, מכח תקון קו האמצעי שגנו האור שלא יוכל להאיר ממעלה למטה.

וז"ש וכד אסתכל קב"ה, שה"ס קו האמצעי, באנון דרין דרשיעינא, דלא יתחזון לנהוא נהורא כי הם רוצים להמשיך האור ממעלה למטה, שזה מפריד השמאל מן הימין, ומרבה המחלוקת בין ימין לשמאל, גניז ליה, דהיינו שמיעט הג"ר דשמאל, שלא יוכל להאיר ממעלה למטה, כחפץ הרשעים, הה"ד וימנע מרשעים אורם, דהיינו אותו האור שהרשעים חפצים בו, הוא שנמנע מהם. ולמאן גניז ליה, לצדיקנא, דהיינו לאותם הראויים לקבל האור ממטה למעלה. שהם יכולים לקבל אותו.

ונודע, כי ה' אותיות אלקים, ה"ס ה' ספירות כח"ב תו"מ, וסוד תקון קו הימין, שבו עלתה המלכות לבניה, וסיימה המדרגה תחת החכמה, ולא השארה אלא ב' כלים כתר וחכמה בהמדרגה, כנ"ל, נבחן מבחינת ה' אותיות אלקים, שב' אותיות מ"י דאלקים נשארו בהמדרגה, וג' אותיות אל"ה דאלקים יצאו מן המדרגה (כנ"ל בפתיחה לפירוש הסולם אות י"ד ע"ש) ולפיכך נקרא קו הימין בשם מ"י. וז"ש, ויאמר אלקים יהי אור, שפירושו

ל"ה, רומזות ג' אותיות יהי, שה"ס חיבור י' עם י"ה. וזהו תקון קו ימין. ואח"כ בתקון קו שמאל, נאמר ויהי אור, שפירושו, שאותה ה' שנתחברה עם אויר או"א, חזרה ויצאה משם, וחזרו הג"ר לאו"א, דהיינו שהאור חזר להיות אור, דהיינו שחזר בחינת ג"ר, כמטרם שנתמעטו (כמ"ש שם). וז"ש, אור שכבר היה תנן, שהמלה ויהי, רומזת שחזר האור, שכבר היה מטרם שנתמעט במאמר יהי אור. כי אחר שיצאה ה' מאויר, חזר האויר להיות אור כבתחילה. ואין כאן הוספת אור.

ג) וכד אסתכל קב"ה וכו': וכאשר הסתכל הקב"ה באותם דורות רשעים, שאינם ראויים לאור הזה, גזו אותו. ז"ש, וימנע מרשעים אורם. ולמי גזו. היינו לצדיקים. ורק לצדיקים, כמ"ש אור זרוע לצדיק ולישרי לב שמחה. ויאמר אלקים יהי אור. ז"ש, מי העיר ממזרח.

פירוש. ה' פעמים אור יש בכתובים ביום א' של מעשה בראשית. שהם, יהי אור, ויהי אור, וירא אלקים את האור כי טוב, ויבדל אלקים בין האור, ויקרא אלקים לאור, יום. שהם כנגד ה' ספירות חג"ת נו"ה. וג' ספירות חג"ת ה"ס ג' קוין ימין שמאל ואמצע (המבוארים בפתיחה לפירוש הסולם אות ל"ג ע"ש) באפן, שהמאמר יהי אור, ה"ס קו הימין, שבו עלתה המלכות לבניה וסיימה האור תחת החכמה, ונשארו כתר וחכמה בהמדרגה, ובניה ותו"מ יצאו וירדו מן המדרגה, שאז נבחתת המדרגה בו"ק, וחסר ג"ר. ואח"כ בכתוב ויהי אור, נתתקן קו השמאל, שבו יצאה המלכות מבניה, וחזרה למקומה, שאז חזרו בינה ותו"מ ועלו למדרגתם ונתחברו עם כתר וחכמה. וחזרו הג"ר אל המדרגה (כמ"ש בפתיחה לפירוש הסולם אות ל"ד) וכאן נעשתה מחלוקת בין ימין לשמאל, ולא יכלו להאיר (כמ"ש שם באות ל"א) ואז בא הכתוב, וירא

(דפו"י דף א' טור א')

(ד) וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם כִּי טוֹב, מֵאִי רָאָה. אִ"ר חֲיִיָּא פְּדָקָא אָמְרוּ, חָמָא בְּעוֹבְדֵיהוֹן דְּרִשְׁעֵינָא, וּגְנִיז לֵיהּ. רַבִּי אָבָא אָמַר, וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם כִּי טוֹב, לְגַנְזוֹ אוֹתוֹ. וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם כִּי טוֹב, דְּלֹא אֶשְׁתַּכַּח בֵּיהּ רִיתְחָא. פְּתִיב הֵבָא כִּי טוֹב, וּכְתִיב ז' הֵתֵם^ה כִּי טוֹב בְּעֵינֵי ה' לְבָרְךָ אֶת יִשְׂרָאֵל. וְסִיפֵיהּ דְּקָרָא אוֹכַח, דְּכְתִיב, וַיִּבְדֵּל אֱלֹהִים בֵּין הָאָדָם וּבֵין הַחַשָּׁף. וּבְג"כ לֹא אֶשְׁתַּכַּח בֵּיהּ רִיתְחָא, וְאָף עַל גַּב דְּשְׁמִיף לֹון קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא פְּחָדָא.

(ה) תָּא חֲזִי, נְהִירוֹ עַלְמָה לְמַהוּי נְהִיר הַאי אֹר. וְהִמְהִירָא נְהִירוֹ חֲדָדוֹ

חלופי גרסאות

(ה) (במדבר כד) ב"ב זה צ"ד ו' (בראשית א) ב"א ג ג נ"א מוסיף דכתיב וירא (דפוסים ראשונים) ובהגהות דפוס מונקאטש כתוב וירא אלקים את האור דסליק נהוריה מסייפי עלמא עד סייפי עלמא כי טוב הוא לאנגוזא ליה דלא יהגון מניה חייבי עלמא אר"ש וירא וכו' כ"ה בזהר בראשית דמ"ו וכו"ח דפוס ווינציא בהגהות כ"י. ד נ"א ל"ג התם (ד' קראקא). ה נ"א ומה הוא (ווינציא דפוס אמשטרדם משנת תס"ב).

מסורת הזהר

יהי אור

ודינים על ישראל, אף כאן הפירוש הוא, שלא נמצא כעס ודינים. וסוף הכתוב מוכיח, שכתוב, ויבדל אלקים בין האור ובין החשך. ומשום זה לא נמצא בו כעס. ואע"פ ששיתף אותם הקב"ה יחד.

פירוש. כי סוד ההבדלה שנעשה בין קו ימין שנקרא אור, ובין קו שמאל שנקרא חשך, הוא התקון, שקו ימין יאיר ממעלה למטה, וקו שמאל לא יאיר אלא ממטה למעלה, שמתוך כך, הם יכולים להאיר ביחד, זה ממעלה למטה, וזה ממטה למעלה, ואין שום סתירה ביניהם. ונמצא, שמטרים שנעשתה הבדלה זו ביניהם, היתה ביניהם מחלוקת וכעס, כי לא יכלו להאיר ביחד. ועתה שנעשתה הבדלה הזו ביניהם, נשקטו הכעס והמחלוקת. וז"ש, ויבדל אלקים בין האור ובין החשך, ובג"כ לא אשתכח ביה ריתחא. כי מתוך שנעשתה הבדלה ביניהם שהימין יאיר ממעלה למטה והשמאל ממטה למעלה, נשקטו הכעס והמחלוקת ונעשה שלום ביניהם להאיר כאחד, וז"ש, ואע"ג דשתיף לון קב"ה כחדא. דהיינו אע"פ ששיתף אותם הקב"ה, שהימין והשמאל יאירו יחד, לא היתה שום מחלוקת ביניהם, כי מחמת ההבדלה הנ"ל, הם יכולים להאיר יחד, ואין אחד סותר לחבירו כלום.

(ה) תָּא חֲזִי נְהִירוֹ וכו': בוא וראה, הארה העליונה של קו האמצעי, היא, שיאיר, אותו אור החכמה שנגזז, כי מהארה הזו של החכמה

הסולם

מאמר

שפירושו תקון קו הימין כנ"ל, שמבחי' ה' אותיות דאלקים, נקרא מ"י, הה"ד מי העיר ממזרח, שהשם מ"י שהוא קו הימין, שלא יכול להאיר מחמת המחלוקת שנעשה בין קו הימין לקו השמאל, כנ"ל, העיר, דהיינו שנתעורר ונתחזק שיוכל להאיר, ממזרח, דהיינו מתי"ת, שהוא קו האמצעי שנקרא מזרח, שע"י קו האמצעי, שמיעט את השמאל שלא יאיר אלא ממטה למעלה, נעשה שלום בין ימין לשמאל, וחזרה הארת החסדים דקו ימין אל המדרגה. ונמצא שהשם מ"י, שהוא קו ימין, העיר ממזרח, שהוא קו האמצעי.

(ד) וירא אלקים וגו': וירא אלקים את האור כי טוב. שואל, מה ראה. א"ר חייא, היינו כמו שאמרנו לעיל בסמוך, שראה מעשה הרשעים וגזו אותם. כי, וירא אלקים את האור, ה"ס קו האמצעי, הממעט את השמאל, שלא יאיר אלא ממטה למעלה, שזה נחשב לגניזת האור, כדי שימנע האור מן הרשעים כנ"ל בדבור הסמוך. ר' אבא אמר, וירא אלקים את האור כי טוב, היינו כי טוב לגזו אותם כדי שהרשעים לא יחטאו בו. אמר רבי שמעון (כך גרס בזהר בראשית ב' אות קמ"ט) וירא אלקים את האור כי טוב, היינו, שלא נמצא בו כעס, דהיינו אחר שקו האמצעי גזו האור נשקט הכעס והמחלוקת שהיתה בין ימין לשמאל (כנ"ל בדבור הסמוך). כי כתוב כאן כי טוב, וכתוב שם, כי טוב בעיני ה' לברך את ישראל. מה שם, הפירוש הוא, שלא נמצא כעס (דפ"י דף א' טור א')

דְּכָלָא בִּיהַ. וְהוּא זְמִינָא לְאַתְעָטְרָא גְלוּפִי גְלוּפִין בְּהַדְיָה. וְהָא אֲתַמָּר, דְּכְתִיב
 "מָה רַב טוֹבְךָ אֲשֶׁר צָפַנְתָּ לִירְאָיְךָ, דָּא אִוּר קְדָמָאָה, דְּגִיגִי קב"ה לְצַדִּיקָנָא,
 לְאִינוּן דְּחִלִּי תַטְּאָה בְּדָקְאָמְרָן. וְיֵהִי עָרְב, מִסְטָרָא דְחֻשְׁףָּה. וְיֵהִי בִקָר, מִסְטָרָא דְאִוּר.
 וּמְגוּ דְאִינוּן דְּמִשְׁתַּתְּפִין בְּתַדָּא, כְּתִיב יוֹם אֶחָד.

(ו) ר' יְהוּדָה אֹמֵר, מ"ט בְּכָל יוֹמָא וְיוֹמָא כְּתִיב, וְיֵהִי עָרְב וְיֵהִי בִקָר.
 לְמַנְדַע, דְּהָא לִית יוֹמָא בְּלָא לִילְיָא, וְלִית לִילְיָא בְּלָא יוֹמָא, וְלָא אֲתִיְהִיב
 לְאַפְרָשָׁא.

(ז) א"ר יוֹסִי, הָהוּא יוֹם דְּנִפְק אִוּר קְדָמָאָה, אֲתַפְשֵׁט בְּפוּלְהוּ יוֹמִי, דְּכְתִיב
 יוֹם בְּפוּלְהוּ. א"ר אֶלְעָזָר, מִמְשַׁמַע דְּכְתִיב בְּפוּלְהוּ בִקָר, וְלָאוּ בִקָר אֶלָּא מִסְטָרָא
 דְּאִוּר קְדָמָאָה. וּר"ש אָמַר, יוֹמָא קְדָמָאָה אֲזִיל עִם כּוּלְהוּ, וְפוּלְהוּ זְבִיָה בְּגִין
 לְאַחְזָאָה דְּלָאוּ בְּהוּ פִירוּדָא, וְכוּלָא חָד.

מסורת זוהר

(ז) (תהלים לא) ב"א רעט צ"ג.

חלופי גרסאות

1 נ"א מוסיף שנאמר (בראשית מ"ה ג') הבקר אור (ד'
 מונקאטש). 1 הכי גרס ברפוס מונקאטש ובכל הרפוסים לא
 כתוב ביה.

הסולם

מאמר

יהי אור

בקר. ומשיב שהוא כדי לדעת, שאין יום בלי
 לילה, ואין לילה בלי יום, ולא ניתן להפריד
 ביניהם.

פירוש. כי קו ימין בלי שמאל, נבחן
 לו"ק בלי ג"ר (כנ"ל אות ג') וקו שמאל בלי
 ימין, נבחן לחשך, כי אין אור החכמה שבשמאל
 יכול להאיר בלי חסידים. הרי שהן בקו ימין
 שה"ס יום, והן בקו שמאל שה"ס לילה אין
 בהם שלמות. וכל שלמותם תלויה בהתיחדם
 יחד, אז נשלם אחד מחבירו, שהימין נשלם
 מג"ר ע"י התכללות השמאל, והשמאל יכול
 להאיר ע"י התכללות החסידים שבימין. וז"ש,
 לִית יוֹמָא בְּלָא לִילְיָא, כי בלי לילה שהוא
 קו השמאל, נמצא הימין שהוא יום, בחסרון
 ג"ר. ולִית לִילְיָא בְּלָא יוֹמָא, כי קו השמאל
 בלי ימין אינו יכול להאיר כלום. ולפיכך
 הם צריכים תמיד להכלל יחד. וְלָא אֲתִיְהִיב
 לְאַפְרָשָׁא, כי אם מפרידים ביניהם, שניהם
 אינם יכולים להאיר. כנ"ל.

(ז) א"ר יוֹסִי הָהוּא וכו': אר"י, אותו
 יום שיצא בו אור הראשון, נתפשט בכל ימי
 בראשית, כי כתוב, יום בכולם. כלומר
 שהתפשטות אור הראשון נקראת יום. ומתוך
 שהיתה התפשטות האור הזה בכל ימי בראשית
 ע"כ נאמר בכולם יום. אמר ר' אלעזר, זה
 נשמע, משכתוב בכל ימי בראשית, בקר, ואין
 בקר אלא מצד אור הראשון הכלול בו. כלומר,
 השם בקר, מורה על התחלת ביאת האור.
 והיינו

החכמה, נמצא בו שמחת הכל. והקו האמצעי
 הוא ימין, שחקוקי חקוקות דהיינו הארת
 השמאל המלאה עם דינים, המכונים חקיקות,
 מתעטרות עמו. כלומר שניקרו האמצעי הוא
 בהארת החסידים שבימין. אלא שגם החכמה
 שבשמאל כלולה בו. וע"כ יש בו שמחת הכל,
 בין מימין ובין משמאל. ולמדנו זה ממה
 שכתוב, מה רב טובך אשר צפנת ליראיך.
 שזהו אור הראשון שגנוז הקב"ה לצדיקים,
 לאותם יראי חטא. כמו שאמרנו. ויהי ערב,
 הוא מצד החשך, ויהי בקר הוא מצד האור,
 ומתוך שהם מתחברים יחד, כתוב יום אחד.

פירוש. אע"פ שאור הראשון נגזר על ידי
 קו האמצעי כנ"ל, עכ"ז לא נתכוון לגנוז לגמרי,
 אלא להיפך, שנתכוין ש"ע הגניזה יוכל אור
 ההוא להאיר לצדיקים יראי חטא. מתוך שהם
 זהירים לקבל אור ההוא ממטה למעלה. כנ"ל
 בדבור הסמוך. והוא מטעם כי אין שלמות
 אלא ע"י הארת החסידים שבימין עם החכמה
 שבשמאל יחד. ואז שמחת הכל בקו האמצעי
 המיוחדם יחד. וזה שמסיים, ויהי ערב, מִסְטָרָא
 דְחֻשְׁףָּה, דהיינו קו השמאל הנקרא חשך. ויהי
 בקר מִסְטָרָא דְאִוּר, דהיינו קו הימין הנקרא
 אור. ומגו דְאִינוּן דְּמִשְׁתַּתְּפִין כְּחַדָּא, דהיינו
 שמתחברים יחד על ידי קו האמצעי, כְּתִיב,
 יוֹם אֶחָד. שהוא כל השלמות והאחדות.

(ו) ר' יְהוּדָה אֹמֵר וכו': רי"א, מהו
 הטעם, שבכל יום ויום כתוב, ויהי ערב ויהי

זהר בראשית חדש ה
 (ח) ויאמר אלהים יהי אור, אתפשטותא דהאי אור לתמא. ואלין אינון
 מלאכיא דאתבראו ביומא קדמאה, דאית לון קיומא לאתקיימא בסטרא ימינא.
 (ט) ויבא אלהים את האור. את, לאכללא אספקלריא דלא נהרא, עם
 אספקלריא דנהרא, דאתמר ביה כי טוב. א"ר אלעזר, את, לאכללא ולאסגא
 אינון מלאכין. דאתיין מסטרא דאור דא, וכולהו נהירין בקדמיתא, בקיומא
 שלים.

מאמר יהי רקיע

(י) יהי רקיע בתוך המים, א"ר יהודה, ב"ר אבהו אתפרישו מ"מין עילאין
 מ"מין תתאין. רקיע, פשיטותא דמין. וזה איתמר ויהי מבדיל בין מים למים
 בין מין עילאין למין תתאין.
 (יא) ויעש אלהים את הרקיע. דעביד בה עבידתא בסגיאן עלאה. ויהי
 רקיע לא כתיב, אלא ויעש, דאסגי ליה ברכו סגיא.

חלופי גרסאות

ח ה"ג בדפוס מונקאטש ובכל הדפוסים ל"ג בהאי. ט נ"א
 דמין עלאין למין תתאין (ווינציא אמסטורם). י ה"ג הסלם
 ובכל הדפוסים כתוב יהי.

מסורת זוהר

(א) (בראשית א) ב"א נ צ"א. ט (בראשית א) ב"א נו
 צ"א. י (בראשית א) ב"א טו צ"א.

הסולם

יהי רקיע

(י) יהי רקיע בתוך המים: א"ר יהודה
 בזה, במאמר יהי רקיע, נפרדו מים עליונים
 ממים תחתונים. רקיע, פירוש, התפשטות של
 מים. וזה שנאמר, ויהי מבדיל בין מים למים,
 דהיינו שיבדיל בין מים עליונים למים
 תחתונים. (הביאור תמצא בזהר בראשית א'
 מאות נ"ט עד אות ס"ב).
 (יא) ויעש אלקים את הרקיע: פירוש,
 שעשה בו, ברקיע. פעולה בגדלות עליונה.
 דהיינו שהמשיך על ידו מוזין דגדלות מן
 הבינה אל הזו"ן. כי ויהי רקיע אינו כתוב,
 אלא ויעש, שזה מורה, שהרבה אותו בגדלות
 רבה.
 פירוש. כי סוד הרקיע, ה"ס סיום החדש
 שנעשה תחת החכמה, מכח עלית המלכות
 למקום בינה, שסיימה המדרגה תחת החכמה.
 שמחמת זה נשאר בו כלים כו"ח, וב' אורות
 נפש רוח, וסיום הזה נקרא רקיע. וזה נכחן
 לזמן קטנות ולעת גדלות מוריד המלכות
 ממקום בינה שבהסיום הנקרא רקיע, שאז
 חוזרים

מאמר

והיינו אור הראשון. ר' שמעון אמר, יום
 הראשון, שהוא רומז על חסד דז"א, הולך עם
 כולם וכולם נכללים בו, כדי להראות שאין
 פירוד בששת ימי המעשה, שה"ס חג"ת נה"י
 דז"א, וכולם אחד.
 (ח) ויאמר אלקים יהי אור: פירוש,
 שהתפשטותו של האור הזה תמשך למטה. ואלה
 הם המלאכים שנבראו ביום הראשון, שיש
 להם קיום להתקיים בצד ימין. (ביאור הדברים
 תמצא בזהר בראשית ב' אות קנ"ג).
 (ט) וירא אלקים את האור: המלה
 את שבכתוב את האור, באה לכלול המראה
 שאינה מאירה שהיא המלכות, עם המראה
 המאירה, שהיא ז"א, שכתוב בו כי טוב. כלומר,
 המלה את, באה לרבות, שגם המלכות נכללה
 בכתוב כי טוב, תנאמר בז"א א"ר אלעזר,
 את, בא לכלול ולרבות אלו המלאכים הבאים
 מצד אור הזה, שגם עליהם נאמר, כי טוב.
 וכולם מאירים בראשון, דהיינו מהאור של
 היום הראשון. בקיום שלם.
 (דפו"י דף א' טור א')

(יב) א"ר יצחק, בשני אתברי ביה גיהנם, לתייבי עלמא. בשני אתברי ביה מחלוקת. בשני לא אשתלים ביה עבידתא. בגיני כך לא כתיב ביה כי טוב, עד דאתא יום תליתי, דאשתלים ביה עבידתא. יוכג"כ כתיב ביה כי טוב, תרי זמני. חד, על אשלמות עבידתא דיום שני. וחד, לגרמיה דיום תליתי. אתתקן יום שני ביום שלישי, ואתפריש ביה מחלוקת, וביה אשתלימו רחמי על חייבי גיהנם. ביוםא תליתאה משתפכו שביבי דגיהנם, בגיני כך איתפליל יום שני, ואשתלים ביה.

(יג) רבי חייא הוה יתיב קמיה דר"ש, א"ל, האי אור ביום ראשון, וחושף ביום שני, ואתפרישו מ"א, *) ומחלוקת הוה ביה. אמאי לא אשתלים ביום ראשון, דהא מינא פליל לשמאלא. א"ל, על דא הוה ההוא מחלוקת, ותליתאה בעי למיעל ביניהו, לאכרעא ולאסגאה בהו שלם.

חלופי גרסאות

(*) ה"ג ברפוס מונקאטש ובכל הרפוסים כתוב וכתיב. ל נ"א הוא ול"ג הוה ההוא (ד' קראקא) נ"א הוה הוא (ד' וויניציא).

הסולם

מאמר

יהי רקיע

ונתישבה בו המחלוקת, כי עשה שלום ביניהם וקיים הארת שניהם (כבפלה"ס אות ל"ה) ובו ביום ה', נשלמו הרחמים על חייבי גיהנם. ביום השלישי נשתככו שביבי אש הגיהנם, כי הגיהנם נמשך מקו השמאל. וכיון שקו השמאל קבל תקונו ביום ג', ע"כ שככה אש הגיהנם. משום זה נכלל יום השני ביום השלישי, ונשלם בו.

(יג) רבי חייא הוה וכו': ר"ח היה יושב לפני ר' שמעון. אמר לו, אור הזה יצא ביום הראשון, וביום השני יצא החשך דחיינו קו השמאל, שמטרם שנכלל בימין הוא חשך. וכן נעשתה בו התחלוקת המים, והיתה בו מחלוקת כנ"ל, למה לא נשלם כל זה ביום הראשון, אלא ביום השלישי, כנ"ל, הרי יום הראשון. שהוא ימין כולל את השמאל. כלומר, כיון שאור הימין יצא קודם השמאל, נמצא שאור הימין הוא שורש, ואור השמאל הוא ענף. וכל שורש כולל בתוכו הענפים שלו ומתקן אותם, וא"כ היה לו ליום א' שהוא ימין לתקן את אור השמאל שביום ב' אמר לו ר' שמעון, הלא על זה היתה המחלוקת, כלומר, שיום הב' שהוא שמאל לא נכנע ליום ראשון, כענף לשרש, אלא היה חולק עליו ורצה לבטלו, עד שיום השלישי, שהוא קו האמצעי היה צריך להכניס את עצמו ביניהם, להכריע המחלוקת, ולהרבות בהם השלום.

ר'

חוזרים בינה ותו"מ למדרגה (כמ"ש בפתיחה לפרוש הסולם אות י"ח ע"ש) ויוצאים הג"ר שהם הגדלות. וז"ס יהי רקיע וגו' שנאמר על זמן הקטנות. ויעש אלקים את הרקיע, נאמר על זמן הגדלות. וז"ש ויהי רקיע לא כתוב על דרך שנאמר יהי רקיע, אלא ויעש, דאסגי ליה ברבו סגיא, כי ע"כ שינה הכתוב לומר ויעש משום שמורה על מוחין גדלות הנמשכים מן הרקיע ע"י ירידת המלכות ממקום הסיום הזה למקומה עצמה.

(יב) א"ר יצחק בשני וכו': אר"י, ביום שני, שה"ס קו השמאל כי ג' ימי בראשית הראשונים ה"ס ג' קוין, חג"ת, נברא בו הגיהנם לרשעי העולם. בשני נבראה בו המחלוקת, כי כשיצא קו השמאל נעשתה מחלוקת בינו לבין הימין (כנ"ל בפלה"ס אות ל"א) בשני לא נשלמה בו המלאכה, כי מפני המחלוקת שנעשתה לא יכלו להאיר עד יום ג' שאז בא קו האמצעי ומיעט את השמאל, וכלל אותו עם הימין (כנ"ל בפלה"ס אות ל"ה) משום זה לא כתוב, כי טוב, עד שבא יום השלישי, שבו נשלמה המלאכה, על ידי קו האמצעי. וע"כ כתוב ביום ה' ב' פעמים, כי טוב, א', על השלמת המלאכה של יום שני, שהוא קו השמאל, וא', ליום השלישי עצמו. שהוא קו האמצעי. כי יום השני, שהוא שמאל, נתקן ביום השלישי, שהוא קו האמצעי.

(דפו"י דף א' טור א' *) טור ב')

מֵאֲמֵר י' דְהוּי"ה

(ד) רְבִי שְׁמֵעוֹן פָּתַח ׀ מִי יִמְלַל גְּבוּרוֹת ה' יִשְׁמִיעַ כָּל תְּהִלָּתוֹ וּגְו'.
 ׀ מִי לֹא יִרְאֶךָ מֶלֶךְ הַגּוֹיִם כִּי לֶךָ יֵאָתֶה וּגְו'. בְּאֲתוֹן רְשִׁימוֹ, דְמַחְקִין ע"ג
 סְתִימוּ ׀ דְסֵטְרָא דְקִיּוּמָא, סְלָקֵן רְתִיכִין בְּרְתִיכִין קְדִישִׁין. כָּל רְתִיכָא וְרְתִיכָא
 סְלָקָא בְּאֵת רְשִׁימָא. אֲתֶרְשִׁים אֵת בְּקִיּוּמִיָּה, סְלִיק בְּגִיּוּיָה הֵהוּא רְתִיכָא. כָּל אֵת
 וְאֵת קָאִים עַל קִיּוּמִיָּה דְהֵהוּא רְתִיכָא דְאֲתַחְזִי לִיָּה. מִהֲכָא סְלָקָא מְלָה, לְאֲתַפְרָשָׁא
 כָּל אֵת וְאֵת, בְּרִזָּא וְדִרְתִיכָא קְדִישָׁא, בְּאֲרַבְעֵ סְטְרֵי עֲלֵמָא.
 (טו) רִזָּא דְאֵת קְדִישָׁא, סְלָקָא וְנִחְתָּא, סְלִיק בְּעֵטְרוֹי לְגַבֵּי ׀ מְאָה עֲלֵמִין.
 לְקַבֵּל דָּא, אֵת יו"ד סְלָקָא בְּרַעוּ דְמַחְשְׁבָהּ, וְאִסְתִּים וְלֹא אֲתִיָּדַע.

מסורת הזוהר (תהלים קו) ב"ב מ צ"א ז"ח ו ט"ב ש"א. (ז) (ירמיה) חלופי גרסאות
 נ ה"ג דפוס ווינציא נ"א דרטא (זהר הגדול דפוס קרימונא לובלין ולצבן ובכל הדפוסים הראשונים מז"ח). נ נ"א דרתיכין קדישין (זהר הגדול ובכל דפוסים הראשונים). ס
 נ"א ל"ג מאה (ד' ווינציא אמסטרדם) ונ"א מארי (סאלוניקי קראקא).

הסולם

ומשם מקבלת את הג"ר שלה. כנגד א' הזו, היא אות י' שבתחילת השם הו"ה, שהיא עולה ברצון המחשבה, דהיינו לחכמה, ונסתמת ואינה נודעת.
 פירוש. נודע שב' זמנים, קטנות וגדלות נתקנו בסבת עלית המלכות לבינה, (כמ"ש בפתחיה לפירוש הסולם אות י"ט) ומתחילה בעת שהמלכות עלתה לבינה, סיימה המדרגה תחת החכמה, וסיום הזה שנתתקן תחת החכמה נקרא פרסא. ומשום זה, נשאר במדרגה רק כתר וחכמה, ובינה ותו"מ יצאו ממדרגה למדרגה שמתחתיה. וכיון שאין שם אלא ב' כלים כו"ח, אין שם רק ב' אורות רוח נפש וחסרה ג"ר שהם נשמה חיה יחידה, מטעם חסרון ג' הכלים בינה ותו"מ. וזהו זמן הקטנות. ואח"כ בזמן הגדלות, יורדת המלכות ממקום בינה, דהיינו מהפרסא, למקומה עצמה, ואז עולים ג' הכלים בינה ותו"מ ומתחברים בהמדרגה, וכיון שכבר יש ה' כלים חוזרים ומתלכשים כל ה' האורות נרנח"י. ואז יש ג"ר בהמדרגה. (כמ"ש בפלפ"ס אות י"ט ע"ש). ועל זה רומזת צורת הא', כי י' עליונה של הא'. ה"ס כתר וחכמה שנשארו בהמדרגה בזמן הקטנות. והקו שמתחת י' העליונה, ה"ס הפרסא המסיימת המדרגה מתחת כתר וחכמה. וזהו זמן הקטנות. ובזמן הגדלות שהמלכות יורדת

מאמר

סתריותיות

מאמר י' דהויה

(ד) ר' שְׁמֵעוֹן פָּתַח וכו': רש"פ, מי ימלל גבורות ה' ישמיע כל תהלתו וגו'. מי לא יראך מלך הגוים כי לך יאתה וגו'. באותיות הרשומות, כמו אותיות שבשמות הקדושים וכדומה, הנכתבות על צד הסתר השלמות, דהיינו שרומזות על סודות העליונים, עולות לתוכן מרכבות במרכבות הקדושות. כמ"ש לפנינו. כל מרכבה ומרכבה עולה לתוך אות ידועה כשנרשמת האות על כוריה, היינו שהמרכבה שלה עלתה ובאה בתוכה. כל אות ואת עומדת על שלמותה של המרכבה הראויה אליה. מכאן יצא הדבר, לבאר כל אות ואת בסוד המרכבה הקדושה שלה. שהיא בסוד ד' רוחות העולם, שהם חו"ג תו"מ.
 (טו) רִזָּא דְאֵת קְדִישָׁא וכו': הסוד של אות הראשונה של האלפא ביתא, שהיא א', עולה בהארת אור חוור, ויורדת בהארת אור ישר. ומקבלת ו"ק שהם חג"ת נה"י. ואח"כ עולה האות לקבל העטרות שלה, דהיינו הג"ד שהם חב"ד, ועולה אל מאה עולמות. דהיינו שעולה לבינה, שספירותיה הן בחשבון מאה, (דפו"י דף א' טור ב')

(טז) אַתְּחַפֵּיאַ תְּחֻתִּיהָ חַד עֲאָנֹזָא, דְּחַפֵּיאַ טְמִירָא בְּטְמִירוֹ. וְאִיהוּ רְתִיבָא דְקִימָא תְּחֻתִּיהָ וְהוּא רְזָא טְמִירָא. וְהוּא אַתְּ, קִימָא בְּגִיזוֹ נְקוּדָה חַדָּא פִּתְחֻתִּיהָ.

חלופי גרסאות

ע אנזא דכתיב בכל העמוד צ"ל נקודה כ"ה בהגהות כ"י דפוס אמסטרדם (ד' מונקאטש). פ ג"א תחתיה (זהר הגדול) ונ"א תחתית (ד' קראקא).

הסולם

מאמר

י' דהוי"ה

לתחתונים, הוא רק מבינה שחזרה להיות חכמה (כמ"ש בפלפ"ס אות מ"א ע"ש).

(טז) אַתְּחַפֵּיאַ תְּחֻתִּיהָ חַד וְכוּ': נַחֲסָה תַחְתִּיהָ, דְהֵינּוּ שְׁהוּפְרַשׁ תַּחַת ה'י', אַגְזוּ אַחַד, שְׁמַכְסָה בְּהַסְתֵּר שְׁבַהֲסֵתֵר, וְהִיא מֵרַכְבָּה הַעוֹמֶדֶת תַּחַת סוּד הַהַסְתֵּר. וְאוֹת הַזֶּה, דְהֵינּוּ ה'י', נִמְצָא בְּהַעֲלֵם מַחֲמַת נְקוּדָה אַחַת שְׁמַתַּחְתִּיהָ, הַנִּמְצָא בְּתוֹךְ הָאֲגוּז. אַגְזוּ הוּא עוֹמֵד בְּשֵׁשׁ עֲמוּדִים, הַסּוֹמְכִים אוֹתָהּ בְּשֵׁשׁ צַדִּים. שֵׁשׁ צַדִּים אֵלּוּ, נַעֲלָמִים בְּתוֹךְ אַגְזוּ הוּא.

פירוש: ה'י' דשם הויה, היא כנגד י' עליונה של הא', שה"ס כתר וחכמה דקטנות, וסוד האגוז שהופרש תחת ה'י' וכיסה אותה, הוא כנגד הקו שמתחת י' עליונה שבא', שה"ס הפרסא המסיימת המדרגה תחת החכמה. שהוא נמצא תמיד בקומת ו"ק, ואינו מקבל ג"ר לעולם. כנ"ל בדבור הסמוך. וז"ש, אַתְּחַפֵּיאַ תְּחֻתִּיהָ חַד אַנְזוּא, שְׁהוּפְרַשׁ תַּחַת ה'י' אַגְזוּ אַחַד, שְׁהוּא דוֹגְמַת הַקוֹ שְׁמַתַּחַת ה'י' שְׁבַא', שְׁה"ס הַפְרַסָּא. וְנִקְרָאֵת אַגְזוּ, מִלְשׁוֹן אַקְצוּץ, כְּמוֹ גוּזוֹ אֵילָנָא. כִּי פְרַסָּא זֶה שְׁעוֹשֵׂת סִיּוּם הַמְדֻרְגָה מִתַּחַת הַחֲכָמָה, הִיא מְקַצֶּצֶת ג' הַכְּלִים בִּינָה וְתוֹ"מ, וּמוֹצִיאֲתָם מִן הַמְדֻרְגָה. וְאוֹמֵר, דְּחַפֵּיאַ טְמִירָא בְּטְמִירוֹ, כְּלוֹמֵר שְׁנַעֲשֶׂה בַּה תְּקוּן שֶׁל הַסְתֵּר כְּפוּל, בְּאִפְסִילוֹ בַּעַת שְׁהַמְלָכוֹת יוֹצֵאֵת מִן הַפְרַסָּא וְחוֹזֶרֶת לְמִקְוָמָה, מְכַל מְקוֹם הַפְרַסָּא אֵינָה מִתְבַּטֶּלֶת, וְנִשְׁאֵרֶת גַּם אִזּוּ בְּכַחֲנֵת ו"ק בְּלִי ג"ר. כְּנִ"ל בְּדִבּוּר הַסּוּמְךְ. וְאִיהוּ רְתִיבָא דְקִימָא תְּחֻתִּיהָ הוּא רְזָא טְמִירָא, מִשְׁמִיעֵנוּ, שְׁפֻרְסָא זֶה אֵינָה כַּחֲנֵת סִיּוּם בְּלִבְד, אֲלֵא שְׁהִיא מֵרַכְבָּה שְׁלֵמָה הַעוֹמֶדֶת בְּסוּד הַהַעֲלֵם, דְהֵינּוּ בְּרִיבָא בְּהַעֲלֵם ג"ר. וְהוּא אַתְּ, דְהֵינּוּ ה'י', קִימָא בְּגִיזוֹ עוֹמֶדֶת בְּהַעֲלֵם ג"ר, מַחֲמַת נְקוּדָה חַדָּא תְּחֻתִּיהָ, דְהֵינּוּ מַחֲמַת הַמְלָכוֹת שְׁעֻלְתָּה תַּחַת ה'י' שְׁהִיא חֲכָמָה, וְסִימָה שֵׁם הַמְדֻרְגָה. כְּמִ"ש לְעֵילָא הוּא אַגְזוּא קִימָא בְּשֵׁיט סְמִכִין וְסְמִכִין לָהּ בְּשֵׁיט סְפֻרִין, דְהֵינּוּ שֵׁשׁ בַּה ו"ק שְׁהֵם

יורדת מהפרסא למקומה, ובינה ותו"מ חוזרים ומתדבקים בהמדרגה, אז מתחברת י' התחתונה אל הא', שהיא מורה על בינה ותו"מ שחזרו ונתדבקו. באופן, ש"י העליונה רומזת על כו"ח, וי' התחתונה רומזת על בינה ותו"מ, והקו שביניהם, רומז על הפרסא, שה"ס הסיום שנעשה בעת הקטנות תחת הכתר והחכמה כנ"ל.

ואין לשאול, כיון שבעת גדלות כבר ירדה המלכות מן הפרסא למקומה, ובינה ותו"מ חזרו למדרגתם כמקודם, א"כ למה עדיין נמצא הקו המבדיל בין י' עליונה לי' תחתונה בתוך הא'. מאחר שכבר נתבטל הסיום שמתחת כו"ח. התשובה היא, כי אחר שבירת הכלים בעולם התקון, נעשה תקון זה שהפרסא לא תתבטל לעולם, והיא נמצאת תמיד בכחינת ו"ק בלי ג"ר, כדי שתשמור על הארת החכמה הבאה למדרגה שלא תתפשט ממעלה למטה, כמו שהיה בזמן שבירת הכלים. (כמ"ש בפלפ"ס אות כ"ח) ולפיכך אע"פ שכבר נמצאות הג"ר בהא', בכל זאת, מדרגת הפרסא נשארת בריב"ק בלי ג"ר. וע"כ נמצא הקו בתוך הא' גם בזמן הגדלות.

וז"ש, רְזָא דְאֵת קְדַמָּא, שְׁהִיא ה'א' סְלִקָא וְנַחֲתָא, דְהֵינּוּ שְׁמַקְבֵּלֶת קוֹמַת הַקְטָנוֹת, שְׁה"ס י' עֲלִיוֹנָה דְא' שְׁה"ס כְּתֵר וְחֲכָמָה, עִם הַקוֹ שְׁמַתַּחְתִּיהָ. וְאֲחִ"כ סְלִיק בְּעַטְרוֹי לְגַבֵּי מַאָה עֲלַמִּין, שְׁעוּלָה לְבִינָה שְׁה"ס מֵאָה עֲלַמִּין וּמְקַבֵּל שֵׁם הַג"ר הַנִּקְרָאִים עֲטוּרוֹת. דְהֵינּוּ שְׁגַם י' הַתְּחֻתוֹנָה, שְׁה"ס בִּינָה וְתוֹ"מ מִתְדַבְּקִים בְּה'א'. וְאִזּוּ כִּיּוֹן שֵׁשׁ לַה ה'י' כְּלִים יִכּוּלָה לְקַבֵּל הַג"ר מִן הַבִּינָה. לְקַבֵּל דָּא אַתְּ י', שְׁאוֹת י' שְׁבַשֵּׁם הוּיָהּ, הִיא כְּנַגְד ה'א' שְׁבַאֲלֵפָא בִּיתָא, כְּלוֹמֵר, שְׁגַם ב'י', יֵשׁ אוֹתָם ג' בַּחֲנִינּוֹת שְׁהֵן י' עֲלִיוֹנָה, וְהֵקוּ שְׁמַתַּחְתִּיהָ, ו'י' תְּחֻתוֹנָה. כְּמוֹ שְׁהוּלֵךְ וּמְבַאֵר לְפָנֵינוּ. סְלִקָא בְּרַעְזוֹ דְמַחֲשַׁבָּה, שְׁה'י' רוֹמֶזֶת עַל הַחֲכָמָה הַעֲלִיוֹנָה הַנִּקְרָאֵת מַחֲשַׁבָּה. וְלִפְיָכֵךְ, וְאֲסַתִּים וְלֵא אַתִּידַע, כִּי הַחֲכָמָה הַעֲלִיוֹנָה נִסְתַּמָּה וְאֵינָה מִשְׁפַּעֶת לְתַחֲתוֹנִים. כִּי כָל הָאֲרוֹת הַחֲכָמָה הַמְּגוּלָה

(דפ"י דף א' טור ב')

ההוא אַגוּזָא קַיִמָא בְּשִׁית סְמְכִין, וְסְמְכִין זֶלָה בְּשִׁית סְטְרִין. אֵינּוּן שִׁית סְטְרִין
בְּגִיזִין בְּגוּוּ הַהוּא אַגּוּזָא.

(יז) מְגוּוּ יִסְטְרָא דָאָת דָא, נְפָקָא בְּרִתִּיכָא חַד קַדִּישָא, וְאִיהוּ רְתִיכָא גְנִיזִי

חלופי גרסאות

צ נ"א ל"ג לה (זהר הגדול). ק נ"א ל"ג גניזין (זהר הגדול). ר נ"א סתרא (וינציא). ש נ"א תיכא ונ"א דתיבה (זהר הגדול) ונ"א תיבה (ד' קראקא).

הסולם

י' דהוי"ה

מאמר

למקומה עצמה. ואח"כ מרכבה השלישית, שה"ס המדרגה המקבלת ג"ר בעת שיורדת המלכות מן האגוז למקומה עצמה. דהיינו כג' הבחינות שנתבארו בה"א.

אמנם ג' הבחינות של ה"י אינן דומות לגמרי לג' בחינות של ה"א, כי ג' בחינות של ה"א הן כולן מדרגה אחת. אבל ג' בחינות האמורות בה"י, הן ג' מדרגות מיוחדות הנקראות, או"א, וישו"ת א', וישו"ת ב'. ולא נמשלו אל ג' בחינות של ה"א אלא להורות על המקור של כל בחינה ובחינה שהוא דומה לג' בחינות של ה"א והזהר משמיענו כאן דבר עמוק בענין התחלקות ע"ס דבינה.

כי אנו אומרים בכל מקום שעשר הספירות דבינה מתחלקות לב' מדרגות, שג"ר שבה, הן פרצוף או"א, וז"ס תחתונת שבה, הן פרצוף ישו"ת, ושעם התחלקותן של ע"ס הן, נתבאר בפתיחה לפירוש הסולם, אות מ"ג. שהוא משום שהג"ר דבינה נמצאים תמיד בסוד כי חפץ חסד הוא, ואינם חפצים בחכמה, ולפיכך הן נחשבות כמו שלא יצאו מראש א"א, והחסדים שלהם הם בחינת ג"ר. מה שאין כן ז"ס תחתונת דבינה, שהן מהתכללות זו"ן בבנינה והן צריכות להארת חכמה, ע"כ החסדים שלהם הם בבחינת ו"ק בחוסר ג"ר, וצריכים תקון שימשיכו ג"ר (כח"ש שם). ומשמיענו כאן הזהר, שיש ב' פרצופי ישו"ת בז"ס תחתונת דבינה. כי מתוך שנתקן שהפרסא לא התבטל גם אחר יציאת המלכות מן הבינה, א"כ נמשכת ממנה מדרגה אחת שאינה מקבלת ג"ר לעולם כמו הפרסא. ולפי"ז יש ב' פרצופין בע"ס דבינה שאינם מקבלים ג"ר לעולם, שהם או"א עלאין הנמשכים מג"ר דבינה, והפרצוף היוצא מן הפרסא, הנקרא ישו"ת ה"א, שגם הוא אינו מקבל ג"ר לעולם, וההפרש שביניהם הוא עצום, כי או"א אע"פ שאינם מקבלים חכמה לעולם, הנה החסדים שבהם הם בחינת ג"ר ממש כמו חכמה. משא"כ ישו"ת ה"א, שהוא כבר מבחינת ז"ת דבינה, אין החסדים שלו בבחינת ג"ר אלא בבחינת

חג"ת נה"י, הסומכים אותה בששה צדדים. כי חו"ג, הוא סוד דרום צפון. ת"ת ומלכות, הוא מזרח מערב, ונצח והוד, הוא מעלה ומטה. איננון שית סטרין גניזין בגו ההוא אגוזא, כי הם נעלמים שם בתוך האגוז מפני שאינם מקבלים שם ג"ר לעולם. כנ"ל.

(יז) מְגוּוּ סְטְרָא דָאָת וכו': מצד אות י' זו, יוצאת מרכבה אחת קדושה, והיא מרכבה נעלמת ואינה מגולה, לבד בשעה שמאירה ההארה של אגוז ההוא הנסתר, או מתגלה מרכבה ההיא. ולפיכך מרכבה ההיא, היא נעלמת וגלויה, שמתרם הארת האגוז היא נעלמת, ואחר הארת האגוז היא גלויה.

פירוש. אחר שביאר ב' בחינות הראשונות של ה"י, שהן, ה"י עצמה, והאגוז שמתחתיה, הדומים ל"י עלאה של ה"א, והקו שמתחת ה"י, כנ"ל. מבאר עתה בחינה השלישית של ה"י, הדומה ל"י תחתונה של ה"א, שהיא מקבלת הארות ג"ר אחר שירדה המלכות מן הפרסא למקומה. וז"ש, מְגוּוּ סְטְרָא דָאָת דָא, נְפָקָא רְתִיכָא חַד קַדִּישָא, דהיינו בחינה השלישית של האות י', שהיא מקבלת ג"ר אחר ירידת המלכות מן הפרסא. ומתחילה יוצאת בהארת ו"ק בהעלם ג"ר, דהיינו בזמן קטנות, וז"ש, וְאִיהוּ רְתִיכָא גְנִיזִי וְלֹא אֲתַגְלִיָא, שבעת יציאתה היא מרכבה נעלמת דהיינו בקומת ו"ק, והג"ר אינן מתגלות בה. בר כד נהיר נהירו דההיא אגוזא שפירא, דהיינו בעת שהמלכות יוצאת מן הפרסא הנקראת אגוזא, שאז מתגלה הג"ר בבחינה זו השלישית, וז"ש, כְּדִין אֲתַגְלִיָא הַהוּא רְתִיכָא, שאז מתגלה הג"ר במרכבה ההיא, שהיא בחינה השלישית של ה"י. והנה נתבארו כל ג' הבחינות של ה"י, אשר ה"י עצמה, ה"ס כתר וחכמה שנשאר במדרגה בעת הקטנות. והמרכבה דאגוז שמתחת ה"י ה"ס הפרסא שמתחת הכתר וחכמה שנשאר במדרגה. ואגוז הזה עומד בבחינת ו"ק בלי ג"ר לעולם, ואפילו אחר שירדה המלכות ממנו (דפו"י ד"א טור ב')

וְלֹא אֶתְגַּלְיָא, בַּר כַּד נְהִיר נְהִירוֹ דְּנִהִיא אַגְוָא טְמִירָא, תְּכַדִּין אֶתְגַּלְיָא הֵהוּא רְתִיכָא, וְנִהוּא רְתִיכָא טְמִיר וְגַלְיָא.

יח) וְאִיהִי נְפִקָא מְגוֹ נְצִיצוֹ דְּבוּצִינָא, כַּד מְדִיד מְשַׁחְתָּא תַּחוּת קְשָׁרָא קְדַמָּה, וְהוּא חַד נְצִיצוֹ. כַּד מְשַׁחְתָּא קְיִמָּא, נְהִיר דָּא, וְסֻלְקָא וְנִחְתָּא, וְאַסְתְּמִיד תַּחוּת אֶת יו"ד, וְאִיהִי נְקוּדָה תְּדָא. וְלִבְתַּר אֶתְפֶּשֶׁט הֵהוּא נְצִיצוֹ, וְאַפִּיק תַּלְתַּל נִיצוּצִין אֶתְרַנִּין, וְאַסְתְּמִכִּין תַּחוּת קוּצָא תַּתְּאָה דִּיּו"ד.

יט) לְבַתַּר נְפִקָא מְגוֹ קְשָׁרָא תְּנַיִנָא נְצִיצוֹ אֶתְרָא דְּנְהִיר וְסֻלְקָא וְנִחְתָּא, וְאַסְתְּמִיד תַּחוּת אֶת יו"ד בְּסֻטְרָא אֶתְרָא. לְבַתַּר אֶתְפֶּשֶׁט הֵהוּא נְצִיצוֹ, וְאַפִּיק

חלופי גרסאות

ת נ"א מוסיף כד נהיר נהורא דההוא אגווא טמירא כרין (וינציא) [ונראה שהוא כפל לשון]. א הכי גרסת דפוס מונקאטש ובכל הדפוסים כתוב וההוא ול"ג והוא חד ובדפוס קראקא מוסיף וההוא נציצו דבוצינא כד מריד משחתא תחות קשרא קדמאה וההוא וזה כפל לשון ונראה שהוא ט"ס]. ב נ"א ל"ג מן תחות את יו"ד עד תחות את יו"ד (דפוס קראקא). ג נ"א אתפשט ול"ג לבתר (מונקאטש).

הסולם

י' דהוי"ה

מאמר

התנוצצות אחרת. מקשר השלישי, וכו' על דרך הנ"ל ומתוך זה, נתקשר סוד החול בהמדה של הנר. פירוש. כבר נתבאר שמרכבה הג' הזו, נקראת ישו"ת הב'. ומוסיף לבאר כאן, שישו"ת ב' הוה, מתחלק בעצמו לג' פרצופין, שמכנה אותם ג' קשרים, קשר הא' הוא פרצוף חב"ד. קשר הב' הוא פרצוף חג"ת, קשר הג' הוא פרצוף נה"י. וזהו מבחינת הכלים. ומבחינת האורות הסדר הפוך (ע"י בפתיחה לפירוש הסולם אות י"ב) שקשר הא' הוא פרצוף נה"י, ונקרא ג"כ פרצוף העיבור. קשר הב', הוא פרצוף חג"ת, ונקרא ג"כ פרצוף יניקה. קשר הג' הוא פרצוף חב"ד ונקרא ג"כ פרצוף המוחין. וכל אחד ואחד מהם יצא תחילה בבחינת קטנות, דהיינו בו"ק, ואח"כ נמשכו לו הג"ר והגדלות.

והכל תלוי במסך שנתתקן בהמלכות, שהוא המסיים את האור שלא יתפשט ממנו ולמטה, וע"כ אור העליון מכה עליו להתפשט יותר, וזה נקרא זווג דהכאה, שעיי"ז עולה או"ח מן המסך, ומלביש את אור העליון, שאו"ח הזה מורד מדת הקומה (כמ"ש בפתיחה לחכמת הקבלה אות י"ד ע"ש כי אין להאריך כאן) כי אם המסך והמלכות נמצאים במקום בינה, אז המסך ממשיך באו"ח שלו רק מדה של קומת ו"ק. ואם המסך והמלכות יורדים מבינה למקום המלכות, אז מתפשט מדת המסך ואו"ח שבו וממשיך ג"ר. לפיכך נקרא המסך בוּצִינָא, כי אור החזור נדלק בו ועולה ממנו ולמעלה.

בבחינת ו"ק בלי ראש, ומה שאינו מקבל חכמה, הוא מכח הפרסא שאינה מתבטלת. ומה שאנו אומרים, שבשעת יציאת המלכות מבינה, מתגלים הג"ר, היינו בישו"ת הב', שהיא מדרגה הג' דע"ס דבינה, שבו מתגלה החכמה והג"ר. באפן שג' בחינות של ה' האמורות, הנה עצם ה' ה"ס או"א עלאין, הנחשבים לחכמה משום שחכמה דא"א מאירה בהם, אע"פ שהם אינם מקבלים אותה, מחמת שהם בסוד כי חפץ חסד הוא. והמרכבה דאגו, הנמשכת מן הפרסא, ה"ס ישו"ת הא', הנמצא בו"ק חסר ראש, ואינו מקבל ג"ר מכח הפרסא שאינה מתבטלת. והמרכבה הג', ה"ס ישו"ת הב', שבו מתגלה הג"ר, וממנו מושפעת החכמה לתחתונים.

יח) וְאִיהִי נְפִקָא מְגוֹ וכו': והיא, המרכבה הג', יוצאת מהתנוצצות הנר, כשמרד מדה תחת קשר הראשון. והיא התנוצצות אחת. כשהמדה נמצאת, מאירה זו, ועולה ויורדת ונסמכת תחת האות י'. והיא נקודה אחת. לאחר זה, ההתנוצצות מתפשטת ומוציאה שלשה ניצוצות אחרים, ונסמכים תחת קוץ התחתון של ה'.

יט) לְבַתַּר נְפִקָא מְגוֹ וכו': ואח"כ יוצאת התנוצצות אחרת מתוך קשר השני, המאירה, ועולה, ויורדת, ונסמכת תחת האות י' בבחינה אחרת. אח"כ, ההתנוצצות הזו נתפשטה, והוציאה ג' ניצוצות אחרים ונסמכו בבחינה זו תחת האות י'. לאחר כך יצאה

(דפוס דף א' טור ב')

סתר י בראשית א ותיות יא
 תלת ניצוצין אחרנין, ואסתמכן בסטרא דא, תחות את יו"ד. לבתר נפקא מגו
 קשרא תליתאה דניצוצו אחרא, והמגו דא אתקשר דא ודחול במשחתא
 ודבוצינא.

חלופי גרסאות

ד נ"א בסטרא אחרא (בכל הדפוסים בשם נ"א). ה נ"א ל"ג מן ומגו עד סוף האות (קראקא). ו נ"א דכל (ד' קראקא).
 I נ"א דבוצינא (והר הגדול וד' קראקא בשם נ"א).

הסולם

י' דהוי"ה

מאמר

דישסו"ת הב', שהוא פרצוף חג"ת שלו. וז"ש
 לבתר נפקא מגו קשרא תניינא ניצוצו
 אחרא. קשרא תניינא, הוא פרצוף החג"ת
 דישסו"ת הב', ויוצאת התנוצצות על המסך שלו
 דנהיר ופלקא ונחתא, המאיר ומעלה או"ח
 ומוריד אור ישר, והיינו קומת הקטנות והו"ק
 דפרצוף הזה, ואסתמיך תחות את י'
 בסטרא אחרא, ונסמך תחת הי' בבחינה
 אחרת, דהיינו בחינת היניקה והחג"ת. לבתר
 אתפשט ההוא ניצוצו, דהיינו שהמסך
 והאו"ח ירדו מבינה דאותה מדרגה למקומם,
 ואז נתפשט האו"ח להמשיך מדת הג"ר. וז"ש,
 ואפיק תלת ניצוצין אחרנין, דהיינו ג"ר
 דיניקה, ואסתמכן בסטרא דא תחות את
 י', ונסמכו בבחינה זו תחת אות הי', דהיינו
 בבחינת היניקה והחג"ת.
 ואחר שביאר גם הקטנות והגדלות דפרצוף
 החג"ת והיניקה דישסו"ת הב'. מביא פרצוף
 החב"ד שהוא פרצוף המוחין דישסו"ת הב'.
 וז"ש, לבתר נפקא מגו קשרא תליתאה
 שהוא פרצוף החב"ד והמוחין, הנקראים קשרא
 תליתאה ניצוצו אחרא, התנוצצות אחרת. וכאן
 חסרים המלות, וכו' כגוונא דלעי"א. דהיינו
 שהתנוצצות הזו דפרצוף החב"ד יצאה ג"כ
 תחילה במקטנות בבחינת נקודה אחת ואח"כ
 יצאה בגדלות בבחינת ג"ר, דהיינו שנתפשטו
 תלת ניצוצין. על דרך שביאר בפרצוף
 נה"י ובפרצוף החג"ת. ומפרצוף החב"ד הזה
 של ישסו"ת הב', נמשכת כל הארת החכמה
 הנמצאים בזו"ן ובבי"ע, וז"ש, ומגו דא,
 מפרצוף החב"ד הזה, אתקשר רזא דחול
 במשחתא דבוצינא, שפרצוף זה הוא השורש
 לסוד המוחין דחול, המכונים מאורי האש
 (שנתבארו בזה בראשית ב', מות ק"ל עד
 אות קל"ב. ע"ש) שהם מתקשרים במדת הגר,
 דהיינו במדת המסך של פרצוף חב"ד דישסו"ת
 ב' הזה, שהוא השורש למוחין האלו.

ונבחר ג"כ שהוא מריד משחתא, להיותו מודד
 קומת הפרצוף אם ו"ק ואם ג"ר, וכן איזה
 בחינת ג"ר.

וז"ש (באות י"ח) ואיהי נפקא מגו
 ניצוצו דבוצינא, שהמרכבה יוצאת מתוך
 ההתנוצצות של המסך הנקרא בוצינא. דהיינו
 ע"י זוג דהכאה עם אור העליון שמעלה או"ח,
 כנ"ל. כד מריד משחתא, דהיינו כשמעלה
 אור חוזר, שאו"ח הזה מודד קומת המדרגה
 כנ"ל. תחת קשרא קדמאה, דהיינו לקשר
 ולתקן פרצוף הראשון, שנקרא פרצוף נה"י,
 או פרצוף העיבור. והוא חד ניצוצו, וזו היא
 התנוצצות אחת, דהיינו התנוצצות דקטנות
 כמ"ש והולך. ואח"י יש התנוצצות ב' לג"ר.
 כד משחתא קיימא, נהיר דא, ופלקא
 ונחתא כשהמדה, שה"ס האו"ח כנ"ל, נמצאת,
 ומלבשת את אור העליון, אז הוא מאיר,
 ומעלה, אור חוזר ומוריד, אור ישר. ואסתמיך
 תחות את י', שנסמך תחת הי', כי היא
 נתקנה להיות בחינה הג' של הי' כנ"ל.
 ואיהי נקודא חדא, כלומר שהיא יצאה עתה
 בבחינת הקטנות של פרצוף זה, הנבחרת לנקודה
 אחת. ולביתר אתפשט ההוא ניצוצו, ולאח"כ
 בזמן הגדלות, נתפשטה ההתנוצצות, דהיינו
 שהמסך והמלכות ירדו ממקום בינה למטה
 למקומם, שאז נתפשט ונתגדל האו"ח וממשיך
 ג"ר אל הפרצוף. וז"ש ואפיק תלת ניצוצין
 אחרנין, דהיינו ג"ר דעיבור. ואסתמכין
 תחות קוצא תתאה די', כלומר המרכבה
 דאגו שה"ס ישסו"ת הא' מלבשת מחזה
 ולמטה של הי', שה"ס קוץ התחתון של הי',
 וישסו"ת הב' מלביש מחזה ולמטה של ישסו"ת
 הא', ונמצא שהוא מתחת קוץ התחתון של הי'.

ואחר שביאר הקטנות והגדלות של פרצוף
 העיבור דישסו"ת הב', שהוא פרצוף נה"י שלו,
 מבאר עתה הקטנות והגדלות דפרצוף יניקה

(כ) אֲשַׁתְּכֶחוּ לְאֵת יו"ד, נְקוּדָה עֲלֶאָה, תִּשְׁעָה סְמְכִין, "עַל מֵה דְאִסְתְּמִיךְ. וְכִלְהוּ רְתִיכָא לְגַבֵּי אֵת דָּא. כְּדִין אֲתִנְהִיר וְאִסְתְּמִיךְ עַל תִּשְׁעָה סְמְכִין אֲלִין, וְכִדִּין נְהָרִין מְגוּיָה תְּמַנְיָא אֲחֲרֵנִין, וְכִלְהוּ קְיִימִין בְּרִזָּא דְאֵת יו"ד, נְקוּדָה עֲלֶאָה טְמִירָא. (כא) אֲלִין תִּשְׁעָה סְמְכִין הַדְּלִתָּא, סְלֶקֶין בְּשָׂמָא וְלֹא סְלֶקֶין. בְּגִין דְּאִינֹן תִּשְׁעָה דְּאִקְרוּן אֵין סוּף. קְיִימִין וְלֹא קְיִימִין, וְלֹא אֲתִיבְדְעוּ, וְאִקְרוּן וְלֹא אִקְרוּן, וְלֹא יְדִיעוּ כְּלָל, וְאֲלִין סְלֶקֶין בְּשָׂמָא וְלֹא סְלֶקֶין.

חלופי גרסאות

ח נ"א עלמא (זהר הגדול ד' קראקא). ט נ"א ל"ג דלתתא (קראקא). י נ"א ורזא לפניך ול"ג מן ולא סלקין עד לפניך (זהר הגדול).

הסולם

מאמר

י' דהוי"ה

שפנימיות ה' היא חכמה סתימאה, שחכמה זו אינה מתגלית כלום לאחרים (כ"ל בפתיחה לפירוש הסולם אות מ"ה ע"ש) ומה שמתגלה מכאן לאחרים, היא רק בינה שחזרה לחכמה. באפן שלא כל הט' סומכים מתגלים לאחרים אלא רק ח' סומכים, דהיינו רק מבינה ולמטה. וז"ש, וכדין נהרין מגויה תמניא אחרינן, כלומר שאז, אחר יציאת ט' סומכים מחכמה ולמטה בשביל עצמו, מאירים ממנו לאחרים רק שמונה סומכים בלבד, דהיינו רק מבינה ולמטה. משום שהחכמה שבתוך ה' אינה יכולה להתגלות. להיותה חכמה סתימאה דא"א, שה"ס א"ס. כי א"א ועתיק נבחנוס לאין סוף. וז"ש, וכלהו קיימין ברזא דאת י' נקודה עלאה טמירא, שכל הט' סומכים שבישוסות ה' הוה, נמצאים בסוד אות ה', להיותם בחינה הג' של ה' ובחינת ז"ת שלה (כ"ל בהסולם אות י"ז) ולפיכך גם הם נסתרים כמו ה', והארתם אינה נגלית לחוץ. מלבד מבינה ולמטה כנ"ל.

(כא) אֲלִין תִּשְׁעָה סְמְכִין וכו': תשעה סומכים אלו שלמטה, מן ה', עולים בשם ואינם עולים. כי שם פירושו השגה, שכל מה שלא נשיג לא נגדירהו בשם. ולפיכך הם נבחנוס שעולים בשם כלפי עצמם, ואינם עולים בשם כלפי אחרים. כי אחרים אינם משיגים אותם, כ"ל בדבור הסמוך. משום שתשעה האלו נקראים אין סוף, מכח החכמה סתימאה דא"א המאירה בפנימיות ה', כ"ל בדבור הסמוך. וע"כ הם נבחנוס, שנמצאים ואינם נמצאים. כי כלפי עצמם נמצאים וכלפי אחרים אינם נמצאים. ואינם נודעים לאחרים. ונקראים בשם, ואינם נקראים ואינם ידועים כלל. ואלו עולים בשם ואינם עולים. כמ"ש לפנינו.

(כ) אֲשַׁתְּכֶחוּ לְאֵת י': נמצא שיש לאות י', שהיא נקודה עליונה, תשעה עמודים, שהם, נה"י חג"ת חב"ד, שבישוסות ה', כנ"ל. על מה שהיא נסמכת עליהם, וכולם הם מרכבה אל אות הזו, ה' אז ה'. מאירה ונסמכת על תשעה עמודים אלו, ואז מאירים מתוכה שמונה אחרים, וכולם עומדים בסוד אות ה', שהיא נקודה העליונה הנסתרת. פירוש. כי אלו ט' ספירות נה"י חג"ת חב"ד היוצאים בישוסות ה', שהוא בחינה הג' של ה' (כמ"ש לעיל באות י"ז) הם נחשבים לט' סומכים של ה', משום שהי' עצמה נעלמת מחכמה, וכן הבחינה ה' שלה, שה"ס המרכבה דאגוה, הנקראת ישוסות הא', הוא ג"כ בששה קצוות הנעלמים מחכמה, (כ"ל אות ט"ו וט"ז) ומתוך שהחכמה נעלמת בהם ואינה מגולה רק בט' הספירות הנ"ל דישוסות ה', ע"כ הם נחשבים שהם סומכים את ה' להשלימה מבחינת החכמה, כי הם מגלים החכמה הנעלמת ב'.

וז"ש, אֲשַׁתְּכֶחוּ לְאֵת י' נקודה עילאה, תשעה סמכין על מה דאסתמייך, שאלו ט' ספירות נה"י חג"ת חב"ד דישוסות ה', הם סומכים בגילוי החכמה שבהם, את ה' שהחכמה נעלמת בה. וכלהו רתיכא לגבי את דא, שהם המרכבה המשלמת אות ה'. כדין אתנהיר ואסתמייך על תשעה סמכין אֲלִין. כי כשמתגלים ט' ספירות דישוסות ה', מאירה ה' ונסמכת על ט' סומכים האלו. כלומר אע"פ שהי' בעצמה אינה מקבלת חכמה לעולם, להיותם סוד א"א עלאין שהם בחפץ חסד, עכ"ו נסמכת ומתגלית בט' סומכים אלו הנמשכים ממנה. אמנם כל הסמיכה והגילוי הזה של החכמה היא רק לעצמה, אבל לאחרים אינה מושפע כלום מן החכמה הזו, משום

כב) וְרָזָא דָא וּקְרָאתִי בְשֵׁם ה' לְפָנַיִךְ וַחֲנוּתִי אֶת אֲשֶׁר אָחוּן וְרַחֲמַי אֶת אֲשֶׁר אָרַחֵם. לִית מֵאן דְּיָקוּם בְּהוּן וּבְשִׁמְהוּן דִּילְהוּן, וְלֹא נִאֲתַגְלִיין לְמִיקַם בְּאֶרְמִיָּהוּ. וְעַד לֹא קָאִים מִשָּׁה עֲלֵיָּהוּ. בְּגִין דְּהוּוּ מְקַדְּמַת דְּרָגָא דִּילֵיהּ דְּהוּוּ נְצִיצוּ קְדָמָּהּ, כְּתִיב לְפָנַיִךְ. וְכֵן כּוּלְהוּ קְיִימִין, אֶקְדִּימוּ לְדְרָגָא דִּילֵיהּ. וְעַל דָּא לֹא קָאִים בְּאוּרְחוּי דְקַב"ה, בְּגִין דְּכָלְהוּ סְלָקִין גּוּ מַחְשָׁבָהּ, וּמִמְפָּן מִתְפַּשְׁטִין אוּרְחוּי לְכַמָּה סְטָרִין, בְּרַעוּתֵיהּ דְקוּדְשָׁא בְרִיךְ הוּא, וְלֹא אֶתִּידְעוּ כְּלָל.

מְאָמַר ה' דְּהוּוִי"ה

כג) סְלָקָא אֶת דָּא, בְּאֲלִין סְמְכִין לְעֵילָא, בְּטַשׁ מָאן דְּבִטַשׁ, דְּלֹא יָדִיעַ, וְאִין סוּף נְהִיר וְלֹא נְהִיר, וְנִחְתָּא, וְלֹא יָדִיעַ מְמָאן דְּנְהִיר. כִּד נַחֲתִית אֶתְקַלְלִין

חלופי גרסאות

כ נ"א אתגלייא (והר הגדול). ל ה"ג זהר הגדול ונ"א דעליה (מנוקאטש). מ נ"א וכל (זהר הגדול וכל הדפוסים בשם נ"א).

מסורת הזהר

מ (שמות לג) לך כח צ"ב.

הסולם

ה' דְּהוּוִי"ה

מאמר

ידוע, ואור אין סוף מאיר ואינו מאיר. וירדה ה' משם למקומה, ואינו ירוע ממי שהיא מאירה. וכאשר ירדה, נכללו בה אלו תשעה הסומכים, והיא נתפשטה עמהם וכשנתפשטה, יצא ממנה אור אחד כלול מכולם, ונתכסה בו כמי שנכנס בהיכל אחד.

פירוש. כי נתבאר לעיל (בפתיחה לפירוש הסולם אות ע"ח) אשר כשיוצאים המוחין כפעם הראשונה, יש בהם ביטוש דקו ימין וקו שמאל ואינם מאירים, וע"כ נקראים מוחין דאחור, ע"ש. ולפיכך עוד לא יכלו ט' הסומכים שבי' להאציל את הד' דהויה שה"ס ישסו"ת, משום שביציאת ט' הסומכים כפעם הראשונה עוד היו בבחי' עיבור יניקה מוחין דאחור. ולפיכך כדי להאציל את הד' הם צריכים לחזור למ"ן עם ה' לעליון שלהם, שה"ס הראש דא"א, ולקבל משם, עיבור יניקה מוחין דפנים, ואז יוכלו המוחין דפנים, להאציל את הד'.

וה"ש, סְלָקָא אֶת דָּא, בְּאֲלִין סְמְכִין, דְּעֵילָא, שְׂכִירֵי הָאֲצִיל אֶת הַד' עוֹלָה הָאוֹת י' עִם הַסְּמִכִין שֶׁלָּה לְמַעְלָה לְא"א, כְּדֵי לְהַכְלִיל בְּזוּג אֲשֶׁר שָׁם וּלְקַבֵּל עֵיבוֹר יְנִיקָה מוֹחִין דְּפָנִים, בְּטַשׁ מָאן דְּבִטַשׁ דְּלֹא יָדִיעַ, שֶׁהָרֹאשׁ דְּא"א, שֶׁהוּא לֹא יָדִיעַ נְדוּוּג שָׁם, וְאִין סוּף נְהִיר וְלֹא נְהִיר, שְׂאוֹר אִין סוּף בִּי"ה נִמְשָׁךְ וּמְאִיר לְזוּוּג הַזֶּה, וּמְרֹב הַעֲלָמוֹ הוּא כְּמוֹ שְׂאִינוּ

כב) וְרָזָא דָא וּקְרָאתִי וכו': וזה סוד, וקראתי בשם ה' לפניך וחנותי את אשר אחון ורחמתי את אשר ארחם. שהכתוב הזה טובב על השגת ט' סומכים אלו שבישסו"ת הב' של ה'. כי אין מי שיעמוד בהם ובשמות שלהם, ואינם מתגלים, לעמוד על דרכיהם. כי המה אינם מגולים לאזורים מחמת החכמה סתימאה המאירה בפנימיות ה' שה"ס א"ס כנ"ל בסמוך. וע"כ לא עמד משה עליהם. ומשום שהיו לפני המדרגה שלו, כי הוא התנוצצות הראשונה, שה"ס ה', כלומר שמדרגת משה היא בינה, כי משה זכה לבינה, והט' סומכים הם מהתנוצצות הקודמת לבינה, שה"ס ה' שהיא מחכמה עצמה כנ"ל. על כן כתוב, לְפָנַיִךְ. כלומר לפני המדרגה שלך קראתי בשם. ולא במדרגתך. כי במדרגתך אינה נקראת בשם. וכן כל הסומכים התשעה הנמשכים מן ה', הם הקדימו למדרגת משה, משום שהם נמשכים מן ה' שהיא חכמה. ועל כן לא עמד על דרכיו של הקב"ה, משום שכולם עולים בתוך המחשבה, דהיינו שהם חכמה, ומשם מתפשטים דרכיו של הקב"ה לכמה בחינות, ברצונו של הקב"ה, ולא נודעו כלל. כי החכמה אינה נודעת כנ"ל.

מאמר ה' דְּהוּוִי"ה

כג) סְלָקָא אֶת דָּא וכו': אות הזו, דהיינו ה', עלתה עם הסומכים שבה, למעלה, לדאש א"א. שם, נדווג מי שנדווג, שאינו (דפו"י דף א' טור ב')

בִּיה אֵינוֹן סְמָכִין וְאַתְפֹּשֵׁט. וְכֵד אֶתְפֹּשֵׁט, נֶפֶק חֵד נְהוּרָא כְּלִיל מְכוּלָן, וְאַתְחַפֵּינן
בִּיה, כְּמֵאן דְּעֵייל בְּחֵד הֵיכְלָא.

כד) הֵהוּא הֵיכְלָא קְיִימָא בְּתָרִין יִסְטָרִין, דְּלַחְפֵּיִיא וְאַתְגְּלִיִּיא לְעֵילָא. וְאֵינוֹן
תְּשַׁע * סְמָכִין, נְהָרִין בְּגוּ הֵהוּא הֵיכְלָא, וְאֵת יו"ד אֶגְיִזוּ בְּגוּ הֵהוּא הֵיכְלָא, בְּאֵינוֹן
סְמָכִין. וְהֵהוּא הֵיכְלָא אֵיקְרִי ה"א.

כה) זְמִין וְלֹא זְמִין, אֶתְגְּלִיִּיא וְלֹא אֶתְגְּלִיִּיא, וְלֹא אֶתְגְּלִיִּיא כְּלָל. בְּרֹזָא דָא
קְיִימָא אֵת יו"ד, וְכוּלְהוּ סְמָכִין, בְּגִין דְּאֵיהִי טְמִירָא, וּבִהּ קְיִימָא כְּלָא לְאַתְעֻטָּא.

כו) הֵאִי אֵית לֵיה חֲמֵשׁ רְתִיכִין, דְּנֶפְקִי מְגוּ הֵהוּא נְהִירוּ דְּכוּצִינָא, כְּד
סְלָקָא לְאַתְרָה וְאַתְכְּנִישַׁת, לְבָתֵר דְּעַבְדַּת מְשַׁחְתָּא.

חלופי גרסאות

נ ג"א סתרין (ווינציא אמסטרדם). ט ג"א דכוציא (והר הגדול).

הסולם

מאמר

ה' דהוי"ה

הסומכים שלה בתוך הדי', יוצאות גם בה'
אותן ג' בחינות שנתבארו ב"י. (כמ"ש להלן
אות כ"ז).

כה) זמין וְלֹא זמין וכו': מוכן להשגה
ואינו מוכן, מתגלה ואינו מתגלה, ואינו מתגלה
כלל, כסוד זה עומדת האות י' עם כל הסומכים
שלה, משום שהיא נעלמת. ובה עומדים הכל
להתעטר.

פירושו. כי נתבאר לעיל (אות י"ז) שהי'
שה"ס או"א עלאין, נעלמים לגמרי מחכמה,
ורק ישו"ת הב' שלהם, שהם הט' סומכים
בהם מתגלה החכמה. גם נתבאר לעיל (אות
כ"א) שאפילו אלו ט' הסומכים הם קיימין
ולא קיימין, להיותם בחינת או"א המלבישים
לחכמה סתימאה, ולפיכך הם מתגלים לעצמם
ואינם מתגלים לאחרים, אלא שהם מעבירים
החכמה לה' דהויה הנ"ל, ומן הדי' מושפעים
כל המוחין לזו"ן ולעולמות.

וז"ש זמין וְלֹא זמין, שט' הסומכים שבי',
מוכנים להשגה ואינם מוכנים להשגה. כי
מצד אחד אין מהם שום גילוי לאחרים, ואינם
מוכנים להשגה, ומצד אחד הם מעבירים
החכמה אל הדי' דהויה (כנ"ל באות כ"ג) ונמצא
שהם מוכנים להשגה. אֶתְגְּלִיִּיא וְלֹא אֶתְגְּלִיִּיא,
שהחכמה שבהם מגולית רק לעצמם
ולא לאחרים (כנ"ל אות כ"א). וְלֹא אֶתְגְּלִיִּיא
כְּלָל, דהיינו הי' עצמה, שהי"ס או"א עלאין,
שהם אינם מגולים אפילו לעצמם. כמ"ש שם.
בְּרֹזָא דָא קְיִימָא אֵת י', דהיינו שאינה
מתגלית כלל. וְכוּלְהוּ סְמָכִין, הם מתגלים
ואינם מתגלים מוכנים ואינם מוכנים כנ"ל.

כו) הֵאִי אֵית לֵיה חֲמֵשׁ רְתִיכִין, וכו': זו, הדי', יש
לה חמש מרכבות, היוצאות מתוך אותו האור
של

שאינו מאיר. ואחר שהי' נכללת בזווג הזה
ומקבלת הארתו, ונחתא, היא יורדת משם
למקומה, וְלֹא יֵדִיעַ מֵמֵאן דְּנְהִיר, כי תחילה
היא יוצאת בבחינת קטנות, דהיינו בעיבור
ויניקה, שהי"ס נפש רוח, הנחשבים לו"ק בלי
ראש, וע"כ לֹא יֵדִיעַ מֵמֵאן דְּנְהִיר, כי עוד
אין שם מוח הרעת. אֶתְכְּלִיִּל בִּיה אֵינוֹן
סְמָכִין, שאלו הסמכין שהי"ס ג' מוחין, נכללו
בו, ע"י הארה מלמעלה, וְאַתְפֹּשֵׁט, שנתפשט
לג' קוין חכמה בינה דעת בבחינת מוחין
דפנים. וְכֵד אֶתְפֹּשֵׁט, וכשנתפשט בחינת מוחין
דפנים, נֶפֶק חֵד נְהוּרָא כְּלִיל מְכוּלָן, שיצא
מהמוחין חב"ד, אור אחד הכלול מכל האורות
שבט' סומכים של הי', ואור הגולד הזה הי"ס
הדי'. וְאַתְחַפֵּינן בִּיה, כְּמֵאן דְּעֵייל בְּחֵד
הֵיכְלָא, שהאורות של ט' הסומכים מתלבשים
ומתכסים תוך האור הנולד, כמי שנכנס בתוך
היכל, כלומר, שהם מאירים כל הארתם בהיכל
הזה, באופן שהארתם אינה יוצאת להאיר מחוץ
להיכל. וע"כ נבחר כמו שההיכל, שהי"ס הדי'
מקיף ומלביש את ט' הסומכים מסביב להם.

כד) הֵהוּא הֵיכְלָא קְיִימָא וכו': היכל
ההוא נמצא בבי' צדדים ימין ושמאל, שיתכסה
מצד הימין, ויתגלה ממטה למעלה בצד שמאל.
כי הימין הוא חסדים, והחכמה מכוסה ונעלמת.
ובשמאל החכמה מתגלה, אבל רק ממטה למעלה.
ולא ממעלה למטה שזה מתתקן ע"י קו
האמצעי (כמ"ש בפ' פה"ס אות ל"ה) ואלו ט'
סומכים של הי', מאירים בתוך היכל ההוא,
והאות י' נגנזה ג"כ בתוך היכל ההוא, שהיא
מתלבשת בתוך ט' הסומכים שלה המאירים
בהיכל. והיכל ההוא נקרא די' הראשונה של
השם הויה. ומטעם התלבשות הי' עם ט'
(דפרי"ך דף א' טור ב' *) (טור ג')

כז) וְאֵלֶּיךָ אֶקְרֹן נִפְלְאוֹת, ע"נ פְּלֹאוֹת. רָזָא דָא בְּעָא דְדוּד מִלְפָּא לְמִיקָם, על חֲמֵשׁ רְתִיכִין אֵלֶיךָ, כְּדָא גַל עֵינֵי וְאֲבִיטָה נִפְלְאוֹת מִתּוֹרְתְךָ. וְאֵלֶיךָ כִּד

חלופי גרסאות

ע נ"א ל"ג נ' (קראקא).

הסולם

ה' דהוי"ה

מאמר

שם אלא ה' ספירות תנהי"ם. וע"כ נקראת ה'. אמנם אין הכוונה שה' דהוי"ה מלבשת תנהי"ם דאו"א עצמם, אלא הכוונה היא לתנהי"ם דישסו"ת הב' דאו"א, הנק' ט' סומכים. אלא משום שגם ט' הסומכים הם מאו"א, אנו מכנים אותן תנהי"ם דאו"א.

כז) וְאֵלֶיךָ אֶקְרֹן נִפְלְאוֹת וכו': ואלו ה' מרכבות. בזמן הקטנות שלהם. נקראים נפלאות, שהוא אותיות נ' פלאות. ודוד המלך רצה לעמוד על סוד זה של ה' מרכבות האלו, כש"א, גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך. ואלו נ' פלאות כשמאירים ומעלים את הד' להתעטר נעשו חמש, להאיר אל חמש למטה, ולהאיר אל היוצאים ממנה.

פירוש. כי נתבאר בדבור הסמוך, שע"כ נקראו ישסו"ת בשם ה' ראשונה דהוי"ה, משום שהם מלבישים רק ה' ספירות שמחזה ולמטה דאו"א, הנקראים תנהי"ם. שהם או ו"ק בלי ראש. ואלו ה' ספירות שמחזה דאו"א המאירות בקטנות אל ישסו"ת נקראות נ' פלאות, כי כל ספירה שלהם כלולה מעשר והם נ'. ומתוך שאורותיהם דאו"א מכוסים ונעלמים, הם פלאות, כי פלא פירושו העלם, שאינו מובן. אבל אחר שישסו"ת מקבל את המוחין דפנים, הרי ה' הספירות שמחזה ולמטה, שהם תנהי"ם דישסו"ת מכונים ה' מרכבות, או ה' סומכים כי מחזה ולמטה הוא מקום גילוי הארת החכמה, וע"כ הם סומכים את הנ' פלאות שבאו"א. ונבחנים לסומכים מפני שמשלימים האורות שאינם באו"א. כי או"א הם תמיד בחפץ חסד כנ"ל. ונתבאר שבקטנות דישסו"ת הם נקראים על שם תנהי"ם שמחזה ולמטה דאו"א, דהיינו נפלאות, כי אין להם עמידה בפני עצמם. ובגדלות דישסו"ת נקראים ה' מרכבות, על שם תנהי"ם של בחינתם עצמם. כי אז כבר יש להם עמידה בפני עצמם. ולא עוד אלא שהם סומכים את נ' פלאות דאו"א. כי ע"כ הם נקראים ה' סומכים.

וז"ש, וְאֵלֶיךָ אֶקְרֹן נִפְלְאוֹת, נ' פלאות, כי ה' ספירות דישסו"ת בקטנות, נקראים על שם

של הנר, כשעולה למקומה ונאספת, אחר שעשתה מדה.

פירוש. גם הד' יש לה קטנות דעיבור יניקה, שהם ו"ק בלי ראש, ואח"כ גדלות דמוחין. שלעת גדלות, המלכות יורדת מבינה למקומה, וג' כלים הנפולים אח"פ חוזרים למדרגה, ומשגת ג"ר (כנ"ל אות י"ט בהסולם) וז"ש, הַאִי, דהיינו הד', אִית לִיה חֲמֵשׁ רְתִיכִין, כי ה' ספירות תנהי"ם שבה, שהם מחזה שלה ולמטה, נעשו לעת גדלות ה' מרכבות. וז"ש, דַּנְפְּקֵי מַגוּ הַהוּא נַחֲרִי דְבוּצִינָא כִּד סַלְקָא לְאַתְרָהּ, היינו, שה' המרכבות יוצאות, אחר שאור הנר, דהיינו אור הבינה, חוזר למקומו, דהיינו אחר שהמלכות והצמצום יורדים מן הבינה, והבינה ותו"מ שנפלו, חוזרים ומתחברים למדרגתם, שה"ס תנהי"ם שמחזה שלה ולמטה, שהם נעשו אז ה' מרכבות או ה' סומכים, כי רק בהם מתגלה הארת החכמה. ואתכנישת, שנאספת למדרגתה לג"ר, לְבַתֵּר דְעַבְדַּת מִשְׁחַתָּא, אחר שהבינה העלתה אליה המלכות ונתצמצמה על ידה, ועשתה בעצמה מדת הקטנות כי משחתא רומז על מדת הקטנות (כנ"ל אות י"ח).

וצריכים לדעת, שאע"פ שהמלכות עלתה למתחת החכמה דאו"א, והוציאה הבינה ותו"מ לחוץ מראש דאו"א, למדרגת ו"ק בלי ראש, הנה אין זה פוגם כלל את הג"ר דבינה, שה"ס או"א עלאין המלבישים לחג"ת דאו"א עד החזה, משום שהם בסוד כי חפץ חסד הוא (כנ"ל בפתיחה לפירוש הסולם אות מ"ג ע"ש). אלא רק לז"ת דבינה, שה"ס ישסו"ת, המלבישים מחזה ולמטה דאו"א, הנה המלכות שבחזה דאו"א, והצמצום שלה פוגמתם ומסלקת הג"ר שלהם. וז"ס שאו"א נקראים ה' דהוי"ה, שרומת שיש בהם עשר ספירות שלמות, וישסו"ת נקראים ה' דהוי"ה, מב' טעמים, (א) משום שהיא קבלה לתוכה את המלכות הנקראת ה' אחרונה דהוי"ה, לפיכך נצטיירו גם ישסו"ת בצורת ה' כמוה. (ב) היא משום שהיא מלבשת רק למחזה ולמטה דאו"א, שאין

(דפ"י דר' א' טור ג')

נְהָרִין וְסֻלְקִין לָהּ לְאַתְעֶטְרָא, אֲתַעְבִּידוּ חֻמְשֵׁי, לְנַהֲרָא גּוּ חֻמְשֵׁי דְלִתְתָא, 9 וְיִדְנַפְקוּ מִיְנָהּ.

(כח) וְאִינְהוּ נִי פְּלָאוֹת, נְהָרִין וְסֻלְקִין לָהּ לְעִילָא וְאַתְעֶטְרָן וְאַתְקַשְׁרָן גּוּ אִינּוֹן תַּשַּׁע סְמְכִין אֲחֻרְנִין. וְאִינּוֹן תַּשַּׁע סְלָקִין לְאֵת יו"ד לְעִילָא לְעִילָא.
(כט) פֶּד נַחְתִּין, וְלֹא יִדְעֵי מִמָּאן נַחְתִּין, הָאִי ה"א אֲתַעֲטַרְתָּ בְּרָזָא 3 דְאִינּוֹן נִי, וְאִינּוֹן פְּלָאוֹת, דְאִינּוֹן חֻמְשֵׁי סְמְכִין לְגִוְוָהּ. וְכֹד אֲתַעֲטַרְתָּ וְאַתְפַּשְׁטַת, 8 אֲתַהֲדַרְתָּ מְרָזָא דְנו"ן, לְגִוּוּ רָזָא דְה"א.

חלופי גרסאות

9 נ"א דנפקין (והר הגדול דפוסים הראשונים. צ ה"ג הסלם נ"א דני דאינן חמשין ואינן פלאות (והר הגדול דר' בקראקא) נ"א דאינן חמשין ואינן פלאות (ווינצ'יא). ק נ"א אהרת (והר הגדול).

הסולם

מאמר

ה' דהוי"ה

פלאות, שהם תנהי"מ שמחזה ולמטה דישו"ת הב' דאו"א הנק' ט' סומכים (כנ"ל אות כ"ו) מאירים ומעלים את הד' למעלה. אל הס' סומכים, משום ענ' פלאות אלו ה"ס בינה ותו"מ המעלים התחתון לעליון כנ"ל. ומתעטרים ומתקשרים תוך ט' הסומכים האחרים, כלומר שהם מבחינה אחרת דהיינו מבחינת או"א כנ"ל. ואלו תשעה סומכים עולים לאות י', שהיא או"א. שריא למעלה למעלה, פירוש שהי' היא עלי עליון לט' סומכים, כי העליון דט' סומכים הוא ישו"ת הא', והעלי עליון הוא או"א, הנק' י' וע"כ אומר לְעִילָא לְעִילָא. ומשמיענו בזה סדר קבלת הפרצופין זה מזה. שהד', שה"ס ישו"ת הכולל, מקבלת מט' סומכים שבי', והט' סומכים מקבלים מן הי' ומשפיעים אל הד' דהוי"ה, שהיא ישו"ת הכולל.

(כט) כֹּד נַחְתִּין וְלֹא וכו': כשה' ספירות של הד', יורדים מן העליון שלהם, שהוא ט' סומכים ד', ולא ירוע ממי שיורדים, דהיינו שהם בקטנות. ברו"ק בלי ראש, או ה' הזו מתעטרת בסוד אלו הנ' ואלו הפלאות, שהם תנהי"מ שמחזה ולמטה דאו"א. (כנ"ל אות כ"ו) המלובשים בתוך הד', שהיא ישו"ת. שאלו החמש סומכים, דהיינו ה' ספירות דגדלות שמחזה ולמעלה דישו"ת, סומכים אותם בעת גדלות. (כמ"ש שם) אבל בעודן בקטנות הן נקראות נ' פלאות, על שם תנהי"מ דאו"א. וכאשר מתעטרת ומתפשטת, דהיינו כשהד' היא בעת גדלות שמקבלת ג"ד. או חוזרת מסוד הנ' לתוך סוד הד'. פירוש. כי בקטנות כשאין להם עמידה בפני עצמם נקראים על שם תנהי"מ דאו"א, נ' פלאות. ובגדלות כשיש להם עמידה

שם ה' ספירות תנהי"מ שמחזה ולמטה דאו"א, הנקראים נ' פלאות. כנ"ל. ונודע, שאלו ה' ספירות תנהי"מ שמחזה ולמטה, הנק' נ' פלאות, הם בחינת ג' ספירות בינה ותו"מ שלהם, הנופלים בעת קטנות, וחוזרים ועולים בעת גדלות, וכשעולים בעת גדלות, או הם מעלים עמהם גם את התחתון למדרגת העליון (כמ"ש בפלפ"ס אות כ' עש"ה) וז"ש, וְאִינּוֹן כֹּד נְהָרִין וְסֻלְקִין לָהּ לְאַתְעֶטְרָא, כשאלו נ' פלאות מעלים את הד', שתקבל ג"ד למעלה. כי אלו נ' פלאות הם המעלים את התחתון לעליון כדי לקבל מוחין, ואז אחר שמקבלים המוחין מעליון, אֲתַעֲבִידוּ חֻמְשֵׁי, דהיינו שתנהי"מ שלהם עצמם נעשו ה' מרכבות, כי יצאו לבחינתם עצמם, כנ"ל. וכמו שאו"א מתחלקים על ג' בחינות, דהיינו או"א וב' בחינות ישו"ת מחזה ולמטה שלהם (כנ"ל) אות י"ז) כך ישו"ת מתחלקים לג' בחי', שהג"ר שלהם נבחות כמו או"א, ומחזה ולמטה שלהם יש ב' בחינות ישו"ת. וז"ש, לְנַהֲרָא גּוּ חֻמְשֵׁי דְלִתְתָא, שאלו ה' מרכבות מאירים לה' ספ' כח"ב תו"מ של ישו"ת הא' דישו"ת הכולל. שהם בחינה ב' דישו"ת הכולל. ודנפקין מינה, והיינו ישו"ת היוצא מישו"ת הזה הא', שהיא בחינה השלישית דישו"ת הכולל הנקרא ה' דהוי"ה. ואלו ג' בחינות שבה' דהוי"ה, מתבארים על דרך ג' בחינות דאו"א (שנתבאר לעיל אות ט"ו) כי אלו ג' בחינות שבי', שה"ס או"א, עושות ג' בחינות בה' דהוי"ה, שה"ס ישו"ת הכולל (כנ"ל אות כ"ד).

(כח) וְאִינְהוּ נִי פְּלָאוֹת וכו': עתה מפרש סדר קבלת הפרצופין זה מזה. ואומר, ואלו נ' (דפ"י דר' א' טור ג')

ל) אַתְּפֹשֵׁטוּ אֵילִין חֲמֵשׁ סְמְכִין לְתַמָּא, וְקִימָא עֲלֵיהּ כְּדִין. וְכֵד אַתְּנְהִירַת בְּכוֹלְהוּ, כְּדִין נְפִיקִין מִינָהּ ה' נְהוּרִין אֲחֲרָנִין, מְשַׁתְּנִין וְלֹא מְשַׁתְּנִין, יְמִנָא וּשְׂמָאֲלָא.

לא) מְכָאן וּלְהֶלְאָהּ, קִימָא מְלָה יִלְאֶסְתַּמְכָּא עַל רְזָא עֲלָאָהּ, בְּרִזָּא דְשְׂמָא קְדִישָׁא, לְמַהוּי סְתִים דָּא בְּדָא, וְלֹאֲשַׁתְּקַלְלָא רְתִיכָא קְדִישָׁא.

לב) וְאֵלִין חֲמֵשׁ, אִינוּן אַרְבַּע, וְאִינוּן חֲמֵשׁ לְקַבִּיל חֲמֵשׁ סְמְכִין. וְאִינוּן אַרְבַּע לְקַבִּיל אַרְבַּע סְטְרֵי עֲלֵמָא. וְכֵל חַד וְחַד אֵית לֵיהּ רְתִיכָא בְּלַחְדוּדֵי.

לג) וְכֵלְהוּ רְתִיכִין, כְּלֵהוּ כְּלִילִין כְּל רְתִיכָא וְרְתִיכָא בְּנֵהוּרָא חַד, וְכֵל נְהוּרָא וְנֵהוּרָא אַתְּקַלִּיל בְּאִינוּן סְמְכִין, וְכֵל סְמְכָא וּסְמְכָא אַתְּקַלִּיל בְּאֵת ה"א. וְהֵאִי

חלופי גרסאות

ר נ"א לאשתכחא (ד' קראקא). ש נ"א ל"ג ונהורא (זהר הגדול). ת נ"א על (זהר הגדול ד' קראקא).

הסולם

ה' דהוי"ה

המיחד ימין ושמאל דישו"ת, שהוא ה' של השם הקדוש, שיהיה סתום זה בזה, השמאל בימין. כלומר, שקו השמאל יהיה סתום מג"ד דחכמה מכח התלבשותו בחסדים דימין. (כמ"ש בפלפול"ס אות ל"ז) ותשתכלל על ידו המרכבה הקדושה.

לב) וְאֵלִין חֲמֵשׁ אִינוּן וכו': ואלו חמשה, הם ארבעה, כי הם חמשה, כנגד חמשה סומכים, שהם ה' הספירות תנהי"מ, והם ארבעה, כנגד ארבע רוחות העולם, שהם ג' הקוין ימין שמאל ואמצע, ומלכות המקבלת מהם, וכל אחד ואחד מאלו ד' האורות, יש לו מרכבה בפני עצמו. פירוש. כי אלו ד' האורות שבג' קוין ומלכות המקבלתם, הם סוד המרכבה, ומתוך שד' האורות כלולים זה מזה, ע"כ יש בכל אור, מרכבה בפני עצמו, דהיינו שכל אחד מהם כולל, ג' קוין ומלכות המקבלתם.

לג) וּכְלֵהוּ רְתִיכִין כְּלֵהוּ וכו': עתה מבאר סדר יחוד המדרגות זו בזו. וכל המרכבות כולם כלולים כל מרכבה ומרכבה באור אחד, שכל אחד מד' אורות שבג' קוין ומלכות המקבלתם, כולל בתוכו מרכבה אחת (כנ"ל בדבור הסמוך) וכל אור ואור נכלל באלו ה' סומכים, שהם כח"ב תו"מ של הדי', וכל סומך וסומך שבהם נכללים באות ה', כי המה הספירות שלה, ואות ה' זו שה"ס ישו"ת הכולל. כנ"ל. נכללת באלו תשעה סומכים, שהם בחינה הג' של אות ה' (כנ"ל אות י"ז) וכל אחד ואחד מאלו הסומכים נכלל באות י', שהיא נקודה עליינה הראשונה, דהיינו או"א הנכללים

מאמר

בפני עצמם, נקראים על שם ה' ספירות תנהי"מ שמחזה ולמטה של עצמם, שהם ה' סומכים הנ"ל. (כמ"ש שם).

ל) אַתְּפֹשֵׁטוּ אֵילִין חֲמֵשׁ וכו': עתה מבאר ג' בחינות ישו"ת הנ"ל (באות כ"ז) כסדרן. ואומר, מתפשטים אלו חמש סומכים למטה, דהיינו ליסו"ת הב', ובחינה ראשונה דישו"ת עומדת עליהם אז, דהיינו שמתלבשת בהם. וכשבחינה הב' דישו"ת מאירה מכל האורות, דהיינו אזור שמשתלמת בעיבור יניקה מוחין דפנים, אז יוצאים ממנה ה' אורות אחרים, שהם בחינה הג' דישו"ת, שהם משתנים ואינם משתנים, ימין ושמאל. פירוש. שיש בהם ימין ושמאל, שהימין הוא אור חסדים שאינו משתנה לעולם, וכשם שהוא למעלה כך הוא בסוף המדרגות למטה. והשמאל ה"ס אור החכמה, המתגלה בישו"ת הג' הזה ולא בב' בחינות ישו"ת הקודמים, כנ"ל באו"א (באות י"ז) שאור זה משתנה, כי הוא צריך להתלבשות החסדים, וכשאינו לו חסדים הוא נעשה חשך. ומטרם שיוצא קו האמצעי המיחד השמאל עם הימין לקבל חסדים נמצא שקו השמאל הוא חשך. וזהו שרצה להשמיענו כאן.

לא) מְכָאן וּלְהֶלְאָהּ קִימָא וכו': אחר שביאר שיוצאים ימין ושמאל ב' קוין. וקו השמאל משתנה מאור לחשך מחמת פירודו מן הימין. אומר, שמכאן והלאה, עומד הדבר להסתמך, דהיינו שקו השמאל עומד להתתקן, על סוד עליין בסוד השם הקדוש, דהיינו על סוד הו" של השם הקדוש, שה"ס קו האמצעי

יח סתרי בראשית אותיות
את ה"א אתקליל באינון תשע סמכין. וכל חד וחד אתקליל באת יו"ד נקודה
עלאה קדמאה, למְהוי כלא חד.

(לד) מהכא אשתכחו רתיכין, דסלקין על את ה"א מתפא לעילא, כ"ה
רתיכין. ורזא דא, יברכו כ"ה מתפא לעילא.

(לה) מאת ה"א ולעילא תשע רתיכין, דקיימין א בלחודוי בלא חושבנא,
עד רזא דיו"ד, וכלא אסתים בגויה. מכאן ולקלאה רזא דשמא קדישא,
ב דאתעטר א באינון רתיכין, ולא אתקללא דא בדא, באלין אתון יהו"ה.

מאמר ה' אחרונה דהוי"ה

(לו) אר"ש, קב"ה איקרי אַחד, דכתיב י'ה' אלהינו ה' אַחד. קב"ה איקרי
ראשון, דכתיב י' אַני ראשון. קב"ה איקרי אחרון, דכתיב וַאֲנִי אַחֲרֹן. ברין
הוא וברין שְׁמִיה לְעַלְמֵי עֲלַמְיָא.

(לז) ה"א רזא דכתיב וַאֲנִי אַחֲרֹן, דא ה"א בתרא דשמא קדישא. רתיכא
קדישא באחרון, דכתיב י' וְאֵת אַחֲרוֹנִים אֲנִי הוּא. אחרון ואחרונים פלהו ברזא

חלופי גרסאות

א נ"א בלחודייהו (והר הגדול ודפוסים הראשונים). ב ה"ג
דפוס מונקאטש ובכל הדפוסים כתוב לאתעטרא.

מסורת זוהר (דברים ו) הקסה"ז אות רד שם אות רמא ב"א עז
צ"א ויחי ה צ"ב שמות צא צ"ב. ט (ישעיה מד) הקסה"ז
אות קסה וארא כא צ"ל תרומה קפח צ"ז מצורע כא צ"ד
ת"ז ת"ה כ: תס"ט קט: ת"ע קכ. תק"ח קא ט"ב ש"א. ט (שם מא) לך עז צ"א ויחי קטו צ"ד אדרא רבא טו
צ"ד.

ה' דהוי"ה

(סס). מכאן ולהלאה, דהיינו אחר ב' אותיות
י"ה דהויה שנתבאר, ה"ס השם הקדוש, דהיינו
זו"ן שה"ס ו"ה של השם הקדוש, המתעטרים
באלו המרכבות של ב' האותיות י"ה, ונכללים
זה בזה, שו"ה נכללים ב"ה, באלו ד' אותיות
הוי"ה.

מאמר ה' אחרונה דהויה

(ל) אר"ש קב"ה איקרי וכו': אמר ר'
שמעון, הקב"ה נקרא אַחד, שכתוב, ה' אלקיני
ה' אַחד. הקב"ה נקרא ראשון, שכתוב אני
ראשון. שה"ס הנקודה הראשונה שה"ס י'
דהוי"ה (כנ"ל באות ל"ג). הקב"ה נקרא אחרון.
שכתוב, ואני אחרון. שה"ס ה' אחרונה דהוי"ה.
ברוך הוא וברוך שמו לעולם ולעולמי עולמים.

(לז) ה"א רזא דכתיב וכו': ה', היא
סוד שכתוב, ואני אחרון. שזה ה' אחרונה של
השם הקדוש. המרכבה הקדושה שבאחרון, הוא
שכתוב ואת אחרונים אני הוא. אחרון ואחרונים
כולם

מאמר

הנכללים בא"א הנקרא הנקודה העליונה
הראשונה. כדי שיהיו כולם אחד. כי כולם
עולים ומתיחדים באו"א, ואו"א בא"א, ואז
כל פרצופי אצילות נעשים אחד.

(לד) מהכא אשתכחו רתיכין וכו':
מכאן נמצאים מרכבות, שעולות לאות ה'
ממטה למעלה, שהם כ"ה מרכבות. כי ה'
סומכים הם ה' מרכבות, וכלולות זו מזו, שכל
סומך כלול מה' מרכבות והם כ"ה מרכבות.
וז"ס שכתוב יברוכה, שהיא אותיות יברכו
כה, דהיינו כ"ה מרכבות ממטה למעלה.

(לה) מאת ה' ולעילא וכו': מאות ה'
ולמעלה, הן תשע המרכבות, דהיינו ט' סומכים
של ה', העומדים בפני עצמם בלי חשבון,
כי אע"פ שיש בהם חכמה, אין החכמה מתגלה
בהם, (כנ"ל אות כ"א ע"ש) והחכמה מכונה
חשבון. ע"כ אומר בלא חושבנא. עד סוד ה',
שה"ס או"א עלאין, שהכל נסתם בתוכה. כי
באו"א עלאין אין אפילו גילוי לחכמה (כמ"ש
דפו"י דף א' טור ג')

תָּדָא אַתְּפְּלִילוּ אֵלַיִן בְּאֵלַיִן. וְזָא דְהִיא, אֵינֹן ד', וְאֵלַיִן ד' דְּאֵיקָרוֹן אַחְרוֹנִים, כְּלָהוּ קְיָיִמִין מְסֻטָּרָא דְלֵעִילָא וּמְסֻטָּרָא דְלִתְתָא.

לח) רְתִיכָא דָא, מִיכָאֵל גְּבֵרִיאֵל רְפָאֵל אוּרִיאֵל, אֵלַיִן אֵינֹן אַרְבַּע, וְתָדָא נְקוּדָה דְקְיָיִמָא עֲלֵיהּ אֵינֹן ה"א. וְלָא אֵיקָרִי ה"א דָא, אֵלָא בְּרָזָא דְאֵלַיִן אַרְבַּע, וְנְקוּדָה בְּתַרְגָּא דְשְׂרַיָא עֲלֵיהּ. וְרָזָא דְהִיא דָא דְלִ"ת הַוָּת, וְהִיא נְקוּדָה דְשְׂרַיָא עֲלֵיהּ בְּאִמְצָעִיתָא אֲתַעְבִּיד ה"א.

לט) וּבְרָזָא דְחֲנוּךְ, אֵית ה"א אַחְרָא לְתַתָּא, דְקְיָיִמָא מְתַקְשָׁרָא בְּהַאי ה"א, וְכֵלָא חַד בְּחַד, וּכְדִין אֵיהּ יַעֲדִין לְמַבְפִּי, וְסִימְנִיָּה דְאֵהָה.

מ) בְּגִין דְסַחְרָנוּ בִישָׂא לְתַתָּא, חֲפִיָּיא כְּגוֹוָנָא דְדִלִ"ת, וְסַחְרָא לְאֵלַיִן אַרְבַּע, וְלֵהַאי נְקוּדָה. וְקְיָיִמָא בְּהַאי נְקוּדָה קְלִיפָא תְּקִיפָא, לְחֲפִיָּיא עֲלֵהָ. וּכְדִין אֲתַפְּסִיטָא

חלופי גרסאות

ג נ"א ל"ג עירן (והר הגדול). ד ה"ג כל הדפוסים ובדפוס מונקאטש מוסף אהה ה'.

ה' אחרונה דהוי"ה

וְהִיא נְקוּדָה דְשְׂרַיָא עֲלֵיהּ בְּאִמְצָעִיתָא, דְהֵינֵן אַחַר שְׁמַלְכוּת נְתֻבְקָה בּו"א שְׁה"ס קוּ אִמְצָעִי, וְנַעֲשִׂית גַּם הִיא נְקוּדָה דְאִמְצָעִיתָא, וְהִיא שׁוּרָה מִמַּעַל הַמְרַכְבָּה שְׁלֵה שְׁאֵז חַכְמָה מְתַלְכֶשֶׁת בְּחַסְדִים הַמְרוּבִים דּו"א, וְאֲתַעְבִּיד ה'.

לט) וּבְרָזָא דְחֲנוּךְ אֵית וכו': וּבְסוּד סַפְרוּ שֶׁל חֲנוּךְ כְּתוּב יֵשׁ ה' אַחְרוֹנָה לְמַטָּה, שְׁהִיא הַמְלָכוּת. שְׁנִמְצָאת מְקוּשֶׁרֶת בְּה' זֶה הַרְשׁוּנָה, שְׁהִיא בֵּינָה, וְכוּלָּהּ אַחַת בְּאַחַת. כְּלוּמַר שְׁהַמְלָכוּת מְתַדְבֶקֶת כּוּלָּהּ בְּבֵינָה, וְהֵם כְּאַחַת. שְׁאֵז שׁוּלֵט אֹרֵךְ הַחֲכָמָה שְׁבַשְׂמַאל דְּבֵינָה בְּמַלְכוּת. כִּי זֶה סוּד מִצַּב הָא' שְׁבַמְלָכוּת, מְסַרְסֵם שְׁמַתְדְּבֶקֶת בְּקוּ אִמְצָעִי (כְּנ"ל בְּפַלְפֵּה"ס אוֹת פ"ח) וְאֵז, הוּא עֵת לְבַכּוֹת, כִּי אֵז הוּא זְמַן הַדֵּינִים וְהַמּוֹחֲזִין דְקַטְנוֹת הַמְכוּנִים בְּכִיָּה. וְסִימְנָךְ אֵהָה, שְׁבַמְלָה זֶה מְחֻבְרוֹת ב' הַרְיָן, הַרְוִמְזוֹת לְבֵינָה וְמַלְכוּת, וְמַלָּה זֶה הִיא לְשׁוֹן צַעַר וּבְכִיָּה. וְזֶה מוֹרָה שְׁחִיבוּר ב' הַרְיָן גּוֹרֵם צַעַר וּבְכִיָּה.

מ) בְּגִין דְסַחְרָנוּ בִישָׂא וכו': מְשׁוּם שְׁהַסִּיבּוּב שֶׁל רַע לְמַטָּה, דְהֵינֵן כַּח רַע, שְׁדַרְכוּ לְהַקִּיף אֶת הַדָּבָר שֶׁנִּיתֵן לוֹ רִשׁוּת לְהַקִּיף, כְּדִי לְסַתּוּם אֹרּוֹ שְׁלֵא יִגַּע לְמַטָּה לְתַחְתּוֹנִים הַמְכַסֶּה כְּעֵין דְלִ"ת, וּמִסַּכְב אַרְבַּע הַמְלָאכִים הָאֵלּוּ, הַנ"ל, וְאֵת נְקוּדָה הַזֶּה, דְהֵינֵן הַמְלָכוּת, בְּעוּדָה דְבוּקָה בְּבֵינָה וְאֵינָה בְּקוּ אִמְצָעִי, וְאֵז נִמְצָא בְּנְקוּדָה זֶה, קְלִיפָה קִשָּׁה הַמְכַסֶּת עֲלֵיהּ, וְאֵז מְתַכַּסֶּה הַלְבָנָה, שְׁהִיא הַמְלָכוּת, וְהַאֹרֶךְ שְׁלֵה מְתַכַּסֶּה, שְׁלֵא יִגַּע לְתַחְתּוֹנִים, וְאֵז נִיתְנָה רִשׁוּת

מאמר

כּוּלָּם הֵם סוּד אַחַד, כִּי אַחְרוֹן הוּא ה' אַחְרוֹנָה דְהוּיָהּ, וְאַחְרוֹנִים הֵם הַמְרַכְבָּה שְׁלֵה, וְנַכְלָלוּ אֵלּוּ בְּאֵלּוּ. הַסוּד שֶׁל הַד' הוּא ד', שְׁה"ס ג' קוּיִן וּמַלְכוּת הַמְקַבְּלָתָם וּז"ס הַמְרַכְבָּה כְּנ"ל. וְאֵלּוּ הַד' הֵם הַנְקָרָאִים אַחְרוֹנִים, וְכוּלָּם נִמְצָאִים מִצַּד שְׁלִמְעֵלָה, דְהֵינֵן מִצַּד ה' רַאשׁוֹנָה דְהוּיָהּ (כְּנ"ל אוֹת ל"ב) וּמִצַּד שְׁלִמְטָה, דְהֵינֵן מִצַּד ה' אַחְרוֹנָה דְהוּיָהּ.

לח) רְתִיכָא דָא מִיכָאֵל וכו': מְרַכְבָּה הַזֶּה, הִיא מִיכָאֵל גְּבֵרִיאֵל רְפָאֵל אוּרִיאֵל, כִּי מִיכָאֵל ה"ס קוּ יִמִּין. וְגְבֵרִיאֵל קוּ שְׂמַאל. וְאוּרִיאֵל קוּ אִמְצָעִי, וְרְפָאֵל הוּא מַלְכוּת הַמְקַבְּלָת הָאֵרֶת ג' הַקּוּיִם. אֵלּוּ הֵם אַרְבַּעַה, וְעַם נְקוּדָה אַחַת הַעוֹמְדָת עֲלֵיהֶם, שְׁהִיא הַמְלָכוּת עֲצוּמָה הֵם ה'. וְזֶה אֵינָה נְקָרָאת ה' אֵלָא בְּסוּד אֵלּוּ אַרְבַּעַה הַאֲחֻרוֹנָה, שְׁהִיא הַמְלָכוּת הַעוֹמְדָת עֲלֵיהֶם. וְסוּד ה' זֶה, הִיתָה ד', שְׁהֵם הַמְרַכְבָּה, וְעַל יָדֵי אוֹתָהּ הַנְקוּדָה הַשׁוּרָה עֲלֵיהֶם בְּאִמְצָע, שְׁהִיא הַמְלָכוּת נַעֲשִׂית ה'.

פִּירוּשׁ. הַד' שֶׁל הַמְרַכְבָּה ה"ס הַמְשַׁכֵּת הַחֲכָמָה. וּמְסַרְסֵם שְׁהַמְלָכוּת נְתֻבְקָה בְּקוּ אִמְצָעִי הִיתָה הַמְרַכְבָּה שְׁלֵה תַחַת שְׁלִיטַת הַחֲכָמָה, שְׁהַקּוּ שְׂמַאל לֹא הִיָּה מְתַחֲבֵר עִם קוּ הַיְמִיִן, וְע"כ הִיתָה דְלָה וְעִנְיָה, מְשׁוּם שְׁלֵא יִכְלָה לְהַאִיר בְּלִי חַסְדִים. וְעַל שֵׁם זֶה נְקָרָאת אוֹ ד' מְלִשׁוֹן דְלוּת. וְז"ש וְרָזָא דְהִיא דָא דְלִ"ת הוּיָת, דְהֵינֵן בַּעַת שְׁהִיתָה בְּסוּד הַמְרַכְבָּה שְׁלֵה בְּלִי קוּ אִמְצָעִי, הִיתָה דְלָה, שְׁלֵא יִכְלָה לְהַאִיר.

(דפרי"ך דף א' טור ג')

סִיְהָרָא, וְנִהְיִירוּ דִילָה אֶתְחַפֵּיִיא, וְכָדִין אֶתְיִיְהִיב רְשׁוּ לְמִידָן עֲלֵמָא בְּדִינִין בִּישִׁין. וְרָזָא ה' דִּה"א וְה"א בְּתַרְאָה * י מְרוּוִייהוּ בְּחַד נְקוּדָה י ה"ה. דְּהָא בְּדִין דִּינָא אֶתְיִיְהִיב בְּרָזָא דְכְּתִיב 9 בְּגִזְרַת עִירִין פְּתַגְמָא וּמֵאמַר קְדִישִׁין שְׁאַלְתָּא עַד דְּבַרְתּוּ וּגו'.

מא) רְתִיכָא דָא קְיִימָא בְּה"א בְּתַרְאָה, לָא אֵיתְפְּרָשֵׁן דָא מִן דָא לְעֲלֵמִין. וּבְכָל אֲתַר דִּישְׁתַּכַּח מִיכָאֵל דְּאִיהוּ רִישָׁא לְאֵלִין, תַּמָּן אִיְהִי שְׁכִינְתָּא. כִּלְאֵ אֲתַקְשֵׁר דָא בְּדָא, וְאִינוּן מְתַקְשְׁרִין גּוּ הֵהוּא נְקוּדָה וְכִלְאֵ ה"א.

מב) וְכַד אִיְהִי חַד ה"א, וְאֵת אֵל"ף אוּ אֵת יו"ד קְדָמָא לָהּ, וְאִיְהִי בְּחַד

מסורת הוהר

9 (דניאל ד) ויצא קלח צ"ב ח"ב מט:

חלופי גרסאות

ה ה"ג הסלם נ"א דא ה"א (והר הגדול ודפוס קראקא) נ"א דהא ה"א (ד' וינציא) ונ"א דה"א ה"א (ד' אמסטודם) ו ה"ג הסלם נ"א מתרווייהו (והר הגדול ודפוסים הראשונים מו"ח) נ"א דתרווייהו (ד' מונקאטש). ז ה"ג דפוס מונקאטש נ"א ה"א (והר הגדול ודפוסים הראשונים מו"ח).

הסולם

מאמר

ה' אחרונה דהוי"ה בחד נקודה, ה"ה, כי ה' אחרונה צריכה להיות מחוברת בו' דהוי"ה, שהוא קו האמצעי, ורחמים. ואם היא מחוברת בה' ראשונה, דהיינו שהיא כמו בבחינת מצב הא' שלה, שמקבלת משמאל דבינה, או נמשכים ממנה כל הדינים כנ"ל. ולפיכך חיבור ב' ההין רומז על דינים. וז"ש. דהא כדִין דִּינָא אֶתְיִיְהִיב וכו'. כמבואר.

רשות לדון העולם בדינים רעים. והסוד הוא, כי הדי' הראשונה, שהיא בינה. וה' אחרונה, שהיא מלכות, שתיהן הן בנקודה אחת, דהיינו ה"ה ביחד. כי אז הדין ניתן בסוד הכתוב, בגזרת עירין פתגמא ומאמר קדישין שאלתא עד דברת וגו'.

פירושו. כשהמלכות אינה בקו אמצעי, שהוא ז"א, אלא מקבלת חכמה משמאל דבינה, בלי המיתוק דקו האמצעי, אז ניתן כח לקליפות לכסות ולסתום אורה סביב סביב שלא יגיע לתחתונים. עד שהיא נפרדת מן הבינה, ונתתקנת לקבל כל אורותיה מן ז"א, אז נפתחת מן ההסגר ומאירה לתחתונים. כנודע בסוד ב' מצבי המלכות, (כמ"ש בפלפ"ס אות 9").

מא) רְתִיכָא דָא קְיִימָא וכו': מרכבה זו, דד' המלאכים הנ"ל, עומדת בה' אחרונה דהוי"ה, שהיא המלכות. ואינו נפרדות זו מזו לעולם, שהמלכות אינה נפרדת ממרכבתה, והמרכבה שלה אינה נפרדת ממנה. ובכל מקום שנמצא מיכאל, שהוא ראש המלאכים של המרכבה, שם היא השכינה, כי המרכבה אינה נפרדת לעולם מן השכינה. הכל מתקשר זה בזה, דהיינו כל ד' המלאכים נכללים ומקושרים זב"ז, והם, המלאכים, מתקשרים תוך נקודה ההיא, שהיא המלכות. והכל ביחד הם ד', דהיינו ד' מלאכים עם המלכות שעליהם הם חמשה.

זו"ש בגין דסחרנו בישא לַתְתָּא, דהיינו שיש הסגר של כח הרע למטה, חפייא כגוונא דדל"ת, כלומר שההעלם שלה מרומז בהשם דל"ת, דהיינו דלות ועוני (כנ"ל באות ל"ח) וסחרא לַאֵלִין אַרְבַּע וְהָאֵי נְקוּדָה, דהיינו בעת שהמלכות מקבלת משמאל דבינה, שאז ניתנה רשות להסגר של כח הרע שיסגור ויסתום אורותיה מן התחתונים. וז"ש וקיימא בהאי נקודה קְיִיפָה תְּקִיפָה לַחֲפִיָּא עֲלֵהּ וכו', כי ההסגר של כח הרע הנ"ל על הנקודה, שהיא המלכות, הוא קליפה קשה מאד. וכדין אֶתְיִיְהִיב רְשׁוּ לְמִידָן עֲלֵמָא בְּדִינִין בִּישִׁין כי מתוך שנמנע אור הרחמים מלהאיר בעולם, ניתנה רשות לכל הדינים שישלטו בעולם. וז"ש, וְרָזָא דִּה"א וְה"א בְּתַרְאָה תְּרוּוִייהוּ

מב) וְכַד אִיְהִי חַד וכו': וכשהיא ה' אחת, וקודם לה כתוב אות א' או אות י', והיא בנקודה אחת, דהיינו בבחינת המלכות, אז היא באה להטיב לעולם. והיינו הצירוף א"ה או י"ה. שזה רומז, שקליפה הרעה נשברה מפניה ואינה מכסית עליה. כי הא' י' הקודמות לה, עומדות בסוד הזה, לשבור הקליפה שלה. וז"ש השם אהי"ה.

(דפו"י דה' א' טור ג' 4) דה' ב' טור ב')

סתר י בראשית אותיות כא
 נקודה, פֶּדִין אִיהִי אֲתִיבָא לְאוֹטָבָא לְעֶלְמָא, א"ה " או י"ה, דְּהָא קְלִיפָא בִּישָׁא
 אִיתְבְּרַת מִקְמָה, וְלֹא חִפְיָא עֲלֶיהָ. " הָא' י', קְיִימָא בְּרִזָּא יֵדָא.
 (מג) כְּגוֹנוֹנָא דָּא, לִית לָהּ שְׁמָא קְדִישָׁא בְּאַתְוֹן רְשִׁימִין, דְּלֹא קְיִימָא בְּהֵוּא
 אֶת רְתִיבָא דִּילִיָּה, בְּהֵוּא שְׁמָא, עַל מַה דְּאִיסְתַּמִּיךְ. וְהֵוּא רְתִיבָא סְמִכָה דִּילִיָּה.
 דְּלִית לָהּ מְלָכָא דְּלֹא אֲתִי בְּחִילוֹי וְלֹא אֲשַׁתְּכַח יְחִידָאִי, וְע"ד יְדוּ"ד צְבָאוֹת
 כְּלָא בְּחָדָא, דְּלֹא אִיתְפְּרָשָׁן רְתִיכִין מִן שְׁמָא קְדִישָׁא, וְכָל אֶת וְאֶת כְּלִיל בְּגוּיָה
 רְתִיבָא דִּילִיָּה, וְכִדִּין כְּלָא אִיהוּ שְׁמָא קְדִישָׁא.
 (מד) הָאִי אֶת ה"א, אִית לָהּ רְתִיבָא, בְּאִינוֹן שְׁלִיטִין לְתַמָּא. יִבְגִּין דְּאֶת דָּא
 אִיהִי בְּאַתְגַּלְיָא, זְעִירָא דְּמִן חִבְרִיָּא. אָבַל כְּלָהּ אֲתוֹן אֲחֻרְנִין, לִית לוֹן רְתִיבָא,
 לְאַתְפְּלָלָא בְּאִינוֹן אֲתוֹן, בְּאֵלִין סְתָאִי, בְּרֵ הָאִי. בְּגִין דְּאֶת דָּא אֲתַכְלִיל בְּתַמָּאִי
 דְּלִבְרֵ, וְאֲתוֹן אֲחֻרְנִין אֲתַכְלִילוּ בְּהוֹן רְתִיכִין קְדִישִׁין דְּלֹאוּ אִינוֹן לְבֵר. בְּרֵ,
 פֶּד מִתְחַפְּרִין הִיכְלִין בְּהִיכְלִין, סְתָאִי בְּעִילָאִי, אָבַל לָא אִיתְכְּלִלֵן בְּאִינוֹן אֲתוֹן
 לְמַהוּי חַד אֶת.

חלופי גרסאות

ח נ"א איה ול"ג או י"ה (ד' אמסטרדם ש' תס"ב). ט ה"ג הסלם נ"א נ"א האי (רפוס קראקא) ונ"א הא"י (זהר הגדול
 וכל הרפוסים מו"ח). י ה"ג רפוס סאלוניקי קראקא ובכל הרפוסים כתוב ד"א. כ ברפוס קראקא כתוב כפל לשון מן
 בגין דאת דא איהו באתגלייא עד בגין דאת דא אתכליל ונראה שהוא ט"ס.

הסולם

מאמר
 פירוש. כי כל הקליפה הנ"ל לסגור ולסתום אורותיה, היא מפני שהיא מקבלת רק מקור שמאל דבינה, שהיא חכמה בלי חסדים (כמ"ש בפלפח"ט אות ל"ה) ואות הא' מורה על המיתוק דחכמה וחסדים יחדיו, בסוד הציוור של ב' יודין שבה, שה"ס ימין ושמאל, וקו האמצעי שבה, מיחד אותם זב"ז. וכן ה' מורה על חסד. ולפיכך אם אחד מב' אותיות אלו קדמה אל ה' שהיא המלכות, רומז, שכבר החכמה שבמלכות, מלוכשת עם חסדים, שאז נשברה הקליפה הרעה השולטת על המלכות, כל עוד שהחכמה שלה היא בלי חסדים. וז"ש, דהא קליפה בישא אתברת מקמה וכו'. כי הא' והי' מורות על שפע החסדים. המגרש את הקליפה מן המלכות. כמבואר.
 (מג) כְּגוֹנוֹנָא דָּא לִית וכו': כעין זה, אין לך שם קדוש, באותיות הרשומות שבו, שהמרכבה שלו אינה עומדת באות ההיא שבשם ההוא, על מה שהיא נסמכת עליה. והמרכבה ההיא היא הסומכת שלה. כי אין לך מלך שאינו בא בצבאותיו, ואינו נמצא יחירי. ועל כן הויה צבאות הכל שם אחד, (רפ"ז דף ב' טור ב')

ה' אחרונה דהוי"ה
 דהיינו הוא ומרכבותיו ביחד. כי המרכבות אינן נפרדות מן השם הקדוש. וכל אות ואות, מן השם הקדוש, כוללת בתוכה מרכבה שלה, ואז הכל הוא שם קדוש.
 (מד) הָאִי אֶת ה' וכו': אות ה' זו, יש לה מרכבה באלו השליטים למטה, בבי"ע. משום שאות זו, הקטנה מן החברה, כלומר שהיא הקטנה שבנעשר ספירות, היא בגלוי. שהארת החכמה מתגלה בה, אבל כל אותיות האחרות, אין להן מרכבה, שיתכללו באלו האותיות של מרכבתם. באלו התחתונים. כי אין הארת החכמה מתגלה להאיר לתחתונים בשום ספירה מעשר הספירות. חוץ מזה, מהמלכות. משום שאות זו, ה' אחרונה, שהיא המלכות, נכללת בתחתונים שמבחוץ, בבי"ע. כנ"ל. ואותיות אחרות של השם הוי"ה, נכללות בהן מרכבות קדושות, שהן אינן מאירות הארת חכמה לחוץ. כנ"ל. חוץ כשמתחברים היכלות בהיכלות, שהתחתונים עולים לעליונים, אבל אינם נכללים באלו האותיות להיות כמו אות אחת.
 פירוש. בשבת ויום טוב עולים ביע לעולם האצילות ומקבלים מבינה ותו"מ ראצילות

מה) ובגין כך, יָפַל שָׁמָא וּשְׁמָא מִן שְׁמֹהֶן קְדִישִׁין, אֲתַקְלִיל רְתִיכָא קְדִישָׁא בְּגִינָה וְדָא הוּא שָׁמָא קְדִישָׁא כְּדָקָא יָאוּת. וְכֵן לְכָל אֶת וְאֶת מְאִינֹן אַרְבַּע. וְאִינֹן אַרְבַּע אֲתוֹן, אִינֹן רְזָא דְרְתִיכָא, לְמָאן דְּלֹא אֲתִידַע. וְלְכָל אֶת וְאֶת, אֵית לִיה רְתִיכָא דְאֲתַקְלִיל בְּגִינָה, וְאֲתַרְשִׁים בְּהוּא אֶת מְמַשׁ.

מו) הַאי ה"א, אֵיְהִי תְרִיסַר. וְהַאי נְקוּדָה דְקִימָא לְעִילָא, אֵיְהִי תְלִיסַר. וְאִינֹן תְלִיסַר מְכִילֵן דְרַחֲמֵי לְתַמָּא, כְּגוֹנוֹא דְלְעִילָא. הַי תְרִיסַר, אִינֹן תְרִיסַר תַּחוּמִין, וְאִינֹן לְד' סְטְרֵי עֲלֵמָא, תְּלַת תְּלַת לְכָל סְטַר.

מז) וְאִינֹן תְּלַת, אִינֹן תְּשַׁעָה לְכָל סְטַר. לְסְטַר מְזַרְח תְּשַׁעָה. לְסְטַר מְעַרְב תְּשַׁעָה. לְסְטַר צְפוֹן תְּשַׁעָה. לְסְטַר דְרוֹם תְּשַׁעָה. וְהַאי נְקוּדָה דְקִימָא עֲלֵיהּוּ בְּאֲמָצְעֵיתָא. אֲשַׁתְּכַח הַאי נְקוּדָה דְאֲשָׁלִים לְכָל סְטַר לְעֶשְׂרָה, בְּגִין דְקִימָא בְּאֲמָצְעֵיתָא. לְסְטַר מְזַרְח עֶשְׂרָה. לְסְטַר מְעַרְב עֶשְׂרָה. לְסְטַר צְפוֹן עֶשְׂרָה. לְסְטַר דְרוֹם עֶשְׂרָה. עֶשְׂרִין סְפִירֵן לְכָל סְטַר. וְאֵלִין אִינֹן מ' אֲתוֹן, דְקִימִין

חלופי גרסאות

ל ה"ג דפוס מונקאטש בשם נ"א. ובשאר הדפוסים כתוב כל את ואת משמא קדישא אתכליל ביה רתיכיה בגויה. מ נ"א ל"ג לעשרה (זהר הגדול).

הסולם

מאמר

ה' אחרונה דהוי"ה

היא שלש עשרה. והם שלש עשרה מדות הרחמים למטה, כעין י"ג מדות הרחמים למעלה ב"א. ומפרש דבריו. אלו שתיים עשרה שבה', הן י"ב גבולים. והם לד' רוחות העולם, ג' לכל רוח.

פירוש. כי סוד הדי' ה"ס ד' רוחות העולם, שה"ס ג' קוין ימין שמאל ואמצע ומלכות המקבלתם. וכשהם כלולים זה בזה, יש בכל רוח ג' קוין, והם י"ב, ונקראים י"ב גבולים. ועם כללות המלכות, הם י"ג. והי"ג. והי"ג תריסר אינון תריסר תחומין ואינון ל' פטרי ע"מא, שד' סטרי עלמא ה"ס ג' קוין ומלכות המקבלתם, והם נכללים זה בזה, ואז הם תלת תלת ל"ב פטרי, דהיינו ג' קוין בכל רוח. ונקראים י"ב גבולים.

מז) ואינון תלת אינון וכו': ואלו ג' הקוין הנכללים בכל רוח, הם תשעה לכל רוח. כי גם ג' הקוין שבכל רוח כלולים זה מזה, והם תשעה בכל רוח. והם לרוח מזרח תשעה, ולרוח מערב תשעה, ולרוח צפון תשעה, ולרוח דרום תשעה, ונקודה זו, שהיא הדי' אחרונה, העומדת עליהם באמצע (כנ"ל אות ל"ח) נמצאת נקודה הזו שמשלמת לכל רוח שיהיה בו עשר, שמשום שעומדת באמצע היא מצטרפת לכל רוח. ונמצא שיש ברוח מזרח עשר, וברוח מערב

דאצילות. וז"ש, בר כד מתחברין היכלין בדיכלין תתאי בעילאי, דהיינו חוץ מבשבת ויר"ט שהיכלות דבי"ע עולים לקדושה שאז הם מקבלים גם מן הספירות שהן למעלה מן המלכות, מטעם שעומדים באצילות במקום הספירות עצמן, וכל תחתון העולה לעליון נעשה כמו העליון. ועכ"ז אע"פ שעולים לספירות דאצילות, אינן נחשבים שם, אלא לבחינות חיצוניות של הספירות, ואינם כספירות עצמן. וז"ש, ובל"ל לא אתכילין באינון אתוון למהוי חד את. דהיינו שאינון מתיחדין עמהם לגמרי אלא שנעשים להם לחיצוניות.

מה) ובגין כך כ"ל וכו': ומשום זה, כל שם ושם מן השמות הקדושים נכללת בו מרכבה קדושה, וזה הוא שם קדוש כראוי, וכן לכל אות ואות מאלו ארבע האותיות שבשם הקדוש, יש מרכבה. כי אלו ארבע האותיות הן סוד המרכבה לאותו שאינו נודע. כלומר שהן מנגלות ובלתי נודע, וע"כ נקראות מרכבה אליו ולכל אות ואות, מאלו ארבע אותיות השם, יש לה מרכבה הנכללת בתוכה, ונרשמת באותה האות ממש. דהיינו כמו שנתבאר לעיל, באות י', ואות ה' ראשונה, וד' אחרונה.

מו) הַאי ה"א אֵיְהִי וכו': ה' זו היא שתיים עשרה, ועם נקודה זו העומדת למעלה, (דפ"י דף ב' טור ב')

סתר בראשית אותיות כג

בְּרֹא דְבְרָאשִׁית לְתַמָּא, בְּרֹא דְשָׁמָא קְדִישָׁא, וְתַרְיָן יֵאִינוּן לְאַחְדָּא בְּיַמִּינָא וְשָׁמְאֵלָא. וְכִלְהוּ קְיָיְמִין בְּרֹא דְהָ"א.

מח) הַשָּׁמָא אֲשַׁתְּכַח דְהָ"א דָּא, בְּכָל אֵינּוּן רְזִין עֵילְאִין: בְּהֵהוּא רְתִיבָא קְדִישָׁא. בְּאֵינּוּן תְּרִיסְר. בְּרֹא דְעֶשֶׂר סְפִירָן. בְּרֹא דְמ"ב אַתּוּןן מְחַקְקֵן דְּבִשְׁמָא קְדִישָׁא. כֵּלָא אַתְּפָלִיל בְּהַאי דְיוֹקְנָא דְהָ"א.

מט) וְכִלְהוּ קְיָיְמִי בְּאַלְכְּסוֹנָא, בְּרֹא דְנִקְוֵדָה דְקְיָיְמָא בְּאַמְצְעִיתָא, דְאַכְרַע לְכִלְהוּ בְּאוֹרַח מִישָׁר, סְטָרָא דָּא בְּסְטָרָא דָּא, וְכֵן לְד' סְטָרִין, כֵּלְהוּ קְיָיְמִי בְּמַתְקָלָא, מְקָלָא דְקְיָיְמָא לְאַתְקָנָא כֵּלָא.

חלופי גרסאות

נ הג' דפוס מונקאטש ואמסטרדם ונ"א אונין (ווינצ'א) ונ"א אולין לאתאחדא (והר הגדול) ונ"א אולין לאתאחדא (סאלוניקו קראקא).

הסולם

מאמר

ה' אחרונה דהוי"ה

למצח, שהיא כתר (כנ"ל בפלפיה"ס אות ע' ע"א ע"ב). וענין החיבור של המלכות בבינה נקרא אלכסון. מטעם שד' הספירות חו"ב תו"מ, ה"ס מרובע, שחו"ב הם ב' צלעות, דרום וצפון, ותו"מ הם ב' צלעות, מזרח ומערב. וכשהמלכות שה"ס מערב, נתחברה בבינה שה"ס צפון, נעשה המרובע למשולש, כי ב' צלעות מערב וצפון נתחברו זה בזה ונעשו צלע אחד באלכסון. ומשום זה נרמז החיבור של מלכות בבינה בשם אלכסון. וגם נודע, שכל כחו של קו האמצעי ליחד ב' הקוין ימין ושמאל, הוא על ידי מסך דחירק שבו (כמ"ש בפלפיה"ס אות ל"ב) שהמסך הזה נעשה מחיבור המלכות בבינה. ועל שם זה נקראת המלכות, נקודה דקיימא באמצעיתא, להיותה דבוקה בקו האמצעי, המשמש בהמסך שבה, ליחד ב' הקוין ימין ושמאל זה בזה.

וה"ש, וכֵּלְהוּ קְיָיְמִי בְּאַלְכְּסוֹנָא, שתשע הספירות שבכל רוח מד' רוחות המלכות, עומדות כולן באלכסון, דהיינו שכלולות מחיבור המלכות בבינה, הנקראת אלכסון, כי היא נכללת בכל הט"ס הראשונות, כנ"ל. ברוא דנקודה דקיימא באמצעיתא, דהיינו הדבוקה בקו האמצעי, שהיא כלולה במסך דחירק דקו האמצעי, דאכרע לְכִלְהוּ בְּאוֹרַח מִישָׁר סְטָרָא דָּא בְּסְטָרָא דָּא, שהיא ב' הקוין ימין ושמאל שבכולם זה בזה, בדרך הישר, דהיינו שלא יטו לא לימין ולא לשמאל אלא באמצע. וכן לְד' סְטָרִין, דהיינו לימין ושמאל שבכל רוח מד' רוחות. כֵּלְהוּ קְיָיְמִי בְּמַתְקָלָא, המסך דחירק נקרא מתקלא (כנ"ל בספרא דצניעותא, שבסוף תרומה חזק י"א, אות ג' בהטולט ע"ש)

ואומר

מערב עשר, וברוח צפון עשר, וברוח דרום עשר, שהוא סוד עשר ספירות לכל רוח. ואלו הן מ' אותיות של השם מ"ב הנמצאות בסוד הכתוב בראשית עד הב' של ובהו. הנמצאות למטה, בהמלכות בסוד השם הקדוש, ושנים הם, ליחדים בימין ושמאל, הם מ"ב. וכולם עומדים בסוד הד'.

פירוש. כמו שיש שם מ"ב למעלה בג"ר, שה"ס מ"ב אותיות שבפסוק בראשית עד הב' של המלה ובהו. כן יש שם מ"ב למטה במלכות, וה"ס ד' פעמים עשר אותיות שבכל רוח, שהם מ', ועם ב' כללות של ימין ושמאל שבהם, הם מ"ב, כמו למעלה.

מח) הַשָּׁמָא אֲשַׁתְּכַח דְהָ"א וכו': עתה נמצא שה' זו, היא נמצאת בכל הסודות העליונים: כי היא בסוד המרכבה הקדושה ההיא, ובאלו י"ב גבולים, ובסוד עשר ספירות לכל רוח שבה, ובסוד מ"ב אותיות החקוקות בשם הקדוש. הכל נכלל בצורה הזו של הד'.

מט) וכֵּלְהוּ קְיָיְמִי בְּאַלְכְּסוֹנָא וכו': וכולם עומדים באלכסון, בסוד הנקודה העומדת באמצע, המכרעת את כולם בדרך ישר, צד זה בצד זה, וכן לְד' רוחות, כולם עומדים במשקל, מאזנים העומדים לתקן את הכל.

פירוש. מטרים שנשתתפה המלכות בבינה, היו הט"ס ראשונות נקיות לגמרי מן הצמצום שבמלכות, ולא היה אלא כלי אחד, שהיא המלכות, והט"ס ראשונות היו כולן אור. אמנם אחר שעלתה המלכות ונשתתפה עם הבינה, נתערבה המלכות בכל ספירה וספירה מעשר הספירות, כי בנקודים, עלתה ג"כ לנקבי עינים, שהיא חכמה, ובאצילות, עלתה ג"כ

(דפוי" דף ב' טור ב')

(ג) בְּרֹא דָא, אַתְּבְּרִיאָו וְאַתְּתַקְנֹו כֹּל הַנִּי תַּתְּאִי. ע"ד כְּתִיב וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים נַעֲשֶׂה אָדָם בְּצַלְמֵנוּ כְּדְמוּתֵנוּ. נַעֲשֶׂה, וְדָאִי אִיהוּ ה"א, וְכֹל הַנִּי דְקִימִין לְתַתָּא, וְאַתְּאַחֲדוּ בָּהּ, בְּדִיוקְנָה מִמֶּשׁ. כְּמָא דְאִיקְרִי ה'. בַּר מַה דְּאִיתַּתְּתָא לְעִילָא, בְּמַה דְּלָא אַתְּחֻזִּי כֹּלל בְּדִיוקְנָהּ, וְלָא אִיתְרְשִׁים בָּהּ לְאִיתְחֻזָּא.

(ד) כד * אַקְרִי ה"א, אֲזַדְמַנַּת בְּכֹל הַנִּי רְזִין. ע"אִהוּ כְּלָא, בְּגִין דָּא קִימָא הַאי נְקוּדָה גוֹ אֲמַצְעִיתָא, בְּגִין דְּאַתְּאַחֲדִית ִּ בְּכּוּלָא, אֲלִין דְּלִסְטֵר מְזַרְחָ, אַתְּאַחֲדִית בָּהּ, וְאִיהוּ עֲמַהוּן. אֲלִין דְּלִסְטֵר דְּרוּם אַתְּאַחֲדִית בָּהּ, וְאִיהוּ עֲמַהוּן. אֲלִין דְּלִסְטֵר צְפוֹן, אַתְּאַחֲדִית עֲמַהוּן וְאִיהוּ עֲמַהוּן, וּבְגִי כְּ אִיהוּ כְּלָא, וְכֹלָא בָּהּ, וְכֹלָא ה"א. וְע"ד כְּתִיב, נַעֲשֶׂה אָדָם, וְכְתִיב וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים, כְּלָא אִיהוּ בְּרֹא עִילָאָה בְּדְקָא תְּזִי.

(ה) וְכֹל הַנִּי רְזִין, וְכֹל רְזִין עִילָאִין, כְּלָהוּ אֲשַׁתְּמוּדְעֵן בְּהַנִּי אַתְּוּן, וְאַתְרְשִׁימוּ בְּהַהוּא אֶת מִמֶּשׁ, לְאַתְיִתְּתָא שְׁמָא קְדִישָׁא בְּדְקָא יָאוּת. וְכֹלָא רְזָא עִילָאָה בְּשְׁמָא קְדִישָׁא. עַד הֵכָא אִיתְרְמִיזַת תְּכֻמָּה עִילָאָה, בְּרֹא דָאֵת ה"א בְּתַרְזָא דְאַתְּוּן אַרְבַּע. וּבְפָאָה חוּלְקִיָּה מֵאֵן דְּעָאֵל וּנְפַק, וְיַדַּע אוֹרְחֵי דְקַב"ה לְמִיעַל בְּלָא כִּיסוּפָא לְעִלְמָא דְאַתִּי.

מסורת זוהר

(ז) (בראשית א) הקסתיז אות רלג.

חלופי גרסאות

ט נ"א דאתחידא (זהר הגדול ודפוסים ראשונים). ע נ"א איהי (זהר הגדול). פ נ"א בלבא (זהר הגדול וסאלוניקו וקראקא). צ בדפוסים סאלוניקו קראקא מוסיף ואתחידת לעילא כמה דלא אתחזי כלל בדיוקנהא ולא אתרשים בה לאתחזאה כד אקרי ה"א אודמנת בכל הני רזין איהי כלא בגין אלין לטטר מזרח והוא כפל לשון ונראה שהוא ט"ס ול"ג מן בגין דא קיימא עד אלין דלטטר מזרח. ק ה"ג דפוס מונקאטש ובכל הדפוסים ל"ג מן אלין עד ובג"כ. ר ה"ג דפוס מונקאטש נ"א וכלהו (זהר הגדול ודפוסים הראשונים מו"ח).

הסולם

מאמר

ה' אחרונה דהר"ה

(א) כד אַקְרִי ה"א וכו': כשהמלכות נקראת ה' היא מזדמנת בכל אלו הסודות שנתבארו לעיל, היא הכל, משום זה עומדת נקודה זו בתוך האמצע של ד' רוחות שבה, משום שהיא מתאחדת בכלום, אלו ט' שברוח מזרח מתאחדים בה, והיא עמהם, אלו הט' שברוח דרום מתאחדים בה והיא עמהם, אלו הט' שברוח צפון מתאחדים בה, והיא עמהם. ומשום זה היא בכלום, וכולם בה, והכל היא ה', וע"כ כתוב נעשה אדם, שהוא דברי המלכות, שנקראת עשיה, והיא ה'. וכתוב, ויאמר אלקים, שטובב על ביתה, הכל הוא בסוד עליון כראוי. (כנ"ש בהקדמת ספר זוהר אות ול"ו בהסולם ד"ה ולפיכך).

(ב) וכ"ל הני רזין וכו': וכל הסודות האלו, וכל סודות העליונים, כולם נודעים באותיות האלו ונרשמים באות ההיא ממש להתיחד השם הקדוש כראוי. והכל הוא סוד עליון

ואומר, שהמסך דחירק שנקרא מתקלא נמצא כלול בכלום, תקלא דקיימא דאתקנא כלא, כי המסך דחירק הוא המתקן את הכל, בסוד התקון דקו האמצעי. שזולתו לא היו שום מוחין בהפרצופין (כנ"ל בפלפח"ט אות ל"ב ע"ש).

(ג) ברוא דא אתבריא וכו': בסוד הזה שנתבאר בה' אחרונה, שהיא המלכות, נבראו ונתקנו כל אלו התחתונים. ע"כ כתוב ויאמר אלקים נעשה אדם בצלמנו כדמותנו, נעשה, ודאי היא ה', שהיא המלכות הנקראת עשיה, וכל אלו העומדים למטה, מתאחדים בה כצורתה ממש, כמו שנקראת ה', ע"ד שנתבאר לעיל, בכל סודותיה, וע"כ אמרה בצלמנו כדמותנו חרץ מה שיש ה' אחת למעלה, שהיא בינה, כמה, שהתחתונים אינם נראים כלל בצורתה, ואינם נרשמים בה להראות. כי אין לתחתונים אחיזה אלא במלכות.

(דפוי' דף ב' טור ב' * טור ג')

מֵאָמֶר אוֹת ו' דְּהוּי"ה

נג) רָזָא דָּאָת ו'וֹ רְתִיכָא קְדִישָׁא עֵילָאָה, דְּקִימָא בְּקִימָא שְׁלִים שְׁהָאִי אַתְּפֻלַּג לְתַרִּין אַתְוֹן, דְּאִינֹן תְּרִין וְוִי"ן ת'ו"ו, דָּא כְּגוֹוְנָא דְדָא, וְאִינֹן תְּרִיסֵר רְזִין עֵילָאִין.

נד) הָאִי ו'וֹ עֵילָאָה, אֵיִהוּ קְיִמָּא בְּחֻמְשׁ סְמִכִין עֵילָאִין, דְּקִימָא עֲלֵיִהוּ אַת ה"א עֵילָאָה. וְהָאִי ו'וֹ, אַע"ג דְּאִיִּהוּ שִׁית, וְרָזָא דְשִׁית, אֵיִהוּ חֻמְשׁ, וְרָזָא דְחֻמְשׁ, וְכֻלָּא אֵיִהוּ כְּדָקָא חֻזִי.

מֵאָמֶר קוּ הַיְמִין שֶׁל הו' דְּהוּי"ה

נה) שִׁירוּתָא בְּסִטְרָא דִימִינָא, רָזָא דְנְהִירָא קְדָמָאָה דָּא, קְיִמָּא עַל רְתִיכָא

חלופי גרסאות

ש נ"א מוסיף האי את (והר הגדול ודפוס ווינצ'א) ונ"א מוסיף האי את אחפגל לתרין ויין (סאלוניקו קראקא). ת נ"א ו'ו כגוונא דא ו'ו (והר הגדול ודפוסים הראשונים מו"ח). א נ"א אייה (והר הגדול).

הסולם

אות ו' דהו"ה

מאמר

פירוש. כי ה' ספירות שמחזה ולמטה דיסטר"ת הכולל, שהוא ה' ראשונה דהויה, נקראות ה' סומכים, מפני שמקום גילוי החכמה היא מחזה ולמטה דיסטר"ת והחכמה סומכת את הפרצוף (כנ"ל אות כ"ו). ואלו ה' סומכים שמחזה ולמטה דיסטר"ת, מתלבשים ומאירים במוחין דז"א, וז"ש, הָאִי ו'וֹ עֵילָאָה אֵיִהוּ קִימָּא בְּחֻמְשׁ סְמִכִין עֵילָאִין דְּקִימָּא עֲלֵיִהוּ אֵוֹת ה' עֵילָאָה, כִּי תְנַה"י דִּיִּסְטְרוֹת מֵאִירִים לז"א, ומהם יוצאים ה' ספירות חג"ת נ"ה דז"א. וז"ש, וְהָאִי ו'וֹ אַע"ג דְּאִיִּהוּ שִׁית וְרָזָא דְשִׁית, כִּי ז"א שְׁהוּא ו'וֹ יֵשׁ לוֹ שֵׁשׁ סְפִירוֹת חֲגִי"ת נְה"י, עִם כָּל זֶה, אֵיִהוּ חֻמְשׁ וְרָזָא דְחֻמְשׁ, דְּהֵינֵן רַק ה' סְפִירוֹת חֲגִי"ת נ"ה, הַנִּמְשָׁכִים מִתְנַה"י דִּיִּסְטְרוֹת, כִּי סְפִירָה הַשְּׁשִׁית שְׁהִיא יִסוּד, אֵינָה בְּחִינָה נֹסֶפֶת עַל חֻמְשׁ הַסְּפִירוֹת חֲגִי"ת נ"ה, אֲלֵא שְׁכֻלְלַת אֹתָן, כַּאֲפֵן שְׁאִין יוֹתֵר מֵה' סְפִירוֹת חֲגִי"ת נ"ה, כִּי הַיִּסוּד אֵינֵן אֲלֵא כּוֹלֵל שֶׁל ה' סְפִירוֹת בְּלִבָּד. וְנִמְצָא שְׁאֵלּוֹ שֵׁשׁ הַסְּפִירוֹת חֲגִי"ת נְה"י אֵינֵן יוֹתֵר מִחֻמְשׁ.

מאמר קו ימין של הו' דהויה

נה) שִׁירוּתָא בְּסִטְרָא דִימִינָא וְכו': הַהִתְחַלָּה שְׁכַצַּד יִמִּין דְּז"א הַנִּקְרָא ו' דְּהוּיָה, שְׁה"ס סְפִירַת הַחֲסֵד דְּז"א, הַסוּד שֶׁל אֹר

הראשון

עליון בשם הקדוש. עד כאן נרמזה חכמה עליונה בסוד אות ה' האחרונה מארבע אותיות השם, אשרי חלקו של מי שנכנס בחכמה ויצא ממנה בשלום, ויודע דרכיו של הקב"ה, להכנס בלא בושה לעולם הבא.

מאמר אות ו' דהויה

נג) רָזָא דָּאָת ו' וְכו': הַסוּד שֶׁל אֹת הו' שֶׁל שֵׁם הוּיָה. הוּא מְרַכְבֵּה עֲלִינָה קְדוּשָׁה, הַעוֹמֵד בְּקִיּוּם שְׁלֵם. ו' זֶה מִתְחַלֶּקֶת לְבִי אֹתוֹת, שֶׁהֵם ב' ווִינ, דְּהֵינֵן ו'וֹ. כִּי הו' בְּמִבְטָא נִשְׁמַעַת ו'וֹ. זֶה כַּעֲיֵן זֶה, כִּי ו' הָרֵאשׁוֹנָה רֹמֵזֵת לְת"ת, וו' הַשְּׁנִיָּה רֹמֵזֵת לִיִּסוּד. וְכֵל מֵה שֵׁשׁ בְּת"ת יֵשׁ בִּיִּסוּד וְהֵם י"ב סוּדוֹת עֲלִינִים. כִּי יֵשׁ בָּהּ ג' קוּיִן וּמְלֻכּוֹת הַמְקַבְּלֹת, וְכֻלּוֹלִים זֶה מִזֶּה, וְיֵשׁ בְּכָל אֶחָד מֵן הָאַרְבַּע ג' קוּיִן, וְה"ס י"ב צִירוּפֵי הוּיָה שֵׁשׁ בּו"א, הַנִּקְרָא ו' דְּהוּיָה.

נד) הָאִי ו' עֵילָאָה וְכו': ו' זֶה הַעֲלִינָה, דְּהֵינֵן הָרֵאשׁוֹנָה מִב' הוּוִין הַנ"ל הַרֹמֵזֵת לְת"ת, הִיא עוֹמֵדֵת בְּה' סוּמְכִים עֲלִינִים, שְׁאוֹת ה' הַעֲלִינָה, שְׁהִיא בִּינָה, עוֹמֵדֵת עֲלֵיהֶם. וְהו' הוּו, אַע"פ שְׁהוּא שְׁשָׁה, כִּי ו' הִיא בְּמִסְפַּר שְׁשָׁה, וְהִיא סוּד שֵׁשׁ, כִּי הַת"ת כּוֹלֵל שֵׁשׁ סְפִירוֹת חֲגִי"ת נְה"י, הִיא חֻמְשָׁה, וְסוּד חֻמְשׁ. וְהַכֵּל הוּא כְּרָאוּי.

(דפ"י דף ב' טור ג')

כו

סתר

בראשית

אותיות

חָדָא, בְּדִאִהוּ תְּלַת תְּלַת, וְלֹא אָרְבַּע. וְאֵע"ג דְּלִית רְתִיכָא אֲלֵא בְּאָרְבַּע, כִּלְאָ
הִכָּא בְּרִזָּא בְּתַלְתַּת תְּלַת. כְּמָה דְּאִתְּוּוּן אֲזִלִין בְּשִׁמְאָ קְדִישָׁא. וּבְג"כ כִּלְאָ אֲזִלָּא
בְּתַלְתַּת תְּלַת.

(נו) אֵת ה"א יִדְקָאמְרַת, אִיהִי רְבִיעִתָּא דְּאִתְּוּוּן. וּבְג"כ רְתִיכָא דִּילָהּ אִיהִי
בְּאָרְבַּע. וְאֵע"ג דְּאִיהִי בְּאָרְבַּע, אִיהִי בְּתַלְתַּת תְּלַת. וְכִלְאָ אֲזִלָּא בְּאַרְחַּ מִישָׁר,
לְסַלְקָא דָּא כְּגוֹנוֹנָא דְּדָא, לְמַהֲוִי חָד.

(נד) רְתִיכָא דְּלִסְטֵר דְּרוּם, דְּאִיהוּ יְמִינָא, יִבְתְּלָתָא דִּי נְפָקָא מְגוּ בּוּצִינָא.
פִּד סַלְקָא הַרְוִחָא דְּנִשְׁיב וּפִי"ב רְוִחִין, דְּסַלְקִין רִיחָא, וְלֹא סַלְקִין, כִּלְיִל בְּתַלְתַּת

חלופי גרסאות

ב נ"א דאיהי (זהר הגדול). ג נ"א דקא אמרן (זהר הגדול). ד נ"א מוסיף ההוא התיחא בתלתא (קראקא). ה נ"א רוחין
(זהר הגדול). ו נ"א ב"ב תחומין (זהר הגדול ודפוס סאלוניקו קראקא) ונ"א ב"ב ריחין דבוטמין דסלקין רוחין (בכל
הדפוסים בסוגריים).

מאמר

הסולם

קו ימין של ה' דהוי"ה

רק שלשה שלשה, כי כל אחד נכלל רק מג'
קוין ואינו נכלל מן המלכות, כי אין המלכות
נבחנת לשום בחינה נוספת, אלא למקבלת
בלבד, כנ"ל. כְּמָה דְּאִתְּוּוּן אֲזִלִין בְּשִׁמְאָ
קְדִישָׁא, דְּהִיִּינוּ כְּמוּ שֵׁישׁ בְּד' אֹתוּתוֹת הַשֵּׁם
רַק י"ב צִירוּפִין, וְז"ש, אֵת ה"א דְּקָאמְרַת
אִיהִי רְבִיעִתָּא דְּאִתְּוּוּן וְכו'. וְאֵע"ג דְּאִיהִי
בְּאַרְבַּע אִיהִי בְּתַלְתַּת תְּלַת וְכו'. כְּלוּמַר
שֶׁאֵפִילוּ בְּד' עֲצָמָה שֶׁהִיא הַרְבִּיעִית שֶׁבְּמִרְכָּבָה,
אֵין בָּהּ אַחַר הַהִתְכַּלּוֹת אַרְבַּע בְּחִינּוֹת, אֵלֵא
ג' בְּחִי' בְּלַבַּד, שֶׁהֵם ג' קוִין, וּבְחִינַתָּה עֲצָמָה
אִינָה נִחְשָׁבֶת כֵּאֵן.

(נו) רְתִיכָא דְּלִסְטֵר דְּרוּם וְכו': הַמִּרְכָּבָה
שֶׁלְצַד דְּרוּם, שֶׁהוּא יְמִין, הִיא בְּשֵׁלֶשֶׁת קוִין.
הַיּוֹצֵאִים מִתּוֹךְ הַנֵּר, שְׂרִיא בִּינָה. וּמִפְרֹשׁ, כִּי צַד
יוֹצֵאִים ג' קוִין שְׁבִימִין דו"א מִן הַבִּינָה.
וְאוּמַר, כִּשֶׁהֲרוּחַ הַנוֹשֵׁב בִּי"ב רְוִחִין, שֶׁהוּא
ז"א, שְׁבוּ י"ב בְּחִינּוֹת כְּנ"ל, עוֹלָה אֶל הַבִּינָה,
שְׂרִימִין וּשְׂמַאֵל שְׁבַע מַעְלִים רִיחַ, שְׂרִיא הָאֵרֶת
חֲכָמָה, וְאִינֵם מַעְלִים רִיחַ. מִפְּנֵי שְׂרִימִין וּשְׂמַאֵל
שְׁבַע הֵם בְּמַחְלֻקָּתָם (כְּנ"ל בְּפִלְפֵּא"ס אֹתוֹ ל"ד)
הַרוּחַ נִכְלָל בְּג' גּוּנִים, כְּלוּמַר שֶׁהַרוּחַ שְׁעִלָּה
לְבִינָה, מִיַּחַד הַיְמִין וְהַשְּׂמַאֵל שְׁבִיבִינָה, וְיוֹצֵאִים
בָּהּ ג' גּוּנִים, יְמִין שְׂמַאֵל וְאַמְצַע, שֶׁהֵם חֲכָמָה
בִּינָה וְדַעַת, הַרוּחַ מֵאִיר בְּאוֹר הַיְמִין שְׁבִיבִינָה,
וְנִשְׁאֵב בְּתוֹךְ אֹרֶךְ הַשְּׂמַאֵל שְׁבִיבִינָה, כְּלוּמַר
שֶׁהַרוּחַ מִתְּקַן אֹרֶךְ הַשְּׂמַאֵל, שֶׁלֹּא יֵאִיר אֵלֵא
מִמַּטָּה לְמַעְלָה, שׁוֹהַ נִבְחָן, שֶׁהַמְקַבֵּל הַהָאֵרָה
שׁוֹאֵב אֹתָהּ מִתּוֹךְ הַשְּׂמַאֵל, כִּשְׂרִיא בְּמִקּוּם
הַשְּׂמַאֵל, אֲבָל לֹא יוֹכֵל לְחַמְשֵׁן הַהָאֵרָה מִמַּעְלָה
לְמַטָּה, אֲבָל בְּאוֹר הַיְמִין מֵאִיר כְּדַרְכּוֹ. וְאֵז
יוֹצֵאִים ג' קוִין, אֶחָד לוֹהֵט בְּאֵשׁ, דְּהִיִּינוּ
הַשְּׂמַאֵל

הַרְאִשׁוֹן הַזֶּה עוֹמֵד עַל מִרְכָּבָה אַחַת, שֶׁהִיא
ג', וְלֹא אַרְבַּעַה. וְאֵע"פ שֶׁאֵין מִרְכָּבָה אֵלֵא
בְּאַרְבַּעַה, שֶׁהֵם ג' קוִין וּמַלְכוּת הַמְקַבְּלָתָם,
כְּנ"ל. עַכ"ל. הַכֵּל כֹּאֵן הוּא בְּסוּד שְׁלֹשֶׁת שְׁלֹשָׁה,
כְּמוֹ שֶׁהָאוֹתוּתוֹת הַוּלְכוּת בְּהַשֵּׁם הַקְּדוֹשׁ, דְּהִיִּינוּ
הָאוֹתוּתוֹת יְה"ו, שְׁתֵּן שְׁלֹשׁ. כִּי ה' אַחְרֹנָה
וְה' רִאשׁוֹנָה הֵם צוֹרֵת אֹת אַחַת, וְנִמְצָא שֶׁד'
אוֹתוּתוֹת הַיְהו"ה אֵינֵם אֵלֵא ג' אוֹתוּתוֹת יְהו"ו.
וּמִשּׁוּם זֶה הַכֵּל הוֹלֵךְ בְּג' ג'.

(נו) אֵת ה"א דְּקָאמְרַת וְכו': אֹת ה'
אַחְרֹנָה דְּהַיְהו"ה, שֶׁאֵתָּה אֹמַר, הִיא הַרְבִּיעִית
שֶׁבְּד' אוֹתוּתוֹת הַשֵּׁם, וּמִשּׁוּם זֶה הַמִּרְכָּבָה שֶׁלֶּה
הִיא בְּאַרְבַּע, וְאֵע"פ שֶׁהִיא בְּאַרְבַּע, הִיא בְּשֵׁלֶשׁ
שְׁלֹשׁ, וְהַכֵּל הוֹלֵךְ בְּדֶרֶךְ יִשְׂרָאֵל, לְהַעֲלוֹת זֶה
כַּעֲיִן זֶה, לְהִיּוֹת אֶחָד.

פִּירוּשׁ. כִּי סוּד הַמִּרְכָּבָה, הִיא ג' קוִין
וּמַלְכוּת הַמְקַבְּלָתָם, וְכִשְׁהֵם נִכְלָלִים זֶה מִזֶּה,
הִיָּה כֵל אֶחָד מֵהֵם צָרִיךְ לְהִיּוֹת כְּלוּל מֵאֵלּוּ
הַאַרְבַּעַה, וְהִינוּ צָרִיכִים לְהִיּוֹת ט"ז בְּחִינּוֹת.
אִמְנֵם אֵינּוּ כֵן אֵלֵא אִפִּילוּ אַחַר שְׁנִתְכַּלְלוּ זֶה
מִזֶּה, אֵין בְּכֹל אֶחָד מֵהָאַרְבַּע, אֵלֵא ג' בְּחִינּוֹת,
וְהֵם רַק י"ב בְּחִינּוֹת. וְהַטַּעַם הוּא, כִּי עֵיקַר
הַמִּרְכָּבָה הוּא רַק ג' קוִין, אֲבָל הַמַּלְכוּת אִינָה
פּוֹעֵלֶת כְּלוּם, אֵלֵא שֶׁמְקַבֵּלֶת לְתוֹכָהּ ג' הַקוִין,
וּמִשּׁוּם זֶה אֵין בְּכֹל אֶחָד אֵלֵא ג' קוִין, וְכֵן
בְּמַלְכוּת יֵשׁ ג' קוִין שֶׁמְקַבֵּלֶת, וְאִינֵם אֵלֵא
י"ב בְּחִינּוֹת, שֶׁהֵם י"ב צִירוּפֵי הַיְהו"ה.

וְז"ש (בְּאוֹת נ"ה) וְאֵע"ג דְּלִית רְתִיכָא
אֲלֵא בְּאַרְבַּע, כִּי אֵין מִרְכָּבָה פְּחוּתָה מְגו'
קוִין וּמַלְכוּת, הִכָּא בְּרִזָּא בְּתַלְתַּת תְּלַת, כֵּאֵן,
דְּהִיִּינוּ כִּשְׁהֵם נִכְלָלִים זֶה מִזֶּה, אֵין בְּכֹל אֶחָד
(דְּפִרְיָ דְּר' ב' טוֹר ג')

גוֹנוֹן, נְהִיר בְּנֵהִירו, וְאִישׁ־תָּאב בְּגוֹה. חַד לְהִיט בְּאֶשָּׁא, וְחַד לְהִיט בְּמִיָּא, וְחַד לְהִיט בְּרוּחָא. וְהָאֵי אֶתְפָּרֶשׁ, וְהָאֵי תָּלַת.

נח) הָאֵי רוּחָא, בְּד אֶתְפָּרֶשׁ וְהָאֵי תָּלַת גּוֹנוֹן, אֵלִין לָאו אֵינּוֹן אֶשָּׁא, וְלָאו אֵינּוֹן מִיָּא, וְלָאו אֵינּוֹן רוּחָא, אֶלָּא הָאֵי רוּחָא בְּד אֶתְפָּרֶשׁ, כָּל חַד וְחַד נְהִיר וְלִהִיט וְיִהִיב תּוּקָפָא לְאַתֵּר דְּעַלְיָה, וְלִכְתֵּר אֶתְעַבִּיד סְמָךְ "תְּחֻתוֹי".

נט) גּוֹנָא חַד אֶתְלֵהִיט, וְאֶתְתַּקֵּף בֵּיה אֶשָּׁא, דְּאֶתְכְּלִיל בְּהָאֵי סְטָרָא דִּימִינָא. גּוֹנָא אֶתְרָא יֶאֱתְלֵהִט, וְאֶתְתַּקֵּף בֵּיה מִיָּא, דְּאֶתְכְּלִילוּ בְּיִמִינָא. גּוֹנָא אֶתְרָא אֶתְלֵהִיט, וְאֶתְתַּקֵּף בֵּיה רוּחָא, דְּאֶתְכְּלִיל בְּהָאֵי סְטָרָא דִּימִינָא. וְאֵלִין תָּלַת גּוֹנוֹן אֵינּוֹן רְתִיכָא תְּדָא לְסִטֵּר יְמִינָא, בְּרָזָא כִּדְאָת ו'ו'.

ס) וְאֵלִין אֵינּוֹן פִּינוּיִין, דְּאִית בֵּיה בְּקב"ה, בְּרָזָא דְּאֵינּוֹן שְׂמָהֶן דְּאִיקָרִי בְּהוּ. וְע"ד שְׂמָא דְּקב"ה אִיקָרִי בְּכַמְּהָ שְׂמָהֶן, וְכָלְהוּ אֶתְכְּלִילֵן בְּכָל רָזָא וְרָזָא מְאֵלִין סְטָרִין עֵלְאִין, דְּאֵינּוֹן שְׂמָהֶן דְּלָא נִמְחָקִין.

חלופי גרסאות

ז נ"א ואשתאב בגויה (זהר הגדול דרפוסים הראשונים מ"ח). ח נ"א תחותיה (זהר הגדול דרפוס קראקא). ט נ"א ואתקף. י נ"א אתלהטו ואתקפו (זהר הגדול דרפוס קראקא). כ ה"ג בזהר הגדול וברפוסים הראשונים מ"ח וברפוסים האחרונים כתוב דאת ה'.

הסולם

קו ימין של הו' דהוי"ה
 אותם בסוד מה שנתן חיזוק להמקום שעליו. שהיא בינה, בסוד תלת מחד נפקי חד בתלת קיימא (בראשית א' דף רפ"ז ד"ה תלת) כי כל האור שהתחתון גורם לעליון, זוכה בו גם התחתון. וע"כ הרויח ב' קוין ימין ושמאל מבינה, ובחי' עצמו הוא ג' קוין.
 נט) גוֹנָא חַד אֶתְלֵהִיט וכו': ומפרש דבריו. גוון אחד התלהט, והתקיף בו אש, שהיא הדינין דשמאל, שנכלל בצד ימין ההוא. דהיינו קו השמאל הנכלל בג' קוין שבימין. גוון אחר התלהט והתקיף בו מים, שהוא חסד. שנכלל בצד הזה הימין, דהיינו קו הימין שנכלל בג' קוין דימין. גוון אחר התלהט והתקיף בו רוח, שהוא רחמים, הנכלל בצד הזה של ימין. דהיינו קו האמצעי דג' קוין שבימין. ואלו ג' גוונים הם מרכבה אחת שבצד ימין. בסוד אות ה'. שהיא בינה כי המרכבה נמשכת מבינה, (וכנ"ל אות ג').

ס) וְאֵלִין אֵינּוֹן כִּינוּיִן וכו': ואלו הם הכינוים שיש בהקב"ה בסוד השמות שנקרא בהם. וע"כ השם של הקב"ה נקרא בכמה שמות, וכולם נכללים בכל סוד וסוד מאלו הצדדים, ימין שמאל אמצע. העליונים, שהם שמות שאינם נמחקים.

פירושו. ג' קוין הכוללים שבו' שהוא ז"א, נקראים בשמות שאינם נמחקים. אבל אותם

מאמר

השמאל, ואחד לווהט במים, דהיינו הימין. ואחד לווהט ברוח, דהיינו קו האמצעי. ונשלמו ג' הקוין שבבינה, ואז הרוח נפרד מן הבינה, ובא למקומו, ונעשה ג' קוין גם הוא. פירושו. שזה הוא על דרך המובא (בפלפ"ס אות נ"ב) תלת מחד נפקי, חד בתלת קיימא, דהיינו, כיון שהרוח, שהוא ז"א, הוציא ג' קוין שעל ידו נתקנו חב"ד בבינה, זכה גם הוא בג' קוין אלו. כי כל האור שהתחתון גורם שיאיר בעליון, זוכה בו גם התחתון, עש"ה.

נח) הָאֵי רוּחָא כִּד וכו': רוח הזה, שהכריע בב' הקוין שבבינה, כאשר נפרד מן הבינה, ובא למקומו ונעשה שלשה גוונים. דהיינו משום שגרם ג' קוין בבינה השיג גם הוא ג' קוין. כנ"ל בדבור הסמוך. אלו, ג' קוין. אין הם אש, ואין הם מים, ואין הם רוח. כלומר שאין הם עצם ג' הקוין ימין ושמאל ואמצע. שיצאו מבינה, רק הארתם בלבד, היא שנמשכה לז"א. אלא רוח הזה כאשר נפרד מן הבינה, למקומו, כל אחד ואחד מב' הקוין ימין ושמאל שבקו האמצעי האיר ולהט ונתן חיזוק למקום שעליו, שהוא בינה, ואח"כ נעשה הארת הרוח עצמו לקו האמצעי שהוא סומך תחתיהם. שהוא מיחדם ומתקנם, כמו שנעשה בבינה. פירושו. שג' קוין דז"א אינם ג' קוין ממש, אלא שהרויח

(א) סָטֵר דָּא דְאִיהוּ זְמִינָא, אִיקְרִי אַל. רְתִיכָא דִילִיָּה אִיקְרִי גְדוּל בְּכָלְלָא. כַּד אֲתַפְרָשֵׁן הָאִי רְתִיכָא דְאֵלִין, אֵינּוּן תְּלַת גְּוֹנִין, הֵכִי אֵינּוּן שְׁמֵהֶן אִיקְרוּן: גְּדוּל, חֲסִי"ן, קְדוּ"ש. הֵי אֵינּוּן רְתִיכָא לְזִמִּינָא, דְאִיקְרִי אַל, רְזָא עֵילָאָה מְאִינּוּן שְׁמֵהֶן עֲשְׂרָה. כְּמָה דְאִוְקִימְנָא.

(ב) הֵי תְּלַת גְּוֹנִין, דְאֵינּוּן רְתִיכָא לְסָטֵר זְמִינָא, לְהִטִּין יְוֹנְהֵרִין. וְכָל גְּוֹן וְגוֹן מְהֵי תְּלַתָּא, אֲתַפְרִישׁ לְתַרִּין אֲחֵרִין לְכָל סָטֵר. עַד דְּעָאֵלוּ בְּחַוְשָׁבְנָא תְּלַת תְּלַת, וְאֵינּוּן תִּשְׁעָ. וְהָאִי זְמִינָא דְעֵלְיָהוּ ׀ רְכִיב, אֲשֵׁלִים לְעֲשְׂרָה. אוּף נְמִי כָּל הֵי אִיקְרוּן סְפִירָן עֵילָאִין וְזַעֲרִין, וְכוּלְהוּ מְדִין דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא.

(ג) תְּרִין דְּנַפְקוּ מִגּוּ גוֹן חַד *) דְּאֲתַמְתְּקָה בֵּיהּ מְיָא, חַד אִיקְרִי רְחוּם, וְחַד אִיקְרִי חַנוּן, אֵלִין אֵינּוּן מְהֵהוּא גוֹן ׀ דְּאִיתְמַתְּקָה ׀ בְּמְיָא. תְּרִין דְּנַפְקוּ מְהֵהוּא גוֹן דְּאִיתְמַתְּקָה בֵּיהּ אֲשָׁא, חַד אִיקְרִי אַרְךְ אַפִּים, וְחַד אִיקְרִי רַב חֶסֶד. אֵלִין אֵינּוּן מְהֵהוּא גוֹן דְּאֲתַמְתְּקָה בֵּיהּ אֲשָׁא. תְּרִין דְּנַפְקוּ מְהֵהוּא גוֹן דְּאֲתַמְתְּקָה בֵּיהּ רוּחָא, חַד אִיקְרִי חֲסִיד וְחַד אִיקְרִי סוּלַח. וְכַרְזָא דְּסַפְרָא דְּחַנוּף, הָאִי אִיקְרִי טוֹב, וְהָאִי אִיקְרִי יֵשֶׁר. וְסִימְנָהּ ׀ טוֹב וְיֵשֶׁר ה'.

מסורת זוהר
(ק) (תהלים כח).

ל נ"א מוסיף ונהרין לתתא (זהר הגדול ודפוסים הראשונים)
ובשאר הדפוסים כתוב בסוגריים נ"א ליג לתתא. ו נ"א
ורכיבי (זהר הגדול ודפוס סאלוניקי קראקא). ו נ"א דאתקף (זהר הגדול). ו נ"א דאתקף (זהר הגדול). ע נ"א ביה מיא
(כל הדפוסים נ"א בסוגריים) ונ"א ביה וליג מיא (זהר הגדול).

הסולם

מאמר

ג' קוין הפרטים הנכללים בכל קו, כנ"ל, הם נקראים בכינוים, ואינם בכלל עשרה שמות שאינם נמחקים, כמו שמפרש לפנינו.

קו ימין של הוי' דהוי"ה
חסד דז"א, הרוכב עליהם, משלימם לעשרה. וכל אלו נקראים ג"כ ספירות עליונות וקטנות. שג' קוין הכוללים דז"א נקראים ספירות עליונות ותשע קוין הפרטיים שבכל קו נקראים ספירות קטנות. וכולם הם מדותיו של הקב"ה.
(ג) תְּרִין דְּנַפְקוּ מִגּוּ וכו': ומפרש הכינויים של תשע קוין הפרטיים הכוללים בקו ימין הכולל. שני קוין. השמאל והאמצעי. היוצאים מתוך הגוון שהתקף בו מים, דהיינו מקו ימין הפרטי הנקרא גדול, אחד נקרא רחום, ואחד נקרא חנון. קו האמצעי נקרא רחום, וקו השמאל נקרא חנון. אלו הם מאותו הגוון שנתחזק במים. דהיינו מקו ימין הפרטי. ושני קוין. הימין והאמצעי, היוצאים מאותו גוון שנתחזק בו אש, דהיינו מקו שמאל הפרטי ענקרא חסין. אחד, הקו האמצעי. נקרא ארץ אפיים. ואחד, הקו ימין. נקרא ורב חסד. אלו הם מאותו הגוון שנתחזק בו אש. דהיינו מקו שמאל הפרטי. שני הקוין. הימין והשמאל, היוצאים מאותו הגוון שנתחזק בו הרוח. דהיינו מקו אמצעי הפרטי. הנקרא קדוש. אחד, הימין. נקרא חסיד. ואחד, השמאל. נקרא פולח. ובסוד ספרו של חנוך כתוב שזה, הימין. נקרא טוב, וזה

(א) סָטֵר דָּא דְאִיהוּ וכו': צד זה שהוא ימין, נקרא א"ל. המרכבה שלו, שהם ג' קוין הפרטיים הנכללים בקו ימין. נקרא בדרך כלל, גדול, כשנפרטת המרכבה, שאלו הם ג' גוונין. דהיינו ג' קוין השמות שלהם נקראים כך: גְּדוּל, לְקוּ ימין. חֲסִין לְקוּ שמאל. קְדוּש, לְקוּ האמצעי. אלו ג' כינויים הם מרכבה לימין הכולל שהוא חסד דז"א. הנקרא א"ל, שהוא סוד עליון מאלו עשרה השמות שאינם נמחקים. כמו שהעמדנו. מה שאין כן, אלו ג' הכינויים, גדול חסין קדוש.

(ב) הֵי תְּלַת גְּוֹנִין וכו': אלו שלשה גוונים, דהיינו ג' קוין הפרטיים. שהם מרכבה לצד ימין, לזהטים ומאירים, וכל גוון וגוון מאלו הג', נפרט לשני אחרים לכל צד. כי אלו ג' קוין הפרטיים נכללים ג"כ זה מזה, ויוצא ג' קוין בכל אחד מהם. דהיינו שנתוסף לכל אחד ב' קוין. עד שנכנסים בחשבון שלש פעם שלש שהם תשע. וקו ימין הכולל שהוא (דפרי דף ב' טור ג' *) דף ג' טור ב')

סתר בראשית אותיות כט
 (סד) ומאלין מתפרשין נהורין לתמא. וכולהו רתיכין אלין לאלין. וכלהו
 פנויין לבר, אכל לא מתדבקין באלין לגבי עילא. וכלהו פלילן בסטרא דמינא.
 וכלהו חד לגבי האי סטרא. וכלא ברנא דאת פ"ו.

מאמר קו השמאל של ה' דהוי"ה

(סה) שירותא בסטרא דשמאלא, רנא דחשוכא, דמתפשטא בחדשוכא לתמא,
 עד דאיתברי מניה גיהנם, מלהטא מההוא חשוכא דאשא תקיפא, סומקא
 אוכמא. והכא מלהטין שביבין תקיפין, דנגדין ואתמשכן לתמא. וכלהו מגו
 חשוכא דאיהי שמאלא, להאי סטרא.
 (סו) בר בוצינא סלקא מגו מדידו דמשחתא נהיר לסטר ימינא, וממההוא

חלופי גרסאות

פ ג"א ו"י (זהר הגדול). צ ג"א דנהיר מסטר (דפוס מונקאטש בשם ג"א).

הסולם

קו השמאל של ה' דהוי"ה
 הגיהנם. וז"ש שירותא בסטרא דשמאלא,
 דהיינו בתחילת יציאת אור השמאל בכינה,
 שהוא חכמה בלי חסדים, רנא דחשוכא, אז
 הוא בסוד החשך, כי אפילו החכמה אינה
 מאירה בו, כי אינה יכולה להאיר מחמת
 חסרון החסדים. דמתפשטא בחשוכא לתמא
 עד דאיתברי מניה גיהנם, שמחשך הזה דקו
 שמאל דישסו"ת, נמשכים דינים למטה, וממנו
 יוצא הגיהנם, לדון בו את הרשעים. מלהטא
 מההוא חשוכא, דאשא תקיפא סומקא
 אוכמא. שהגיהנם לוחט מחשך ההוא, באש
 חזק, באש אדום ואש שחור. הדינים דכינה
 מכונים אש אדום, והדינים דבחינת המלכות
 המעורבים בדינים דכינה נקראים אש שחור.
 והכא מלהטין שביבין תקיפין, וכאן בקו
 שמאל דישסו"ת, לוחטים שביבי אש חזקים,
 דהיינו דינים, דנגדין ואתמשכן לתמא,
 שמהם נמשכים למטה לדון בו בני אדם.
 וכלהו מגו חשוכא, דאיהי שמאלא, וכל
 השביבים והדינים נמשכים מתוך החשך, שהוא
 שמאל דישסו"ת, להאי סטרא. דהיינו לדבקים
 בקו שמאל.

(סו) בר בוצינא סלקא וכו': חרין
 כשעולה הנר, דהיינו הבינה, שהיא ישסו"ת,
 מתוך מדידת המסך, כלומר, שהבינה ממשכת
 אור העליון המודווג על מסך דחירק, שז"א
 העלה אליה למן, שע"י הזוג דהכאה הזה
 יוצאת קומת חסדים דבחי"א, המיוחד ב' הקוין

זה

מאמר

וזה, השמאל, נקרא ישר. וסימנך, טוב וישר
 ה'. שהויה, שהוא קו אמצעי מכונה טוב וישר.
 (סד) ומאלין מתפרשין נהורין וכו':
 ומאלו תשעת הקוין, מתפשטים אורות למטה,
 אל המלכות, וכולן הן מרכבות אלו לאלו. וכל
 תשעת הכינויים הם מבחורן להשם אל, שהוא
 קו ימין הכולל דו"א, אבל אינם מתדבקים
 באלו ג' קוין הכוללים, שהם חג"ת דו"א, שהם
 למעלה. וכולם כלולים בצד ימין הכולל, שהוא
 השם אל, וכולם הם אחד לצד הזה דימין,
 והכל הוא בסוד אות ו', שהוא ז"א (כ"ל אות
 ג.)

מאמר קו השמאל של ה' דהוי"ה

(סה) שירותא בסטרא דשמאלא וכו':
 ההתחלה שבצד השמאל של ה' דהוי"ה, שהוא
 גבורה דו"א, הוא סוד החשך, שהוא בקו שמאל
 דבינה, המתפשט בחשך למטה, עד שנברא
 ממנו הגיהנם, הלוהט מאותו החשך של האש
 החזק האדום והשחור. וכאן, לוחטים שביבי
 אש חזקים המתפשטים נמשכים למטה. וכולם
 נמשכים מתוך החשך שהוא שמאל, לצד הזה,
 דהיינו לצד השמאל שלמטה.

פירוש. בשעה שיוצא קו השמאל בכינה,
 דהיינו בישסו"ת, שהוא חכמה בלי חסדים
 נעשה חשך, כלומר ששום אור אינו מאיר
 בו, כי החכמה שבו אינה יכולה להאיר בלי
 חסדים, וע"כ נעשה בו חשך, ומחשך הזה
 נמשכים דינים וקליפות למטה, שממנו נברא

(דפריי דף ג' טור ב')

נהירו נהיר לגבי חשוכא, ומטין לגבי ההיא אשא נהורין, וקרבין לגבי ההוא אשא, לגבי ההוא ימינא, ונהיר מניה.

(סז) כדין אתפשט ונהיר מגו בוצינא, רוחא אחרא, מלהטא. והא איהו אתפשט למהוי רתיכא לההוא סטר דשמאלא. אתפשט כרזא דתלת גוונין, לגבי האי סטר דאיקרין צפון, והאי רוחא לא סליק פבוסמין, ולא ריחא, בגין דהאי שמאלא איסתמיה על ההוא רוחא דאתפרש בתלת גוונין אלין.

(סח) אלין גוונין נהרין בתלת סטרין דאשא, דאיהו סטר דשמאלא. אשא

חלופי גרסאות

ק ה"ג הסלם ונ"א מוסיף דנהיר מלהטא (זהר הגדול ודפוסים הראשונים מו"ח) נ"א דלהיט (דפוס ווינציא). ר ה"ג דפוס מונקאטש ובכל הדפוסים כתוב האי, ש נ"א ל"ג אלין (זהר הגדול ודפוסים הראשונים מו"ח).

מאמר

הסולם

קו השמאל של הו' דהוי"ה

סטר דשמאלא, שז"א מתפשט בקו שמאל שלו להיות מרכבה לקו שמאל דבינה. כלומר שאין עצם קו השמאל דבינה מתפשט בו אלא הארתו בלבד, כרי שיהיה מרכבה אליו (כנ"ל אות נ"ח) אתפשט כרזא דג' גוונין לגבי האי סטר דאיקרין צפון, שז"א מתפשט בבחינת ג' קוין לצד ההוא שנקרא צפון, שהוא קו שמאל, דהיינו ע"ד שנתבאר בקו ימין (לעיל אות נ"ט). ונודע שאע"פ שקו השמאל דז"א ממשך החכמה מקו שמאל דבינה, מכל מקום, אין החכמה מתגלית בקו שמאל דז"א, אלא שהוא משפיע החכמה למלכות ובמלכות מתגלה החכמה. (כנ"ל בפלפ"ס אות מ"ט) והארת החכמה מכונה בשמים או ריח. וז"ש, והאי רוחא לא סליק פבוסמין, ולא ריחא שרוח הזה דהיינו קו השמאל דז"א, אינה עולה כבשמים ולא בריח, שה"ס הארת החכמה. בגין דהאי שמאלא אסתמיך על ההוא רוחא וכו', משום שקו השמאל דבינה נסמך ומאיר לרוח ההוא, שהוא קו שמאל דז"א, ועל כן הארתו מרובה, ואם היה מאיר בעצמו בחכמה, היתה נמשכת בבחינת ג"ר דחכמה, שמשם כל הדינים, וע"כ הוא מאיר אל המלכות, כשהיא מאירה רק ממטה למעלה בבחינת ו"ק. וכבר ידעת שאי אפשר שיהיה יחוד השמאל עם הימין, אלא אם כן, השמאל יאיר ממטה למעלה. (כנ"ל בפלפ"ס אות מ"ז).

(סח) אל"ן גוונין נהרין וכו': עתה מפרש ג' הקוין שבקו שמאל דז"א, ואומר, אלו ג' הגוונים, דהיינו ג' הקוין, מאירים בג' הצדדים, בימין ושמאל ואמצע. של האש, שהוא קו השמאל. והם, אש בגוון חשך, אש בגוון אדום, ואש בגוון שחור. אלו ג' גוונין המתחלקים מרוח ההוא, דהיינו מקו שמאל

דז"א

זה בזה כנ"ל בפלפ"ס אות ל"ה ע"ש) וחוג דהכאה הזה שהבינה עושה נקרא מדידת המסך. כי אז מודד המסך שיעור הקומה (כנ"ל בפלפ"ס אות כ"א). ומאיר לצד ימין, שקומת החסדים שיצאה על המסך מאיר ומחזק את צד הימין. שהוא חסד. ומאור ההוא, של קומת החסדים, מאיר אל החשך, שבקו שמאל, ומגיעים האורות דקומת חסדים, אל אש ההוא, דהיינו לדינים דשמאל, ונמצאים קרבים אל אש ההוא, שבקו שמאל. ואל קו ימין ההוא, כלומר שקומת החסדים קרבה לשמאל. ומיחדת אותו עם הימין ומאיר ממנו. שאז מאיר השמאל החכמה שבו, כי אחר שהחכמה דשמאל נתיחדה עם החסדים שבימין, היא נשלמת. ויכולה להאיר.

(סז) כדין אתפשט ונהיר וכו': אז מתפשט ומאיר מתוך הנר, שהוא בינה, דהיינו ישו"ת, רוח אחר הלוהט. והנה הוא מתפשט להיות מרכבה לצד שמאל ההוא, דבינה, והוא מתפשט בסוד ג' גוונים, דהיינו ג' קוין, אל אותו הצד שנקרא צפון. ורוח הזה אינו עולה כבשמים ואינו מעלה ריח, משום ששמאל הזה, דבינה, נסמך על רוח ההוא, המפורש בג' גוונין אלו.

פירוש. אחר שהבינה תקנה את קו השמאל שבה, ע"י קומת החסדים שיצאה על מסך דז"א שנקרא רוח, כנ"ל בדבור הסמוך, זכה גם ז"א בהארת קו השמאל ההיא, כי כל האור שהתחתון גורם לעליון זוכה בו גם התחתון (כנ"ל אות נ"ז) וז"ש, כדין אתפשט ונהיר מגו בוצינא רוחא אחרא מלהטא דהיינו ז"א שנקרא רוח, מתפשט בהארת השמאל הלוהט, ויוצא מתוך הנר, שהוא בינה. הא איהו אתפשט למהוי רתיכא לההוא

(דפו"י דף ג' טור ב')

סַטְרֵי בְּרֵאשִׁית אוֹתוֹת לֵאמֹר
 גִּזְוֹן חֲשׂוֹף, אֲשָׁא גִזְוֹן סוּמְקָא, אֲשָׁא גִזְוֹן אוּכְמָא. תִּהְיֵי תְּלַת גִּזְוֵינִי דְּמִתְפָּרְשֵׁן
 מִהֵוּא רוּחָא דְּנַפְקָא מִגּוֹ בּוּצִינָא, סְמְכִין לְתַרִּין סְטְרִין.
 סַטְרֵי גִזְוֹנָא חַד אֲתֵלְהֵט, וְאִתְתַּפְּקֵן בֵּיהּ אֲשָׁא גִזְוֹן חֲשׂוֹף דְּאִיהוּ בְּסַטְרֵי
 שְׂמָאֵלָא. גִּזְוֹן אֲחַרָא אֲתֵלְהֵט, וְאִתְתַּפְּקֵן בֵּיהּ אֲשָׁא גִזְוֹן סוּמְקָא, דְּאִיהוּ בְּסַטְרֵי
 שְׂמָאֵלָא. גִּזְוֹנָא תְּלִיתָאָה אֲתֵלְהֵיט, וְאִתְתַּפְּקֵן בֵּיהּ אֲשָׁא גִזְוֹן אוּכְמָא, דְּאִיהוּ בִּהְוֵא
 סַטְרֵי שְׂמָאֵלָא.
 ע) וְאֵלִין תְּלַת גִּזְוֵינִי, אֵינֹן רְתִיכָא חַדָּא לְסַטְרֵי שְׂמָאֵלָא, בְּרִזָּא דְּאֵת וְיֹו.
 אֵלִין אִיקְרוּן פִּינוּיִין לְהַקְבִּי בְּרִזָּא דְּשְׂמָאֵלָא. חַד אֲקָרִי וְאֲדִיר. וְחַד אִיקְרִי
 חֲזֹק. וְכֹלָא בְּכֻלָּא חַדָּא אִיקְרִי גְבוּר. בְּגִין דְּסַטְרָא דָּא דְּאִיקְרִי שְׂמָאֵלָא, אִיהוּ
 אֱלֹהִים. וְהָא אוּקִימְנָא לְכַמְהָ סַטְרִין אִיקְרִי אֱלֹהִים.
 עא) הִנְי תְּלַת גִּזְוֵינִי דְּאֵינֹן בְּסַטְרֵי שְׂמָאֵלָא, מְלַהֲטִין גִּזְוֵינִי לְתַתָּא,
 וְכֹל גִּזְוֹן וְגִזְוֹן מִהִנְי תְּלַתָּא, אִיתְפָּרִישׁ לְתַרִּין אֲחַרְנִין לְכֹל סַטְרָא, עַד דְּעָאֵלוּ
 בְּחוּשְׁבָּנָא תְּלַת תְּלַת, אֵינֹן תְּשַׁעָּה, בְּמָה דְּאוּקִימְנָא בְּסַטְרָא אוּחְרָא. וְהָאִי
 שְׂמָאֵלָא דְּעֲלִיָּהּ רְכִיב, אֲשָׁלִים לְעֲשָׂרָה.
 עב) תְּרִין דְּנַפְקוּ מִגּוֹ גִזְוֹן וְדַחַד דְּאֲתַפְּלִיל גּוֹ אֲשָׁא גִזְוֹן חֲשׂוֹף, חַד אֲקָרִי
 שׁוּפְט וְחַד אִיקְרִי דִּינִין. כַּמְדָּא אֱלֹהִים שׁוּפְט, וְכַתִּיב וְאֵי תִּתְּנוּ לְדִינִין
 אֲלֵמְנוֹת אֱלֹהִים.

מסורת זוהר (תהלים ג. ז.) (ז) (שם סח).
 ת נ"א הכי (זהר הגדול ודפוסים הראשונים מז"ח). א נ"א
 בוצינא (זהר הגדול). ב נ"א ואתקף אשא וליג ביה (זהר
 הגדול). ג ליג מן גוונא עד סוף האות (זהר הגדול ודפוסים הראשונים מז"ח). ד נ"א אהיה (ד' קראקא). ה היג דפוס
 מונקאטש ובכל הדפוסים כתוב ונהרין. ו היג דפוס מונקאטש ובכל הדפוסים כתוב חד.

מאמר
הסולם
 קו השמאל של ה' הרוי"ה
 מהשמות שאינם נמחקים, ואלו ב' קוין ימין
 ואמצעי הכלולים בו נקראים בכינוים. אחד,
 הימין שבשמאל, נקרא **אדיר**, ואחד, האמצעי
 שבשמאל, נקרא **חוק**. והכל בכלל אחד נקרא
גבור. כי הצד הזה שנקרא שמאל דו"א, נקרא
אלקים. וכבר העמדנו לכמה בחינות שנקראות
 אלקים. כי גם הבינה נקראת אלקים, וגם
 המלכות נקראת אלקים. והצד השמאל דו"א,
 שהוא גבורה, נקרא ג"כ אלקים.
 עא) הני תלת גוונין וכו': אלו ג'
 גוונים שהם בצד שמאל, מלהטים ומאירים
 למטה. וכל גוון וגוון מאלו שלשה גוונים,
 מתחלק לב' אחרים לכל צד מהם, עד שהם
 בחשבון שלשה שלשה לכל צד, שביחד הם
 תשעה. כמו שהעמדנו בצד האחר, דהיינו בצד
 הימין (לעיל אות ט"ב) והשמאל הזה הכללי
 דו"א, הרוכב עליהם, משלימים לעשרה.
 עב) תרין דינפיקו מגו וכו': שני הקוין
 היוצאים מתוך גוון אחד הכלול באש דגוון
 חשד

(דפוי" דף ג' טור ב')

ג) תרין דנפקו מגו גוון חד דאתפליל מגו אשא סומקא, חד איקרי כפיר כח. וחד איקרי איש מלחמה. תרין דנפקו מגו גוון יחד דאתפליל ואתפקף גו גוון אשא אוקמא. חד איקרי פוקד צון, וחד איקרי משלם גמול. עד) ומהכא אתפרשן לתפא, לכמה גבורין דלית לון חושבנא. וכלהו סבסטר שמאלא, ובכלהו איקרי קב"ה. וכלהו רתיכין לתפא לכל סטר וסטר. וכלא ברזא דאת יו"ו.

ע/הא) בגין דכל את ואת מהני ד' אתון דברזא דשמא קדישא, פלהו קנימין על רתיכין קדישין, סמכין על מה דאסתמיכו. וכלהו רשימין * עלליהו, פל חד וחד פדקא חזי ליה, ואלין רתיכין אינון פינניין לההוא שמא קדישא, על מה דקנימי.

ע/הב) ועל דא מאן דאתי לייחדא שמא קדישא אצטריף למנדע פל חד וחד מאינון שמקן דכנויין על מה קנימין. ומאן איהו שמא דשליט עלליהו, דדקא מהכא מתפרשן לתפא עד דמטו לאינון שליטין ממנן דאינון רתיכין לתפא וכלהו אשתמודעין ברזא דההיא שמא דשליט עלליהו דבההוא סטרא דקנימין רתיכין. וכלא ברזא דשמא קדישא באלין אתון ד' דאקרי קב"ה בהון. ופאין

חלופי גרסאות

1 נ"א ל"ג חד (זהר הגדול). 2 נ"א מוסיף כלא מהני ג' גוונין דקאמין וע"ד כתיב (תהלים ק"ו) מי ימלא גבורות ה' בגין דלית (דפוס מונקאטש סגור במרובע ובכל הדפוסים ליתא). 3 ה"ג הסלם נ"א מוסיף מלין בסטר (זהר הגדול ודפוסים הראשונים) נ"א מוסיף כלילן בסטר (ר' מונקאטש). 4 נ"א ר"ו (דפוסים הראשונים). 5 נ"א ל"ג מן דהא עד ובההוא (דפוסים הראשונים). 6 נ"א בההוא (קראא).

הסולם

מאמר

קו השמאל של הר' דהוי"ה

ע/הא) בגין דכ"ל את וכו': כי כל אות ואות מד' אותיות האלו שבסוד השם הקדוש, כולן עומדות על מרכבות קדושות הסומכים אותן. דהיינו על דרך שנתבאר עד כאן. ועל מה שהן נסמכות. וכולם, רשומים על כל אחד ואחד כראוי לו. כמבואר. ואלו המרכבות הם כינויים לשם הקדוש ההוא, על מה שהם עומדים. פירוש. כי ט' הקוין, שהם ט' מרכבות לצד ימין, הנה הצד ימין נקרא בשם אל, וט' המרכבות נקראות בכינויים (כנ"ל אות ט"א) ועד"ז הצד שמאל דז"א שנקרא אלקים, וט' המרכבות שהם ט' קוין הפרטיים הם נקראים בכנויים, כנ"ל.

חשך, שהוא קו ימין דשמאל (כנ"ל אות ט"ט) אחד, קו האמצעי, נקרא שופט, ואחד קו השמאל נקרא דיין. כמו שאתה אומר, אלקים שופט. וכתוב, אבי יתומים ודיין אלמנות אלקים.

ג) תרין דנפקו מגו וכו': שני קוין היוצאים מגוון אחד הכלול מן אש אדום, שהוא שמאל דשמאל, (כנ"ל אות ט"ט), אחד, הימין, נקרא כביר כח. ואחד, האמצעי, נקרא איש מלחמה. שני קוין היוצאים מגוון אחד הכלול ומתחזק בגוון אש השחור, שהוא אמצעי דשמאל (כבאות ט"ט), אחד, השמאל, נקרא פוקד צון. ואחד, הימין, נקרא משלם גמול.

ע/הב) ועל דא מאן וכו': ועל כן מי שבא ליחד את השם הקדוש צריך לדעת כל אחד ואחד מאלו השמות של הכנויים על מה הם עומדים, ומי הוא השם השולט עליהם, ואותו הצד שהמרכבות עומדות. והכל בסוד השם הקדוש, באלו ד' אותיות שהקב"ה נקרא בהם. אשריהם הצדיקים, שהם הולכים בדרך הישר

עד) ומהכא אתפרשן לתפא וכו': ומכאן הם מתפשטים למטה לכמה גבורות שאין להם חשבון. וכולם כל הט' קוין הנ"ל. הם בצד שמאל. והקב"ה נקרא בכולם וכולם הם מרכבות למטה תחת כל צד וצד. והכל הוא בסוד באות ו'. דהיינו בצד שמאל דז"א שנקרא ו'.

אינון צדיקיא דאינון אזלין באורח מישר, זכאין ׀ אינון ביהאי עלמא, וזכאין בעלמא דאתי, דקודשא בריהו הוא רחמים להון.

מאמר קו האמצעי של ה' דהוי"ה

(עו) שירותא בסטרא דאמצעייתא, בפתחא דמזרח, דפתחא דמזרח איהי קיימא באמצעייתא. נטיל תרין סטרין, ׀ לעברא לון ׀ בעברין ודשין, בסטרא דא ובסטרא דא.

(עז) פתחא דא איהי כלילא מכל הני דקאמרן. ודא קיימא על רתיכא עילאה ואיהי רתיכא דקיימא ברזא דאת ו"ו. ׀ דיהו ו"ו ׀ כלילא דכל הני, ודא קיימא ברזא דכל שית סטרין עילאין. דא קיימא על רתיכא תדא, דאיהו תלת ביימינא ושמאלא. נפקא מגו ׀ בוצינא. כד סלקא ורוחא, דנשיב ביי"ב ריחין דבוסמקיא, ׀ דסלקין ריחא ולא סלקין. האי רוחא נהיר בנהירו, ודא איהו רוחא דאיהו שלמא, ואיקרי שלמא.

חלופי גרסאות

ח נ"א ל"ג אינון. ח נ"א לון (זהר הגדול). ט נ"א לאעברא (קראקא) ע נ"א כי עברין (קראקא). פ נ"א דא איהו (ד' וינציא בסוגריים). צ נ"א כללא (זהר הגדול). ק נ"א בוצינא (זהר הגדול). ר נ"א ו' (ד' וינציא נ"א בסוגריים). ש נ"א דסלקא ריחא (זהר הגדול).

הסולם

מאמר

קו האמצעי של ה' דהוי"ה יפרצוה. כי הדלת לבד חלשה היא מלשמור על הבית. והנך מוצא שהדלת היא בקו השמאל והבריח הוא בקו האמצעי. ואחר שג' קוין נכללים זה מזה, נמצאים בכלם דלת ובריח.

ו"ש, דפתחא דמזרח איהי קיימא באמצעייתא. שפתח המזרח הוא קו האמצעי, נטיל תרין סטרין, שהוא לוקח ב' הצדדים ימין ושמאל, לעברא לון בעברין ודשין, לתקן אותם בכריחים ודלתות, כי ע"י קו האמצעי, נתתקן בריח על הדלת כנ"ל, וע"י התכללותם זכ"ז, נמצא דלת ובריח בשמאל וכן בימין. ו"ש, בסטרא דא ובסטרא דא, כי כלולים זה בזה.

(עז) פתחא דא איהו וכו': פתח הזה כלול מכל אלו המרכבות שאמרנו, בקו ימין ובקו שמאל דו', וזה עומד על מרכבה העליונה, והיא המרכבה העומדת בסוד אות ו'. כלומר, שהוא קו האמצעי הפרטי שבו, שהוא ז"א. כי ה' הוא כלל של כל אלו, של ג' הקוין חג"ת שבו. וזו, הו', עומדת בסוד כל ששת צדדים העליונים, שהם חג"ת נה"י. וזו, הו', עומדת על מרכבה אחת, שהיא שלשה קוין, בימין

הישר. אשריהם בעולם הזה, ואשריהם בעולם הבא, שהקב"ה אוהב אותם.

מאמר קו האמצעי של ה' דהוי"ה

(עו) שירותא בסטרא דאמצעייתא וכו': ההתחלה בצד האמצעי, דהיינו בקו האמצעי של ה', שהוא תפארת, הוא בפתח המזרח. כי פתח המזרח עומד באמצעי. כי הת"ת נקרא צד מזרח, והוא קו האמצעי. הוא לוקח ב' צדדים לתקנם בכריחים ודלתות, בצד זה ובצד זה.

פירוש. דלת, ה"ס החשך שבשמאל, שמחמת המחלוקת שלו על קו הימין, ננעלו כל האורות שבשמאל ונעשה חשך. אמנם עם כל זה עוד לא רצה השמאל להכנע ולהתייחד עם הימין, עד שבא קו האמצעי, ומיעט את הג"ר דשמאל עם המסך דחירק שבו, ואז נכנע השמאל, ונתיחד עם הימין (כנ"ל בפלפול"ט אות ל"ז ע"ש). וזו"ה ואם דלת היא נצור עליה לוח ארו. כי הדלת לבד אינה מספיקה כדי ליחד השמאל עם הימין, אלא שצריכים עוד לוח ארו, שה"ס המסך דחירק הממעט הג"ר דשמאל. והוא נקרא ג"כ בריח, כי הוא דומה כמו בריח המחזק את הדלת שלא

עח) וְדָא רִוְחָא כַּד אֲתַפְרֵשׁ, אֲתַפְרֵשׁ בְּתַלְתַּת גְּוֹנִין, מְלַהֲטִין בְּאֶשָׁא יְרוּרְחָא ומִיָּא, כְּמָה דְאֲתַמְר בְּיַמִּינָא. וְכַד אֲתַפְרֵשׁ, כָּל חַד וְחַד לְהֵיט בְּאֲתַרְיָה, וְיַהִיב תּוּקְפָא.

עט) הַאי נְהִירוּ דְאֲתַפְשֵׁט אֲמַהֲהוּא רִוְחָא לְכָל סְטָרָא וְסְטָרָא מִנְהִי תְּלַתָּא, גְּוֹנָא חָדָא לְהֵיט בְּאֶשָׁא, וְאֲתַקִּיף לִיה. גְּוֹנָא אַחְרָא לְהֵיט בְּמִיָּא, וְאַפִּישׁ לִיה. גְּוֹנָא תְּלִיתָאָה לְהֵיט בְּרוּחָא, וְנִהִיר לִיה כְּאַרְגְּוֹנָא, מְלַהֲטָא בְּתַרְיִן סְטָרִין אֲלִין. וְאֲלִין תְּלַת גְּוֹנִין, אֵינֻן רְתִיכָא חָדָא, בְּרָזָא דְאֵת וִו, וְאִיהוּ רְזָא דְאֵת וִו. פ) וְאֲלִין אֵינֻן פִּינֹוּיִן דְאֵיקְרִי בְּהוֹן קב"ה, כְּמָה דְאֲתַמְר דְקב"ה אֵיקְרִי בְּכָל הַנִּי שְׁמֶהֱן, וְאֲלִין פִּינֹוּיִן אֲתַפְלִילֵן בְּרָזָא דְשְׁמָא קְדִישָׁא, דְהַאי יִסְטֵר אֲמַצְעֵיתָא אֵיקְרִי בֵיה. וְאֵע"ג דְהַאי אֵיקְרִי בְּרָזָא דְאֵת וִו, דָּא נְטִיל כָּל שְׁמֶהֱן עֲלָאִין וְתַפְאִין, וְכָל ד' אֲתוּנֵן דְשְׁמָא קְדִישָׁא בֵיה אַחֲדִין, בְּגִין דְנְטִיל לְכָל סְטָרִין עֲלָא וְתַפְאִין, וְדָא רְזָא יְהוּ, הַכָּא תְּלִיָּא שְׁמָא דָּא.

חלופי גרסאות

ת נ"א ומיא ורוחא (זהר הגדול). א נ"א מהאי (ד' ווינציא נ"א בסוגריים). ב נ"א באורחא (ד' קראקא). ג נ"א שמא (ד' ווינציא נ"א).

הסולם

מאמר

קו האמצעי של הו' דהויה
(כ"ל אות נ"ט). וכשמתחלק לג' גוונים, כל אחד ואחד לווהט במקומו, ב"א. ונותן חיזוק לג' הקוין שבבינה. (כ"ל אות נ"ח) כלומר. שכל קו וקו שיצא בו"א, הוא משום שנתן חיזוק להקו שכנגדו בכינה, בסוד תלת מחד נפקי ע"כ חד בתלת קיימא. כמ"ש שם.
עט) הַאי נְהִירוּ דְאֲתַפְשֵׁט וכו': ומפרש דבריו. הארה הוּו המתפשטת מאותו הרוח, לכל צד וצד מאלו ג' קוין הפרטיים שלו. שהם ג' קוין שבקו האמצעי של הו', הנה גוון אחד לווהט באש, ומחזק אותו. שהוא קו השמאל גוון אחר לווהט במים ומכבה אותו, שהוא קו הימין. גוון שלישי לווהט ברוח, שהוא קו האמצעי, ומאיר לו כארגמן, ולוהט בכ' צדדים אלו, דהיינו בימין ובשמאל, כי קו האמצעי כולל בתוכו ימין ושמאל. ואלו ג' גוונים הם מרכבה אחת בסוד אות ו', כלומר שהם מרכבה לקו האמצעי של הו' כ"ל. והוא סוד אות הו'. כי קו האמצעי הפרטי של הו' נק' גם כן ו', כמו הו' דשם הויה. כי כל קו אמצעי בכל מקום שהוא, הוא סוד ו'.

בימין ושמאל, שהם חסד וגבורה, ובחינתה עצמה שהיא תפארת הם יוצאים מן הנר, שהיא בינה. ומפרש כיצד ג' הקוין דו', שהיא ז"א הנקרא רוח, יוצאים מן הבינה. ואומר, כשהרוח, שהוא ז"א, הנושב בייב ריחין של בשמים שיש לו י"ב בחינות, דהיינו י"ב צירופי הויה, עולה, אל הבינה, בעת שימין ושמאל דבינה, מעלים ריח ואינם מעלים, כלומר בעת שיש מחלוקת בימין ושמאל דבינה, ולפעמים מעלים ריח. שהוא הארת חכמה ולפעמים אין מעלים, הנה אז, רוח הוה מאיר באורו, כלומר שמכריע ומתקן הימין והשמאל דבינה (כ"ל בפלפלה"ס אות ל"ה) שמייחדם זה בזה. וזה הוא רוח, שהוא שלום ונקרא שלום, משום שעושה שלום בין ימין ושמאל דבינה. ועי"ז שמתקן הקוין דבינה, זוכה גם הו' באותם ג' קוין. בסוד תלת מחד נפקי חד בתלת קיימא (כ"ל בפלפלה"ס אות נ"ב ועי' לעיל אות נ"ז) ואז נפרד מן הבינה ובא למקומו.

פ) וְאֲלִין אֵינֻן פִּינֹוּיִן וכו': ואלו ג' קוין הפרטיים דקו האמצעי של הו', הם כינויים שהקב"ה נקרא בהם, כמו שלמדנו, שהקב"ה נקרא בכל אלו השמות, ואלו הכינויים הכלולים בסוד השם הקדוש שאותו צד האמצעי של הו' נקרא. בו. כי קו האמצעי של הו' נקרא בשם הויה, וג' קוין הפרטיים שלו נקראים בכינויים.

עח) וְדָא רִוְחָא כַּד וכו': רוח הזה, שהוא ז"א, שתקן הקוין בבינה, כאשר נפרד מן הבינה ובא למקומו, הוא מתחלק בשלשה גוונים, שהם ג' קוין, דהיינו שגם הוא השיג ג' גוונים כמו הבינה, בסוד תלת מחד נפקי. כ"ל בדבור הסמוך, שהם לווהטים באש ורוח ומים, שאש הוא קו שמאל, ורוח הוא קו אמצעי, ומים הם קו ימין. כמו שנתבאר בימין

סתר י בראשית אותיות לה
 פא) ואיהו ידו"ד, נטיל תרין אתון לעילא, ונטיל חד לתתא, ואיהו קאים
 באמצעייתא בין עילא ותתא, ומתרין סטרין פדקאמרן.
 פב) רתיכא דיליה איקרי נורא בכללא. פד אתפרש האי רתיכא דאיהו
 האי רתיכא פדקאמרן, ואתפרש לתלת גוונין אחרנין, דאיקרין נורא, אמ"ת,
 נוצר חס"ד. הני אינון הני תלת, דאינון רתיכא קדישא, להאי סטרא דקיימא
 באמצעייתא.

פג) הני תלת גוונין, דאינון רתיכא קדישא דאת ו"ו, להטין ונגרין
 לתתא, וכל גוון מהני תלתא, אתפרש לתרין אחרנין לכל סטרא, עד דאתעבידו
 בחושבנא תלת תלת לכל סטר, ואינון תשעה, והאי שמה קדישא דשליט עלייהו
 אשלים לעשרה.

פד) וכל חד וחד מהני סטרין תלתא דקאמרן, ימינא ושמאלא ואמצעייתא,
 כל חד וחד ברזא דרתיכין דיליה איהו עשרה, בגין דכלא עילא ותתא,
 באשלמותא חדא אינון עשר ספירן, עשר אמירן. וכל הני רתיכין בההוא סטרא
 דשליט עלייהו, איקרין עשר ספירן, עשר אמירן. ורבג"כ כל חד וחד מהני

חלופי גרסאות

ד ג"א מהכא לחושבן ול"ג מן ובג"כ עד לחושבן. ונ"א בגין דמתפרשין רתיכין לכל סטרא עד דסליק כל חד לחושבן.
 ונ"א ובג"כ כל חד וחד מהני סטרין סלקא לעשר ומהכא לחושבן ול"ג מן רתיכין עד לחושבן (כל הני גרסאות הם
 בדפוס סאלוניקי קראקא) ונ"א ובג"כ כל חד וחד מהני סטרין סלקא לעשרה ומהכא [לעשרה רתיכין לכל סטרא עד
 דסליק כל חד וחד] לחושבן סגיא בגין דמתפרשין רתיכין לכל סטר עד דסליק כל חד וחד לחושבן סגיא (כל זה הוא
 בזהר הגדול).

הסולם

קו האמצעי של ה' דהוי"ה
 הפרטיים שלו, הנ"ל, שה"ס אש מים רוח,
 (כנ"ל אות ע"ט) הם נקראים, נורא, אמת,
 נוצר חסד. אלו הם אלו הג', שהם מרכבה
 קדושה לאותו הצד העומד באמצע, דהיינו לקו
 האמצעי דו'. כנ"ל.
 פג) הני תלת גוונין וכו': אלו ג'
 הגוונים הנ"ל, שהם מרכבה קדושה לקו
 האמצעי דאות ו', לוחטים ומאירים למטה, וכל
 גוון מאלו השלושה, מתחלק לשני קוין, אחרים
 לכל צד, עד שנעשו בחשבון ג' ג' לכל צד,
 שהם תשע בחינות. כי כל קו כלול משלשלתם.
 והם תשעה, ואותו השם הקדוש הוי"ה, השולט
 עליהם, משלימם לעשרה.
 פד) וכל חד וחד מהני וכו': וכל אחד
 ואחד מאלו ג' צדדים שאמרנו בו', שהם ימין
 שמאל ואמצע שבאות ו', כל אחד ואחד הוא
 בסוד המרכבות שלו במספר עשרה. (כנ"ל אות
 ס"ב. לימין, ובאות ע"א לשמאל. ובאות פ"ג
 לאמצעי). משום שהכל, למעלה ולמטה הם
 בהשלמה אחת של עשר ספירות, עשרה
 מאמרות. וכל אלו המרכבות העומדות באותו

מאמר
 ואע"פ שהוא נקרא בסוד אות ו', דהיינו רק
 קו האמצעי שבו, עם כל זה, הוא לוקח כל
 השמות העליונים והתחתונים, וכל ד' אותיות
 של השם הקדוש הוי"ה, אחוזים בו, משום
 שלוקח כל הצדדים למעלה ולמטה, כי הוא
 כולל חג"ת שלמעלה ונה"י שלמטה. וזה סוד
 של השם ידו"ו, כאן תלוי השם הזה.
 פא) ואיהו ידו"ד נטייל וכו': והוא
 השם הוי"ה, שהוא ז"א, כנ"ל בדבור הסמוך.
 לוקח ב' אותיות למעלה, שהם י"ה, שהם ימין
 ושמאל הנקראים חכמה ובינה. ולוקח אות
 אחת למטה, שהיא ה' אחרונה דהוי"ה, והוא
 עומד באמצע בין מעלה ומטה, דהיינו בין
 י"ה ובין ה' אחרונה. ובין ב' צדדים, שהם ימין
 ושמאל, כמו שאמרנו. שהוא קו האמצעי
 המכריע בין ימין לשמאל.
 פב) רתיכא דיליה איקרי וכו': המרכבה
 שלו, של קו האמצעי של ה', נקראת נורא
 בדרך כלל. כשמתחלקת מרכבה ההיא, שהיא
 אותו הרוח שאמרנו, דהיינו קו האמצעי דו',
 ונתחלק לג' גוונים אחרים. דהיינו לג' קוין
 (דפו"י דף ג' טור ג')

סְטָרִין, סְלָקָא לְעֶשֶׂר רְתִיכִין לְכָל סְטָרָא עַד דְּסָלִיק פֶּל חַד וְחַד לְחוּשְׁבַן סְגִיָּא. וְתִ"ח, פֶּל רְתִיכִין אֲלֵין פֶּד מִתְפָּרְשָׁן לְסִטְרֵיהוּ, פֶּלְהוּ אֵיקָרוּן בְּהִהוּא שְׁמָא דְשְׁלִיט עֲלֵיהוּ, וּבְרָזָא זְהִהוּא אֶת מִמַּשׁ לְתַמָּא.

פ(ה) תְּרִין דְּנִפְקוּ מִגּוּ נְקוּדָה חֲדָא, חַד אֵיקָרִי נוּשָׂא עֲוֹן, * וְחַד אֵיקָרִי עוֹבֵר עַל פֶּשַׁע. אֲלֵין אֵינּוֹן מִהִהוּא גּוֹן דְּאִתְתַּקַּף בֵּיהּ מִיָּא, תְּרִין דְּנִפְקִי מִגּוּ גּוֹן דְּאִתְתַּקַּף בֵּיהּ אֶשָּׂא, חַד אֵיקָרִי מְרוּם, וְחַד אֵיקָרִי רָם.

פ(ו) וּבְרָזָא דְחֲנוּף, שְׁמֶהֱן אֲלֵין פֶּלִילָן בְּרָזָא דְעֲלָמָא דְאִתִּי. וְהָכָא בְּהִיא סְטָרָא, בּוֹחֵן לְבוֹת, מְרוּם, כְּמַד"א מְרוּם מִשְׁפָּטִיךְ מִנְגְדוּ, וּכְתִיב אֲדִיר בְּמְרוּם ה', וְאֶע"ג דְּשְׁמָא יִדְקָא קָאִים בְּעֲלָמָא דְאִתִּי, הָא פְתִיב מְרוּם. וְעַל דָּא אֲשַׁתְּתַּף עֲלָמָא דְאִתִּי בְּכָל הַיּוֹם, וְהָכִי אֵיקָרִי אֱלֹהִים כְּגוֹנוֹן דְּשְׁמָאֵלָא, וְכָלָא חַד.

פ(ז) גּוֹנוֹא תְּלִיתָאָה וְאִתְתַּקַּף בֵּיהּ רִוְחָא. אֵינּוֹן תְּרִין דְּנִפְקוּ מִיָּה, חַד אֵיקָרִי שׁוֹכֵן עַד, וְחַד אֵיקָרִי קְדוּשׁ, וּמֵאֲלֵין אִתְפָּרְשָׁן נְהוּרִין לְתַמָּא, וְכָלְהוּ רְתִיכִין אֲלֵין לְאֲלֵין, וְכָלְהוּ כִּינּוּיִין דְּאֵיקָרִי בְּהוּ קב"ה, וְכָלְהוּ אֲשַׁתְּמוּדְעָן בְּסִטְרֵי דְשְׁלִיט עֲלֵיהוּ.

מסורת זוהר

(ח) (תהלים י'). א) (שם צג) מצורע טו צ"א ז"ח יב ט"ג ש"כ שליב תק"ח זה ט"ג שכ"ו קי ט"א ש"מ.

חלופי גרסאות

ה נ"א בהאי (זהר הגדול). ו נ"א דא (זהר הגדול). ו נ"א דאתתקף (זהר הגדול). ח נ"א לסטרא (זהר הגדול) ודפוסים הראשונים מו"ח).

מאמר

הסולם

קו האמצעי של ה' הו' דהוי"ה

של הו', אחד נקרא מְרוּם, ואחד נקרא רָם. פ(ו) וּבְרָזָא דְחֲנוּךְ וְכו': ובסוד ספרו של חנוך, כתוב, השמות האלו, מרום, רם, כלולים בסוד עולם הבא, שהוא בינה, וכאן בצד ההוא, השמאל שבג' קוין של הו', אחד נקרא בּוֹחֵן לְבוֹת, ואחד נקרא מְרוּם. כמו שאתה אומר, מרום משפטיך מנגדו. שסובב על ז"א. וכתוב, אדיר במרום ה'. וְאֶע"פ שֶׁשֶׁם עוֹמֵד בְּעוֹלָם הַבָּא, שְׁהוּא בִּינָה, הִנֵּה כְּתוּב מְרוּם, גַּם בּו"א. וְעַל זֶה נִתְחַבֵּר עוֹלָם הַבָּא בְּכָל אֵלּוּ הַמְרַכְבוֹת דְּשִׁמְאֵל. וְכֵן נִקְרָא הַבִּינָה בְּשֵׁם אֱלֹקִים, כְּמוֹ הַגּוֹנוֹם שֶׁל שְׁמַאל דו', (נ"ל) אוֹת ע) וְהֵינּוּ מִשׁוֹם שְׁהַבִּינָה נִתְחַבְּרָה עִם הַשְּׁמַאל דו"א. וְהַכֵּל אֶחָד.

צד השולט עליהם, נקראים עשר ספירות, עשרה מאמרות. ומשום זה כל אחד ואחד מאלו הצדדים עולה לעשר מרכבות לכל צד, מימין שמאל ואמצע של הו', עד שעולים כל אחד ואחד לחשבון גדול. ובווא וראה, כל אלו המרכבות, כשהן מתפשטות בצד שלהן, כולם נקראות באותו השם השולט עליהן. אם הן ממרכבות דימין הן נקראות אל. ואם משמאל הן נקראות אלקים. ואם מאמצעי, הן נקראות הויה. ובסוד אות ההוא הפרטי ממש, הן נקראות בשעה שהן מאירות למטה. אם המרכבה היא מבחינת קו ימין דימין, היא נקראת למטה גדול. ואם היא מקו שמאל דשמאל היא נקראת למטה דיין וכו' עד".

פ(ה) תְּרִין דְּנִפְקוּ מִגּוּ וְכו': ומפרש הדברים, השנים היוצאים מנקודה אחת, דהיינו מימין דג' קוין דקו האמצעי שב', אחד נקרא נוּשָׂא עֲוֹן. ואחד נקרא עוֹבֵר עַל פֶּשַׁע. אלו הם מאותו הגוון שנתחזק בו מים. דהיינו מימין דג' קוין שב'. השנים היוצאים מתוך הגוון שנתחזק בו האש, דהיינו משמאל שבג' קוין

דפרי"י דף ג' טור ג' * דף ד' טור ב')

מאמר נצח הוד שבו

פח) כגוונא דא אית סטרין תלתא, דנפקין מגו אלין סטרין עילאין דקאמרן, דאינון ימינא ושמאלא ואמצעייתא, ואלין נפקין לבר מנייהו, וקנימין תרין מנייהו לבר, וכלהו נטלי רתיכין לתתא, כגוונא דאלין עילאין, ולאו עילאין כגנייהו.

פט) ואלין דלתתא דנפקי מגו אלין סטרין עילאין דקאמרן, אינון כגוונא דילהון, חד איקרי ימינא וחד איקרי שמאלא, וחד דקאי באמצעייתא. גו ההוא אמצעייתא דקאמרן, וכלהו כליין כהני תלת עילאין. וכלהו כליין כרזא דאת ו"ו, דכליל כלהו. וכלהו כרתיכין דייען כמתפרשן בסטרייהו.

צ) ואלין לא איקרון בשמקון דייעאן, בר באינון כינויין דלתתא, כגוונא דאינון כינויין עילאין, ואלין תתאין אחידן בעילאין, והני תלתא אוחרנין כלהו רתיכין לבר, והא אוקימנא.

צא) ת"ח, הני תרין קנימין, אינון סמכין דלבר, ואינון ימינא ושמאלא, ואיקרון חסדי דוד, ואלין צבאות רתיכא דילהון. תרין דקנימין ועבדין שליחותא כנביאי קשוט.

חלופי גרסאות

ט ה"ג דפוס מונקאטש ובכל הרפוסים כתוב עלאין סטרין. י ג"א הני בתלת (ד' קראקא) כ ג"א דמתפרשן (זהר הגדול).

הסולם

מאמר

מאמר נצח הוד שבו

פח) כגוונא דא אית וכו': כעין זה יש ג' צדדים, ימין שמאל ואמצע, שהם נצח הוד יסוד. היוצאים מאלו צדדים עליונים שאמרנו, שהם ימין ושמאל ואמצע שבו, דהיינו מחג"ת דו"א. ואלו, נה"י, יוצאים לחוץ מהם, כי נה"י יוצאים לחוץ מן הגוף, שהוא חג"ת, ורק שנים מהם, שהם נצח והוד, עומדים לחוץ. אבל השלישי, שהוא יסוד, אינו נחשב כל כך לחוץ, כי ברית וגוף, נחשבים כאחד. וכולם לוקחים מרכבות למטה מחוזה דו"א. כעין שנתבאר בחג"ת העליונים שלמעלה מחוזה, אנ"פ שאינם עליונים כמוהם.

פט) ואלין דלתתא דנפקי וכו': ואלו נה"י, שלמטה מחוזה דו"א, היוצאים מאלו צדדים העליונים שאמרנו, שהם חג"ת, הם כמוהם, אחד, נצח, נקרא ימין. ואחד, הוד, נקרא שמאל. ואחד, יסוד, העומד באמצע, הדבוק בתוך אמצע ההוא שאמרנו, שהוא ת"ת. כי היסוד דבוק בת"ת, וכולם, כל הנה"י.

(דפריי דף ד' טור ב')

נצח הוד שבו

כלולים באלו שלשה העליונים, שהם חג"ת, וכולם כל חג"ת נה"י, כלולים בסוד אות ו', שהוא ז"א. שהוא כולל את כולם, כי ז"א כולל חג"ת נה"י, וכולם במרכבות ידועות מתחלקות לפי הצד שלהן.

צ) ואלין לא אקרון וכו': ואלו, נה"י, אינם נקראים בשמות ידועים, כמו החג"ת, אלא באלו הכינויים שלמטה, כעין אלו כינויים העליונים, הנאמרים בתשע מרכבות היוצאים מן החג"ת. ואלו התחתונים, אחוים בעליונים, שנה"י אחוים בחג"ת, אלא שאלו ג' האחרים, נה"י, הם מרכבות שבחוץ לגוף החג"ת וכבר העמדנו.

צא) ת"ח הני תרין וכו': בוא וראה, אלו שני עמודים, נצח והוד. הם הסומכים שמבחוץ, והם ב' קוין ימין ושמאל, ונקראים חסדי דוד, ואלו צבאות של מעלה, הם מרכבה שלהם. הם שנים העומדים ועושים שליחות כנביאי האמת. כי הנביאים מקבלים מנצח והוד.

ומתמו

צב) ומתמזן מתפרשין עובדין בעלמא באתגלייא, ורזא דא דכתיב, א גדולים מעשי ה'. גדולים: דנפקי מן גדול. ואלין איקרון א רחמיך רבים ה'. א איה חסדיך הראשונים ה'. א זכר רחמיך ה' וחסדיך פי מעולם המה. ואע"ג דאוקימנא דאינון י לעילא. מעולם המה לתתא.

צג) ועל דא לא איקרון בשמיהן, פגוונא דאיקרון בשמיהן אינון דלעילא. ואינון פגוונא דלעילא, אכל אינון בכללא אינון דקיימי לבר, ואינון סמכין דאורייתא דנפקי מרתיכין עילאין. ואלין הוו דדאדבר דוד מלפא, ודא איהו דאדבר תדיר בכללא פמה דאוקימנא.

צד) ת"ח, כל הני שמיהן עילאין מאינון עשרה דקאמרן י דלא נמחקין. אות הוא. רתיכין אלין דילהון, דאינון שמיהן דאיקרון פ כינוין, אמאי נמחקין.

צה) אלא רזא דא, הא אתמר גו ספרא דרב המנונא סבא, דכל הני שמיהן עלאין, אינון קיימין פגופא לנשמתא עילאה, דלא א אתידע, ולא א אתגליין. ואלין פנויין אינון לבושא לגופא. פגוונא דאגוזא, דאית קליפה לקליפה, או אלין לבלבין, דאית לון קליפה לקליפה, ומוחא לגו.

מסורת הוהר

חלופי גרסאות

ב) (תהלים קיא) ת"ז תכ"ב סו: ג) (שם ק"ט) משפטים עב צ"ע. ד) (שם פט) באד"ר קס צ"מ. ה) (שם כה) ב"א שמב צ"ו בהשמות ח"א רסד. שמיני די צ"ו. הגהות דפוס מונקאטש בשם הגהות כ"י ד' אמסטרדם. ו ג"א מוסיף אינון כנויין. ע ג"א אתידע (והר הגדול). פ ג"א אתגליא (והר הגדול).

מאמר

הסולם

נצח הוד שבו'

העומדים לחוץ מן החג"ת, והם סומכים של התורה, שהוא תפארת, כי נו"ה סומכים את הגוף הנקרא ת"ת, היוצאים ממרכבות העליונות, דחג"ת, ואלו הם שהזכיר דוד המלך, שקראם רחמים רבים, וחסדים הראשונים, כ"ל בדבור הסמוך, וזה הוא שהזכיר דוד תמיד בדרך כלל, רחמים רבים וחסדים הראשונים, ולא פירש מקורם. כמו שהעמדנו. צד) ת"ח כל הני וכו': בוא וראה, כל אלו השמות העליונים מאלו העשרה שהם השמות דחג"ת, אל, אלקים, הוי"ה, שאמרנו שאינם נמחקים, יפה הוא. אבל מרכבות אלו שלהם, דהיינו ט' המרכבות היוצאות מכל אחד ומן החג"ת, שהם שמות הנקראים כינויים, למה הם נמחקים.

צב) ומתמזן מתפרשין עובדין וכו': ומשם, מנצח והוד, באים מעשה ה' בעולם בגלוי. כלומר, שהארת החכמה אינה מתגלה למעלה מחזה דו"א, אלא למטה מחזה דו"א. ששם נצח והוד, ומעשים פירושו מוחין, וז"ס שכתוב, גדולים מעשה ה'. נקראים גדולים משום שיוצאים מן גדול. שה"ט הארת חכמה הנקראת גדלות, ואלו נקראים רחמיך רבים ה'. וכן, איה חסדיך הראשונים ה'. וכן זכור רחמיך ה' וחסדך כי מעולם המה. שכל אלו טובבים על נצח והוד, שהם נקראים רחמים רבים, וחסדים הראשונים, ואע"פ שהעמדנו שהם החסדים והרחמים הם למעלה מחזה, בחג"ת, הם ג"כ מתפשטים למטה בנצח והוד, כעין שלמעלה, שכתוב. מעולם המה, שפירושו למטה.

צה) אלא רזא דא וכו': ומשיב אלא סוד הזה כבר למדנו בספרו של רב המנונא סבא. שכל אלו שמות העליונים עומדים כגוף לנשמה העליונה שהיא בינה, שלא נודעת ולא נתגלית. ואלו הכינויים, הם לבוש אל השמות

צג) ועל דא לא וכו': ועל כן אין הנצח וההוד נקראים בשמות כמו שנקראים בשמות אלו שלמעלה, החג"ת, אלא בכנויים כי הם כעין שלמעלה אבל הם בכלל אלו

לט

אותיות

בראשית

סתרי

צו) הָכִי נָמִי דָא, אֵלִין עֲשֶׂרָה שְׁמֵהֶן בְּלֵהוּ, בְּגוּוֹנָא דְהָאִי קְלִיפָה לְמוֹחָא. וְאֵעִיג דְּכֵלְהוּ מוֹחָא, בְּלֵהוּ נְהוּרִין עֵילְאִין, וּבּוֹסְמִין עֵילְאִין, לִית מָאן דְּקָאִים בְּקִימִייהוּ, אָבֵל בְּלֵהוּ בְּגוּוֹנָא דְקְלִיפָה לְגַבִּי מַה דְּלֵא דִיעַ, וְלֵא קְיִמָּא בְּחֻמְתָּא כְּלָל, וְכִ״ש רָזָא צְדָאִין סוּף, וְהִנֵּי בִינוּיִין אִינוּן קְלִיפָה לְגַבִּייהוּ, וְכוּלָּא דָא לְגוּ מִן דָּא, וּמוֹחָא סְתִימָאָה לְגוּ בְּגוּ, דְּלֵא יִאֲתִידַע כְּלָל, וְעַל דָּא קְלִיפָה בְּתָרָא לֵא אִיכְפַת לָן, וְאֵעִיג דְּנִמְחָקִין, עִם כָּל דָּא לֵא אֲתִיְהִיב רְשׁוּתָא לְמִחְקָא, אִפְלוּ אוֹת וְעִירָא דְאוּרִימָא.

צז) וְאִי תִימָא, אִי הָכִי, הָאִי ה' בְּתָרָא דְקָאֲמָרְן, אִיְהִי קְלִיפָה בְּתָרָא לְגַבִּי אֵלִין. (* לֵאוּ הָכִי, קְלִיפָה אִיְהִי לְגַבִּי אֵלִין עֵילְאִין, אָבֵל לְגַבִּי אִינוּן בִּינוּיִין לֵאוּ. דְּהָא לֵא מְשַׁתְּמָשִׁי בְּה, אֲלֵא אִינוּן שְׁמֵהֶן עֵילְאִין, וְלֵאוּ אִינוּן בִּינוּיִין.

צח) אֲלֵא כִּד אִיְהִי סְלָקָא לְאֲתַעְטְרָא אֲלֵעִילָא, וְלֵאֲתַחְדָּא בְּרָזָא דִימִינָא וּשְׁמָאֲלָא, כָּל הִנֵּי רְתִיכִין דְּאִינוּן בִּינוּיִין, בְּלֵהוּ סְחָרִין לְה, וְחַפְיִין עֲלֵה סְחָרְנָהָא, כְּבַעֲלָה לְאֲתַתָּא, דְּפָרִישׁ גְּדַפְיָה עֲלֵהָ, הָכִי אִינוּן פְּרִישִׁין גְּדַפִּין דְּבַעֲלָה עֲלֵהָ, וְחַפְיִין לְה בְּכָל סְטָרָא, וְאִיְהִי מְשַׁמְשָׁא בְּבַעֲלָה, וְסִמְנָא דָּא וְאֲפִרְשׁ כְּנַפֵּי עֲלִיךְ, וְפִרְשֵׁתְּ כְּנַפְךָ עַל אֲמַתְךָ.

צט) וּבְגִ״כּ ה' אִינוּן לְבַר וְאִיְהִי לְגוּ, וְאִיְהִי לְגוּ וְאִיְהִי לְבַר, וְהָכִי בִינוּיִין

חלופי גרסאות

מסורת זוהר

(1) (יחזקאל טז) ז"ח ד ט"ג ש"ח. (2) (רות ג) משפטים
 צ נ"א דיש (סאלוניקו קראקא). ק נ"א לנו (קראקא). ר נ"א ידע (זהר הגדול). ש נ"א ל"ג אי (קראקא) ת נ"א משמשי (זהר הגדול) ונ"א קא משמשי (קראקא). א נ"א בעילא (זהר הגדול) ג נ"א גרפא עלה. (זהר הגדול). ד נ"א דגופין (זהר הגדול). ה ה"ג דפוס ווינציא נ"א אינון לגו ואינון לבר (ד' מונקאטש) נ"א אינון לבר ואיהו לגו (זהר הגדול דפוסים הראשונים). ו ה"ג דפוס מונקאטש נ"א ואיהו לבר ואיהו לגו נ"א (זהר הגדול דפוס ווינציא). ז נ"א והני (זהר הגדול).

הסולם

מאמר

צז) וְאִי תִימָא אִי וְכוּ': וְאִם תִּאמַר אִם כֵּן, ה' אַחְרוּנָה זו שֶׁאִמְרָנוּ, דְּהִינּוּן הַמְלָכוֹת, תִּאמַר גַּם כֵּן, שֶׁהִיא קְלִיפָה אַחְרוּנָה לְאֵלֹהֵי הַכִּינּוּיִים. וּמִשִּׁיב, אִינוּן כֵּן, הִיא קְלִיפָה כְּלִפִּי סְפִירוֹת הָעֲלִיוֹנוֹת, אֲבָל אֵל הַכִּינּוּיִים הָאֵלֹהִים, כִּי אֵין מִשְׁתַּמְשִׁים עִמָּה לֵא אֵל הַשְּׁמוֹת הָעֲלִיוֹנִים, שֶׁהֵם חֲגִי'ת, וְלֵא הַכִּינּוּיִים הָאֵלֹהִים.
 צח) אֲלֵא כִּד אִיְהִי וְכוּ': אֵלֵא כִּשְׁהִיא, הַמְלָכוֹת, עוֹלָה לְמַעְלָה, לְזִיא, לְהַתְּעַטֵּר וּלְהַתְּאַחַד בְּסוּד יָמִין וּשְׂמָאל, דְּזִיא, כֹּל הַמְּרַכְּבוֹת הָאֵלֹהִים שֶׁהֵם כִּינּוּיִים, כּוֹלֵם סוֹבְבִים אוֹתָהּ, וּמְכַסִּים עֲלֶיהָ סְבִיב סְבִיב, כְּבַעַל לֵאשְׁתוּ שְׁפוּרֵשׁ כְּנַפּוֹ עֲלֶיהָ, כֵּךְ אֵלֹהֵי הַכִּינּוּיִים, פּוֹרְשִׁים עֲלֶיהָ כְּנַפֵּי בַעֲלָה, זִיא, וּמְכַסִּים אוֹתָהּ מִכָּל צַד, וְהִיא מִשְׁמַשֵּׁת בְּבַעֲלָה. וְזֶה סִמְנָן, וְאִפְרוּשׁ כְּנַפֵּי עֲלִיךְ. וּפְרַשְׁתְּ כְּנַפְךָ עַל אֲמַתְךָ.
 צט) וּבְגִ״כּ אִינוּן לְבַר וְכוּ': וּמִשּׁוֹם זֶה, הַכִּינּוּיִים הֵם מְבַחֲרִין, לְמַלְכוּת, שֶׁהֵם חוֹפְפִים עֲלֶיהָ

שֶׁהֵם כְּגוֹף. וְהֵם כְּעֵין הָאֲגוּז, שִׁישׁ לוֹ קְלִיפָה לְקְלִיפָה, אוֹ אֵלֹהֵי הַפְּרַחִים, שִׁישׁ לְהֵם קְלִיפָה לְקְלִיפָה וּמוֹחַ בְּפָנִים.
 צו) הָכִי נָמִי דָא וְכוּ': כֵּךְ אֵלֹהֵי עֲשֶׂרֶת הַשְּׁמוֹת כּוֹלֵם, הֵם כְּעֵין קְלִיפָה הַזֶּה אֵל הַמוֹחַ. וְאֵעִיפּ שְׂכוֹלֵם מוֹחַ, שְׂגֻם הַשְּׁמוֹת הֵם מוֹחַ, כּוֹלֵם אוֹרוֹת עֲלִיוֹנִים וּבְשִׁמִּים עֲלִיוֹנִים, אֵין מִי שִׁיעֲמוּד בְּקִיּוּמָם, אֲבָל כּוֹלֵם הֵם כְּעֵין קְלִיפָה כְּלִפִּי מַה שֶׁאִינוּ יְדוּעַ, וְאִינוּ נִמְצָא כָּלל בְּחֻמְתָּהּ, וְכֵל שְׂכָן לְסוּד אֵין סוּף הַמְּלוּבָשׁ בְּתוֹכָהּ. וְעַ״כּ בְּעִרְכָּם נִקְרְאוּ הַשְּׁמוֹת קְלִיפּוֹת. וְאֵלֹהֵי הַכִּינּוּיִים הֵם קְלִיפָה אֵל הַשְּׁמוֹת. וְהַכֵּל הוּא זֶה בְּתוֹךְ זֶה. וּמוֹחָא סְתִימָאָה דֵּאֲ״א, לְפָנֵי וּלְפָנִים, שֶׁאִינוּ נוֹדַע כְּלָל. וְעַל כֵּן קְלִיפָה הָאֲחֻרּוֹנָה, דְּהִינּוּן הַכִּינּוּיִים, אֵין אֲנוּ דּוֹאגִים לְהֵם, שְׁלֵא יִחְזַקּוּ. אֲבָל אֵעִיפּ שֶׁהֵם נִמְחָקִים, עִם כָּל זֶה לֵא נִיתְּנָה רְשׁוּת לְמַחֲוֹק אִפִּילוּ אוֹת קְטַנָּה שְׂבַתּוּרָה.
 (דפרי" דף ד' טור ב' *) טור ג')

אינון לְגוֹ, וְאִינוֹן לְכָר. מֵה דְאִיהוּ לְגוֹ קְיִמָּא לְכָר, מֵה דְאִיהוּ לְכָר קְיִמָּא לְגוֹ, וְכִלְא שְׁפִיר אִיהוּ. וְכַפָּא חוּלְקִיהוֹן דְאִינוֹן דִּינְדְעִין לְמִיזַל בְּאוֹרַח מִישֶׁר, דְּלֹא יִטְעִין לְיִמְיָא וּשְׁמָאֲלָא, כְּמָה דְאוּקִימָנָא, כִּי יִשְׂרִים דְרַכִּי ה'.

מסורת הזהר

(ז) (הושע יד) וישלח יב צ"ו ז"ח נט ט"א שלי"ו עג ט"א שמ"ד חק"ח קו ט"ב שמ"ח קכ ט"ב שמ"ה ל"ג שיב.

הסולם

מאמר

נצח הוד שבו

בתראה. כיון שהמלכות היא אחר נצח והוד, א"כ היא קליפה וחיצוניות לנצח והוד. ומשיב, לְאִו הכי וכו' דהא לָא משתמשי בה אֲלֵא אינון שמהן עֲלֵאין, שאין משתמשים עם המלכות רק השמות העליונים, שהם חג"ת, וְלֵאו אינון כינויין, ולא הכינויים, שהם נה"י.

פירוש. בשעה שהמלכות מאירה בהארות החכמה היא נקראת ערב או לילה. מפני שאין הארת החכמה מאירה אלא עם דינין וחשכות. (כנ"ש בזהר פקודי אות שע"ו) והחג"ת דו"א נקראים יום, או בוקר, מפני שהם מאירים חסדים בשפע גדול, אמנם החכמה מכוסה בהם כנ"ל. וז"ס, ויהי ערב ויהי בקר, דהיינו שערב ובקר, שהם מלכות וז"א, מזדווגים זה עם זה, אז נקראים שניהם, יום אחד. דהיינו אפילו המלכות נהפכת אז לקבלת החסדים והחכמה נעלמת בה כמו בחג"ת דו"א, וע"כ בשעת הזווג נקראת גם היא יום. וז"ש, (באות צ"ז) קְיִפָּה אִיהִי לְגַבִּי אֲלֵין עֲלֵאין, שהמלכות נחשבת ללבוש ולקליפה על חג"ת דו"א שלמעלה מחוזה, כי היא מלבשת אותם ומקבלת מהם חסדים מכוסים בעת הזווג. אב"ל לְגַבִּי אינון כינויין לָאו, אבל לגבי הכינויים, שהם נצח והוד, שהם משפיעים חכמה, אינו כן, דהא לָא משתמשי בה בעת הזווג, אלא אינון שמהן עֲלֵאין, אל אלקים הוי"ה, שהם חג"ת המשפיעים לה חסדים מכוסים מחכמה, כנ"ל, וְלֵאו אינון כינויין ולא הכינויים, שהם נצח והוד המשפיעים חכמה.

ועכ"ז, גם בעת הזווג, אין השפעת החכמה נעלמת לגמרי מן המלכות, אלא שנבחן, שנצח והוד מסבבים אותה בעת ההוא, מבחן מרחוק, ומשפיעים לה חכמה, בכלים דאחורים שלה מבחן. וז"ש (באות צ"ח) אֲלֵא כד אִיהִי סְלָקָא לְאִתְעַטְרָא לְעִילָא וכו', דהיינו כשהמלכות עולה לזווג עם ז"א, כ"ל הני רתיבין דאינון כינויין, שהם נו"ה, וכן הרתיבין תחתונים דחג"ת, הנקראים ספירות קטנות (באות ט"ב), כְּלֵהוּ פּוּרִין לָהּ וּפְרִיין עֲלֵהּ וכו', שהנצח והוד המשפיעים חכמה, ושאר המרכבות

עליה. כנ"ל בדבור הסמוך, והמלכות, היא מבפנים הכינויים. והיא, המלכות בפנים, דהיינו כלפי הכינויים, והיא מבחוץ, דהיינו כלפי השמות העליונים דחג"ת, וכך הכינויים, הם מבפנים כלפי תחתונים מהם, והם מבחוץ כלפי המלכות. באפן, מה שהוא בפנים, נחשב שהוא לחוץ כלפי עליונים ממנו. ומה שהוא מבחוץ נחשב לבפנים כלפי תחתונים ממנו. והכל הוא יפה. אשרי חלקם של אלו היודעים ללכת בדרך הישר, שלא יסורו לימין ולא לשמאל, כמו שהעמדנו, כי ישרים דרכי ה'.

ביאור המאמר, ג' בחינות הן. (א) פנימי פנימיות, שנקרא מוחא, ונקרא נשמה. שהם נעלמים ואינם נודעים כלל. וה"ס מוחא סתימאה ואו"א, הנעלמים מחכמה (כנ"ל בפלפ"ס אות מ'). (ב) פנימית, שנקרא גוף, שהוא חג"ת דו"א, והם נקראים בשמות אל, אלקים, הוי"ה. והם נודעים בחכמה כדי להשפיע לתחתונים שמחזה ולמטה, אבל הם עצמם נמצאים בחסדים מכוסים חכמה. (ג) חיצוניות, שהם לחוץ מן הגוף, דהיינו נצח והוד שמחזה ולמטה דו"א, ונבחנו ללבוש אל הגוף, והם אינם נקראים בשמות אלא בכינויים (כנ"ל אות צ'). אבל בהם מתגלה החכמה (כנ"ל אות צ"ב).

וז"ש (באות צ"ה) דְכַל הַנִּי שְׁמַהן עֲלֵאין, שהם אל אלקים הויה, דהיינו חג"ת דו"א, קיימין כגופא, כי הם מכונים גוף, לְנַשְׁמַתָּא עֲלֵאָה דְלֵא אִתִּידַע וְלֵא אִתְגַּלִּיין וכו', שהיא מוחא סתימאה דא"א ואו"א. וְאֲלֵין כינויין, שהם נצח והוד, אינון לְבוּשָׁא לְגוּפָא שהם לבושים לגוף שהוא חג"ת וז"ש (באות צ"ו) וְהַנִּי כִּינוּיִין אִינוֹן קְיִפָּה לְגַבִּיְהוּ שִׁנְצַח וְהוּד שִׁהִם כִּינוּיִים הִם קְלִיפָּה, אל חג"ת שהם שמות, ונקרא גוף, וכוּלָּא דֵא לְגוֹ מִן דֵּא שִׁהִל הִם זֶה בְּתוּךְ זֶה, שִׁהִחַג"ת הִם בְּתוּךְ הַנְהַיִי, וּמוּחָא סְתִימָאָה לְגוֹ בְּגוֹ דְלֵא אִתִּידַע כְּלָל. שִׁהוּא סוּד הַנְשַׁמָּה וְהַמוּת, שִׁהוּא פְּנִימִי פְּנִימוּת.

וז"ש (באות צ"ז) וְאִי תִימָא אִי הַכִּי הַאִי ה' בְּתִרְאָה דְקֵאמְרִין, אִיהִי קְלִיפָּה

(דפ"י דף ד' טור ג')

מאמר ספירת היסוד שבו

ק) מבועא דבירא דלא פסיק לעלמין, האי קיימא קיומא, לקיימא כלא, פלהו עלאין וכלהו פתאין, קיימין ביהאי לרחמא דתיאובתא, בגין דאיהו תיאובתא לעילא ותתא, לאנהרא אנפין, וילאשקאה גנתא.

קא) ביהאי לאו רתיכא קיימא ביה לאתגלגלא, אלא כלא איהו סתים בסתימו, ולא קיימא באתגלגלא, אלא פלהו שמהן עלאין, וכלהו רתיכין, פלהו אתאן לגביה בלחישו.

קב) כד אינון שמהן אתיין לגביה, אלין רתיכין פרישאן וחקיין לכל סטרין, לדרגא דא ולדרגא דלתתא, ואלין איקרון גרפין דבעלה. לחפייא על כלא. והאי דרגא עאל בלחישו, כמבועא גו בירא, דלא פסקין מימיו לעלמין, ולא

חלופי גרסאות

II ג"א בה"א (והר הגדול). ט ג"א בר (והר הגדול).

הסולם

ספירת היסוד שבו

אלא כל השמות העליונים, וכל המרכבות, כולם באים אליו בלחש.

פ"י. היסוד, הוא קו האמצעי שלמטה מחזה, ואע"פ שכולל חכמה וחסדים עיקר השליטה בו היא החסדים המכוסים מחכמה, וז"ש, בהאי לאו רתיכא קיימא ביה לאתגלגלא וכו', שמרכבה אינה מתגלה בו בהארת החכמה. אלא כלהו שמהן עלאין, שהם חג"ת, וכלהו רתיכין, שהם בחינת נו"ה, כלהו אתאן לגביה, שכולם, כל חג"ת נו"ה, באים אל היסוד, דהיינו שמשפיעים אליו שפעם ונכללים בו, בלחישו, שאין הארת החכמה נשמעת בו. כי הרמת קול מורה על הארת החכמה. דהיינו כנ"ל שאע"פ שהוא כולל הן חכמה והן חסדים עכ"ז החכמה אינה נשמעת בו, אלא החסדים בלבד. והיינו כמ"ש לעיל, שבשעת הזווג אין ז"א משפיע אל המלכות רק חסדים בלבד.

קב) כד אינון שמהן וכו': כשאלו השמות, שה"ס חג"ת דז"א, באים, דהיינו שהארתם נמשכת, אל היסוד, אלו המרכבות שהם בחינת נו"ה, פרושים וחופפים לכל צד, למדרגה זו, שהוא יסוד, ולהתדרגה שלמטה, שהיא מלכות. ואלו נקראים כנפים של בעלה של המלכות, לכסות על הכל. ומדרגה זו, היסוד. נכנס בלחש, כמבוע בתוך באר, שמימיו אינם נפסקים לעולם, והמבוע אינו נפרד לעולם. והכל הוא באר, דהיינו היסוד והמלכות ביחד

מאמר

המרכבות שכמוהם, הם מסבכים את המלכות וחופפים עליה מבחורן, הכי אינון פרישין גרפין דבעלה עלהא, שנצח והוד מכונים שמשפיעים לה גם מצד שמאל, אבל ואיהי משמשא בבעלה, כי בחינת הזווג אינה בנצח והוד דז"א, אלא בחג"ת דז"א, שהם מכונים בעלה של המלכות. משום שמקבלת מהם בעת הזווג חסדים מכוסים מחכמה. והארת נצח והוד המאירים הארת חכמה, אינה בבחינת זווג, אלא הארה דאחורים בלבד.

מאמר ספירת היסוד שבו

ק) מבועא דבירא דלא וכו': אחר שביאר סוד נצח והוד של הו"ה דהויה, מבאר עתה היסוד שלו. ואומר, המבוע שבבאר, שמימין, דהיינו השפע, אינם נפסקים לעולם. הבאר היא המלכות, והמבוע הוא היסוד. זה, היסוד, מקיים קיום לקיים את הכל. כל העליונים וכל התחתונים נמצאים בזה, לאהבת התשוקה, משום שהוא, היסוד. הוא תשוקה למעלה ולמטה, להאיר את הפנים, ולהשקות את הגן. שהוא המלכות. כי השלמת היסוד בכלים, מוציא ג"ר באורות ונמצא שמאיר את הפנים. וכן הוא המשפיע אל המלכות.

קא) בהאי לאו רתיכא וכו': בזה, ביסוד, אין מרכבה עומדת להתגלות בו, אלא הכל הוא סתום בסתימה, ואינו עומד בגלוי.

(דפויי דף ד' טור ג')

אֲתָפֶרֶשׁ מִבוּעָא לְעֶלְמִין. וְכֹלָא אִיהוּ בְּאָר, דְּכָתִיב בְּאָר חֲפֹרֶה שְׂרִים בְּאָר מִים חַיִּים. וְהָא אֹקִימָנָא.

קג) הָאֵי מִבוּעָא דְּבִירָא, אִיהוּ סְתִים לְגַבִּי הֵהוּא בִּירָא, דְּעָאֵל לְגַבִּיהַּ בְּלַחֲשׁוֹ, וְהָאֵי כְּפָרִי גוֹ הֵהוּא נְקוּדָה דְּקֶאֱמָרְן, רְזָא דְּהָ"א בְּתַרְזָא, יְוֹכְרֵי בְּהַ, וְעָאֵל לְגַבִּיהַּ, וְלֹא אֲתִידַע כְּלָל.

מסורת זוהר

חלופי גרסאות

ט) (במדבר כא) ויצא ב צ"ב ז"ח נ ט"ג ש"ד ש"ד ש"ד של"ד ט"ד ש"א ש"ד. י) (בראשית כו) נח י אות כז ויקרא קכא צ"נ ז"ח סב ט"א ש"ב.

י נ"א ל"ג באר (זהר הגדול). כ) נ"א קארי (זהר הגדול ור' קראקא). ל) נ"א וקרי זהר הגדול ור' קראקא.

הסולם

מאמר

ספירת היסוד שבו

ביחד נקראים באר. שכתוב באר חפרוה שרים. באר מים חיים. וכבר העמדנו.

שנתבאר אצל היחוד דימין ושמאל שבכינה, שקו האמצעי מעורר את המסך דחירק, ועל ידו הוא ממעט הג"ר דחכמה דקו שמאל, שע"ז נכנע השמאל ומתיחד עם הימין (כנ"ל בפלפול"ס אות ל"ה) וכלפי המלכות נבחן היסוד לקו האמצעי, וגם הוא ע"י מסך דחירק שבו ממעט את הג"ר דחכמה מן המלכות, ואז מתרצית המלכות להזדווג עם ז"א שהוא ימין. ומיעוט הזה דג"ר דחכמה מן המלכות שעושה היסוד, נקרא בשם כריה מב' טעמים, (א) כי המלכות שלמה היתה בהארת החכמה, ובא היסוד עם המסך דחירק ועשה בה חסרון, דהיינו החסרון ג"ר דחכמה, שחסרון הזה נבחן לנקב שכרה היסוד בה ע"י מסך דחירק. (ב) כי בעוד שהמלכות דבוקה בשמאל דבינה, והיא בחכמה בלי חסדים, אע"פ שהיא שלמה בפני עצמה בחכמה, עם כל זה אינה יכולה להאיר כלום לתחתונים, כי אין החכמה מאירה בלי חסדים. וכל עוד שהיא דבוקה בשמאל דבינה, אין לה בית קבול, לקבל חסדים מז"א, שתוכל להאיר לתחתונים, ונמצא שעל ידי זה, שהיסוד מיעט את הג"ר דחכמה שבה, קנתה בית קבול, לקבל מז"א חסדים, כי רק אז נתרצית להזדווג עם ז"א. ולפיכך נבחן המיעוט דג"ר שעושה היסוד, כמו כורה במלכות, ועושה בה בית קבול.

פירוש. שהיא ע"ד שנתבאר לעיל (בהסולם אות צ"ט בסופו) שאע"פ שסוד הזווג הוא בחסדים מכוסים בלבד, עכ"ז גם הארת החכמה מושפעת אל המלכות, אלא לא בבחינת הזווג פכ"פ, אלא בדרך הארת אחורים מסביב לה, ע"ש. וגם כאן ביסוד, שהוא המשפיע בעת הזווג. אומר ג"כ כי עיקר השפעתו הוא בחסדים ולא בחכמה, עכ"ז, רתיכין פרישין וחפייין לכו"ף סטריין וכו', דהיינו שהמרכבות המאירות בהארת חכמה, פרושות מחוץ לבחינת הזווג, ומשפיעות הארת חכמה מבחינת האחורים. ומשום שהארתן היא בדרך אחורים ולא פנים, ע"כ נקראות כנפים המכסות על היסוד ועל המלכות, שיש בזה ב' משמעות, (א) שעל ידי הארת החכמה שלהן הן מכסות ומגינות על הארת הזווג מפני התקרבות החיצונים, כי הארת החכמה מרחקת החיצונים מכל אחיזה בהארת הזווג. (ב) כי הארת אחורים נמשכת בדינים, אשר הדינים הללו הם כמו מכסה וכנפים על הארת החכמה עצמה, המגיעה אל הזווג, שלא יינקו ממנה החיצונים, כי פחד הדינים עליהם.

קג) הָאֵי מִבוּעָא דְּבִירָא וכו': המבוע של הבאר הזה, שהוא יסוד, הוא סתום מחכמה. אל הבאר ההיא, שהיא המלכות. כי נכנס אליה בלחש, שהארת החכמה אינה נשמעת בו. וזה, היסוד. כורה תוך נקודה ההיא שאמרנו, שהיא סוד ה' אחרונה, דהיינו המלכות וכורה בה, ונכנס לתוכה, ולא נודע כלל.

פירוש. בעת שהמלכות מקבלת מקו שמאל דבינה, שהוא חכמה בלי חסדים, נעשית גם היא מרוחקת מז"א, שה"ס ימין, והיא אז חשך ולא אור, כי החכמה שבה לא תוכל להאיר בלי חסדים. והתקון לזה הוא, כמו

קג) הָאֵי מִבוּעָא דְּבִירָא וכו': המבוע של הבאר הזה, שהוא יסוד, הוא סתום מחכמה. אל הבאר ההיא, שהיא המלכות. כי נכנס אליה בלחש, שהארת החכמה אינה נשמעת בו. וזה, היסוד. כורה תוך נקודה ההיא שאמרנו, שהיא סוד ה' אחרונה, דהיינו המלכות וכורה בה, ונכנס לתוכה, ולא נודע כלל.

פירוש. בעת שהמלכות מקבלת מקו שמאל דבינה, שהוא חכמה בלי חסדים, נעשית גם היא מרוחקת מז"א, שה"ס ימין, והיא אז חשך ולא אור, כי החכמה שבה לא תוכל להאיר בלי חסדים. והתקון לזה הוא, כמו

סתר י בראשית אותיות מג
 קד) והאי איהו פמא דאוקימנא לעיל, דכד אלף אתחבר בה"א, או יו"ד,
 האי ה"א איהי בנקודה חדא לאוטבא לעלמא, כגון "א"ה, או י"ה. פדין
 ההוא מבועא דבירא, יפרי גו ההוא נקודה, ועאל לגווה, ולא אתיידע.
 קה) ופדין ההיא נקודה קיימא ברזא דקדש הקדשים. וע"ד רזא "דדוכרנא
 פ"דילה, איהו ברזא דקדש הקדשים, בפאתר דמפקנו דרוחא קיימא פבי
 גרונא, אהי"ה, כגין דהאי איהו אתר דקיימא קדש הקדשים, קול גדול ולא
 אשתמודע, ולא איהו רוח ממש. ופדין איהו ה"א פחיבורא דאינון אתון
 עילאין, וכלא שמא חדא, לאנהרא מעילא ומתפתא.

חלופי גרסאות

ח ה"ג ברפוס ווינציא ובוהר הגדול נ"א או א"ה י"ה (ד' קראקא). נ ה"ג ברפוס מונקאטש ובכל הרפוסים ל"ג ברי.
 ט נ"א לגבה (זהר הגדול). ע נ"א דרובנא (זהר הגדול ורפוסים הראשונים). פ נ"א דיליה (זהר הגדול). צ ה"ג רפוס
 מונקאטש ובכל הרפוסים ל"ג באתר. ק נ"א מוסיף וכדין איהו קדש הקדשים ודאי וקיימא באשלמותא דכלא לאנהרא
 מעילא ומתתא (ד' מונקאטש). ר נ"א ולתתא (ווינציא) נ"א לתתא (מונקאטש).

הסולם

ספירת היסוד שבו

מאמר

יסוד דו"א הוא אז כמו אבא עלאה, שהוא
 בחינת ג"ר דבינה, המשפיע רק חסדים ולא
 חכמה. כמבועא גו בירא דלא פסקין מימיו
 לעלמין, כי יסוד ומלכות הם אז כמו יסוד
 ומלכות דאו"א שזווגייהו לא פסיק לעלמין.
 וז"ש. ולא אתפרש מבועא לעלמין, שהמבוע
 שהוא יסוד אינו נפרד לעולם מן הבאר, וכלא
 איהו באר שגם המבוע שהיא יסוד נחשב
 לחלק מן הבאר, משום שאינו נפרד ממנו.
 וז"ש כאן, וע"ד רזא דדוכרנא די"ה
 שסוד הזווג שלה, הוא בסוד קדש הקדשים,
 שהיא בינה, באתר דמפקנו דרוחא קיימא
 בבי גרונא, אהיה. דהיינו בג"ר דבינה שה"ס
 יציאת הרוח הנמצא בגרון, כלומר קומת
 החסדים הנקראת רוח, היוצאת ומושפעת מן
 אמא עלאה, הנקראת אהיה ונקראת גרון.
 וגם המלכות היא מקבלת חסדים כמוה, שה"ס
 רוח היוצא מן הגרון, כגין דהאי איהו אתר
 דקיימא קדש הקדשים, קול גדול ולא
 אשתמודע, כי החסדים שהם במקום קדש
 הקדשים, שהוא ג"ר דבינה, נק' קול גדול,
 להיותם בבחינת גדלות וג"ר, כמו החכמה,
 ועכ"ז ולא אשתמודע שאינו נודע בחכמה
 כלל, אלא כולו הוא חסדים. וז"ש, ולא איהו
 רוח ממש, שאע"פ שאנו מכנים השפע משם
 בבחינת רוח, שהוא חסדים, עכ"ז אינו רוח
 ממש, כי רוח הוא בבחינת ו"ק, אבל חסדים
 אלו שבקדש הקדשים הם בבחינת ג"ר.
 וכשהמלכות היא בבחינה הזאת, וכדין אהיה
 ה' בחיבורא דאינון אתון עילאין, כי כל ג'
 אותיות יה"ו מאירים בה, שהו' היא ז"א, והם
 מלבישים

קד) והאי איהו כמא וכו': וזהו כמו
 שהעמדנו למעלה (באות מ"ב) כשהא' מתחברת
 עם ה' או י' מתחברת עם ה', אז ה' זו היא
 בנקודה אחת להטיב לעולם, כמו א"ה או
 י"ה, כי אז אותו המבוע של הבאר כרה בתוך
 נקודה ההיא, ונכנס לתוכה ולא נודע. כלומר
 כי צירוף הזה א"ה או י"ה, רומז שכבר היא
 בזווג עם ז"א שתיסוד משפיע בה חסדים,
 כי א' ה"ס חסדים, וכן ה' (כמ"ש שם). וב'
 הצירופים האלו נמצאים בשם אהי"ה.
 קה) וכדין ההיא נקודה וכו': ואז
 עומדת הנקודה, שהיא המלכות, בסוד קדש
 הקדשים, שהוא בינה, ועל כן סוד הזכרון
 שלה, דהיינו סוד הזווג, היא בסוד קדש
 הקדשים, במקום שיציאת הרוח נמצא בגרון,
 שנקרא אהיה. דהיינו בבינה הנקראת גרון
 ונקראת בשם אהיה. משום שזה המקום שעומד
 קדש הקדשים, הוא קול גדול ואינו נודע,
 ואין הוא רוח ממש. ואז היא ה' בחיבור של
 אותיות עליונות, שהם יה"ו, והכל שם אחד
 הויה. להאיר מלמעלה ומלמטה.
 פירוש. יסוד דו"א דגדלות, הנבחן, שמימיו
 לא פסיק לעלמין, ודבוק תמיד במלכות שה"ס
 באר (כנ"ל אות ק"ב). היינו דוקא בשעה, שז"א
 ומלכות עולים לאו"א עלאין, שז"א מלביש
 לאבא עלאה, והמלכות מלבשת לאמא עלאה,
 ואז, כמו שזווג או"א עלאין הוא תמידי ואינו
 נפסק לעולם גם זווג ז"א ומלכות הם בבחינה
 זו שזווגם אינו נפסק לעולם, וע"כ אומר
 (באות ק"ב) והאי דרגא עאל בלחישו, דהיינו
 בחסדים, שהארט חכמה לא נשמעת בהם, כי
 (דפויי דף ד' טור ג')

קו) פד שפרי האי מבושא בְּהַאי נְקוּדָה, וְעָאל בְּגוּיָה, פְּדִין פֶּל אִינוֹן שְׁמֶהָן עִילָאִין, הַן כָּל אִינוֹן סְטָרִין עִילָאִין דְּקָאֲמָרֵן, פְּלָהוּ עָאֲלִין אֲבַגְיָה, בְּתִיאֹבְתָא, בְּרוּחָא שְׁלִים לְעִילָא, בְּתִיאֹבְתָא עָאֲלִין בְּהַ, וְלֹא בְּמִלָּה אֲחֵרָא. כּוּלָּא בְּרוּחָא וְלֹא בְּגוּפָא. יִכְבְּעֵלָה דְּאֲשְׁתְּלִיל מִכָּל יִלְבוּשׁוֹי, בְּשַׁעֲתָא דְּאֲתִי לְאִזְדְּוֹנָא בְּאִיתְתִּיהַ, הִינֵּן כָּל אִינוֹן רְתִיכִין דְּקָאֲמָרֵן הַן דְּלְעִילָא וְתַמָּא, פְּלָהוּ וְסְטָרִין לָהּ, וְאִינוֹן חֲפִיִּין עֲלֵהּ, וּבְעֵלָה אֲשְׁתְּלִיל מִכָּלְהוּ. וְעַל דָּא לֹא אֲתִיִּין כָּל אִינוֹן שְׁיִפִּין לְאֲתַחְבְּרָא בְּהַ, אֲלֵא בְּרוּחַ מְמֶשׁ, וּכְדִין יִכְלָא אִיהוּ רְעוּתָא חֲדָא. קז) וְעַד בְּשַׁעֲתָא דְּקַב"ה זְמִין לְגַבְהַ, וַיִּשְׂרָאֵל לֹאֵו אִינוֹן זְכָאִין דְּאִינוֹן

חלופי גרסאות

ש ג"א ברי (זהר הגדול). ת ג"א וכל סטרין עלאין (זהר הגדול) ובדפוס קראקא כתוב ג"א וכל אינון סטרין עלאין בנון בחיובתא וכי דקאמרן עלאין לגווה (ג"א לא יש דקאמרן כלהו עלאין לגווה) עכ"ל. א ג"א לגווה (זהר הגדול) ג"א בגווה ווינצא. ב ג"א בחיובתא (ד' קראקא). ג ג"א דבעלה (ווינצא קראקא). ד ג"א לבושין (קראקא). ה ג"א דעילא (זהר הגדול). ו ג"א סטרין (זהר הגדול) ודפוסים הראשונים מז"ח. ז ג"א כד איהו ול"ג כלא (זהר הגדול) ודפוסים הראשונים מז"ח).

הסולם

מאמר

ספירת היסוד שבו

רק להשפיע למטה מחוזה, ולא כלום לעצמם. כי לעצמם הם בחסדים מכוסים מחכמה, נבחינים לגוף, שהנשמה שהיא או"א עלאין מלוכשת בו. ונצח והוד, שבהם מתגלה החכמה לעצמם, נקראים לבושים, שהם מלבישים על הגוף, שהוא חג"ת, מבחוץ. ע"ש.

וז"ש, כד כרי האי מבושא בְּהַאי נְקוּדָה וכו' כְּלָהוּ עָאֲלִין בְּגוּיָה, בְּתִיאֹבְתָא בְּרוּחָא שְׁלִים, דְּהִיִּינוּ בְּרוּחַ הַשְּׁלֵם שֶׁל או"א, שְׁהוּא בְּבַחֲנֵת ג"ר. בְּתִיאֹבְתָא עָאֲלִין בְּהַ, שְׁה"ס פְּנִימִיּוֹת הַנִּמְשָׁךְ מֵהַנִּשְׁמָה הַמְּלוּכְשֶׁת בּוּ, שְׁהִיא או"א, וְלֹא בְּמִלָּה אֲחֵרָא, דְּהִיִּינוּ בְּגוּף וְלְבוּשִׁים, וּמִפְּרָשׁ דְּבִרְיוֹ, כּוּלָּא בְּרוּחָא שְׁהַכֵּל מוֹשְׁפַע בְּבַחֲנֵת רוּחַ הַשְּׁלֵם דְּאו"א עִילָאִין, וְלֹא בְּגוּפָא, וְלֹא מְבַחֲנֵת חֲגִ"ת דו"א הַנִּקְרָא גוּף, וְלֹא כֹל שֶׁכֵּן מְבַחֲנֵת הַלְּבוּשִׁים הַמְּלַבִּישִׁים אֶת הַגּוּף, שְׁהֵם נִצָּח וְהוּד. וז"ש, כְּבַעֲלָה דְּאֲשְׁתְּלִיל מִכָּל יִלְבוּשׁוֹי וכו', כִּי אִינוּ מִשְׁפִּיעַ בְּהַ אֵלָּא מְבַחֲנֵת רוּחַ הַשְּׁלֵם שֶׁכְּפִנִימִיּוֹת הַחֲגִ"ת הַנִּקְרָא גוּף. וז"ש, וְעַל דָּא לֹא אֲתִיִּין כָּל אִינוֹן שְׁיִפִּין לְאֲתַחְבְּרָא בְּהַ, דְּהִיִּינוּ אֲבָרֵי הַגּוּף, שְׁהֵם חֲגִ"ת. אֲלֵא בְּרוּחַ מְמֶשׁ, דְּהִיִּינוּ רוּחַ הַשְּׁלֵם דְּאו"א הַמְּלוּכְשִׁים בְּפִנִימִיּוֹת חֲגִ"ת, וּכְדִין כְּלָא אִיהוּ רְעוּתָא חֲדָא, שְׁהִרְצוֹן דְּאו"א, שׁוֹלֵט בְּז"א, וּבִיסוּד, וּבְמַלְכוּת, בְּבַחֲנֵת רִצּוֹן אֶחָד.

קז) וְעַד בְּשַׁעֲתָא דְּקַב"ה וכו': וע"כ בשעה שהקב"ה נועד עמה, עם המלכות, וישראל אינם כשרים להיות פתילה אליה, להאיר. כלומר שאינם ראוים להעלות מ"ן לצורך

מלבישים לאו"א עלאין שה"ס י"ה. ואז וכלא שמוא חדא, ש"יה הם אחד עם הו"ה, כי הם מלבישים זה את זה, לאנהרא מעילא ומתתא, כי ההארה מלעילא שהיא מאו"א עלאין וההארה מלתתא, שהיא מז"א ומלכות, מאירות בשוה.

קו) כד כרי האי וכו': כשהמבוע, שהוא יסוד, כורה בנקודה זו, שהיא המלכות. דהיינו שממעט אותה מג"ר דחכמה (כנ"ל אות ק"ג). ונכנס בתוכה, אז כל אלו שמות העליונים אל אלקים הו"יה, וכל אלו צדדים העליונים שאמרנו, שהם ימין שמאל ואמצע, שלמעלה מחוזה דז"א ששפעם הוא חסדים מכוסים. כנ"ל, כולם נכנסים בתוך המלכות, בתשוקה ברוח השלם למעלה, דהיינו השלם בבחינת או"א עלאין כנ"ל בדבור הסמוך. בתשוקה נכנסים בה, ולא בדבר אחר. הכל ברוח ולא בגוף. כמו בעל הנשלל מכל לבושו, בשעה שבא להתחבר באשתו, אף כאן, כל אלו המרכבות שאמרנו שלמעלה ושלמטה, כולם מסבכים אותה מרחוק והם מכסים עליה (כנ"ל אות צ"ט בהסולם בסופו ע"ש) ובעלה, שהוא ז"א. נשלל מכולם. וע"כ אינם באים כל אלו האברים, להתחבר בה, אלא ברוח ממש, ואז הכל הוא רצון אחד.

פירוש. כי נתבאר לעיל (באות צ"ט) שיש ג' בחינות שהן, נשמה, גוף, לבושים, שאו"א עלאין, שאינם נודעים כלל בהארת חכמה שהם בחינת אור החסדים הנקרא רוח, נבחינים לנשמה, וחג"ת דז"א, שהם נודעים בחכמה

יִהְיוּ פְתִילָה לְאַנְהָרָא, מֵה כְּתִיב, פִּשְׁטָתִי אֶת פְּתָנְתִי אֵיכָכָה אֶלְבָּשְׁנָה רְחֻצְתִּי
 אֶת רְגְלֵי אֵיכָכָה אֶטְנַפֵּם. פִּשְׁטָתִי אֶת פְּתָנְתִי, אֶלֶין אֵינּוֹן פִּינּוּיִין דְּקֶאָמְרֹן, דְּכָלְהוּ
 בַּד מִתְחַבְּרֵן אֵינּוֹן פִּתְנָתָא דְקַב"ה, וְכַד אִיהוּ זְמִין לְגַבְהָ, אִיהוּ אֲשַׁתְּלִיל
 מְכוּלְהוּ, לְאַתְחַבְּרָא בַּהֲדָה, וְע"ד פִּשְׁטָתִי כִּיגוּר, לְאַתְתַּקְנָא * וְלְמַהוּי זְמִין
 לְאוּטְבָא יֵלֵךְ, וְאֵת לָא מִתְתַּקְנָא כְּדָא יְאוֹת, הִשְׁתָּא אֵיכָכָה אֶלְבָּשְׁנָה, וְאַתְהִדֵּר
 וְאַסְתַּלַּק יִמְיָדָה.

קח רְחֻצְתִּי אֶת רְגְלֵי אֵיכָכָה אֶטְנַפֵּם, הָא אֶסְחִית רְגְלֵי מֵהֵהוּא טִינוּפָא,
 וּמַאי אִיהוּ, בְּגִין דְּכַד מִתְתַּקְנִית וְאִזְדְּמִינִית לְגַבְךָ, אַעְבְּרִית הֵהוּא סְטְרָא אוּחְרָא
 מְסַאָבָא מְקַמֵי רְגְלֵי. הִשְׁתָּא מִיכָכָה אֶהֱדֵר לְשׁוּיָא הֵהוּא טִינוּפָא, לְחַפֵּיָא עַל
 מְקַדְשָא, הוּאִיל וְאֵת לָא זְמִינַת בְּתִיקוּנָךְ מִלְּאַתְתַּקְנָא לְגַבְאֵי. הָכָא אוּלִיפְנָא,
 דְּכַד רוּחַ מְסַאָבָא אֲתַעְבֵּר מְעַלְמָא, כְּדִין אֲתַרְבֵּי כְּלָא עֵילָא וְתַתָּא. וְעַל דָּא
 רְחֻצְתִּי אֶת רְגְלֵי, אֵיכָכָה אֶטְנַפֵּם כְּמִלְקַדְמִין.

קט) וּבְגִין כְּךָ, כָּל אֵינּוֹן פִּינּוּיִין אֲתַפְשְׁטוּ, בְּשַׁעְתָּא דְּהָאֵי מְבוּעָא רַבֵּי

חלופי גרסאות

מסורת זוהר

(ה) (שה"ש ה) ת"ז תמ"ח ז"ח מ ט"ד ש"ג ה ט"ב
 כחננא (זהר הגדול). י נ"א לגביה (זהר הגדול). כ נ"א
 לאתקנא ל"ג וגו' (זהר הגדול). ל נ"א ל"ג לך (זהר הגדול). מ נ"א מתקנת (זהר הגדול). נ נ"א מינה (כל הפרוסים
 בנ"א). ס נ"א אחקנת (זהר הגדול). ע נ"א אי כדן (זהר הגדול). פ נ"א לאתקנא (זהר הגדול) ונ"א לאתקנן (קראקא).
 צ נ"א אתרכי (מתקאטש). ק נ"א מוסיף ותתא וכד כ"י זמינא לגבי קב"ה כדן זוהמא לא שלטא בעלמא וכלא אתרכי
 עילא ותתא (מתקאטש). ר נ"א ברי (זהר הגדול).

הסולם

ספירת היסוד שבו

מאמר

זה, רחצתי את רגלי איככה אטנפם, כמקודם
 לכן. פירושו. כשרוצים להרחיק את הסטרא
 אחרא ולתקן את המלכות שתהיה ראויה לזווג
 עם ז"א, צריכים לתת מוקש לסטרא אחרא,
 כסו"ה ונתתי חחים בלחיך וגו'. שפירושו
 שנותנים לו תחילה אחיזה בקדושה, שבוה
 מפילים אותו אח"כ לגמרי (כמ"ש ענין זה
 בהטולט פרשת וארא אות ק"ט) עש"ה. ח"ש,
 הָא אֶסְחִית רְגְלֵי מֵהֵהוּא טִנוּפָא, וּמַאי
 אִיהוּ. בְּגִין דְּכַד מִתְתַּקְנִית וְאִזְדְּמִינִית
 לְגַבְךָ, דִּהֵינּוּ בַעַת שֶׁהַמַּלְכוּת נִתְתַּקְנָת לְהִיֹּת
 רְאוּיָה לְזוּוּג, אַעְבְּרִית הֵהוּא מְסַאָבָא אַחְרָא
 מְסַאָבָא מְקַמֵי רְגְלֵי, דִּהֵינּוּ עֵיזֵי שֶׁנִּתֵּן לוֹ
 תְּחִילָה אַחִיזָה בְּקֹדֶשׁ, שְׁעֵיזֵי הִפִּילוּ אַח"כ
 וְהִרְחִיקוּהוּ לְגַמְרֵי כַּנ"ל, הִשְׁתָּא אֵיכָכָה אֶהֱדֵר
 לְשׁוּיָא הֵהוּא טִנוּפָא לְחַפֵּיָא עַל מְקַדְשָא,
 אִם שׁוֹב תַּחֲזוֹר וְתַתְּרַחַק מִמֶּנּוּ, וְאִהִיָּה צִרִיךְ
 לְתַקֵּן אוֹתָךְ שְׁנִית, נִמְצָא שְׁאִהִיָּה מוּכְרַח לְתַת
 שׁוֹב אַחִיזָה לְסְטְרָא אַחְרָא בְּמִקְדָּשׁ, כְּדִי לְהַפִּיל,
 שְׁאִחִיזָה בְּמוֹקְדָּת הוּוּ בְּנַחַת לְטִינוּף הִרְגְלִים.
 קט) וּבְגִין כְּךָ כָּל וְכוּ': וּמִשּׁוֹם זֶה חוּא
 נִתְפַשֵּׁט מִכָּל אֱלוּ הַכִּינּוּיִים, בְּשַׁעַת שְׂמִיבּוּעַ זֶה
 כּוֹרָה

לצורך זווג ז"א ומלכות, (כמ"ש בזהר בראשית
 ב' בהסולם אות רנ"ו ע"ש) מה כתוב, פשטתי
 את כתנתי איכה אלבשנה רחצתי את רגלי
 איככה אטנפם. פשטתי את כתנתי, היינו
 אלו הכינויים שאמרנו שה"ט נו"ה, שהם נבחנו
 ללבושים נכ"ל, שכשמתחברים כולם גם נבחנו
 לכתנת של הקב"ה, וכשהוא נועד אצלה, הוא
 נשלל מכל הלבושים כדי להתחבר עמה, כנ"ל
 בדבור הסמוך, וע"כ אמר הקב"ה, פשטתי
 את כתנתי, דהיינו, כדי להתתקן ולהיות נכון
 להטיב לך, ואת אינך מתוקנת כראוי. עתה,
 איככה אלבשנה, איך אתלבש שוב באלו
 הלבושים, שאינם מאירים אלא בבחינת אחרים
 מרחוק (כנ"ל אות צ"ט) שע"ז אחזור ואסתלק
 ממך.

קח) רחצתי את רגלי איככה אטנפם:
 הרי רחצתי את רגלי מטינוף ההוא. ומה הוא.
 כי כאשר התקנתי ונועדתי לך העברתי צד
 האחר הטמא ההוא מפני רגלי, עתה איך
 אחזור להשים טנופת ההיא, לכסות על המקדש,
 מאחר שאת אינך מוכנה בתקוניך להתתקן
 אלי. מכאן למדנו כשרוח הטומאה עובר מן
 העולם אז מתגדל הכל למעלה ולמטה. ועל
 (דפרי"ך דף ד' טור ג' *) דף ה' טור ב')

בְּהָהוּא נְקוּדָה, וְאֶסְתִּים בְּגִייה. וְכַדִּין כַּד הָהוּא מְבוּעָא אֶסְתִּים בְּגִוּוה, כַּדִּין כַּלָּא אֲנָהִיר וּבִירָא אֲתַמְלֵא מִהָהוּא מְבוּעָא דְעָאל בְּגִוּוה וְאֶסְתִּים בִּיה בְּחֶשְׂאִי. ׀ אִינּוֹן כִּינּוּיִין חֲפִיִּין עֲלֵה וְאֲתַפְּשֻׁטוּ לְסֻטְרָא דָּא וְלְסֻטְרָא דָּא.

ק(י) אִינּוֹן אִינּוֹן גְּלִידִין דְּאֶגְוֹזָא קְלִישָׁא, דְּקִימָא וְחֲפִיִּיא לְגוּ עַל מוּחָא, וְהָיָא קְלִיפָא תְּקִיפָא, אֲתַבְּרַת וְלָא קְיִמָּא תְּמַן. וְכַדִּין כַּלָּא אִיְהִי בְּרִזָּא עֵילָאָה, לְמִיְהִי בְּרִזִין אֵלִין. וּפְאִין אִינּוֹן דְּמִסְתַּפְּלִין בְּרַעוּתִיְהוּ, מְלִין דְּרִזִין עֵילָאִין, לְמִיְהִי בְּאוּרַח קֶשׁוּט, לְמִזְפִּי בְּהָי עֲלֵמָא, וְלֹאֲנָהִרָא לֹון בְּעֲלָמָא דְאַתִּי. עֲלֵיְהוּ כְּתִיב, ׀ וְהַמְשַׁפִּילִים זְהִירוּ זְהִירוּ הֶרְקִיעַ וּמִצְדִּיקֵי הֶרְבִּים פְּפוּכָבִים לְעוֹלָם וָעֶד. וּפְאִין אִינּוֹן בְּעֲלָמָא דִּין וּבְעֲלָמָא דְאַתִּי.

מְאָמֵד צוּרַת אוֹת ה' שְׁבַשְׁם הוֹי"ה

קִיא) דְּיוֹקְנָא דְאַתּוֹן, בְּרִזָּא קְדִישָׁא ה"א תַּתְּאָה דְקֶאֱמֶרֶן, רִזָּא דְמִקְדָּשָׁא, סִיְהִרָא כַּד שְׁלֻטָא, וְאֲתַקְשָׁטַת לְגִבֵּי שְׁמָשָׁא, לְקַבְּלָא נְהוּרָא מִנִּיה. אִינּוֹן קְיִימִין כְּתָרִין רְחִימִין דָּא לְקַבְּלָא דָּא, וְאִינּוֹן בְּתוּלָאֵן דְּקִימִין בְּהִדָּה, אֲתַקְשָׁטֶן וְאֲתַתְּקַנְן בְּתִיקוּנִין, חָדָא בְּתַרְאָה, וְחָדָא לְקַמְאָה, וְחָדָא מִסְטְרָא דָּא, וְחָדָא מִסְטְרָא דָּא, וְאִיְהִי קְיִימָא בְּאֲמַצְעִיתָא.

מסורת הזוהר

(2) (דניאל יב) ב"א ז צ"א.

חלופי גרסאות

ש נ"א מוסיף וכל אינן (זהר הגדול). ת נ"א מוסיף דא ואיחי קיימא עם בעלה ברבוקא חדא דהא אשתלימו מכלא בעלה ומטרונחא וכלהו עלאין ותתאין כלהו סחרין לסטרא דא ולסטרא דא (דפוס קראקא בשם הרנ"ש). א נ"א והכי (ויניצא). ב נ"א ואתקנן (זהר הגדול).

הסולם

מאמר

ספירת היסוד שבו

סודות העליונים, ללכת בדרך אמת. לזכות בעולם הזה, ולהאיר להם לעולם הבא. עליהם כתוב, והמשכילים יזהירו וגו'. אשריהם בעוה"ז ובעוה"ב.

פירוש. אותם הדבקים בהקב"ה באמת, הרצון שלהם מדריך אותם שילכו בעבודתם כפי המתוקן למעלה בעולמות העליונים. בסו"ה, וילך אברם כאשר צוה אותו ה'. ולפיכך כשהם מסתכלים אח"כ ברצון שלהם, הם יודעים סודות העליונים, כי הם מסתכלים בנטיות שברצון שלהם, ויודעים איך נקבעים למעלה סודות העליונים. וז"ש, דַּמְסַתְּכִינְן בְּרַעוּתִיְהוּ מְלִין דְּרִזִין עֵילָאִין וכו'.

מאמר צורת אות ה' שבשם הויה

קִיא) דְּיוֹקְנָא דְאַתּוֹן בְּרִזָּא וכו': ביאור צורת האותיות בסוד הקדוש ה' אחרונה שאמרנו, שה"ס המקדש, שהוא המלכות הלבנה, שהיא

כורה בנקודה ההיא, (כנ"ל אות ק"ג ע"ש) והסתים בתוכה. ואז כשמבוע ההוא הסתים החסדים בתוכה מהארת החכמה. אז מאיר הכל, והבאר מתמלאת מן המבוע שנכנס בתוכה והסתים בה בלחש, ואז אלו הכינויים מכסים עליה ומתפשטים לסטר דא ולסטרא דא, לצד ימין ולצד שמאל. דהיינו גם בהארת חכמה שבשמאל.

ק(י) והגני אינון גלדיין וכו': ואלו הם בחינת קרומים הדקים של האגוז העומדים וחופפים בפנים על המוח של האגוז, שהוא הפרי. שהם נאכלים עם הפרי, ואינם נחשבים לקליפות ממש. אבל אותה הקליפה הקשה של האגוז, החיצונה, שהיא קליפה ממש. כבר נשברה ואינה עומדת שם בעת הזוהר. ואז הכל הוא בסוד עליון, ללכת בסודות האלו. אשרי הם המסתכלים בהרצון שלהם, דברים של (דפו"י דף ה' טור ב')

סתר י בראשית אותיות מז
קיב) ושבועין ותריין סנהדרין, קיימין כפולגו גורן עגולה, למיעבד גופא לסיהרא, לאתקשטא מטרוניתא לגבי בעלה, ואיהי קיימא כגוונא דא נכ, כפולגו סיהרא.

קיג) ונדא נקודה באמצעיתא. דהיהיא נקודה נטלה נהורא מן שמשא, לאנהרא לכל גופא. ורזא דא נקודה דקיימא כפולגו דעינא, דכולא קיימא בההיא נקודה דקיימא באמצעיתא, דאיהי נטלא כל נהורא, לאנהרא לכל עינא. וסיהרא לא אתנהירת אלא מגו חד נקודה דקיימא ואסתים גו אמצעיתא. אע"ג דלא אתחזיין בסיהרא.

קיד) ת"ח לית לך עיגולא בעלמא, דלא איתעביד מגו נקודה תדא דקיימא באמצעיתא. ובגין כן עיגולא דסיהרא מגו חד נקודה דאסתים כגוונא באמצעיתא, אתעביד כלא. ותאי נקודה דקיימא באמצעיתא נטיל כל נהורא, וננהיר לה לגופא, ואתנהיר כלא.

קטו) רזא דרזין, לאינן דמסתפלין ברזי דחכמתא. האי ה"א דאיהי פולגו דגופא דסיהרא, ואיהי בעיגולא, כדאמרן בגו ההוא נקודה דקיימא גו אמצעיתא,

חלופי גרסאות

ג נ"א פ (זהר הגדול) ונ"א צ (דפוסים הראשונים מו"ח). ד נ"א והדא (מונקאטש) נ"א חדא (ווינציא) נ"א הדא (אמסטרדם) ונ"א וחדא (זהר הגדול). ה נ"א כלא (זהר הגדול).

הסולם

מאמר

קיד) ת"ח לית לך וכו': בוא וראה, אין לך עגול בעולם שאינו נעשה מתוך נקודה אחת העומדת באמצעו. ומשום זה גם העגול של הלבנה, מתוך נקודה אחת הנסתמת בתוכה באמצע, נעשה הכל. ונקודה זו העומדת באמצע לוקחת כל האור ומאירה אל הגוף ומאיר הכל.

קטו) רזא דרזין לאינן וכו': סוד הסודות לאלו המסתכלים בסודות החכמה. ה' זו, שהיא חצי הגוף של הלבנה, שהיא המלכות, והיא בעיגול, כמו שאמרנו בנקודה העומדת באמצעה, יש לשאול. למה היא חצי העיגול. ומשיב אין זה, אלא משום שהיא סתומה מצד זה ופתוחה מצד זה. כנקבה הפתוחה אל הזכר. לקבלו בתוכה, ולהאיר ממנו, ולהתחבר עמו. וע"כ היא פתוחה אליו לקבלו. ואז נקראת ה'. מה היא ה'. היא כמי שאומר הנה אני. כלומר ה' בלשון ארמי פירושו הנה. וע"כ בשעה שהמלכות מוכנת לקבל מו"א היא כאלו אומרת לו הנה אני. וע"כ נקראת ה'.

ביאור המאמר, כי נתבאר לעיל (באות צ"ט. ובאות ק"ו) שג' בחינות יש, שהן, נשמה, גוף, לבושי הגוף, עש"ה. וגם כאן בצירוף ה' מבאר אותה על פי ג' בחינות ההן. ח"ש (באות ק"א) פיהרא כד שלמא ואתקשמת לגבי

שהיא המלכות, כששולטת ומתקשטת אל השמש, שהוא ז"א. לקבל ממנו אור. הם עומדים כב' אוהבים, זה מול זה. ואלו הכתולות הנמצאות עמה, מתקשטות ומתתקנות בתקונים. אחת לאחוריה, למערב. ואחת לפנייה, למזרח. ואחת מצד זה, לדרום. ואחת מצד זה לצפון. והיא עומדת באמצע.

קיב) ושבועין ותריין סנהדרין וכו': וע"כ סנהדרין שה"ס השם ע"ב היוצא מג' פסוקים ויסע ויבא ויט (ע"י זהר ויקהל אות נ"ג) עומדים כחצי גורן עגולה לעשות גוף ללבנה, שהיא המלכות. לקשט המלכה לבעלה. והיא עומדת כעין זה פ' כחצי הלבנה.

קיג) ודא נקודה באמצעיתא וכו': וזו היא נקודה שבאמצע, שמכוונת נגד קו האמצעי. שהוא ז"א, כי נקודה זו, המלכות, מקבלת אור מן השמש, שהוא ז"א. להאיר לכל הגוף. וזה סוד הנקודה העומדת בחצי העין, כלומר שהעין נראית כחצי עיגול. ובאמצעה, הנקודה שנקראת בת עין, שכל, האור שבעין, נמצא באותה הנקודה העומדת באמצע העין, שהיא לוקחת כל האור, להאיר לכל העין. וכן הלבנה, שהיא המלכות, אינה מאירה אלא מתוך נקודה אחת העומדת ונסתמת באמצעה, ואע"פ שהנקודה אינה נראית בלבנה.

(דפו"י דף ה' טור ב')

אמאי איהו פלגא, ולא, אלא סתימא מסטרא דא, ופתיחא מסטרא דא, פנוקבא דפתיחא לגבי דכוּרָא לקבלא ליה בגוה, ולאנתהרא מניה, ולאנתחברא בהדיה. ועל דא איהי פתיחא לגביה לקבלא ליה, וכדין איקרי ה"א. מאי ה"א, פמאן דאמר הא אנא.

קטז) וכד איהי אתנהירת מניה, ואתחברו דא בדא, וסיהרא אתמלייא, פדין האי ה"א "אשתלים ואתמליא סיהרא מפלא. "ובאתרה דאיהו ה"א פלגו דסיהרא, אתעביד 'מ"ם, סיהרא בשלימו.

חלופי גרסאות

1 נ"א מוסיף לאו פלגו (והר הגדול ודפוסים ראשונים מו"ח). 2 נ"א מוסיף וכדין דא (והר הגדול) ונ"א ובגין דא (ורוציא). 3 נ"א אשתליל (ורוציא). 4 נ"א ומאת דא דאיהי (והר הגדול). 5 נ"א ליג מ"ם (דפוס קראקא).

הסולם

מאמר

צורת אות ה' שבשם הוי"ה

גוף לבושים שבמלכות, חוזר לבאר היטב ענין הארת הזווג שמקבלת מו"א, שהיא עיקר הארתה, שהיא בחינת נשמה שלה. וז"ש (באות קי"ג) ודא נקודה באמצעיתא דהיהיא נקודה נטילה נהורא מן שמשא וכו'. כי נקודה דאמצעיתא, ה"ס יסוד דמלכות המקבלת מזווג השלם של פנימיות ז"א, הנקרא שמש. וז"ש, וסיהרא לא אתנהירת אלא מגו חד נקודה דקיימא ואסתים גו אמצעיתא, כי רק היא מוכשרת לקבל הארת הזווג דז"א. וז"ש (באות קי"ד) והאי נקודה דקיימא באמצעיתא נטיל כ"ל נהורא, שהיא מקבלת מפנימיות ז"א מרוח השלם שלו, כנ"ל, שזה כולל כל האור שבה. כי אין לה אז, רק אור החסדים הזה השלם שמקבלת מו"א, וז"ש (באות קט"ו) האי ה' דאיהי פלגו דגופא דסיהרא וכו', כי שלמות הלבנה היא בב' אורותיה ביחד, בחכמה ובחסדים, ומתוך שאינה מקבלת בעת הזווג רק חסדים בלבד, ע"כ נבחנת שהיא במחצית הגוף שלה, דהיינו רק בחסדים. וז"ש, אמאי איהו פלגא, לאו, אלא פתיחא מסטרא דא, דהיינו שהיא שתומה מלקבל חכמה, ופתיחא מסטרא דא, שהיא פתוחה רק לקבל חסדים מבעלה. וע"כ אין לה אלא מחצית גופה. וז"ש, וכדין אקרי ה"א. מאי ה"א, כמאן דאמר הא אנא, דהיינו כמו שאומרת לז"א, הנה אני מוכנת לקבל אור החסדים שלך.

קטז) וכד איהי אתנהירת וכו': וכשהיא מאירה ממנו ומתחברים זה בזה, והלבנה מתמלאת, אז נשלמת ה' זו, והלבנה, מתמלאת מכל, דהיינו שגם החזננה שבה מאירה, ואז במקום שהיתה ה', שיהא רק מחצית הלבנה,

וששים

לגבי שמשא לקבלא נהורא מניה, דהיינו בשעה שהמלכות מזדווגת עם ז"א הנקרא שמש לקבל ממנו אור, אינון קיימין כתרין רחימין דא לקבל דא, כלומר, ששניהם נמצאים אז בבחינה אחת, וכמו שז"א הוא בבחינת חסדים מכוסים שמקבלם מאו"א עלאין, אף המלכות היא בחסדים מכוסים כמוהו. וזה נבחן שהם דומים לאו"א עלאין, הנקראים תרין רחימין, וז"ש אינון קיימין כתרין רחימין וכו'. והארת הזווג הזה שמקבלת מו"א היא עיקר האור שלה, כמ"ש לפנינו. והיא בחינת נשמה אל המלכות. אח"כ מבאר בחינת גוף של המלכות, וז"ש (באות קי"ב) ושבעין ותריין סנהדרין קיימין כפלגו גורן עגולה שזה רומז על השם הקדוש ע"ב, היוצא מג' הפסוקים ויסע, ויבא, ויט, שה"ס חג"ת דו"א הנקרא גוף, כמ"ש בזהר (בשלח אות קע"ג) וז"ש למעבד גופא דסיהרא, שע"ב סנהדרין עושים בחינת הגוף אל המלכות, שבו מתלבשת הנשמה הנ"ל. והגוף של המלכות נעשה על ידיהם, כפלגו גורן עגולה, כי כך היא צורת הלבנה, מטרם שהיא במילואה, שענינה יתבאר לפנינו. ואחר שביאר בחינת הנשמה והגוף של המלכות, מבאר בחינת הלבושים שלה, וז"ש (באות קי"א) ואינון בתולאן דקיימין בהדה אתקשטין ואתתקנן וכו' שהן המדרגות הנמשכות מכלים דאחורים של המלכות, ולפי שאין המלכות מקבלת חכמה אלא בכלים דאחורים, ע"כ צריכה לאלו הבתולות שישלימו הכלים דאחורים שלה (כמ"ש) בזהר ויקהל אות נ"ג ע"ש) והן נחשבות ללבושים אל הגוף שלה.

ואחר שביאר סוד ג' הבחינות, נשמה

(דפרי דר' ה' טור ב')

סתר י בראשית אותיות מט
 קיז) וְקִימָא כְּגוֹנָא יִדְאִימָא עֵילָאָה, דְאִיהִי מ' סְתִימָא. כְּמָא דְאִוְקִימָנָא,
 בְּרָזָא דְלִסְרָבָה הַמְשָׁרָה. וְהַשְׁתָּא קִימָא סִיְהָרָא בְּאִשְׁלֻמוֹתָא, עֲלָמָא פִתְאָה, כְּגוֹנָא
 דְעֲלָמָא עֵילָאָה. וְדָא אִיהוּ רְזָא דְאָת ס'.
 קיח) וְת"ח אָת דָּא ס', לָאו אִיהוּ אָלָא בְעֵיגוּלָא. פִּינָן דְקִימָא סִיְהָרָא
 בְּאִשְׁלֻמוֹתָא וְכָלָא מְרָזָא דְאָת ה' כְּמָא דְאִתְמַר, יִאִיהִי בְקַדְמִיתָא פִתְיָחָא
 בְּרָזָא דְה"א, לְקַבְלָא לְבַעֲלָהּ. וְלִבְתַר דְאִשְׁתָּלִים מְנִיָה, אִיתְמַלְיָא בְּאִשְׁלֻמוֹתָא,
 יִאֲתַעְבִיד ס', כְּגוֹנָא עֵילָאָה דְעֲלָמָא דְאֲתִי בְּדִקְאָמְרָן. וּבְג"כ ה"א עֵילָאָה, ה"א
 פִתְאָה. ס' עֵילָאָה, ס' פִתְאָה. כְּלָא דָּא כְּגוֹנָא דָּא, וְדָא אִיהוּ רְזָא תְדָא, ס' עֵילָאָה
 וְתִתְאָה כְּתָדָא.
 קיט) ת"ח, עֲלָמָא עֵילָאָה אִיהִי פִתְיָחָא בְקַדְמִיתָא, בְּרָזָא דְה"א. וְכֵד
 אֲתְמַלְיָא מְאִינָן שְבִילִין עֵילָאִין, וְאֲתַנְהָרָא לְאֲנְהָרָא, אֲתַפְשֻׁטַת וְאִשְׁתָּלִים וְאֲתַעְבִיד
 ס', וְכָלָא בְרָזָא תְדָא.

חלופי גרסאות

כ נ"א דאיהי (קראקא). ל נ"א מוסיף ע"ד איהי (זהר הגדול דפוס קראקא). נ"א על איהי (ווינצ'יא). נ"א לעיל איהי
 נ"א עאלת איהי (מונקאטש). נ"א ואירי (סאלוניקון). מ נ"א דא (קראקא). נ נ"א ואתעביד (זהר הגדול). ט נ"א עילא
 ותתא (זהר הגדול).

הסולם

<p>מאמר נעשית ס' שהיא הלבנה במילואה, דהיינו גוף שלם. פירוש. אע"פ שבעת הזווג היא רק בקבלת החסדים, שהיא מחצית גופה כנ"ל, אמנם גם הלבושים מאירים בה מרחוק בכלים דאחורים שלה, שה"ס בתולותיה, (כנ"ל אות ק"א) ולאחר הזווג, אחר שנתמלאה באור החסדים נשלמת הארת החכמה שבאחורים שלה ונכללים זה בזה, ואז הלבנה היא במילואה, בגוף שלם מחסדים וחכמה יחד, בסוד ס' סתומה. אמנם יש ב' בחינות ס' סתומה, אחת לפני הזווג, שאז היא חכמה בלי חסדים, ואינה יכולה להאיר. ואחת לאחר הזווג, שכבר היא מלאה בחסדים, ואזי גם החכמה יכולה להאיר. והיא בכל השלמות.</p>	<p>צורת אות ה' שבשם הוי"ה הוא כעין עולם העליון, שהוא בינה. וזה הוא הסוד של האות ס'. קיח) ות"ח אָת דָּא וכו': ובוא וראה, את זו ס', אינה אלא בעגול. כי מאחר שהלבנה עומדת במילואה, והכל ממה שריתתה מקודם בסוד אות ה', כמו שאמרנו, שמתחילה היתה פתוחה בסוד ה' לקבל מבעלה שפע החסדים בשלמות. ולאחר שנשתלמה מבעלה, בחסדים, נתמלאה במילואה, דהיינו שגם החכמה שבה האירה בה, כנ"ל בדבור הסמוך, ואז נעשית אות ס', כעין העליונה, שהוא עולם הבא, דהיינו בינה. כמו שאמרנו. ומשום זה יש ה' עליונה, בינה ה' תחתונה, מלכות וכן ס' עליונה, בינה וס' תחתונה, מלכות הכל, זו כעין זו, שהמלכות דומה לבינה. וזה הוא סוד אחד, שהעליונה והתחתונה, דהיינו בינה ומלכות, הן כאחת.</p>
<p>קיז) וְקִימָא כְּגוֹנָא דְאִמָּא וכו': ונמצאת המלכות, שהיא ס' סתומה, כמו אמא עלאה, שהיא בינה, שהיא ס' סתומה, כמו שהעמדנו בסו"ה, דלסרבה המשרה, שהס' סתומה שבאמצע האותיות, מראה על השלמות של חכמה וחסדים יחדיו. דהיינו בחינה הב' דס' סתומה. כנ"ל בדבור הסמוך. ועתה עומדת הלבנה במילואה, העולם התחתון, שהוא מלכות.</p>	<p>קיט) ת"ח עֲלָמָא עֵילָאָה וכו': וראה, עולם העליון, שהוא בינה, היא פתוחה מתחילה בסוד ה'. שהיא תחילה בסוד מ' פתוחה, כמו המלכות, שהיא תחילה בסוד ה' פתוחה, וכשהבינה מתמלאת בחכמה מאלו ל"ב שבילין החכמה העליונים, והאירה להאיר, היא מתפשטת ומשתלמת ונעשית ס'. והכל, הבינה והמלכות, הן בסוד אחד.</p>

מַאֲמֵר צוֹרֵת אוֹת ו' שְׁבַעס הוֹי"ה

קכ) דְּיוֹקְנָא דָּאָת ו'וּ בְרָזָא קְדִישָׁא, הַאי אָת, עֲלָמָא דְלַעֲיָלָא פְּשִׁיט פְּשִׁיטוּ לְאַנְהָרָא לְתַמָּא, וְהָהוּא פְּשִׁיטוּ, אִיהוּ בְּשִׁית סְטָרִין, כְּלִילָן כְּחָדָא בְּחִיבּוּרָא ע' חָדָא, דָּא כְּגוּוּנָא דָּדָא וְדָא כְּגוּוּנָא דָּדָא. וְכִלְהוּ מִתְחַבְּרָן בְּאִינוּן רְתִיכִין דִּילְהוּן בְּאָת דָּא. (קכא) וְהַאי אָת אִיהוּ רְשִׁימוּ פ' דְּבְשִׁית סְטָרִין כְּלִילָן כְּחָדָא. וְדָא הוּא דְאַנְהִיר לְסִיחָרָא בְּרָזָא דְשִׁית סְטָרִין כְּלִילָן. דְּהָא כִּד מִתְחַבְּרָן צ' כְּחָדָא, פְּשִׁיטִין מ' מְפְשִׁיטוּ, כִּלָּא דְיוֹקְנָא דְרוּו', דְּיוֹקְנָא דְאָדָם י' וְאֵע"פ דְּאִינוּן שִׁתָּא סְטָרִין, לָא אִיתְחַזּוּ ע' בְּפְשִׁיטוּ בְּר חַד גּוּפָא.

קכב) רְזָא דְרִזִין, לְאִינוּן דְּמִסְתַּפְּלִין בְּאוּרַח מִישֵׁר, בְּדִיוֹקְנִין דְּאַתּוּן, הֶכָא בְּהַאי אָת, כְּלָהוּ בְּחִיבּוּרָא ת' דָּא, לְאַחַזְזָה דְכִלְהוּ קְיִימִין בְּקִיּוּמָא דְגּוּפָא, דְּאִיהוּ נָטִיל כִּלָּא. וְכִד א' הַאי אָת דְּאִיהוּ ו'ו', קְיִימָא הֶכִי בְּחִיבּוּרָא חָדָא, הָא אִיהוּ זְמִין לְגַבֵּי נּוּקְבָא, פְּשִׁיט ב' וְאֵשְׁתַּלִּיל מְכָלָא, רְזָא י' דְּיוֹקְנָא דְגּוּפָא, דְּיוֹקְנָא דְאָדָם. וְכִד ד' מְסַתַּפְּלִין, דְּרוּעִין מְסַטְרָא דָּא וּמְסַטְרָא דָּא מִתְחַבְּרָן ה' בְּהַאי גּוּפָא, דְּלָא אִתְחַזִּין בְּר גּוּפָא בְּלַחֲדוּדִי, בְּגִין דְּכִלְהוּ כְּלִילָן בִּיה.

חלופי גרסאות

ע נ"א חדא (והר הגדול). פ נ"א דשית (והר הגדול וד' קראקא). צ נ"א ל"ג כחדא (קראקא). ק נ"א בפשיטו (קראקא). ר נ"א ואפילו (דפוסים הראשונים). ש נ"א בפשיטא (והר הגדול) ונ"א ל"ג בפשיטו (והר הגדול וד' קראקא). ת נ"א חדא (והר הגדול). א נ"א איהי (קראקא) נ"א הא (וינציא). ב נ"א ולאשתליל (קראקא). ג דיוקנא (והר הגדול). ד נ"א מוסיף מסתכלין רזין (והר הגדול ודפוסים הראשונים) ונ"א מסתכלין תרין (מונקאטש) ה נ"א בהכי (והר הגדול) ונ"א בהדי (וינציא) ונ"א מוסיף בהאי כהני (קראקא).

הסולם

מאמר

צורת אות ו' שבשם הוי"ה

שבג"י אדם, ואע"פ שהם ששה קצוות, אין נראה בהתפשטות רק גוף אחד של הו'.

קכב) רְזָא דְרִזִין לְאִינוּן וכו': סוד הסודות לאלו המסתכלים בדרך ישר בצורות האותיות. כאן באות הזו, חג"ת נה"י כולם בחבור אחד, להראות שכולם נמצאים בקיום הגוף, שהוא ת"ת, הנקרא ו', ונקרא גוף. שהגוף לוקח הכל שהוא שולט על כל הו"ק, וכל האור הוא רק מבחינת חסדים מכוסים, כמו הת"ת שלמעלה מחוה, שנקרא ו'. וכשאות הזו, שהיא ו' דהיינו הת"ת נמצא כך בחיבור אחד, ונה הוא מוכן להשפיע להנוקבא, שהיא המלכות, כשהוא מופשט ונטלל מכל השינוים שבמין ושמאל, כי אינו בחינת חכמה שבשמאל אלא חסדים, וגם אינו בחינת חסדים דמין, אלא חסדים פנימיים דאורייתא. ושינוים כג"ה, ולפיכך נשלל מכל הבחינות שבמין ושמאל, שה"ס צורת הגוף שהוא ו' דהוי"ה, וצורת אדם, שה"ס הוי"ה במילוי אלפים שבג"י אדם, וכשמסתכלים, הנה הזרועות שמצד זה, ימין ומצד

מאמר צורת אות ו' שבשם הוי"ה

קכ) דְּיוֹקְנָא דָּאָת ו' וכו': ביאור הצורה של האות ו' דהוי"ה בסוד הקדוש. אות הזו רומזת, שעולם העליון, שהוא ז"א, פושט התפשטות להאיר למטה, אל המלכות והתפשטות ההיא, היא בששה קצוות, חג"ת נה"י, כלולים כאחד בחיבור אחד, זה כעין זה וזה כעין זה, כלומר, שאין שינוי הארה מזה לזה, בחג"ת נה"י האלו. וכולם מתחברים באלו המרכבות שלהם באות הזו.

קכא) וְהַאי אָת אִיהוּ וכו': ואות ו' זו, היא רושם של ששה קצוות הכלולים כאחד. וזו, הו', היא שמאירה אל הלבנה, שהיא המלכות, בסוד ששה קצוות הכלולים כאחד. כי כשמתחברים, ז"א ומלכות, כאחד, ששה קצוות מתפשטים במופשט, וכולם הם בצורת הו', שהיא צורת אדם, שה"ס הוי"ה דאלפין (דפוי"י דף ה' טור ג')

קכג) אימתי אתחזון. בשעתא דאתא דא אתפשטת, ואיקרי אלף. פדין, תרין דרועין, דא מסטרא דא, ודא מסטרא דא, וגופא קיימא בינייהו באמצעיתא. ו.א. קכד) ועל דא אלף רישא לכל אתון, בגין דתיקונא דא, כד קאים, איהו רישא לכל ומאי דנפיק מעלמא דאתי. ואע"ג דרזין עילאין אתרנין נאמרו ברזא דאל"ף, אכל דא איהו ברירו דרזא "דמלה כמה דאיהו בספרא, והכא איהו ברירו דרזא. ומקרא אתפשטו אתון אתרנין, פלהו בסטרייהו, פל חד וחד פדקא חזי ליה.

קכה) ואת דא פלא איהו חד, ו"ו ואל"ף, בר דהאי אסתים פלא בגייה, והאי אחזי פל דיקניה. ואי תימא תרין רכין דלא אתחזין. הכי הוא ודאי, דהא תלת סטרין, אינון רזא דתלת אתרנין.

קכו) ותו, אלין אינון רזא דתורה שבכתב, פלא דכולא. ומקרא נפקן פל שאר. פגוונא דא, נביאים וכתובים פלהו פתדא. אל"ף איהו חד, רזא דתלת

חלופי גרסאות

ו נ"א ל"ג א' (והר הגדול ודפוסים הראשונים). ז נ"א מה (והר הגדול ונ"א מאן (דפוסים ראשונים). ח נ"א דלה (והר הגדול). ט נ"א מוסף בספרא דארס (והר הגדול ודפוסים הראשונים) ונ"א בספרא דא (מונקאטש). י נ"א ל"ג ברירו דרזא (והר הגדול).

הסולם

מאמר

צורת אות ו' שבשם הוי"ה

כל אחת ואחת בקו הראוי לה. כי האותיות מתחלקות לפי סדרם של ג' קוין (כמ"ש בראשית א' אות ל"ד).

קכה) ואת דא כלא וכו': ואת הזו, דהיינו הו' והא', הכל הוא אחת, ואין ביניהן, אלא מה שזו הו' סותמת הכל בתוכה, כי הפרטים דחג"ת נה"י אינם נראים בה. כנ"ל וזו, הא', מראה כל צורתה, שהימין ושמאל ואמצע ניכרים בה. ואם תאמר, הרי ב' ברכים, שהם נצח והוד, אינם נראים בא'. כך הוא ודאי, שאינם צריכים להראות בה. כי ג' צדדים ימין שמאל אמצע שבא' שהם חג"ת. הם סוד של ג' האחרים שהם נה"י. כי אין בין חג"ת לנה"י, אלא החג"ת הם ג' קוין שלמעלה מחוזה, ונה"י הם ג' קוין שלמטה מחוזה. וע"כ כיון שגרשמו בא' ג' קוין, כבר כלולים בהם גם נה"י.

קכו) ותו אלין אינון וכו': ועוד. אלו ג' קוין שבא', הם סוד תורה שבכתב, שהיא חג"ת דז"א, שהיא כלל הכל. ומכאן יוצאים כל השאר כמו זה, נביאים וכתובים כולם יחד. פירושו, שהם יוצאים ג"כ בג' קוין, כי נביאים, דהיינו נצח והוד תקראים נביאים, הרי היסוד הוא קו האמצעי שלהם. וכן הכתובים, שהם המלכות, יש בה ג"כ ג' קוין. א' היא אחד,

ומצד זה, שמאל, הן מתחברות בגוף הזה, שהוא ו', באופן שאינו נראה, רק הגוף בלבד. משום שכולם כלולים בו. להיותו חסדים כמו ימין, ולהיותו ג"ר כמו החכמה שבשמאל. וע"כ אין ימין ושמאל נראים בו. אבל כולל אותם בתוכו. קכג) אימתי אתחזון וכו': שואל מתי הימין והשמאל נראים בת"ת, שהוא ו'. ומשיב, בשעה שאות הזו ו' מתפשטת, ונקראת א', אז נראות בה שתי זרועות, זה מצד זה וזה מצד זה, דהיינו שתי היודין שבצורת הא'. ש' עלאה ה"ס ימין, וי' תתאה ה"ס שמאל, והגוף שהוא הו' עומד ביניהם באמצע, דהיינו קו הנטוי באמצען של ב' היודין שהוא בצורת ו', כזה א', ש' עליונה היא ימין, והתחתונה שמאל, והו' ה"ס קו האמצעי המכריע ביניהם.

קכד) ועל דא אלף וכו': וע"כ האלף היא הראש לכל האותיות, משום שתקון זה של ג' קוין, כשהוא נמצא, הוא ראש לכל מה שיוצא מעולם הבא, שהוא בינה, כי שום אור אינו נמשך מבינה אלא בדרך ג' קוין. ואע"פ שסודות עליונים אחרים נאמרו בסוד הא', אבל זה הוא בירורו של הדבר כי סוד הדבר הוא כמו שהוא בספרים, וכאן הוא בירורו של הסוד. ומכאן, מן הא', שה"ס ג' קוין, נתפשטו אותיות האחרות כולן בצד שלהן, (דפרי"ך דף ה' טור ג')

גוֹוִינָן פְּתָדָא, דְּאִינוּן אַבְהָן. וְכַד אַבְהָן מִתְחַבְּרָן פְּתָדָא, אִינוּן חַד. וְעַל דָּא אִיקְרִי אֶלְף, חַד גִּישָׁא לְכָל אַתְוּוֹן, רְזָא דְתוֹרָה שְׂפַכְתְּב, כְּמָא דְאִיתְמָר.

קכז) וְעַל דָּא, ו' וְאֶלְף רְזָא חַדָּא אִינוּן. אֶת ו' דְּיוֹקְנָא דְאָדָם, גִּישָׁא וְגוּפָא אַתְפְּשֻׁטוּתָא חַד. אֶלְף אֶשְׁלֵמוּתָא דְדְּיוֹקְנָא לְאַחַזְאָה. וְכִי תִימָא, ו', דְּאִיהוּ אַתְפְּשֻׁטוּתָא חַד, פְּשִׁיטוּ חַד בְּלָא דְיוֹקְנִין אַחַרְנִין, אַמְאִי רְזָא דִילִיָּה שִׁיתָא, וְאֶלְף דְּאִיהִי תְּלַת דְּיוֹקְנִין, אַמְאִי רְזָא * דִילִיָּה חַד.

קכח) אֶלָּא מִהֲכָא, רְזִין דְסֻלְקִין בְּשִׁמָּא קְדִישָׁא, אָסוּר לְאַסְגָּאָה לֹוֹן בְּפִרְטָא, אֶלָּא לְחַבְרָא פְּלָהוּ, וְלִיִּתְדָא לֹוֹן פְּתָדָא, לְמַהוּ חַד. וְכַד אִינוּן פְּתָדָא בְּכָלְלָא חַדָּא, בְּדְיוֹקְנָא חַדָּא, אִית לְפִרְשָׁא לֹוֹן, וְלְמַעַבְד פְּרָטִין דְנִפְקִי מִהֵהוּא פְּלָלָא דְאַתְחַזִּי.

קכט) וְעַל כְּדָא, כָּלֵל אַתְהֵדֵר לְמַהוּ פְּרָט. פְּרָט אַתְהֵדֵר לְמַהוּ כָּלֵל. כָּלֵל

חלופי גרסאות
כ נ"א ל"ג דא (מונקאטש).

הסולם

צורת אות ו' שבשם הוי"ה

דוחים זה את זה, ושניהם לא יכלו להאיר (כנ"ל בפלפלה"ס אות ל"א) אלא לחברא כללהו וליחדא לון כחדא, אלא שצריכים לחבר הימין והשמאל וליחדם כאחד על ידי קו האמצעי למהווי חד, כי קו האמצעי עושה אותם לאחד. וכד אינון כחדא בכללא חדא, וכשימין ושמאל הם בכלל אחד, דהיינו בהו', שהיא קו האמצעי, שהוא כלל. בדיוקנא חדא, בצורה אחת דהיינו בצורת אור החסדים, שבו', כי בה שולט אור החסדים בלבד, (כנ"ל אות קכ"ב ע"ש) אית לפרשא לון ולמעבד פרטין דנפקי מההוא כללא דאתחזי, צריכים אח"כ לחזור ולפרוט הימין והשמאל, זה בפ"ע וזה בפ"ע, מבחינת מה שיוצאים שניהם מן כלל ההוא הראוי, שהוא קו האמצעי, כי אז הם נכללים זה בזה, מכח תקון קו האמצעי. המסדר הארתם, שהחסדים שבימין יאירו מלמעלה למטה, והחכמה שבשמאל תאיר רק ממטה למעלה בלבד, שזה נעשה על ידי שמיעט הג"ר דחכמה דשמאל (כנ"ל בפלפלה"ס אות ל"ב) שבדרך זה שניהם נשלמים, ושניהם מאירים (כמ"ש שם) וזהו ההפרש בין חג"ת לנה"י, כי אחר שת"ת שה"ס כלל, כלל ויחד הימין ושמאל, שהם חו"ג, זה בזה, ועשה אותם לאחד תחת שליטת החסדים, שבת"ת, חזר והפריט אותם מחזה ולמטה בימין ושמאל, הנקראים נצח והוד, שבהם מתגלים ב' האורות, חסדים שבנצח, וחכמה שבהוד, אלא ששניהם יוצאים מן הת"ת. שהוא כלל. קכט) ועל דא כלא וכו': ועל כן, כלל, חוזר להיות פרט, ופרט חוזר להיות כלל. ומפרש

מאמר

משום שהוא סוד של ג' גווינן ביחד, דהיינו ג' קוין המיוחדים כאחד. שהם נקראים אבות שהם חג"ת וכשהאבות מתחברים יחד, הם אחד. וע"כ נקראת הא', אחד, מפני שהיא ראש אחד לכל האותיות, שה"ס תורה שבכתב כמו שאמרנו. קכז) ועל דא ו' וכו': ועל כן ו' וא' הן סוד אחד, אות ו', שהיא צורת אדם, דהיינו סוד הויה דמ"ה כנ"ל, היא בצורת ראש וגוף בהתפשטות אחת, וימין ושמאל אינם ניכרים בה. וא' היא להראות השלמת הצורה, דהיינו הציור דג' קוין. ואם תאמר, הו' שהיא התפשטות אחת, התפשטות בלי צורות אחרות, למה סוד המספר שלה הוא ששה. והא' שהיא ג' צורות, למה סוד המספר שלה הוא אחד. קכח) אלא מהכא רזין וכו': ומשיב. אלא מכאן נשמע, שהסודות העולים בשם הקדוש, אסור להרבות אותם בפרט, אלא לחבר כולם וליחד אותם יחד להיות אחד. וכשהם יחד בכלל אחד בצורה אחת, יש לחזור ולפרש אותם, ולעשות פרטים היוצאים מאותו הכלל הנראה.

פירוש. קו האמצעי, שהוא ת"ת, שה"ס ו', נקרא כלא, משום שכולל ומיחד ב' הקוין ימין ושמאל. וב' הקוין ימין ושמאל נקראים פרטים, המשונים זה מזה, כי הימין ה"ס חסדים, והשמאל ה"ס חכמה. וע"כ הם נקראים פרט. וז"ש, רזין דסלקין בשמא קדישא, שהם ב' הקוין, חסד וגבורה, ימין ושמאל. אסור לאסגאָה לון בפרטא, שאסור להמשיך הימין בפ"ע והשמאל בפ"ע בדרך פרט, מפני שהם (דפ"ר דף ה' טור ג' *) דף ו' טור ב')

סתרי בראשית אותיות נג
 דא ו"ו, דאתהדר למהוי פרט, ברוזא דשית, ואיהי פשיטו חד בלחודוי. פרט
 אלה, תלת דיוקנין מתחברין פחדא, ואתהדר למהוי כלל, ברוזא דחד. ורוזא דא,
 כלל ופרט וכלל, א' ו', וכלא חד.
 קל) אל"ף פרט דאתהדר למהוי כלל, וילכתר אתהדר למהוי פרט.
 ו' ואיהו פרט וכלל ופרט. ו"ו כלל, ואתהדר למהוי פרט, וילכתר אתהדר למהוי
 כלל. ודא רוזא כלל ופרט וכלל.
 קלא) אל"ף פרט, ואתהדר למהוי כלל, כמא דאוקימנא, וילכתר אתהדר
 למהוי פרט. בגין דאיהו אל"ף, ונהכי סלקא ברוזא דאלף. דרועין וגופא, ואתפרשן
 רזין למאה, וממאה לאלף. ע"ד אקרי אל"ף, ברוזא דאל"ף, אלה חד כלל. אלה
 אלפא פרט.
 קלב) ו"ו כלל, ואתהדר למהוי פרט, פרוזא דאוקימנא. וילכתר אתהדר
 למהוי כלל. רוזא דאדם חד. רוזא חד. וכלא סלקא ברוזא חדא, ובמתקלא חדא
 למהוי כלל חד. ו"ו אתהדר למהוי כלל חד, נהירא חדא, כלילן בשית סטריין.

חלופי גאסאות

ל ה"ג הסלם נ"א א' ו"ו א' (דפוסים הראשונים) נ"א א"ו ו"א (זהר הגדול). מ נ"א ולכתר אתהדר למהוי כלל ופרט
 ואיהו הוא כלל ופרט וכלל ו"ו כלל ואתהדר למהוי כלל ודא רזא כלל ופרט וכלל (קראקא). נ נ"א כלל הוא כלל
 ופרט וכלל (זהר הגדול). ס נ"א מוסיף ואיהו הוא (קראקא). ע נ"א ל"ג פרט ולכתר אתהדר למהוי (זהר הגדול).
 פ נ"א כמה (זהר הגדול). צ נ"א כללא (זהר הגדול) ונ"א כלא (קראקא).

הסולם

מאמר
 צורת אות ו' שבשם הוי"ה
 ומפרש כ"ל, זהו ו', שהוא ת"ת, שחזר להיות
 פרט בסוד ששה קצוות והיא התפשטות אחת
 בלבד, כי אחד שהת"ת נעשה כ"ל ליחד החסד
 והגבורה, הוא חוזר ומתפשט לפרט, דהיינו
 לימין ושמאל שלמטה מחוזה, שהם נצח והוד,
 שבהם מתפרטים ב' האורות זה בפ"ע וזה
 בפ"ע (כנ"ל בדבור הסמוך) פרט, הוא א',
 שבה ג' צורות. דהיינו ג' קוין שי' עליונה
 שבה הוא קו ימין, וי' תחתונה שבה היא קו
 שמאל, והקו שבין ב' היודין, הוא קו האמצעי.
 שמתחברות יחד, בקו שבין ב' היודין, וחזר
 להיות כלל בסוד אחד. כי הקו שבין היודין
 שהוא קו האמצעי נעשה אותם לאחד. וזה סוד
 כלל ופרט וכלל, שהם ו' א' ו' (כצ"ל) והכל
 אחד. שהכל הוא אות ו', כי ו' במילואה היא
 ו"ו. שהן, כלל ופרט וכלל.

קל) אל"ף פרט דאתהדר וכו': הא'
 היא פרט שחזרה להיות כלל, כנ"ל בסמוך.
 ואח"כ חזרת להיות פרט, כמ"ש לפנינו, והיא,
 פרט וכ"ל ופרט. הו', היא כלל, וחזרה להיות
 פרט, כנ"ל בדבור הסמוך, ואח"כ חזרת להיות
 כלל, כמ"ש לפנינו, וזה סוד כ"ל ופרט וכ"ל.
 חכמה.

קלב) ו"ו כלל ואתהדר וכו': עתה
 מפרש, איך הו' חוזרת מפרט לכלל. הו' היא
 כ"ל שחוזר לפרט, בסוד שהעמדנו (באות
 קכ"ט) ואח"כ חוזר להיות כ"ל, היינו בסוד
 אדם אחד, שכל חג"ת נה"י שבו' נעשים פרצוף
 אחד דהוי"ה במילוי אלפין שבגני אדם, שהוא
 סוד

קלג) וְרָזָא דָּא וַיִּרְא אֱלֹהִים אֶת הָאֹר כִּי טוֹב. דָּא וַיֹּ דְהִיא אָנִיל וְנָהִיר
בְּרָזָא דִּימִינָא, בְּכַלְלָא תְּדָא. וּלְכַתֵּר וַיִּבְדֵּל אֱלֹהִים בֵּין הָאֹר וּבֵין הַחֹשֶׁךְ, אֶתְהַדֵּר
אֶת דָּא לְמַהוּי אֶלְף, תְּרִין דְּרוּעִין, דָּא מִסְטָרָא דָּא, וְדָא מִסְטָרָא דָּא. חַד אֶתְקַרֵי אֹר,
וְחַד אֶתְקַרֵי חֹשֶׁךְ. אֶתְפַּלַּג אֶת וַיֹּ בְּנוּיָיְהוּ, וּכְדִין אֶתְפַּלַּג מַחְלֻקַת מִתְרִין סְטָרִין,
דְּאִינוּן אֹר וְחֹשֶׁךְ, דְּכַתִּיב וַיִּבְדֵּל אֱלֹהִים בֵּין הָאֹר וּבֵין הַחֹשֶׁךְ. מַהוּ וַיִּבְדֵּל
דְּאִיתְפָּרַשׁ מַחְלֻקַת הַהוּא, וְאֶסְתַּפְּמוּ תְּרִין סְטָרִין לְמַהוּי בְּשָׁלֵם, וְהַבְּדִלָה דָּא,
הִיא הַבְּדִלַת מַחְלֻקַת, לְאֶסְתַּפְּמָא לְמַהוּי כְּלָא חַד, שְׁלִים בְּחָדָא.

קלד) וּבְגַ"כ, אַיִן בְּחָדָא אִינוּן. וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לְאֹר יוֹם, דָּא סְטָרָא תְּדָא
דְּרָזָא דְּאֵלֶּף. וְלַחֹשֶׁךְ קָרָא לַיְלָה, דָּא סְטָרָא תְּדָא דְּרָזָא דְּאֵלֶּף. לְכַתֵּר אֶתְפָּרַשׁוּ
תְּרִין סְטָרִין לְמִיעֵבַד עוֹבְדָא, חַד עֵבֵיד עֵרְב, וְחַד עֵבֵיד בֶּקֶר. פִּינָן דְּעֵבְדוּ עוֹבְדִין,
תְּאֶסְתַּפְּמוּ תְּרִין פְּרִוּיָיְהוּ, וְאֶתְפַּלְלִיו בְּאֶת וַיֹּ.

קלה) הַהִ"ד וַיְהִי עֵרְב וַיְהִי בֶקֶר, וַיְהִי עֵרְב, מִסְטָרָא דְּחֹשֶׁךְ. וַיְהִי בֶקֶר,
מִסְטָרָא דְּאֹר. פִּינָן דְּעֵבְדוּ עוֹבְדִין, מִיַּד אֶשְׁתַּכְּלָלוּ לְחַד, דְּכַתִּיב יוֹם אֶחָד. אֵהָא
רָזָא דְּאֵת וַיֹּ, דְּאֶתְפַּלְלִין בֵּיהּ לְמַהוּי חַד.

מסורת הזהר

נ (בראשית א) לעיל אות ט צ"ח.

חלופי גרסאות

ק נ"א דא (דפוסים ראשונים זהר הגדול). ר נ"א ל"ג מן
ולחושך עד ולכתר (זהר הגדול דפוסים הראשונים). ש נ"א
עובדו (זהר הגדול). ת נ"א אסתמו (זהר הגדול). א נ"א דא (זהר הגדול).

מאמר

הסולם

צורת אות ו' שבשם הוי"ה

החשך. מהו ויבדל. היינו שנבדלה המחלוקת
מלדחות אחד את חברו (כנ"ל בפלפ"ט אות
ל"א) וב' הצדדים הסכימו להיות בשלום.
והבדלה זו, היא הבדלת המחלוקת, שיסכימו
שיהיו שניהם אחד ושלים ביחד.

קלד) וּבְגַ"כ אַיִן כְּחָדָא וְכוּ': וּמְשׁוּם
זֶה אַ וַיֹּ הֵן אַחַת. כִּי, וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לְאֹר
יוֹם, זֶהוּ צַד אֶחָד שֶׁל סוּד הַא'. דְּהִינוּ י'
עֲלִיוֹנָה שְׁבָה, שְׁהִיא יִמִּין. וְלַחֹשֶׁךְ קָרָא לַיְלָה,
זֶהוּ צַד אֶחָד שֶׁל סוּד הַא', דְּהִינוּ י' תַּחְתּוֹנָה
שְׁבָה, שְׁהִיא שְׂמָאל. לְאַחַר זֶה, שֶׁנִּבְדְּלוּ ב'
הַצַּדִּים לַעֲשׂוֹת מַעֲשִׂים, אֶחָד, הַשְּׂמָאל, עֲשָׂה
עֵרְב, וְאֶחָד, הַיְמִין, עֲשָׂה בֶקֶר, כִּינָן שַׁעֲשׂוּ
מַעֲשִׂים, וְנִגְלוּ מַעֲשֵׂיהֶם הַסְּתוּמִים. (כנ"ל
בפלפ"ט אות ל"ב) הַסְּכִימוּ שְׁנֵיהֶם וְנִכְלְלוּ,
כְּאוֹת הו' שְׁהוּא קוּ הַאֲמֻצְעִי.

קלה) הַהִ"ד וַיְהִי עֵרְב וַיְהִי בֶקֶר:
וַיְהִי עֵרְב, הִינוּ מַצַּד הַחֹשֶׁךְ. וַיְהִי בֶקֶר, הִינוּ
מַצַּד הָאֹר. כִּינָן שַׁעֲשׂוּ מַעֲשִׂים, מִיַּד נִשְׁתַּכְּלָלוּ,
עַיִן קוּ הַאֲמֻצְעִי, לְאַחַד, שֶׁכְּתוּב יוֹם אֶחָד. זֶה
סוּד שֶׁל הָאוֹת ו' שֶׁב' הַצַּדִּים נִכְלְלוּ כּוּ לְהִיּוֹת
אֶחָד.

סוד אחד. שהוא כנ"ל. הרי שתחילה היא כלל,
דהיינו בת"ת, הכולל חו"ג. ואח"כ היא פרט
בסוד התפרטות לששה ספירות חג"ת נה"י.
ואח"כ היא כלל שהכל נעשה לפרצוף אחד.
בהויה דאלפון. והכל עולה בסוד אחד, ובמשקל
אחד, שיהיה הכל אחד. ונמצא, שהו' חזרה
להיות כלל אחד, אור אחד, הכלול בששה
קצוות.

קלג) וְרָזָא דָּא וַיִּרְא וְכוּ': עַתָּה מְבֹאֵר
הַכְּתוּבִים דְּמַעֲשָׂה בְּרֵאשִׁית עִם הַדְּבָרִים הַנ"ל.
זֶה סוּד, וַיִּרְא אֱלֹהִים אֶת הָאֹר כִּי טוֹב. אֹר
זֶה, הוּא הו', שְׁהוּא הוֹלֵךְ וּמֵאִיר בְּסוּד הַיְמִין
בְּכַלל אֶחָד. דְּהִינוּ רַק בְּחֻסְדִּים שְׁבִימִין. וְלֹא
בְּחֻכְמָה שְׁבִשְׂמָאל (כנ"ל אוֹת ק"ב). וְאַחֲ"כ
וַיִּבְדֵּל אֱלֹהִים בֵּין הָאֹר וּבֵין הַחֹשֶׁךְ, דְּהִינוּ.
שְׁאוֹת הו' חֲזָרָה לְהִיּוֹת א', שִׁישׁ בַּה' ב' זְרוּעוֹת,
יְמִין וּשְׂמָאל, זֶה מַצַּד זֶה, מִיְמִין. וְזוּ מַצַּד זֶה,
מִשְׂמָאל. אֶחָת שְׁבִימִין. נִקְרְאת אֹר, וְאַחַת
שְׁבִשְׂמָאל נִקְרְאת חֹשֶׁךְ. נִתְמַצְעָה הָאוֹת ו'
בִּינֵיהֶן, דְּהִינוּ הָקוּ שְׁבִאֲמֻצְעֵי ב' הַיּוֹדִין וְאִז
נִחְלַקָה הַמַּחְלֻקַת מִב' הַצַּדִּים, שֶׁהֵם אֹר
וְחֹשֶׁךְ, שֶׁכְּתוּב, וַיִּבְדֵּל אֱלֹהִים בֵּין הָאֹר וּבֵין

(דפוסים דף ר' טור ב')

קלו) וְדָא הוּא רָזָא דְכְתִיב וַיְהִי, וְלֹא כְתִיב וַהֲיָה. וַיְהִי, כִּד אֲתַחֲזִין בְּרָזָא דְאֵלֶף, וְעֻבְדוּ עוֹבְדִין, וְאַסְתִּימוּ וְלֹא אֲתַחֲזִין, כְּדִין כְּתִיב וַיְהִי: יִהְיֶה, וְהִשְׁמָא לֹא אִיהוּ הַכִּי, יִדְהָא אֲתַחְלִיל בְּרָזָא דוֹיָו, וְהִשְׁמָא כְּלָא יוֹם אֶחָד מִי יִמְלַל גְּבוּרוֹת ה' יִשְׁמִיעַ כָּל תְּהֵלְתּוֹ.

מְאָמַר יְקוּוּ הַמִּים מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם אֶל מְקוֹם אֶחָד

קלו) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְקוּוּ הַמִּים מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם. וַיֵּדָא סֵטְרָא תַּמְתָּהּ, סֵטְרָא חַד דְּבְרָזָא דְאֵלֶף, דְּאִיהִי סֵטְרָא דְאֶקְרִי חֶשֶׁךְ, וְדָא אִיהוּ מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם. דְּהָא מְהֵהוּא סֵטְרָא מִתְפָּרֵשׁן מִיָּין, וְנִבְעֵי בְּגִידוֹ דְּדִטְמִירוֹ, מִסֵּטְרָא אֲחָרָא דְלַעֲיִלָא, דְּאִיהוּ יְמִינָא.

קלח) אור דַּאֲתַגְנִיזוּ, בְּאֵן אֲתַר אֲתַגְנִיזוּ, בְּרָזָא דְאֵת וִוִי. וְכִד אִיהִי אֲתַגְנִיזוּ, כּוּלָא יֵאִתְגְנִיזוּן, סֵטְרָא אֲחָרָא גְנִיז עֲמִיהָ. וְעַל דָּא מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם אֶל מְקוֹם אֶחָד. וְדָא הוּא סֵטְרָא דְאִשְׁתַּאֲרַח חַד, בְּלָא חֲבָרִיָּה כִּד אֲתַגְנִיזוּ בְּקַדְמִיתָא. וּמְהֵהוּא

חלופי גרסאות

ב נ"א היה (זהר הגדול). ג נ"א ל"ג הכי (זהר הגדול). ד נ"א מוסיף אלו דויקו המים מתחת השמים דא (קראקא) נ"א ויקו וגו דא (זהר הגדול). ה נ"א בטמירו ונ"א דבטמירו (זהר הגדול). ו נ"א אתגניז (זהר הגדול).

מסורת הזהר

1) (תהלים קו) לעיל אות יד צ"כ. 2) (בראשית א) כ"א עא צ"א ז"ח יב ט"א ש"ג שמ"ב ט"ב שמ"ד ט"ג שמ"ה ט"ד ש"ה טז ט"א שמ"ז לב ט"ד שט"ו שכ"ד מד ט"ג ש"א ע ט"ג ש"ח עג ט"ד ש"י של"ו עו ט"ב ש"ד תק"ח קיב ט"ג ש"ד שכ"ו.

הסולם

יקו המים מתחת השמים אל מקום אחד האור שננגז באיזה מקום נגנו. ומשיב. הוא נגנו בסוד אות ו', שהוא קו האמצעי שמיעט הג"ד דחכמה שבשמאל (כבדיבור הסמוך) וכשהוא נגנו הכל נגנו, דהיינו כל אלו שנמשכו מצד שמאל נגנו אורם. בסו"ה וימנע מרשעים אורם (כנ"ל אות ג') והצד האחר נגנו עמו, שנלקח האור מהם. וע"כ כתוב מתחת השמים אֶל מְקוֹם אֶחָד, שמקום זה הוא הצד ימין שנשאר בתחילה, אחד בלי חכרו בעת שננגז אור השמאל. ומצד ההוא, הימין, כשנחלקו המים, של שמאל, ונקוו בתוכו בתוך הימין. אז נראתה היבשה מצד ההוא, השמאל, כלומר, שאז נראה ג"כ אור השמאל, אלא שנראה בבחינת יבשה, מחמת הדינים שבו. שו"ט ותר"א דהיבשה, שיראה ויתגלה האור שהוא יבשה מרוב הדינים. וז"ס הר ציון ירתי צפון קרית מלך רב. כי מצד ההוא נראתה החכמה ונגלתה. כי הכתוב מכנה לצד צפון, שהוא השמאל, בשם קרית מלך רב. משום שמצד ההוא, השמאל, נראה ונתגלתה החכמה בבחינת

מאמר קלו) וְדָא הוּא רָזָא וכו': וזה הוא סוד שכתוב, ויהי, ולא כתוב, והיה. ויהי, פירושו, כשב' הצדדים נראו בסוד ה' ועשו מעשים, ונסתמו ואורותיהם לא היו נראים, אז כתוב, ויהי, שפירושו, שהיה, אבל עתה אינו כך, כי עתה נכללו בסוד ה', ועתה הכל יום אחד. מי ימלל גבורות ה' ישמיע כל תהלתו. מאמר יקו המים מתחת השמים אל מקום אחד קלו) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים וכו': ויאמר אלקים יקו המים מתחת השמים. זה הוא צד התחתון, דהיינו צד שמאל, שהוא צד האחד שבסוד ה', דהיינו, י' תחתונה שבה, שהוא הצד הנקרא חשך. וזה הוא, מתחת השמים, דהיינו מתחת קו האמצעי שב' שה"ט ת"ת הנקרא שמים. כי מאותו הצד, דהיינו מקו האמצעי, נברלו המים התחתונים, שהם שמאל, מצד האחר של המים שלמעלה שהוא ימין, ונובעים בהמשכה של הסתר. כי קו האמצעי מיעט והסתיר האור דג"ד שבשמאל (כנ"ל בפלפ"ס אות ל"ב). קלח) אור דַּאֲתַגְנִיזוּ בְּאֵן וכו': שואל (דפוי" דף ו' טור ב')

סְטָרָא כַּד אַתְּפִלְגוּ מַיָּא, * וְאַתְּכְנִישׁוּ בְּגוּיָה, כְּדִין אִיתְחַזִּי וְכִשְׁתָּא מְהֵהוּא סְטָרָא. וְרָזָא דָּא הֵר צִיּוֹן יִרְכַּתִּי צְפוֹן קְרִיַת מְלֶךְ רַב. דְּהָא מְהֵהוּא סְטָרָא אִיתְחַזִּי וְאַתְּגַלְיָא. לְבַתֵּר דְּאִיתְגַּנְיֻזוּ אֲלֵין תְּרִין סְטָרִין, אַתְּהֵדֵר כְּלָא לְמַהְוִי וִוּו. וְאַסְתֵּים כְּלָא בְּגוּיָה, וְהוּה חֵד.

מַאֲמֵר תַּדְשָׁא הָאֲרֵץ דְּשָׂא

קלט) (** * וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים תְּדַשָּׂא הָאֲרֵץ דְּשָׂא וְאַתְחַבְרוּתָא דְּמִיִּין עֵילְאִין בְּתַתְּאִין לְמַעַבְד פִּירִין. מִיִּין עֵילְאִין פִּירִין וְרַבְיִין, וְעַבְדִּין אִיבִין. וְתַתְּאִין קָרָאן לֹן לְעֵילְאִין, בְּנוֹקְבָא לְגַבֵּי דְכוּרָא, בְּגִין דְּמִיִּין עֵילְאִין דְּכוּרִין, וְתַתְּאִין נִוְקְבִין. (קמ) ר"ש אָמַר, כָּל דָּא הוּא לְעֵילְא, וְהוּא כִּלְתַתָּא. א"ר יוֹסִי, אִי הֲכִי אֱלֹהִים דְּקָאֲמַר, מֵאֵן אֱלֹהִים. א"ל אֱלֹהִים סְתָם, אֱלֹהִים חַיִּים לְעֵילְא. וְאִי תִּמָּא יִלְתַתָּא,

מסורת הזהר

(U) (שם) הקסתי אות רז ב"א ש צ"א.

חלופי גרסאות

ז נ"א אתחברו מיין (דפוסים ראשונים). וז נ"א רביין וליג פירין (דפוסים ראשונים). ט נ"א לעילא (דפוסים ראשונים). י ה"ג דפוס מונקאטש ובשאר הדפוסים כתוב האי. ונ"א יהי הוא לעילא ודא לתתא (הגהות דפוס מונקאטש בשם עטרת צב"י). כ ה"ג דפוס מונקאטש ובכל הדפוסים כתוב לעילא. ל נ"א מוסיף לתתא אלקים סתם (מונקאטש).

הסולם

מאמר

תדשא הארץ דשא

בבחינת. ותראה היבשה. ומלך רב, רומח על הארת החכמה, שנקראת רב וגדול אחר שנגנזו אלו ב' הצדדים, ימין ושמאל, דהיינו שנכללו בקו האמצעי. חזר הכל להיות ו', דהיינו בשליטת החסדים, והכל נסתם בתוכו, ונעשה אור אחד. (ע"כ סתרי אותיות).

מאמר תדשא הארץ דשא

קלט) וַיֹּאמֶר אֱלֹקִים תְּדַשָּׂא וְגו'. תדשא הארץ דשא, פירוש, התחברות מים עליונים עם מים תחתונים, לעשות פירות. מים עליונים פרים ורבים ועושים פירות, ומים תחתונים קוראים לעליונים, לקבל מהם הפירות. כמו נקבה אל זכר. כי מים עליונים הם זכרים, ומים תחתונים הם נקבות.

וה"ש. תדשא הארץ דשא, אתחברותא דמיין עילאין בתתאין למעבד פירין, שהמאמר תדשא הארץ, בא ע"י חיבור מים עליונים בתחתונים שהחג"ת השפיעו הפירות לנה"י, כי מתוך שיש בפירות התכללות מהארת החכמה, ע"כ אינם יכולים להתגלות במקום חג"ת, אלא החג"ת משפיע אותם לנה"י, והם מתגלים במקום נה"י.

פירוש. ג' ספירות חג"ת שלמעלה מחזה ה"ס מים עליונים, והם זכרים, שכל האורות מושפעים מהם. אבל מקום גילוי הארת החכמה בחסדים, אינו בהם, אלא בג' ספירות נה"י שמחזה ולמטה, הנקראות מים תחתונים, להיותם למטה מפרסא שבמקום החזה. והם נקבות, שכל מה שבהם הם מקבלים מן הזכרים שהם מים עליונים, חג"ת שלמעלה מחזה. ויש טעם ב', למה שמים עליונים, שהם חג"ת, נקראים זכרים, שהוא משום שהאור שלהם (דפוי" דף ו' טור ב' *) טור ג' (** דף א' טור ד')

קמ) ר"ש אָמַר כָּל וכו': ר"ש אמר, כל זה הוא למעלה, וגם הוא מלמטה. א"ר יוֹסִי, א"כ, אֲלֵקִים שְׂאוּמֵר הַכְּתוּב, מִי הוּא הַשֵּׁם אֲלֵקִים שְׂבַכְתוּב. אָמַר לוֹ, אֲלֵקִים סְתָם, הוּא אֲלֵקִים חַיִּים שְׂלַמְעֵלָה, שְׂהוּא בִּינֵהּ, וְאֵם תְּאֵמֵר לַמְטָה, אֲלָא לַמְטָה הוּא תוֹלְדוּת, כְּש"א אֵלָה

אֵלָא לְתַמָּא אִיהוּ תּוֹלְדוֹת, כְּמַדְרָא ^א אֵלָה תּוֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ בְּהַבְרָאָם, וְאִמְרִינָן בְּהִיא בְרָאָם. וְהָהוּא דְלַעֲיָלָא, אֶבְהֵן דְכוֹלָא הוּא. אִיהִי ^ב עֲבִיד עֲבִידָתָא, וְעַל דָּא אַרְעָא עֲבִידַת תּוֹלְדוֹת, דְּהָא יִהִיא מִתְעַבְרָא כְּנוֹקְבָא מִן דְּכוֹרָא.

קמא) ר' אֶלְעָזָר אָמַר, כָּל חִילִין הֵווּ בְּאַרְעָא, וְלֹא אֶפִיקַת חִילָהָא וְאִינִן תּוֹלְדוֹת, עַד יוֹם הַשְּׁשִׁי, דְּכִתְיִב ^א תּוֹצֵא הָאָרֶץ וּגו'. וְאִי תִימָא הָא כְּתִיב ^ב וַתּוֹצֵא הָאָרֶץ דָּשָׂא. אֵלָא אֶפִיקַת תִּיקוֹן חִילָהָא לְאַתִּישְׁבָּא פְּדָקָא יָאוֹת. וְכֹלָא הָהּ גְּנִיזָא בְּהָ עַד דְּאַצְטְרִיף. דְּהָא בְּקַמִּיתָא כְּתִיב ^ב תְּהוּ וּבְהוּ צְדִיָּא וְרִיקְנִיָּא כְּתַרְגוּמוֹ, וְלִבְתַּר אֶתְמַקְנַת וְאַתִּישְׁבַּת ^ב וְקַבִּילַת זֶרְעָא וְדָשְׂאִין וְעִשְׂבִין וְאִילָנִין פְּדָקָא יָאוֹת. וְאַפִּיקַת לֹון לִבְתַּר הֵכִי. וּמְאֹרֹת נְמִי לֹא שְׁמֵשוּ נְהוּרָא דִּילְהוֹן עַד דְּאַצְטְרִיף.

חלופי גרסאות

נ ה"ג הסלם ובדפוסים הראשונים כתבו איהי ול"ג עבד. ונ"א יהי עבד (מונקאטש). נ ה"ג בדפוס מונקאטש ובכל הדפוסים לא כתוב היא. ו ה"ג בדפוס מונקאטש ובדפוסים הראשונים לא כתוב תהו ובהו. ו ה"ג בדפוס מונקאטש ובדפוסים הראשונים כתוב ותקינת נ"א ותקינת (קראקא).

מסורת זוהר

(9) (שם ב) ב"א קצב צ"א ח"א נה: קנד: צ) (שם א) ב"ב קב צ"ב שם דף קי צ"א ז"ח י ט"ב ט"ג יג ט"ב ש"ג לד ט"ב ש"י ש"מ תקיח קיב ט"ג ש"יח של"ה. (ק) (שם) הקסתי"ז אות עז ורא נ צ"ג ויהי קצ צ"ה ז"ח יג ט"א ש"א טז ט"ב ש"ב עח ט"ד ש"מ"ג.

הסולם

חדשא הארץ דשא

תּוֹלְדוֹת, כְּלוּמַר, שִׁיצִיאַת הַתּוֹלְדוֹת שְׁמַיִם וְאָרֶץ מִיּוֹחֲסוֹת אֵלֶיהָ, וְלֹא הַפְּעוּלוֹת. כְּמַדְרָא וְכו' וְאִמְרִינָן בְּה' בְּרָאָם. שֶׁהַמַּלְכוּת הוֹצִיאָה תּוֹלְדוֹת שְׁמַיִם וְאָרֶץ. וְהָהוּא דְלַעֲיָלָא, הִבְיֵנָה שְׁלַמְעֵלָה הַנְּקֵרָאֵת אֶלְקִים, הוּא אֲבוֹת הַכֹּל. כְּלוּמַר שֶׁהִבְיֵנָה מֵאִירָה בַּחֲגִי'ת הַנְּקֵרָאִים אֲבוֹת, אִיְהִי, הִבְיֵנָה, עוֹשֶׂה פְּעוּלוֹת, וְעַלֵּיהָ נֹאמַר תְּדַשָּׂא הָאָרֶץ דְּשָׂא, שֶׁהִיא פְּעוּלָה. וְעַד אַרְעָא, שֶׁהִיא הַמַּלְכוּת שֶׁמְקוּמָהּ בְּנֵה"י דו"א, עֲבִידַת תּוֹלְדוֹת, דְּהָא הִיא מִתְעַבְרָא כְּנוֹקְבָא מִן דְּכוֹרָא. וְעַלֵּיהָ נֹאמַר וְתוֹצֵא הָאָרֶץ דְּשָׂא. שֶׁהִיא קְבֵלָה דְּדֵשָׂא, מִן הִבְיֵנָה הַמֵּאִירָה בַּאֲבוֹת, שֶׁהֵם חֲגִי'ת, וְנִתְעַבְרָה בְּהֵם, וְאַחֲכִי הוֹצִיאָה אוֹתָם לַחֲוָץ.

מאמר

אלה תולדות השמים והארץ בהבראם. ואנו אומרים בה' בראם. כי כל התולדות יוצאים מן הה' שהיא למטה. ואותו שלמעלה מחזה שהם חג"ת. הם אבות הכל, והוא שעושה המלאכה. וע"כ, הארץ עושה תולדות, כי היא מתעברת מן האבות שלמעלה מחזה, כנקבה מן הזכר.

פירושו. ר"ש סבר, שאור הימין הוא מים עליונים, ואור השמאל הוא מים תחתונים (כנ"ל אות קל"ז) וז"ש, ר"ש אמר כל דא דוא דלעילא, והוא לתתא כי יש מים עליונים ותחתונים שהם ימין ושמאל שלמעלה מחזה, ויש מים עליונים ותחתונים, שהם ימין ושמאל למטה מחזה. וחולק על מה שאמר הזהר, שלמעלה מחזה הם מים עליונים ולמטה מחזה הם מים תחתונים, ונודע כי ג' ספירות נקראים אלקים, שהם, בינה, גבורה דו"א, ומלכות. וז"ש, א"ר יוסי, אי הכי, שהזוג דמים עליונים ותחתונים נוהג ג"כ בימין ושמאל שלמטה מחזה, א"כ, אלקים דקאמר, שכתוב, ויאמר אלקים תדשא הארץ דשא, מאן אלקים. אם הוא בינה או מלכות. א"ל, אלקים סתם, אלקים חיים דלעילא, דהיינו הבינה שנקראת אלקים היא שחיברה מים העליונים עם מים התחתונים. ואי תימא לתתא, ואם תאמר שהוא למטה, דהיינו המלכות הנקראת אלקים. אינו כן, אלא לתתא, דהיינו המלכות, איהו

קמא) ר' אֶלְעָזָר אָמַר וכו': ר"א אמר, כֹּל הַכַּחוֹת שֶׁל מַעֲשֵׂה בְּרֵאשִׁית, הֵיוּ בְּאָרֶץ, שֶׁהִיא הַמַּלְכוּת, וְלֹא הוֹצִיאָה הַכַּחוֹת, שֶׁהֵם הַתּוֹלְדוֹת שֶׁלָּהּ, עַד יוֹם הַשְּׁשִׁי, שֶׁנֹּאמַר תּוֹצֵא הָאָרֶץ נֶפֶשׁ חַיָּה וּגו'. וְאִם תֹּאמַר, הִרִי כְּתוּב גַּם בְּיוֹם ג', וְתוֹצֵא הָאָרֶץ דְּשָׂא וּגו'. אֵלָא בְּיוֹם ג', הוֹצִיאָה תְּקוֹן הַכַּחוֹת לְהַתִּישֵׁב בְּהֵם כְּרֹאזִי, דְּהֵינּוּ לְגַמּוּר אוֹתָם כֹּל צָרְכָם. וְעוּד הַכֹּל הִיָּה גִנּוּזָא בְּהּ, עַד הַשַּׁעָה שְׁצָרִיכָה לְהוֹצִיא אוֹתָם, שְׁהוּא בְּיוֹם הַשְּׁשִׁי. כִּי בַתְּחִילָה כְּתוּב, וְהָאָרֶץ הִיתָה תְּהוּ וּבְהוּ, שֶׁפִּירוּשׁוֹ כְּתַרְגוּמוֹ, צְדִיא וְרִיקְנִיָּא, שְׁהִיתָה רִיקְנִית. וְאַחֲכִי בְּיוֹם

(דפויי דף א' טור ד')

מֵאמֵר יְהוָה מְאֹרוֹת בְּרָקִיעַ הַשָּׁמַיִם

קמב) ¹ יְהוָה מְאֹרוֹת בְּרָקִיעַ הַשָּׁמַיִם, מְאֹרֹת כְּתִיב חֶסֶד, לְאֶכְלָלָא חֵינְיָא בִישָׁא דְאַטִּיל זִהְמָא וְעֵבִיד פִּירוּדָא, דְלֹא מְשַׁמֵּשׁ שְׁמֵשָׁא בְּסִיְהָרָא. מְאֹרֹת: לְוֹטִין. וְעַל ² דְּאֵגְרִים דְּאֶתְלַטְיָא אַרְעָא, דְּכְתִיב אַרְוֵהָ הָאֲדָמָה בְּעֵבֹרְךָ. וְכַגֵּ"כ מְאֹרֹת כְּתִיב.

קמג) יְהוָה מְאֹרֹת, דְּאֵסִיְהָרָא. בְּרָקִיעַ הַשָּׁמַיִם, דְּאֵשְׁמֵשָׁא. וְתַרְוֵיהּ בְּכָלְלָא חֶדָא ³ לְאֶזְדוּגָא, לְאַנְהָרָא עֲלָמִין לְעֵילָא וְתַתָּא, מְשַׁמֵּעַ דְּכְתִיב עַל הָאָרֶץ, וְלֹא כְּתִיב בְּאָרֶץ, דְּמְשַׁמֵּעַ לְעֵילָא וְתַתָּא. חוּשְׁבֵן דְּכֹלְלָא ⁴ בְּסִיְהָרָא הוּא.

קמד) ר"ש אָמַר גִּימְטְרִיאוֹת וְחוּשְׁבֵן תְּקוּפוֹת וְעֵיבֹרִין, כֹּלָא הוּא בְּרָזָא

מסורת זוהר

¹ (שם) ב"ה צה צ"ג ז"ח ו ט"ג ש"ה.

חלופי גרסאות

² פ נ"א דאגרים ול"ג דא גרים (ווינציא אמשטרדם). ³ צ נ"א לא ידווגא (קראקא). ⁴ ק נ"א דסיהרא הוה (דפוסים ראשונים).

הסולם

מאמר

יהי מאורות ברקיע השמים

חוץ מבשעת הזווג עם המלכות, שאז ממשיך חכמה בשביל המלכות, וז"א מרויח אז הארת חכמה בשבילה. וז"ש. **לְאֶזְדוּגָא לְאַנְהָרָא עֲלָמִין לְעֵילָא וְתַתָּא**. שאע"פ שהזווג הוא, כדי שז"א שהוא עולם העליון ישפיע להמלכות שהיא עולם התחתון, עכ"ז, גם ז"א עצמו שהוא למעלה ג"כ מאיר ביותר מכת הזווג. וז"ש, **לְאַנְהָרָא עֲלָמִין לְעֵילָא וְתַתָּא**. דהיינו בעולם העליון שהוא ז"א ובעולם התחתון שהוא המלכות. **מְשַׁמֵּעַ דְּכְתִיב עַל הָאָרֶץ וְלֹא כְּתִיב בְּאָרֶץ** שאם הארת הזווג לא היתה מגיעה רק למלכות בלבד, היה צריך לומר, יהי מארת ברקיע השמים להאיר **בְּאָרֶץ**, שהיא המלכות שנקראת ארץ. ולמה כתוב **עַל הָאָרֶץ**. לרמוז שגם העולם העליון, שהוא על הארץ מקבל ג"כ מהארת הזווג, כנ"ל. והוא משום, **דְּחוּשְׁבֵן דְּכֹלְלָא בְּסִיְהָרָא הוּא**, חשבון פירושו הארת חכמה (כמ"ש בזהר פקודי אות כ"ח), והיא מאירה רק בלבנה בלבדה, אבל ז"א אינו מאיר רק בחסדים. וע"כ בעת הזווג בסבת המלכות מאיר בחכמה גם הוא. ונמצא גם ז"א מקבל מהארת הזווג.

קמד) ר"ש אָמַר גִּימְטְרִיאוֹת וְכוּ': מביא ראייה לדבריו מדברי ר"ש אלו רש"א גימטריאות וחושבן תקופות ועיבורים, שה"ס המוחין דמספר וחשבון, שהם מדרגות הארת החכמה. הכל הוא בסוד הלבנה, שהוא המלכות, כי למעלה בו"א אין שם הארת החכמה. א"ל

ג', שהוא ת"ת, דהיינו קו האמצעי, נתתקנה ונתישבה הארץ. שהיא המלכות, ע"י קו האמצעי, וקבלה זרע ודשאים ועשבים ואילנות כראוי, שה"ס התולדות של מעשה בראשית. והוציאה אותם אח"כ ביום הששי, שה"ס יסוד. והמאורות שנעשו ביום ד', גם כן לא שמש האור שלהם ביום רביעי, אלא בשעה שצריך.

מאמר יהי מארת ברקיע השמים

קמב) **יהי מארת ברקיע השמים:** מארת כתוב, חסר ו', שמשמעונו לשון קללה, הוא בא לרבות ולכלול את הנחש הרע, שניתנה לו אז אחיזה בקדושה, שהטיל זוהמא ועשה פירוד שלא ישמש השמש בלבנה, דהיינו בין ז"א שנקרא שמש, ובין המלכות שנקראת לבנה מארת, פירושו קללות, וע"כ גרם, בהסתה שלו לחטא עץ הדעת, שנתקלה הארץ, שכתוב, ארורה האדמה בעבורך. ומשום זה כתוב מארת בלי ו'. (עי' ב"א אות קס"א).

קמג) **יהי מארת דא וכו':** יהי מארת, היינו הלבנה, שהיא המלכות ברקיע השמים, הוא השמש, שהוא ז"א. ושניהם, כללם הכתוב בכלל אחד, שנאמר, יהי מארת ברקיע השמים. שידווגו ויאירו העולמות, למעלה ולמטה. זה משמע משכתוב, על הארץ, ולא כתוב, בארץ, שזה משמע למעלה ולמטה. כי חשבון הכל הוא בלבנה.

פירושו. ז"א ה"ס חסדים המכוסים מחכמה, (דפויי דף א' טור ד')

דְּסִיְהָרָא, דְּהָא לְעִילָא לָאו אִיהוּ. א"ל ר' אֶלְעָזָר, וְיָלָא, כְּמָה ׀ חוּשְׁבָנִין קָא עֲבָדִי חֲבָרִיא. א"ל, לָאו הָכִי, אֶלָּא חוּשְׁבָנָא קְיִימָא בְּסִיְהָרָא, וּמִתְמָן יִיעוּל בִּינָא לְמַנְדַע לְעִילָא. א"ל, וְהָא כְּתִיב ׀ וְהָיוּ לְאוֹתוֹת וּלְמוֹעֲדִים. א"ל לְאַתָּת פְּתִיב חֶסֶר. א"ל וְהָא כְּתִיב וְהָיוּ. א"ל הוּוּיִין, דְּכָלְהוּ דִּיהוּן בְּהַ, תְּפֹאֲסָקוּפָה דָּא דְאַתְמַלְיָא מְכוּלָּא, אֲבָל חוּשְׁבָנָא דְכָלָּא, בְּסִיְהָרָא הוּא.

קמה) תָּא חֲזִי, נְקוּדָה תְּדָא שִׁירוּתָא מִתְמָן לְמִימְנִי, דְּהָא מַה דְּלָגוּ מַהְהוּא נְקוּדָה, לָא אֲתִיידַע, וְלָא אֲתִייהִיב לְמִימְנִי. א וְאִית נְקוּדָה לְעִילָא, סְתִים וְלָא אֲתַגְלִיא כְּלָל, וְלָא אֲתִיידַע, וּמִתְמָן שִׁירוּתָא בְּ לְמִימְנִי, כָּל סְתִים וְעִמְיָקָא. הָכִי נְמִי אִית נְקוּדָה לְתַתָּא דְאַתְגְּלִיא, וּמִתְמָן הוּא שִׁירוּתָא לְכָל חוּשְׁבָנָא וְלְכָל מְנָן. קמו) וְעַל דָּא גְּהָא הוּא אַתְרַ, לְכָל תְּקוּפּוֹת וְגִימְטְרִיאוֹת עִיבּוּרִין זְמָנִין חֲזִי וְשַׁבְתִּי. וְיִשְׂרָאֵל דְּדַבְּקוּ בֵּיהּ בְּקַב"ה, עֲבָדִין חוּשְׁבָנָא לְסִיְהָרָא, וְאִינוּן דְּבָקִין דְּבַה, וְסָלְקִין לָהּ לְעִילָא, דְּכְתִיב ׀ וְאַתֶּם הַדְּבָקִים בְּה' אֱלֹהֵיכֶם וּגו'.

חלופי גרסאות

ר ה"ג מונקאטש ובדפוסים הראשונים כתוב והא. ש נ"א מוסיף חושבנין ועבורין (דפוסים ראשונים) נ"א חושבנין ושעורין (מונקאטש) ת נ"א בקופא (קראקא) נ"א כקופא (ווינצ'יא). א נ"א אית (דפוסים ראשונים). ב נ"א למכני (דפוסים ראשונים). ד נ"א ביה (דפוסים ראשונים).

מסורת הזהר

(ש) (שם) שם יחזי קעט צ"ד שם דף קצה צ"א ת"ז תי"ח לג. ת"ע קלא. ז"ח טו ט"ד שני"א. (ת) (דברים ד) ב"ב קו צ"א.

כל סתום ועמוק (קראקא). ג נ"א ל"ג הכא (דפוסים ראשונים). ד נ"א ביה (דפוסים ראשונים).

הסולם

יהי מאורות ברקיע השמים

נקודה דהיינו מה שלמעלה מא"א, שהוא רישא דלא אתיידע, לא נודע, ולא ניתן להמנות. ויש נקודה שניה למעלה, שהיא בינה, הסתומה, ולא נגלה כלל, ולא נודעת, והיינו ג"ד דבינה המלוכשות באו"א עלאין, ומשם, מ"ת דבינה המלוכשות בישו"ת, הוא התחלה למנות כל סתום ועמוק, כי בישו"ת מתגלה החכמה כדי להשפיע למלכות. ויש גם כן נקודה למטה, שהיא מלכות, שהיא מתגלית בחכמה, ומשם היא התחלה לכל חשבון ולכל מנין. כי בה מתגלים כל המחזין דהארת חכמה כנ"ל. (ועי' בפלפלה"ס אות מ"א) פירוש. כי א"א הוא שורש לחכמה, דהיינו חכמה סתימאה שבו. אבל נסתם, ואינו מאיר אלא במקומו עצמו ולא למטה. וישו"ת, שה"ס ז"ת דבינה, עולים לראש א"א, ומקבלים ממוחא סתימא. אבל גם בהם אין החכמה מתגלה לצורך עצמם, אלא כדי להשפיע למלכות. ורק במלכות, הוא מקום הגילוי של החכמה.

מאמר

ר' אלעזר, ולא, שלמעלה ממלכות אין הארת חכמה. הרי כמה חשבונות עושים החברים. וכי כל אלו רק במלכות בלבד. א"ל, אינו כן, אלא החשבון, שה"ס הארת החכמה, נמצא בלבנה, שהיא המלכות בלבדה, ומשם נכנס האדם לדעת למעלה ממנה. כי בעת הזווג מאירה החכמה מן המלכות, גם בז"א כנ"ל. א"ל, והרי כתוב, והיו לאותות ולמועדים, שהוא לשון רבים, ומשמע שסובב על שניהם. א"ל לאתת, כתוב חסר ו'. להורות שהוא לשון יחיד, וסובב רק על הלבנה. א"ל והרי כתוב, והיו. שהוא לשון רבים. א"ל, והיו אינו סובב על השמש והירח, אלא על היות המחזין, ופירושו, שכל היות כולם של המחזין, יהיו בה, בלבנה, כעגלה זו המלאה מכל. אבל חשבון הכל, דהיינו הארת החכמה, הוא בלבנה בלבדה אסקיפא פירושו עגלה המכוסה גג. מלשון אסקפי של בת שבע (מדרש תהלים ג') (א).

קמו) ועל דא הכא וכו': ועל כן, כאן, במלכות, הוא המקום לכל התקופות והגימטריאות ועבורים וזמנים וחגים ושבתות, שכל אלו ה"ס מוחזין דהארת חכמה, שאינם מתגלים

קמה) תָּא חֲזִי נְקוּדָה וכו': בוא וראה נקודה אחת, שהיא א"א, שהיא התחלה למנות משם. שהיא שורש לגילוי מוחזין דמנין וחשבון. וע"כ נקרא א"א ראשית (כמ"ש לעיל בזהר ב"א דף ו' אות ב') כי מה שמלפנים מאותה (דפוי" דף א' טור ד')

מאמר עֶשֶׂר סְפִירוֹת בְּלִימָה

קמז) ^(ח) מתניתין. עֶשֶׂר סְפִירוֹת בְּלִימָה. א. תָּנַן אַרְבַּע תְּקִיפִין רוּחֵי עֲלָמָא, תָּרִין סְטָרִין וּמְשִׁין, מְטָלְנוּי עֶבֶד בְּגוּוֹן. אֲתָקִין חַד בְּלֵי כְלוּם. וְנִפְיָק מְצָפוֹן, חַד סְפָר וְשׁוּי עֲלוּי תְּלַת אֲתוּוֹן וְשִׁימָן. אֲתָקִין תְּחוּתוּי תְּלַת וְאַחֲרֵינֵין, וְשִׁים חַד עַל תָּרִין, וְשׁוּי עֲלוּי אֵת ת'.

חלופי גרסאות

ה מכאן עד אות קנ"ח לא כתוב בדפוסים הראשונים, סאלוניקי וקראקא. ו ג"א חמשי (מונקאטש). ז ג"א אחין (וויצניא).

הסולם

מאמר

עשר ספירות בלימה

שגילוי האורות בסדר ג' קוין מכונה נסיעה, משום שהם בתלת דוכתי, (נ"ל בזהר בשלח דף ל"ט ד"ה וג') וז"ש, מְטָלְנוּי, עֶבֶד בְּגוּוֹן, שנסיעותיו לגלות אור החסדים ואור החכמה, הוא עושה רק בב' הקוין ימין ושמאל בלבד. אֲתָקִין חַד בְּלֵי כְלוּם, כי קו אחד האמצעי, התקין בלי כלום, כלומר שאין בבחינתו עצמו כלום, והוא רק כולל אותם האורות, שיש בקו ימין ובקו שמאל, ואינו מוסיף עליהם שום חידוש אור מה שהוא. ואחר שביאר ג' קוין דז"א, מתחיל לבאר ספירת הכתר של המלכות. וז"ש, וְנִפְיָק מְצָפוֹן חַד סְפָר, שמצד שמאל של ז"א, המכונה צפון, יצא ספר אחד, שהוא המלכות הנקראת ספר, שהיא מקבלת מג' קוין דז"א. והיינו ספירה ראשונה דמלכות הנקראת כתר. וְשׁוּי עֲלוּי תְּלַת אֲתוּוֹן וְשִׁימָן, ששם על המלכות ג' אותיות, שהם ג' קוין הנמשכים מג' קוין דז"א, שהם חג"ת דכתר, אֲתָקִין תְּחוּתוּי תְּלַת אַחֲרֵינֵין, היינו ג' קוין שמחזה דפרצוף הכתר ולמטה, הנקראים נה"י דכתר. רש"י חד ע"ל תרין, שרשם ספירה אחת על שנים, כלומר שהתקין ג' קוין דג"ר, שקו האמצעי הוא למעלה, וב' קוין הימין והשמאל הם למטה. כי כתר דכתר, הוא קו אמצעי, המיוחד ימין ושמאל, שהם חכמה ובינה דכתר. (ועי' בפלפ"ס אות מ'). ובהו נשלמו עשר ספירות דכתר. אמנם יש ע"ס גם בכל ספירה וספירה שלמטה מכתר, אלא שאינו מזכיר בהן כל הענינים, אלא רק העקרם המיוחדים ביחד לכל ספירה בפ"ע, ולא יותר. ורק בכתר, שהוא שורש כל הספירות, מזכיר עשר הספירות שבו.

ונודע שבכתר דכל מדרגה תלוי תקון המתקלא, שה"ס מסך הכפול מעלית המלכות לבינה שאין המלכות יוצאת משם לעולם, כמ"ש

מתגלים אלא במלכות נ"ל. וישראל הדבקים בהקב"ה עושים חשבון ללבנה, שהיא המלכות, דהיינו שממשיכים חכמה מן המלכות והם דבקים בה, ומעלים אותה למעלה. שכתוב, ואתם הדבקים בה' אלקיכם וגו'.

מאמר עשר ספירות בלימה

קמז) מתניתין, עֶשֶׂר סְפִירוֹת וכו': משנה. ביאוד עשר ספירות בלי מה. ספירה א' היא ספירת הכתר. למדנו ארבעה רוחות העולם חזקים. ב' צדדים הם ממשיים, נסיעותיו עושה בתוכם. התקין צד אחד בלי כלום. ויצא מצד צפון ספר אחד. ושם עליו ג' אותיות רשומות. התקין תחתיו שלש אותיות אחרות. ושם אחד על שנים. ושם עליו אות ת'.

פירוש. זהו מבאר והולך כאן עשר ספירות שבמלכות, מבחינת עקרי החידושים המיוחדים לכל ספירה בפני עצמה. ותחילה מבאר הספירה הראשונה שהיא כתר שבמלכות. ומשום שהיא ספירה הראשונה שהיא השורש לט"ס האחרות, לכן מביא בה ג' קוין של ז"א, שמהם מקבלת כתר המלכות. וממנה נמשך לשאר הספירות שבמלכות. וע"כ אינו מביא אותם בשאר הספירות. ואח"כ מביא ג' אמצעיות שהן חג"ת דכתר, וג' אחרונות, שהן נה"י דכתר, ולבסוף מביא כח"ב דכתר.

וז"ש, תָּנַן אַרְבַּע תְּקִיפִין רוּחֵי עֲלָמָא, שהם ד' רוחות העולם דרום צפון מזרח, שהם סוד ג' קוין דז"א חג"ת, ורוח מערב, שהיא סוד המלכות, המקבלת מג' קוין דז"א. ומבאר אותם, ואומר, תָּרִין סְטָרִין מְשִׁין, שב' הצדדים, שהם קו ימין וקו שמאל, הם אורות ממשיים, כי כל אורות החסדים הם בקו ימין, וכל אורות החכמה הם בקו שמאל. ונודע,

(דפרי" דף א' טור ד')

קמח) ב. "אפיק מצפון ספר תנין, באתון ארבע, רשימין תנין על חד, ושני עליו את ה'.

קמט) ג. אשטח על * יקונדא בספר תליתאי, סטרא חד באתותא, חד רשימא בכתרא דמלכותא, תלי לה מעילא לעילא, ומינה סטרא חד רשים אומנא, ושני בה ההוא את. בההוא את אומנותא אשכלל, ואשכלל סטר צפון ואתברי מינה, תחותיה אשכללו תלת סטרי מתלת זיותיה, ושני עליו את וא'.

חלופי גרסאות

ח נ"א נפיק (ורנצ'א), ט נ"א דרשימין (ורנצ'א), י נ"א קוטא (ככל הדפוסים). כ ה"ג הסלם נ"א באתות (א) (ככל הדפוסים). ל נ"א הלילה ול"ג תלי לה (מונקאטש) נ"א הלילא (ורנצ'א). מ ה"ג הסלם נ"א מעילאי לעילאי (ורנצ'א) נ"א מעילאי לעילא (מונקאטש). נ נ"א מניה (ורנצ'א).

הסולם

עשר ספירות בלימה

מאמר

נשתכללו ג' צדדים מג' זיוים, ונתן עליו אות ו'. קונדא, פירושו חשבון, מלשון קונטא לא מחיק (ירושלמי ב"ב י') זיויתיה פירושו זיוים והדרים, מלשון בני זיונא (כתובות ס"א).

נודע שספירת החכמה אינה מאירה חכמה לתחתונים, אלא רק ספירת הבינה, שחזרה להיות חכמה, היא המאירה חכמה לתחתונים. וזהו שמשמיענו הזהר בביאור ספירה הג' דמלכות, שהיא בינה. גם נודע שהחכמה מכונה חשבון (כמ"ש בזהר פקודי אות כ"ח) ו"ש, אשטח על קונדא בספר תליתאי, ששטח על החשבון שבספר הג', שהוא בינה שחזרה לחכמה, הנקראת חשבון, ובכדי לגלות החכמה שבה, שטח עליה, סטרא חד באתותא, צד אחד שבאותיות, שהוא צד צפון, דהיינו קו שמאל, שבו מתגלה החכמה שבבינה. ונודע שקו שמאל בתחילתו אינו יכול להאיר מחמת המחלוקת שיש לו עם הימין, עד שקו האמצעי ממעט הג"ר דחכמה שבו, ומיחדו עם הימין (כנ"ל בפלפוח"ט אות ל"ב) גם נודע שקו האמצעי שואב כח למעט את החכמה שבשמאל מן המתקלא המתוקנת בספירת הכתר (כמ"ש בספרא דצניעותא אות ה' ע"ש, ולעיל אות קמ"ה ו"ש חד רשימא, שהיא המתקלא, דהיינו אות ת' (כנ"ל אות קמ"ו) בכתרא דמלכותא, המתוקנת בספירה הא' דמלכות, שהיא כתר מלכות, תלי לה מעילא לעילא, היא תלויה על הבינה מלמעלה למעלה, כי למעלה מבינה היא חכמה, וממעל החכמה, עומדת הרשימה, שהיא המתקלא, ומינה, סטרא חד רשים אומנא, וממנה, מן המתקלא, נמשך צד אחד, שהוא האומן הרושם, דהיינו צד האמצעי הנמשך ומקבל

(כמ"ש בספרא דצניעותא אות ד' ואת ה' בהסולם עש"ה) שלולא תקון זה לא היה יכול קו האמצעי ליחד ב' הקוין, ימין ושמאל, זה בזה (כמ"ש שם) וסוד המתקלא הזה מרומו באות ת'. ו"ש, ושני עליו אות ת'. ששם המתקלא המכונה ת', בספירת הכתר.

קמח) ב'. אפיק מצפון וכו': ספירה ב) היא ספירת החכמה הוציא מצפון, שהוא קו שמאל דו"א, ספר שני, דהיינו ספירה שניה של המלכות הנקראת ספר, והיא חכמה דמלכות בארבעה אותיות, שהם בג' קוין ומלכות המקבלת אותם. כלומר שניקרו יחס של המלכות היא משמאל דו"א, אבל אינה נאצלת משמאל דו"א, בלבד, אלא מג' קוין ומלכות. שה"ט ד' רוחות העולם דו"א. וג' הקוין שבספירת החכמה שבמלכות זו, רשומים שנים על אחד, שב' קוין ימין שמאל הם למעלה וקו האמצעי הוא למטה. דלא כג' קוין כח"ב שבכתר מלכות, שהם רשומים אחד על שנים, כנ"ל בדבור הסמוך. כי זה נוהג רק בכתר בלבד, אבל מחכמה ולמטה נמצאים ימין ושמאל למעלה והאמצעי למטה. ונתן עליה אות ה'. כי אות ה' רומזת על מלכות, ומלכות מקושרת בחכמה, בסוד, אבא יסד ברתא.

קמט) ג'. אשטח על קונדא וכו': ספירה ג) היא ספירת הבינה. שטח על חשבון של ספר השלישי, שהוא בינה דמלכות, צד אחד של האותיות. רשימה אחת שבכתר מלכות, התלויה עליה מלמעלה למעלה, וממנה נמשך צד אחד שהוא אומן הרושם, ונתן בה אות ההיא. באות ההיא נשתכללה האומנות, וצד צפון נשתכלל ונברא ממנה. תחתיה (דפרי"ך דף א' טור ד' *) דף ב' טור א')

קנ) ד', אָפִיק לְעֵילָא קַרְדְּנוּתָא דְסִיְהָרָא, לָהּ אַרְבַּע רִישֵׁין, בְּסִפְרָא רְבִיעָאָה אֶטְבַּע לִיהּ, בְּכִסְיָא דְתַהוּמָא רַבָּא, הוּא תַהוּמָא רַבָּא דְדִינָא אֲתִיְהִיב, אַתְרַּבּי דִּינָא מוֹתְבָא. הֵהוּא דְכְתִיב « מִשְׁפָּטֶיךָ תְּהוֹם רַבָּה. אֲשֶׁרֵי עָלְוֵי תַרְיִן אֲתוּן רִשִׁימָן בְּעִזְקָתָא דְמַלְפָּא, הִיא עִזְקָא, בְּהַ גְּטָלִין, בְּהַ שְׂרִיָּין. שְׂוֵי תַד עַל ד', וְאוֹתִיב עָלְוֵי אָת אֶלְף.

מסורת הזהר

(א) (תהלים לו) שמות ק צ"ע ח"א סה. ח"ב קצה. רלח: רלט: רמד: רסח: ת"ז חכ"א נט.

הסולם

מאמר

עשר ספירות בלימה

המלכות בסוד ד', שאין בה אלא בחינת ד' המלאכים, שהם המרכבה שלה, והיא או דלה וחשכה בלי אור. ומצב הב', כשנתדבקה בסוד קו האמצעי, ונעשתה נקודה דאמצעיתא, דהיינו שז"א תקן בה את המסך להמשכת חסדים, בזווג דהכאה עם אור העליון, שמחמת זה נתדבקה בקו האמצעי ונעשתה נקודה אמצעית. ואז נתוספה בחינת נקודה האמצעית על המרכבה של ד', ונעשתה ה' (כמ"ש לעיל אות ל"ח ע"ש) ונמצא שאין ספירת החדד מאירה במלכות, אלא במצב הב' שהיא בבחינת ה'. וז"ש, אָפִיק לְעֵילָא קַרְדְּנוּתָא דְסִיְהָרָא, שמתחילה יצאה המלכות בבחינת חשכות הלבנה, דהיינו שהיתה במצב הא' שקבלה חכמה בלי חסדים מקו שמאל דבינה. לָהּ אַרְבַּע רִישֵׁין, שבמצב הזה אין לה אלא מרכבה של ד'. והיא דלה וחשכה בלי אור. ובמצב הב', בְּסִפְרָא רְבִיעָאָה, שהיא ספירת אור החדד שמשגת במצב הב', כשהיא בסוד ה', אֶטְבַּע לִיהּ בְּכִסְיָא דְתַהוּמָא רַבָּה, הוא מטביע את החשכות והדינים שבקרדנותא דסיהרא, בעשירות, דהיינו ברוב החסדים, היוצאים על המסך שנקרא תהום רבה. כי כל החשכות והדינים פרחו ממנה, והיא נעשתה מלאה אור. ויש ב' מיני מסכים, א' נקרא תַהוּמָא זוּמָא, וה"ס המסך מבחינת המלכות בלבדה. ב' ה"ס תַהוּמָא רַבָּה, וה"ס המסך הממותק בבינה. ונקרא רבה על שם הבינה, שהיא רבה. ומשמיענו, שתקון המסך שהמלכות קבלה מקו האמצעי, הוא מבחינת המסך דתהומא רבה, דהיינו הממותק בבינה. (ועי' באדרא רבה אות ר"ד) וז"ש, הוּא תַהוּמָא רַבָּה דְדִינָא אֲתִיְהִיב, כלומר, שבמסך עצמו אין בו דין, להיותו מבינה, אלא שהדין ניתן בו מן המלכות שעלתה למקום בינה. באפן, שהוא אַתְרַּבּי דִּינָא מוֹתְבָא, שהוא מקום, שבו יושבים בית דין. כלומר, כמו שאין במקום של בית דין שום דין מחמת עצמו, אלא מחמת

ומקבל כח מן הרשומה שבכתר מלכות כדי לתקן את השמאל וליחדו עם הימין, שתקון זה נבחן לאומנות של קו האמצעי. ושוי בה ההוא אַת, ואות זו, שהיא קו האמצעי, נתנת בבינה, כדי לתקן קו השמאל שבה. בההוא אַת אומנותא אשתכחלל, באות הזו, שהיא קו האמצעי, נשתכלל האומנות, שהיא תקון היחוד של ימין ושמאל. ואשתכחלל סטר צפון ואתברי מינה, וע"י אות הזו, שהיא קו האמצעי, נשתכלל צד צפון, שהוא קו שמאל, ונתמעט על ידה. כי הג"ר דחכמה שבשמאל נתמעטו על ידי קו האמצעי, כנ"ל. אַתְבְּרִי פִי נַתְמַעַט (בהקט"ז אות מ"ד) ומאלו ג' הקוין, נמשכים ג' קוין אחרים מחזה ולמטה, הנקראים נצח הוד יסוד. וז"ש תַחֲוֹתְהוּ, דהיינו מחזה ולמטה דבינה זו, אַשְׁתַּכְּחַלְלֵי תַלְתָּ סְטְרוּי, דהיינו ג' קוין נה"י, מַתְלַת זְיוּתִיהּ, מג' אורותיו, דהיינו מג' קוין הנ"ל שלמעלה מחזה דבינה. ושוי עָלְוֵי אֹת ו', שנתן בבינה אות ו', שה"ס תקון קו האמצעי הרמוז באות ו'.

קנ) ד'. אָפִיק לְעֵילָא וכו': ספירה ד) היא ספירת החדד. הוציא למעלה החשכות של הלבנה, לה ארבעה ראשים. הטביע אותה בספר הרביעי שהוא חסד. בעשירות של תהום רבה היא תהום רבה שהדין ניתן בה, מקום ומושב של בית דין. ההוא שכתוב, משפטין תהום רבה. והשרה עליו שתי אותיות רשומות בטבעת המלך. היא הטבעת, שבה נוסעים ובה חונים. נתן אחד על ארבעה, והושיב עליו אות א'. כְּסִיפָא פִירוּשׁוֹ עֲשִׂירוֹת, מלשון ובעלי גבורה ותיקים וכסיפים (ספרי בהעלותך) שפירושו, עשירים בעלי כספים.

פירושו. כי נתבאר לעיל באות ל"ח, שהמלכות היתה ד' ואח"כ נעשית ה', שפי' שיש ב' מצבים במלכות א) כשמקבלת מקו שמאל דבינה, והיא בחכמה בלי חסדים, או (דפ"י דף ב' טור א')

קנא) ה, אַשְׁטַח עַל זְיוֹיְתָא דְסֵפֶר חֲמִישָׁא פְּרוּכְתָא דְפֶרְסָא, לְאַפְרָשָׁא מִתְּפִאִין לְעִילָאִין, בְּהָ אֲתִיְהִיב רְשׁוּתָא לְמָאן דְרָשִׁים. מְעִילוֹי מִיְנָה נְטִלִין בְּהָ תְרִין תְּקִיפִין, אֶלְף עֶלְמִין בִּיהָ, יְרוּתָא דְאַחְסָנָא סְמִיךְ עֲלוֹי, עֲבִיָה חֲמֵשׁ אֲתָוִן רְשִׁימִין בְּתֵרִין, תָּלַת עַל תְּרִין. אֲתָקִין גְּבוּי תְרִין אֲחֲרָנִין, רְשִׁימוֹ בְּרָזָא דְחֲמֵשׁ, חֲמֵשׁ גּוֹ חֲמֵשׁ, שְׁוִי עֲלוֹי אֶת יוֹד.

חלופי גרסאות

ט ה"ג הסלם נ"א חיותא ונ"א וזייתא (ווינציא) ונ"א עילתא (מונקאטש). ע אפשר דלא גרסין ביה (כל הדפוסים).

הסולם

עשר ספירות בלימה

שתי אותיות אחרות, הרשומות בסוד חמש, חמש תוך חמש. נתן עליו אות י'.

פירוש. פרוכתא דפרסא, ה"ס הסיוס שנעשה באמצע כל מדרגה, תחת החכמה, מחמת עלית המלכות למקום בינה (כמ"ש) בפלפח"ס אות ט"ז) ואפילו לעת גדלות, שהמלכות יורדת מבינה למקומה, ובינה ותו"מ חוזרים למדרגתם, (כמ"ש שם באות י"ז) אין הפרסא מתבטלת, אלא בינה ותו"מ צריכים לעלות למעלה מפרסא ושם הם מתחברים עם מדרגתם (כמ"ש בזהר ויקהל אות קל"א בהסולם ע"ש) ותקון זה מסייע לקו האמצעי המתקן את קו השמאל שלא יאיר אלא ממטה למעלה. דהיינו שלא יתפשט למטה מפרסא (בכפולפח"ס אות ל"ב).

וז"ש, אַשְׁטַח עַל זְיוֹיְתָא דְסֵפֶר חֲמִישָׁא פְּרוּכְתָא דְפֶרְסָא, דהיינו הפרסא הנ"ל המגבלת את השמאל, שהוא גבורה הנק' ספר חמישאה, שלא יאיר למטה מפרסא. לְאַפְרָשָׁא מִתְּפִאִין לְעִילָאִין, שהפרסא מבודלת בין חג"ת שלמעלה מפרסא, ובין נה"י שלמטה מפרסא. בְּהָ אֲתִיְהִיב רְשׁוּתָא לְמָאן דְרָשִׁים. שהפרסא נותנת רשות, דהיינו שמסייעת לקו האמצעי, הרושם שהארת השמאל לא יאיר ממעלה למטה. כי הפרסא מפסקת אותו. ונתבאר לעיל בסמוך, שהימין והשמאל, דהיינו החסד והגבורה, כלולים זה מזה, ויש חסד וגבורה בספירת הגבורה, ויש חסד וגבורה בספירת החסד.

וז"ש, מְעִילוֹי מִיְנָה, למעלה מפרסא, נְטִלִין בְּהָ תְרִין תְּקִיפִין, נוסעים, דהיינו שמאירים, כנ"ל בדבור הסמוך, שני אורות חזקים, דהיינו חסד וגבורה שבגבורה. ולהיות שניהם בגבורה, ע"כ קורא אותם תקיפין. ומשמיענו, שחסד וגבורה דגבורה, אלו אינם מאירים כלום למטה מפרסא, אלא למעלה

מפרסא

מאמר

ישיבת בית הדין בו, כך אין בכינה עצמה שום דין, אע"פ שהמלכות, שה"ס בית הדין, עלתה בתוכה. וז"ש הוּא דְכִתִּיב, מִשְׁפָּטִיךְ תְּהוּם רְבֵה, כִּי מִשְׁפָּט רֹמֵז עַל רַחֲמִים, וְהוּא מִשׁוּם שֶׁהַמֶּסֶךְ הוּא מִתְּהוּם רְבֵה, שְׁמַעֲיָקֶרֶוּ אִין כּוֹ דִין, ע"כ מתגלים עליו הרחמים.

ונודע שע"י תקון זה של קו האמצעי נכללו ב' הקוין ימין ושמאל, שהם חסד וגבורה, זה בזה. באפן, שיש חסד וגבורה בספירת החסד, וכן יש חסד וגבורה בספירת הגבורה. וז"ש, אֲשֶׁרֵי עֲלוֹי תְרִין אֲתָוִן, שהשרה בספירת החסד ב' אותיות, דהיינו ב' קוין, חסד וגבורה. רְשִׁימִין בְּעִזְקָתָא דְמִלְכָא, שרשומות בנקודה האמצעית, הנקראת טבעת המלך. כי לולא נקודה האמצעית, לא נתיחדו חסד וגבורה זה בזה. ומפרש, הוּא עִזְקָא, בְּהָ נְטִלִין בְּהָ שְׁרִיין, שבשעת הנסיעה מאירה הארת חכמה, ובשעת החנייה מאירה רק הארת החסדים (כמ"ש בזהר בשלח דף ל"ט ד"ה ג') ואומר, שהיא הטבעת שהן האורות של הנסיעה, והן האורות של החנייה, תלויים בה. שווי חד ע"ד, שנותן נקודה האמצעית על המרכבה של ד', דהיינו שמתקן אותה בסוד ה' (כנ"ל אות ל"ח) וְאוֹתִיב עֲלוֹי אֶת א'. כי אות א' מורה על יחוד קו ימין וקו שמאל יחדיו, (כנ"ל אות מ"ב) שיחוד זה הוא הגורם להארת ספירת החסד, כנ"ל.

קנא) ה'. אַשְׁטַח עַל זְיוֹיְתָא וכו': ספירה ה) היא ספירת הגבורה שבמלכות. שטח על הזיו של ספר החמישי, שהוא גבורה. פרכת המסך, להבדיל בין התחתונים לעליונים. בה ניתנה רשות לאותו הרושם. למעלה ממנה, נוסעים בה שני חזקים. בו אלף עולמות. ירושת נחלה נסמכת עליו. בו חמש אותיות רשומות בשתים, שלש על שתיים. התקין אצלן

(דפו"י דף ב' טור א')

קנב) ו, אפיק בזיקין דנור, על ספר שתיתא, תרין סטרין. סטר חד, מרחיש
 גבורן. סטר חד, רוח חכמה⁹ דבהיק. צוהוא זינא אשמשח לתלת אנפוי.

חלופי גרסאות

9 ה"ג הסלם נ"א דבהיקו (כל הדפוסים). צ נ"א ההוא (וינציא).

הסולם

מאמר

עשר ספירות בלימה

בשמאל דת"ת. שוי עליו את יו"ד, כי אות
 י' רומזת שההארה אינה נמשכת ממעלה למטה,
 כי היא ראש בלי גוף. והו' רומזת שההארה
 שלה נמשכת ממעלה למטה. ומשום שבספירת
 הגבורה נתתקן הפרסא שלא תתבטל, שפירושו,
 שאור שלה אינו נמשך למטה, ע"כ נתן עליה
 אות י'.

קנב) ו'. אפיק בזיקין וכו': ביאור
 ספירה ו', שהיא ספירת הת"ת שבמלכות,
 דהיינו קו האמצעי. הוציא בניצוצי אש על
 ספר הששי, שהוא תפארת, שני צדדים, שהם
 ימין ושמאל. כי קו האמצעי כולל בתוכו את
 קו הימין ואת קו השמאל. צד אחד, שהוא
 קו הימין, מעורר גבורות. צד אחד, שהוא קו
 השמאל, יש בו רוח חכמה הבהיר. וזיו
 ההוא של קו האמצעי, משתטח לג' פנים שלו,
 שהם פני אריה, פני שור, ופני נשר, שה"ס
 חג"ת כי קו האמצעי מתקן החסד והגבורה
 שלמעלה ממנו. ונמצא מתפשט לכל ג' קוין.
 וזיו צדדיו, דהיינו של ג' הקוין חג"ת, מקיים
 לשלש ספירות שלמטה, שהם נה"י. רשומים
 ארבע בארבע. אחד כנגד אחד שולט. אחד
 רוכב. שתי אותיות רשומות באחד. ונתן עליו
 אות ו'. מרחיש פירושו מעורר. מלשון, רחש
 לבי דבר טוב (תהלים מ"ה).

פירוש. ספר הששי הוא ספירת ת"ת, שהיא
 קו האמצעי, שבכח המסך דחירק שבו ממעט קו
 השמאל ומיחד אותו עם הימין (כנ"ל בפלפ"ס
 אות ל"ב עש"ה) שעיי"ז שניהם יכולים להאיר.
 ומסך דחירק הזה נבחן לזיקין דנור, משום
 שממעט קו השמאל מג"ר דחכמה (כמ"ש שט).
 ומתוך שקו האמצעי תקן ב' הקוין ימין ושמאל,
 הוא כולל אותם בתוכו. משום שכל מה
 שהתחתון גורם להאיר בעליון, זוכה בו גם
 התחתון. וכבר ידעת שגילוי החסדים הוא
 בימין, וגילוי החכמה הוא בשמאל.

וזה אפיק בזיקין דנור על ספר
 שתיתא, שקו האמצעי שהוא ספר הששי
 הוציא ותקן על זיקין דנור, שהוא המסך
 דחירק, תרין סטרין, שהם ימין ושמאל,
 ומפרש. סטר חד מרחיש גבורן, שצד הימין,
 שבו

מפרסא בלבד. אסף עלמין ביה, שבהם מאירה
 הארת החכמה המכונה אלף עלמין. מלשון
 ואאלפך חכמה. ירותא דאחסנא, דהיינו הארת
 או"א עלאין המכונים אחסנתא (עי' באדרא
 זוטא אות פ"ט) סמ"ך עליו. נסמכים על
 החכמה שבשמאל, כי משום שבאו"א עצמם
 אין מקום להארת חכמה (כבפלפ"ס אות מ')
 ע"כ הארתם נסמכת על חכמה דשמאל.

והנה כל פרצוף נחלק לב' פעמים ה'
 ספירות, דהיינו כח"ב חו"ג ושליש ת"ת עד
 החזה, שהם ג"ר, כי כח"ב הם ג"ר גמורים
 וראש, וחו"ג ושליש ת"ת עד החזה, נחשבים
 לג"ר של הגוף. ועיקרם הם חסד וגבורה, כי
 ת"ת כבר נחשב לז"ק דגופא. וכן יש ה'
 ספירות שלמטה מחזה, שהם נחשבים לז"ק
 דגוף, שהם ת"ת נצח הוד יסוד ומלכות.
 ואלו ה' ספירות הראשונות כח"ב חו"ג
 מאירים בגבורה, דהיינו בספר חמישי, ומתוך
 שגבורה כוללת חסד וגבורה כנ"ל, נבחן משום
 זה, שה' ספירות כח"ב חו"ג מאירים בחסד
 דגבורה. וה' ספירות כח"ב חו"ג מאירים
 בגבורה שבגבורה.

וז"ש חמש אתון, שהם ה' ספירות כח"ב
 חו"ג, רשימין בתרין, מאירים בשנים, דהיינו
 בכל אחד מחסד וגבורה שבגבורה, כח"ב
 חו"ג בחסד, וכח"ב חו"ג בגבורה. ומפרש שאלו
 החמש הן תלת על תרין, שלא תטעה שיש
 חמש ספירות חוץ מחסד וגבורה, אלא חמש
 הספירות הן תלת, שהם כח"ב, על תרין,
 שהם חסד וגבורה. אלא משום שהגבורה בפ"ע
 כוללת ג"כ חסד וגבורה, הוא אומר ה' אתון
 רשומין בתרין. אתקין גבוי תרין אחרנין,
 התקין אצלם ב' אחרות, שהם ימין ושמאל
 שבת"ת, כמ"ש לפנינו. רשימו ברזא דחמש
 חמש, גו חמש, שהם רשומים בסוד חמש
 חמש תוך חמש. פירוש. כי ת"ת כולל חמש
 ספירות תנהי"מ שלמטה מחזה. גם חמש
 ספירות כח"ב חו"ג, מאירים בו, ונמצאים
 ימין ושמאל דת"ת שכל אחד מהם נרשם מבי'
 פעמים חמש, מחמש העליונות שלמעלה מחזה,
 ומחמש התחתונות שלמטה מחזה, ונמצא שיש
 חמש גו חמש בימין דת"ת, וכן חמש גו חמש
 (דפו"י דף ב' טור א')

חֲזִינָא דְסֵטְרוּי, קְקִיִּים וְלַחֲלַת לְתַמָּא. אַרְבַּע בְּאַרְבַּע רְשִׁימִין. חַד לְקַבֵּל חַד שְׁלִיט.
 חַד רְכִיב. תְּרֵי אַתְּוֹן רְשִׁימִין בְּחַד. וְשְׁוֵי עֲלוּי אֶת ו'.
 קִנְגָא ז, אֶשְׁטַח עַל זְיוּתִיהָ דְסֵפֶר שְׁבִיעָאָה, תּוֹקְפָא דְבְּלִי כְלוּם. הוֹרְמָנִי
 דְּבְרִירִי, וְעִילְעוּלָא דְקוּאֲנָרִיתָא, קוּזְמִיטִין בְּשְׁבִיעָאָה, בְּלִימִין עַל שְׁבִיעָתָא.

חלופי גרסאות

ק נ"א קאים (ווינציא). ר ה"ג הסלם נ"א לחלת ולי"ג לחתא ונ"א לחתא ולי"ג ולחלת (כל הדפוסים).

הסולם

עשר ספירות בלימה

מאמר

של ספר השביעי, שהוא נצח. תוקף בלי כלום, שליטת הכירור, והסערה שהיא רפואה, הם תכשיטים בשביעי, וסוגרים על השביעית. מתנהגים ואינם נוסעים. נוסעים ואינם הולכים. הולכים ואינם נמצאים, נמצאים ואינם נבראים. נבראו ואינם ממשיים. עליונים ותחתונים יורדים ועולים שלשה רוכבים, ארבעה רשומים, והחוזרו לאחד. אחד הוא, מכח שביל ההוא השורה עליו. ונתן עליו אות ד'. הורמני פירושו שליטה. מלשון דשכיחי גבי הרמנא (עירובין נ"ט) בריירי. הוא מלשון בירור. עילעולא, פירושו סערה. כי על יקם סערה, מתרגם, יקום עלעולא (תהלים ק"ז). קוואנריתא פירושו רפואה. והוא מלשון, חזי לקרייטי (ברכות ג). קוזמיטין הוא מלשון כל קוזמיקון שלו, שפירושו תכשיטים (בראשית רבה י"ט). בלימין פירושו סוגרים מלשון בלום פיך (ספר יצירה ג' י').

פירוש. כבר נתבאר לעיל (באות קנ"א) שהגבול וכח הדין שנעשה באמצע המדרגה, המכונה פרסא, מחמת עלית המלכות לבינה, נשאר בתקפו, גם בעת גדלות, אע"פ שאז כבר חזרה וירדה המלכות מבינה. שתקן זה מתחבר עם כח המסך דחירק שבקו האמצעי ומסייע אותו להגדיל את קו הימין, ולמעט את קו השמאל, שע"ז נכנע קו השמאל, והחכמה דשמאל מתיחדת עם החסדים שבימין (כנ"ל בפלפול"ט אות ל"ב). וכח הדין הזה שנשאר בפרסא שולט בעיקר ממנו ולמטה, דהיינו על ג' קוין ומלכות שלמטה מפרסא, הנקראים נהי"מ (כנ"ל באות קמ"ט) כי היא מבדלת בין העליונים שלמעלה מפרסא ובין התחתונים שלמטה מפרסא.

וכמו בקו ימין שבת"ת שלמעלה מפרסא, אומר (באות קנ"ב) דצד ימין מרחיש גבורין, שפירושו שכח הדין של המסך נתתקן בקו ימין, כדי להגדיל מעלת החסדים שבו על החכמה שבשמאל, אף כך, בקו ימין שלמטה מפרסא

שבו אור החסדים מעורר גבורות, כלומר שבו נתתקן המסך דחירק, לשמור על החסדים שבו, שלא יתבטלו מכח קו השמאל. ספר חד, רוח חכמתא דבהיקו, שהוא צד השמאל שבו מתגלה החכמה הבהירה, כנ"ל. וההוא זיויא אשתמח לתלת אנפוי, שהם פני אריה פני שור, פני נשר, שהם חג"ת. כי הזיו והתקון של קו האמצעי מגיע לשלשתם. וזיויא דספרוי קיים לתלת לתתא, שהם נה"י. כי מן החג"ת יוצאים ג' קוין נה"י.

ונודע שאין מרכבה פחותה מארבעה, שהם ג' קוין ומלכות המקבלת אותם. וכיון שיש בקו האמצעי שני אורות, חסדים וחכמה, ע"כ הוצרך לב' מרכבות, מרכבה אחת על אור החסדים ומרכבה אחת על אור החכמה. וז"ש, ארבע בארבע רשימין, שרשומים, בספר הששי, ב' מרכבות שבכל אחת ארבע. ארבע על המשכת החסדים, וארבע על המשכת החכמה. חד לקבל חד שליט, שע"י המרכבות, שולט אחד כנגד אחד, כלומר, שיש מציאות לב' מיני האורות, לאור החסדים ולאור החכמה. חד רכיב, אבל אור אחד רוכב על ב' המרכבות, דהיינו רק אור החסדים בלבד. וע"כ תרי אתוון, שהם הימין והשמאל, שבהם ב' אורות חכמה וחסדים, רשימין בחד, ששניהם רשומים באור אחד, שהוא אור דחסדים. כי זה הכלל, שהרוכב על המרכבות הוא השולט במרכבות, וכיון שרק אור החסדים הוא הרוכב על ב' המרכבות, כנ"ל, ע"כ הוא השולט. ושוי עלוי את ו'. כי הו' מורה על הארתו ממעלה למטה, שע"כ יש לה רגל, ולא כה"י שאין לה רגל, המורה שאין הארתה נמשכת למטה כנ"ל בדבור הסמוך. ולפיכך כיון שבספר הששי שולט רק אור דחסדים, כנ"ל, לכן אורו נמשך ממעלה למטה. ועל כן נתן עליו אות ו', שהארתה נמשכת עד למטה.

קִנְגָא ז'. אֶשְׁטַח עַל וכו': ביאור ספירה ז) שהיא ספירת נצח שבמלכות. שטח על הזיו (דפויי דף ב' טור א')

אֲתַנְהֶגֶן וְלֹא נִטְלָן. נִטְלָן וְלֹא אֲזַלָן. אֲזַלָן וְלֹא הוֹיָן. הוֹיָן וְלֹא אֲתַבְרִיָן. אֲתַבְרִיָן וְלֹא אֲתַמְשִׁיָן. עֵילָאִין וְתַמְאִין, נַחְתִּין סְלָקִין, תַּלְת רְכִיבִין, אַרְבַּע

חלופי גרסאות

ש נ"א ל"ג הויין (וינציא).

מאמר

הסולם

עשר ספירות בלימה

ושמאל זה בזה שנעשה על ידי קו האמצעי, הפירוש הוא שנעשה ב' קוין ימין ושמאל בימין דהיינו ימין ושמאל שבנצח. וכן נעשו ב' קוין ימין ושמאל בשמאל. דהיינו ימין ושמאל שבהוד. והם מחליפים שליטתם, שפעם שולט הימין דנצח כדרכו בהארת ו"ק, ופעם שולט השמאל דנצח כדרכו בהארת החכמה. ועד"ז בימין ושמאל בהוד, כמ"ש לפנינו.

ונודע שאין גילוי חכמה אלא בזמן נסיעה (כמ"ש בזהר בשלח דף ל"ט ד"ה וג') לפיכך נבחנת הנסיעה להארת ג"ר. וכל זה אם נוסע בכח עצמו, אבל אם מתנהג ע"י אחרים, נחשב כו"ק. וכן אם הולך ברגליו, נחשב לו"ק, מפני שמטולטל מימין לשמאל ומשמאל לימין, כדרך ההולך ברגליו. וז"ש, אֲתַנְהֶגֶן וְלֹא נִטְלָן, והיינו בזמן ששולט קו הימין בנצח, מתנהגים הימין והשמאל דנצח ע"י העליון שהיא הארת ו"ק. ואינם נוסעים מכח עצמם שהיא הארת ג"ר. ובשעה ששולט קו השמאל בנצח, נִטְלָן וְלֹא אֲזַלָן, שהימין ושמאל דנצח להיותם שניהם תחת שליטת השמאל, הם נוסעים, שפירושו שמאירים בהארת ג"ר, ואינם הולכים, שהיא הארת ו"ק. עתה מבאר ב' הבחינות שבהליכה, שבשעה שההולך נסמך על הימין, אֲזַלָן וְלֹא הוֹיָן, אע"פ שהולכים אין הדינים נמצאים שם כלל. כי אין הדינים נאחזים באור הימין. ובשעה שההולך נסמך על השמאל, הוֹיָן וְלֹא אֲתַבְרִיָן, אז כבר נמצאים הדינים, אבל אינם ממעטים האור, כי אור ההליכה בכללו, הוא אור החסדים, והארת ו"ק, שאין הדינים שולטים בו למעט אותו. כי אין הדינים שולטים אלא בהארת חכמה, ולא בחסדים, כי על החסדים לא היה צמצום כלל. אמנם בהארת ג"ר דהיינו בנסיעה, אֲתַבְרִיָן, ששם נמצא כח הדין שהטמן בנצח כנ"ל, שממעט הג"ר דחכמה (כבפלה"ס אות ל"ב) אבל וְלֹא אֲתַמְשִׁיָן, שאין בדינים הללו שום ממשות, מפני שכבר ירדה המלכות מן הבינה. והיינו כנ"ל, שהדינים הללו, הם תוקפא דבלי כלום. ע"ש. ונודע שאור החסדים שבימין מאיר ממעלה למטה, ואור החכמה שבשמאל אינו מאיר רק ממטה למעלה (כנ"ל בפלה"ס

מפרסא שהוא ספירת הנצח, נתתקן בו כח הדין, כדי להגדיל החסדים שבו, ולמעט את החכמה דשמאל, כדי שיתיחדו שניהם.

וז"ש, אֲשַׁמַּח עַל זיוויתיה דספר שביעאה, שהוא נצח, תוקפא, דהיינו ששטח על הנצח, תוקף הדין שבפרסא כדי להגדיל החסדים שבו, ונבחן שכן הדין הזה שבפרסא השולט על הנצח, הוא תוקפא דבלי כלום, שהרי כבר ירדה המלכות מן הבינה, וא"כ היה צריך הפרסא להתבטל, ועכ"ז נשאר כח הדין קיים, כדי שיגדיל כח הימין על השמאל. וז"ש, הוֹרַמְנִי דבְרִיירִי שכן הדין הזה שבנצח, הוא שְׁלִיטַת הַבִּירור, כלומר, שמברר עדיפות החסדים שבימין, על החכמה שבשמאל, כי כח הדין הזה אינו פוגם כלל את הימין, אלא להיפך, שמרבה אותו ומגדילו, אבל את השמאל הוא ממעט מן הג"ר דחכמה, כנודע. וז"ש על קו השמאל, וְעֵלְעוּלָא דקוֹאֲנְרִיתָא, שאפילו על קו השמאל, הוא סַעְרָה, דהיינו דין, אֲרַפּוּאָה, דהיינו כדי ליחדו עם החסדים שבימין, שע"ז הוא מתרפא מן החשכות שהיה לו מקודם לכן (כמ"ש בפלה"ס אות ל"ב) ונמצא, שכן הדין הזה, הוא קוֹזְמִיָן בְּשִׁבְעָאָה, שהוא תכשיטים בספירת הנצח, כי מיפה אותו ומגדילו. בְּלִימִין עַל שְׁבִיעֵתָא, וסוגרים את השביעית, דהיינו את המלכות המכונה שביעית, כי כח הדין הזה סוגר הארת החכמה המתגלה במלכות, שלא תאיר רק ממטה למעלה ולא ממעלה למטה. ומה שאומר זה דוקא על המלכות, ולא על קו השמאל, הוא מפני שעיקר גילוי החכמה הוא במלכות, לפיכך נראה בה כל כחו, לסגור החכמה שלא תתפשט ממעלה למטה.

ויש לדעת, שאע"פ שנצח והוד, שהם ימין ושמאל שלמטה מפרסא, נכללים זה מזה על ידי קו האמצעי, שהוא יסוד. אין הפירוש שהימין קבל צורת השמאל, וכן שהשמאל קבל צורת הימין, אלא צורות הימין והשמאל נשארים נבדלים זה מזה כמקודם התכללותם, שהימין מאיר בחסדים שהוא הארת ו"ק ואינו מקבל חכמה. והשמאל מאיר בהארת חכמה, שהוא ג"ר. אלא ענין התכללותם של ימין

(דפרי" דף ב' טור א')

רְשִׁימִין, חַד אֶתְחַזְרוּ, חַד הוּא, דְּחִילָא דְּחַד שְׁבִיל דְּשָׂאֲרֵי עֲלוּי, שְׁוֵי עֲלוּי אֶת ד'.
קַנְדָּה, ח, אֶפִּיק עַל עֵילְתָא דְּסִפְרָא תְּמִינָאָה, רְשִׁים בְּכַכְבָּא חַד. וְהֵינּוּ בְּרִשְׁמֵימָא
חַד. הוּא עַל אֶרְבַּע, אֶרְבַּע עֲלוּי. שְׁלִיט חַד בְּחַד. דָּא קְאִים, דָּא יִתִּיב. דָּא נְסִיב,

הסולם

מאמר

עשר ספירות בלימה

כו אות ה'. עֵילְתָא פִּירוּשׁוֹ סִבָּה. כְּמוֹ עֵלְתָא
הַעֲלוּת.

פִּירוּשׁ. הַסִּבָּה לִיצִיאַת קוּ יָמִין, הִיא עֲלִית
הַמַּלְכוּת לְבִינָה. וְהַסִּבָּה לְקוּ שְׂמָאל, הִיא יִצִיאַת
הַמַּלְכוּת מִן הַבִּינָה לְמִקְוֵמָה (כְּמִ"שׁ בְּאוּרֶךְ
בְּפִלְפֵה"ס אוֹת ל"ג) וְאִין לְהַאֲרִיךְ כְּאִין. וְזִ"ש
אֶפִּיק עַל עֵילְתָא דְּסִפְרָא תְּמִינָאָה, שְׁעַל הַסִּבָּה
לְסִפְרָא הַשְּׂמִינִי שֶׁהִיא הוּד, הוּצִיא, רְשִׁים כְּכַבָּא
חַד, רוּשִׁם כְּכַב אַחַד, שֶׁהִיא מַלְכוּת, הוּצִיא
מִן הַבִּינָה, וְאִז יִצֵּא קוּ הַשְּׂמָאל. וְהֵינּוּ בְּרִשְׁמֵימָא
חַד, שְׁלֵא הִיתָה כְּאִין פְּעוּלַת הַהוּצָאָה מִמֶּשׁ,
אַלֵּא רַק רְשִׁימָה מִפְּעוּלָה זֹה. כִּי פְּעוּלַת הוּצָאָה
הַמַּלְכוּת מִבִּינָה נַעֲשֶׂתָה בְּקוּ הַשְּׂמָאל שְׁלִמְעֵלָה
מִפְּרִסָא, וְכֵאֵן, לְקוּ הַשְּׂמָאל שְׁלִמְטָה מִפְּרִסָא,
נִמְשַׁכְתָּ רַק רְשִׁימָה מִפְּעוּלָה זֹה.

וְהֵנָּה יֵשׁ ב' בְּחִינּוֹת בִּימִין וְשְׂמָאל. (א) זֶה
בְּצַד יָמִין וְזֶה בְּצַד שְׂמָאל. (ב) הַצַּד יָמִין נִבְחָן
שֶׁהוּא לְמַעֲלָה וְצַד הַשְּׂמָאל נִבְחָן שֶׁהוּא לְמַטָּה.
וְכִבְר נִתְבָּאָר לְעֵיל בְּדַבְּרוֹר הַסְּמוּךְ, שְׂאֲחֵר
שְׁנִכְלָלוּ יָמִין וְשְׂמָאל ע"י קוּ הָאֲמֻצְעִי, נַעֲשׂוּ
יָמִין וְשְׂמָאל בְּנֻצָח, וְיָמִין וְשְׂמָאל בְּהוּד, ע"ש.
גַּם נִתְבָּאָר שֶׁם, שְׁכַל צַד כּוֹלֵל אַרְבַּע בְּחִינּוֹת,
שֶׁהֵם ג' קוּין וּמַלְכוּת הַמְּקַבֵּלֶת אוֹתָם. וְנִמְצָא
שֵׁשׁ אַרְבַּע בְּחִינּוֹת בִּימִין שְׁבַהוּד, וְאַרְבַּע
בְּחִינּוֹת בְּשְׂמָאל שְׁבַהוּד. וְזִ"ש, הוּא עַל אַרְבַּע,
הֵינּוּ צַד הַשְּׂמָאל שְׁבַהוּד כּוֹלֵל מֵאַרְבַּע
בְּחִינּוֹת. ג' קוּין וּמַלְכוּת הַמְּקַבֵּלֶת. אַרְבַּע
עֲלוּי, הֵינּוּ אַרְבַּע בְּחִינּוֹת שְׁבִימִין דְּהוּד, שֶׁהֵם
לְמַעֲלָה מִן הַשְּׂמָאל שְׁבוּ. וְע"כ אִמְר, אַרְבַּע
עֲלוּי. וְאִלוּ יָמִין וְשְׂמָאל, שְׁלִיט חַד בְּחַד,
שְׁשׁוּלְטִים זֶה בְּזֶה פִּעַם שׁוּלְט הַיָּמִין עַל הַשְּׂמָאל,
וּפִעַם שׁוּלְט הַשְּׂמָאל עַל הַיָּמִין עַל דְּרָךְ שְׁנִתְבָּאָר
בִּימִין וְשְׂמָאל דְּנֻצָח, לְעֵיל בְּדַבְּרוֹר הַסְּמוּךְ,
שֶׁהֵאֲרַת הַיָּמִין הִיא הָאֲרַת ו"ק, וְהָאֲרַת הַשְּׂמָאל
הִיא הָאֲרַת ג"ר ע"ש. וְזִ"ש, דָּא קְאִים, אִם
הַשְּׂמָאל שׁוּלְט, הוּא קָם, דְּהֵינּוּ שְׂמִשְׁיָן ג"ר.
כִּי קִימָה רוּמּוֹת לְגִ"ר. דָּא יִתִּיב, אִם הַיָּמִין
שׁוּלְט, הוּא יוֹשֵׁב. דְּהֵינּוּ שְׂמִאֲרִי רַק הָאֲרַת
ו"ק. כִּי יִשִּׁיבָה רוּמּוֹת לו"ק. וְהַטַּעַם הוּא, כִּי
הַיּוֹשֵׁב אֵינּוּ מִשְׁמֵשׁ בְּכֻלִּים דְּנֵה"י שְׁלוּ, וְהַחֲסֵר
נֵה"י דְּכֻלִּים חֲסֵר ג"ר דְּאוּרוֹת. דָּא נְסִיב,
כְּשׁוּזָה לּוֹקָה הָאוּרוֹת שְׁלוּ וְשׁוּלְט, דָּא שְׁבִיב,
חֲבָרוּ עוֹזֵב אוּרוֹתָיו וְעוֹזֵב שְׁלִיטָתוֹ. דָּא סְלִיב,
כְּשֶׁהַשְּׂמָאל מֵאִיר, מֵאִיר מִמֶּשָׁה לְמַעֲלָה.

כַּבְּפִלְפֵה"ס

בְּפִלְפֵה"ס אוֹת ל"ב) וְזִ"ש, עֲלֵאִין וְתַתֵּאִין
נַחְתִּין סְלִיבִין. שְׁכַשְׁשׁוּלְט הַיָּמִין הֵם יוֹרְדִים,
דְּהֵינּוּ שְׂמִאֲרִים מִמַּעֲלָה לְמַטָּה. וְכַשְׁשׁוּלְט
הַשְּׂמָאל, הֵם עוֹלִים, דְּהֵינּוּ שְׂמִאֲרִים רַק מִמַּטָּה
לְמַעֲלָה.

וְאִלוּ יָמִין וְשְׂמָאל שְׁבֻנְצָה, אִין, הַפִּירוּשׁ
שֶׁהֵם ב' קוּין יָמִין וְשְׂמָאל מִמֶּשׁ, אֵלֵּא שְׁנֵיהֶם
הֵם בְּחִינַת קוּ הַיָּמִין. וְרַק מִטַּעַם הַהִתְכַּלְלּוֹת
עִם הַשְּׂמָאל, נִרְשַׁם בְּהִכְרַח גַּם מִן הַשְּׂמָאל.
אַבְל חוּץ מִזֶּה, כָּל קוּ שְׁבִיבִין קוּין נְכַלֵּל בְּעֻצְמוֹ
מִכָּל ג' קוּין. וְזִ"ש, תַּלְתָּ רְבִיבִין, ג' קוּין
וְרוֹכְבִים עַל הַנֻּצָח, לְהִיְתוֹ כּוֹלֵל מִכָּל נֵה"י.
וְאִם נִחְשׁוּב גַּם הַמַּלְכוּת הַמְּקַבֵּלֶת אוֹתָם יֵשׁ
אַרְבַּעָה, שֶׁהֵם נֵה"מ. וְזִ"ש אַרְבַּע רְשִׁימִין,
שְׂאִלוּ הֵג' רְשׁוּמִים בְּאַרְבַּע, עִם מַלְכוּת
הַמְּקַבֵּלֶת. וְכָל אִלוּ חַד אֶתְחַזְרוּ, דְּהֵינּוּ
שֶׁהוּחַזְרוּ תַּחַת הַשְּׁלִיטָה שֶׁל הַיָּמִין בְּלִבְד, שֶׁהוּא
חֲסִדִים. חַד הוּא, וְע"כ הוּא כְּשִׁלְטָת אוֹר
אַחַד, שֶׁהוּא חֲסִדִים, מִשׁוּם דְּחִילָא דְּחַד שְׁבִיבִין,
שֶׁהוּא כַח הַדִּין הַמְּתוֹקֵן בְּנֻצָח (כְּנ"ל בְּאוֹת
קנ"א). הַנְּקָרָא שְׁבִיל. דְּשָׂאֲרֵי עֲלוּי, שֶׁהוּא
מְתוֹקֵן בְּנֻצָח.

וְיֵשׁ ב' בְּחִינּוֹת דִּינִין, (א) הֵם דִּינֵין דְּשְׂמָאל
בְּלִי יָמִין, שֶׁהֵם דְּלוֹת וְחֶשֶׁךְ, מִשׁוּם שֶׁהַחֲכָמָה
דְּשְׂמָאל אֵינָה יְכוּלָה לְהַאֲרִי כְּלִי הַתְּכַלְלּוֹת
בְּהָאֲרַת הַחֲסִדִים שְׁבִימִין. וְהֵם מְרוּמְזִים בְּאוֹת
ד', שֶׁהִיא לְשׁוֹן דְּלוֹת וְחֶשֶׁךְ. (ב) הֵם דִּינֵין
דִּימִין, שֶׁהֵם הַדִּינֵין דְּמִסָּךְ וְשְׁבִפְרִסָא. וְהֵם
מְרוּמְזִים בְּאוֹת ה', הַרוּמּוֹת עַל הַדִּינֵין שְׁבִנְקוּדָה
הָאֲמֻצְעִית. וְדִינֵין דְּשְׂמָאל מִמּוֹתְקִים ע"י
הַתְּכַלְלּוֹת בִּימִין. וְזִ"ש, וְשׁוֹי עֲלוּי אֶת ד',
שְׁעַל סְפִירַת הַנֻּצָח שֶׁהוּא יָמִין, נִתֵּן הָאוֹת
ד', כְּדִי לְהַמְתִּיקָה. וְהָאוֹת ה' הַרוּמּוֹת עַל דִּינֵין
דִּימִין, נִתֵּן לְהַמְתִּיקָה, בְּהוּד, שֶׁהוּא שְׂמָאל
כְּמ"שׁ בְּדַבְּרוֹר שְׁלֵאֲחֵר זֶה.

קַנְדָּה) ה'. אֶפִּיק עַל וְכו': בִּיאוֹר סְפִירָה
(ח) שְׁוֵי סְפִירַת הַהוּד שְׁבִנְמוּלְכוּת. הוּצִיא, עַל
הַסִּבָּה שֶׁל סִפְרָא הַשְּׂמִינִי, רוּשִׁם כְּכַב אַחַד.
וְהֵינּוּ רְשִׁימָה אַחַת בְּלִבְד. הוּא עַל אַרְבַּע,
וְאַרְבַּע עֲלוּי. שׁוּלְטִים אַחַד בְּאַחַד. זֶה קָם,
זֶה יוֹשֵׁב. זֶה לּוֹקָה, זֶה עוֹזֵב. זֶה עוֹלָה, זֶה
יּוֹרֵד. מֵאַחַד הֵם תְּלוּים. מֵאַחַד נְבִרָאוּ. קְדוּשׁ
הוּא, עֲלִיּוֹן הוּא, הוּא הוּוּה, הוּא אַחַד. רְשִׁם

(דְּפִרִי ד' ב' טוֹר א')

דא שביק. דא סליק, דא נחת. מחד פליין. מחד אתבריין. קדישא הוא. עילאה הוא. הוא הוי, הוא חד. רשים בגייה אַת ה'.

קנה) ט, אשטח על זיותא עילאה ספר תשיעאה דא, ולא אתחזי. טמירא בקמתן וארבעין ותמנין עלמין דאזלין בגייה. שקולא בצלמא דמארי רשימא. בקמש רכיבא על חמש. מלכא דאינון עלמין פלחין ליה, נחתא ביממא דנהיר. סלקא פלייליא דאתחשך. רשים עלה תלת אתון. שוי עלה אַת י'.

קנו) י', אפיק מרזין תמניסר אלפין, ספר עשרה, בקאתין עשרה, בשמא א דאתגלף ביי, שליטא בעשרה. כד מטא לאזדעזעא בתמניסר עלמין, ארבע אתאן

חלופי גרסאות

ת ה"ג הסלם נ"א דמאריה (כל הדפוסים.) א נ"א דאתפלג ביי בלימה (כל הדפוסים).

הסולם

עשר ספירות בלימה

שקול בצלם הת"ת, שהוא בעל הרשימה, שחמש ספירות כח"ב חו"ג, מאירים בו בחמש ספירות תנהי"מ (ננ"ל אות קנ"א) כי היסוד שקול ושוה לספירת הת"ת. ח"ש, מלכא דאינון עלמין פלחין ליה, שהת"ת הוא המלך שרמ"ח עלמין משמשים בו. כנ"ל. ושלא בשעת הזווג, כשיש חכמה ביסוד, אז הוא בחי' לילה. ח"ש. נחתא ביממא דנהיר, שבשעת הזווג, שאז הוא בחינת יום, המאיר, שבו שולטים החסדים, אז הוא יורד ומאיר לתחתונים. פלקא בלייליא דאתחשך, וכששולטת בו הארת החכמה, דהיינו שלא בשעת הזווג, הוא בבחינת לילה ושהוא חשך, מחמת חסרון החסדים, והוא מסתלק מן התחתונים ואינו מאיר. רשים עלה תלת אתון, דהיינו שג' קרין מאירים בו ביסוד, דהיינו גם הארת חכמה, אלא שהחסדים שולטים בו. ושוי עלה אַת י', כי סוד הוי' רומזת על אות בריה, שהיא הארת היסוד.

קנו) י' אפיק מרזין וכו': ביאור ספירה י' שהיא ספירת המלכות דמלכות. הוציא מסוד י"ח אלפים, שהוא יסוד. ספר העשירי, שהוא מלכות. בעשר אותיות, בשם שנחקק בעשרה, ושולט בעשרה. כשהגיע להודיעו בח"י עולמות, ארבעה באים הולכים עליה, עשרה בעשרה רוכבים עליה, טבעות הטבעות מתאחדות ממנה. הוא ואשתו אחד הם.

פירוש. עיקר המלכות נבנית תמיד מהארת החכמה שבשמאל, אלא אז נחשבת לבחינת אחורים שאינה מאירה. וע"כ היא מתקנת אח"כ להזווג עם ז"א, ולהאיר בחסדים כמוהו, ואז היא בבחינת פנים. וכשיסוד דז"א משפיע

לה

מאמר

(כבפלה"ס אות ל"ב) דא נחית, כשהימין מאיר, מאיר ממעלה למטה. ועם כל זה, שניהם מחד תליין, שניהם תלויים בקו האמצעי מחד אתבריין, שניהם מתמעטים ע"י קו האמצעי, כי הם ימין ושמאל דשמאל, והשמאל נתמעט ע"י קו האמצעי (כבפלה"ס אות ל"ב) רשים בגייה אַת ה'. כי ה' מורה על דינין דפרסא ומסך שהם נמתקים בספירת ההוד. כמ"ש לעיל בסוף דבור הסמוך.

קנה) ט' אשטח על וכו': ביאור ספירה ט) שהיא ספירת היסוד. שטח על זיו העליון ספר תשיעי זה, ואינו נראה. נסתר ברמ"ח עולמות ההולכים בו. שקול בצלם של בעל הרשימה, חמש רוכבים על חמש. שהוא המלך. שאלו רמ"ח עולמות משמשים אותו. יורד ביום המאיר. עולה בלילה שנחשך. רשם עליו ג' אותיות. נתן עליו אות י'.

פירוש. רוצה לבאר כאן שהארת היסוד היא רק בחסדים ולא בחכמה. (ועי' היטב לעיל אות ק"א) ח"ש, אשטח על זיותא עלאה ספר תשיעאה דא ולא אתחזי, דהיינו בשעת הזווג, שהיסוד מאיר בזיו העליון, אז אינו מאיר בחכמה שה"ס ראייה, אלא שהוא נסתר בהארת החסדים, ח"ש טמירא ברמ"ח עלמין דאזלין בגייה. שהם חסדים. כי הת"ת כולל תרי"ג עולמות, רמ"ח בימין שה"ס חסדים, וה"ס רמ"ח מצוות עשה. ושס"ה בשמאל, שה"ס הארת חכמה, וה"ס שס"ה לא תעשה. ואלו רמ"ח עולמות שה"ס חסדים מאירים בעת הזווג ביסוד. והיסוד מסתתר מהחכמה. ח"ש שקולא בצלמא דמארי רשימא, בחמש רכיבא על חמש. שהיסוד

(דפוי' דף ב' טור א')

אָזְלִין עֲלֶיהָ, עֲשֶׂרָה בְּעֶשְׂרֵה רְכִיב עֲלֶיהָ, עֲזָקָן דְּעֲזָקָן אֲתֹאֲחֲדָן מְנִיָּה. הוּא בְּאֲתַתְיָה חֵד הוּא.

קְנוּ אֲתַפְלְגוּ עֶשֶׂר סְפִירָן אֲלִין, מְעֶשֶׂר אֲתוֹתִין עֵילְאִין דְּשְׁמִיָּה קְדִישָׁא. בְּוִלְקָבִיל דְּנָא, בְּעֶשְׂרֵה אֲתַבְרִי עֲלָמָא, דְּוָאֲפִיק חֵילֵיהוֹן בְּעֶשֶׂר אֲמִירָן. שְׁמִיָּה

חלופי גרסאות

ב ג"א ואחיתיה (ווינציא) ג"א ואתותיה (מונקאטש). ג ג"א לקבל (ווינציא). ד ג"א אפיק (ווינציא).

הסולם

עשר ספירות בלימה

עשרה של המלכות, מתאחדות כל המדרגות המכונות עזקאן דעזקאן, שמשם לוקחות כחם. הוּא וְאֲתַתְיָה חֵד הוּא, שו"א ואשתו, המלכות. הם אחד, כלומר שאין היכר לצורת המלכות. אלא כולה נכללת בו"א.

קְנוּ אֲתַפְלְגוּ עֶשֶׂר סְפִירָן וְכוּ': עֶשֶׂר סְפִירָת אֵלוּ נַחֲלִקוּ וְנִמְשְׁכוּ מֵעֶשֶׂר אוֹתִיּוֹת עֲלִיוֹנוֹת שֶׁל הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ הוּיָה, שְׁבַמִּילוּאָו עֶשֶׂר אוֹתִיּוֹת, יוֹד הָא וְאוּ הָא. וְכַנְגֵד זֶה בְּעֶשְׂרֵה נִבְרָא הָעוֹלָם, שֶׁהוֹצִיא כְחוֹתָיו בְּעֶשְׂרֵה מֵאֲמֵרוֹת. שְׁמוֹ סְתוּם, וְאִינוּ מְפֹרָשׁ. עֶשְׂרֵה עַל חֲמֵשֶׁה, חֲמֵשֶׁה עַל עֶשְׂרֵה. שְׁשֶׁה עַל חֲמֵשֶׁה, חֲמֵשֶׁה עַל שְׁשֶׁה. בְּרוּךְ הוּא בְּרוּךְ שְׁמוֹ לְעוֹלָם וְלְעוֹלָמֵי עוֹלָמִים אָמֵן וְאָמֵן.

פִּירוּשׁ. כִּי הִי' דְּהוּיָה, ה"ס או"א עֲלִאִין שֶׁהֵם חֲסִדִים מְכוּסִים מִחֲכֵמָה. וְהִד' דְּהוּיָה, ה"ס יִסְרוּת, שְׁבֵהֶם הַחֲכֵמָה מְגוּלָה. וְעִדִּין הוּ' דְּהוּיָה, הִיא ז"א, שְׁמַאִיר בְּחֲסִדִים מְכוּסִים מִחֲכֵמָה. הִד' דְּהוּיָה הִיא הַמְלָכוֹת, שְׁבֵה מִתְגַּלְגַּלָּה הַחֲכֵמָה. וְנִתְבָּאָר עַד כָּאן שְׁבַשְׁעַת הַזּוּוּג, מִתְגַּבְּרַת הַשְּׁפַעַת הַחֲסִדִים עַל הָאֲרֶת הַחֲכֵמָה. וְכֵאֵן מִשְׁמִיעֵנוּ שְׁעִכִּין הִי' וְהוּ', שֶׁהֵם בְּהָאֲרֶת חֲסִדִים מְכוּסִים מִקְבָּלִים גַּם כֵּן הָאֲרֶת מִן הַחֲכֵמָה שְׁבֵה' עֲלָאָה וְהִ' תִּתְאָה בְּעַת זּוּוּגָם. וְז"ש, שְׁמִיָּה פְתִיבִים כִּי הַזְּכוּרִים שֶׁהֵם י' וְו' הַסְּתוּמִים מִחֲכֵמָה מִתְגַּבְּרִים עַל הַנִּקְבּוֹת. וְע"כ פִּרִישׁ לָא הוּדָה, שְׁאִין הָאֲרֶת הַחֲכֵמָה מְפֹרָשֶׁת בְּהַשֵּׁם. עִם כָּל זֶה. מִקְבָּלִים גַּם הַזְּכוּרִים הָאֲרֶה מִהָאֲרֶת הַחֲכֵמָה שְׁבַנְקָבוֹת. וְז"ש, עֶשֶׂר עַל חֲמֵשׁ. שְׁהִי' דְּהוּיָה, שְׁהִיא או"א, מֵאִירָה לְהִי' דְּהוּיָה, שְׁהִיא יִסְרוּת, אֵת הַחֲסִדִים הַמְכוּסִים שְׁבֵה' וְגַם חֲמֵשׁ עַל עֶשֶׂר, שְׁהִיא דְּהוּיָה שְׁהִיא יִסְרוּת מֵאִירָה ג"כ מִן הַחֲכֵמָה שְׁבֵה אֵל הִי'. וְעִדִּין שִׁיתָא עַל חֲמֵשׁ, שְׁהִיא וְז"א מֵאִירָה אֵל ה' תִּתְאָה דְּהוּיָה, שְׁהִיא הַמְלָכוֹת, אֵת הַחֲסִדִים הַמְכוּסִים שְׁבוּ', וְגַם חֲמֵשׁ עַל שִׁיתָא, שְׁגַם הִד' תִּתְאָה שְׁהִיא הַמְלָכוֹת, מֵאִירָה מִן הַחֲכֵמָה שְׁבֵה, אֵל הוּ', שְׁהִיא ז"א.

אלא

מאמר

לֶה חֲכֵמָה. הוּא נִקְרָא ח"י אֲלִפִּין, כִּי שֵׁם הַיִּסוּד הוּא ח"י, כִּי אִינוּ חֵי אֵלָא בְּעַת הַהִשְׁפַּעָה, וְהַחֲכֵמָה מְכוּנָה אֲלִפִּין, בְּסוּרָה וְאֲלִפִּין חֲכֵמָה. וְכִשְׁהִיִּסוּד דו"א מִשְׁפַּעַת חֲסִדִים, הוּא מְכוּנָה, ח"י עֲלִמִין. ח"י, הוּא שֵׁם הַיִּסוּד כְּנ"ל, וְנִקְרָא עֲלִמִין, מִלְשׁוֹן הָעֵלֶם, מִפְּנֵי שְׁנַעֲלַמְתָּ בּוֹ הָאֲרֶת הַחֲכֵמָה.

וְז"ש, אֲפִיק מְרוּזִין תְּמַנִּיפֵר אֲלִפִּין דְּהֵיִינוּ מִהִשְׁפַּעַת הַחֲכֵמָה שְׁבִיִּסוּד דו"א הַמְעַבִּיר אֵל הַמְלָכוֹת מִבְּחִינַת שְׁמַאל דְּבִינָה, שְׁאֵז נִקְרָא ח"י אֲלִפִּין, הוֹצִיא. סִפְרָ עֶשְׂרֵה, שְׁהוּא מְלָכוֹת, בְּאֲתַתִּין עֶשְׂרֵה, שְׁנִכְלַלְתָּ מֵעֶשֶׂר אוֹתִיּוֹת, שֶׁהֵן ע"ס. בְּשִׁמָּא דְּאֲתַגְלַף בְּעֶשְׂרֵה, כִּי הַמְלָכוֹת נִקְרָאֵת שֵׁם, וְכִשְׁמַקְבַּלְתָּ חֲכֵמָה, הוּא בְּעֶשֶׂר סְפִירָת דְּאֲחוּרִים, וְז"ש, בְּשִׁמָּא, דְּהֵיִינוּ בְּמִלְכוֹת דְּאֲתַגְלַף, כִּי כְלִים דְּאֲחוּרִים מְכוּנִים חֲקִיקָה, בְּעֶשְׂרֵה בְּע"ס. שְׁלִימָא בְּעֶשְׂרֵה, וְאֵז הַמְלָכוֹת שׁוֹלְטַת בְּעֶשֶׂר סְפִירָת שְׁלֵה. כִּי הָאֲרֶת הַחֲכֵמָה נִבְחַנַת לְשִׁלְטַת הַמְלָכוֹת. וְכָל זֶה הוּא לְבַנִּין הַמְלָכוֹת כְּנ"ל. כַּד מִטָּא לְאֲזוּדְעוּזָא, כְּשִׁמְגִיעַ זְמַן הַזּוּוּג, הַמְכוּנָה בִּישׁוּשׁ וְזַעוּזַע, בְּתַמְנִיפֵר עֲלִמִין, דְּהֵיִינוּ לְקַבַּל מִהִשְׁפַּעַת הַחֲסִדִים שְׁבִיִּסוּד ז"א, שְׁאֵז נִקְרָא ח"י עֲלִמִין כְּנ"ל. אֲרַבְעָ, שֶׁהֵם ג' קוּיִן וּמְלָכוֹת דו"א הַנִּקְרָאִים חֲגַת"ם, אֲתַאֲן אוֹרִיִן עֲלָה, בְּאִים, וְהוֹלְכִים עֲלֵיהָ, כְּלוֹמֵר, שְׁמִשְׁפִּיעִים לֶה חֲסִדִים, כִּי הַשְּׁפַעַת הַחֲסִדִים מְכוּנָה הַלִּיכָה (כְּנ"ל אוֹת קְנ"ג). עֶשְׂרֵה בְּעֶשְׂרֵה רְכִיב עֲלָה שְׁעֶשֶׂר הַסְּפִירָת דו"א רֹכְבוֹת עַל עֶשֶׂר סְפִירָת דְּמִלְכוֹת. רֹכְבוֹת, פִּירוּשׁוֹ, שׁוֹלְטוֹת. כִּי מִי שְׂרוּכְבִי שְׁלִיט. זֶה מוֹרָה, שְׁאִין שׁוּם שְׁלִיטָה לְהָאֲרֶת הַחֲכֵמָה הַנִּמְצָאֵת בְּעֶשֶׂר סְפִירָת שֶׁל הַמְלָכוֹת, וְרַק הַחֲסִדִים דְּע"ס דו"א, הֵם הַשׁוֹלְטִים. וְאֵז נִבְחַנַת הַמְלָכוֹת לְנִקְוֵדָה הָאֲמִצְעִית, מִשׁוּם שְׁהִיא כּוֹלָה תַּחַת שְׁלִיטַת קוֹ הָאֲמִצְעִי, שְׁהוּא ז"א. וְהַמְדְּרָגוֹת הַנִּמְשַׁכּוֹת מִהַנְּקוּדָה הָאֲמִצְעִית נִקְרָאוֹת טְבַעוֹת, מִשׁוּם שְׁמִסְבָּכוֹת וְסוּגְרוֹת הַמְדְּרָגָה, שְׁלֵא תִקְבַּל אֵלָא חֲסִדִים בְּלַבָּד. וְז"ש עֲזָקָן דְּעֲזָקָן אֲתֹאֲחֲדָן מְנִיָּה, שְׁמִשְׁלִיטַת עֶשְׂרֵה דו"א עַל

(דפויי דף ב' טור א')

ע סתרי בראשית אותיות
סְתִים, פְּרִישׁ לָא הָוה. עֶשֶׂר עַל חֲמֵשׁ, חֲמֵשׁ עַל עֶשֶׂר. שִׁיתָא עַל חֲמֵשׁ, חֲמֵשׁ
עַל שִׁיתָא. בְּרִיף הוּא בְּרִיף שְׁמִיהּ לְעֵלָם וּלְעֵלְמֵי עֲלָמִין אָמֵן וְאָמֵן.

סתרי אותיות

מאמר רקיע השמים

קנח) * (ויאמר אלהים יהי מארת ברקיע השמים, ה' דא ו'ו', דאיהי אַת
דאיגרי שמים. רקיע השמים, דאתפשט מגיה פשיטו חד, לאנהרא לארעא,
ולאשקאָה לההוא יבשתא, והאי איהו רקיע השמים. מאן איהו רקיע השמים. דא
הוא פשיטו דאתפשט מאַת ו'ו', כגוונא דא ג, דא איהו פשיטו דאתפשט מאַת ו'ו',
לאנהרא ולאשקאָה לארעא, כמא דאתמר.

קנט) אַת ו'ו', דיוקנא דא, אשתליל מכלא, דלא איתחזון ביה פלל מכל אינון
סטרין אחרנין, בר חד פשיטו דגופא בלחודוי, בלא "דרועין וסמכין, וקיימא
הכי ברזא דשמא קדישא, בגין למְהוּי זמין לגבי נוקבא לתתא.

קס) ואע"ג דאלין סטרין אחרנין, אתרשימו לגביה, הַכּא רְזָא דְרִזִין לְאִינון
דִּידְעֵי רְזִי דְמַהִימְנוּתָא, לְמַנְדַּע בְּאֵן זְמָנָא אִיהוּ אֶלְרִי, וּבְאֵן זְמָנָא אִיהוּ ו'ו'.

מסורת הזהר (בראשית א) לעיל אות קמב צ"ר. (ה) נ"א כאן (זהר הגדול ודפוס קראקא). ו נ"א ו"י (וינציא). ו נ"א מוסיף ו"י ואתעביד ג' רזא דלתתא דהאי קיומא דלתתא דקיימא לתתא על אינון נהורין עלאין כלהו קיימאן בהאי רקיע פשיטו (דפוס מונקאטש בשם הרנ"ש). ו נ"א דרועא (קראקא). ו נ"א דקיימא (קראקא).

מאמר הסולם
אלא שעיקר השליטה הוא אל הזכרים, שהם
הי' והו', וע"כ שמייה סתים פריש לא הוה.

סתרי אותיות
מאמר רקיע השמים

קנח) ויאמר אלקים וגו': ויאמר אלקים
יהי מארת ברקיע השמים, זהו ו', שהיא אות
הנקראת שמים, שהיא ז"א. רקיע השמים,
קיינו כי נתפשט מז"א, התפשטות אחד להאיר
אל הארץ, שהיא המלכות, ולהשקות יבשה
ההיא, שמטרם שנתחברה המלכות עם ז"א.
היא נקראת, יבשה, והתפשטות הזו היא רקיע
השמים. (גרסא אחרת) שואל מי הוא רקיע
השמים. ומשיב, זו היא התפשטות שנתפשטה
מאות ו', שהיא ז"א, כעין ג'. דהיינו בג' קוין.
ימין שמאל אמצע. זו היא התפשטות שנתפשטה
מאות ו', להאיר ולהשקות את הארץ. כמו

קס) ואע"ג דאלין סטרין וכו': ואע"פ
שצדדים האחרים האלו, שהם חו"ג נו"ה,
נרשמים בה, בהו', שהרי הו' כוללת חג"ת
נה"י, יש כאן סוד הסודות לאלו היודעים
את סודות האמונה, לדעת, באיזה זמן היא א',
ובאיזה

(דפו"י דף ב' טור א' *) דף ו' טור ג')

סטרי בראשית אותיות עא
 קסא) יבזמנא דקיימא נ לאחזאה רזי מהימנותא, ולא לפא יחודא פרזא
 דשמא קדישא לכל עלמא, יכדין קיימא פרזא. ם דא, אלה לעינא, נדא ראשיתא
 דכלא, ם למילף מהימנותא דיחודא דקב"ה. וע"ד קיימא ריש לכל אתון, דהא לא
 אתא בר נש לעלמא, אלא למילף ולמנדע למאריה. וקיימא בדיוקנא לעיניהון
 דכלא ם ואמר ליה אוליף חכמתא דמהימנותא דמארך, ולמקצה השמים ועד
 קצה השמים.

קסב) וע"ד אתרשים ם גביה, בדיוקנין ם דבראשית, דאתחזי למשאל
 ולמנדע, דכתיב, ם כי שאל נא לימים ראשונים. ודא היא שאלתא קמייתא,
 לאשתמודע ב"נ למאריה, דדא איהו ראשיתא דכלא. וכדין איהו רזא דאלף,
 ראשיתא דקיימא לכל אתון.

קסג) ובזמנא דקיימא לאודווגא לגבי נוקבא, פרזא דשמא קדישא, קיימא
 פרזא דו"ו, יואשתליל מכלא, ולא אתחזו בר גופא בלחודוי. וכלא אתקשר
 בנוקבא. דרועא חד, תחות רישא, וחד, דמחבקא לה.

מסורת זוהר (דברים ד) תולדות נא צ"א. י נ"א ברזא (זהר הגדול). כ נ"א ליג לאחזאה (זהר הגדול)
 ודפוסים הראשונים מו"ח). ? דפוס קראקא מוסיף כדין
 קיימא ברזא דשמא קדישא לכל עלמא הוא כפל לשון ונראה שהוא ט"ס. מ ה"ג הסלם נ"א דאלף א' (ווינצ'יא).
 נ נ"א דרא (קראקא). ם נ"א מוסיף למיהב למילף (זהר הגדול). ן ה"ג דפוס מונקאטש ובכל הדפוסים ל"ג ואמר ליה.
 פ נ"א גבי (ווינצ'יא) נ"א גבי דבראשית בדיוקנין דא תחזי למשאל (קראקא). צ נ"א דבר נש (ווינצ'יא בשם נ"א). ק נ"א
 ל"ג ברזא דו"ו (בכל הדפוסים כתוב בסוגריים). ר נ"א ושחיל (קראקא) נ"א אשתליל (ווינצ'יא).

הסולם

מאמר
 ובאיזה זמן היא ו'. כלומר, מתי נקרא ז"א
 בשם א', ומתי הוא נקרא בשם ו'.
 קסא) בזמנא דקיימא לאחזאה וכו':
 ומפרש דבריו. בזמן שז"א עומד להורות סודות
 האמונה, וללמד היחוד, בסוד השם הקדוש,
 לכל העולם, אז הוא עומד בסוד הא'. דהיינו
 שימין ושמאל מפורשים בו כצורת הא', שב'
 יודין שבה, הן ימין ושמאל, והקו שבאמצע
 היודין הוא קו האמצעי. ונקראת אלה, להסתכל
 שראשית הכל, הוא, ללמוד אמונת היחוד של
 הקב"ה, כי אלה פירושו לימוד. מלשון ואאלפך
 חכמה. וע"כ היא עומדת בראש כל האותיות,
 כי האדם לא בא לעולם אלא ללמוד ולדעת
 את אדונו. והיא עומדת בצורתה, שהיא צורת
 ג' קוין כנ"ל. לעיני הכל, ואומרת, אלף דהיינו
 למוד. חכמת האמונה, של אדונך. והיינו רק
 בשיעור הכתוב. ולמקצה השמים עד קצה
 השמים, שה"ס ז"א, אבל למעלה מז"א. אין
 שם השגה, ולא שייך שם למוד.
 קסב) וע"ד אתרשים גביה וכו': ועל

רקיע השמים
 כן נרשם בה, בא' צורות ימי בראשית, דהיינו
 ג' קוין שה"ס חג"ת דו"א הנקראים ימי
 בראשית, דהיינו ימים הראשונים. שראוי
 לאדם לשאול ולדעת, שכתוב, כי שאל נא
 לימים ראשונים. אבל למעלה מז"א, שה"ס
 ג"ד, אין שם השגה ואינו ראוי לשאול ולדעת
 בהן, ושאלה הראשונה היא זו, שידע אדם
 את אדונו, שזו היא ראשית הכל. ואז הוא,
 ז"א, בסוד הא', הראשית העומדת לכל
 האותיות.
 קסג) ובזמנא דקיימא לאודווגא וכו':
 ובשעה, שז"א, עומד להודווג עם הנוקבא,
 שהיא המלכות, בסוד השם הקדוש, שה"ס
 ו"ה דהויה, הוא עומד בסוד הו', ונשלל מכל
 בחינות ימין ושמאל, ואין נראה בו רק הגוף
 בלבד, שהוא קו האמצעי. והכל מתקשר
 בנוקבא, שהיא מלכות, כלומר, שימין ושמאל
 שבו, מתקשרות במלכות, זרוע אחת, דהיינו
 שמאלה, הוא תחת ראש המלכות, ואחת, דהיינו
 ימינו, מחבקת את המלכות.

קסד) וע"ד לא איתחזון בָּאָת ו"ו יִרְכִּין, וְהָיָה דְרָקִיעָא, כְּלָא אֶסְתִּים בְּגוּיָה, בְּסִתִּימוּ שׁ בְּרָזָא דְרָזִין, וְאִיתְחָזוּ ו"ו בְּלַחְדוּי, כְּמָאן תְּדַאֲשְׁתְּלִילוּ מְכָלָא. וְכִדִּין אִיהוּ זְמִין וְאֶתְקַשֵּׁר לְגַבְהָ דְנוּקְבָא. וע"ד זְמִין אֶת ו"ו, בְּרָזָא דְשָׁמָא קְדִישָׁא, אֶלְאִתְחָזָה כְּלָא. בִּוּקִימָא ה"א בְּתַרְאָה שְׁלִימָא וּמְלִיא כְּמָא דְאֶתְחָזוּ. וּזְכָאָה אִיהוּ חוּלְקִיָה, מָאן דְּעָאל וּנְפִק, וְיַדַּע אֹרְחִין וּשְׁבִילִין בְּרָזָא דְמַהֲיֻמְנוּתָא, לְאֶשְׁתְּמוּדְעָא לְמַאֲרִיָה, וּזְכָאָה אִיהוּ בְּעֶלְמָא הָדִין וּבְעֶלְמָא דְאֶתִּי.

מְאָמַר תְּמַצִּית מִהֲמַתְבָּאָר ע"כ בִּי"ה ו"ה

קסה) דְּיוֹקְנָא דְאֶת יו"ד, נְקוּדָא קְדַמְאָה דְסֻלְקָא בְּמַחְשְׁבָהּ, וְאֶסְתִּים וְלָא גִידִיעַ, הָאִי נְקוּדָא קְיִימָא בְּסִתִּימוּ דְמַחְשְׁבָהּ, בְּגִין דְלָא אֶתְפֹּשֵׁט דְכָלְל, וְלָא יַדִּיעַ לְאֶן אֹרְחָא הוּא, וְלְאֶן אָזִיל, וּמָאן אִיהוּ, וּמָאן נְפִקָא. וע"ד כְּלָהוּ קְיִימִין ה"ב בְּהָהוּא נְקוּדָה, וְדְקִימָא בְרַעוּ דְמַחְשְׁבָהּ, דְלָא אֶתְיַדַּע כְּלָל. קסו) וְאִיְהִי נְקוּדָה וְדְקִימָא בְּאֶת ה"א עֵילְאָה, דְקִימָא עַל כָּל אֵינוֹן תְּשַׁע

חלופי גרסאות

ש נ"א רזא (זהר הגדול). ת נ"א דאשתילו (קראקא) נ"א דאשתליל (זהר הגדול). א נ"א לאחזאה (זהר הגדול). ב נ"א קיימא (דפוסים הראשונים). ג נ"א אתידיע (קראקא). ונ"א ידע (זהר הגדול). ד נ"א לכל (זהר הגדול ודפוס קראקא). ה נ"א בה (זהר הגדול). ו ה"ג דפוס מונקאטש ובכל הדפוסים ל"ג דקיימא. ז נ"א ל"ג דקיימא באת ה"א עלאה (זהר הגדול). ח ה"ג הסלם ובכל הדפוסים כתוב שית.

הסולם

מאמר

תמצית מהמתבאר ע"כ בִּי"ה ו"ה
מאות ט"ו עד כאן בקיצור נמצרץ. הצורה של האות י' של שם הוי"ה, שהיא נקודה הראשונה שעלתה במחשבה, שהיא החכמה, ונסתמה, בא"א בסוד חכמה סתימאה שבו, ואינה נודעת באו"א, כי ה'י' שבהויה, רומזת על א"א ואו"א, הנה נקודה זו עומדת בסתימת המחשבה, כי אינה מתפשטת כלל, כי ה'י' רגלה קצרה, שזה רומז שאין לה התפשטות אל התחתונים, ואינו ידוע לאיזה דרך הוא, ואנה הוא הולך, ומאין הוא בא, וממי הוא יוצא. וע"כ כולם נמצאים בחוץ מאותה הנקודה העומדת ברצון המחשבה שאינה נודעת כלל. כלומר שהכל הם מחוץ ממנה, ואין מי שיעמוד עליה. (זה כולל מאות ט"ו עד אות י"ז).
קסו) וְאִיְהִי נְקוּדָה דְקִימָא וכו': והי' שהיא או"א, היא נקודה העומדת ומשפעת באות ה' עליונה דהו"ה, דהיינו ישו"ת, שהיא עומדת על כל אלו תשעה סומכים של האות י', שאמרנו (באות כ"ג וכ"ד) והן חמש מרכבות, כלומר שהה' יש לה חמש מרכבות, כמו שאמרנו (באות כ"ו) והן נ' פליאות

קסד) וע"ד לָא אֶתְחָזוֹן וכו': ועל כן הברכים, שהם נצח ורוח, ואתם ג' קוין חג"ת שברקיע אינם נראים באות ו', כי כולם נסתמים בתוכו בסתימה בסוד הסודות, ונראים שהם ו' בלבד, ודומים כמו שנשללו מכל בחינות ימין ושמאל שבהם, ואז ו"א מוכן, ומתקשר להשפיע אל הנוקבא, שהיא המלכות. וע"כ האות ו' שבשם הקדוש מוכנה שכל הו"ק חג"ת נה"י, יתראו בבחינתו, וה' אחרונה דהו"ה, שהיא המלכות, המקבלת מן הו', נמצאת שלמה ומלאה כמו שראוי לה. (וכבר נתבאר זה לעיל אות קכ"ב ע"ש). אשרי הוא חלקו של מי שנכנס בחכמה ויצא בשלום, ויודע האורחות והשבילים בסוד האמונה, לדעת את אדונו. אשרי הוא בעולם הזה ובעולם הבא.

מאמר תמצית מהמתבאר ע"כ, בִּי"ה ו"ה

קסה) דְּיוֹקְנָא דְאֶת יו"ד וכו': כאן חוזר על כל מה שנתבאר בדרוש סתרי אותיות, (דפוי"ד דף ו' טור ג')

סְמִינָן דְקֶאֱמָרָן, וְאִינוּן חֲמֵשׁ בְּדִקְאָמָרָן, וְאִינוּן פְּלִיאוּת. וְעִיד אִיקְרִי וְזָא דָא פְּלָא. וְאוּת אֶלְף סֶלְקָא הֶבָא. וְהֶבָא כִּפְלָא אוּת פְּלִאוּת. וְהָא אוּקִימָנָא. (סז) וְכָל אֶלִין סְמִינָן, וְכָל אֶלִין רְתִיכִין דְקֶאֱמָרָן, בְּד סֶלְקָא ה"א בְּתֶרְאָה, כִּלְאֲתֶקְשָׂרָא בָּאָת וְאִו, אִינוּן רְתִיכִין יְדִילָה פְּרִישָׁן עַל נוּקְבָא בְּדִקְאָמָרָן, וְכָל אִינוּן רְתִיכִין יְדִילָה פְּלִילָן בְּאִינוּן רְתִיכִין עֵילְאִין, פְּלִהוּ חֲפִיין בְּסַחְרָנָא דְנוּקְבָא. (קסח) וְזָא דָא, בְּד נוּקְבָא לָא אֲתֶקְשֶׁרֶת בְּדִכּוּרָא, חֲפִיָא לָה חַד * קְלִיפָה פִקִּיפָא דְסִתִּים נְהוּרָה. וְכַד אֲתֶקְשֶׁרֶת בְּדִכּוּרָא, חֲפִיין לָה כֹּל הֲנִי רְתִיכִין עֵילְאִין וְתִמְאִין, אִינוּן קְלִיפָה קְדִישָׁא דְחֲפִיין לָה, וְאֲתֶלְבֶּשֶׁת בְּהוּ, וְהִיא אֲתֶקְשֶׁרֶת בָּאָת וְיִו. (קסט) וְלֵעֵילָא נְטֻלָא עֵבֶה"א, פְּדִנְקוּדָה עֵילְאָה סִתִּים בְּגוּוּה. וְכַד אִיהִי נְטֻלָא לוּן, וְכִלְהוּ בְּה, בְּדִין אִיתְעֶבִידוּ פְּלִהוּ, בְּגוּוּנָא דָא. פ פְּאֶסְתִּים נְקוּדָה עֵילְאָה

חלופי גרסאות

ס נ"א פלאות (זהר הגדול). י נ"א פל"א (זהר הגדול). כ נ"א אתקשר (זהר הגדול). ל נ"א דיליה (זהר הגדול). מ נ"א דלא (דפוסים הראשונים זהר הגדול). נ נ"א סחרנאה (זהר הגדול). ס ה"ג הסלם נ"א עילא (וינציא) נ"א עלאה (מונקאטש) ונ"א נטלא עילא (זהר הגדול דפוסים ראשונים). ע נ"א ה"א (קראקא). פ נ"א די נקודה (זהר הגדול דפוסים הראשונים). צ נ"א ל"ג 3 קראקא) ונ"א ל"ג (זהר הגדול דפוס ווינציא).

הסולם

תמצית מהמתבאר ע"כ ב"ה ר"ה
 אותה, שהן דוחות את הקליפה הרעה שהיתה סותמת אותה, והיא מתלבשת בהן, דהיינו שנעשו לה בחינת לבוש (כ"ל בהסולם את צ"ט ע"ש), אבל היא מתקשרת באות ו'. כלומר שמקבלת ממנו חסדים מכוּסִים מחכמה, כדרך הארת ז"א. ורק בכלים החיצוניים שלה מקבלת הארת החכמה מן המרכבות המסבבות אותה מבחוץ. שנעשו לה לבוש. (קסט) לֵעֵילָא נְטֻלָא בְּה"א וכו': למעלה ב"ה, דהויה, לוקחת, הארות המרכבות, ב'ה', שהיא ישו"ת, שנקודה עליונה, שה"ס אר"א עלאין, סתומה בתוכה. וכשהיא לוקחת הארות המרכבות, וכולן בה, הן הארת החכמה מן המרכבות והן הארת החסדים מנקודה העליונה, אז נעשות כולן כעין זה פ, שצד אחד הסתים על נקודה העליונה העומדת באמצע, שהיא ה', ההולכת בעגול לעשות גוף לסתום לנקודה זו, האמצעית וצד השני נשאר פתוח (כ"ל אות קט"ו ע"ש) לזווג עם נקודה העליונה, שהיא אר"א, שאז נבחן. שנקודה האמצעית שולטת על ד' דמרכבה, פירוש, מבאר כאן צורת ה', ואיך ב' ההיין, ה' ראשונה, שה"ס ישו"ת, וה' אחרונה, שה"ס המלכות הן שוות זו לזו. ויש לזכור ענין ג' הבחינות. נשמה גוף ולבוש, המבוארות לעיל (באות צ"ט וק"ו) כי הארת נקודה

מאמר
 פליאות כמ"ש באות כ"ז) וע"כ נקרא סוד הזה פלא, משום שאות אלף, שהיא אותיות פלא, עולה כאן בישו"ת, וכאן היא כולה אות פלאות, שהיא נפלאות מהשגה (כמ"ש באות כ"ז) וכבר העמדנו. (שס)
 (סז) וְכָל אֶלִין סְמִינָן וכו': וכל אלו הסומכים, וכל אלו המרכבות, המשפיעות הארת חכמה, שאמרנו, בעת שה' אחרונה עולה להתקשר באות ו', דהיינו בשעת הזווג דז"א ומלכות, אז אלו המרכבות שלה פרושים על הנוקבא, שהיא המלכות, כמו שאמרנו, (באות צ"ח. וע"י בהסולם בסוף אות צ"ט) וכל המרכבות שלה, הכלולות במרכבות העליונות, דחג"ת. כולן חופפות מסביב לנוקבא, שהיא המלכות. כלומר, שמשפיעות לה הארת החכמה סביב סביב לה, דהיינו מרחוק בבחינת לבוש (כמ"ש שס).
 (קסח) וְזָא דָא כַּד וכו': סוד הזה, הוא, כשהנוקבא, שהיא המלכות, אינה מתקשרת בדכר, שהוא ז"א, אלא שיונקת משמאל דבינה, והיא בחכמה בלי חסדים, מכסה אותה קליפה חזקה הסותמת אורה, והיא חשך, שאינה יכולה להאיר. וכאשר מתקשרת בדכר, שהוא ז"א, ומקבלת ממנו אור החסדים, כל אלו המרכבות העליונות מן יו"ו, והתחתונות שמן המלכות, מכסות אותה, והן קליפה קדושה, המכסה (דפ"י דף ר' טור ג' *) דף ז' טור ב')

דְּקִימָא בְּאִמְצָעִיתָא, דְּאִיהוּ ו'ו' דְּאִזְלָא בְּעִיגוּלָא, לְמַעַבְד גּוּפָא לְאִסְתְּמָא
י' לְהַאי נְקוּדָה.

קע) כְּגוּוּנָא ש' דְּה"א אַחְרָא, עֵבִיד גּוּפָא בְּאִינוּן רְתִיכִין דִּילָהּ, וְאִיהִי נְקוּדָא
דְּקִימָא בְּאִמְצָעִיתָא, וְכַדִּין אִיקְרִי ה"א. ה"נ הַאי אַת נְרָא ד'ו'ו', אִינוּן גּוּפָא,
וְקִימָא בְּרָזָא דָא, וְהַאי נְקוּדָה י' בְּאִמְצָעִיתָא, וְכַג"כ כְּלָא חַד. וְהַאי נְקוּדָה עֵילָאָה,

חלופי גרסאות

ק ה"ג הסלם נ"א איהו (ווינציא). ונ"א ואיהו (זהר הגדול דפוס קראקא). ו נ"א האי (זהר הגדול). ש נ"א ל"ג דה"א
(זהר הגדול ורפוסים הראשונים). ת נ"א דאמצעייתא (ווינציא).

הסולם

מאמר

תמצית מהמתבאר ע"כ בי"ה ו"ה

באמצעייתא, כנ"ל שהגוף סותם להארת
הנשמה, שבתוך נקודה האמצעית דה' ראשונה,
כי נקודה האמצעית, מקבלת הארת נקודה
עלאה. איהו ו' דאזלא בעגולא למעבד גופא
לאסתמא להאי נקודה, כי המרכבה דה'
ראשונה, שהוא הגוף שלה, הוא חגת"ם דז"א,
שה"ס הגוף של חצי העגול הנ"ל, המתעגל על
נקודה האמצעית, שם הארת הנשמה, וסותם
אותה. אבל לא לגמרי, אלא שנשאר חצי עגול
פתוח, שזה מורה, שנקודה האמצעית שולטת,
ואינה עוזבת את הגוף להתעגל עליה ולסתום
אותה לגמרי, כצורת מ' סתומה (עו' לעיל
בהסולם אות קי"ח). וכצד הזה הפתוח, הוא
מקום הזווג עם הדכר שלה, שהוא י' דהויה,
שהיא או"א עלאין. הנקראים נקודה עלאה.

קע) כְּגוּוּנָא דְּה"א אַחְרָא וכו': כמו
שה' האחרת, שהיא המלכות, עושיית גוף באלו
המרכבות שלה, שהם ד' המלאכים (כנ"ל אות
ל"ח) והיא, המלכות, היא נקודה העומדת
עליהם באמצע, ואז נקראת ה'. שיוורה על
ד' המלאכים ונקודה האמצעית (כנ"ל אות
ל"ח) כן גם כאן בה' ראשונה, שהיא ישו"ת,
אות זו סוד הו', דהיינו חגת"ם דז"א, שהם
ד' דמרכבה עליונה דישו"ת. הם גוף של ה'
ראשונה, ועומדת בסוד זה של הגוף, דהיינו
בפתיחה להארת החכמה, כנ"ל בדבור הסמוך.
ונקודה זו היא באמצע. שעומדת על ד'
דחגת"ם, ואז נקראת ה', דהיינו נקודה
האמצעית על ד' דמרכבתה, כמו בה' תתאה.
ומשום זה הכל אחד, שה' עלאה וד' תתאה
הן כאחת (כנ"ל אות קי"ח). ונקודה העליונה
הזו, דהיינו י' דהויה, המאירה בנקודה אמצעית
דישו"ת, נקראת חכמה עליונה. ונקודה
התחתונה, דהיינו נקודה האמצעית שבמלכות,
נקראת חכמה תחתונה, חכמה קטנה (כמ"ש זה
בפלפ"ס אות מ"א מ"ג) וזו, ישו"ת היא ה',
המלכות

נקודה העליונה בתוך ה' ראשונה, בנקודה
האמצעית שבה, ה"ס נשמה, שהארתה בחפץ
חסד ולא בחכמה, דהיינו כמו או"א עלאין.
והארת ג' קוין העליונים, שה"ס חגת"ם, ה"ס
גוף, שבהם נפתחת הארת החכמה, אבל
השליטה היא לחסדים. והמרכבות דנו"ה (כנ"ל
אות צ"ב) והמרכבות דד' בתולות (כנ"ל
אות קי"א) ודד' מלאכים (כנ"ל אות ל"ח)
הנה בהם מתגלה החכמה, וה"ס לבושים.
ותמצא, שהארת הנשמה והארת הלבושים
הם שני הפכים הסותרים זה את זה, כי הנשמה
היא בחפץ חסד ולא בחכמה, והלבושים, הם
חפצים בחכמה בעיקר. אמנם גם הגוף, הוא
בסתירה מועטת להארת הנשמה, כי הגוף
כבר פתח בג' קוין שבו, את אור החכמה,
והארת הנשמה היא בחפץ חסד ולא בחכמה.
אלא מתוך שאין שליטה בהם רק לחסדים
בלבד, יכולה הארת הנשמה להתלבש בגוף,
ואינם נחשבים לסותרים זה את זה. ורק
הלבושים אינם יכולים להמצא במקום אחד
עם הארת הנשמה, ולפיכך הם חופפים מרחוק
מבחוץ (כנ"ל אות קס"ח) ואע"פ שהארת
הנשמה יכולה להתלבש בגוף, עכ"ז נחשב
הגוף לסותם את הארת הנשמה. משום שהארת
הנשמה אינה חפצה אפילו בפתיחת הארת
חכמה.

וז"ש, לעילא, בי"ה דהויה, נטלא הארות
המרכבה העליונה, שה"ס גוף, בה"א, שהיא
ישו"ת, דנקודה עלאה, שהיא או"א עלאין
י' דהויה, סתים בגווה, שנסתמת בתוך הגוף
שלה, כי אע"פ שהגוף אינו סותר להארת
או"א, עכ"ז הוא סותם אותה כנ"ל. וכד איהי
נטלא לון, וכשה' הראשונה דהויה, שהיא
ישו"ת, לוקחת אותם חגת"ם, שהם הגוף
שלה, וכלהו בה, הן הארת הנשמה והן הארת
הגוף, כדין אתעבידו כלהו, כגוונא דא פ'
שחצי העגול, אסתים נקודה עלאה דקיימא
(דפרי" דף ז' טור ב')

סתרי בראשית אותיות עה
 איקרי חֲכָמָה עִלְאָה. וְהָאֵי נְקוּדָה תַּמְאָה, אִיקְרִי חֲכָמָה תַּמְאָה, חֲכָמָה זְעִירָא.
 וְהָאֵי ה"א, אִוְהָאֵי ה"א, בַּר דְּהָאֵי נְקוּדָה אֲתַרְשִׁים בְּקַדְמִיתָא בְּנְקוּדָאָה.
 קעא) י' נְקוּדָה חַד עִלְאָה, דְּקִימָא עַל תַּשְׁעָה סְמְכִין, כְּמָא דְאִוְקִימָנָא.
 אֲלִין לָא אִיקְרוּן בְּשִׁמְהוֹן, בַּר יְבָאִינוּן רְתִיכִין דִּילְהוֹן. אָבַל הַגְּיִי תַּשְׁעָה, הַנְּפִקִי
 מַגּוּ בּוּצִינָא, וְאֲתַרְשִׁימוּ תַּחְתּוּי דִּיִּו"ד.
 קעב) וְאִינוּן ט' נְקוּדִין, דְּאֲתַפְּשִׁטֵּן בְּכָל אֲתוּוֹן. בְּגִין דְּכָל אֲתוּוֹן נְפִקִין מִן
 יו"ד, בְּאִינוּן שְׁבִילִין דִּילָהּ. וְכִמְא דְאֲתוּוֹן נְפִקִין מִן יו"ד, יְהִיבִי נִיקוּדִין. וְכָלְהוּ
 יְהִיבִי נְקוּדִין תַּשְׁע, נְפִקִין מֵאִינוּן תַּשְׁע.
 קעג) וְאֵעִיג דְּאֲמָרוֹן, דְּהַגְּיִי תַּשְׁע אִינוּן תַּחְתּוּתִיהּ דִּיִּו"ד, עֲלִיהּ דִּיִּו"ד אִינוּן.
 אָבַל אִינוּן סְמְכִין לָהּ, וְאִינוּן רְתִיכִין לְט' אֲתַרְנִין, דְּאִינוּן רְזָא דְאִין סוּף, וְכָלְהוּ
 קִימִין לִיִּו"ד. וְכָל הַגְּיִי דְלְתַמְא, אֲסַתִּימוּ, וְאֲהַדְרִי לְהָאֵי נְקוּדָה. הַעֲדִי כָּל יוּמִין ט'.

חלופי גרסאות

א ג"א ל"ג והאי ה"א (והר הגדול ודפוסים הראשונים). ב ג"א בלחודאה (והר הגדול ודפוסים הראשונים). ג ג"א אלן
 הוא באינון וכו' (קראקא). ד ג"א מוסיף תשעה יו"ד (והר הגדול ודפוסים הראשונים) ג"א תשעה דיו"ד נפקי (והר
 הגדול). ה ג"א דנפקא (קראקא) ג"א דנפקי (והר הגדול). ו ג"א ל"ג הכי נקודין וכלהו (והר הגדול). ז ג"א הכי (והר
 הגדול). ח ג"א ל"ג ע"ד כל יומין (והר הגדול) ובדפוס קראקא כתוב ט"א מסיים וע"ד כל יומין. ט בכל הדפוסים
 כתוב (כאן חסר) והחיות רצוא ושוב כו' ולא יכיל עינא למשלט בהו עד סוף הענין תמצאנו נדפס בפרשת בראשית
 מהוהר דף כ"א.

הסולם

ממצית מהמתבאר ע"כ ב"ה ו"ה
 סומכים, כמו שהעמדנו (לעיל אות כ'). אלו
 אינם נקראים בשמות (כנ"ל אות כ"ב) חוץ
 באלו המרכבות שלהם, שהם נמשכים בישו"ת
 (כנ"ל אות כ"ד). אבל תשעה סומכים אלו
 יוצאים מן הגר ונרשמו תחת ה' (כנ"ל באות
 י"ח).
 קעב) וְאִינוּן ט' נְקוּדִין וְכו': וְהֵם,
 תַּשְׁעָה הַסּוּמְכִים, הֵם תַּשְׁעַת הַנְּקוּדוֹת: קְמוּץ,
 פְּתוּחַ, צִירִי, טְנוּל, שְׁבָא, חֶלֶם, חִירֶק, קְבוּץ,
 וּמְלֶאפֶסֶת. הַמְתַּפְּשִׁטוֹת בְּכָל הָאוֹתוֹת. מִשּׁוּם
 שְׁכַל הָאוֹתוֹת יוֹצְאוֹת מִן הַי', בְּשִׁבְלִים שְׁלֵה,
 וְכִמּוּ שֶׁהָאוֹתוֹת יוֹצְאוֹת מִן הַי', כִּךְ הֵן
 הַנְּקוּדוֹת, וְכֵן תַּשְׁעַת הַנְּקוּדוֹת הָאֵלּוּ יוֹצְאוֹת מִט'
 סוּמְכִים הָאֵלּוּ שֶׁל הַי'.
 קעג) וְאֵעִיג דְּאֲמָרוֹן דְּהַגְּיִי וְכו': וְאֵעִיפ'
 שְׁאֲמַרְנוּ שֶׁתַּשְׁעָה סוּמְכִים הָאֵלּוּ הֵם תַּחַת הַי',
 בְּאֲמַת הֵם מַעַל הַי', כִּי הָאֲרֵת חֲכֻמָּה סְתִימָא
 דְּאִי מְאִירָה בְּתוּכֵם שְׁה"ס א"ס, (כנ"ל באות
 כ' ע"ש) אֲבָל הֵם סוּמְכִים אֵת הַי', שְׁה"ס
 אִו"א עֲלָאִין, וְהֵם מְרַכְבּוֹת לְט' אַחֲרוֹת, שֶׁהֵם
 ט"ס דְּאִי. שְׁה"ס אִין סוּף. וְכֹלֵם מְקִימִים
 אֵת הַי', כִּי הַי' שְׁה"ס אִו"א נִחְשַׁבְתָּ כִּמּוּ
 שְׁלֵא יוֹצֵא מִדְּאִשׁ אִו"א (כנ"ל בַּפְּלֶפֶסֶת אֵת
 מ"ג) וְכֵן אֵלּוּ שְׁלֻמְטָה, דְּהִינּוּ ט' הַסּוּמְכִים,
 נִסְתַּמּוּ

מאמר
 והמלכות היא ה'. ואין חילוק ביניהן. חוץ
 ממה שנקודה הזו העליונה, נרשמה תחילה
 בנקודתה, דישו"ת.
 פירושו. כי ישו"ת יצאו תחילה בחסדים
 שקבלו מאו"א עלאין, בסוד נקודה האמצעית
 שבהם. ואח"כ קבלו סוד המרכבה דג' קין
 ומלכות, ונמצא שנקודה האמצעית יצאה
 ראשונה ואח"כ ד' דמרכבה. ונעשית במספר
 ה'. אבל המלכות, קבלה תחילה הארת החכמה,
 שה"ס ד' דמרכבה שלה, ואח"כ קבלה נקודה
 האמצעית ע"י כריית היסוד דו"א (כנ"ל אות
 ק"ג) ונעשית במספר ה', וז"ש, וְהָאֵי ה' וְהָאֵי
 ה' שְׁנֵינֵיהֶם נְקֻרָאִים ה' מִטַּעַם שֶׁנְּקוּדָה
 הָאֲמִצְעִית רוֹכֶבֶת עַל ד' דְּמִרְכָּבָה. וְנִעֲשִׂית
 בְּמִסְפַּר ה'. בַּר דְּהָאֵי נְקוּדָה, חוּץ מֵאֲשֶׁר
 נְקוּדָה הָאֲמִצְעִית דִּישו"ת, אֲתַרְשִׁים
 בְּקַדְמִיתָא בְּנְקוּדָאָה, שִׁיצֵאָה הַנְּקוּדָה תַּחֲלִילָה,
 וְאֲחִי"כ ד' דְּמִרְכָּבָה, מִשְׁא"כ הַמְּלָכוֹת יוֹצֵאָה ד'
 דְּמִרְכָּבָה תַּחֲלִילָה, וְאֲחִי"כ הַנְּקוּדָה. כִּי הַמְּלָכוֹת
 תַּחֲלִילָה יוֹצֵאָה הֵיא מִקּוּ שְׁמַאל, שְׁה"ס ד'
 דְּמִרְכָּבָה, וְאֲחִי"כ ע"י כְּרִיית הַיִּסוּד מִקְּבֻלָּת
 הַנְּקוּדָה הָאֲמִצְעִית (כנ"ל אות ק"ג).
 קעא) י' נְקוּדָה חַד וְכו': הַי' דְּהוּי"ה
 הֵיא נְקוּדָה אַחַת הָעֲלִיוֹנָה, הַעוֹמֶדֶת עַל תַּשְׁעָה
 (דפוי" דף ז' טור ב')

מאמר אומללה יולדת השבעה

קעד) ת"ח, כִּמְה אית לון לבני נשא לאסתמרא מחוביהון, ולאשתדלא ברעוּתא דמאריהון. ידְהא שבעה זכאין דהוּו בישראל, דאתתקפו ביה בקב"ה בלְבא שלים, ואינון שבעה סמכין דעלמא ממש. ביומיהון, אתגבר בעלמא זמינא על שמאלא. וישראל על עובדי כוכבים.

קעה) וכין דאשתלימו אינון, קמו מסטרא דשמאלא שבעה פתי דינין ממש, ידְקְלוּהוּ "עע"ז, כְּמָה דאתערו חברייא, דלא חרבה ארץ ישראל, עד דפלחו שבע פתי דינין ע"ז, ודאתו מנהון. ואלין אינון: ירבעם בן נבט. ובעשא בן אחיה. ואחאב בן עמרי. ויהוא בן נמשי. ופקח בן רמליהו. ומנחם בן גדי. והושע בן אלה. הה"ד אומללה יולדת השבעה. דא ארעא קדישא, דילדת לון.

קעו) ת"ח, כד ברא לא עביד רעוּתא דאבוי, על אימיה רמיא לאלקא ליה, ולדברא ליה בארץ מישר, הה"ד דברי למואל מלך משא אשר יסרתו אמו. מאי אמו. ודאי בת שבע אם שלמה. ולא אבוי. מ"ט. בגין דאיהי אתפקדא על ביתא, וכל גניזין, וכל מאני קרבא בידה אתמסרית, ואיהי בעיית לדברא בנהא בארץ מישר, דיעבדון רעוּתא דמלכא. ועל דאיהי לא דברת להני שבע

מסורת הזהר

ד) (ירמיה טו) פקודי צב צ"ה. ה) (משלי לא) יחי רנט
 הראשונים) נ"א דהא אין (מנקאטש). כ נ"א שאר עמין
 (והר הגדול דרפוסים הראשונים). ל נ"א דפלחו (והר הגדול). מ נ"א ע"ז (והר הגדול דרפוסים הראשונים).

חלופי גרסאות

הסולם

מאמר

אומללה יולדת השבעה
 זרה, והבאים מהם. ואלו הם, ירבעם בן נבט, ובעשא בן אחיה, ואחאב בן עמרי, ויהוא בן נמשי, ופקח בן רמליהו, ומנחם בן גדי, והושע בן אלה. זה שכתוב, אומללה יולדת השבעה. זו ארץ הקדושה שהולידה אותם השבעה.

נסתמו מלהשיגם, וחזרו להיות סתומים כנקודה הזו. שדיא א"ר"א (כנ"ל אות כ) ע"כ כל הימים (חסר ההמשך). (ע"כ סתרי תורה).

מאמר אומללה יולדת השבעה

קעו) ת"ח כד ברא וכו': בוא וראה, כשהבן אינו עושה רצונו של אביו, מוטל על אמו, להכותו, ולהנהיגו בדרך הישר, ז"ש דברי למואל מלך משא אשר יסרתו אמו. מי היא אמו. היא ודאי בת שבע אם שלמה, שהיא המלכות. ולא כתוב אשר יסרו אביו. מהו הטעם. משום שהיא, המלכות נתמנתה על הבית, וכל האצרות, וכל כלי קרב, נמסרו בידיה. והיא צריכה להנהיג בניה בדרך הישר, שיעשו רצון המלך. ועל שלא הנהיגה את אלו שבעת המלכים הנ"ל, בדרך הישר, ולא הכתה אותם, נטו לצד שמאל, ושלט

קעד) ת"ח כמה אית וכו': בוא וראה כמה יש להם לבני אדם להשמר מעונותיהם, ולעסוק ברצון אדונם. כי שבעה צדיקים היו בישראל, שנתחזקו בהקב"ה בלב שלם, והם שבעה עמודי העולם ממש. דהיינו אברהם יצחק יעקב משה אהרן יוסף ודוד. בימיהם, נתגבר בעולם, הימין על השמאל, וישראל על אומות העולם.

קעה) וכיון דאשתלימו אינון וכו': ואחר שז' הצדיקים נשלמו, עמדו מצד השמאל ז' בתי דינין ממש, שכולם היו עובדי עבודה זרה. כמו שהעירו החברים, שלא נחובה ארץ ישראל, עד שז' בתי דינים עבדו עבודה (דפו"י דף ז' טור ב')

סטרי בראשית אותיות עז
 באורח מִיִּשְׂרָאֵל, וְלֹא אֶלְקֶת לְהוֹן, אֶסְתַּחֲרוּ לְסִטְרָא דְשְׁמָאֲלָא, וְשְׁלִטָא שְׁמָאֲלָא עַל
 מִינָא, וְאֶזְלַת עִמָּהוֹן בְּגִלוּתָא. הה"ד, אִוְמְלָלָה יוֹלְדַת הַשְּׁבָעָה.
 קעז) ת"ח, קְדַמָּא דְהָהוּ בְּהוּ דְאִיהוּ יִרְבְּעִם, אֲתַעַר בְּעֲלָמָא סִטְרָא דְשְׁמָאֲלָא,
 וְעָבִיד תְּרִין עֲגָלִין דְּהָא עֲגָלָא מִסְטְרָא דְשׁוּר אִיהוּ, דְאִיהוּ בְּשְׁמָאֲלָא. וּמָה דְהָוּ
 תְּרִי. וְזָא דְתַרְיָן יִחְלִין דְשְׁמָאֲלָא אֲתִי מִינִיה. (* כְּדִין שְׂרִיאַת סִיְהָרָא לְאֲתַפְגָּמָא,
 עַד דְאֲשְׁתַּלְמִימוּ אֵינּוֹן ז' מִסְטְרָא דְשְׁמָאֲלָא. כִּיּוֹן דְאֲתִי הוֹשַׁע בֶּן אֱלֹהִים, כְּדִין
 אֲתַפְגִּימַת סִיְהָרָא, וְגָלוּ יִשְׂרָאֵל, וְשְׁכִינְתָא עִמָּהוֹן.
 קעח) מ"ט. בְּגִין דְכִנְסַת יִשְׂרָאֵל, בְּשְׁבָעָה סְלִיקַת, וּבְשְׁבָעָה נִחְתַּת, בְּשְׁבָעָה
 אֲשְׁתַּלְמִימַת, וּבְשְׁבָעָה אֲתַפְגִּימַת. בְּשְׁבָעָה אֲשְׁתַּלְמִימַת, כְּדָאוּקִימָנָא בְּרָזָא דְמַהִימְנוּתָא,
 "וְזָבָאִין דְאֲחִידִין בְּהָ, אֲכַרְהֵם יִצְחָק וְיַעֲקֹב יוֹסֵף מֹשֶׁה אַהֲרֹן דָּוִד. בְּשְׁבָעָה
 אֲתַפְגִּימַת הֵינִי שְׁבָעָה כְּתִי דִינִין " וְאֲתַתְּרַכַת מֵאֲרַעָא קְדִישָׁא.
 קעט) דְהָא תְרִיסַר בְּנִין רְשִׁיעִין הָווּ לְהוּ, לְאֵינּוֹן ז' ב"ד. וְכְדִין אֵינּוֹן י"ב
 סְמִכִין דְלַעֲיִלָא אֲתַפְרוּ, אֵינּוֹן י"ב שְׁבָטִין דְסַחְרֵי שְׁכִינְתָא, וְיִשְׂרָאֵל ז' אֶזְלוּ
 בְּגִלוּתָא. אֲלֹא יְהוּדָה דְאֲוִרְכוּ לִיהָ, עַד עֲשָׂרָה.
 קפ) ת"ח, עַד דְהָווּ בִירוּשָׁלַם לְתַמָּא, עֲשָׂרָה מְלָכִין רְשִׁיעִין, לֹא אֲתַתְּרַכַת,
 וְלֹא אֶסְתַּלַּק קב"ה מִינָה, וּמִירוּשָׁלַם דְלַעֲיִלָא, דְאִיהִי עֲשִׂירָאָה, וְשְׁבָעָה

מסורת זוהר (י' רמיה טו) לעיל אות קעה צ"ד. [נ"א חילא (זהר הגדול ודפוסים הראשונים). ט נ"א ל"ג
 כדן (מונקאטש) ונ"א ושריא ול"ג כדן (זהר הגדול ודפוסים
 הראשונים מז"ח). ע נ"א ז' זכאין (זהר הגדול). פ נ"א אתרכינת (זהר הגדול ודפוסים הראשונים). צ ה"ג בדפוס מונקאטש
 ובכל הדפוסים ל"ג אולו.

מאמר הסולם אומללה יולדת השבעה
 ושלט השמאל על הימין, והלכה עמהם בגלות. ז"ש, אומללה יולדת השבעה.
 קעז) ת"ח קְדַמָּא דְהוּהוּ וכו': בוא
 וראה, הראשון שהיה בהם, שהוא ירבעם,
 העיר בעולם לצד השמאל, ועשה ב' עגלים,
 כי עגל הוא מצד השור, שהוא בשמאל.
 ובעבודתו אליהם, הגביר צד השמאל על הימין.
 ולמה היו שנים. הוא כי סוד ב' כחות
 שבשמאל, דהיינו זכר ונקבה דשמאל, בא
 ממנו, מן השור. אז התחילה הלבנה, שהיא
 המלכות, להתמעט, עד שנתמלאו אלו שבעת
 המלכים מצד השמאל, כיון שבא הושע בן
 אלה. שהוא השביעי, נתמעטה הלבנה, שהיא
 המלכות, וישראל הגלו, והשכינה עמהם.
 קעח) מ"ט בְּגִין דְכִנְסַת וכו': שואל,
 מהו הטעם של המספר שבעה, ומשיב, משום
 שכנסת ישראל, שהיא המלכות, בשבע ספירות
 חג"ת נהי"ח היא עולה. ובשבע ספירות היא
 יורדת. בשבעה היא נשלמת. ובשבעה היא
 (דפ"ר ד"ז טור ב' *) טור ג')

נפגמת. בשבעה היא נשלמת, הוא כמו שהעמדנו
 בסוד האמונה, שהצדיקים הנאחזים בה הם,
 אברהם יצחק יעקב יוסף משה אהרן דוד,
 שהם כנגד ז' ספירות שבה. בשבעה היא
 נפגמת, הם אלו ז' בתי דינים שעבדו ע"ז,
 וגלתה, המלכות, מארץ הקדושה.
 קעט) דהא תריסר בנין וכו': כי י"ב
 בנים רשעים היו להם, לאלו ז' בתי דין,
 ואז, נשברו כנגדם אלו י"ב סומכים, של
 המלכות, למעלה, שהם, י"ב שבטים שמסביב
 לשכינה, שה"ס ד' של המרכבה, שכל אחד
 מהם כלול מנ' קוין, והם י"ב. וישראל הלכו
 בגלות. אלא לשבט יהודה, חיכו לו עד עשרה
 מלכים. שמרחבעם עד יהויכין הם עשרה
 מלכים.
 קפ) ת"ח עַד דְהוּוּ וכו': בוא וראה,
 עד שהיו בירושלים של מטה עשרה מלכים
 רשעים, לא נחרבה, ולא נסתלק הקב"ה ממנה,
 ומירושלים של מעלה, שהיא ספירה העשירית.
 שנקראת

אתקריאת. ^ק וְאִינוֹן עֲשֶׂרָה מְלָכִין וְדִלְתָתָא: רַחְבָּעַם. אָבִיָּה. שִׁיְהוֹרֶם. אַחְזִיָּהוּ. אַחְזוֹ. מְנַשֶּׁה. אָמוֹן. יְהוּאֲחָזוּ. יְהוּיָקִים. יְהוּיָכִין. וְכַד הָיָה עֲשִׂירָאָה דְבָהוּ בִישׁ וְלֹא אַתְדַּבֵּק בְּאוּרִיָּתָא, כְּדִין יְהִיב אַתְרָא לְסַטְרָא דְשִׁמְאָלָא, לְשִׁלְטָאָה עֲלֵיהּ, וְעַל יְרוּשָׁלַיִם. וְכַדִּין שְׁכִינְתָא אִיסְתַּלְקַת, וְיִשְׂרָאֵל דְהוּוּ בִירוּשָׁלַיִם גְּלוּ. ע"ד כְּתִיב ^א אוֹי לְנוּ כִּי פָנָה יוֹם, תָּדָא הוּא חֲסַד עֵילְאָה, דְאִיקְרִי יוֹם. כִּי יָנְטוּ צְלָלֵי עֲרַב, דָּא רְזָא דְשִׁמְאָלָא, ^א דְשָׁרִי לְשִׁלְטָאָה, דְהָא מְהֵכָא אֲתִי חֵילָא לְסַטְרָא דְשִׁמְאָלָא. קפא) ת"ח, שְׁלֵמָה בְּאֲמַצְעֵיתָא אִיהוּ, בֵּין סַטְרָא דִימִינָא לְסַטְרָא דְשִׁמְאָלָא, ^ב וְחֻקְמָתָא דִּילֵיהּ אִסְתַּלְקַת בְּרְזָא דִימִינָא, בְּרְזָא דְמַהִימְנוּתָא, עַל כָּל בְּנֵי עֲלָמָא. דְהָא אִימִיָּה אוֹלִיפַת לֵיהּ, וּבִיזְמוּי קִימָא סִיְתְרָא בְּאֲשִׁלְמוּתָא. בַּג"ד כְּתִיב, ^א וַיִּחַכְּם מִכָּל הָאָדָם ^ג דְאֲתַבְּנִי בִי מִקְדָּשָׁא. קפב) וּבְסוּף יוֹמוּי, שְׁרִיָּא סִיְתְרָא לְאֲתַפְגָּמָא, וְכַדִּין כְּתִיב, ^א וַיַּעַשׂ שְׁלֵמָה הָרַע בְּעֵינָי ה', וְלֹא מִלָּא אַחֲרֵי ה' כְּדוֹד אָבִיו. לֹא מִלָּא דִיִּיקָא, לֹא אֲשִׁלְמִים מַה דְאִיהוּ הָוִי לֵיהּ לְאֲשִׁלְמָא כְּלָא בְּתַר דְדוֹד, דְאִיהוּ מְאִינוֹן שְׁבָעָה סְמָכִין, וְלֹא מְלִיָּא סִיְתְרָא, אֲלֵא דְאִיתַפְגִּים. קפג) בְּגִין כְּדוֹד, לֹא מְנִינֵן לֵיהּ, לֹא עִם אִינוֹן שְׁבָעָה וּזְכָאִין סְמָכִין דְעֲלָמָא, וְלֹא עִם ^ד אִינוֹן דְמְרָדוֹ בְּמֵאֲרִיָּהוֹן, אֲלֵא אִיהוּ בְּאֲמַצְעֵיתָא, מְסַטְרָא דִימִינָא שְׁלִים, וּמְסַטְרָא דְשִׁמְאָלָא פְגִים.

מסורת זוהר

(ז) (ירמיה ו) חיי שרה עה צ"ג. (ח) (מ"א ה) בא מ צ"ל. ק נ"א מסיף ואינון עשרה מלכי דלעלא דאיהי עשיראה ושביעתא אתקריאת (דפוסים הראשונים). ר נ"א לתתא (זהר הגדול). ש נ"א ל"ג יהורם אחזיהו (מונקאטש) נ"א ל"ג יהורם (זהר הגדול ודפוסים הראשונים). ת נ"א כי דהא הוא חסד חסד עלאי (קראקא) ונ"א ל"ג כי (ווינצ'יא). א נ"א דשריאי (זהר הגדול ודפוסים הראשונים). ב ה"ג דפוס מונקאטש ובוהר הגדול ודפוסים ראשונים כתוב ושכינתא. ג נ"א דיתבני (זהר הגדול). ד נ"א אין (דפוס ווינצ'יא).

חלופי גרסאות

הסולם

מאמר

שנקראת ג"כ שביעית. דהיינו המלכות, ואלו הם עשרה מלכים שלמטה, רחבעם, אביה, יהורם, אחזיהו, אחז, מנשה, אמון, יהואחז, יהויקים, יהויכין. וכשהעשירי מהם, היה רע, ולא נתרבק בתורה, אז נתן מקום לצד השמאל לשלוט עליו, ועל ירושלים. ואז נסתלקה השכינה וישראל שהיו בירושלים גלו. וע"כ כתוב, אוי לנו כי פנה יום, זהו חסד עליון שנקרא יום. כי ינטו צללי ערב, זהו סוד השמאל שהתחיל לשלוט, כי מכאן, מערב, בא כח לצד השמאל. קפא) ת"ח שְׁלֵמָה בְּאֲמַצְעֵיתָא וכו': בוא וראה, שלמה הוא באמצע בין צד ימין, שהוא דוד אביו, לבין צד שמאל, שהם עשרה מלכים שמרחבבט בנו ולמטה. והחכמה שלו, של שלמה, נתעלתה בסוד הימין בסוד האמונה, יותר מכל בני העולם. כי אמו לימדה אותו. (דפרי" דר' ז' טור ג')

אומללה יולדת השבעה ובימיו עמדה הלבנה, שהיא המלכות, במילואה. משום זה כתוב, ויחכם מכל האדם, כי נבנה בית המקדש. שה"ס המלכות. הנקראת חכמה תתאה. קפב) וּבְסוּף יוֹמוּי שְׁרִיָּא וכו': ובסוף ימיו התחילה הלבנה, שהיא המלכות, להתמעט. ואז כתוב, ויעש שלמה הרע בעיני ה' ולא מלא אחרי ה' כדוד אביו. לֹא מִלָּא, הוא בדיוק, דהיינו, שלא השלים הכל, מה שהיה לו להשלים אחר דוד, שהוא מאלו ז' עמודים, שהגבירו הימין על השמאל (כנ"ל אות קע"ח) וְלֹא מִיִּלָּא שלמה את הלבנה, אחרי ה' כדוד אביו, אלא שנתמעטה. קפג) בְּגִין כְּדוֹד וכו': משום זה אין אנו מונים אותו את שלמה, לא עם אלו שבעה צדיקים עמודי העולם (הנ"ל באות קע"ח) ולא עם אלו שמרדו באדונם, דהיינו עם

קפד) בג"כ כתיב קרוע אקרע את הממלכה, דא רזא, דמלפא בוע פורפירא דיליה, דהא ממלכה עליה דשלמה היא, ואמיה איקרי, ודא בת שבע. ונתתיה לעבדך. בג"כ כתיב, פתח עבד פי ימלך ושפחה פי תירש גבירתה. ת"ח, האי עבד לא אתיהיב ליה מלכות, אלא מהכא, הה"ד ונתתיה לעבדך, וכדין שרזא שפחה לשלטאה.

קפה) ת"ח, בקדמיתא כתיב קרוע, ולכתר אקרע. קרוע זעיר, דאיתקרע ממילא, בגין דההוא שעטא שרזיא סיהרא לאתפגמא. ולכתר אקרע, דאתפסאי בגלותא. וזמין קב"ה לאתבא שכינתא לאתרא, ולישראל לאתרייהו, ולאתפרעא מאינון דסטרא דשמאלא דעאקו לון. הה"ד ויעלו מושיעים ביה ציון לשפט. ויעלו מושיעים: צדיק, וכנסת ישראל. ביה ציון: רזא דימינא. לשפט ה את הר עשו: רזא דשמאלא.

מאמר ממלכה ומלוכה

קפו) * ות"ח, האי הר, לישנא דתקיפו הוא. אינון הרים לעילא, ואלין

חלופי גרסאות

ה ה"ג בוהר הגדול ובכל הדפוסים מ"ח לא כתוב את הר עשו רזא דשמאלא. וכתוב בדפוסים הראשונים חסר הענין ועיין בוהר גדול ד"ק דף נ"ו ובדפוס מונקאטש כתוב נמצא בוהר ח"א בהשטות דף רנ"ו סימן כ"ג. וכתוב שם ר' שמעון פתח מי ימלל בוהר חדש הנ"ל בסתרי אותיות מראש הספר עד סוף דף ט' ועלו מושיעים לשפוט את הר עשו וכו' רזא דשמאלא ואח"כ שייכין אלו המאמרים.

מסורת הוהר

י' (מ"א יא). כ' (משלי ל) ת"ז בהקדמה ב. ז"ח נח ט"ד שלי"א. ז' (עובדיה א) תולדות סט צ"ג.

דרך אמת א] לשון חזק

הסולם

אומללה יולדת השבעה

בוא וראה, בתחילה כתוב, קרוע, ואחר כך אקרע. כי קרוע, פירושו, מעט, שנקרע מעצמו, משום שבאותה שעה התחילה הלכנה, שהיא המלכות, להתמעט, ולאחר כך אקרע, דהיינו שהמלכות נעלמה בגלות. ועתיד הקב"ה להשיב השכינה למקומה, ואת ישראל למקומם, ולנקום מאלו שהם בצד השמאל שהצירו לישראל. ז"ש, ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט וגו'. ועלו מושיעים היינו צדיק, שהוא יסוד. וכנסת ישראל, שהיא המלכות. בהר ציון, ה"ס הימין. לשפוט את הר עשו, הוא סוד השמאל (כצ"ל).

מאמר ממלכה ומלוכה

(זה נדפס מהשטות הוהר ח"א דף רנ"ו סימן כ"ג).

קפו) תא חזי האי וכו': בוא וראה, הר זה, הוא לשון חזוק. והם ההרים שלמעלה, שהם

מאמר

עם עשרת המלכים, אלא הוא באמצע, בין דוד שהוא מו' עמודי עולם שבימין. לבין עשרת המלכים, שהם מצד שמאל, כי מצד הימין הוא שלם, ומצד השמאל הוא פגום. קפד) בג"כ כתוב, קרוע וגו': משום זה כתוב, קרוע אקרע את הממלכה, כי משום שהימין היה טוב והשמאל היה פגום. היה צריך לקרוע הימין מן השמאל, זה סוד שהמלך קרע את בגד המלכות שלו, כי המלה ממלכה, שה"ס מלכות. נאמרה על שלמה, שהיא נקראת אם שלמה, וזו היא בת שבע. ונתתיה לעבדך, היינו צד השמאל, משום זה כתוב, תחת עבד כי ימלך ושפחה כי תירש גברתה. בוא וראה, עבד זה, לא ניתנה לו המלכות אלא מכאן. ז"ש ונתתיה לעבדך, ואז התחילה השפחה לשלוט.

קפה) ת"ח בקדמיתא כתיב וכו': (דפרי" דף ט' טור ג' * השמטה מוהר ח"א דף רנ"ו סימן כ"ג)

צדיקים דאחידן בכנסת ישראל. ואקרון הר ציון. אינון הרים דסתרי ירושלים, בגין דאינון מצוינין ואמרין האי בְּהַאי, בְּסִתְרָא דִּיחֻדָּא, לְשֹׁפֵט אֶת הַר עֶשׂו, דְּקִטְרִיגוּ מְקִטְרָגָא מְסִטְרָא דְשִׁמְאֵלָא.

קפז) בְּהֵוּא זִמְנָא ^טוְהִתְהָ לִי ^יהַמְלוּכָה. בְּקִדְמִיתָא אֶקְרִי מְמֻלְכָה, בְּגִין דִּינְקָא לְתַרִין סְטְרִין, לִימִינָא וְלִשְׁמָאלָא. וְהִשְׁתַּא מְלוּכָה אֶקְרִי. בְּגִין דִּינְקָא לִימִינָא. הַה"ד, ^טוְאֶרְשָׁתֶיךָ לִי לְעוֹלָם. וּבְגִין דְּגְלוּתָא לָאו לְעוֹלָם הוּא, דְּהָא יִתְבָּא בְּגְלוּתָא.

קפח) ת"ת, דְּסְמִיךְ לִיָּה, ^טוְהִיָּה לִי ^ילְמֶלֶךְ עַל כָּל הָאָרֶץ בַּיּוֹם הַהוּא יְהִיָּה לִי אֶחָד וְשְׁמוֹ אֶחָד. בְּגִין דְּעַד הִשְׁתַּא פִּד יִשְׂרָאֵל בְּגְלוּתָא, שְׂכִינְתָא עִמָּהוֹן, וּמְלֻכָּא בְּלֹא מְטְרוֹנִיתָא לָאו מְלֻכָּא אִיהוּ. אֲכַל הַהוּא זִמְנָא, וְהִיָּה ה' לְמֶלֶךְ עַל כָּל הָאָרֶץ בַּיּוֹם הַהוּא יְהִיָּה לִי אֶחָד וְשְׁמוֹ אֶחָד. פִּד אֶתְדַבְּקַת שְׂכִינְתָא בְּצַדִּיק, כְּדִין הוּא יִחֻדָּא.

מְאָמֵר רְזָא דְאֶחָד

קפט) דְּהִכִּי אוֹלִיפְנָא בְּרְזָא דְק"ש, דְּבְעֵי ב"נ לִיחֻדָּא לְמֵאֲרִיָּה, וּלְקִשְׁרָא קִשְׁרִין דְּמֵהִימְנוּתָא בְּרְעוּתָא דְלִבָּא. וְכַד מְטִי לְאֶחָד, אֲבְעֵי לִיָּה לְכוּנָא בְּא'.

מסורת הזהר

(ח) (עובדיה א) תולדות סט צ"ג. (ז) (הושע ב) כי תצא אות כח בהשמטות ח"א רנו. (ט) (זכריה יד) ב"א עד צ"א ז"ח כד ט"ב ש"כו תק"ח קט ט"ד ש"כ קיט ט"א ש"ב.

מאמר

שהם הצדיקים הנאחזים בכנסת ישראל, הנקראת הר ציון, שהיא המלכות. והם, הצדיקים, ההרים שמסביב ירושלים, דהיינו מה שכתוב ירושלים הרים סביב לה. משום שהם מצוינים ואמרים זה לזה, כסתור היחוד, לְשֹׁפֵט אֶת הַר עֶשׂו, הצוררים ומצירים לישראל, מצד השמאל.

קפז) בְּהֵוּא זִמְנָא וכו': בעת ההיא, והיתה לה' המלוכה. בתחילה נקראת המלכות מְמֻלְכָה, משום שיונקת לבי צדדים, לימין ולשמאל. ועתה נקראת מְלוּכָה, משום שיונקת לצד ימין. ז"ש וארשתוך לי לעולם. כי גלות לא תהיה יותר, כי אם תהיה עוד בגלות, אין זה לעולם, כי יושבת בגלות.

קפח) ת"ח דְּסְמִיךְ לִיָּה וכו': בוא וראה, כי סמוך לו כתוב, והיה ה' למלך על כל הארץ ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד. כי עד עתה, כשישראל היו בגלות, היתה

הסולם

ממלכה ומלוכה

השכינה עמהם בגלות, ומלך בלי מלכה, אינו מלך. אבל בעת ההוא, והיה ה' למלך על כל הארץ ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד. המלה אֶחָד רומזת שהשכינה דבוקה ביסוד, כמ"ש בדבור הסמוך לפנינו, וכשהשכינה דבוקה בצדיק, שהוא יסוד, אז הוא יחוד המלכה עם המלך.

מאמר רזא דאחד

קפט) דְּהִכִּי אוֹלִיפְנָא בְּרְזָא וכו': כי כך למדנו בסוד קריאת שמע. שהאדם צריך ליחד אדונו ולקשר קשרי האמונה ברצון הלב. וכשמגיע לְאֶחָד, הוא צריך לכוון, בְּא' דאחד, שהוא סתום ועתיק מכל, שהוא ספירת הכתר דז"א. וכו' דאחד יכוון בשמונה מדרגות עליונות, שהן מחכמה עליונה עד צדיק, שהוא יסוד, וכו' הגדולה דאחד, יכוון בהתדבקות כנסת ישראל, שהיא המלכות, שהיא חלקו של

סתימא ^א עתיקא דכלא. וח', תמניא דרגין עלאין, מחכמה עלאה עד צדיק. וד' רבתא, אתדבקוּתא דכנסת ישראל דאיהו חולקיה דדוד, דאקרי עני ואביון, פד אתדבקא לאינון דרגין דלעילא דרמיזין בא"ח. כדין איהי רבתא ועלמא כוליה גניק מינה, ואינון שדים, דאינון כמגדלות ^ב אז הייתי בעיניו כמוצאת שלום.

קצ) ת"ח, האי קרא על כנסת ישראל אתמר, פד איהי בגלותא עם בנהא, בין אומין דעלמא, אקרי זעירא, הה"ד ^ג אחות לנו קטנה. וכד ישראל אתדבקו באורייתא, ואזלין בארז קשוט, כדין אתמלייא, ושלום אתחבר בהו. אתיבת איהי ואמרת, אני חומה ושדי כמגדלות. בההוא זמנא דאתחבר עמי א"ז, ושלום. א': רזא דעתיקא קדישא דכלא. ז': שבע דרגין. ושלום: דאקרון צדיק. בין דהני דרגין מתחברין, כדין א"ז הייתי בעיניו כמוצאת שלום. ומאן עינין. אינון ז' דרגין דאקרון עיני יי, פגי יי. וכדין שלמא לעלמא, ושריז טיבו דעתיקא באתר דדכר ונוקבא. ובג"כ פקד משה באורייתא ואמר, ^ד שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד. לקשרא פלהו קשירין דמהימנותא.

מאמר כל המאריך באחד

קצא) ת"ח, כל המאריך באחד מאריכין לו ימיו ושנותיו. מ"ט. בגין דאיהו אתר, דכל יומין ושנין דעלמא ביה תליין, כרזא דאינון דרגין דרמיזין באחד,

חלופי גרסאות

1 ג"א עמיקא (ככל הרפוסים).

מסורת הוהר

2) (שיר ח) האוינו פו צ"ת. 3) (שם) יתרו עג צ"ג ז"ח
פ ט"ג ש"ג. צ) (דברים ו) לעיל אות לו.

דרך אמת בן עתיק חקן מכלום הוא משל אל קדימת המדרגות אל ההעלם.

הסולם

רוא דאחד

בעת ההיא שמתחבר עמי א"ז ושלום, ומפרש דבריו א של אז, הוא סוד עתיקא קדישא מכל, שהוא כתר. ז' של אז, היא שבע מדרגות, מחכמה עד הוד. ושלום, שנקרא צדיק, דהיינו יסוד. ואז כיון שאלו המדרגות מתחברות עמי, אז הייתי בעיניו כמוצאת שלום. ומי הן העינים. הן ז' מדרגות, שהן ז' ספירות תחתונות דחכמה, הנקראות עיני ה'. פני ה'. ואז שלום לעולם, וחסד דעתיקא שורה במקום דכר ונוקבא, שהם ז"א ומלכות. ומשום זה צוה משה בתורה, ואמר, שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד, דהיינו לקשר כל קשרי האמונה.

מאמר כל המאריך באחד

קצא) ת"ח כל המאריך באחד, מאריכין לו ימיו ושנותיו. מהו הטעם. משום שהוא המקום,

מאמר

דוד, הנקראת עני ואביון, בשעה שהמלכות אינה דבוקה בו"א, שהיא מתדבקת עתה באלו המדרגות העליונות הרמוזות בא"ח דאחד. שהן מכתר עד היסוד דז"א, אז היא, המלכות, גדולה, שעל זה רומזת הדי' הגדולה דאחד, והעולם כולו יונק ממנה, והם השדים שהם כמגדלות, מפני שכל העולם יונק מהם. שכתוב עליהם. שהשכינה אומרת. אני חומה ושדי כמגדלות אז הייתי בעיניו כמוצאת שלום.

קצ) ת"ח האי קרא וכו': בוא וראה, מקרא זה נאמר על כנסת ישראל, שהיא המלכות. כשהיא בגלות עם בניה בין אומות העולם, היא נקראת קטנה. ז"ש אחות לנו קטנה. וכשישראל מתדבקים בתורה, והולכים בדרך האמת, אז נתמלאה המלכות עם שפע, ושלום, שהוא יסוד, נתחבר בה, במלכות, אז היא משיבה ואומרת, אני חומה ושדי כמגדלות, שהם גדולים ומלאי שפע בשביל העולם,

ואינן עֲשָׂרָה, וְכִלְהוּ חֵד, וְאֶתְעָרוּ בֵּיהַ חֲבָרִיָּא וְאָמְרוּ וּבְדַלְיָת, וְשִׁפִּיר, בְּגִין דְּהָיָא אֶתְרָא דְדַלְיָת הָיָא, וְלִית לָהּ נְהוּרָא מְדִילָהּ, וּבְעֵי בִּינָא לְאַרְכָּא בָּהּ, וְלֹאֲמִשְׁכָּא לָהּ בְּרַכָּאן, מְאִינֵן שִׁית סְטָרִין, שִׁית בְּגִין עֲלָאִין עַל יְדֵי דְצַדִּיק.

קצב) וְאִינֵן שִׁית סְטָרִין רְמִיזִין בְּח' בְּרִזָּא דְתַמְנָא. שִׁית אֲלִין, וְתַרְיִן לְעִילָא חֲכָמָה וּבִינָה, אָבָא וְאִימָא לְאוֹסְפָא וְלֹאֲכֻלָּא לְהוּ לְעִילָא, וְלִמְיָהֵב לְהוּ בְּרַכָּאן מְאָבָא וְאִמָּא עֲלָאָה. דְּהָא לָא שְׂרִיָּא טִיבוּ דְעֵתִיקָא, אֲלָא בְּאַתְרֵי דְשְׁלִים, בְּאַתְרֵי דְאֶשְׁתְּכַח דְכַר וְנוֹקְבָא. הַה"ד * צְאִינָה וְרִאִינָה בְּנוֹת צִיּוֹן בְּמִלְךָ שְׁלֹמֹה וְגו', בְּיוֹם חֲתוּנְתוֹ וְגו', בְּיוֹם חֲתוּנְתוֹ דְיִיקָא.

קצג) וְע"ד אָמְרוּ וּבִלְבָד שְׁלֹא יַחְטוּף בְּחִי"ת, אֲלָא בְּעֵי לְאֲמִשְׁכָּא בְּרַכָּאן מְאַתְרֵי עֲלָאָה דְכֻלָּא, וְלֹאֲרַקָּא בְּאִינֵן שִׁית בְּגִין. לְבַתֵּר לְהָאִי בַת, דְּלִית לָהּ אַחְסָנָא בְּבֵית אָבוּהָ וְאִמָּא, אֲלָא הָאִי בְּרָא. וּמִכָּאֵן אוֹלִיפְנָא, דְּבְרָא יָרִית לְאָבָא וְלֹאֲיִמָּא, וּבְרַתָּא לָא. אֲלָא דְאִית לָהּ מְזוּנֵי מִן בְּרָא. אֲלָא בְּעֵי לְאַרְכָּא בְּהָאִי דְלִי"ת.

קצד) וְתַמָּן אָמְרִי, בְּמָה בְּעֵי בִּינָא לְאַרְכָּא בָּהּ. בְּשִׁיעוּרָא דְיִמְלִיךָ יְתָה לְעִילָא וְלִתְתָּא, וְלֹאֲרַבְעֵי זְוִרִין דְעֲלָמָא. רְזָא דְשִׁית סְטָרִין עֲלָאִין, דְּכֻלְהוּ אֶתְחַבְּרוּן עִמָּה, וְלֹא יִתְפָּרְשׁוּן לְעֲלָמִין. וְכַד בִּינָא מְאַרְיָה בְּהָאִי, כָּל אִינֵן יוֹמִין וְשָׁנִין עֲלָאִין,

מסורת זוהר
(ר' שיר ג) ב"א רנ צ"א.

הסולם

כל המאריך באחד
קצג) וְע"ד אָמְרוּ וּבִלְבָד וכו': וע"כ אמרו, שיאריך בד' דאחד, ובלבד שלא יחטוף בח' דאחד, שהם ח' ספירות מחכמה עד יסוד, אלא צריך להמשיך ברכות ממקום עליון מכולם, שהם או"א עלאין דהיינו חכמה ובינה, ולהריק באלו ששה בניס, חג"ת נה"י דז"א, לאחר כך ימשיך שפעם לבת הזו, שהיא המלכות, שאין לה נחלה בבית אביה ואמה, שהם או"א עלאין, אלא בן הזוה"י, והוא שיכול לקבל מהם ולהשפיע למלכות, ומכאן למדנו, שהבן יורש לאבא ואמא, והבת אינה יורשת, אלא שיש לה מזונות מן הבן. אלא שצריכים להאריך בד' הזו, שהיא המלכות, עד שימשיך לה השפע מז"א.

קצד) וְתַמָּן אָמְרִי כַמָּה וכו': ושם אמרו. כמה צריך האדם להאריך בה. הוא כשיעור שימליך אותה למעלה ולמטה ולארכע זויות של העולם. שה"ס ששה קצוות העליונים, כי ארבע זויות העולם הן חגת"י, ומעלה ומטה הם נצח והוד. כי כולם מתחברים עמה, ואינם נפרדים לעולם. וכשהאדם מאריך לכוון את זה בד' דאחד, כל אלו הימים ושנים העליונים

מאמר
שכל הימים והשנים של העולם תלויים בו, דהיינו שתלויים בסוד המדרגות הרמוזות באחד, שהן עשר (כנ"ל אות קפ"ז). דהיינו כתר חכמה בינה, וחג"ת נה"י דז"א, והמלכות המקבלת מהם. וכולן אחד. והעירו בו החברים, ואמרו, שבד' דאחד צריכים להאריך. ויפה הוא. משום שאותו מקום שהוא המלכות, הוא של הדלת, דהיינו דלות ועוני, ואין לה אור משלה, וצריך האדם להאריך בה, ולהמשיך לה ברכות מאלו ששה קצוות, ששה בניס עליונים, שהם חג"ת נה"י דז"א. ע"י הצדיק, שהוא יסוד דז"א.

קצב) וְאִינֵן שִׁית סְטָרִין וכו': ואלו ששה קצוות דז"א, רמוזים בח' דאחד שהוא סוד שמונה, שהם ששה אלו דז"א, ושנים שלמעלה שהם חכמה ובינה, הנקראים אבא ואמא. להוסיף ולכלול אותם, ששה קצוות דז"א, למעלה, באבא ואמא, ולתת להם ברכות מאו"א עלאין. כי חסד דעתיק אינו שורה אלא במקום שלם, במקום שנמצא דכר ונוקבא, ז"ש, צאנה וראנה בנות ציון במלך שלמה וגו'. ביום חתונתו וגו'. ביום חתונתו, הוא בדיוק, דהיינו רק במקום שיש דכר ונוקבא. (דפו"י השמטה מזהר ח"א דף רנ"ו סימן כ"ג)

סתר י בראשית אותיות פג
מוֹסְרִין בְּרָכָאן עַל רִישֵׁיהּ, וְקַבֵּיהּ קָרִי לִיהּ, וַיֹּאמֶר לִי עַבְדִּי אֶתָּה יִשְׂרָאֵל
אֲשֶׁר בְּךָ אֶתְפָּאֵר.

קצה) ת"ח, פְּלָא דְאוּרִייתָא בְּהַאי קָרָא רְמִיזִין, וְכָלְלָא דְכָל אֵינֻן אָמִינָן,
דְּאַתְבְּרִי בְּהוֹן עֲלָמָא, בְּאַחַד רְמִיזִין. הַה"ד ׀ וְהוּא בְּאַחַד וּמִי יִשְׁכְּנוּ וְנִפְּשׁוּ
אֹתָהּ וַיַּעַשׂ. וּבְהוֹן אֶתְבְּרִי עֲלָמָא. וְע"ד תְּנִינָן, בְּעֶשְׂרֵה מְאָמְרוֹת נִבְרָא הָעוֹלָם
וְכו'. וְאוּקִימָנָא דְכָלְהוּ י', ׀ וְכָלְהוּ פְּלִילָן בְּקָרָא קְדָמָא דְאוּרִייתָא ׀.

מְאָמְרֵי הַשָּׁם אַהוּ"ה

קצו) * י ׀ בְּרָא אֱלֹהִים אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ, וְאֲשִׁי תִיבּוֹת
אַהוּ"ה, דְּבִיחַ אֶתְבְּרִיאֻוּ שְׁמִיָּא וְאַרְעָא. א"ה, בִּיחַ אֶתְבְּרִיאֻוּ ** שְׁמִיָּא. ו"ה, בִּיחַ

חלופי גרסאות

ז נ"א מוסיף דכלהו אחד וכלהו (זהר הגדול). ט נ"א
מוסיף כמ"ש בראשית ברא וגו' (דפוי"). י בדפוסים הראשונים
כתבו, עוד. כוהר דף י"ד חסר זה.

מסורת הזהר

ד (ישעיה מט) ב"א פח צ"ב. ו) (איוב כג) ויחי רח
צ"ב. ת) (בראשית א) ב"א רח צ"א.

השם אהו"ה

גדל, דהיינו טוד התשוקה להגדל הנמשך מהשם
ו"ה. שנאמר הידעת חוקות שמים אם תשים
משטרן בארץ.

פירוש. טוד הצירוף א"ה, מורה על
שרשי ג' קוין ימין שמאל אמצע, שבבינה,
כי א"ה היא צורת ג' קוין, שי' עליונה שבה,
ה"ס קו ימין. וי' תחתונה שבה ה"ס קו
שמאל, והקו שבין ב' היודין, ה"ס הקו
האמצעי. והה' ה"ס הבינה, שבה נשרשה
צורתה של הא"ה. והו' שה"ס ז"א, הוא המקבל
מן השם א"ה, שכל מה שיש בו הוא מקבל
מן א"ה, בסוד תלת מחד נפקי, חד בתלת
קיימא (כמ"ש בפלפול"ט אות נ"ב ע"ש) לפיכך
נבחן השם א"ה, כמו חותם, שכל הפרטים
שיש בחותם, עוברים על הנחתם ממנו. כן
כל הפרטים שיש בא"ה נחתמים בו, שהיא
ז"א. וז"ש לעיל (באות קכ"ד) ועל דא א'
וכו' רישא לכל מה דנפיק מעלמא דאתי,
שהא', שה"ס ג' קוין שבבינה, היא ראש
ושורש לכל פרטי האורות היוצאים מבינה
לז"א. שכל הפרטים שבז"א נחתמים מן הא'
שבה' ראשונה. והצירוף ו"ה מורה, שאחר
שהו' שה"ס ז"א נחתם מהצירוף א"ה, הוא
משפיע כל מה שיש בו אל המלכות. וגם כאן
הם דומים כמו חותם ונחתם, שכל הפרטים
שיש בה' תחתונה שהיא המלכות, נחתמו מן
הו', שהיא ז"א. ועד"ז נחתמו ג' עולמות ב"ע,
הבריאה נחתמה מן המלכות והיצירה מן

הסולם

מאמר

העליונים שהם הספירות הנ"ל, מוסרים ברכות
על ראשו, והקב"ה קורא לו, ויאמר לי עבדי
אתה ישראל אשר כך אתפאר.

קצה) ת"ח כַּלְלָא דְאוּרִייתָא וְכו': בוא
וראה, כלל כל התורה רמוז במקרא הזה,
וכלל של כל אלו המאמרות, שהעולם נברא
בהם, רמוזים באחד, שה"ס ע"ס כנ"ל הנקראים
עשרה מאמרות. ז"ש. והוא באחד ומי ישיבנו
ונפשו אותה ויעש. ובהם נברא העולם. וע"כ
למדנו, בעשרה מאמרות נברא העולם וכו'
(אבות פ"ה) והעמדנו. שכולם עשרה וכולם
אחד. (לעיל אות קצ"א) וכולם כלולים בכתוב
הראשון שבתורה. כי בראשית, הוא חכמה,
הכוללת עמה גם כתר. ברא, הוא בינה. את,
כולל חסד וגבורה. השמים, הוא ת"ת. ואת,
כולל נצח והוד. והו' של ואת, כוללת יסוד.
הארץ היא מלכות. (ע"כ מהשמות).

מאמר השם אהו"ה

קצו) בְּרָאשִׁית בְּרָא וגו': בראשית
ברא אלקים את השמים ואת הארץ. ראשי
תיבות אהו"ה, שבו נבראו שמים וארץ.
א"ה, בו נבראו השמים. ו"ה, בו נבראה
הארץ וכל מה שיש בה. והוא הנותן תשוקה
בכל אילנות ועשבים שבארץ להגדל. והוא
מה שאמרו אין לך עשב ועשב מלמטה שאין
עליו מלאך מלמעלה, שמכה אותו ואומר לו

אתְּבְרִיאת אַרְעָא, וְכָל מַה דְּאִית בָּהּ. וְהוּא יְהִיב תִּיאוּבְתָא בְּכָל אֵילָנִין וְעֵשְׂבִין דִּי בְּאַרְעָא. וְהוּא מַה דְּאַמְרוּ, אֵין לָךְ עֵשֶׂב וְעֵשֶׂב מִלְּמִטָּה שְׁאִין עֲלִיו מִלְּאָךְ מִלְּמַעְלָה שְׂמֵכָה אוֹתוֹ וְאוֹמֵר לוֹ גְּדַל. שְׁנַאֲמַר ֹּהִדְעָתָּ חֲקוֹת שְׁמַיִם אִם תְּשִׁים מִשְׁטְרוֹ בְּאַרְץ.

מַאֲמַר וִיקְרָא אֱלֹקִים לְאוֹר יוֹם

קצו) ת"ח, כְּתִיב ֹּוִיקְרָא אֱלֹהִים לְאוֹר יוֹם, וְכְתִיב ֹּוִיקְרָא אֱלֹהִים אֶת הָאוֹר כִּי טוֹב, דְּהָאִי אוֹר דְּלִתְתָּא, כְּדֵי נְהִיר, כְּנִהִיר מְחִילָא דְּאִתְהִיב לִיה מְטוֹב דְּלַעֲיָלָא.

קצח) וּבְגִי"כ מִנֵּין יְמוֹת הַחֲמָה שִׁס"ה, מ"ט שְׁבוּעִין מְנַהוֹן, לְקַבֵּיל הָאִי דְּרַגְא דְּצִדִיק, דְּאִיקְרִי טוֹב, וְאִיהִי שְׁבִיעִי, וְיִנִּיק מְגִיָּה הָאִי שְׁמֵשָׁא דְּלִתְתָּא, שְׁבַע שְׁבוּעִין

מסורת זוהר

(1 (איוב לח) שמות פה צ"ג. (2 (בראשית א) ת"ז תכ"א
ג. כ"א נ צ"ג. (3) (שם) כ"א נ צ"א.

חלופי גרסאות

י בכל הדפוסים כתוב עוד בדרך י"ו ע"ב. כ ה"ג דפוס
מונקאטש ובכל הדפוסים ל"ג נהיר.

הסולם

מאמר

הבריאה, והעשיה מן היצירה. ולפיכך נקרא שם אהו"ה, גושפנקא שנחתמו בה שמים וארץ וכל אשר בהם.

השם אהו"ה היצירה, כי הכחות שבעולם היצירה נקראים מלאכים, דהיינו שאותו הפרט הנמצא בעולם היצירה, הוא המכריח, לפרט שכנגדו הנחתם ממנו בעולם העשיה, שיקבל צורתו בדיוק, כדרך החותם והנחתם. וז"ש, שִׂמְכָה אוֹתוֹ, דהיינו שמכריח אותו, וְאוֹמֵר לוֹ גְּדַל בצורה המתאימה אליו. שהוא אותו המלאך והכח שביצירה שהעשב שבעשיה נחתם ממנו.

מאמר ויקרא אלקים לאור יום

קצו) ת"ח כְּתִיב וִיקְרָא וְגו': בוא וראה, כתוב, ויקרא אלקים לאור יום. וכתוב, וירא אלקים את האור כי טוב. כי אור הזה שלמטה כשמאיר, הוא מאיר מן הכח שניתן לו מן הטוב שלמעלה. דהיינו מיסוד הנקרא טו.

קצח) וּבְגִי"כ מִנֵּין יְמוֹת וכו': ומשום זה מספר ימות החמה הוא שס"ה ימים. מ"ט שבועות מהם, שהם שמי"ג ימים. הם כנגד מדרגה זו של הצדיק שהוא יסוד. הנקרא טו. שהוא שביעי, כי כשמתחילים לספור מן הבינה, נמצא היסוד שהוא ספירה שביעית. ובינה. ה"ט מ"ט שערי בינה, וכשהיסוד שהוא שביעי מקבל מ"ט שערי בינה, נעשו אצלו שבע פעמים מ"ט, שהם שמי"ג, ויונק ממנו השמש שלמטה שבעה שבועות שבע פעמים, כנגד שבעה שבועות שבע פעמים, שהיסוד

וּז"ש, א"ה ביה אתבריאן שמיא, שמצורת הא' שבה' ראשונה יצאו כל האורות שיש בשמים, שהוא ז"א, הנקרא ו'. שכל האורות והפרטים שיש בז"א נחתמו מן הצירוף א"ה, כנ"ל. ו"ה, ביה אתבריאן ארעא וכ"ל מה דאית בה, שמהשפעת ה' שהיא ז"א, לה' תחתונה שהיא המלכות, יצאו כל הפרטים שיש בארץ, שהיא המלכות, וכ"ל מה דאית בה, שהם ג' עולמות בי"ע שכולם נחתמו ויצאו זה מזה כדרך חותם ונחתם. וז"ש, והוא מה דאמרו, אֵין לָךְ עֵשֶׂב וְעֵשֶׂב מִלְּמִטָּה שְׁאִין עֲלִיו מִלְּאָךְ מִלְּמַעְלָה, שזה הוא מטעם שהעולמות יצאו מסוד הגושפנקא שה"ס השם אהו"ה, כנ"ל, נמצא שהצורות והפרטים ופרטי פרטים עד לפרט האחרון שאך אפשר להפרט, הם נחתמו בתחתון. מחמת שצורתם היא כן בחותם שבעולם העליון ממנו. ונמצא שהם מופיעים בתחתון משום שהעליון מכה אותו, וְאוֹמֵר לוֹ גְּדַל בצורה זו, ולא בצורה אחרת. וז"ש, אֵין לָךְ עֵשֶׂב וְעֵשֶׂב מִלְּמִטָּה, דהיינו, שאין לך פרט קטן ביותר שבעולם העשיה, שאין עליו מִלְּאָךְ מִלְּמַעְלָה, שאין עליו כח עליון בעולם

(דפוס דה' טור ב')

שָׁבַע זְמַנִּין, לְקַבֵּל שְׁבַע שְׁבוּעֵין שְׁבַע זְמַנִּין, דְּאִיהוּ יְנִיק מְאִימָא עֵילְאָה, דְּאִיְקָרִי יוֹבֵל. י וְלִקְבֵּלָא שְׁנֵי יוֹבֵל דְּלְתַמָּא.

קצט) אֲשַׁתָּארוּ מִשִּׁסָּה כ"ב יוֹמִין, לְקַבֵּל כ"ב אֲתוּנוֹן דְּאוֹרְיִיתָא, דְּעֲלָמָא תַּתָּאָה אֲתַקְיִים עֲלֵייהוּ, דְּהָא צְדִיק דְּלַעֲיָלָא תוֹרָה שְׁבַכְתָּב אִיתְקָרִי. וְכַד אֲשַׁתְּלִימוּ אִינוּן שִׁסָּה יוֹמִין, תְּיִיבִין תְּנַיִינוֹת לְקַבֵּלָא מֵהָאֵי בְּרָגָא דְטוֹב, דְּהָאֵי בְּרָגָא, וְכַל אִינוּן שְׁבַע בְּרָגִין עֵילְאִין, תְּיִיבִין תְּנַיִינוֹת לְקַבֵּלָא מִן אִימָא עֵילְאָה.

ר) וְהָאֵי בְּרָגָא ׀ דְּסִיְהָרָא דְשִׁלְטָא בְּלִילְיָא, יְנַקָּא מֵהָאֵי בְּרָגָא ׀ דְּאִיתְקָרִי צְדִיק. וּבְגִין דְּהָהוּא צְדִיק אֲמָלִי לָה ׀ מֵהָהוּא תַּפְּנוּקִין עֵילְאִין, וְיְנַקָּא מֵגֵיָה, אִיְקָרִי סִיְהָרָא. דְּכַמָּה דְּהָאֵי סִיְהָרָא תַּתָּאָה, לִית לָהּ נְהוּרָא מְגַרְמָה, אֲלָא מְאִי דְּאֲתִיְהִיב לָהּ מִן שְׁמָשָׁא. הֲכִי נְמִי הָהוּא בְּרָגָא דְּלַעֲיָלָא.

רא) וְהָאֵי בְּרָגָא אִיְקָרִי יִמָּא דְּחֻכְמָתָא לְעֵילְא, ׀ וְקִימִי תְּרִיסַר שְׁבַטִין עֵילְאִין קְדִישִׁין. תְּלַתָּא לְצַפּוֹנָא. וְתַלְתָּא לְדְרוֹמָא. וְתַלְתָּא לְמִדְיַנְחָא. ׀ וְיִמָּא דְּחֻכְמָתָא עֲלֵייהוּ. וְלִקְבֵּלְיָהוּן לְתַמָּא, תְּרִיסַר שְׁבַטִין, קְיִימִין סַחְרֵי מְדַבְּחָא, כִּי הָאֵי גּוֹנָא. וְלִקְבֵּל הָאֵי בְּרָגָא, עֲבַד שְׁלֵמָה יִמָּא לְתַמָּא, ׀ עוֹמֵד עַל שְׁנַיִם עֶשְׂרֵי בְּקָר.

חלופי גרסאות

ל נ"א ולקבלה (דפוסים הראשונים). ׀ נ"א דעשירי (דפוס מונקאטש). ׀ נ"א דאקרי שכינה תתאה דינקא מההוא (דפוסים הראשונים). ׀ נ"א מהנהו (דפוסים הראשונים). ׀ נ"א וכמה דלעילא קיימין י"ב שבטין קדישין ג' לסטר צפון וג' לסטר מערב וג' לסטר דרום וג' לסטר מזרח והאי ימא דחכמתא עלייהו כן ג"כ לקבליהון לתתא י"ב שבטין קיימין סחריי משכנא כה"ג כל חד מנייהו בדוכתא דאחזי ליה ולקביל ההוא דרגא עבד שלמה לתתא ים עומד על י"ב בקר שלשה פונים צפונה כו' והאי דרגא דלעילא מ"ט אקרי ים כו' (מובא בדפוס מונקאטש בשם נ"א). ׀ נ"א והאי ימא (דפוסים הראשונים).

מסורת הוזהר

(9) (מ"א ז) ויחי רמא צ"ג.

הסולם

ויקרא אלהים לאור יום

ר) וְהָאֵי בְּרָגָא דְּסִיְהָרָא וְכוּ': וּמְדַרְגָּה זוּ שְׁנַקְרָאת לְבָנָה, דְּהֵיִינוּ מַלְכוּת. הַשּׁוֹלְטַת בְּלִילָה, יוֹנְקַת מְדַרְגָּה זוּ הַנְּקָרָאת צְדִיק, שְׁהוּא יְסוּד. וּמִשּׁוּם שֶׁהַצְדִּיק הָהוּא מְמַלָּא אוֹתָהּ מִמְעַדְנִים עֲלִיּוֹנִים, וְיוֹנְקַת מִמְנוּ, הֵיא נְקָרָאת לְבָנָה. כִּי כִמוּ שֶׁהַלְבָּנָה הַתַּחְתּוֹנָה אִין לָהּ אוֹר מְעַצְמָה אֲלָא מֵה שְׁנִיתָן לָהּ מִן הַשֶּׁמֶשׁ, כִּךְ הַמְדַרְגָּה הַהִיא שְׁלַמְעֵלָה, שְׁהִיא מַלְכוּת. אִין לָהּ מְעַצְמָה כְּלוּם אֲלָא מֵה שְׁנִיתָן לָהּ מִן הַיְסוּד דְּז"א.

רא) וְהָאֵי בְּרָגָא אִיְקָרִי יִמָּא וְכוּ': וּמְדַרְגָּה הַזוּ, שְׁהִיא מַלְכוּת. נְקָרָאת לְמַעֲלָה יָם הַחֲכֵמָה, וְי"ב שְׁבַטִים הַעֲלִיּוֹנִים הַקְּדוּשִׁים עוֹמְדִים, שְׁהִי ד' רוחות דרום צפון מזרח מערב. שְׁהֵם ג' קוֹין וּמַלְכוּת הַמְקַבְּלַת שְׁכַל רוּחַ וְרוּחַ מֵהֵם, כְּלוּם מִג' קוֹין. וְנִמְצָא שִׁישׁ ג' קוֹין לְצַפּוֹן, וְכֵן ג' לְדְרוֹם, וְג' לְמַעְרָב, וְג' לְמִזְרַח. וַיִּם הַחֲכֵמָה, שְׁהוּא מַלְכוּת. עוֹמֵד עֲלֵיהֶם

מאמר

יונק מאמא עלאה, שהיא בינה, הנקראת יובל. שהוא כנגד שנות היובל שלמטה. כלומר כנגד מ"ט שנים שהיובל כוללם.

קצט) אֲשַׁתָּארוּ מִשִּׁסָּה כ"ב וְכוּ': עוֹד חֲסִרִים לְמַסְפָּר שִׁסָּה, כ"ב יָמִים. כִּי מ"ט שְׁבוּעוֹת הֵם רַק שְׁמִי"ג יָמִים, וְהֵם כְּנֵגֵד כ"ב אוֹתוּת הַתּוֹרָה, שְׁעוֹלָם הַתַּחְתּוֹן, שְׁהוּא מַלְכוּת. עוֹמֵד עֲלֵיהֶם. כִּי צְדִיק שְׁלַמְעֵלָה, שְׁהוּא יְסוּד דְּז"א, נְקָרָא תּוֹרָה שְׁבַכְתָּב, וְע"כּ יֵשׁ בּוֹ כ"ב כּוֹלְלִים שְׁהִי כ"ב אוֹתוּת, שְׁמֵהֶם נִמְשָׁכִים כ"ב יָמִים לְהַשְׁלִים מַסְפָּר שִׁסָּה יָמִים. וְאַחַר שֶׁנִּשְׁלְמוּ שִׁסָּה יָמִים אֵלּוּ, דְּהֵיִינוּ אַחַר שֶׁנִּשְׁלַמְהָ הַשָּׁנָה, חוֹזֵר שְׁנִית דְּהֵיִינוּ הַשֶּׁמֶשׁ שְׁלַמְטָה, לְקַבֵּל מֵאוֹתָהּ הַמְדַרְגָּה שְׁנַקְרָאת טוֹב, שְׁהוּא יְסוּד דְּז"א. וּמְדַרְגָּה זוּ, וְכַל אֵלּוּ שְׁבַע מְדַרְגוֹת עֲלִיוֹנוֹת חוֹזְרוֹת שְׁנִית לְקַבֵּל מֵאִמָּא עֵילְאָה. וְאֵז נִמְשַׁכְתָּ שׁוֹב שְׁנַת הַחֲמָה שֶׁל שִׁסָּה יָמִים. וְכֵן בְּכַל שָׁנָה וְשָׁנָה.

(דפו"י דף ח' טור ב')

רב) והאי ימא דלעילא, מ"ט איקרי ים. אלא בגין ההוא דרגא דצדיק, דאמלי להאי ים, אקרי יום, דכתיב וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לְאוֹר יוֹם. וְכָתִיב אֹר זָרַע לְצַדִּיק. וְהָאִי נְהִיר בְּרִזָּא דְוִו דְשָׁמָא קְדִישָׁא, דְבִיָּה אֲמַלִּי לְהָאִי יִם, דְאִקְרִי ה"א תַּתְּאָה, בְּתַרְאָה דְשָׁמָא קְדִישָׁא.

רג) צהה"ד, ה כל הנחלים הולכים אל הים. כל: דא דרגא דצדיק, דאיקרי כ"ל, בגין דכל תפנוקין מגיה נפקין. הנחלים: אינון חמש דרגין, דעמיה הולכים אל הים, לממלי לה.

רד) והאי דרגא איקרי בת שבע, וכד נהיר האי צדיק להאי דרגא, ברגא דשבע שבוועין שבע זמנין, י כדין שמשא תתאה נהיר, ברגא דשבע שבוועין שבע זמנין לסיהרא.

רה) בג"כ, שנת הלבנה ת שנה יומין. מ"ט שבוועין מנהון, לקביל האי דרגא שביעאה, ימא עילאה דנהרא מצדיק, כמ"ט שבוועין נהורין עלאין, אשתארו תריסר יומין לחושפן שנה. לקביל תריסר שבתין דסתרי האי ימא, למטר מטרת

מסורת הוזהר

צ) (בראשית א) לעיל אות קצו צ"ס. ק) (תהלים צו) לעיל אות צ"ג. ו) (קהלת א) כ"א צד צ"ב. ההוא דרגא ימא דלעילא דאיהי מקבלא מניה אשתארו כו' (דפוס מונקאטש). ו ת נ"א שניד' (דפוסים הראשונים).

חלופי גרסאות

צ נ"א הוא דכתיב (קראקא). ק נ"א מהאי (מונקאטש). ר נ"א ל"ג כדין (דפוסים הראשונים) ש נ"א שנת הלבנה כמה סגי (נ"א הוי) שניה יומין מ"ט שבוועין מנהון לקביל ההוא דרגא ימא דלעילא דאיהי מקבלא מניה אשתארו כו' (דפוס מונקאטש). ו ת נ"א שניד' (דפוסים הראשונים).

הסולם

מאמר

ויקרא אלהים לאור יום (רג) הה"ד כל הנחלים וגו': זהו שכתוב, כל הנחלים הולכים אל הים. כל, זהו מדרגת הצדיק, שהוא יסוד. הנקרא כל, משום שכל המעדרים יוצאים ממנו. הנחלים, הם חמש מדרגות, חג"ת נ"ה דז"א, שהולכות עם היסוד אל הים, שהוא המלכות, למלאות אותו.

רד) והאי דרגא אקרי וכו': ומדרגה זו, המלכות, נקראת בת שבע, משום שמקבלת מיסוד הנקרא שביעי (כנ"ל באות קצ"ח) וכשצדיק הזה מאיר למדרגה ההיא, למלכות, בסוד שבעה שבועות שבע פעמים, שעולה שמ"ג, אז מאיר השמש התחתון אל הלבנה, בסוד שבעה שבועות שבע פעמים.

רה) בג"כ שנת הלבנה וכו': משום זה שנת הלבנה היא שנה ימים, מ"ט שבועות מהם, שהם שמ"ג ימים, הוא כנגד המדרגה השביעית, שהיא המלכות, הנקראת בת שבע, והיא הים העליון, המאיר מן הצדיק, שהוא יסוד, כמ"ט שבועות שהם אורות עליונים, דהיינו מ"ט שערי בינה, שבכל אחת משבע המדרגות שמבינה עד היסוד (כנ"ל אות קצ"ח).

ושאר

עליהם. וכנגדם למטה, באפן זה, עומדים י"ב שבטים מסביב המזבח, דהיינו מסביב בית המקדש ששם המזבח. הרומו על המלכות. וכנגד מדרגה ההיא, עשה שלמה את הים למטה, עומד על שנים עשר בקר.

רב) והאי ימא דלעילא וכו': שואל והים הזה שלמעלה, שהוא המלכות, למה נקרא ים. ומשיב. אלא משום שהמדרגה ההיא דצדיק, שהוא היסוד. הממלא את הים הזה, נקראת יום. שכתוב, ויקרא אלקים לאור יום. ואור, הוא יסוד. שכתוב, אור זרוע לצדיק, דהיינו היסוד שנקרא צדיק. וזה, היסוד, מאיר בסוד הו' של השם הקדוש, שהוא ז"א. שבו ממלא לים הזה, שנקרא ה' תחתונה האחרונה של השם הקדוש. פירוש. שע"כ נקרא היסוד יום, להיותו כולל הו' המשפיע והים המקבלת ממנו. שהוא המלכות, בסו"ה, כי כל בשמים ובארץ. שהיסוד שנקרא כל, נאחו בשמים שהוא הו', דהיינו ז"א, ונאחו בארץ, שהיא המלכות הנקראת ים. וקנתה המלכות השם ים, מן היסוד, דהיינו מן ים של יום, המורה על המלכות הנאחות בו.

(דפוס דה ח' טור ב')

מִשְׁפָּנָא, בְּתַרְסַר תַּרְעִין עֲלָאין, דְּאִית בִּירוּשְׁלַם עֲלָאָה. (וְאוֹרְתָא *) דְּאִנּוּן תַּרְעִין, יִנְקִין אִינוּן שְׁבָטִין, מְאִימָא תַּתְּאָה, כָּל חַד לְסַטְרִיָּה, כְּדַחְזִי לִיה, הַה"ד ׀ שְׁעַר יְהוּדָה אָחַד.

(רו) וְע"ד כְּתִיב, ׀ כָּל הַנִּקְרָא בְּשֵׁמִי, דָּא דְרָגָא דְצַדִּיק, דְנִהִיר בְּחִילָא דְשָׁמִיָּה. וְלִכְבוּדֵי בְרָאֲתִיו, לְאַנְהָרָא לְהַהוּא אֲתֵר דְאַקְרִי א כְּבוֹד בְּרָאֲתִיו. וְדָא יִמָּא דְחֻכְמָתָא, דְאַקְרִי כְבוֹד ה', דְאַתְגְּלִי בְּמִשְׁפָּנָא. יִצְרָתִיו, דָּא רְזָא דְיוֹם דְלִתְמָא, דְאִיְהוּ לְקַבֵּל כָּל דְלַעֲלֵילָא. וְעַל דָּא כְּתִיב, ׀ יוֹצֵר אוֹר. ׀ וְהֵאֵי צַדִּיק לַעֲלִילָא לָא כְּתִיב בִּיָּה יִצִּירָה, עַד דְאַתְגְּלִי עֲבִידְתִּיָּה לִתְמָא, וְנִהִיר עֲלִמָּא תַּתְּאָה מְנִיָּה.

(רז) אָף עֲשִׂיתִיו, דָּא סִיְהָרָא לִתְמָא, הַה"ד ׀ וּבּוֹרָא חֲשֵׁף. כִּד אִיתְחַבְרוּ, כְּדִין עוֹשֶׂה שְׁלוֹם, שְׁלָמָא לְעֲלִמָּא. הַה"ד, ׀ וַיְהִי עֶרֶב וַיְהִי בֹקֶר יוֹם אָחַד. כְּדִין יְחוּדָא דְלַעֲלִילָא, יְחוּדָא לִתְמָא, שְׁלָמָא לְעִילָא שְׁלָמָא לִתְמָא.

(רח) כְּגוֹנוֹנָא דָּא, יוֹסֵף לִתְמָא, דְהוּא אָחִיד בְּצַדִּיק דְלַעֲלִילָא, כִּד אִישְׁתְּלִים לִתְמָא, אוֹסִיף שְׁלָמָא בְּכָלְהוּ עֲלִמִין, וּבְכָל יוֹמִין עִילָאין. כְּתִיב הֵכָּא, ׀ וַיְהִי

מסורת הוזהר (ש) יחזקאל (מח) בהשמטות ח"א רנ"א: (ת) ישעיה (מג) א נ"א כבודי (דפוסים הראשונים). ב נ"א והא. לך קב צ"ג. א) ישעיה (מה) תרומה לו צ"ל תק"ח ככב ט"ב ש"ט. ב) (שם) לעיל אות רו צ"א. ג) (בראשית א) ב"א נ צ"ג. ד) (שם) לט) וישב סד צ"ו.

הסולם

מאמר
 ויקרא אלהים לאור יום
 היסוד, ועל זה כתוב, יוצר אור. שלא כתוב בצדיק שלמעלה יצירה, עד שנתגלה פעולתו למטה, ע"י התחנות שמאיר במלכות בסוד יום כנ"ל. ועולם התחנות, שהוא המלכות, מאיר ממנו. ואז נאמר, יצרתיו. (רו) אף עשיתיו דא וכו': אף עשיתיו, זו היא הלבנה, שהיא המלכות, הנשלמת ע"י האדם, למטה. ז"ש, ובורא חשך, כי המלכות מטרם הזווג עם ז"א היא בסוד חשך. כשנתחברו, ז"א עם מלכות, אז עושה שלום, שעושה שלום לעולם, ז"ש, ויהי ערב והי בקר יום אחד. אשר ערב הוא המלכות, בקר הוא יסוד, וכשמזדווגים הם שניהם יום אחד. אז נשלם היחוד שלמעלה, והיחוד של מטה, ונעשה שלום למעלה, שלום למטה. (רח) כגונונא דא יוסף וכו': כעין זה, יוסף למטה שהוא אחו בצדיק שלמעלה, שהוא יסוד דז"א, כשנשלם יוסף למטה, הוסיף שלום בכל העולמות, ובכל הימים העליונים. כתוב כאן, ויהי כדברה אל יוסף יום יום. וכתוב שם, ברוך ה' יום יום, והיינו כיון שלא שמע לה יום יום, שנאחו בצדיק העליון.

נשאר חסרים י"ב ימים לחשבון שנה. והם כנגד י"ב שבטים שמסביב ים ההוא, לשמור משמרת המשכן ב"ב שערים העליונים, שיש בירושלים העליונה, שהיא המלכות, שה"ס ד' רוחות שבכל רוח ג' קוין (כנ"ל אות ר"א) ודרך אלו י"ב שערים יונקים השבטים התחתונים מאמא תחתונה, שהיא המלכות, כל אחד מבחינתו כראוי לו. ז"ש, שער יהודה אחד. וגו'. (רו) וע"ד כתיב כל וגו': וע"כ כתוב, כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו. כל הנקרא בשמי, זה הוא אדם שהוא במדרגת הצדיק, שהוא יסוד הנקרא כל (כנ"ל אות ר"ג) שהוא מאיר בכח שמו, ולכבודי בראתיו, היינו שבראתיו להאיר למקום שהוא הנקרא כבוד, וזהו ים החכמה, שהוא המלכות, הנקראת כבוד ה', שנגלה במשכן. יצרתיו, זהו סוד היום שלמטה (כנ"ל אות ר"ב) שבעת שהיטוד שהוא ו' מאיר למלכות שהוא ים, נקרא היסוד בשם יום אף כן האדם הוא שזכה למדרגת צדיק נק' יום למטה שהוא כנגד כל שלמעלה, שהוא

פח סתרי בראשית אותיות
בְּדַבְרָה אֶל יוֹסֵף יוֹם יוֹם, וּכְתִיב הֵתָם, ה' בְּרוּךְ ה' יוֹם יוֹם. כִּד לֹא שָׁמַע לָהּ יוֹם
יוֹם, כִּדִּין יוֹמִין עֵילָאִין בְּשִׁלְמָא וּבְרַפְתָּא בְּכֻלְהוּ עֲלָמִין ג' .

מְאָמַר אֶמְחָה אֶת הָאָדָם

(רט) וַיֹּאמֶר ה' אֶמְחָה אֶת הָאָדָם אֲשֶׁר בְּרָאתִי מֵעַל פְּנֵי הָאֲדָמָה. לֹא־אֶפְקָא
אָדָם דְּלַעֲיָלָא, ה' וַיֹּאֵי תִימָא אָדָם דְּלִתְתָּא בְּלַחֲדוּי. לָאו לֹא־אֶפְקָא כָּלָל, מְשׁוּם דְּלֹא
קָזִים דָּא בְּלָא דָּא.

(רי) וַיֹּאֲלֵמְלִי חֲכָמָה סְתִימָאָה דְּכֻלָּא, כֻּלָּא אֲתַתְּקֵן כְּמַרְיָשָׁא, הַה"ד ט' אֲנִי
חֲכָמָה שְׂכִנְתִּי עֲרָמָה. אַל תִּקְרִי שְׂכִנְתִּי, אֶלָּא שְׂכִינְתִּי. וַאֲלַמְלָא הַאי, לֹא קָזִים
עֲלָמָא, הַה"ד ט' ה' בְּחֲכָמָה יִסַּד אַרְץ. וּכְתִיב ט' וְנָח מִצָּא חֵן בְּעֵינֵי ה' ז' .

מְאָמַר עֲצָה"ד וְשֵׁת

(ריא) ט' וַיֹּלֵד בְּדַמּוּתוֹ כְּצִלְמוֹ וַיִּקְרָא אֶת שְׁמוֹ שֵׁת, אוֹלִיפְנָא מְהֻכָּא,

חלופי גרסאות

ג בדפוסים הראשונים כתוב ע"כ מצאתי. ד בדפוסים הראשונים כתוב עוד לפרשה הנו' דניח קודם ר' יוסי פתח כי לא מחשבותי. ה ה"ג בדפוס מונקאטש נ"א ל"ג ואי (דפוסים הראשונים). ו נ"א ואלמלא (דפוסים הראשונים). ז בדפוסים הראשונים כתוב כאן ויאמר ה' אמחה ר' יוסי פתח וכו'. ח בדפוסים הראשונים כתוב עוד לרף נ"ח ע"ב.

מסורת הזהר

(ח) (תהלים טז) מקץ ו צ"א. (ו) (בראשית ו) ב"ב רכב צ"א. (ז) (משלי ח) תולדות פא צ"א. (ח) (שם ג) ב"ב קיג צ"ד. (ט) (בראשית ו) ב"ב רכד צ"א. (י) (בראשית ה) ב"ב קצח צ"ד.

אמחה את האדם

(רי) וַאֲלֵמְלִי חֲכָמָה סְתִימָאָה וּכְרִי: וְאִם הִיתָה בְּמַלְכוּת הָאָרֶת חֲכָמָה הַסְתוּמָה מְכַל, הִיָּה הַכֹּל מִתְתַקֵּן כְּבַתְחִילָה. ז"ש אֲנִי חֲכָמָה שְׂכִנְתִּי עֲרָמָה. אַל תִּקְרָא שְׂכִנְתִּי, אֶלָּא שְׂכִינְתִּי. כְּלוּמַר, שֶׁחֲכָמָה אוֹמֵרֶת, שֶׁשְׂכִינְתָּה הִיא בְּמַלְכוּת הַנְקֵרָאֵת עֲרָמָה. וְאִז יֵשׁ קִיּוּם לְעוֹלָם. וְאִם לֹא הַחֲכָמָה, לֹא הִיָּה מִתְקַיֵּים הָעוֹלָם. ז"ש ה' בְּחֲכָמָה יִסַּד אַרְץ. וּכְתוּב, וְנָח מִצָּא חֵן בְּעֵינֵי ה'. שֶׁהִ"ס הָאָרֶת הַחֲכָמָה הַמְכוּנָה עֵינִים. וְע"כ נִתְקַיֵּים עַל יְדוֹ הָעוֹלָם. (ע"י אד"ר אוֹת שְׁמ"ח).

הסולם

מאמר

אז הימים העליונים שהם יסוד ומלכות. הם בשלום, דהיינו ביחוד אחד, והברכות מושפעות לכל העולמות.

מאמר אמחה את האדם

(רט) וַיֹּאמֶר ה' אֶמְחָה וְגו': וַיֹּאמֶר ה' אֶמְחָה אֶת הָאָדָם אֲשֶׁר בְּרָאתִי מֵעַל פְּנֵי הָאֲדָמָה, לְהוֹצִיא אָדָם שֶׁהוּא לְמַעַל מִהַמְלָכוֹת, הַנְקֵרָאֵת אֲדָמָה. כִּי כָל דִּין הַמְבוּל לֹא הִיָּה אֶלָּא בְּבַחֲנֵת מַלְכוּת. וְאֵל תֹּאמְרוּ, אָדָם שֶׁלְמַטָּה בְּלִבּוֹ, וְאָדָם שֶׁלְמַעַל מִן הַמְלָכוֹת, שֶׁהִ"ס הוּיָה דַמִּיָּה שְׂבִימְסֵרִיא אָדָם, לֹא נִפְגַּם כְּלוּם. אִין לְהוֹצִיאֵו כָּלִל לְגַמְרִי. כִּי אִינוּ נִמְצָא זֶה בְּלִי זֶה. וְכַשְׁנִמְחָה אָדָם שֶׁלְמַטָּה נִפְגַּם גַּם הָאָדָם שֶׁלְמַעַל. כִּי אִם לֹא נִמְצָא לְמַטָּה מִי שֶׁמְקַבֵּל הַשְּׁפַע, מִסְתַּלֵּק הַשְּׁפַעָה גַּם מִלְמַעַלָּה. (ע"י אד"ר אוֹת שְׁמ"ז).

מאמר עצה"ד ושת

(ריא) וַיֹּלֵד בְּדַמּוּתוֹ כְּצִלְמוֹ וְגו': מִכָּאֵן לְמַדְנֵו שְׂאֲחֵרִים לֹא הִיוּ בְּדַמּוּתוֹ, וְזֵהוּ, שֵׁת, בְּדַמּוּתוֹ כְּצִלְמוֹ, שֶׁנַּעֲשֶׂה בְּתַקְוֵן הַגּוֹף, בְּתַקְוֵן הַנַּפֶּשׁ, בְּדֶרֶךְ יִשְׂרָאֵל, כְּרֹאוּי. כּוּא וְרֵאָה, הַנַּחֵשׁ הַטִּיל

דְּאֶתְרַנִּין לֹא הוּוּ בְּדִיוֹקְנָא דִּילֵיהּ, וְדָא הוּא בְּדַמּוּתוֹ כְּצִלְמוֹ, אֶתְעֵבִיד בְּתִיקוֹנָא דְּגּוֹפָא, וּבְתִיקוֹנָא דְּנַפְשָׁא, בְּאוֹרַח מִישָׁר כְּדָקָא יָאוּת. ת"ח, נְחֹשׁ אֲטִיל זִוְהָמָא בְּחַוָּה, וְהָהוּא זִוְהָמָא מְכַשְׁפָּשָׂא הָוָה בְּמַעְהָא, וְלֹא יָכִיל לְאַצְטִיירָא.

ריב) בְּגִין דְּעַד לֹא חָטָא אָדָם, הָוִי אֶתְוֹן דְּאֶלְפָּא בִּיתָא מִתְפַּקְנָן בֵּיהּ, וּמִתְצִיירִין בֵּיהּ בְּהַאי עֲלָמָא, בְּיִן דְּמָטָא י' לְכ"ף דְּאֶתְפַּקְנֵנוּ דְּכַר וְנוֹקְבָא, בְּחַכִּיבוּ בְּגִנְתָּא, וּמִלְאָכִי עֵילְאִי קִמְיֵיהּ, וּמִיָּד אֲבָאִישׁ לְסַמָּאל בְּרַקִּיעָא, וּנְחַת רְכִיב עַל נְחֹשׁ תַּקִּיף, וְאֶתְחַזִּי קַמֵּיהּ, מִיָּד כִּי אֶתְעַרְבוּ אֶתְוֹן.

ריג) כְּדִין אֶתְחַבַּר סַמָּאל בְּהָהוּא נְחֹשׁ, וְאֶתְעֵבִידוּ חַד, וּנְטָלוּ אֶתְוֹן, וְעַבְדוּ מִמֶּנּוּ וְלֵהֲלָאָה אוּמְנוּתָא בִּישָׂא, בְּאֶתְוֹן י"צ"ד צִי"ד, וְהֵינְנוּ צ"ץ, וְנִצְדוּ לֹון בְּפִתְוּיָא בִּישָׂא, וְעַבְדוּ אוּמְנוּתָא יִתִּיר בְּאֶתְוֹן ק"ר, אוּמְנוּתָא דְּשַׁקְרָא, בְּגִין ״דְּאֶתְהַדְרִין לְאֶתְהַפְּכָא אֶתְוֹן בְּאוּמְנוּתָא בִּישָׂא, קו"ף דְּלֹא יָכִיל לְקַיְמָא, דְּלִית לֵיהּ רְגִלִין, כְּקוֹפָא קַמֵּי בְּנֵי נִשָּׂא לִית לֵיהּ קִיּוּמָא. רי"ש רַע. אֵלִין אֶתְהַפְּכוּ בְּאוּמְנוּתָא בִּישָׂא, עַד דְּנַפְלִי אָדָם וְאִיתְתִּיהּ.

ריד) וּבְאֵלִין אֶתְוֹן ק"ר אוּלִידוּ בְּנִין, וְלֹא בְּקִיּוּמָא. זִוְהָמָא דְּנְחֹשׁ דְּאֶשְׁתָּאִיב בְּחַוָּה, מְהָהוּא זִוְהָמָא אֶתְלִיד קִין. וּבְגִין כְּדִן אֶשְׁתַּכַּח קְטוּלָא, בְּגִין דְּנְחֹשׁ אוּמְנוּתָא דִּילֵיהּ קְטוּלָא הוּא, וְאֶתְעַכְבוּ אֶתְוֹן עַד הָכָא.

רטו) בְּשַׁעֲתָא דְּתַב אָדָם בְּתִיּוּבְתָא, וְאֶהְדַּר כְּמִלְקָדְמִין לְשַׁמְשָׂא בְּנוֹקְבֵיהּ, מְהָ כְּתִיב, וַיּוֹלֵד בְּדַמּוּתוֹ כְּצִלְמוֹ, דְּדָא הוּא מִתִּיקוֹנָא דְּגּוֹפָא וְרוּחָא כְּדָקָא יָאוּת,

חלופי גרסאות

ט בדפוס קראקא כתוב כאן וכתוב ונראה שהוא ט"ס. י נ"א לכך (מונקאטש). כ ה"ג דפוס מונקאטש נ"א אתעכבו (דפוסים הראשונים). ל נ"א מוסיף אתון בישא (דפוסים הראשונים). מ נ"א צי"ד (דפוסים הראשונים). נ נ"א יחדו (דפוסים הראשונים נ"א ואחדו (מונקאטש). ס נ"א ואחדו (קראקא ווינצ'א). ע נ"א דאהורו (דפוסים הראשונים).

הסולם

מאמר

עצה"ד ושת

בפני אדם שאין לו קיום. ריש, עשו רע. אלו נתהפכו באומנות רעה, עד שנפלו אדם ואשתו. ריד) וּבְאֵלִין אֶתְוֹן ק"ר וכו': ובאותיות ק"ר אלו, הולידו בנים, ולא בני קיימא. והיא הוזהמא של הנחש שנבלעה בחוה. מוזהמא היא נולד קין. ומשום זה נעשה רוצח, כי הנחש הנה האומנות שלו היא רציחה. ונתעכבו האותיות עד כאן.

רטו) בְּשַׁעֲתָא דְּתַב אָדָם וכו': בשעה שאדם חוזר בתשובה, וחוזר כבתחילה לשמש בנוקביה, מה כתוב, ויולד בדמותו כצלמו. כי זה הוא מתקון הגוף והרוח כראוי. וכתוב יש הב"ל אשר נעשה על הארץ. וחזרו האותיות להתחלה של שין תיו, שכתוב, כי שתי לי אלקים זרע אחר תחת הבל. שת היה בצלם ודמות, והראשונים, קין והבל, לא היו כן. ומכאן נבנה העולם באפן אחר של אלפא

הטיל זוהמא בחוה, וזוהמא היא היתה סוערת במעיה. ולא יכלה להצטייר.

ריב) בְּגִין דְּעַד לֹא חָטָא אָדָם, כִּי מִטְרַם שַׁחַטָּא אָדָם, הִיוּ אוֹתוֹת אֶלְפָּא בִּיתָא מִתְפַּקְנֹת בּוּ, וּמִצְטִיירֹת בּוּ בַעֲלוֹם זֹהָ. כִּיוִן שֶׁהִגִּיעַ לַכֶּף שֶׁהָאָדָם נִתְחַקֵּן בְּגִין בְּדַכְרֵי וְנוֹקְבָא בְּחִיבָה וּמְלֹאכִים עֵלְיוֹנִים לְפָנֵיהֶם, מִיָּד הִרַע הַדְּבַר לְסַמָּאל בְּרַקִּיעַ, וַיִּרֵד רֹכּוֹב עַל נְחֹשׁ חֹזֵק, וְנִרְאָה לְפָנָיו מִיָּד נִתְעַרְבוּ הָאוֹתוֹת.

ריג) כְּדִין אֶתְחַבַּר סַמָּאל וכו': אז נתחבר סמאל כנחש ההוא, ונעשו אחד. ולקחו האותיות, ועשו משם ולהלאה אומנות רעה, באותיות צד ציד, והיינו האותיות צ' צ'. וצדו אותם בפתוי רע, ועשו ביותר אומנות באותיות ק' ר', אומנות של שקר, משום שחזרו להפוך את האותיות באומנות רעה. ק' שלא יכלה לעמוד שאין לה ב' רגלין. כקוף

וְכָתִיב ^ו יֵשׁ הֶבֶל אֲשֶׁר נֶעְשָׂה עַל הָאָרֶץ, וְאֶהְדְּרוּ אֶתְוֹן לְשִׁירוֹתָא דְשִׁי"ן תִּיו, דְּכָתִיב * ^ז כִּי שֵׁת לִי אֱלֹהִים זָרַע אַחַר פֶּתַח הֶבֶל. שֵׁת הָוָה בְּצֶלֶם וְדָמוֹת. דְּקָדְמָאִי

מסורת הוהר

(קהלת ח) ב"ב ריא צ"ה שמות נא צ"ט. (בראשית ד) ב"ב קצח צ"ג ז"ח סג ט"ג שלי"ו פג ט"א שי"ג תק"ח קב ט"א שכ"ו.

מאמר

הסולם

עצה"ד ושת

דהיינו בפריו של עצה"ד, שהוא גרם המיתה ע"י המשכתו ממעלה למטה. והוא זוהמא מכשכשא חוה במעלה ולא יכיל לאצטיירא, כי אחר שנבלעה בה זוהמת הנחש, שוב לא יכלה להתעבר עם זרע של קיימא, כי צורת נשמת חיים לא יכלה להצטייר במעיה. כי אותו גורם המיתה היה סוער במעיה.

וצריך שתדע סוד כ"ב אותיות שיש בכל מדרגה, שהן כ"ב אורות בצורות מיוחדות, שמהם ומצירופיהם יוצאים ומתגלים כל מיני האורות באותה המדרגה. ובדומה לכ"ב אותיות שבספר החכמה, שכל ההשכלות המובאות בספר החכמה, מתגלות רק ע"י צירופי כ"ב אותיות. וכ"ב אותיות מספיקות לכל מיני הגילויים שבו. כך הם כ"ב אותיות הרוחניות שבמדרגות העליונות. וז"ש (באות ו"ב) דעד לא חטא אדם, הוי אתוון דאלפא ביתא מתתקנן ביה ומתצטיירין ביה בהאי עלמא. שמטרם שחטא בעץ הדעת, היו כ"ב אותיות הרוחניות שבהארת נשמתו, מתקנות בו, להצטרף ולהצטייר בכל מיני גילויים, להאיר לו בעוה"ז. כיון דמטא לכ"ב, כ"ב, ה"ס כ"ב אחת עשרה זהב מלאה קטרת. שע"י עבודות ועלית מ"ן המשיך סוד בית הקבול המכונה כ"ב, אל המלכות, שאחר שקנתה המלכות בית קבול הזה, היא חוזרת להיות פנים בפנים עם ז"א. וכל מה שהתחתן גורם לעליון זוכה בו גם התחתון, ולפיכך, גם אדם שהיה עם חוה דו פרצופין דבוקים זה בזה, זכו עתה להפרד זה מזה מדבקות האחורים, ונעשו ונתקנו לב' פרצופין, שיוכלו להזדווג פכ"פ. וז"ש, כיון דמטא לכ"ב, דאתתקנו דכר ונוקבא בחביבו וכו', שע"י שאדם גרם במעשיו כ"ב אל הנוקבא דז"א, ולהחזירה פכ"פ עם ז"א, זכה גם הוא להתתקן עם חוה, להיות דכר ונוקבא פנים בפנים באהבה וחביבה.

וכיון שנתחברה המלכות עם ז"א פנים בפנים, נפסקה יניקת סטרא אחרא מן המלכות. וז"ש, ומיד אבאיש לסמאל ברקיעא, כי נפסקה יניקתו מן המלכות, ונחת רכיב על נחש תקיף ואתחזי קמיה, מיד אתערבו

אתוון

ביתא. קינן מהללאל ירד. נתוסף אות נ' בקינן על קין. כדי לתקן העקום שבקין.

ביאור המאמר. צלם ודמות ה"ס לבושי מוחין המקובלים מז"א ומלכות. צלם הוא לתקון האורות נפש רוח, המקובל מז"א. דמות הוא לתקון הגוף, המקובל ממלכות. וז"ש (באות ו"א) ודא הוא בדמותו כצלמו אתעביד בתקונא דגופא, שה"ס דמות. ובתקונא דנפשא שה"ס צלם. בארץ מישור, היינו בקו אמצעי, שאינו נוטה לא לימין ולא לשמאל אלא ביושר.

וכמו שיש דכר ונוקבא בקדושה, כן יש דכר ונוקבא בסטרא אחרא. הדכר שבס"א נקרא סמאל, והנוקבא נקראת נחש. וההפרש ביניהם הוא, כי כל ענין הסטרא אחרא, הוא להתאחו בהארת חכמה שבשמאל, מן המלכות, ולהמשיכה ממעלה למטה. והדכר שהוא סמאל הוא המתאחו באור, אבל אינו מושך אותו מלמעלה למטה, אלא אחר שסמאל נתאחו באור, הוא מתחבר עם הנוקבא שלו, שהיא נקראת נחש, והיא הממשיכו ממעלה למטה. ואם הנחש אינו מחובר עם סמאל, אין הנחש יכול להזיק כלום, כי אין לו מה להמשיך למטה. וז"ש (באות ו"ב) ונחת רכיב על נחש תקיף, שאם לא היה סמאל מחובר ורוכב על הנחש, שהוא הנוקבא שלו, לא היה יכול לעשות כלום, כי אינו יכול להביא המשכתו למטה. וז"ש, כדון אתחבר סמאל בההוא נחש, ואתעבידו חד, ואז היו יכולים להמשיך האור מלמעלה למטה. והיינו על ידי פיתוי לחטא של עץ הדעת. כי ע"י אכילת עץ הדעת נתנו כח לסמאל, להתאחו בהארת החכמה שבשמאל שבמלכות, אשר הנחש המשיכה תיכף ממעלה למטה, שעם זה פגם בעץ החיים שהוא קו האמצעי השומר על הארת החכמה שבשמאל שלא תמשך למטה (נ"ל בפלפוח"ס אות ל"ב). וע"כ גרם המיתה. כי הפירוד של עץ החיים מן המלכות, גורם מיתה לעולם.

וז"ש (באות ו"א) נחש אפ"ל זוהמא בחוה, כי הנחש שמשך האור ממעלה למטה בפרוד מן עץ החיים, הטיל זוהמא באור,

(דפ"י דף ח' טור ג' *) דף ט' טור ב'

סתר בראשית אותיות צא

לאו הָכִי, וּמִהָכָא אֲתַבְנִי עֲלֵמָא בְּגוּוֹנָא אַחְרָא דְאַלְפָא בֵּיתָא, קִינן מְהֻלְלָא יֵרֵד, אֲתוּסְף 9 אֶת לְתַקְנָא עֲקִימָא.

חלופי גרסאות

9 ג"א אתון (ד' מונקאטש) ומוסיף עיין זהר תרומה דף קס"ח ע"א.

<p style="text-align: center;">מאמר</p> <p>אתון, תיכף כשאדם ראה אותם, נתערב ונתקלקלו צירופי האותיות המתוקנים של הקדושה. ומשמיענו בזה דבר עמוק. כי במקום הקדושה לא יבא הסי"א. וכן במקום הסי"א לא תבא הקדושה. וא"כ איך יכלו סמאל והנחש לבא לאדם ולאשתו שהיו בקדושה, ולפתותם. וז"ש, ואתחזי קמיה, שמתחילה לא יכלו לקרב אליו, אלא שנראו לפניו, ומתוך שאדם לא דחה אותם תיכף ומיד, אלא הסתכל בהם, אז נסתלקה ממנו הקדושה, וז"ש, אתערבו אתון, שנסתלקו ממנו צירופי האותיות שעליהם נגלתה הקדושה. ואז יכלו סמאל ונחש לקרב אליו ולהתלבש בו, ולפתותו לאכילת עצה"ד. וז"ש, (באות רי"ג) כדין אתחבר סמאל וכו' ונטלו אתון שאז נעשו סמאל ונחש אחד כנ"ל, והאותיות, שהיו כלים לקדושה, לקחום עתה, ס"מ ונחש, לרשותם. ועבדו מתמן ולהלאה אומנותא בישא, דהיינו שהמשיכו החכמה ממעלה למטה, שהוא הלעומת של אומנותא דקדושה של קו האמצעי, שהוא תקן שהחכמה תאיר רק ממטה למעלה (כנ"ל אות קמ"ט) באתון צד ציד והיינו צ"ץ. שב' אותיות והיינו צ' י' המשיכו למלות צד ציד, שהן ראשי תיבות צד ציד. וצדו צ"ץ בפתויא בישא, כי צדו בפתוים הרע את אדם וחווה, שיאכלו מעץ הדעת. והפילו אותם ברשותם.</p> <p>והנה מאומנותא בישא, שהיא המשכת החכמה ממעלה למטה, כנ"ל, נמשכת אומנותא דשקרא, דהיינו שמעשיהם שוא ושקר, כי האור אינו נמשך להם למטה, כמו שמבטיחים, מפני שהאור הנמשך ממעלה למטה מקלקל אומנותא דקו האמצעי המיוחד השמאל והימין זב"ז (כנ"ל אות קמ"ט) וכיון שנפרד השמאל מימין, תיכף נקפאים אורותיו (כנ"ל בראשית א' דף רמ"ז ד"ה ימא דקאפ) ונמשך להם קרירות וקפאון. ונמצא שהאומנות הרעה שלהם היא אומנות של שקר, שלא פעלו כלום במעשיהם. והתהפכות האור לקפאון, מרומז באות קוף, שהוא לשון קפאון. ולאחר שהאור נקפא, נאחזים בו דינים רעים הממיתים את</p>	<p style="text-align: center;">הסולם</p> <p>החוטא. בסו"ה לפתח חטאת רובץ. והרע הזה מרומז באות ר' שהוא ר"ת רע.</p> <p>וז"ש (באות רי"ג) ועבדו אומנותא יתיר באתון ק"ר אומנותא דשקרא, שעושים האומנות שלהם ביותר, להפך האותיות דאלפא ביתא, לרעה, בב' אותיות ק"ר, שהקוף, מורה שנתהפך האור לקפאון, והריש, מורה שנעשה לגורם רעה, כנ"ל. ונמצאת אומנות אומנות של שקר, שכל מעשיהם היו שוא ושקר. וזה היה בגין דאהדרין לאתהפכא אתון באומנותא בישא, שמשום שעשו אומנותא בישא להמשיך האור ממעלה למטה, ולהפריד השמאל מן הימין, ע"כ נהפכו האותיות ק"ר לקפאון ולרעה. ומלבד זה יש עוד ב' רמזים באות קוף, בשביל החוטאים, רמו א' שיש לה רק רגל אחת נמשכת למטה. וזה מורה שאין ממש במעשיהם כי על רגל אחת אין קיום ועמידה. רמו ב', כי קוף רומז על החיה שנקראת קוף, שהיא דומה לפני אדם. וכן האור הזה הנמשך ממעלה למטה, משמאל בלי ימין, אין הדמיון שלו אל אור אמיתי, אלא כמו דמיון הקוף אל פני אדם. וז"ש קוף, דלא יכיל לקיימא, צורת האות ק' מורה שאינה יכולה לעמוד ולהתקיים דלית ליה רגלין, כי אין לה אלא רגל אחת. ועוד רומזת אות קוף כקופא קמי בני נשא לית ליה קיומא, שאין לו קיום ודמיון אל אור אמיתי, אלא כמו דמיון פני הקוף בפני בני אדם. רי"ש רע. הר' היא ר"ת רע. שדין רע נאחזו בו הגורם את המות. וז"ש, אציין אתהפכו באומנותא בישא, שאלו האותיות ק"ר נהפכו לרמזים רעים מחמת אומנות הרעה שעשו, להפריד השמאל מימין, עד דנפלי אדם ואתתיה, שנגזר עליהם המות.</p> <p>וז"ש (באות רי"ד) ובאציין אתון ק"ר אוציידו בנין, שבעוד שהאותיות ק' ר' הנ"ל שלטו עליהם, דהיינו הקפאון והרע, הולידו בנים, שהם קין והבל. וע"כ, ולא בקיומא, שלא היו בני קיימא, והקפאון והרע שבאותיות ק"ר, הם זוהמא של הנחש שנבלע בחווה. מההוא זוהמא אתיצייד קין. כי רק קין נולד מזוהמת הנחש, ולא הבל. ובגין כך</p> <p style="text-align: center;">אשתכח</p>
---	--

מֵאֲמֹר אָדָם וְקִוּוּ וְשָׁבַע אֲרָצוֹת

רטז) סדורא דעלמא, בשבע קטרין סגלגלן. שבע ארצות אינון, דא לעילא מן דא. פמא דאינון שבעה רקיעין, דא לעילא מן דא. ואינון: ארץ. אדמה. ארקא. גיא. נשיה. ציה. תבל. לעילא מפלהו, תבל, דכתיב וְהָיָה יִשְׁפֹּט תְּבֵל בְּצַדִּיק.

ריז) פד נפק אדם מגנתא דעדן, ואתפרך מתמן, צאתרמי להווא דאיגרי ארץ. דאיהו אתר חשיף, דלית תמן גנהירו כלום, ולא משמש כלום, פיון דאדם עאל תמן, דחיל דחילו סגי, ולהט החרב המתהפכת, הנה מלהטא גו סטרין, גו ההוא ארץ.

ריח) פיון דנפק שבת, והרהר בתשובה, וארים ליה קב"ה וסליק ליה להווא אתר דאיגרי אדמה, דכתיב וַיִּשְׁלַחְהוּ יְיָ אֱלֹהִים מִגֵּן עֵדֶן לַעֲבֹד אֶת הָאָדָמָה. בהאי אית גהירו דנהיר, ודיוקנין דכוכביא ומזלי.

ריט) ותמן ציורין דבני נשא עילאין, וגוברין דנפקו מאדם קדמא, חלופי גרסאות

מסורת הזהר
 (ח) (תהלים ט) ב"א שב צ"א. (ז) (בראשית ג) ב"ב כפג
 (דפוסים הראשונים). ר נ"א ארמי (דפוסים הראשונים).
 (דפוסים ראשונים). ק נ"א ל"ג נהירו
 (דפוסים הראשונים). ו נ"א ארמי (דפוסים הראשונים).
 ש נ"א גיברין (ויניציא).

הסולם

אדם וקין ושבע ארצות
 רטז) סדורא דעלמא בשבע וכו': סדר העולם הוא, בשבע צורות עגולות. שבע ארצות הן, זו למעלה מזו, כמו שיש שבעה רקיעים זה למעלה מזה. והן, ארץ אדמה ארקא גיא נשיה ציה תבל. למעלה מכולן, היא תבל. שכתוב, והוא ישפוט תבל בצדק. קטרין פירושו צורות מלשון קטורין של ולד (וי"ד כ"ג) סגלגל, פירושו עגול, כי גלילים, תרגומו סגלגל (מלכים א' ד' כ"ו).

ריז) כד נפק אדם וכו': כשאדם יצא מגן עדן וגורש משם, הושלך באותה הנקרא ארץ, שהוא מקום חשך, ואין שם אור כלום, ואינו משמש כלום. כיון שאדם בא שמה, היה ירא יראה גדולה, ולהט החרב המתהפכת היתה לוהטת בתוך הצדדים שבאותה ארץ.

ריח) כיון דנפק שבת וכו': כיון שיצאה השבת, והרהר בתשובה, הרימו הקב"ה והעלהו לאותו מקום שנקרא אדמה, שכתוב, וישלחהו ה' אלקים מגן עדן לעבוד את האדמה. כוון יש אור שמאיר, וצורות כוכבים ומזלות.

ריט) ותמן ציורין דבני וכו': ושם, באדמה, יש צורות אנשים עליונים, אנשים שיצאו ונולדו מאדם הראשון בק"ל שנה שהיה משמש

מאמר

אשתכח קטורא וכו'. וע"כ היה רוצח וכו', ואתעכבו אתוון עד הכא, שעד אות ר' נפגמו האותיות.

ו"ש (באות רט"ו) בשעתא דתב אדם בתיובתא, אחר שחזר אדם בתשובה ונטהר מן הזוהמא של הנחש, ואהדר כמלקדמין לשמשא בנוקביה, מה כתיב ויולד בדמותו כצלמו, דהיינו שחזר היחוד העליון דימין ושמאל ע"י קו האמצעי, וחזר הזוג דו"א ומלכות, אז המשיך צלם מז"א, שהוא תקון הרוח. ודמות המשיך ממלכות, שהיא תקון הגוף, וז"ש דדא הוא מתקונא דגופא ורוחא כדקא יאות. שצלם ודמות מתקנים הגוף והרוח כראוי, שיהיו בני קיימא. וכתיב, יש הבד אשר נעשה על הארץ. דהיינו אותם שאין להם תקון הרוח, הם הבל בלבד, שאין להם קיום. ואהדרו אתוון לשירותא דשי"ן תי"ו, כי הם נשארו ולא נפגמו, כנ"ל, דכתיב, כי שתי לי אלקים זרע אחר תחת הבל. כי שתי היה בצלם ודמות, והראשונים, קין והבל, לא היו כן. וסחכא אתבני עלמא בגוונא אחרא דאלפא ביתא, דהיינו בסדר תשר"ק, שהוא אלפא ביתא למפרע (כנ"ל בזהר בראשית ב' אות שני"א).

(דפו"י דף ט' טור ב')

בְּמֵאָה וּתְלָתִין שָׁנִין, דְּקָא הָוָה מְשַׁמֵּשׁ בְּרוּחֵי נֹקְבֵי. וְאֵינֹן עֲצִיבִין תְּדִיר, וְלִית בְּהוּ חֲדוּה, וְאֵלִין מְשַׁטְטֵי וְנִפְקֵי לְעֻלְמָא דָא, וּמְתַהֲפְכִין לְסִטְרָא בִישָׂא, וּמְהַדְרִין תַּמָּן, וְצֻלְאֵן צְלוּתָא, וּמְתַיִשְׁבֵּן בְּדוּכְפִייהוּ תַּמָּן. וְזֶרְעִין וְזֶרְעִין וְדִרְכִין וְאֶכְלִין. וְחֻטִּין לִית תַּמָּן, וְלֹא חַד מְשַׁבַּע זִינֵי תְּבוּאָה. בְּהַאי אֲתֵר, אֲתִילְדוּ קִין וְהֶבֶל.

רכ) פִּיזֹן דְּחֻטָּא קִין, אֲחִית לִיהֵה הַקְּבִ"ה, לְהֵהוּא אֲתֵר דְּאִיקְרֵי אַרְץ, דְּכִתִּיב ^ט הֵן גִּרְשַׁת אֹתִי הַיּוֹם מֵעַל פְּנֵי הָאֲדָמָה, מִהֵהוּא אֲתֵר דְּאִיקְרֵי אֲדָמָה. וְהִיִּיתִי נַע וְנָד בְּאַרְץ, בְּגִין דְּתַמָּן אֲתִדְחִיָּא וְאֲתַתְּרָה, וְהָיָה כָּל מוֹצְאֵי יִהְרֹגְנִי, הֵהוּא לְהַט הַחֶרֶב הַמְתַּהֲפֶכֶת.

רכא) וְהָוָה דְּחִיל וְהִרְהַר בְּתִשׁוּבָה, וְסָלִיק לִיהֵה הַקְּבִ"ה לְאַרְקָא, וְהָוָה תַּמָּן, וְאוּלִיד בְּנִין. וּבְאַרְקָא אֵית ^י נְהִירוּ דְּנְהִיר מְגוּ ^א שְׁמֵשׂא. וְזֶרְעִין וְזֶרְעִין, וְנִטְעִין אֵילָנִין, וְלִית תַּמָּן חֻטִּין, וְלֹא מְאִינוּן שְׁבַע זִינֵי תְּבוּאָה.

רכב) כָּל אֵינֹן דְּתַמָּן, אֵינֹן מְתוּלְדוֹת קִין, וְאֵינֹן בְּתַרְיִין יִרְיִשִׁין, מְנַהֲוֹן ^ד גְּבָרִין עֵילָאִין, וּמְנַהֲוֹן זְעִירִין. לִית לְהוּ דְּעֵתָא שְׁלִים כְּשֵׁאר בְּנֵי נֶשֶׂא דְּהֶכָא. וּפְאִין אֵינֹן ^ה לְזַמְנִין. וְלְזַמְנִין אֲהַדְרִין לְסִטְרָא בִישָׂא, וּמוּלִידִין וּמִיִּיתִין כְּשֵׁאר בְּנֵי נֶשֶׂא.

רכג) אָדָם הָוָה יִבְאָדְמָה, עַד דְּאוּלִיד שֵׁת, וּמְתַמָּן סָלִיק לְעֵילָא, וְאַרְבַּע דְּרָגִין ^ו מְקִין. וְסָלִיק לְהַאי אֲתֵר דְּאִיקְרֵי תְּבֵל, ^ז פִּיזֹן דְּסָלִיק סָלִיק לְאַתֵּר בֵּי מְקַדְשָׁא.

חלופי גרסאות

ת נ"א ל"ג נהירו (דפוסים הראשונים). א נ"א שמיא. (דפוסים הראשונים). ב נ"א כותין בישין (דפוסים הראשונים).

ג נ"א בישין (מונקאטש). ד נ"א עלאין גברין (דפוסים הראשונים). נ"א ל"ג עלאין (מונקאטש). ה נ"א מוסיף לומנין ואתהדרן לסטרא טבא (מונקאטש). ו נ"א מוסיף באדמה וארקא (מונקאטש). ז נ"א תלת (דפוסים הראשונים). ח נ"א מקיף (דפוסים הראשונים). ט ה"ג הסלם ובכל הדפוסים כתוב ותבל דא עלאה על כלהו דרגין כיון דסליק סליק לאתרא בי מקדשא.

מסורת הוזהר

(ט) (שם ה) ב"א שלח צ"א.

הסולם

אדם וקין ושבע ארצות

רכא) וְהוּוּה דְּחִיָּל וְהִרְהַר וְכוּ': וְהִיָּה קִין מְתִירָא וְהִרְהַר בְּתִשׁוּבָה. וְהֵעֵלָה אוֹתוּ הַקְּבִ"ה לְמִקּוּם שְׁנִקְרָא אַרְקָא וְהִיָּה שֵׁם הוּוּלִיד בְּנִים. וּבְאַרְקָא יֵשׁ אוּר שְׁמַאִיר מִן הַשְּׁמֵשׁ. וְזוּרְעִים זֶרְעִים וְנוֹטְעִים אֵילָנוֹת. וְאֵין שֵׁם חֻטִּים, וְלֹא מְשַׁבַּע מִינֵי תְּבוּאָה.

רכב) כָּל אֵינֹן דְּתַמָּן וְכוּ': כָּל אֵלוֹ אֲשֶׁר שֵׁם, בְּאַרְקָא, הֵם מְתוּלְדוֹת קִין, וְהֵם בְּשֵׁנֵי רְאשִׁים (כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר בְּהַקְּדַמְתָּ סֵפֶר הַזֶּה אוֹת קִנ"ד ע"ש) מֵהֵם גְּבוּרִים עֲלִיוֹנִים, וּמֵהֵם קִטְנִים. אֵין לְהֵם דַּעַת שְׁלֵמָה כְּשֵׁאר בְּנֵי אָדָם שְׁבַעוּהוּ. לְפַעְמִים הֵם צַדִּיקִים, וּלְפַעְמִים חוֹזְרִים לְצַד הָרַע. וּמוּלִידִים וּמִתִּים כְּשֵׁאר בְּנֵי אָדָם.

רכג) אָדָם הוּוּה בְּאֲדָמָה וְכוּ': אָדָם הִיָּה בְּמִקּוּם שְׁנִקְרָא אֲדָמָה, עַד שֶׁהוּוּלִיד אֵת שֵׁת. וּמִשֵּׁם עֵלָה לְמַעְלָה, אַרְבַּע מַדְרָגוֹת

למעלה

מאמר

מִשְׁמֵשׁ בְּרוּחוֹת נִקְבוֹת. וְהֵם עֲצִיבִים תְּמִיד וְאֵין בְּהֵם שְׁמַחָה, וְהֵם מְשׁוֹטְטִים וְיוֹצֵאִים לְעוֹלָם הַזֶּה וּמְתַהֲפְכִים לְצַד הָרַע, דְּהֵיִינוּ לְמַחִיקִים. וְחוֹזְרִים שְׁמָה, וּמְתַפְלִילִים תְּפִלָּה, וּמְתִישְׁבִים שֵׁם בְּמִקּוּמָם. וְזוּרְעִים זֶרְעִים וְדוּרְכּוּנִים וְאוֹכְלִים. חֻטִּים, אֵין שֵׁם, וְלֹא אֶחָד מְשַׁבַּע מִינֵי תְּבוּאָה. בְּמִקּוּם הַזֶּה נּוֹלְדוּ קִין וְהֶבֶל. דְּרַכִּין הוּוּא מִין צִמָּח. כְּמוֹ הַרְכִיב תְּרִיד ע"ג דְּרַכּוֹן (יְרוּשְׁלַמִי כְּלָאִים א').

רכ) כִּיּוֹן דְּחֻטָּא קִין וְכוּ': כִּיּוֹן שְׁקִין חֻטָּא, הוּוּרִידוּ הַקְּבִ"ה לְאוֹתוֹ מִקּוּם הַנִּקְרָא אַרְץ, שְׁכַתּוֹב, הֵן גִּרְשַׁת אוֹתִי הַיּוֹם מֵעַל פְּנֵי הָאֲדָמָה, דְּהֵיִינוּ מְאוֹתוֹ מִקּוּם הַנִּקְרָא אֲדָמָה, וְהִיִּיתִי נַע וְנָד בְּאַרְץ. כִּי שְׁמָה נִדְחָה וְגוֹרֵשׁ. וְהִיָּה כָּל מוֹצְאֵי יִהְרֹגְנִי. הֵיִינוּ הוּוּא לְהַט הַחֶרֶב הַמְתַּהֲפֶכֶת, אֲשֶׁר יֵשׁ שֵׁם בְּאוֹתָהּ אַרְץ. (כְּנ"ל אוֹת ר"ז).

(דפוס דף ט' טור ב')

ותבל דא עילאָה על פֿלהו דַּרְגִין, דַּאָקְרִי בַּאֲיִנוֹן שְׁמֵהֶן דַּהֲוֵה דִּיִּוְרִיָּה בְּהוּ. אָרְץ אַדְמָה הָכִי אַקְרִי.

רכד) דַּלִּיג אָדָם תֵּלַת דְּוִכְתִּי, גִּי"א נְשִׂי"ה צִי"ה. גִּיא אִיהוּ אַתְר, בְּדוּכְתָא סְגִי פְּהֵאי פּוּתְרָא וְאוֹרְכָא דַּגִּיָּהֲנָם. בְּגִי"א וּנְשִׂי"ה וְצִי"ה, אַתְּבַדְרוּ אֲיִנוֹן דְּכִנוּ מַגְדְּלָא, וְאוֹלִידוּ תַּמָּן. עַל דַּאֲרַגְזוּ לְמַלְכָּא עֵילָאָה קְדִישָׁא, בְּגִין דַּא קְרִיב לְנוֹרָא דְדַלִּיק. כִּתְמָן אֵית בְּנֵי נְשָׂא בְּכָל יַקִּירוּ, בְּעוֹתְרָא וְעַפְרוֹת זָהָב, וְאַבְנֵין יַקִּירִין, מָאן דַּעַל תַּמָּן וְהוּא מְהַבָּא מְתַבֵּל, בְּחֻמִּידוּ דִּיהוּא עוֹתְרָא יַהֲבִין לִיה, יְנַחֲתִית לְזַמְנִין לְדוּכְתָא דַּאָקְרִי נְשִׂיָה, בְּגִין דִּיִּתְנַשִּׂי מִתַּמָּן, וְנַחֲתִית לְהֵאי גִיא, דַּלָּא יַדַּע אַתְר דִּיהוּא מִתַּמָּן.

רכה) גִּי"א, דַּא הוּא בְּאֻמְצָעוֹת דַּעִילָא וְתַמָּא, דַּא אַקְרִי גִי בֶן הַנֶּסֶם, וְרַצוּעָה חֲדָא נְפָקָא מִתַּמָּן לַעִילָא לְהֵאי תַבֵּל, וְאַקְרִי אוֹף הָכִי גִי בֶן הַנֶּסֶם. וְתַמָּן פְּתַחַא דַּגִּיָּהֲנָם. וְאֲיִנוֹן בְּנֵי אֲנָשָׁא דְתַמָּן, בְּגִין דַּא פֿלהו יַדְעֵי בְּחַרְשִׁין וְחַכְמָאן. וְתַמָּן וְרַעֲי וְנֻטְעֵי אֵילָנִין. וְלִית תַּמָּן חֲטִיין, וְלֹא חַד מִשְׁבַּעָה מִיַּיִן.

רכו) בְּנְשִׂי"ה * אֵית בְּנֵי נְשָׂא קְטוּעֵין זַעֲרִיין, וְלִית לְהוֹן חוֹטְמִין, בְּר תַרִין נוֹקְבִין, דַּנְפָקָא בְּהוּ רוּחָא. וְכָל מַה דַּעֲבָדִי, מִיַּד מִשְׁתַּפְּחִי. וְע"ד אֵיקְרִי נְשִׂיָה. וְרַעֲי וְנֻטְעֵי אֵילָנִין, וְלִית תַּמָּן חֲטִים, וְלֹא מִשְׁבַּע יַיִנִי.

חלופי גרסאות

י גיא בנו (מונקאטש). כ ה"ג הסלם ובשאר הדפוסים ל"ג תמן. ל ה"ג הסלם ובשאר הדפוסים כתוב וסליק. מ גיא בני ולי"ג דא (קראקא) גיא בגין ולי"ג דא ווינציא. נ גיא משבע המינין (דפוסים הראשונים). ס גיא מוסיף זיני תבואה (ווינציא) גיא מיני תבואה (קראקא).

מאמר

למעלה מקין, שהיה בארקא, ועלה למקום הזה שנקרא **תבל**. כיון שעלה, עלה למקום בית המקדש. ותבל זו היא עליונה על כל המדרגות, שבד' ארצות, הנקראת ג"כ בשמות אלו שהיה משכנו בהן. דהיינו שתבל נקראת ג"כ ארץ אדמה, שהיה משכנו בהן מקודם לכן.

רכו) דַּלִּיג אָדָם תֵּלַת וכו': דילג אדם על ג' מקומות, גיא נשיה ציה. שלא שכן בהם, כי קפץ ממקומו של קין. שהוא ארקא, עד מקום הנקרא תבל. ומפרש אותם ג' מקומות, מה טיבם. גיא, הוא מקום התופש מקום גדול כרוחבו וארכו של הגיהנם. בגיא ונשיה וציה נפוצו אלו שבנו המגדל. והולידו שם, משום שהכעיסו את המלך העליון הקדוש. משום זה נקרב המגדל לאש שורף. שם יש בני אדם בכל יקר, בעושר, ועפרות זהב, ואבנים יקרות. מי שהוא מכאן, **מתבל**, ונכנס שמה, נותנים לו חלק בחמודות של עושר ההוא. ולפעמים הוא עולה למקום שנקרא

הסולם

אדם וקין ושבע ארצות

נשיה, כדי שיהיה נשכח משם. ויורד לגיא, שאינו יודע המקום שהוא משם.

רכה) גיא דא הוא וכו': גיא זה הוא באמצע של מעלה ומטה, כי תבל ציה נשיה, הן למעלה ממנו, וארקא אדמה ארץ. הן למטה ממנו. זה נקרא גיא בן הנם. ורצועה אחת, יוצאת משם למעלה למקום שנקרא תבל, ונקרא ג"כ גיא בן הנם. ושם פתחו של גיהנם. ואלו האנשים אשר שם, יודעים כולם משום זה, בכשפים וחכמות. ושם זורעים ונוטעים אילנות. וחטים אין שם ולא אחד מז' מינים.

רכו) בנשיה, אית בני וכו': בנשיה, יש בני אדם מקוצצים וקטנים, ואין להם חוטמים, רק ב' נקבים, שהרוח יוצא בהם. וכל מה שעושים שוכחים תיכף. וע"כ נקרא נשיה, שהוא לשון שכחה, כמו, נשני אלקים את כל עמלי וגו'. וזורעים, ונוטעים אילנות, ואין שם חטים, ולא מז' מינים.

סתרי בראשית אותיות צה
 רכז) ציה, הוא אתר פשמיה, ביבשותא בכלא. תמן בגי נשא שפירן בחיזו.
 ומגו דההוא ציה, כד ידעי אתר דמקורא דמיין נבעין, עאלין תמן. ולזמנין
 דסלקין מגו מיין, להאי תבל. ואינון בגי מהימנותא יתיר מבגי נשא אחרנין,
 ובגיניהו דיורין טבן, ועותרא סגי. וזרע זעיר, מגו יבשותא דהתם, ונטעי אילנין
 ולא מצליחיין. ותיאובתא דלהון לבגי נשא דהקא.
 רכח) ומפלהו לית דאכלי נהמא, בר אלין דהקא בתבל. דהא לעילא מפל

חלופי גרסאות
 ע נ"א ל"ג דאכלי (דפוסים הראשונים).

מאמר הסולם אדם וקין ושבע ארצות
 רכז) ציה, הוא אתר וכו': ציה, הוא מקום כשמו, שהוא יבש כולו. שם בני אדם שהם יפי מראה. ומתוך שמקום ההוא ציה ויבש. הנה כשיודעים ממקום שיש שם מקור מים נובעים נכנסים שמה. ולפעמים שעולים מתוך הצורך למים אל תבל הזו שלנו. והם בני אמונה יותר מבני אדם אחרים, וביניהם מדורים טובים, ועשר רב. וזרעים מעט מחמת היובש אשר שם. ונוטעים אילנות ואינם מצליחים. ותשוקתם אל האנשים שבכאן, שבתבל.
 רכח) ומפלהו לית דאכלי וכו': ומכולם אין מי שיאכל לחם חוץ אלו שבכאן בתבל. כי למעלה מכל הארצות הוא תבל, שכתוב, והוא ישפוט תבל בצדק. כעין כל אלו ארצות שלמטה מתבל, יש בתבל. וכל השמות האלו שלהם יש ג"כ בהם כשהם נכללים בתבל. משום שהוא השביעי, ע"כ כולל כל הששה שמתחתיו. ויש כאן ג"כ כעין אלו המקומות שיש בארצות שלמטה. וכל אלו המדורים של בני אדם, משונים אלו מאלו. שכתוב, מה רבו מעשיך ה'. (ע"כ סתרי אותיות).
 ביאור המאמר. כבר נתבאר שז"ס תחתונות חג"ת הני"מ, שהם ז"א ומלכות אינם ראויים לקבל אור העליון, משום צמצום הא' והמסך שנתתקן בכלי מלכות שלא תקבל אור העליון. שז"ס בתחילה ברא הקב"ה את העולם במדת הדין, ראה שאין העולם יכול להתקיים שיתף עמו מדת הרחמים, דהיינו שהעלה את המלכות לבינה, שהיא מדת הרחמים, ואז נעשו ז"ס תחתונות ראויות לקבל האור (ועי' זהר ב"א דף ד' ד"ה כ"ב) והנה תקון זה דשיתוף המלכות בבינה הספיק עד לנקודה דעוה"ז, אבל נקודה דעוה"ז שהיא מלכות דמלכות החיצונה, הנה גם היא מתחלקת לע"ס, והיא לא יכלה לקבל הארת השיתוף דמדת הרחמים (דפו"י דף ט' טור ג')

אדם וקין ושבע ארצות
 אלא עד בינה שבה, דהיינו בינה דמלכות, אבל ז"ס תחתונות דעוה"ז, כבר נגלתה בהם מלכות דמדת הדין. ואינם יכולים לקבל אור העליון כראוי. וכז"ס תחתונות יש ג"כ ב' בחינות, שהם ז"א ומלכות, כי המלכות אין בה משיתוף הבינה ולא כלום, אבל ז"א, שהוא חג"ת נה"י, יש בו רק התכללות דמלכות דמדת הדין, כי בז"א עצמו לא היה הצמצום. וכיון שכן, יש בו אור ויש בו חשך וכולן הם דינין חוץ מספירת החסד שבו. שהוא קרוב לתקון כמו שיתבאר. ואנחנו שוכנים על הארץ העליונה מכולן, שהיא בינה דמלכות המקבלת הארת השיתוף דבינה ומלכות זה בזה, וע"כ ראוייה לקבל אורות מתוקנים.
 וז"ש (באות רט"ז) סדורא דעלמא וכו' שבע ארצות אינון דא לעילא מן דא. שהם בינה וז"א ומלכות. ואינון, ארץ, היא יסוד ומלכות. אדמה, היא הוד. ארקא, נצח. גיא, ת"ת. נשיה, גבורה. ציה, חסד. לעילא מכלהו תבל, שהיא בינה. והיא הארץ שאנו יושבים עליה. כי רק היא מתוקנת להיות ראוייה לקבל אור התקון, ולא שש ארצות שמתחתיה, ואפילו ספירות דז"א חג"ת נ"ה אינן מתוקנות, ואצ"ל מלכות האחרונה, שהיא כולה מדת הדין. ונודע שאדה"ר בחטא עצה"ה, קלקל השיתוף דמלכות בבינה, ונתגלתה מדת הדין שבמלכות. שה"ס מנעולא, שממנה נמשכת המיתה. ולפיכך גורש מג"ע עד הארץ התחתונה, ששם שולטת המלכות דמדת הדין.
 וז"ש (באות ר"ז) כד נפק אדם וכו' אתרמי ליה הוא דאקרי ארץ, כי חטא קלקל הארת השתוף דבינה שבנשמתו, שנגלה שהוא כולו ממלכות דמדת הדין, ואז ירד לארץ התחתונה, שהיא הבחינה שכנגדו, דהיינו מלכות דמדת הדין. דאיהו אתר חשוך דלית תמן נהירו כלום ולא משמש כלום. משום שהמלכות

אֵלֶּיךָ תָּבֹל, דְּכַתִּיב וְהוּא יִשְׁפֹּט תָּבֹל בְּצֶדֶק. בְּגוֹנוֹא דְכָל⁹ אֵלֶּיךָ אֲרַעָא, אֵית
בְּהַאי תָּבֹל. וְכָל אֵלֶּיךָ שְׁמֵהּ אֵית צְבִהוֹן אוֹף¹⁰ הָבִי, בְּגִין דְּאִיהוּ שְׁבִיעָאָה. אֵית

חלופי גרסאות

9 נ"א ליג אלין (דפוסים הראשונים). צ נ"א בה (קראקא) ק נ"א הכא (דפוסים הראשונים).

הסולם

מאמר

אדם וקין ושבע ארצות

הקב"ה מחמת החטא, כמו שהוריד שם את אדה"ר טרם שעשה תשובה. והרהר בתשובה, וסליק ליה הקב"ה לארקא, ואוליד בנין, שהוא מדרגה אחת למעלה מאדמה. הוא מטעם, כי להיותו מעורב בווהמא של הנחש (כנ"ל אות רי"ד) לא היה יכול להחזיק מעמד באדמה מחמת ריבוי הדינין אשר שם. שזסו"ה שנאמר לו בהיותו באדמה, אם תיטיב שאת, דהיינו שיעלה למעלה מאדמה, ואם לא תיטיב לפתח חטאת רובך, דהיינו שיפול לארץ התחתונה, ששם להט החרב המתהפכת. וע"כ כיון שעשה תשובה העלה למעלה מאדמה. דהיינו לארקא שאינו עב כמו אדמה. וז"ש, (באות רכ"א) ובארקא אית נהירו דנהיר מגו שמשא. כי באדמה, שהיא הוד, ובחינת שמאל, לא היה אלא אור כוכבים ומזלות, שהם ממשלת הלילה, אבל בארקא שהוא נצח ובחינת ימין, כבר יש שם אור השמש, שהוא ממשלת היום, וחסדים. ולית תמן חסין ולא מאינון ז' זיני תבואה. כי אין הארות ז' מינים נמשכות אלא ממלכות הממותקת במדת הרחמים בכל תקניה. וז"ש (באות רכ"ב) כל אינון וכו' מתולדות קין, ואינון בתרין רישין. כי יש שם בארקא אור וחשך, וב' ממונים עליהם, וע"כ יש לאנשים אשר שם ב' ראשים א' מן הממונה על האור וא' מן הממונה על החשך, (כמ"ש לעיל בהקדמת ספר הזהר אות קנ"ד בהסולם, בארוכה ע"ש) מנהון גברין, היינו הנמצאים תחת הממונה הדכר. ומנהון זעירין, דהיינו הנמצאים תחת הממונה הנוקבא (כמ"ש שם) לית להו דעתא שלים כשאר בני נשא כי אין זווג בחו"ב שלהם ע"י הדעת כמו שיש לחו"ב דפרצופי קדושה. זכאין אינון לזמנין, ולזמנין אהדרן לסטרא בישא. שהוא מחמת ב' השליטות שיש שם.

וז"ש (באות רכ"ג) אדם הוא באדמה עד דאוליד שת, כי אז החזיר לז"א ומלכות בסודו הזווג השלם וצלם ודמות, בסו"ה ויולד בדמותו כצלמו. וזו ומתמן סליק לעיל ארבע דרגין מקין, דהיינו ד' מדרגות למעלה מארקא ששם היה קין, שהם גיא נשיה ציה ותבל, וסליק להאי אתר דאקרי תבל, שהוא בינה

שהמלכות דמדת הדין אינה ראויה לקבל אור, ואינה ראויה לשום תקון. וממלכות זו נמשכת המיתה, והיא נקראת להט החרב המתהפכת. וז"ש דחיל דחילו פגי ולהט החרב המתהפכת הוה מלהטא וכו'. ואחר שעשה תשובה, קבל תקון א', להעלים ממנו המלכות דמדת הדין, שלא תוכל להמיתו. וז"ש (באות רי"ח) והרהר בתשובה ארים ליה קב"ה וכו' להווא אתר דאקרי אדמה, שהוא בחינת הוד, השייכת לז"א דמלכות, אשר שם אינה ניכרת כל כך המלכות דמדת הדין. וכבר ראויה לקבל אור מועט. וז"ש, בהאי אית נהירו דנהיר ודיוקנין דכוכביא ומזלי, שכבר יש שם אור מועט, כדוגמת אור הכוכבים והמזלות. ושם היה אדם הראשון עד שנולד שת, וכל אותם התולדות שהוליד אדם הראשון מהתחברות ברוחות נקבות (כמ"ש בראשית ב' אות שמ"ו) נשאר שם. ושם הוליד את קין והבל. וז"ש (באות רי"ט) ותמן ציורין דבני נשא וכו'. כי הם נשאר שם, ולא עלו עם אדה"ר לתבל אחר שנולד שת. ואינון עציבין תדיר ולית בהו חדוה, משום שלא יצאו מנוקבא מתוקנת, רק מרוחות. ולפיכך, ואלין משמטי ונפקי לעלמא דא ומתהפכין לסטרא בישא, דהיינו שנעשו למזיקים לבני עולם הזה, כי בהתחברותם לבני אדם שבעוה"ז גורמים לגלות בהם את המלכות דמדת הדין. וחסין לית תמן ולא חד משבע זיני תבואה. כי אין ז' מינים אלא ממלכות הממותקת בכינה, וכיון שאין המיתוק הזה שלט בהם, אלא שנכללים ממלכות דמדת הדין, ע"כ אין שם ז' מינים. בהאי אתר אתיילדו קין והבל. ושמה הקריבו קרבנותיהם ושמה הרג קין להבל, ע"כ נזכר בכתובים אלו רק השם אדמה, כמו ויבא קין מפרי האדמה וגו'. וכן, וקול דמי אחיך צועקים אלי מן האדמה. וכן בכל ההמשך.

וז"ש (באות רכ"ד) כיון דחטא קין אחית ליה הקב"ה להווא אתר דאקרי ארץ וכו' והייתי נע וגד בארץ. כי ע"כ לא נזכר רק השם אדמה, וכאן נזכר ארץ. אלא שהורידו (דפו"י דף ט' טור ג')

סתר י בראשית אותיות צז
 הקבא אוף י הקי ׀ פגוונא דההוא דוקתא דלתתא, וכל אלין בדיורין דבני נשא,
 משננין אלין מאלין, דכתיב ׀ מה רבו מעשיך ה'. עד פאן ת.

מסורת זוהר (תהלים קד) תולדות ב צ"ג. ר נ"א ל"ג הכי (דפוסים הראשונים). ש נ"א מוסיף כגונא
 דאינון דוכתי תחומין ודוכתי. והכא אקרי כחוח כגונא
 (מתקאטש). ת בכל הדפוסים כתוב כאן ת"ח כל בר נש וכו'.

מאמר הסולם חלופי גרסאות

אדם וקין ושבע ארצות להמשיך הג"ר דשמאל (כח"ש באורך בזהר בראשית ב' אות של"ח ע"ש) לפיכך הורידם הקב"ה לג' ארצות גיא נשיה וציה, כלומר שנדונו בג' מיני דינים שנמצאים בג' ארצות האלו. וז"ס שאמרו חז"ל (סנהדרין קט.) ששליש המגדל נשרף באש, ושליש המגדל נבלע בארץ, ושליש נשאר קיים. כי נפלו עם המגדל ממקום תבל, שהוא בינה, למקום חג"ת, ונחלק על פיהם לג' שלישים, שהשליש מצד החסד, שהוא ציה, נשאר קיים, והשליש מצד הגבורה, שהוא נשיה, נבלע בארץ, כמ"ש לפנינו, והשליש שמצד הת"ת, שהוא גיא, נשרף, כי שם אש הגיהנם. כנ"ל. וז"ש, בגין דא קריב לנורא דדליק, שמשום שנפלו עד הארץ שנקרא גיא, ששם הגיהנם, ע"כ נקרב המגדל לאש דולק אשר שם, ונשרף. ומפרש דבריו, ואומר אית בני נשא בכ"ל יקירו, בעותרא ועפרות זהב ואבנין יקירין. וזהו בציה, שהוא חסד, והוא קרוב לתקון, ע"כ לא יחסר בו רק הפגם מאור החסד, שהוא יבש ממים שהוא חסד, וגם פגם זה מתקנים שמה ע"י עלייתם לתבל, כמ"ש מאן דעאל תמן והוא מהכא מתבל, דהיינו על דרך בוני המגדל, שהיו מתבל, וירדו לציה שהוא חסד, בחמידו דההוא עותרא ייהבין ליה, הוא מקבל שם כל החמודות של העושר אשר שם בציה. ונחית לזמנין לדוכתא דאקרי נשיה, שבהיותו שם בציה יש לפעמים שיורד למקום שנקרא נשיה, שהוא גבורה, שמשם נעשה שוכח, שע"ז אובד כל היקר והעושר שקבל בציה, ואח"כ ונחית להאי גיא, שיורד למקום שנקרא גיא שהוא ת"ת ששם אש הגיהנם, ד"ל ידע אתר דהוא מתמן, כי מחמת השכחה שקבל בנשיה, אינו יודע המקום שהוא שייך שמה. ויהינו יכול לעלות למקומו לתבל. ועל דרך זה היה הדין והעונש של דור הפלגה שבתחלת הבנין, היו בחסד, והיה להם שמה כל יקר. אבל אח"ז נשמטו וכאו לנשיה, שהוא גבורה, ששם יש

בינה דמלכות, ששם מגיעים התקונים של מלכות הממותקת בבינה, כנ"ל, כיון דסליק, סליק לאתר בי מקדשא. כי תבל בפני עצמה מתחלקת ג"כ לע"ס ומקום המקדש ה"ס בינה דע"ס שכתבל. ותב"ל דא עלאה על כלהו דרגין, ואע"פ שיש עוד כתר וחכמה, שהם למעלה מבינה שהיא תבל. אמנם אין כלים בכתר וחכמה, וכלי העליון מכולם הוא בינה דמלכות הנקראת תבל. דאקרי באינון שמהן דהוה דירוריה בהו, שתבל נקראת באלו השמות של הארצות התחתונות שהיה אדם שוכן בהם, ארץ אדמה הכי אקרי, כי תבל נקראת ג"כ ארץ אדמה, שבהם היה דר אדם מקודם לכן. כמ"ש להלן (באות וכו').
 וז"ש (באות וכו') דליג אדם תלת דוכתי, שע"י תשובתו השלמה בעת שהוליד שת, דילג על ג' מקומות גיא נשיה ציה, שהם חג"ת דמלכות, שלא נגע בהם, ובא לתבל העליונה. גיא, איהו אתר בדוכתא פגי, שהוא מקום גדול, משום שגיא, הוא תפארת דמלכות, והתפארת הוא הכלי היותר גדול בז"ס תחתונות, להיותו כולל את כולם. כהאי פותיא וארכא דגיהנם, כי יש ב' מיני דינים ועונשים בגיהנם, (א) הם דינין דדכורא, הנמשכים משמאל הנפרד מימין. וה"ס גיהנם של שלג. (ב) הם דינים דנוקבא, הנמשכים מצמצום ומסך, וה"ס גיהנם של אש. ודינים דדכורא מכונים אורך, להיותם נמשכים משליטת השמאל ששם החכמה, הנקראת אורך. ודינים דנוקבא מכונים רוחב, להיותם נמשכים ממסכים שנעשה עליהם הזווג להמשכת חסדים, ואורות חסדים מכונים רוחב. ואומר, שגיא כולל ב' מיני דינים דגיהנם, דינים דנוקבא, ודינים דדכורא. וז"ש כהאי פותיא וארכא דגיהנם.
 וז"ש בגיא ונשיה וציה, אתבדרו אינון דבנו מגדלא ואולידו תמן, באלו ג' ארצות, שהן חג"ת, נפוצו בוני המגדל, והולידו שם. על דארגיו למלכא עלאה קדישא. שרצו (דפוי דף ט' טור ג')

מאמר בריאת העולם

רכט) א תנן, בעשרה מאמרות נברא העולם. רבי חייא ורבי נתן אומרים, במאמר אחד נברא, ואיזהו. דכתיב⁹ בדבר ה' שמים נעשו. ורבי אבא אמר, דכתיב פי הוא אמר ויהי הוא צוה ויעמוד, אמירה אחת בלבד.

מסורת הוזהר

(9) (תהלים לג) ב"א דש צ"א צ"ב.

חלופי גרסאות

א ה"ג בדפוס ווינצ'א ודפוסים האחרונים ובדפוס סאלוניקו וקראקא ל"ג תנן בעשרה מאמרות נברא העולם.

הסולם

מאמר

אדם וקין ושבע ארצות להיותו קרוב לתבל, וקרוב לתקן. וז"ש, תמן בני נשא שפירן בחיזו. שהם יפי מראה, כי אפילו פגם היבשה יודעים לתקן. וז"ש ומגו דההוא ציה, ומתוך שהוא בחוסר חסדים, כד ידעי אתר דמקורא דמיין נבעין עאלין תמן, ונמצאים מתקנים הכל בשלימות. וע"כ הם יפי מראה. ולזמנין דסלקין מגו מיין להאי תבל, שעולים לתבל ומקבלים כל החסדים החסרים להם. ואינן בני מדינותא יתיר וכו'. כי האמונה שולטת במקום הזה יותר מכל המקומות שבעולם הזה. ובינייהו דירין טבן ועותרא פגי כי חוץ מפגם היבשה נמצאים שם הרבה אורות יקרים כנ"ל.

וכבר נתבאר שאין ז' מינים אלא ממלכות הממותקת ומתוקנת כראוי. וז"ש, (באות רכ"ח) ומבלהו לית דאכלי נהמא בר אלין דהכא בתבל, להיותה ממותקת ומתוקנת כראוי. דהא לעילא מכל אלין תבל, כי היא העליונה, שהיא כינה דמלכות. והיא כוללת כל שש הארצות שמתחתיה. וז"ש, כגוונא וכו' וכל אלין שמהן אית בהון אוף הכי בגין דאיהו שביעאה, וע"כ כוללת כולן.

מדרש הנעלם

מאמר בריאת העולם

רכט) תנן בעשרה מאמרות וכו': למדנו, בעשרה מאמרות נברא העולם. כי במעשה בראשית נזכרו, תשע פעמים ויאמר אלקים. ובראשית ברא נחשב ג"כ למאמר, ויש עשרה מאמדות. רבי חייא ור' נתן אומרים במאמר אחד נברא העולם, ואיזהו. כי כתוב, בדבר ה' שמים נעשו. ור' אבא אמר, שכתוב, כי הוא אמר ויהי הוא צוה ויעמוד, דהיינו אמירה אחת בלבד.

יש דין של שכחה, שכל הבא לשם שוכח מה שעבר עליו ומה שעשה, ושם שכחו לשונם, עד שלא הבין איש את שפת רעהו. ולבסוף באו למקום השריפה שהוא ג"ר. ולפיכך נחלק על פיהם המגדל, לג' שלישים כנ"ל, שאותו השליש שהיתה עליו השראת החסד נשאר קיים, והשליש שהיה בהשראת הגבורה, נבלע בקרקע ולא נודע מקומו, שהוא מכח השכחה הנוהג בנשיה. והשליש שהיתה עליו השראת הת"ת ששם האש של גיהנם נשרף.

וז"ש (באות רכ"ה) גיא, דא הוא באמצעות דעילא ותתא, כי גיא הוא ת"ת, שהוא באמצע ז"ס תחתונות, כי נחלק על החזה, ומחזה ולמעלה הם תבל ציה ונשיה, והחזה בעצמו ה"ס גיא, שכולל כל הת"ת. ומחזה ולמטה הם נהי"מ שהם ארקא אדמה וארץ. כנ"ל.

וז"ש (באות רכ"ו) בנשיה, אית בני נשא קמועין זעירין, שהם בני ו"ק וקטועי רגלים שהם נה"י. כי החסר נה"י דכלים חסר ג"ר דאורות. וע"כ הם קטנים. ולית להון חוטמין. כי חוטם הוא תקון קו האמצעי המכריע בין ב' עינים שהם ימין ושמאל דהארת החכמה, (כמ"ש באדרא זוטא אות קמ"ו. ע"ש) וכיון שכאן חסרה הארת התקון של קו האמצעי ע"כ אין להם חוטם. בר תרין נוקבין דנפקי בהו רוחא, אלא שיש להם הדינים דקו האמצעי הנקראים ב' נקבים, שהרוח יוצא דרך שם. וכפ" מה דעבדי מיד משתכחי, כמ"ש לעיל.

וז"ש (באות רכ"ז) ציה, הוא אתר כשמיה ביבשותא בכלא, שאור החסד הנקרא מים חסר שם בחסד הזה, וע"כ הוא נקרא יבשה. אבל שאר האורות נמצאים בשפע,

(דפו"י דף ב' טור ד')

מדרש בראשית הנעלם צט
 ר' אֶלְעָזָר אָמַר, לֹא זֶה וְלֹא זֶה, אֲלֵא בָאוֹת אַחַת נִבְרָא הָעוֹלָם, בְּלֹא
 אֲמִירָה. דְּתַנְיָא, רַבִּי בְּאֶלְעָזָר אָמַר, אוֹת אַחַת נִטְלָה הַקַּב"ה מְשֻׁמוֹ, וּבָאוֹתוֹ הָאוֹת
 נִבְרָא. וְהֵינּוּ דְא"ר אֶלְעָזָר, מֵאִי דְכָתִיב ^ט מִי כָמְכָה בָּאֵלִים ה', שְׂיֻכַּל לְבִרָא
 אֶת הָעוֹלָם.

(רלא) אֲלֵא מְשַׁמַּע בְּה"א נִבְרָא הָעוֹלָם, בָּאוֹת אַחַת מְשֻׁם, יוֹבְמֵאֵי נוֹקִים
^ט כִּי הוּא אָמַר וַיְהִי וְגו'. ד' בְּדָבָר ה' שְׁמִים נַעֲשׂוּ. אֲלֵא א"ר ה' אֶלְעָזָר, יִלְאַחֲזָאָה
 לְעֵלְמָא דְהָא אַתְבְּרִי הָוָה, וְלֹא הָוָה מִתְגַּלְיָא, וְאַצְטְרִיף כָּל חַד וְחַד לְאַתְגַּלְיָא,
 לְאַפְקָא כָּל חַד וְחַד עוֹבְדֵי וְחִילוֹ דְאִיתְחַזִּי לֵיה.

(רלב) א"ר יִלְאַחֲזָאָה, כָּל הָעוֹלָם כְּלוּ, וְכָל תּוֹלְדוֹתֵיהֶם, בְּרַגְעָא אֶחָד נִבְרָאוּ,
 בְּשַׁעָה אַחַת נִבְרָאוּ, וְכִיּוֹם אֶחָד נִבְרָאוּ, דְכָתִיב ^ט אֵלֶּה תּוֹלְדוֹת הַשְּׁמַיִם וְהָאָרֶץ
 בְּהִבְרָאָם בְּיוֹם עֲשׂוֹת י"י אֱלֹהִים, בָּאוֹתוֹ הַיּוֹם מְשֻׁם, בָּאוֹתָהּ שַׁעָה מְשֻׁם, וְאוֹתוֹ
 רַגְעָא מְשֻׁם.

(רלג) וְתַנְיָא, א"ר אַבָּא א"ר יוֹחָנָן, קִדְּם שְׁבַרָא הַקַּב"ה אֶת הָעוֹלָם, הֵיךְ הוּא
 וְשָׂמוּ אֶחָד, וְהֵיךְ בְּדַעְתּוֹ לְבִרְוֹא אֶת הָעוֹלָם, וּבְרָא קִדְּם אֶלְף עוֹלָמוֹת, שְׁנַנְאֵמַר
^ט הָאֶלְף לָךְ שְׁלֵמָה. וְאַחַר כֵּן בְּרָא עוֹלָמוֹת אַחֲרִים, לְהוֹדִיעַ שְׁהַכֵּל נִגְדוּ כְּאִין.
 (רלד) וְהֵינּוּ דְא"ר חִיָּיא, לָמָּה אֶלְף רַאשׁוֹנָה בָּאוֹתִיּוֹת. מִפְּנֵי שְׁבַתְחַלָּה בְּרָא

חלופי גרסאות

ב נ"א אליעזר (דפוסים הראשונים). ג נ"א ומאי (דפוסים הראשונים). ד נ"א ל"ג בדבר ה' שמים נעשו (קראקא). ה נ"א אליעזר (קראקא). ו נ"א לאתחוא (קראקא). ז נ"א אליעזר (קראקא). ח נ"א או ביום (קראקא).

מסורת הוזהר

צ (שמות טו) בשלח צא צ"ח. ק (תהלים לג) ספרא דצניעותא ט צ"ה. ר (שם לג) לעיל אות רכט צ"פ. ש (בראשית ב) לעיל אות קמ צ"פ. ת (שיר ח) וירא ט צ"ב תק"ח קיד ט"ב שייג פקודי מב צ"ר ת"ז תס"ט קג. תק"ח קיד ט"ב שייג.

הסולם

בריאת העולם

שיוצא כל אחד ואחד פעולותיו וכחו הראויים לו. ועל זה היה צריך אמירה.
 (רלב) א"ר אֶלְעָזָר כָּל וְכו': אר"א, כל העולם כולו וכל תולדותיהם ברגע אחד נבראו, בשעה אחת נבראו, וכיום אחד נבראו, שכתוב, אלה תולדות השמים והארץ בהבראם ביום עשות ה' אלקים, באותו היום ממש, ובאותה שעה ממש, ובאותו רגע ממש.
 (רלג) ותניא א"ר אבא וכו': ולמדנו אר"א א"ר יוחנן, קודם שברא הקב"ה את העולם היה הוא ושמו אחד. ולא היה כלום חוץ ממנו. והיה בדעתו לברוא את העולם, וברא קודם אלף עולמות. שנאמר האלף לך שלמה, שה"ס החכמה המכונה אלף בסוד ואאלפך חכמה. ואח"כ ברא עולמות אחרים. וע"כ ברא מקודם אלף עולמות שה"ס החכמה, כדי להודיע מקודם, שהכל נגדו כאין.
 (רלד) והיינו דא"ר חייא וכו': והיינו שאמר ר' חייא, למה אסף היא ראשונה

מאמר

(רל) ר' אֶלְעָזָר אָמַר וכו': רא"א, לא זה ולא זה, לא בעשרה מאמרות ולא במאמר אחד, אלא באות אחת נברא העולם, שהיא ה'. בלי אמירה. ואלו הם דברי הוזהר בשם ר' אלעזר, ונתנה מביא הוזהר דברי ר' אלעזר כלשונו. שלמדנו, ר' אלעזר אומר, אות אחת לקח הקב"ה משמו, דהיינו משם הו"יה, ובאותו האות נברא העולם. והיינו שא"ר אלעזר, מה שכתוב, מי כמכה באלים ה', היינו שיוכל לברוא את העולם כמותך באות אחת.

(רלא) אֵלֵא מְשַׁמַּע בְּה"א וכו': שואל, אלא משמע מדברי ר' אלעזר, שבה' דהויה, נברא העולם, באות אחת ממש, וא"כ במה נעמיד הכתוב, כי הוא אָמַר ויהי וכו'. בדבר ה' שמים נעשו. משמע שבאמירה נברא העולם. אלא א"ר אלעזר. להראות אל העולם, שהיה נברא בה', אבל הבריאה לא יכלה להתגלות, וכל אחד ואחד היה צריך להתגלות,

אֶלֶף עוֹלָמוֹת, ^ט שֶׁקָּדְמוֹ לְשָׂר עוֹלָמוֹת, וְאַחֲרָיו בִּי"ת, שֶׁהוּא בְּנִין שְׁמַיִם וְאָרֶץ. רַב הוּנָא אָמַר, בְּתַחֲלָה פִּסָּא הַכְּבוֹד. שְׁפָתוֹכ בּוֹ, אֶלֶף אֶלְפִין יִשְׁמְשׁוּנָה, וְאַחֲרָיו שָׂר הַמְּלָאכִים, וְהָאָרֶץ, שֶׁהֵם בֵּית הָעוֹלָם. וְאַחֲרָיו גִּמ"ל, י"ג"ע, שֶׁהוּא גָּמוּל הַצְּדִיקִים. וְאַחֲרָיו דַּל"ת, שֶׁהוּא הָאָדָם שֶׁנֶּרְפַּב בְּד' רוּחוֹת.

רלה) א"ר יצחק א"ר זריקא, קלטיפין דירוקין, הנה מסתור על תהומא, ותהומא הנה סליק ונחית, ואת אחד הנה פשיט בתלת זיווייתה על תהומא, ותהומא שכיף. כ הדרא הוא דכתיב א ורוח אלהים מרחפת. רלו) אר"א לאו מהכא משמע, אלא מהכא, דכתיב א ראוי מים אלהים ראוי מים יחילו אף ירגזו תהומות.

רלו) והיינו דתנן, אֶלֶף עֲלָמִין הוּוּ עַד דְּלָא אַתְּבְּרִי עֲלָמָא, וְזוּו יִקְרִיָה הָהוּ מִתְּפִשֵּׁט יוֹכְרָא עֲלָמִין, וְסִתִּיר לֹוֹן, עַד דְּסָלִיק בְּרַעוּתָא קַמֵּיהָ לְמַבְרִי הַאי עֲלָמָא,

מסורת זוהר

(א) (בראשית א) כ"א ל צ"ב. (ב) (תהלים עז) בשלח עה צ"ח.

חלופי גרסאות

ט נ"א שנקדמו (קראקא). י נ"א ליג ג"ע (קראקא). כ נ"א חדא (דפוסים הראשונים). ל נ"א ליג וברא (קראקא).

מאמר

באותיות, מפני שבתחילה ברא אלף עולמות שקדמו לשאר העולמות. כי א' ה"ט אסף. ואח"כ בית, שרומזת על בנין שמים וארץ. שהיה בחסדים בסו"ה אמרתי עולט חסד יבנה. רב הונא אמר בתחלה כסא הכבוד, שכתוב בו אלף אלפין ישמשוניה. ואחריו שאר המלאכים והארץ שהם בית העולם. ואחריו גימ"ל, שהוא גן עדן, שהוא גמול הצדיקים. ואחריו דל"ת, שהוא האדם, המורכב מד' רווחות העולם.

רלה) א"ר יצחק א"ר וכו': אר"י א"ר זריקא, כחות הדין, היו מסבכים את התהום, והתהום היתה עולה ויורדת, ואות אחת היתה מתפשטת בג' מיני זיו שלה, על התהום, והתהום נשקטה. ז"ש, ורוח אלקים מרחפת על פני המים. קלטיפין דירוקא פירושו לפי הענין, כחות הדין.

פירוש. הבינה נקראת ים, וסוד המלכות שעלתה לבינה, ועשתה בה סיום חדש במקום בינה שבבינה, דהיינו במקום בינה של הים, נקרא תהום. ובשעה שהמלכות חוזרת ויוצאת מן התהום, נעשה קו שמאל בבינה. ואז נעשית מחלוקת בין קו ימין לקו שמאל, וכשמתגבר השמאל יעלו שמים, ובהתגבר הימין, ירדו תהומות (כמ"ש זה היטב באדרא רבא אות ר"ד באורך. ע"ש כי אין להכפיל כאן כל הארכיות הזו) וז"ש, קלטיפין דירוקין הוה מסחר על תהומא, שבעת שיצא קו שמאל

(דפויי דף כ' טור ד')

הסולם

בריאת העולם

בבינה, היו כחות הדין מסבכים את התהום, בסו"ה יעלו שמים ירדו תהומות. וז"ש ותהומא הוה סליק ונחית, שבהתגבר השמאל יעלו שמים, ובהתגבר הימין, ירדו תהומות. וזה נמשך עד, ואת אחד הוה פשיט בתלת זיווייתה על תהומא, שה"ס ז"א שעלה לבינה ויחד הימין ושמאל דבינה זה בזה, ויצאו שם ג' קוין על התהום. ותהומא שכיף, שאז נשקטה המחלוקת שהיתה על התהום.

רלו) אר"א לאו מהכא וכו': אר"א, אין זה נשמע מכאן, אלא מכאן. שכתוב, ראוך מים אלקים ראוך מים יחילו אף ירגזו תהומות. פירוש. אשר ראוך מים סובכים על ז"א, שה"ס קו האמצעי, שהוא מיעט את קו השמאל שבמימי הבינה, ויחד אותו עם הימין (כמ"ש שם באד"ר אות ר"ד) ואז יחילו אף ירגזו תהומות, והפסיקו את מלחמתם זכ"ז, ונתיחדו ונשקטו.

רלו) והיינו דתנן אסף וכו': והיינו שלמדנו, אלף עולמות היו מטרם שנברא העולם. וזיו יקרו היה מתפשט וברא עולמות וסתר אותם, דהיינו שבירת הכלים דע"ט דנקודים (כמ"ש בתע"ט חלק ז') עד שעלה ברצונו לברוא העולם הזה, דהיינו עולט התקון. ובאותה שעה, נתפשטו ב' אותיות משמו שהם כתר וחכמה, וקיים אותם, שלא יתבטלו. וכ' אחרות שהם בינה וז"א, נחקקו למעלה, בג"ד בינה

מדרש בראשית הנעלם קא
והוא שעתא אתפשטו תרין אתון משמיה, וקיים לון, ותרין אחרן אתגליפו
לעילא ותמא, חד גו חד. גליף חד, ואתחזר תלת. וגליף חד אחרא, ואתחזר תרין.
עד דסלקו עשרה. אתפליגו אינון עשרה, ואתחזרו לתלתין ותרין. ואינון

חלופי גראות
ח נ"א לתרתין (קראקא).

מאמר הסולם בריאת העולם
דבינה, ולמטה בו"ק דבינה, אחת בתוך אחת. חקק אחת ונעשתה שלש. חקק אות אחרת, ונעשתה שתים. עד שעלו לעשר. נתפשטו עשר האלו והיו ל"ב, שהם ל"ב נתיבות החכמה. אלו נתפשטו בחקיקתן עוד לעשר, והיו למ"ב. מכאן ולהלאה מי שמתכלל יסתכל בפחד הלב. יסתום ואין פותחים לו. ועל זה כתוב, אני ה' הוא שמי וכבודי לאחר לא אתן ותהלתי לפסילים. וכתוב לא תעשה לך פסל וכל תמונה.

פירוש. ענין שבירת הכלים שהיתה בע"ס דנקודים, היתה מטעם הגילוי דאוי"א הפנימים, שה"ס חכמה דאור ישר, שמשום זה, בעת שיצאה המלכות מן הבינה, ואור הג"ר חזרו, תיכף נמשכה החכמה ממעלה למטה לבי"ע. והכלים נשברו ומתו, כי כל היוצא מעולם לעולם נבחן למיתה. ולפיכך אחר שביה"כ כשהמאציל תקן את עשר הספירות דאצילות, גנו את או"א הפנימים, דהיינו שגנו את החכמה דאור ישר, וסתם אותה בראש א"א, באפן שלא תגלה ממנה כלום לתחתונים, ואלו או"א שנתקנו באצילות, יצאו בכחינת ג"ר דבינה, שה"ס אוירא דכ"א, דהיינו חסדים בלי חכמה. וכדי להאיר חכמה לעולמות נתתקנה בחינת חכמה אחרת במקומה, שנקראת חכמה דל"ב נתיבות, שפירושו, לא חכמה דאוי"א, אלא מבינה שחזרה להיות חכמה, שחכמה זו יצאה ע"י עלית מ"ן דז"א אל הבינה, שז"א ה"ס כ"ב אותיות התורה, שבחיבורו עם עשר ספירות. דבינה, הוא בגימטריא ל"ב. (כמ"ש הזהר באדרא זוטא אות ע"ג ע"ש). כי כשז"א עולה ומתחבר עם הבינה, אז הבינה עולה לראש א"א וחזרה להיות חכמה (כמ"ש בפלפ"ס אות נ') וכל החכמה המתגלה היא רק מחכמה זו דל"ב נתיבות. אבל חכמה דאוי"א נסתמה בראש א"א ולא תגלה ממנה כלום, מטרים גמר התקון.

וה"ש, אלף עלמין הוו עד דלא אתברי עלמא, אלף פירושו חכמה מלשון ואלפך חכמה. ומטרים שנברא העולם היו אלף עלמין, (רפ"י דף ב' טור ד')

קב מדרש בראשית הנעלם
 תִּלְתִּין וּתְרִין שְׁבִילֵי דְחֻכְמָתָא. אֲלִין אֲתַפְּלִיגוּ בְּגִילּוּפֵייהוּ לְעֶשְׂרָה, וְאֲתַחְזְרוּ
 לְמִ"ב. מִכָּאן וְלְהִלָּאָה, מָאן דִּישְׁגַח יִשְׁגַח בְּכִיעוּתוֹתָא דְלָבָא, נִיסְתִּים, וְלִית דְּפִתְחִין
 לִיה. וְעַל הַאי פְּתִיב אֲנִי י"י הוּא שְׁמִי וּכְבוֹדֵי לְאַחַר לֹא אָתָּן וְתַהֲלִיתִי לְפָסְלִים.
 וּכְתִיב אֲ לֹא תַעֲשֶׂה לָךְ פֶּסֶל וְכָל תְּמוּנָה.

מְאָמַר הַתְּהוּם

רלח) א"ר אֶלְעָזָר, הַתְּהוּם הִיָּה נִשְׁקַע בְּאַרְבַּע אַבְנִים, וְהוּטְבְּעוּ לְמַטָּה עַל
 אַבְן אַחַת, שְׁהוּא הַעֲמוּד, וְעַל זֶה הַעוֹלָם עוֹמֵד. הַה"ד, (ד) עַל מָה אֲדַנְיָה הִטְבְּעוּ

חלופי גרסאות מסורת הזהר
 (א) (ישעיה מב) וישלח נב צ"ב ז"ח ג ט"ד שט"ו עה ט"ג שלי"ח קז ט"א ש"ב קיח ט"ג ש"י. ג) (שמות כ) יתרו קט צ"ז. ד) (איוב לח) ויחי קלח צ"א.

מאמר הסולם בריאת העולם
 גרם לג' קוין בכינה השיג גם הוא את ב' קוין ימין ושמאל שבכינה, שהוא עצמו הוא קו האמצעי אליהם, וז"ש, וּגְלִיף חַד אַחֲרָא, דהיינו את ז"א, ואתחזר תרין, שהשיג גם הוא את ב' הקוין ימין ושמאל שבכינה, ונעשה גם הוא בג' קוין. עַד דַּסְּקוּ עֶשְׂרָה. עַד שֶׁנִּתְפַּשְׁטוּ לְעֶשֶׂר סְפִירוֹת שֶׁל ז"א.
 עתה מבאר את הנעשה מב' העליות דז"א, לאו"א, ולישסו"ת. כנ"ל. ואומר, אֲתַפְּלִיגוּ אִינוּן עֶשְׂרָה, וְנִתְפַּשְׁטוּ אֲלוּ ע"ס דז"א, ע"י עלית מ"ן לישסו"ת, ואתחזרו לַתְּלִיתִין וּתְרִין, וְאִינוּן ל"ב שְׁבִילֵי דְחֻכְמָתָא, כְּלוּמַר שְׁע"י הַתְּפִשְׁטוֹת הַזֹּה הַנִּמְשַׁכֵּת מְעֵלִית מ"ן דז"א לישסו"ת נמשכים ל"ב נתיבות החכמה, כי שלשת הקוין שהשיג מישסו"ת מגלים חכמה זו דל"ב נתיבות, כנ"ל. אֲלִין אֲתַפְּלִיגוּ בְּגִילּוּפֵייהוּ, אֲלוּ ע"ס דז"א, מִתְּפִשְׁטוֹת עוֹד בְּחֻקֵּיהוּ לְעֶשְׂרָה דִּהֵינּוּ ע"י עֵלִית מ"ן לְאוּ"א הֵם מְקַבְּלִים עוֹד עֶשֶׂר סְפִירוֹת דְאוּ"א עֲלָאִין, שֶׁהֵם סְתוּמִים מִחֻכְמָה, מִחֻכְמַת שְׁאוּ"א הַפְּנִימִיִּים נִגְנוּ בְּחֻכְמָה סְתִימָא דְאוּ"א, וְאֲתַחְזְרוּ לְמִ"ב, כִּי עֶשְׂרָה דְאוּ"א, עִם ל"ב דִּישְׁסוּ"ת וְז"א, הֵם מִ"ב. שְׁמוּרָה שֶׁחֻכְמָה נִסְתְּמָה בְּאוּ"א ע"ס דְאוּ"א, מְבִלֵי הַגְּלוּת כֻּלָּל, כְּנ"ל. וְז"ש, מָאן דִּישְׁגַח, יִשְׁגַח בְּכִיעוּתוֹתָא דְלָבָא, הַשְׁגַּחַה פִּירוּשָׁה רְאִיָּה, דִּהֵינּוּ חֻכְמָה, וְאוּמַר, מִי שֶׁמִּסְתַּכֵּל, דִּהֵינּוּ שֶׁמִּמְשִׁיךְ חֻכְמָה, יִסְתַּכֵּל רַק ע"י ל"ב נתיבות החכמה, בְּדֶרֶךְ ג' קוין, אֲשֶׁר הַחֻכְמָה מִתְּגַלֶּה

מאמר התהום רלח) א"ר אֶלְעָזָר הַתְּהוּם וכו': אר"א, הַתְּהוּם הִיָּה נִשְׁקַע בְּאַרְבַּע אַבְנִים, וְהוּטְבְּעוּ לְמַטָּה עַל אַבְן אַחַת, שְׁהִיא הַעֲמוּד, וְעַל זֶה הַעוֹלָם עוֹמֵד, ז"ש, עַל מָה אֲדַנְיָה הִטְבְּעוּ. או מי ירה אבן פינתה. א"ר זירא, היא אבן שממנה הושתת העולם, ועליה העולם עומד. והיא קרש הקדשים, והיא טבורו של העולם, וממנה יצאו אבנים המשוקעות בתהום, ומהם יוצאים מים.
 פירושו. הַתְּהוּם הִיָּה הַסִּיּוּם וְהַגְּבוּל שֶׁל חִיבוּר הַמַּלְכוּת בְּכִינָה (כְּנ"ל אוֹת רַל"ה) וְהַמַּלְכוּת הַמְּשׁוֹתֶפֶת בְּכִינָה נִקְרָאת אַבְן. וְכֵּן מִתְּלַבְּשׁוֹת ד' סְפִירוֹת, הַנִּקְרָאוֹת כַּח"כ וְת"ת. וְז"ש, הַתְּהוּם הַזֶּה, דִּהֵינּוּ הַגְּבוּל וְהַסִּיּוּם, נִשְׁקַע בְּאַרְבַּע אַבְנִים שֶׁמִּתְּלַבְּשׁוֹת כּו אַרְבַּע סְפִירוֹת כַּח"כ וְת"ת, וְהוּטְבְּעוּ לְמַטָּה עַל אַבְן אַחַת, דִּהֵינּוּ

(דפו"י דף ב' טור ד')

קג מדרש בראשית הנעלם
או מי ירה אֶבֶן פְּנֵתָהּ. א"ר זִירָא, זוּ הִיא אֶבֶן שְׁמֹנְנָה הַיּוֹשֶׁתֶת הָעוֹלָם, וְעַלֶּיהָ
הָעוֹלָם עוֹמֵד, וְהוּא קֹדֶשׁ הַקְּדוּשִׁים, וְהִיא טִיבוּרוֹ שֶׁל עוֹלָם, וּמִמֶּנָּה יֵצְאוּ אֲבָנִים
הַמְשׁוֹקְעוֹת בְּתֵהוֹם, וּמֵהֶם יוֹצְאִים מִים.

רלט) א"ר אַחָא בַר יַעֲקֹב, בְּשִׁלְשָׁה אוֹתוֹת נִשְׁקַע הַתֵּהוֹם, וְנִחְלַק בְּשִׁלְשָׁה
חֻלְקִים, וְהֵם עֲמוּדֵי הָאָרֶץ. וְאַחַד לְשִׁלְשׁ מֵאוֹת שָׁנָה, מִתְרוֹפְפִים מִמְּקוֹמָם, שְׁנֹאמַר
הַמְּרַגֵּז אֶרֶץ מִמְּקוֹמָהּ וְעֲמוּדֶיהָ יִתְפַּלְצוּן.

מְאָמֵר חֻצְבָה עֲמוּדֶיהָ שְׁבַע

רמ) (* תַּאֲנִי ר' שְׁמַעוֹן, עַל שְׁבַעַת עֲמוּדֵי הָאָרֶץ עוֹמְדֹת, שְׁנֹאמַר חֻצְבָה
עֲמוּדֶיהָ שְׁבַעַת, וְהֵם תְּלוּיִים עַל הַמַּיִם, וּכְנֻגָדָם אָמַר דְּהַמַּעֲיָה שְׁבַעַת קוֹלוֹת,
דְּכְתִיב ׀ קוֹל יי' עַל הַמַּיִם.

רמא) הַכֹּל תְּלוּי עַל שְׁבַעַת: עֲמוּדֵי שְׁמַיִם הֵם ז', וְהַרְקִיעִים ז'. וְהַכּוֹכָבִים

מסורת הזהר

ה) (שם ט) לך ג צ"א. ו) (משלי ט) לך נב צ"ב. ו) (תהלים כט) ב"א לו צ"ה.

הסולם

ומאירים זה אחר זה. ונודע שקו השמאל
מאיר בדינים קשים כדי להרחיק הרשעים
שלא ימשכו אור השמאל ממעלה למטה. ולפיכך
כל פעם שקו השמאל מתחיל להאיר, אז
מופיעים הדינים על הארץ, שז"ס המרגיז
ארץ מסקומה. וכן גם ב' הקוין הימין
והאמצעי מתרופפים על ידי הדינים האלו,
שז"ס ועמודיה יתפלצוּן. וז"ש, ואחד לשלש
מאות שנה, דהיינו כיציאת קו אחד מג'
הקוין הנקראים שלש מאות שנה, שהוא קו
השמאל, מתרופפים מסקומם, מחמת הדינין
שבשמאל, כנ"ל.

מאמר חצבה עמודיה שבעה

רמ) תַּאֲנִי ר' שְׁמַעוֹן וכו': ר' שמעון
למד, על שבעה עמודים הארץ עומדת, שהם
ז' ספירות חג"ת נה"מ, שנאמר חצבה עמודיה
שבעה. והם תלוים על המים, שהם חסדים,
כלומר שהחסדים שולטים בהם. וכנגדם אמר
דוד המלך ע"ה, שבעה קולות, שכתוב, קול
ה' על המים.

רמא) הַכֹּל תְּלוּי עַל וכו': הַכֹּל תְּלוּי
עַל שְׁבַעַת: עֲמוּדֵי שְׁמַיִם הֵם ז', וְהַרְקִיעִים
ז', וְהַכּוֹכָבִים ז' מַעֲלוֹת, ז' גוֹיִם לַמַּעֲלָה, ז'
גוֹיִם לַמַּטָּה, דְּהֵינּוּ שְׁבַע אוֹמוֹת, שְׁשִׁלְטוּ עַל
אֶרֶץ

דהיינו שעומדים על המלכות הממותקת בכינה,
שהיא נמצאת למטה מהם, בסוף התהום.
שהוא העמוד ועל זה העולם עומד, כי
מטרם שנמתקה המלכות בכינה לא היה העולם
יכול לעמוד ולהתקיים, (כנ"ל בפלפ"ט אות
ט"ו) וז"ש, זו, המלכות הממותקת בכינה,
היא אבן ששמונה הושתת העולם, ועליה
העולם עומד, שהיא נקראת משום זה אבן
שתייה. והיא קדש הקדשים שהיא יסוד
דמלכות, הנקראת קדש הקדשים, והיא טיבורו
של עולם, דהיינו שנקראת בכל מקום הנקודה
האמצעית, וממנה יצאו אבנים המשוקעות
בתהום, דהיינו שאחר שהמלכות נתמתקה
בכינה, יכלו הספירות העליונות להתלבש
בתהום. ומהם יוצאים מים, דהיינו האורות.

רלט) א"ר אַחָא בַר וְכו': אר"א בר
יעקב, בשלש אותיות, שחן ג' קוין, נשקע
התהום. ונחלק בשלשה חלקים, שהם ימין
שמאל אמצע. והם עמודי הארץ. כי האורות
המאירים על הארץ אינם יוצאים רק בדרך ג'
קוין. ואחד לשלש מאות שנה מתרופפים
ממקומם. שנאמר המרגיז ארץ ממקומה
ועמודיה יתפלצוּן.

פירוש. שלש מאות שנה, מרמזים ג"כ
על ג' קוין ימין שמאל ואמצע, שהם יוצאים
(דפו"י דף ב' טור ד' * דף ג' טור א')

שְׁבַעַה עַמְעֻלוֹת. ז' גוֹיִם לְמַעַלָּה. שְׁבַעַה גוֹיִם לְמַטָּה. פ' שְׁבַעַה אַרְצוֹת. שְׁבַעַה יַמִּים. שְׁבַעַה נְהָרוֹת. ז' יְמֵי בְרֵאשִׁית שְׁבַעַה. וְהַשְּׁבִיעִי שֶׁבַת לַה', יוֹם שְׁפוּלוֹ שֶׁבַת.

(רמב) תַּנֵּן הֵתֵם, ר' יְהוּדָה בַּר אֱלֵעָאי אוֹמֵר, שְׁבַעַה פ' גְּלוֹסְמוֹי פְּרִיסָן, אֲתַגְלִיפוּ בְּתַלְתֵּין וְיִתְרִין אֶלְפִין פְּלִיגָאן, וְהָוָה פְּרִיס בְּהוּ חַד שִׁיעוּרָא דְעֻלְמָא, עַד דְּמַתַּח לִיה לְאַרְבַּע זִיווּן, וְאַסְמַךְ עַל סְמְכִיה. הַה"ד ח' אֲנָכִי ה' כו' נֹטָה שְׁמַיִם לְבַדִּי רַקַּע הָאָרֶץ (מי אתי) [מֵאַתִּי].

סְאָמְדוּ יַעֲמָדוּ יַחֲדוּ

(רמג) א"ר שְׁמַעוֹן, מֵאִי דְכְּתִיב ס' קָרָא אֲנִי אֲלֵיהֶם יַעֲמָדוּ יַחֲדוּ. אֲלָא א"ר שְׁמַעוֹן, כְּשַׁעֲלָה בְּמַחְשַׁבְתּוֹ לְבְרוּא הַעוֹלָמוֹת, בְּאוֹתָהּ שַׁעַה נִבְרָאוּ עֲלִיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים, וְכָל מָה שְׁבָהֶם. שְׁנַאֲמַר קָרָא אֲנִי אֲלֵיהֶם יַעֲמָדוּ יַחֲדוּ, אֵל תִּקְרִי אֲלֵיהֶם, אֲלָא אֱלֹהִים, מְלַמֵּד שְׁבָה"א בְּרָאִם. וְהֵינּוּ דְכְּתִיב ח' מִי כַמְכָה בְּאֵלִים יי'.

חלופי גרסאות

ע ה"ג דפוס מונקאטש ג"א מוסיף מעלות למעלה (דפוסים הראשונים). פ ג"א [שבעה] שבעת ימי בראשית קודם שבעה ארצות (קראקא וויניצ'א). צ ג"א מוסיף שבעה (קראקא). ר ג"א וחמש (וויניצ'א).

מסורת הוזהר

ח (ישעיה מר) ז"ח לד ט"ג שכ"ב. ט (שם מח) ב"א רנו צ"ג ז"ח מד ט"ד שכ"ז. י' (שמות טו) לעיל אות רל צ"צ. ימי (מונקאטש). ק ג"א גולחמו (קראקא).

הסולם

חצבה עמודיה שבעה

ל"ב נתיבות החכמה, כי החכמה מכונה בשם אלפים, מלשון ואאלפך חכמה. והוזה פרים בהו חד שיעורא דעלמא, שהיה משער, דהיינו שהיה ממשיך, שיעור אחד של העולם, דהיינו שיעור הארה של קו אחד בלבד משלשת הקוין, דהיינו רק הארת החכמה מקו שמאל בלבד. שאז היה העולם מתמוטט כנ"ל. עד דמתח ליה לארבע זיווין, דהיינו שהמשיך כל ג' הקוין והמלכות המקבלת מהם. ואז, ואסמך על סמכיה, העמיד העולם על קיומו.

מאמר יעמדו יחדיו

(רמג) א"ר שְׁמַעוֹן מֵאִי וכו': א"ר ש, מֵה שְׁכַתוֹב, קוֹרָא אֲנִי אֲלֵיהֶם יַעֲמָדוּ יַחֲדוּ. אֵלָא א"ר שְׁמַעוֹן, כְּשַׁעֲלָה בְּמַחְשַׁבְתּוֹ לְבְרוּא הַעוֹלָמוֹת, בְּאוֹתָהּ שַׁעַה, נִבְרָאוּ הַעֲלִיוֹנִים וְהַתַּחְתּוֹנִים וְכָל מָה שְׁבָהֶם, שְׁנַאֲמַר קוֹרָא אֲנִי אֲלֵיהֶם יַעֲמָדוּ יַחֲדוּ. אֵל תִּקְרָא אֲלֵיהֶם, אֵלָא אֱלֹהִים. מְלַמֵּד שְׁבָה"א בְּרָאִם, שְׁהִיא הַמְלָכוֹת הַנִּקְרָאוֹת אֱלֹקִים. וְעַל יְדֵיהּ יַעֲמָדוּ יַחֲדוּ. וְהֵינּוּ שְׁכַתוֹב, מִי כַמְכָה בְּאֵלִים ה'. שְׁפִירוּשׁוּ מִי כַמְכָה בְּאֵלִים, שְׁיֻכְלוּ לְבְרוּא שְׁמַיִם וְאָרֶץ, אֵלָא שְׁהַכֵּל נִבְרָא עֵיִי אֱלֹקִים, וְלֹא עֵיִי אֱלֵים, שְׁהַמְלָה

מאמר

ארץ ישראל מטרם כבוש ישראל, וכנגדן יש ז' אומות מסבבים ארץ ישראל שלמעלה, שהיא המלכות. ארצות שבעה, ימים שבעה, נהרות שבעה, ימי בראשית שבעה, שכל אלו, ה"ס ז' ספירות חג"ת נהי"מ הנמצא בכל אחד מהנ"ל לפי מדוגתו. והשביעי, שהיא מלכות. שבת לה'. יום שכולו שבת.

(רמב) תַּנֵּן הֵתֵם ר' וכו': שם למדנו, ר' יְהוּדָה בַּר אֱלֵעָאי אוֹמֵר, שְׁבַעַה לְבוּשִׁין, דְּהֵינּוּ ז' סְפִירוֹת דו"א, הַפְּרוּשִׁים, נַחֲקִיקוּ בְּל"ב אֶלְפֵי חֲלָקִים, וְהִיא מְשַׁעַר בְּהֵם שִׁיעוּר אַחַד, שֶׁל הָעוֹלָם. עַד שְׁמַתַּחוּ לְאַרְבַּע מִינֵי זִיו, וְהַעֲמִידוּ עַל מַעֲמָדוֹ. ז"ש אֲנָכִי ה' וְגו' נוֹטָה שְׁמַיִם לְבַדִּי רוֹקַע הָאָרֶץ מִי אֲתִי. גְּלוֹסְמוֹי פִּירוּשׁוֹ לְבוּשִׁין, לְפִי הַעֲנִין, מְלִשׁוֹן גְּלִימָא (תַּעֲנִית כ"ג:). פְּלִיגָאן, פִּירוּשׁוֹ חֲלָקִים, מְלִשׁוֹן, מִי פִּלַּג (אִיּוֹב ל"ח).

פירושו. כבר נתבאר שהחכמה הנמשכת ע"י קו שמאל, שהוא בינה שחזרה להיות חכמה, נקרא ל"ב נתיבות החכמה. וז"ש, שְׁבַעַה גְּלוֹסְמוֹי פְּרִיסָן, שֶׁהֵם ז' סְפִירוֹת דו"א, אֲתַגְלִיפוּ בְּל"ב אֶלְפִין פְּלִיגָאן דְּהֵינּוּ שְׁקִבְלוּ (דפו"י דף ג' טור א')

מדרש בראשית הנעלם קה
 כמו אסקופה דמלייא מפל צרכי ביתא. וכדין ידעין דתמן פלא, מה דאצטריף לון.
 רמד) א"ר יהודה, בג' דברים ברא הקב"ה את עולמו, בספר וספר וספור.
 פנגדס, פחכמה פתבונה ופדעת. פפחכמה, דכתיב ה' פחכמה וגו'. פדעת,
 דכתיב פדעתו תהומות נבקעו. רבי נחוניא אמר, פחכמה בלבד נבראו כל
 העולמות פלם. הה"ד בראשית ברא אלהים, וראשית היא החכמה. ואתיא פמאן
 דאמר בה"א בראם, ושלשתן נכללים בו.

מאמר ג"ע ועץ החיים ועצה"ד

רמה) מתניתין, פתחי אתפתחו. פרעי הוה נטירין, דעיל לא נפיק, ודנפיק
 לא עיל, קמי פתחא הוה פשגראן, סלקין פגויה רברבין פקיפין, סמך חד קאים
 פגויה, תהוא סמך תהו פנעין, ותלת גוונין הוה ביה. גוון חשוף, גוון יתורא,
 גוון ירוקא, ביה סלקין, ביה נחתין. פלא תאיבין למעל פגויה, ולית
 רשותא לכולא.

רמו) הוא קדמא י לברייתא דעלמא. עליה קאים חד שלטון, ה דאגניז באף
 עלמין. מגיה אתבקעו פל גילופי עלמא. זכאה הוא דישרי פגויה.

מסורת הזהר (משלי ג) לעיל אות רי צ"ח. (שם) פקודי ה אות
 יג אדרא ווטרא כט צ"ו.
 חלופי גרסאות ש ה"ג דפוס מונקאטש ובדפוסים הראשונים ל"ג בחכמה
 דכתיב ה' חכמה וגו'. ת נ"א סגראן (קראקא). א נ"א
 סמוך (דפוסים הראשונים). ב נ"א סמוך (קראקא). ג נ"א
 תנינא גוון זהרא (קראקא). ד ה"ג דפוס מונקאטש נ"א לבתריה (קראקא). ונ"א לבתרייא ונ"א לבתרייתא (וויניציא). ה נ"א
 דיגניא (קראקא). ו נ"א בגויה (וויניציא).

הסולם

מאמר שמהלה אליס חסרה ה' מהשם אלקים. שז"ס
 בה' בראם (כמ"ש לפנינו אות רמ"ד). כי ה'
 זו היא כמו אוצר המלא מכל צרכי הבית.
 כי אז יודעים, שיש שם הכל, כל מה
 שצריכים. אסקופא פירושו אוצר לפי הענין.
 רמד) א"ר יהודה בג' וכו': אר"י, בג'
 דברים ברא הקב"ה את עולמו, בספר וספר
 וספור. כנגדס, בחכמה בתבונה ופדעת. כי
 טופר, ה"ס חכמה, וספר, ה"ס תבונה, ודעת
 ה"ס הספור מסופר וספר. בחכמה, היינו כמ"ש,
 ה' בחכמה יסד ארץ. בתבונה, שכתוב, כונן
 שמים בתבונה. פדעת, שכתוב, פדעתו
 תהומות נבקעו. רבי נחוניא אמר, בחכמה
 בלבד נבראו כל העולמות כולם. ז"ש, בראשית
 ברא אלקים. וראשית היא חכמה. וזה הוא
 כמי שאומר בה' בראם שויה המלכות, כי
 שלשתם. חב"ד, נכללים בה.
 (דפו"י דף ג' טור א')

ג"ע ועץ החיים ועצה"ד רמה) מתניתין. פתחי אתפתחו, וכו':
 הפתחים של גן העדן נפתחו, השערים שמורים,
 הנכנס לא יצא, והיוצא לא יכנס. לפני הפתח
 יש שומרים. שרים תקיפים עולים בתוכו.
 עמוד אחד עומד בתוך הגן. עמוד הזה הוא
 תקוע בקרקע הגן, וג' צבעים הם בו, צבע
 חשך, צבע לבן, צבע ירוק (וסוד העמוד הזה
 כבר נתבאר באורך, בזה בראשית ב' אות
 כ"ז בהסולם ע"ש) בו עולים מהיכל להיכל,
 בו יורדים. הכל מתארים ליכנס לתוך הגן,
 ולא לכל אחד יש רשות.
 רמו) הוא קדמא לברייתא וכו': הוא,
 הגן העדן. קודם לבריאת העולם. עליו עומדת
 שליטה אחת שנגזרה באלף עולמות. היינו
 השליטה של הארת החכמה דאור ישר, המכונה
 אלף עולמות, שנגזרה (כנ"ל אות רל"ח בהסולם
 בסופו) ממנו נתבקעו כל חקיקות העולם.
 כי כל הצמצומים והדינים שיצאו, אינם רק
 על

רמז) בתריה ואשתכחו תרין אחין "אחידאן דא בְּדָא. ס' חָדָא קביל אושפיזין, והוא חיזו דחייין, מאן דְּאָכִיל יבְּפְתוּרִיה, קָאִים תְּדִירָא. וְחַד הוּא קביל אושפיזין וְלֹא קביל, הוא חיזו דחייין, חיזו דמוֹתָא, מאן דְּאָכִיל יבְּפְתוּרִיה, נְפִיל יומית, לית ליה שִׁיזְבָא, לית דְּאָחִיד בִּידִיה. בתריה "אשתכחו רחימין, תְּאִיבִין לְמַחְמִי, תְּאִיבִין לְמַקְרַב לון, יכֹּלָא מְשַׁבְּחִין לון.

רמח) חַד עוֹרִיר הָוָה אָזִיל קָרִיב לְגַבּוֹן, לְאִבְעָא חוּלְקָהוֹן. קָרִיב לְהָוָה חִיזו דחייין וְחִיזו דמוֹתָא, אֲתַקִּיף בֵּיה, אָחִיד "בְּגוּפִיה, חֲבָרָא דִּילִיה הָוָה "קָרִי, "וְשִׁמְתָּ שְׂכִין בְּלַעֲדָא אִם בְּעַל גַּפְשׁ אָתָּה. לֹא אָצִית, וְלֹא אָרְכִין אוּדְנִיה, עַד דְּנְפִיל וּמִית.

רמט) בְּתַר אֲלִין, נְפַק חַד מְתָקָא, וְאֲתַפְּלִיג לְאַרְבַּע. וּמְכַל "חַד חֲכַמְתָּא נְפִיק, מִהָוָה רַבָּא וַיִּקְרָא שְׁבַעְאן. וְכָל אֵינוֹן רַחֲמִין וְתֵאִיבִין לְמַחְמִי, וְאֵינוֹן תְּרִין אַחִין דְּאָחִידָן דָּא בְּדָא.

רנ) בתרוהי תרין רבין עולמין ינוקין, ושיננא דסייפא "דמלהטא, אשא "בידיהון. נטרין אורחין ושבילין, דלא ייעול חד, ולא יפוק חד, בר ההוא דלא

מסורת הוהר

(ח) (משלי כג) תק"ח כג ט"ב ש"ו.

חלופי גרסאות

א ה"ג דפוס ווינצ'יא נ"א אתתקנא (מונקאטש) ונ"א אשתקעו (קראקא). ב נ"א אחידא דא מן דא (קראקא). ט נ"א ל"ג חדא (קראקא). י נ"א בפתורא (קראקא). כ נ"א בפתורא (קראקא). ל נ"א ומות (דפוסים הראשונים). מ נ"א אשתקעו (קראקא). נ נ"א שלא (קראקא). ס נ"א מוסיף במותייה בגופיה (קראקא). ע נ"א קריב (קראקא). פ נ"א ל"ג חד (קראקא). צ נ"א מלהטא (קראקא). ק נ"א ביניהון (קראקא).

מאמר

הסולם

ג"ע ועץ החיים ועה"ד

על אור החכמה, והצמצומים מכונים בקיעות וחקיקות. אשרי הוא מי שישכון בתוכו. בגן העדן.

רמז) בתריה אשתכחו תרין וכו': אחריו נמצאים שני אחים אחוזים זה בזה, שהם עץ החיים, ועץ הדעת, אחד מקבל אורחים, והוא מראה החיים, דהיינו עץ החיים, מי שאוכל על שלחנו, חי לעולם. ואחד מקבל אורחים ואינו מקבל, הוא מראה החיים ומראה המות, דהיינו עץ הדעת, טוב ורע, כלומר, ששניהם נמצאים בו. מי שאוכל על שלחנו, נופל ומת, אין לו הצלה, אין מי שיעזור לו. אחריהם, של עצה"ח ועצה"ד, נמצאים אהובים, שהם תאוה לעיניים, ונחמדים לקרב אליהם, הכל משבחים אותם. דהיינו כל עצי הגן.

רמח) חַד עוֹרִיר הָוָה וכו': עוֹרִיר הָוָה הוּא הוֹלֵךְ וְקָרַב אֵלֵיהֶם, דִּהֵינּוּ אֲדָם הָרֵאשׁוֹן, לְבַקֵּשׁ חֶלֶק מֵהֶם. וְקָרַב לְאוֹתוֹ מֵרֵאשׁוֹן הַחַיִּים

רנ) בתרוהי תרין רבין וכו': אחריהם שני הכרובים, שהם עלמים ילדים, שהם המלאכים השומרים, ולהם חחרב המתהפכת, ובידיהם אש, השומרים הדרכים והשבילים

שלא

(דפו"י דף ג' טור א')

קז מדרש בראשית הנעלם
אָכיל וְלֹא שָׁתִי, שִׁשְׁנָאֵמֶר וַיִּשְׁכַּן מִקְדָּם, הַדְּאִתְבְּרִיאוּ קָמִי עֲלָמָא דִּין. מִכָּאן
וּלְהִלָּאָה, אֲשַׁפְתְּלוּ כָּל סְטֻרֵי דְעֲלָמָא.

רנא) שׁוּרְיָא אַחְרָא, סְטֻרֵי דְשַׁמְאֵלָא. סְטֻר דְנִפְלִין שְׁרִידִין. אֲתֵר דְנוּרָא
הָוָה דְלִיק יִמְמִין וְלִילִין, בְּלִמְרָמָא קַמָּה לְרַמֵי רוּחָא, דְאֲזִלִין גַּלְשַׁמְאֵלָא. בִּיה
אֲתֵטְרְדוּן, עַד עַדן עַדְנִין. אֲלִין אֵינוֹן יִמְיָא וְשַׁמְאֵלָא, אַקְדִימוּ דְלְכְרִיָתָא דְעֲלָמָא.
וּלְכֵתֵר הַזְוִיָתָהוֹן דְאַרְעָא.

מִאָמֶר בְּחַב"ד נִבְרָא הַעוֹלָם

רנב) * פִּיסקָא. א"ר יְהוּדָה, אָמַר רַב, כְּתִיב ה' בְּחֻכְמָה יָסַד אָרֶץ כּוֹנֵן שָׁמַיִם
בְּתַבּוּנָהּ וּבְדַעְתּוֹ תְּהוֹמוֹת נִבְקְעוּ. בְּשִׁלְשָׁה דְבָרִים הִלְלוּ נִבְרָא הַעוֹלָם, וְעַל שְׁנַיִם
מִהֵן הוּא עוֹמֵד, עַל הַתְּבוּנָה וְעַל הַדַּעַת. וְהָא תְּנִינָן תַּלְתָּ. א"ר יִצְחָק, הַחֻכְמָה
נִטְלָה הַקְּב"ה לְמַעְלָה, וְהוּא שָׁמוּ, לְהוֹדִיעַ לְעַבְדָּיו הַצְּדִיקִים. וְהַשְּׁנַיִם עָמְדוּ בְּעוֹלָם,
וְהֵם קִיּוּמוֹ.

רנג) א"ר אַבְא, כְּלָהוּ תַּלְתָּא, אֲתֵרְמִיזוּ בְּחִיזוּ זְעִירָא. וְאֵינוֹן תַּלְתָּ תְּנוּעוֹת
פּוּמָא: עֲלִיּוֹן, אָמְצְעִי, וְהַתְּחַתּוֹן, בְּנֵהוֹגֵי דְפּוּמָא אֲתַנְהִיג בְּהוּ. א"ר אַבְא, וְהֵם
חֻכְמָה וְתַבּוּנָה וְדַעַת.

חלופי גרסאות

ד נ"א ושתי ול"ג ולא (קראקא). ש נ"א ל"ג שנאמר וישכן
מקדם (קראקא). ת נ"א אתבריא (קראקא). א נ"א אמר
בריא (קראקא) נ"א אמצריא (מנאקטש). ב נ"א לדמא קמה למה רוחה (קראקא). ג נ"א דשמאלא (קראקא). ד נ"א
לבתרייתא (קראקא). נ"א לבריותא (וינציא). ה נ"א היייתהון (קראקא). ו נ"א מוסיף ואומר בדעתו (דפוסים הראשונים).
ז נ"א והוא (קראקא). ח נ"א ל"ג תלתא (קראקא). ט נ"א קיימא (קראקא). י נ"א בהיוגי (קראקא) נ"א בתנועי ווינציא.

מסורת הזוהר

(ז משלי ג) לעיל אות רי צ"ח.

כחב"ד נברא העולם

רנב) פִּיסקָא. א"ר יְהוּדָה וכו': פִּיסקָא.
א"רִי אֵמַר רַב, כְּתוּב, ה' בְּחֻכְמָה יָסַד אָרֶץ
כּוֹנֵן שָׁמַיִם בְּתַבּוּנָהּ בְּדַעְתּוֹ תְּהוֹמוֹת נִבְקְעוּ.
בְּשִׁלְשָׁה דְבָרִים הִלְלוּ נִבְרָא הַעוֹלָם, בְּחַב"ד.
וְעַל שְׁנַיִם מֵהֵם הוּא עוֹמֵד, עַל הַתְּבוּנָה וְעַל
הַדַּעַת. שׁוֹאֵל, וְהָרִי לְמַדְנוּ שְׁנַל שְׁלִישֵׁה הַעוֹלָם
עוֹמֵד. א"ר יִצְחָק, הַחֻכְמָה, לְקַחְהּ הַקְּב"ה
לְמַעְלָה, וְהוּא שָׁמוּ, לְהוֹדִיעַ לְעַבְדָּיו הַצְּדִיקִים,
וְלֹא לְכָל הַעוֹלָם, וְהַשְּׁנַיִם, הַתְּבוּנָה וְהַדַּעַת,
עָמְדוּ בְּעוֹלָם, וְהֵם קִיּוּמוֹ. תְּבוּנָהּ הֵינּוּ בִּינָה.

הסולם

מאמר

שלא יכנס מי, ולא יצא מי, חוץ מאותו שלא
אכל ולא שתה. דהיינו שלא אכל מעץ הדעת.
ולא שתה מין המשכר, שנאמר, וישכן מקדם
את הכרובים ואת להט החרב המתהפכת לשמור
את דרך עץ החיים. וישכן מקדם, היינו
שנבראו מקדם שנברא העולם הזה. מכאן
ולהלאה, נשתכללו כל רוחות העולם.

רנא) שׁוּרְיָא אַחְרָא סְטֻרָא וכו': שׁוּרָה
אֲחֵרָת הִיא צַד הַשַּׁמְאֵל, שְׁהוּא הַגִּיהֶנֶם, הַצַּד
שְׁשִׁירִידִים, דְהֵינּוּ הַרְשָׁעִים, נוֹפְלִים בּוּ. הַמְקוֹם
שֶׁאֵשׁ שׁוֹרֶפֶת בּוּ יָמִים וְלִילוֹת, לְהַטִּיל לְתוֹכוֹ
בְּעֵלֵי רוּחַ גְּבוּוּהָ הַהוֹלְכִים לְשַׁמְאֵל, דְהֵינּוּ
שְׁרוּצִים לִינֵק מִשַּׁמְאֵל בְּלֵי יַמִּין. וְנִדְוִנִים בּוּ
עַד עַדן וְעַדְנִים. אֵלוֹ הֵם יַמִּין וְשַׁמְאֵל שְׁנַתְּבָאוּ
כֹּאן. הֵם קְדָמוּ לְבִרְיַת הַעוֹלָם. וְלֵאחֵר כֵּן
נִתְתַקְּנוּ, זְוִיּוֹת הַעוֹלָם. דְהֵינּוּ ד' רוּחוֹת הַעוֹלָם.

(דפו"י דף ג' טור א' *) טור ד')

רנג) א"ר אַבְא כְּלָהוּ וכו': א"רִי כָל
הַשְּׁלִישָׁה, חַב"ד, נִרְמָזוּ בְּמֵרָא קְטָנָה, וְהֵם שְׁלֹשׁ
תְּנוּעוֹת הַפֶּה, שׁוּוּהָ בְּהֵם מְנַהֵגֵי הַפֶּה, דְהֵינּוּ
שְׁלֹשׁ מוּצָאוֹת הַפֶּה, הַעֲלִיּוֹן שְׁהוּא הַחַיִּד,
שְׁמִשְׁם הָאוֹתִיּוֹת גִּיכ"ק, הַרוּמוֹת עַל חֻכְמָה,
וְהָאֲמִצְעִי

רנד) כמאי משמע דהאי תרין אתנהיג בהו עלמא, והם תבונה ודעת. דתנינן, אלין מנהגי עלמא השמים שנבראו בתבונה. והתהום בדעת. והתקמה הוא שמו של מקום, והוא נקרא חכמה. ותנינן, הוא והתקמה הפל דבר אחד. רנה) דא"ר יהושע, מאי דכתיב ^ט אני ה' הוא שמי. מלמד שהוא ושמו אחד הוא. א"ר אבהו, ^ז הפל נתן, אכל שמו הגדול לא נתן, ולא אוזיף לאתרון, דכתיב אני ה'. לכדי. מלמד דשם זה לא נתן לשום נברא.

רנו) וא"ר אבהו, בא וראה כמה חשש הקב"ה על כבוד שמו יתברך, תדע לך בזמן שביה"מ היה קיים, כל המקריב קרבן, וזבחו לשם ^ח זה הנקרא אלהים, חייב מיתה, שנאמר ^ט זובח לאלהים יחרם בלתי לה' לבדו. מלמד שצריך להזכיר שמו המיוחד בלבד.

רנז) וע"כ ^ט כדי שלא יטעה אדם, צנה בקרבנות ואמר, ^ט אדם פי יקריב מכם קרבן לה'. ^ז וכי תזבחו זבח תודה לה'. ^ט וכי תזבחו זבח שלמים לה'. ^ח ונפש פי תקריב קרבן מנחה לה'. הפל לה', ולא נאמר לאלהים.

רנח) מ"ט. א"ר אבהו, שם זה הוא משותף, שהמלאכים נקראו אלהים. בני אדם נקראו אלהים, ^ט הדנינים נקראו אלהים, ואין אנו יודעים למי מהם זובח, לכהן צריך להזכיר השם המיוחד לבדו.

רנט) א"ר חייא, ת"ח, מאן דמקלל את השם, דכתיב ^ט איש איש פי יקלל

מסורת זוהר

(ט) (ישעיה מב) לעיל אות רלו צ/ב. (ע) (שמות כב) משפטים קמח צ"ל. (ג) (ויקרא א) לך קא צ"ב. (צ) (שם כב) ז"ח ד ט"א ש"מ. (ק) (שם יט). (ר) (שם ב). (ש) (ויקרא כד) יתרו צו צ"ג אמור קיא צ"ה. (ע) נ"א מוסיף גדולי הדור נקראו אלקים (קראקא).

חלופי גרסאות

כ נ"א ל"ג מן מאי עד דתנינן (קראקא). ל נ"א לכל (קראקא). ח נ"א זר (קראקא). נ נ"א בלבו (קראקא). ט נ"א צוה בקרבנות כדי שלא יטעה אדם (רפוסים הראשונים). ע נ"א מוסיף גדולי הדור נקראו אלקים (קראקא).

הסולם

מאמר

והאמצעי, שהוא הגרון, שמשם האותיות אהח"ע, הרומזת על תבונה, והתחתון, שהוא הלשון, שמשם האותיות זטלנ"ת, הרומזת על הדעת. א"ר אבא, והם חכמה ותבונה ודעת.

מה שכתוב, אני ה' הוא שמי. מלמד שהוא ושמו אחד הוא. א"ר אבהו הכל נתן לתחתונים, אבל שמו הגדול לא נתן ולא השאיל לאחר. שכתוב, אני הויה. לכדי. מלמד, שהשם הזה, לא נתן לשום נברא.

רנד) מאי משמע דהאי וכו': שואל, מה הפירוש, שבאלו השנים, תבונה ודעת, העולם מתנהג בהם, ומשיב, כי למדנו, השמים, שהם ז"א, נבראו בתבונה, ע"י ישטר"ת, והתהום, שהוא המלכות, בדעת. ח"א ומלכות הם מנהיגי העולם. הרי שהעולם מתנהג בתבונה ודעת. ומה שאינו חושב גם החכמה בהנהגה, הוא משום שהחכמה היא שמו של הקב"ה, והוא נקרא חכמה. ולמדנו, הוא והחכמה, הכל דבר אחד.

רנו) וא"ר אבהו בא וכו': ואר"א, בא וראה, כמה דאג הקב"ה על כבוד שמו יתברך. תדע לך, בזמן שבית המקדש היה קיים, וכו' (א"צ פירוש).

רנז) וע"כ כדי שלא וכו': (א"צ פירוש).

רנח) מ"ט א"ר אבהו וכו': (א"צ פירוש).

רנט) א"ר חייא ת"ח וכו': (א"צ פירוש).

רנה) דא"ר יהושע מאי וכו': דאר"י,

מדרש בראשית הנעלם קט
אֱלֹהֵינוּ וְנִשְׂא חֲטָאוֹ, דָּהָא אִם קָלִל שָׁם זֶה סָתֵם, אֵינּוּ חָיִב מִתְּהָ, וְאֵין מְנַדִּין
אוֹתוֹ, דִּיכּוֹל לְטַעוֹן לְחַד מִן דִּינָא, אוּ לְגִדּוֹל הַדּוֹר קָאָמַר.

רס) א"ר אַבְהוֹ, מִיתְּהָ אֵין מְחַיִּיבִין אוֹתוֹ, אָבֵל גִּידְדֵי מְחַיִּיבִין אוֹתוֹ, מִשּׁוּם
לְאוּ דְאוֹרֵייתָא, דְכְתִיב ^מ אֱלֹהִים לֹא תִקְלַל סָתֵם. אָבֵל ^פ אִם קָלִל שָׁם הַמְיּוּחָד,
חַיִּיב מִיתְּהָ, דְכְתִיב ^א וְנִקֵּב שָׁם ה' מוֹת יוֹמָת, מְלַמֵּד שְׂאִינוּ חַיִּיב עַד שְׂיִזְכִּיר
שְׁמוֹ הַמְיּוּחָד.

רסא) הַהוּא גִבְרָא דְאֶקְדִּישׁ בְּרִיָּה, וְאָמַר, הַאי בְּרָא דְאֶתְיִילִיד, יְהֵא מְקוּדָשׁ
לְאֵלֵהִים, שְׁמַע ר' חֲזִיא וְשִׁמְתִּיהָ. א"ל, וּמָה עַל דְּאֶקְדִּישַׁת בְּרִי לְקב"ה, לְהוּי הַהוּא
גִבְרָא בְּשִׁמְתָא. א"ל לְאוּ עַל כֶּף עֲבָדִית, אָלֵא עַל דְּאֶקְדִּישַׁתִּיהָ לְשֵׁם הַנְּקָרָא
אֱלֹהִים, וְהַתּוֹרָה אָמְרָה ^ב זִכַּח לְאֱלֹהִים יַחְרִם. אָמַר וְהֵיאֵד הַהוּא לִי לְמִימָר.
אָמַר לִיה, הַאי בְּרָא דְאֶתְיִילִיד לִי לְיְהוּי מְקוּדָשׁ לְה', וְלֹא לְשֵׁם אַחַר. וּמַנ"ל. מְחַנְּה,
דְכְתִיב ^ג וְנִתְתִּיו לְה', וְלֹא אָמְרָה לְאֵלֵהִים.

רסב) א"ר שְׁלוֹם, וְהֵא אוֹקִימָנָא דְבִשְׁם אֱלֹהִים נִבְרָא הָעוֹלָם, א"ה יָכִיל
לְמַטְעֵן הַאי גִבְרָא כְּהַאי גְוּנָא, דְמַלְאָכִים הוּוּ, אוּ גְדוּלֵי הַדּוֹר הוּוּ, אוּ דִינֵי הוּוּ.
א"ר אַבְהוֹ, הָא עֲלָמָא ^ד אֶתְבְּרֵי עַד דְּלֵא יִיתוֹן בְּנֵי נִשְׂא, וְעַד דְּלֵא יִיתוֹן דִּינֵי דְרָא,
וּרְבָרְבֵי דְרָא, ^ה וְלֹא אֵית לְמַשְׁגָּא.

רסג) כְּמָא דְא"ר אֶלְעָזָר חֲבִיבָא יְקִירָא, דְכְתִיב ^ו מִי כִמְכָה בְּאֵלִים ה', שְׂיֻכַּל
לְבְרוּא אֶת הָעוֹלָם, מִשְׁמַע יְדָאֵלִים אֵינּוּ יָכוֹל לְבְרוּא הָעוֹלָם, עַד שְׁנַטְל הַקְּב"ה
אוֹת אַחַת מִשְׁמוֹ, וְהֵיא אוֹת ה"א, וּבּוּ נִבְרָא הָעוֹלָם. ^ז וְנַעֲשֶׂה מִן אֵלִים אֱלֹהִים,
וְנִבְנֶה שְׁמוֹ אֱלֹהִים. וְעַל הַאי תַּנּוּן, כְּה"א בְּרָאָם.

מסורת הזוהר חלופי גרסאות
ח) (שמות כב) אמור קג צ"ה. א) (ויקרא כד) ב"א שמב
צ"ד. ב) (שמות כב) לעיל אות רנו צ"ע. ג) (ש"א א) ז"ח יא ט"ב שמ"ב יא ט"ב שמ"ד יט ט"ג שכ"ז.
ד) (שמות טו) לעיל אות רל צ"צ.
פ נ"א ליג אם (קראקא). צ נ"א אתער (קראקא). ק נ"א
אלא (דפוסים הראשונים). ר נ"א דאלקים (קראקא). ש נ"א
ליג ונעשה מן אלים אלקים ונבנה (מונקאטש) ונ"א והאות
הזה נתגדל באלקים ונטטר (דפוסים הראשונים).

מאמר הסולם
רס) א"ר אַבְהוֹ מִיתְּהָ וְכוּ': (א"צ פירוש).
רסא) הַהוּא גִבְרָא דְאֶקְדִּישׁ וְכוּ': אַדָּם
אֶחָד הַקְּדִישׁ אֶת בְּנוֹ, וְאָמַר, בֵּן הַזֶּה שְׁנוּלֵד,
יְהִיָּה מְקוּדָשׁ לְאֵלִיקִים. שְׁמַע ר' חֲזִיא, וְהַטִּיל
עֲלֵיו חֲרָם. אָמַר לוֹ אוֹתוֹ הָאִישׁ, וְכִי מִשּׁוּם
שֶׁהַקְּדִישׁ אֶת בְּנֵי לְהַקְּב"ה, יְהִיָּה אוֹתוֹ הָאִישׁ
בְּחֲרָם. א"ל, לֹא מִשּׁוּם זֶה עֲשִׂיתִי זֹאת, אֵלֵא
מִשּׁוּם שֶׁהַקְּדִישׁ אוֹתוֹ, אֵל שֶׁשֵׁם הַנְּקָרָא אֵלִיקִים,
וְהַתּוֹרָה אָמְרָה, זוֹכֵחַ לְאֵלִיקִים יַחְרִם. אָמַר
לוֹ וְאֵיךְ הִיָּה לִי לְאִמּוֹר. אָמַר לוֹ הֵייתִי צְרִיךְ
לְאִמּוֹר, בֵּן הַזֶּה הַנּוֹלֵד לִי יְהִיָּה קְדוֹשׁ לְהוּיָה.
וְלֹא לְשֵׁם אַחַר. וּמֵאֵין לְנוּ זֶה, מְחַנְּה, שְׁכַתוֹב,
וְנִתְתִּיו לְהוּיָה. וְלֹא אָמְרָה לְאֵלִיקִים.
(דפויי דף ג' טור ד')

בכח"ד נברא העולם רסב) א"ר שְׁלוֹם וְהֵא וְכוּ': א"ר
שְׁלוֹם, וְהֵרִי הַעֲמַדְנוּ, שְׁבַשְׁם אֵלִיקִים נִבְרָא
הָעוֹלָם. וְאִם כֵּן הִיָּה אַדָּם יָכוֹל לְאִמּוֹר כֹּאפֵן
הַזֶּה, שְׁמֵלֵאכִים הִיָּה, אוּ גְדוּלֵי הַדּוֹר הִיָּה, אוּ
דִינֵים הִיָּה. א"ר אַבְהוֹ, הֵרִי הָעוֹלָם נִבְרָא
מִטְרַם שְׁבָאוּ בְנֵי אַדָּם, וּמִטְרַם שְׁבָאוּ דִינֵי
הַדּוֹר וְגְדוּלֵי הַדּוֹר, וְאֵין לְטַעוֹת בּוֹזָה.
רסג) כְּמָא דְא"ר אֶלְעָזָר וְכוּ': וּמָה
שְׁבַשְׁם אֵלִיקִים נִבְרָא הָעוֹלָם, הִפ"ה הוּא, כְּמוֹ
שְׁאִמְר ר' אֶלְעָזָר הַחֲבִיב וְהִיקֵר. שְׁכַתוֹב, מִי
כִמְכָה בְּאֵלִים ה', שְׂיֻכַּל לְבְרוּא אֶת הָעוֹלָם,
מִשְׁמַע שְׂאֵלִים אֵינָם יָכוֹלִים לְבְרוּא אֶת הָעוֹלָם,
עַד שֶׁלִּקַּח הַקְּב"ה אוֹת אַחַת מִשְׁמוֹ, וְהֵיא
אוֹת ה', וְכֵה נִבְרָא הָעוֹלָם, וְנַעֲשֶׂה מִן אֵלִים
אֵלִיקִים

(רסד) א"ר יוסי, הָא חֲזִינָן דְּלִית כְּתָרָא וּמְלֻכוּתָא * אֲלָא בְּשִׁמְיָה קְדִישָׁא. דְּלָא ה' אֲוִנְפִיָּה לְאַחְרָא, וְהוּא א' הַשֵּׁם יו"ד ה"א וּא"ו ה"א. דְּא"ר יוסי, בּוּ נְקַלְלִים עֲלִיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים שְׁמַיִם וְאַרְצָן, וְכָל צְבָאָם, פְּסָא הַכְּבוֹד, וְחַיּוֹת הַקְּדוּשָׁ, וְכֻלָּם לְנִגְדוֹ פְּאִין וְכֻלָּא חֲשִׁיבִין, וְהוּא הָיָה, וְהוּא הוֹה, וְהוּא יְהִיָּה. ב' בְּרִיךְ הוּא, בְּרִיךְ שְׁמִיָּה. לְעֵלָם וּלְעֵלְמֵי עֲלָמִין אָמֵן.

מאמר למה נבראו השמים בתבונה והארץ בחכמה

(רסה) א"ר יהודה, יתברך ויתעלה שמו של מלך מה"מ הקב"ה, שהוא ראשון, והוא אחרון, ומבלעדיו אין אלהים. וברא את העולם בסוד שלשה עניינים גדולים וטובים, והם דעת חכמה ובינה, שנאמר ה' בחכמה יסד ארץ כונן שמים בתבונה ו בדעתו תהומות נבקעו.

(רסו) ולמה ברא הקב"ה הארץ, שהוא עולם השפל, בסוד החכמה. והשמים, שהוא עולם גדול ממנו, בתבונה, שהוא דבר קטן מן החכמה. וכבר שנינו, אימתי נקרא אדם חכם בחכמה, כששואלים אותו בכל דבר, ועונה ומשיב כענין, וידו בכל, אז נקרא חכם בחכמה, שהוא גדול על התבונה ועל הדעת, ע"כ היה לו יתברך לעשות השמים בחכמה, והארץ שהיא שפלה מהם בתבונה.

(רסז) תדע כי החכמה גדולה מפולם, ועל כן נקרא אדם חכם, מפני שהוא

מסורת זוהר

(ה) (משלי ג) לעיל אות רי צ"ח.

חלופי גרסאות

ת נ"א אחפי (קראקא). א ה"ג דפוס מונקאטש נ"א ה' (ווינצ'א) נ"א ו"ו (קראקא). ב נ"א ל"ג בריך הוא (קראקא). ג נ"א ל"ג ויתעלה (קראקא). ד נ"א מוסיף ואומר (דפוסים הראשונים). ה נ"א ל"ג מן בחכמה עד בחכמה (קראקא). ו נ"א ל"ג מן אדם עד אדם (קראקא).

מאמר

אלקים, ונבנה שמו אלקים. ועל זה למדנו בה' בראם.

(רסד) א"ר יוסי הא וכו': אר"י, הרי אנו רואים שאין כתר ומלכות אלא בשמו הקדוש, שלא השאילו לאחר. והוא השם יוד הא ואו הא. שא"ר יוסי, בו נכללו העליונים והתחתונים, השמים והארץ וכל צבאם, כסא הכבוד וחיות הקודש, וכלם לנגדו כאין וכאפס נחשבים, והוא היה, והוא הוה, והוא יהיה, ברוך הוא ברוך שמו לעולם ולעולמי עולמים. אמן.

מאמר למה נבראו השמים בתבונה והארץ בחכמה

(רסה) א"ר יהודה, יתברך וכו': אר"י, יתברך ויתעלה שמו של מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא, שהוא ראשון והוא אחרון ומבלעדיו אין אלקים. וברא את העולם בסוד שלשה עניינים גדולים וטובים, והם דעת,

(דפוי" דף ג' טור ד' *) דף ד' טור א')

הסולם

למה נבראו השמים בתבונה והארץ בחכמה

חכמה, ובינה. שנאמר, ה' בחכמה יסד ארץ כונן שמים בתבונה בדעתו תהומות נבקעו. (רסו) ולמה ברא הקב"ה וכו': ולמה ברא הקב"ה את הארץ, שהוא עולם השפל, בסוד החכמה, שכתוב, ה' בחכמה יסד ארץ. והשמים שהוא עולם גדול ממנו ברא בתבונה, שהוא דבר קטן מן החכמה. וכבר למדנו, מתי נקרא האדם חכם בחכמה, הוא כששואלים אותו בכל דבר ועונה ומשיב, כענין, וידו בכל, אז נקרא חכם בחכמה, שהיא גדולה על התבונה ועל הדעת, ע"כ היה לו יתברך לעשות השמים בחכמה, והארץ שהיא שפלה מהם, היה צריך לעשותה בתבונה.

(רסז) תדע כי החכמה וכו': ומשיב. תדע, כי החכמה גדולה מכולם, וע"כ נקרא אדם, חכם, מפני שהוא חכם בכל החכמות. והתבונה, קטנה מן החכמה, וע"כ נקרא אדם

מבין

מדרש בראשית הנעלם קיא
 חכם בכל החכמות. והתבונה קטנה מן החכמה, וע"כ נקרא אדם מבין, כלומר, מבין דבר מתוך דבר, הוא מעצמו ומלבו, מבין דבר מתוך דבר אחר. כלומר, בראותו יסוד, "בונה בנין עליו. וכן הוא המבין, בראותו דבר אחר או קצתו, משלים הענין עליו.

רסח) והקב"ה יתברך שמו, ברא השמים בסוד התבונה, שהוא ענין תבונה כמתוך היסוד. ובראשית כל הנבראים, ברא צורת המלאכים הקדושים, שהם תחלת כל הנבראים הנאצלים מזיו אור הדרו.

רסט) ועשרה שמות נקראו בסודם, ובתוך שמותם נקרא אלהים. וע"כ בא להורות בראשית ברא אלהים, כלומר ברא יתברך שמו צורת המלאכים הנקראים אלהים, והם היסוד מכל הנבראים האחרים, ומתוך זה היסוד, נבראו השמים לאחר כן בסוד התבונה, באשר התבונה הוא דבר מתוך דבר כן נבראו השמים דבר מתוך דבר, שהם מסוד אור צורת המלאכים. כלומר הם בנין מתוך היסוד, וע"כ כונן שמים בתבונה.

רע) אבל הארץ נהיה מתוך יסוד אחר, אלא שהיא תלויה על המים.

חלופי גרסאות

ז נ"א א' (קראקא) ח נ"א בינה בונה (קראקא). ט ה"ג ברפוס מונקאטש ובכל הרפוסים כתוב אחר. י ה"ג רפוס מונקאטש נ"א הבינה (רפוסים הראשונים). כ נ"א מה (קראקא). ל נ"א ל"ג מן וע"כ עד והם (קראקא). מ נ"א ל"ג כונן (רפוסים הראשונים).

הסולם

למה נבראו השמים בתבונה והארץ בחכמה כלומר, הם, השמים. בנין מתוך היסוד, וע"כ כונן שמים בתבונה.
 רע) אבל הארץ נהיה וכו': אבל הארץ נהיתה מתוך יסוד אחר, אלא שהיא תלויה על המים. והקב"ה יסד לה יסוד עשוי בחכמה. ועל כן נאמר, ה' בחכמה יסד ארץ. כונן שמים בתבונה, דבר מתוך דבר.
 ביאור המאמר. כל המאמר הזה מדבר בענפים התחתונים של אנשים ומלאכים ושמים וארץ דעוה"ז, ורומז לשרשים העליונים. והקשה למה ז"א שנקרא שמים נאצל על ידי הבינה, והמלכות שנקראת ארץ, נאצלה ע"י החכמה, כמ"ש ה' בחכמה יסד ארץ כונן שמים בתבונה וגו'. וז"ש (באות רס"ו) ולמה ברא הקב"ה הארץ שהוא עולם השפ"ל בסוד החכמה והשמים שהוא עולם גדול ממנו בתבונה וכו'. וכדי לתרץ את זה, מבאר תחילה ההפרש בין חכמה לבינה, ובדרך הרמז מאדם התחתון. וז"ש אימתי נקרא אדם חכם בחכמה וכו' כענין וידו בכ"ל. וע"כ נקרא אדם מבין וכו' בראותו יסוד בונה בנין עליו. ותבין זה ממה שנתבאר בתלמוד עש

מאמר
 מבין, כלומר, מבין דבר מתוך דבר, הוא מעצמו, ומלבו, מבין דבר מתוך דבר אחר. כלומר, בראותו יסוד בונה בנין עליו. וכן הוא המבין, בראותו דבר אחד או קצתו, משלים הענין עליו.
 רסח) והקב"ה יתברך שמו וכו': והקב"ה, יתברך שמו, ברא השמים בסוד התבונה, שהוא ענין תבונה מתוך היסוד, שהם המלאכים כמ"ש לפנינו. ובראשית כל הנבראים ברא צורת המלאכים הקדושים, שהם תחילת כל הנבראים הנאצלים מזיו אור הדרו.
 רסט) ועשרה שמות נקראו וכו': עשרה שמות נקראו בסודם (כמ"ש בזהר באות רכ"ח) ובתוך שמותיהם נקראו ג"כ אלקים. וע"כ בא להורות, בראשית ברא אלקים, כלומר, שבראשית ברא יתברך שמו, צורת המלאכים הנקראים אלקים. והם היסוד מכל הנבראים האחרים, ומתוך זה היסוד נבראו השמים לאחר כן בסוד התבונה. וכאשר התבונה היא דבר מתוך דבר, כך נבראו השמים דבר מתוך דבר, שהם מסוד אור צורת המלאכים.
 (רפ"י דף ד' טור א')

וְהַקְבִּיָּה יָסֵד לָהּ יִסּוּד עֲשׂוּי בְּחֻכְמָהּ, וְעַל כֵּן נֶאֱמַר ה' בְּחֻכְמָהּ יָסֵד אֶרֶץ, כּוֹנֵן שְׁמַיִם בְּחֻכְמוֹתָהּ, דְּבָר מִתּוֹךְ יִדְבָּר.

רעא) וְאִיר אָבְהוּ, בֵּא וּרְאֵה כִּמָּה חֲשַׁשׁ הַקְבִּיָּה עַל כְּבוֹד שְׁמוֹ הַגָּדוֹל שֶׁהוּא יְהוָה, כִּי זֶהוּ שְׁמוֹ מְשֻׁשׁ. אֲבָל שֵׁם אֱלֹהִים, מְשַׁתֵּף הוּא עַל יְתֵר הַנְּבָרָאִים. הַמְּלָאכִים נְקָרָאִים אֱלֹהִים. בְּנֵי אָדָם נְקָרָאוּ אֱלֹהִים. הַדִּיּוֹנִים נְקָרָאוּ אֱלֹהִים.

חלופי גרסאות

1 נ"א ל"ג דבר (וינציא). 2 נ"א מוסיף בני אלקים (מונקאטש).

הסולם

מאמר

למה נבראו השמים בתבונה והארץ בחכמה. לכל הנבראים, בסו"ה אמרתי עולם חסד יבנה. וז"ש ומתוך זה היסוד, דהיינו אור החסדים, נבראו השמים לאחר כן בסוד התבונה, שהשמים, שהוא ז"א, נאצל באור החסדים מן הבינה. כאשר התבונה היא דבר מתוך דבר, דהיינו אור החסדים שלקחה מן הכתר, כנ"ל, כך נבראו השמים דבר מתוך דבר, שהם מסוד אור צורת המלאכים, כך השמים, שהם ז"א נבראו מאור החסדים דבינה, הנבחן לדבר מתוך דבר, והוא אור צורת המלאכים, דהיינו אור החסדים שממנו נבראו המלאכים.

וסוד הארץ, שהיא סוד המלכות, נבנית בעיקרה מאור החכמה, ולא מאור החסדים, אלא כיון שאין החכמה מאירה בלי חסדים, היא לוקחת ג"כ אור החסדים. וז"ש (באות ר"ע) אב"ל הארץ, שהיא המלכות, נהיה מתוך יסוד אחר, דהיינו אור החכמה, אלא שהיא תלויה על המים, שתלויה על אור החסדים המכונה מים, משום שאין החכמה מאירה בלי חסדים, אבל העצם שלה היא חכמה, וז"ש, והקב"ה יסד ל"ה יסוד עשוי בחכמה, שיסדה באור החכמה, ועל כן נאמר ה' בחכמה יסד ארץ. שהיא אור שכולה חידוש כנ"ל כונן שמים בתבונה, דבר מתוך דבר, שיסוד האור אינו חידוש, ורק התפשטותה של הבינה היא חידוש כנ"ל. וכזה מיושבת הקושיא למה ברא הקב"ה הארץ שהיא עולם שפל בסוד החכמה, והשמים וכו'. כי אין כאן ענין של חשיבות וגריעות, אלא הבחנות של עצם המדרגות, כי מדרגת ז"א בעצם, היא אור החסדים, וע"כ הוא מקבל זה מן הבינה, כמ"ש כונן שמים בתבונה. ומדרגת המלכות בעצמה, היא חכמה, ע"כ היא מקבלת זאת מחכמה. כמ"ש ה' בחכמה יסד ארץ.

רעא) וְאִיר אָבְהוּ בֵּא וּרְאֵה, כִּמָּה דַּג הַקְבִּיָּה עַל כְּבוֹד אָבְהוּ, בֵּא וּרְאֵה, כִּמָּה דַּג הַקְבִּיָּה עַל כְּבוֹד שְׁמוֹ הַגָּדוֹל, שֶׁהוּא הוּי"ה, כִּי זֶהוּ שְׁמוֹ מִמֶּשׁ.

אבל

עשר ספירות (חלק א' דף ו') בביאור החכמה והבינה, ותמצא שם שכללות כל האור שהמאציל השפיע לנאצל בבחינת הרצון לקבל שלו, היא נקראת חכמה. וזהו שמרמזו, כששואלים אותו בכל דבר ועונה ומשיב, כענין וידו בכל, כלומר שכללות כל האור המושפע לנאצל, היא נקראת חכמה. ואחר שנאצלה החכמה ונגמרה, נתעורר הנאצל להשוות צורתו אל המאציל ברצון להשפיע, והמשיך אור החסדים מן הכתר, ואור החסדים של הכתר הנמשך ברצון להשפיע של הנאצל, נקרא בינה. ע"ש היטב. וע"כ, אור החכמה, שהוא כללות האור שהמאציל השפיע לנאצל, יוצא מכלל מאציל לנאצל, היא כולה התחדשות לבחינת הנאצל. אבל אור הבינה אין כולו חדש, שהרי המשיך אותו האור שיש במאציל, דהיינו בכתר, שלא נשתנה כלום בנאצל, משום שקבלו ברצון להשפיע, שהוא ג"כ בחינת מאציל. ולפיכך נבחנה בינה, שבראותו יסוד בונה בנין עליו, כי אחר שקבל יסוד בנה בנין עליו, דהיינו שנתפשט בכל הדרכים של הבינה. באופן, שיסוד האור אינו חידוש האור, שאין בו שום שינוי מאור המאציל, כלל, אלא ההתפשטות היא החידוש, וע"כ נבחן זה, מביין דבר מתוך דבר אחר, שאינו חידוש בעצם, אלא הוא מביין ומתפשט באור של אחר. וכן, בראותו דבר אחד או קצתו, משלים הענין עליו. כי אור החסדים שבבינה, לקחה מן המוכן בכתר, ולא הוסיפה עליו אלא דרכי ההתפשטות. ואור החסדים מכונה אור המלאכים, או אור עולם היצירה ששם המלאכים. וז"ש (באות רס"ח) ובראשית כל הנבראים ברא צורת המלאכים הקדושים וכו', דהיינו אור החסדים, וז"ש (באות רט"ט) בראשית ברא אלקים, כלומר, ברא ית' שמו צורת המלאכים הנקראים אלקים, והם היסוד מכל הנבראים האחרים, כי אור המלאכים שהוא אור החסדים הוא היסוד

(דפו"י דף ד' טור א')

מדרש בראשית הנעלם קיג
 רעב) וע"כ חשש המקום על כבוד שמו. תדע לך, כל המקריב קרבנו וזבחו לשם זה הנקרא אלהים, חייב מיתה. שנאמר, זבח לאלהים יחרם בלתי לה לבדו. בשביל שהוא שם משותף, ואין אנו יודעים אם הוא זבח לאלהים יחרם בלתי לה לבני אדם, או להקב"ה. ועל פן אמרה התורה, זבח לאלהים יחרם בלתי לה לבדו, כלומר, שצריך שיזכיר שם יהו"ה לבדו. ולפיכך נאמר בקרבנות, וכי תזבחו זבח תודה לה', וכן בשלמים, וכן בעולה, ולא נאמר לאלהים אלא לה' ממש.

רעג) ושמם, נבראו מאותו האור הנשפע באלהים, עשה אותם דבר מתוך דבר, ובג' דברים הללו נעשה המשכן, שנאמר ונאמלא אתו רוח אלהים בחכמה ובתבונה וברצת. ושלשמן הם במתנת עליון, לכל אשר יחפוץ יתנם, שנאמר כי ה' יתן חכמה מפיו דעת ותבונה.

רעד) * בראשית ברא אלהים. רבי אבא פתח ואמר, ביום ההוא פרת ה' את אברם ברית לאמר. בחמשה ענינים נאמר הברית, הא' הוא ברית מילה, שנאמר והיתה בריתי בבשרכם לברית עולם. הב' ברית הקשת, שנאמר והיתה לאות ברית. הג' ברית המלח, שנאמר ברית מלח עולם. הד' ברית היסודין, שנאמר אלה דברי הברית. הה' ברית הכהונה, שנאמר והיתה לו ויזרעו אתריו ברית כהנת עולם.

חלופי גרסאות

ע נ"א ליג זוכח (קראקא). פ נ"א ליג מן ועל כן עד ולפיכך (קראקא). צ נ"א והשמים (רפוסים הראשונים). ק נ"א באותו (קראקא).

מסורת הזוהר

1) (שמות כב) לעיל אות רנו צ"ע. 2) (ויקרא כב) לעיל אות רנו צ"צ. 3) (שמות לא) שמות עט צ"ו. 4) (משלי ב) זיח ז ט"א ש"ח. 5) (בראשית א) ב"א רסח צ"א. 6) (בראשית טו). 7) (שם יז) לך קלה צ"ד. 8) (שם ט) ב"א עה צ"ד. 9) (במדבר יח) ת"ז בהקדמה ב: זיח יב ט"ג ש"א. 10) (דברים כח) ויחי קיט צ"ד. 11) (במדבר כה) נח נט צ"ב.

הסולם

למה נבראו השמים כתבונה והארץ בחכמה רעג) ושמם נבראו מאותו וכו': והשמים, שהם ז"א, נבראו מאותו האור הנשפע באלקים, דהיינו אור החסדים הנשפע גם למלאכים הנקראים אלקים. כי עשה אותם דבר מתוך דבר, שהוא אור החסדים (כנ"ל באות ר"ע). ובג' דברים הללו, חב"ד, נעשה המשכן, שנאמר, ואמלא אותו רוח אלקים, בחכמה ובתבונה וברצת. ושלשמן הם במתנת עליון, לכל אשר יחפוץ יתנם, שנאמר, כי ה' יתן חכמה מפיו דעת ותבונה.

רעד) בראשית ברא אלקים: ר' אבא פתח ואמר, ביום ההוא כרת ה' את אברם ברית לאמר. בחמשה ענינים נאמר הברית. הא' הוא ברית מילה, שנאמר והיתה בריתי בבשרכם לברית עולם. הב', ברית הקשת, שנאמר, והיתה לאות ברית. הג', ברית המלח, שנאמר

מאמר

אבל שם אלקים, משותף הוא על יתר הנבראים, המלאכים נקראים אלקים, בני אדם נקראו אלקים, דהיינו גדולי הדור. הדיינים נקראו אלקים.

רעב) וע"כ חשש המקום וכו': וע"כ דאג המקום על כבוד שמו, והראיה לך, שכל המקריב קרבנו וזבחו לשם זה הנקרא אלקים, חייב מיתה, שנאמר, זוכח לאלהים יחרם בלתי להיות לבדו. והוא בשביל שהשם אלקים הוא משותף, ואין אנו יודעים אם הוא זוכח למלאכים, או לבני אדם, או להקב"ה. ועל כן אמרה התורה, זוכח לאלהים יחרם בלתי להיות לבדו. כלומר שצריך שיזכיר שם הויה לבדו. ולפיכך נאמר בקרבנות, וכי תזבחו זבח תודה להויה. וכן בשלמים. וכן בעולה. ולא נאמר לאלקים, אלא להויה ממש.

(דפרי"ך דף ד' טור א' * טור ד')

רעה) וְקוֹדֵם שְׁנַתְּנוּ הֵה' בְּרִיתוֹת, לֹא הֵיְתָה הַבְּרִית אֲלֵא בְּאֵשׁ. שְׁנֹאֲמַר
 9 וְהֵינָה תְּנוּרָה עֶשֶׂן וְלִפִּיד אֵשׁ וּגו'. וְכַתִּיב 10 בְּיוֹם הַהוּא פָּרַת ה' אֶת אַבְרָם בְּרִית
 לְאִמְרוֹ. וְהָאֵשׁ הֵיְתָה בְּרִית בְּתַחֲלָה. וְזֶהוּ בְּרֵאשִׁית, 11 הוֹצֵא מִשֶׁם אֵשׁ, 12 וְנִשְׂאָר
 בְּרִית. 13 כְּלוֹמַר בְּרִית אֵשׁ.

רעו) ר' יוחנן אָמַר, בְּרִית פְּרוּתָה פָּרַת הַקְּב"ה 14 עִם הָעוֹלָם, וְעַל מְנַת
 שְׂעִמּוֹד אַבְרָהָם, וְיִתְקַיֵּים הָעוֹלָם בְּזִכְרוֹתָיו. שְׁנֹאֲמַר, 15 אֵלֶּה תּוֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ
 בְּהַבְרָאָה, בְּאַבְרָהָם. וְאוֹתָהּ שָׁעָה שְׁפָרַת עֲמוֹ הַבְּרִית בְּאֵשׁ, עֲמַד הָעוֹלָם בְּקִיּוּמוֹ,
 וְזֶהוּ בְּרֵאשִׁית, בְּרִית אֵשׁ, בְּרֵא אֱלֹהִים אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ כְּדִי שְׂעִמּוֹד
 אוֹתוֹ הַבְּרִית אֵשׁ.

רעז) וְהַחֲכָמָה אוֹמְרָת, לְמָה הִבִּיא הַקְּב"ה מִבּוֹל מִים לְעוֹלָם, 16 בְּתַחֲלַת
 דִּינּוֹ, וְלֹא דְבָר אַחֵר. אֲלֵא רָאָה הַקְּב"ה שֶׁהָעוֹלָם נִבְרָא בְּבְרִית אֵשׁ, וְרָאָה שְׂאֵם
 17 יִדִּין הָעוֹלָם בְּדִין 18 אַחֵר, אֲפֹשֶׁר שְׂיוּכְלוּ הַרְשָׁעִים לְעֲמוֹד בְּעוֹלָם, מִפְּנֵי אוֹתוֹ
 בְּרִית אֵשׁ, כִּי אֲפֹשֶׁר נִבְרָא הָעוֹלָם. אֲלֵא מָה עָשָׂה, דֵּן אֶת הָעוֹלָם בַּמַּיִם, בְּדָבָר
 הָרְאוּי לְכַבּוֹת אֶת הָאֵשׁ, כְּדִי לְהַעֲבִיר אֶת הַרְשָׁעִים מִן הָעוֹלָם, שְׁנִמְשְׁלוּ לְאֵשׁ,
 שְׁנֹאֲמַר 19 מִהָאֵשׁ יֵצְאוּ וְהָאֵשׁ תֹּאכְלֵם. ר"ל, מִהָאֵשׁ יֵצְאוּ בְּתַחֲלַת הָעוֹלָם כְּשֶׁנִּבְרָא.
 רעח) וְלִכֵּן בְּתַחֲלָה אָמַר אֱמָחָה אֶת הָאָדָם אֲשֶׁר בְּרֵאשִׁית בַּמַּיִם, שְׁנֹאֲמַר

מסורת זוהר

9 (בראשית טו). 10 (שם טו) לעיל אות רעז צ"כ.
 11 (בראשית כ) ב"א קצב צ"א. 12 (יחזקאל טו) וירא עב
 צ"א ז"ח לט ט"ב של"ו.

חלופי גרסאות

14 נ"א היוצא (דפוסים הראשונים). ש נ"א ונשמר הברית
 (קראקא). 15 ת ה"ג דפוס מונקאטש נ"א כלו (דפוסים מראשונים).
 16 א נ"א מן (קראקא). 17 ב נ"א ולא דבר אחר בתחלת דינו
 (דפוסים הראשונים). 18 ג נ"א יכין (קראקא). 19 ד ה"ג הסלם
 נ"א אחר ול"ג אפשר (דפוסים הראשונים) ונ"א אפשר ול"ג אחר
 (מונקאטש). ה נ"א ל"ג במים (ויניציא) ונ"א כראוי
 ול"ג במים בדבר (קראקא). ו נ"א ל"ג לכן (דפוסים הראשונים).

הסולם

מאמר

למה נבראו השמים כתבונה והארץ בחכמה
 העולם בקיומו. וזהו, בראשית, ברית אש,
 ברא אלקים את השמים ואת הארץ. כדי
 שיעמוד באותו ברית אש.
 רעז) והחכמה אוֹמְרָת לְמָה וכו':
 והחכמה אוֹמְרָת, לְמָה הִבִּיא הַקְּב"ה מִבּוֹל
 מִים לְעוֹלָם, בְּתַחֲלַת דִּינּוֹ, אֶת הָעוֹלָם, וְלֹא
 דָּבָר אַחֵר. וּמִשִּׁיבָה, אֲלֵא רָאָה הַקְּב"ה, שֶׁהָעוֹלָם
 נִבְרָא בְּבְרִית אֵשׁ, וְאֵם יִדּוֹן הָעוֹלָם בְּדִין אַחֵר,
 אֲפֹשֶׁר שְׂיוּכְלוּ הַרְשָׁעִים לְעֲמוֹד בְּעוֹלָם, מִפְּנֵי
 אוֹתוֹ בְּרִית אֵשׁ, שֶׁהִיְתָה כֹּאשֶׁר נִבְרָא הָעוֹלָם.
 אֲלֵא מָה עָשָׂה דֵּן אֶת הָעוֹלָם בַּמַּיִם, בְּדָבָר
 הָרְאוּי לְכַבּוֹת אֶת הָאֵשׁ, כְּדִי לְהַעֲבִיר אֶת
 הַרְשָׁעִים מִן הָעוֹלָם, שְׁנִמְשְׁלוּ לְאֵשׁ. שְׁנֹאֲמַר,
 מִהָאֵשׁ יֵצְאוּ וְהָאֵשׁ תֹּאכְלֵם. רְצוֹנוֹ לומר, מִהָאֵשׁ
 יֵצְאוּ בְּתַחֲלַת הָעוֹלָם כְּשֶׁנִּבְרָא.

שנאמר, ברית מלח עולם. הדר', ברית היסורים,
 שנאמר, אלה דברי הברית. הה', ברית הכהונה,
 שנאמר, והיתה לו ולזרעו אחריו ברית כהונת
 עולם.

רעה) וְקוֹדֵם שְׁנַתְּנוּ הֵה' וכו': וּמְקוֹדֵם
 שְׁנִיתְּנוּ הֵה' בְּרִיתוֹת, לֹא הִיְתָה הַבְּרִית אֲלֵא
 בְּאֵשׁ. שְׁנֹאֲמַר, וְהֵנָּה תְּנוּרָה עֶשֶׂן וְלִפִּיד אֵשׁ
 וּגו', וְכַתּוּב, בְּיוֹם הַהוּא כָּרַת ה' אֶת אַבְרָם
 בְּרִית לְאִמְרוֹ. וְהָאֵשׁ, הִיְתָה בְּתַחֲלִילָה בְּרִית.
 וְזֶהוּ בְּרֵאשִׁית, הוֹצֵא מִשֶׁם אֵשׁ וְנִשְׂאָר
 בְּרִית. כְּלוֹמַר, בְּרֵאשִׁית, הוּא אוֹתוֹת בְּרִית
 אֵשׁ.

רעו) ר' יוחנן אָמַר וכו': ר' יוחנן אָמַר
 ברית כרותה כרת הקב"ה עם העולם, ועל
 מנת שיעמוד אברהם ויתקיים העולם בזכותו.
 שנאמר, אלה תולדות השמים והארץ בהבראם.
 בהבראם, היינו באברהם. כי אותיותיהם שוות.
 ואותה שעה שכת עמו הברית באש, עמד

רעח) לְכֵן בְּתַחֲלָה אָמַר וכו': לִכֵּן
 בְּתַחֲלִילָה אָמַר, אֱמָחָה אֶת הָאָדָם אֲשֶׁר בְּרֵאשִׁית.
 במים. שנאמר, והרשעים כים נגרשו. לאחר

מדרש בראשית הנעלם קטו
 (ט) וְהִרְשָׁעִים פִּיָּם נִגְרָשׁ, לְאַחַר כֵּן נֹאמֵר, מִהָאֵשׁ יֵצְאוּ וְהָאֵשׁ יִתְאַכְלֵם, אָמַר
 הַקַּב"ה עַד כָּאֵן הָיוּ נִמְוָקִים בְּמִים, מִכָּאֵן וְאֵילָף מִהָאֵשׁ יֵצְאוּ וְהָאֵשׁ תֵּאכְלֵם.
 רעט) וּכְשִׁחֲטָאוּ אַחַר כֵּן, דִּין אוֹתָם בְּאֵשׁ, שְׁנֹאמַר (ט) וְהָיָה הַמִּטִּיר עַל סָדוֹם וְעַל
 עֲמֹרָה גְפִרִית וְאֵשׁ, וְאֵימָתִי נִתְבַּסֵּם הָעוֹלָם, כְּשִׁעֲמָדוּ עַל הַר סִינַי, וְנִתְמַלְא
 כְּלוֹ אֵשׁ, שְׁנֹאמַר (ט) וְהָהָר בִּעַר בְּאֵשׁ עַד לֵב הַשָּׁמַיִם. ר' יִצְחָק אָמַר, וְהַתּוֹרָה
 נִהְיְתָה בְּרִית בֵּין הָשָׁם וְהָעוֹלָם, שְׁנִמְשְׁלָה בְּאֵשׁ, שְׁנֹאמַר (ט) הֲלוֹא כֹה דִּבְרֵי בְּאֵשׁ,
 וְזֶהוּ בְּרִית אֵשׁ בְּרִיאשִׁית.

מֵאמֹר בְּחֻמְהָ יִבְנֶה בַּיִת

רפ) ר' יוֹחָנָן פֶּתַח, (ט) בְּחֻמְהָ יִבְנֶה בַּיִת, שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים צָרִיךְ אָדָם לַעֲשׂוֹת
 בְּדַרְכֵי הָעוֹלָם, וְאֵלוֹ הֵן: לְבָנוֹת י" בַּיִת מוֹשְׁבוֹ, וְלִישֵׁע כָּרָם לְהַתְּפָרְנֵס בוֹ, וְאַח"כ
 לְקַחַת לוֹ אֵשָׁה, וְלִהְיוֹלִיד בָּנִים, לְפָרְנֵסָם בָּהֶם. וְלֹא כְּדָרְךְ הַשּׁוֹטִים, הַלּוֹקְחִים אֵשָׁה
 בְּתַחֲלָה, וְאַחַר כֵּן נוֹטְעִים כָּרָם, וְאַחַר כֵּן בּוֹנִים בַּיִת.
 רפא) כִּי הָא דְא"ר סִימּוֹן, כָּל הַלּוֹקֵחַ לוֹ אֵשָׁה, וְאֵין לוֹ בְּתַחֲלָה בְּמָה שְׂיוּכַל
 לְפָרְנֵסָה, הָרִי זֶה חֲפָשִׁי מִן הַמְּצוֹת, כִּמְתִים הַנִּקְרָאִים חֲפָשִׁים, שְׁנֹאמַר י" בְּמִתִּים
 חֲפָשִׁי. וְלָמָּה נִקְרָא חֲפָשִׁי. לְפִי שֶׁהוּא חֲפָשִׁי מִן הַמְּצוֹת, מִפְּנֵי שֶׁלֹא יוּכַל לְהַשְׁתַּדֵּל
 בְּעַבְדוּת בּוֹרָאוֹ, אֲלֵא בְּעַבְדוּת אִשְׁתּוֹ.
 רפב) ר' יְהוּדָה אוֹמֵר, כְּאֵלוֹ לּוֹקֵחַ ע"ז לְעַצְמוֹ. דְא"ר יְהוּדָה, בְּתַחֲלָה הָיוּ
 הַחֻמְמִים וְהַחֲסִידִים לּוֹקְחִין אֵשָׁה, וְלֹא הָיָה לָהֶם דֵּי פָרְנֵסָתָם, וּמִמִּיתִים עַצְמָם

חלופי גרסאות

ז ג"א ל"ג מן תאכלם עד תאכלם (קראקא). ח ג"א מוסיף
 לו בית (קראקא).

מסורת הזהר

(ט) (ישעיה נז) נח קכ צ"ב. ת) (בראשית יט) נח מ צ"א
 ז"ח כא ט"ד שכ"ז. א) (דברים ד) הקסה"ז אות קצו יתרו
 צ צ"ל. ב) (ירמיה כג) יתרו פט צ"ד. ג) (משלי כד) ב"א
 רמא צ"ו תק"ח קכ ט"א שכ"ד. ד) (תהלים פח).

הסולם

בחכמה יבנה בית
 לעשות בדרכי העולם. ואלו הם, לבנות בית
 מושבו, וליטע כרם להתפרנס בו, ואח"כ
 לקחת לו אשה ולהוליד בנים, לפרנסם בהם.
 ולא כדרך השוטים, הלוקחים אשה בתחילה,
 ואח"כ נוטעים כרם, ואח"כ בונים בית.
 רפא) כִּי הָא דְא"ר וכו': כמו שאמר
 ר' סימון, כל הלוקח לו אשה, ואין לו בתחילה
 במה שיוכל לפרנסה. הרי זה חפשי מן המצוות,
 כמתים הנקראים חפשים. שנאמר, במתים
 חפשי, ולמה נקרא חפשי, לפי שהוא חפשי
 מן המצוות. מפני שלא יוכל לעסוק בעבודת
 בוראו, אלא בעבודת אשתו.

רפב) ר' יהודה אומר וכו': ר"א,
 כאלו לוקח עבודה זרה לעצמו. ד"ר יהודה,
 בתחילה

מאמר

כך נאמר, מהאש יצאו והאש תאכלם. אמר
 הקב"ה ע"כ היו נמוקים במים, מכאן והלאה
 מהאש יצאו והאש תאכלם.
 רעט) וּכְשִׁחֲטָאוּ אַחַר כֵּן וכו': ואחר
 כך כשחטאו, דין אותם באש. שנאמר וה'
 המטיר על סדום ועל עמורה גפרית ואש.
 ומתי נתבסם העולם, הוא, כשעמדו על הר
 סיני, ונתמלא כולו אש, שנאמר, וההר בוער
 באש עד לב השמים. רבי יצחק אמר, והתורה
 נהיתה ברית בין השם, והעולם שנמשלה באש,
 שנאמר, הלא כה דברי כאש. וזהו ברית אש
 הנרמזת בבראשית.

מאמר בחכמה יבנה בית

רפ) ר' יוֹחָנָן פֶּתַח וכו': ר"י פתח,
 בחכמה יבנה בית. שלשה דברים צריך האדם
 (דפרי"ך דף ד' טור ד')

ברעב ובצמא, ומניחים כל חיי העה"ז, ועוסקים בתורה ובמצוות ובעבודת בוראם. אבל בזמן הזה שהעולם טרוד אחר הפרנסה, צריך לכוונן בית בתחלה, ולזמן מזונותיו, ואח"כ לקחת אשה, * ויכול לעבד בוראו, ולעסק בתורה. כי הא דאמר רבוחינו זכרונם לברכה, אם אין קמח אין תורה.

רפג) וא"ר יהודה, מאחר שהאדם נושא אשה, או נקרא עבד ה', מפני שלבו פנוי מלהסתפל בעבירה ובנשים, ומלתור אחר לבבו ועיניו, כד"א ו' ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם וגו'. לפיכך צריך אדם להשתדל לכוונן בית בראש, ולעשות ישוב בבית.

רפד) וממי אתה למד, מהקב"ה. קדם בנה בית וכווננו, וזימן כל הפרנסה והמזונות, קדם שיבא אדם לעולם. ה' הא"ף. ברא את העולם בראש, שהוא הבית. וזימן כל הפרנסה הא"ף. ברא את הבהמות, ואת החיות, ואת העופות והדגים הצמחים והאילנות, שהם זימן כל הפרנסה. לאחר שהכין הבית והפרנסה, הביא את האדם, וברא אותו ואת אשתו והולידו בנים ועשו ישוב בבית. ועל כן נאמר בראשית, בית ראש. פאשר תבין פאותיות, תמצא בי"ת ראש. וכן התחילה התורה בראשית, כלומר בית ראשית, והכל ענין אחד.

רפה) ועכ"ז צריך האדם להשתדל בדרך ארץ, ולעשות עתים לתורה, ולהיות צמלו בשני הדרכים האלו, מפני שיגיעת שניהם משפחת עון. ושמה יאמר אדם הריני בן אבות העולם, ממשפחה גדולה, איני ראוי לעשות מלאכה ולא להתבזות. אמר לו, שוטה, כבר קדמך יוצרך, שנאמר בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ, והוא עשה מלאכה קודם ששבת לעולם. ומנ"ל. שנאמר ו' מפל מלאכתו אשר ברא אלהים לעשות. קרא אותה מלאכה. וכן וישבת ביום השביעי מפל מלאכתו אשר עשה.

רפו) וכי הא דאמר ר' יוחנן, בא וראה, למה ברא הקב"ה את האדם אחרון לכל הנבראים. אלא ללמדך, שעשה בכל יום ויום מלאכתו, וברא העולם

מסורת הזהר

ה) (כמדבר טו) תרומה קנו צ"ט. ו' (בראשית ב) ב"ב קט צ"ג ז"ח לב ט"ד שני"א. ו' (שם) ב"ב ק"ו צ"א תק"ח צה ט"א שט"ז.

חלופי גרסאות

ט ג"א ולעבד (דפוסים הראשונים). י ג"א הפרוטה (דפוסים הראשונים בשם ג"א). כ ג"א דא"ר (קראקא). ל ג"א ל"ג מן הא"ך עד הא"ך (קראקא). נ ג"א ל"ג לו (קראקא). ו ג"א שבתא אתה (קראקא). ט ג"א הוא ול"ג וכי (דפוסים הראשונים).

הסולם

מאמר

בחכמה יבנה בית

קמח אין תורה.

רפג) וא"ר יהודה וכו': (א"צ פירוש).

רפד) וממי אתה למד וכו': (א"צ פירוש).

רפה) ועכ"ז צריך האדם וכו': (א"צ פירוש).

רפו) וכי הא דאמר וכו': (א"צ פירוש).

וא"ר

בתחילה היו החכמים והחסידים לוקחים אשה, ולא היה להם די פרנסתם, וממיתים עצמם ברעב ובצמא, ומניחים כל חיי עולם הזה, ועוסקים בתורה ובמצוות ובעבודת בוראם. אבל בזמן הזה שהעולם טרוד אחר פרנסה, צריך לכוונן בית בתחילה, ולזמן מזונותיו, ואח"כ לקחת לו אשה. ויכול לעבד בוראו ולעסוק בתורה כי הא דאמר רז"ל, אם אין

(דפ"י דף ד' טור ד' * דף ה' טור א')

קייז הנעלם בראשית מדרש
 וְכָל צָבָאָם, וּבַיּוֹם הַשְּׁשִׁי שֶׁהוּא אֶחָד אֶחָד לְמִלְאכְתּוֹ, בָּרָא בּוֹ אֶת הָאָדָם. א"ל לְאָדָם,
 עַד כָּאֵן הֵייתִי עֲנִי מִשְׁתַּדֵּל בְּמִלְאכָה, מִכָּאֵן וְאֵילָף אֶתָּה תִשְׁתַּדֵּל בָּהּ, וְזֶהוּ
 בְּרֵאשִׁית בְּרֵא אֱלֹהִים, קוֹדֵם שֶׁיֵּבֵא אָדָם לְעוֹלָם.

רפז) וְא"ר יוֹחָנָן, לָמָּה נִבְרָא אָדָם בְּצֶלֶם אֱלֹהִים. שְׁנַאֲמַר ^ח וַיִּבְרָא אֱלֹהִים
 אֶת הָאָדָם בְּצֶלְמוֹ. מִשָּׁל לְמִלְךְ שֶׁהָיָה מוֹשֵׁל עַל הַמְּדִינָה, וְהָיָה בּוֹנֵה בִּינְיָוֹת
 וּתְיִקּוּנֵי לְעִיר, וְכָל בְּנֵי הָעִיר מִשְׁתַּעַבְדִּין תַּחְתָּיו. יוֹם א' קָרָא לְכָל בְּנֵי הָעִיר,
 וּמִינָּה עֲלֵיהֶם שׁוֹר אֶחָד שָׁלוּ, אָמַר, עַד כָּאֵן הֵייתִי טוֹרַח בְּכָל צִרְכֵי הָעִיר, וְלַעֲשׂוֹת
 מִגְדָּלִים וּבִינְיָוֹת, מִכָּאֵן וְאֵילָף הָרִי זֶה כְּמוֹנִי.

רפח) כְּעַנְיָן זֶה ^ט נֶאֱמַר בְּאָדָם, וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם בְּצֶלְמוֹ, וְא"ל
 רְאֵה צְבִייתִי כָּל הָעִיר וְכָל אֲשֶׁר בָּהּ, וּכְאֲשֶׁר הֵייתִי מוֹשֵׁל עָלֶיהָ וּבוֹנֵה אוֹתָהּ
 כְּכָל חִפְצֵי, כִּן אֶתָּה תִּבְנֶה ^י וְתַעֲשֶׂה מְלֵאכֶת הָעוֹלָם. מִכָּאֵן וְאֵילָף יָהִיָּה הַכֹּל מִסּוּר
 בִּיָּדְךָ, וְכוֹלָם יִהְיוּ מְשׁוּעַבְדִּים תַּחְתֶּיךָ, וַיִּרְאִים מִמֶּךָ, כְּאֲשֶׁר הָיוּ יִרְאִים מִמּוֹנִי,
 שְׁנַאֲמַר ^י וּמוֹרָאָכֶם וְחַתְכֶם יִהְיֶה עַל כָּל חַיַּת הָאָרֶץ. וְעַל כֵּן בְּצֶלֶם אֱלֹהִים עָשָׂה
 אוֹתוֹ. וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם בְּצֶלְמוֹ, לַעֲשׂוֹת כָּל צִרְכֵי הָעוֹלָם וְתְיִקּוּנָיו, כְּאֲשֶׁר
 הוּא עֹשֶׂה בַּתְּחִלָּה.

מְאֵמַר ה' קַנְנִי רֵאשִׁית דְּרָכּוֹ

רפט) בְּרֵאשִׁית, כְּתִיב ^י ה' קַנְנִי רֵאשִׁית דְּרָכּוֹ קָדָם מִפְּעֻלָּיו מֵאָז, הַפְּסוּק
 הַזֶּה חוֹזֵר עַל כָּל הַתּוֹרָה, שֶׁהִיא הִיְתָה רֵאשִׁית דְּרָכֵי אֵל, שֶׁהַתּוֹרָה נִבְרָאת אֲלֵפִים
 שָׁנָה קוֹדֵם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם.

רצ) דָּא"ר אֶלְעָזָר, שְׁבַעָה דְּבָרִים נִבְרָאוּ עַד שֶׁלֹּא נִבְרָא הָעוֹלָם. וְאֵלוֹ הֵם:
 הַתּוֹרָה. וְג"ע. וְגִיְהֵנָם. וְכֶסֶף הַכְּבוֹד. וְכִית הַמְּקַדָּשׁ. וְשִׁמוֹ שֶׁל מְשִׁיחַ. וְהַתְּשׁוּבָה.
 וּבַתּוֹרָה בְּרָא אֶת הָעוֹלָם, שְׁנַאֲמַר ^י ה' קַנְנִי וְגו'. וְזֶהוּ בְּרֵאשִׁית בְּרֵא אֱלֹהִים, ר"ל
 עִם רֵאשִׁית, שֶׁהִיא הַתּוֹרָה, בְּרָא (* אֱלֹהִים אֶת הַשְּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ. א"ר יְהוּדָה
 בָּא וְרָאָה כִּמָּה הִפְרַשׁ יֵשׁ בֵּין הַתּוֹרָה וְהָעוֹלָם, שֶׁהָעוֹלָם נִבְרָא בְּשֵׁשֶׁת יָמִים,
 וְהַתּוֹרָה בְּאַרְבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים לֵילָה.

חלופי גרסאות

נ נ"א ל"ג אני (קראקא). 9 נ"א ראה צייתי ול"ג נאמר
 באדם ויברא אלקים את האדם בצלמו וא"ל (דפוסים
 הראשונים). צ נ"א צייתי (דפוסים הראשונים). ק נ"א ועושה
 (דפוסים הראשונים).

מסורת הזוהר

(ח) (שם א) הקסתי אות רלו. ט) (שם ט) נח פט צ"ג.
 י) (משלי ח) כ"א קצג צ"א. כ) (שם) לעיל אות רפט
 צ"י.

הסולם

ה' קנני ראשית דרכו	מאמר
רפט) בראשית כתיב ה' וכו': (א"צ	רפז) וא"ר יוחנן למה וכו': (א"צ
פירוש).	פירוש).
רצ) דא"ר אלעזר שבעה וכו': (א"צ	רפח) כענין זה נאמר וכו': (א"צ
פירוש).	פירוש).

מאמר התורה שנברא במ' יום

רצא) ורבי יוחנן הוי אָזיל מקסרי ללוד, וְהִיָּה מְטִייל עֲמִיָּה ר' חֲיִיא בר אבא, פֶּד מְטוֹ חַד בִּי חַקְל, א"ר יוחנן, שֵׁהָי הָוִי דִּידִי, וְנִבְנִיתִיה, פְּדִי לְמִזְפִּי בְּאוּרִייתָא. בְּכָה ר' חֲיִיא בר אבא, א"ל וְלָמָּה אַתָּ בְּכִי. א"ל, דְּלָא שְׁבַקְת לְסִיבוּתִיךָ כְּלוּם.

רצב) א"ל, חֲיִיא בְּנִי, קָלָה הוּא בְּעִינְךָ מַה דְּעַבְדִּית, דְּשְׁבַקִּית דְּכָר שְׁנַבְרָא בְּשִׁשָּׁה יָמִים, בְּעֵבּוֹר דְּכָר שְׁנַבְרָא בְּאַרְבַּעִים יוֹם, שְׁנַאֲמַר ^ז וְהִיָּה שָׁם עִם ה' אַרְבַּעִים יוֹם וְאַרְבַּעִים לַיְלָה וְקִנִּיתִי דְּבָרִים גְּדוּלִים וְטוֹבִים שְׁאִינָם בְּעוֹלָם, וְהֵם עֲצָה וְתוֹשִׁיָּה וְחֻכְמָה וְגִבּוּרָה, שְׁנַאֲמַר ^ח לִי עֲצָה וְתוֹשִׁיָּה אֲנִי בִּינָה לִי גִבּוּרָה.

רצג) ר' יוחנן פֶּד הָוִה לְעִי בְּאוּרִייתָא, הָוִו אֲנָפוּי זְהִירִין פְּזוּהָרָא דְשִׁמְשָׁא, א יוֹמָא חַד פְּגַע בִּיה ר' יוֹסִי, אָמַר לִיה חֻמָּא אֲנָפְךָ זְהִירִין פְּזוּהָרָא דְשִׁמְשָׁא, א"ל לָאו הוּא אָלָא שְׁמַעְתָּא דְנִהָרָא לִי. קָרָא עֲלִיה ^ט וְאוּהָבִיו כְּצִאת הַשֶּׁמֶשׁ בְּגִבּוּרָתוֹ.

רצד) ר' יצחק אָמַר, הַתּוֹרָה נִקְרָאת תוֹשִׁיָּה בְּתַחֲלָה. וְאַח"כּ גִּבּוּרָה, ^י שְׁנַאֲמַר לִי עֲצָה וְתוֹשִׁיָּה וּגוֹ, תִּדְעַ לָךְ פִּי בְּתַחֲלָה נִקְרָאת תוֹשִׁיָּה, שְׁמַתְשֶׁת כַּחוֹ שֶׁל אָדָם, מִפְּנֵי שִׁישׁ לוֹ לְהִלָּחֵם עִם יֵצֵה"ר, וְלִכְתּוֹת כָּל גּוֹפּוֹ בְּכִית הַמְּדַרְשׁ, עַד שֶׁיִּרְגֵּל אוֹתוֹ בַּתּוֹרָה. ^{יא} בִּינִין שְׁהוּא רְגִיל לְעֶסוֹק בַּתּוֹרָה, אֲזִי יֵשׁ לוֹ שְׁמִחָה וְגִבּוּרָה, שְׁנַאֲמַר אֲנִי בִּינָה לִי גִבּוּרָה, ר"ל כְּשֶׁאָדָם רְגִיל בַּתּוֹרָה וּבְחֻכְמָה, אֲזִי יֵשׁ לוֹ תַפְאָרַת, וְאִיזוֹ הִיא גִבּוּרָה, לְהִלָּחֵם מִלְחָמוֹת ה', שְׁנַאֲמַר ^{יב} עַל פֶּן יֵאָמַר בְּסִפּוֹר מִלְחָמַת ה', שָׁם תִּהְיֶה הַמִּלְחָמָה וְהַגִּבּוּרָה.

מסורת הזהר

ז) (שמות לד) תולדות יט צ"ג. ז) (משלי ח). ז) (שופטים ה) ז"ח ט ט"ד שניא. ט) (במדבר כא) בשלח עב צ"ש.

חלופי גרסאות

ר ג"א מתחיל ויכתוב על הלוחות (קראקא). ש ג"א מוסיף האי חקל (קראקא). ת ג"א ר' חייא רבי (קראקא). א ג"א ל"ג מן יומא חד עד א"ל לאו (קראקא). ב ג"א ל"ג ג ג"א ל"ג מן כיון עד ובחכמה (קראקא).

ג שנאמר לי עצה ותושיה וגו' (קראקא).

מאמר

מאמר התורה שנברא במ' יום

רצא) ר' יוחנן הווי וכו': ר"י היה הולך מקסרי ללוד. והיה מטייל עמו ר' חייא בר אבא. כשהגיעו לשדה אחד, א"ר יוחנן שדה זה שלי היה ומכרתיו כדי שאוכל לזכות בתורה. בכה ר' חייא בר אבא. אמר לו, ולמה אתה בכה, אמר לו, משום שלא עזבת לעת זקנותך כלום.

רצב) א"ל חייא בני וכו': א"ל, חייא בני, הקל הוא בעיניך מה שעשיתי, שעזבתי דבר שנברא בששת ימים, בעבור לקנות דבר שנברא בארבעים יום, שנאמר ויהי שם עם

(דפו"י דף ה' טור ד')

הסולם

התורה שנברא במ' יום

ה' ארבעים יום וארבעים לילה. וקניתי דברים גדולים וטובים שאינם בעולם, והם עצה ותושיה וחכמה וגבורה שנאמר לי עצה ותושיה אני בינה לי גבורה.

רצג) רבי יוחנן פֶּד וכו': ר"י כשהיה עוסק בתורה, היה פניו מאירים כזהר השמש. יום אחד פגש אותו ר' יוסי, אמר לו, ראה שפניך מאירים כזהר השמש. אמר לו, לא הוא, אלא ההלכה מאירה בי. קרא עליו ואוהביו כצאת השמש בגבורתו.

רצד) ר' יצחק אמר וכו': (א"צ פירושו).

ובתורה

מדרש בראשית הנעלם קיט
 רצה) ובתורה ברא הקב"ה את העולם, שנאמר וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ, וְזוֹ הִיא הַתּוֹרָה.

רצו) ר' יהודה אומר, לא נברא אלא בשביל היצוא, שנקראת ראשית, שנאמר וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ, וְזוֹ הִיא הַתּוֹרָה. וְזוֹ הִיא הַתּוֹרָה.

מאמר שלש משמרות הוי הלילה

רצז) בראשית, רפי אלעזר פתח, שיר המעלות אל ה' בצרתה לי קראתי ויענני. שירים תאבים ברא הקב"ה בכריאת שמים וארץ, כדי להללו ולשבחו, שהוא יוצר הכל. השמים ה' אומרים שירה לפניו, שנאמר ה' השמים מספרים כבוד אל, והארץ אומרת שירה, שנאמר ה' שירו לה' כל הארץ.

רחצ) ועוד, שכל העולם תאבים ושמחים לפאר ליוצרם. בחזותם נפלאותיו בשמים ובארץ, וזהו בראשית. עיין באותיות ותראה, ש"ר תא"ב. כלומר, תא"ב לאמר ש"ר, על נפלאותיו בשמים ובארץ, איזה הוא אותם המעלות שהיה דוד המלך ע"ה אומר. יאלו הם אותם השירים של אותן המעלות, שהם השמים, שנאמר ה' הבונה בשמים מעלותיו. ודוד תאב להם, והיה אומרים, וזהו שיר תאב. רצט) ויאמר ר"א, כתיב ב' כוכבי בקר ויריעו כל בני אלהים. מאן אינון בני האלהים. אלו הם המלאכים, שהם אומרים שירה לפני יוצר בראשית בכל לילה, כנגד שלש משמרות דהוי הלילה. ובכל משמרה ומשמרה, כל פת ופת אומרת שירה. ובמשמרה האחרונה שהיא בסופה, והיא לעת הבקר, כל הכוכבים והמזלות, והמלאכים הנקראים בני האלהים, הם אומרים * שירה, שנאמר, ב' כוכבי בקר וגו'.

חלופי גרסאות

מסורת זוהר

ו) (משלי ח) ב"א קמד צ"ב. 9) (משלי א) הקסה"ו אות ד נ"א מוראה (קראקא). ה נ"א אומרה (קראקא). ו נ"א קפט. צ) (קהלת ג) מקץ מג צ"א. ק (תהלים כ) תולדות נט צ"ד. 7) (תהלים יט) הקסה"ו אות קכו ת"ו בהקדמה יב: ז"ח ו ט"א של"ו מה ט"א שכ"ט תק"ח צד ט"א של"ו. 8) (שם צו). 10) (עמוס ט) צו סה צ"י ז"ח עו ט"ב ש"ל. א) (איוב לח) ב"ב כט צ"ד.

הסולם

מאמר

רצה) ובתורה ברא הקב"ה (א"צ פירוש).
 רצו) ר' יהודה אומר וכו': (א"צ פירוש).
 רצז) ויאמר ר"א כתיב וכו': (א"צ פ"י).
 רצח) ועוד שכל העולם וכו': (א"צ פירוש).
 רצט) ויאמר ר"א כתיב וכו': (א"צ פ"י).
 וכל (דפו"י דף ה' טור ד' *) דף ר' טור א')

ש) וְכַל אֶחָד כָּפִי מַעֲלָתוֹ. לְהוֹרוֹת כִּי גְבוּהַ מַעַל "גְבוּהַ שׁוֹמֵר, כִּי מַעֲלוֹת יֵשׁ לָהֶם אֵלֶּה לְמַעַלְהָ מְאֹלָה, עַל כֵּן נֹאמֵר שִׁיר הַמַּעֲלוֹת, מִמַּעֲלוֹת הַמַּלְאָכִים שֶׁהֵם אוֹמְרִים שִׁירָה, וְזֶהוּ בְּרֵאשִׁית, שִׁיר תְּאֵ"ב, בְּרֵא אֱלֹהִים אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ.

שא) רַבִּי חֲזַקְיָה הָוּה אָזִיל בְּאוֹרְחָא, וְהָוּה עֲמִיה ר' יוֹסִי בַר חֲלָפְתָא, קָמוּ לְמִיזַל. בְּתַר פְּלָגוֹת לִילְיָא, עַד דִּהּוּוּ אָזְלִי, א"ר יוֹסִי לְרַבִּי חֲזַקְיָה, מֵאִי "עֲבִידְנָא, דְּהָא תְּנִינָן לְעוֹלָם יֵצֵא אָדָם בְּכִי טוֹב.

שב) א"ל רַבִּי חֲזַקְיָה, יוֹסִי בְּרִי, תָּא שְׁמַע יְהוּדַר נְעִימוֹת קָל גְּלַגְלִי חִיּוּתָא, דְּאִינוּן מְשַׁבְּחֵן שִׁירְתָּא קָדָם "אֱלֹהֵנָא. עַד דְּאֶרְכִין אוּדְנִיָּה, שְׁמַע קָל תּוֹשְׁבַחָא נְעִימוּתָא, "דִּהּוּוּ אֶמְרִי "וְה' לְעוֹלָם יֵשֵׁב וּגְו'.

שג) א"ל רַבִּי חֲזַקְיָה, בְּרִי, שְׁמַעְתָּ כְּלוּם. אָמַר לִיה, קָל נְעִימוּתָא. "וּמָן נְעִימוּתָא וְתוֹשְׁבַחָתָא מְהֵאֵי פְּסוּקָא דְשְׁמַעִית, כְּעָן יְדַעְנָא פִּירוּשׁוֹ, דְּכְתִיב וְה' לְעוֹלָם יֵשֵׁב כּוֹנֵן לַמְּשַׁפֵּט כְּפָאוּ. דְּבָכָל שְׁעָתָא וְשְׁעָתָא "דְּדִינֵי דִינָא שְׁכִינְתָּא דְּקַב"ה, דְּהוּא כּוֹרְסָא יְקָרִיָּה מִתְּתַקֵּן תְּמָן, מְשַׁמַּע שְׁנֵאמַר כּוֹנֵן לַמְּשַׁפֵּט כְּפָאוּ.

שד) א"ל יְדַעְתָּ אִיזוּ הִיא מְשַׁמְרָה מִמַּלְאָכֵי הַשָּׁרַת "אֶמְרִי דָא. א"ל לָאו. א"ל, מְשַׁמְרַת אוֹתָם הַמַּלְאָכִים, הַנִּקְרָאִים אֱלֹהִים הִיא. דְּתַנְיָא, עֲשֶׂרָה מְשַׁמְרוֹת שֶׁל מַלְאָכֵי הַשָּׁרַת אֵיכָא בְּרַקִּיעָא, וְאִינוּן מִתְחַלְקִין בְּשִׁלְשָׁה מְשַׁמְרוֹת דִּיהוּי הַלִּילָה. שה) וְתַדַּע לָךְ הָאֵיךְ, כִּד יִשְׂרָאֵל מְסִימִים צְלוֹתְהוֹן בְּלִילְיָא, נְסָבִין שִׁירְתָּא

מסורת הזוהר

(ב) (תהלים ט) קרושים לג צ"ה.

חלופי גרסאות

א נ"א גבוהים (קראקא). ב נ"א עפר דינא (קראקא). ג נ"א א"ל ר' יוסי בריתא היא שמע סדר נעימות (דפוסים הראשונים). כ נ"א ל"ג חזקיה (מונקאטש). ל נ"א סדר (דפוסים הראשונים). מ נ"א אלהין (קראקא). נ נ"א מוסיף נעימות שמעית (דפוסים הראשונים). ס נ"א ל"ג מן דהו עד ומן (קראקא). ע נ"א ומני (קראקא). פ נ"א מוסיף דדינו דיני (דפוסים הראשונים). צ נ"א אחרי (ווינצ'א).

מאמר

הסולם

שלש משמרות הוי הלילה

ש) וְכַל אֶחָד כָּפִי וכו': (אין צריך פירוש).

שא) רַבִּי חֲזַקְיָה הוּוה וכו': ר"ת היה הולך בדרך. והיה עמו ר' יוסי בן חלפתא. קמו ללכת. אחר חצות לילה, בעוד שהיו הולכים, א"ר יוסי לר' חזקיה, מה נעשה, הרי למדנו, לעולם יצא אדם בכי טוב, דהיינו בבקר, ואנו הולכים בלילה.

שב) א"ל רַבִּי חֲזַקְיָה וכו': א"ל ר"ח, יוסי בני, בוא ושמע הדר נעימות קול גלגלי החיות, שהם משבחים בשירה לפני אלקינן. בעוד שהטה אונן, שמע קול תשבחה נעימה, שהיו אומרים, וה' לעולם ישב וגו'.

שג) א"ל ר' חֲזַקְיָה וכו': א"ל ר"ח, בני, שמעת משהו. א"ל שמעתי קול נעימות, ומן הנעימות והשבח מאותו הפסוק ששמעתי,

(דפוי" דף ר' טור א')

הגמראים

מדרש בראשית הנעלם קכא
 בתריהון, אינון דנקראים אישים, ואמרי שירתא. ומאי שירתא אמרין. א מה אנוש
 כי תזכרנו וגו' ותחסרהו מעט מאלהים וכבוד והדר תעטרהו וגו' ה' אדונינו
 מה אדיר שמך בכל הארץ. במשמרה שניה נסבין שירתא, אינון דנקראים מלאכים
 וחשמלים ואראלים. ומאי אמרי, ה' הבו לה' בני אלים.

(ש) בפלגות ליליא ממש, עד דסיים משמרה שניה, דההיא שעתא היא
 דקב"ה מסתפל בעדן ממש, דגניז לצדיקים לעתיד לבוא. פתחי חיות הקדש,
 ובתריהון שרפים ואופנים וכרובים, ואמרי מ מה רב טובך אשר צפנת ליראיך
 סולו לרוכב בערבות ביה שמו.

(ז) בתחלת משמרה תליתאה, נסבין שירתא אינון דנקראים אלהים,
 ואמרי ו'ה' לעולם ישב וגו'. כד אתי צפרא, פתחי שמיא ואמרי, מ השמים
 מספרים כבוד אל וגו'. כוכבי בקר אמרי, ס מונה מספר לכוכבים וגו', גדול
 אדונינו ורב כח. אותם המלאכים הנקראים נ בני אלהים פתחי ואמרי, ה' הבו לה'
 בני אלים הבו לה' כבוד ועז.

(ח) עד דהו אולי, חמו א דקדרא שחרא, והדר נהורא. א"ר חזקיה לרבי
 יוסי, תא ואחזי לך ב דכך היא גאולתן של ישראל. בעידנא דינהר להון שמשא
 דגאולתא, יתי להון עקא פתר עקא, וקדרותא פתר קדרותא, עד דאינון בה, ינהר
 עליהון נהורא דקב"ה, שגאמר כשחר נכון מצאו. וכתיב ו' וזרחו לכם יראי
 שמי שמש צדקה ומרפא בכנפיה.

חלופי גרסאות

ג (שם ה) הקס"ז ו אות יב פנחס נ צ"י ז"ח מז ט"ג
 שמ"ד סא ט"ד ש"ו. ז (שם כט) ב"א קעג צ"ב. ה (שם
 לא) ב"א רעט צ"ג. ו (שם סח) תולדות נד צ"ג תרומה
 רלב צ"ג. ז (תהלים ט) לעיל אות שב צ"ב. ח (שם
 יט) לעיל אות רצו צ"ר. ט (שם קמו) תרומה רעא אות
 תתלד. י (תהלים כט) לעיל אות שה צ"ד. כ (הושע ו)
 נשא ריט צ"נ ? (מלאכי ג) וירא ט צ"ה.

מסורת הזהר

הסולם

מאמר
 הנקראים אישים, ואומרים שירה. ומה היא
 השירה שאומרים. היינו, מה אנוש כי תזכרנו
 וגו' ותחסרהו מעט מאלקים וכבוד והדר
 תעטרהו וגו' ה' אדוננו מה אדיר שמך בכל
 הארץ. במשמרה השניה, לוקחים שירה, אלו
 הנקראים, מלאכים, חשמלים, ואראלים. ומה
 אומרים, הבו לה' בני אלים.
 (ש) בפלגות ליליא ממש וכו': בחצות
 לילה ממש, עד שנגמרת משמרה השניה, אשר
 בשעה ההיא הקב"ה מסתכל בעדן ממש, דהיינו
 בחכמה הנקראת עדן, שגנו לצדיקים לעתיד
 לבוא, פותחים חיות הקדש, ואחריהם השרפים
 והאופנים והכרובים, ואומרים, מה רב טובך
 אשר צפנת ליראיך. סולו לרוכב בערבות ביה
 שמו.

(שח) עד דהו אזלי וכו': בעוד שהיו
 הולכים, ראו שהחשיך השחר, ואח"כ האיר
 האור. א"ר חזקיה לר' יוסי, בוא ואראה לך,
 שכך היא גאולתם של ישראל. בשעה שיאיר
 להם שמש הגאולה, תבא להם צרה אחר צרה,
 וחשכות

שט) ובזמנא ההיא מלחמות יתעוררו בעולם, גוי בגוי, ועיר בעיר, וצרות רבות יתחדשו על שונאיהם של ישראל. עד שיקדירו פניהם כשולי קדרה, ואח"כ יתגלה עליהן גאולתן מתוך שאגת לחצם ודחקם.

שי) וזהו שאמר דוד המלך ע"ה, ^ט למנצח על אילת השחר. אילת השחר, אילת הבוקר הנה ליה למימר. אלא על אילת וחוזק דשחרותא דישראל. כד"א ^ט כגבר אין איל. בהיא שעתא יצקון בני ישראל, וימרון אלי אלי למה עזבתני, מגו צקתהון, לבתר מה כתיב, ^ט פתחת שקי ותאזרני שמחה.

מאמר נפש השכלית ונפש המדברת

שיא) * רבי אומר, השיתין מששת ימי בראשית נבראו. והקב"ה זכרא שית. וזהו בראשית, כלומר, פלא שית. אילו של יצחק, וקושטא הוא דנברא מששת ימי בראשית. והקב"ה ברא שי"ת, תי"ש בהפוף אותיות.

שיב) בראשית, יתברך שמו של ממ"ה הקב"ה, שפרא כל העולם, והכינו בקחמה ובתבונה ובעצת, וכנגדן ברא ג' עולמות, עולם העליון, ועולם התחתון, ועולם התיכון. ונתן בעולם התחתון הקטן, וצורת שלשפתן. וצורת המדברת, וצורת הצומחת, וצורת השכלית.

מסורת הזהר

ט) (תהלים כב) שמות נ צ"ח. (שם פח). ט) (תהלים וינציא). ו נ"א קושיא (דפוסים הראשונים). ז נ"א

חלופי גרסאות

ג נ"א ודחק (קראקא). ד נ"א בראשית כלומר ברא ראשית ול"ג מן ברא עד אילו (קראקא). ה נ"א ברא בראשית שלשה צורות (מונקאטש) ג"א צורות שלשה (וינציא).

מאמר

וחשכות אחר חשכות, ובעוד שהן, הצרות, בה, יאיר עליהם האור של הקב"ה. שנאמר, כשחר נכון מוצאו. וכתוב, וזרח לך יראי שמי שמש צדקה ומרפא בכנפיה.

שט) ובזמנא ההוא מלחמות וכו': ובזמן ההוא, תתעוררנה מלחמות בעולם, גוי בגוי, ועיר בעיר, וצרות רבות תתחדשנה על שונאיהם של ישראל, עד שישחירו פניהם כשולי קדרה, ואח"כ תתגלה עליהם גאולתם, מתוך שאגת לחצם ודחקם.

שי) וזהו שאמר דוד וכו': וזהו שאמר דוד המלך עליו השלום, למנצח על אילת השחר. שואל, אילת השחר, אילת הבוקר היה צריך לומר. ומשיב, אלא על אילת וחוזק של השחרות של ישראל. כי אילת היא לשון חוזק, כש"א, כגבר אין איל. באותה שעה, יצקון בני ישראל מתוך צרתם, ויאמרו, אלי אלי למה עזבתני. ואח"כ מה כתוב, פתחת שקי ותאזרני שמחה. דהיינו הגאולה.

(דפו"י דף ו' טור א' * טור ד')

הסולם

נפש השכלית ונפש המדברת

שיא) רבי אומר השתין וכו': רבי אומר השתין, דהיינו החללים שמתחת המזבח, שהיו נוקבים ויורדים עד התהום, ששם נשפכו הנסכים. מששת ימי בראשית נבראו. והקב"ה ברא שית, דהיינו השיתין, וזהו בראשית, כלומר, שהיא אותיות ברא שית (עי' ב"א אות שי"ז). אילו של יצחק. היינו שנקרב בעקדת יצחק, במקום יצחק, אמת הוא שנברא מששת ימי בראשית. והקב"ה ברא שית, ושית הוא תיש בהפוך אותיות.

שיב) בראשית יתברך שמו של מלך המלכים בראשית. יתברך שמו של מלך המלכים הקדוש ברוך הוא, שברא כל העולם והכינו בחכמה ובתבונה ודעת. וכנגדן ברא ג' עולמות עולם העליון, דהיינו עולם הספירות. ועולם התחתון, דהיינו העולם הזה. ועולם התיכון, דהיינו עולם המלאכים. ונתן בעולם התחתון הקטן, דהיינו באדם שבעוה"ז. צורת שלשתם, צורת

קכג מדרש בראשית הנעלם
 (שיג) ותדע לך, כי העולם התחתון מתקיים בַּאֲוִיר, בַּאֲשֶׁר תִּרְאֶה כִּי הַגּוֹף
 מִתְקַיֵּים בְּנֶפֶשׁ, וְהַנֶּפֶשׁ מִתְקַיֶּמֶת בַּאֲוִיר, וְהַאֲוִיר בְּבוֹרָא יִתְבָּרַךְ. תִּדַע לְךָ, שֶׁהַבוֹרָא
 יִתְבָּרַךְ בְּרָא הָאָדָם, וּבְרָא אוֹתוֹ בְּצֶלֶם וּבְצוּרָה.

(שיר) וְהַכִּינוּ מֵמַאֲרֶבְעָה דְבָרִים מוּבְדָלִים זֶה מִזֶּה, מֵאֵשׁ, מֵרוּחַ, מִמַּיִם,
 מִעֶפֶר. שְׁנַאֲמַר וְהָאֲרִץ הִיְתָה תְהוֹ וְבָהּוּ וְחִשָּׁף עַל פְּנֵי תְהוֹם וְרוּחַ אֱלֹהִים. אֵלוֹ
 הֵם הַד' דְּבָרִים יְהֻנְזָרִים, כַּמְד"א, מְקוֹם יֵשׁ בְּכַרְפֵי הַיָּם, שְׁקוּרִין לְאֵשׁ תְהוֹוֹ,
 וְהוֹ הַיָּסוּד הָרֵאשׁוֹן. וְבָהּוּ וְחִשָּׁף, הֵם הַמַּיִם וְהָעֶפֶר. וּמִנֵּל דְחִשָּׁף הוּא הָעֶפֶר.
 שְׁנַאֲמַר וּבְחִשָּׁף שְׁמוֹ יְכֹסֶה. וְאָמְרוּ שְׂדֵהוּ גוֹשׁ הָעֶפֶר. וְהָרוּחַ, הוּא רוּחַ מִמַּשׁ.
 (שטו) וְאָמְנָם כִּי הָאֵל יִתְבָּרַךְ, בְּרָא אֶת הָאָדָם, שֶׁהוּא נִקְרָא עוֹלָם הַתַּחְתּוֹן,
 כְּנֻגַד עוֹלָם הָעֲלִיּוֹן הַגָּדוֹל, וְנִתְּן יְבוֹ קִיּוֹם הַנֶּפֶשׁ, הַמְּנִיעַ לְגוֹף פְּלוֹ, וְעַל כֵּן
 הַבְּדִילוֹ מִכָּל הַנְּבֻרָאִים אֲשֶׁר לְמַטָּה עִמּוֹ, וּבִמְהָ הָאָדָם מוּבְדָל מֵיִתֵּר הַנְּבֻרָאִים.
 מִפְּנֵי זֹאת הַנֶּפֶשׁ, וְאִיזְהוּ הִיא, נֶפֶשׁ הַמְּדַבְּרָת.

(שטז) שָׂאֵל ר' יְהוּדָה לְר' יוֹסֵפְתַי, הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר בְּאָדָם הַנִּקְרָאת שְׁכָלִית,
 אִיזְהוּ נֶפֶשׁ הִיא, וְאִיזְהוּ מְקוּמָהּ. א"ל, הֲלֹא יִדְעַתָּ כִּי הָאָדָם בְּרָא אוֹתוֹ הַמְּקוֹם
 יִתְבָּרַךְ בְּשְׁמוֹ, וְכַאֲשֶׁר הוּא גָדֹל וְרוּאָה עֲנִינֵי הָעוֹלָם, וּמִבֵּיט יִבְלָבוּ, הוּא
 מֵעַצְמוֹ מֵרִיחַ הַנֶּפֶשׁ הַזֹּאת, כִּי הוֹאִיל וְהוּא מִבֵּיט רוּאָה נִפְלְאוֹת הַבוֹרָא,
 וְחִידוּשׁ הָעוֹלָם, וְזוּרוּחַ הַמְּאֹרוֹת עָרַב וּבִקֵּר, וְכִי כָל הָעוֹלָם כְּלוֹ תְלוּי בְּכַחוֹ
 יִתְבָּרַךְ, הוּא מְשַׁמְדֵל בְּעַצְמוֹ לְחַקוֹר וּלְהַשִּׁיג הַשְּׂגָה קְדוּשָׁה וּבְרָה, וְאֵז יֵשׁ לוֹ
 נֶפֶשׁ הַשְּׁכָלִית, מִפְּנֵי שֶׁהוּא מְשַׁכִּיל לְדַעַת לְחַקוֹר בְּתַחְכְּמָה.

(שטז) רַבִּי עֲזַרְיָה אוֹמֵר, הַנֶּפֶשׁ מְקוּמָהּ בְּלֵב, וְהִיא מְנִיעָה לְכָל הַגּוֹף, וְהִיא
 מוּנַחַת בְּאֲמֵצֵעַ הַגּוֹף, וּמְאִירָה לְכָל הַגּוֹף. כַּאֲשֶׁר נִתְּן הַשְּׁמַשׁ בְּחֻצֵי הַשָּׁמַיִם.
 וְהַגּוֹף מִתְקַיֵּים בְּנֶפֶשׁ, וְהַנֶּפֶשׁ בַּאֲוִיר, וְהַאֲוִיר בְּבוֹרָא. וְהַבוֹרָא יִת' סוּבָל כָּל
 הָעוֹלָמוֹת בְּכַחוֹ, שְׁנַאֲמַר אֲנִי עֲשִׂיתִי וְאֲנִי אֲשָׂא וְאֲנִי אֶסְבֵּל.

מסורת הזהר (בראשית א) ב"א כח צ"ג. (ב) (קהלת ו). (ג) (ישעיהו ח) נ"א ל"ג מן באויר עו באויר (קראקא). ט נ"א מענין ארבעה (קראקא). י נ"א האמורים (דפוסים הראשונים). ז נ"א מוסיף סיבה בו (קראקא). ז נ"א ל"ג מן אשר עו אשר (קראקא). ח נ"א ל"ג ורואה (מונקאטש). ט נ"א בהבליה (קראקא). ט נ"א עצמו כח הנפש (קראקא). ע נ"א מוסיף כי היא (קראקא). פ נ"א מוסיף בכורא יתברך (דפוסים הראשונים).

הסולם
 מאמר נפש השכלית ונפש המדברת
 צורת נפש המדברת, שהיא כנגד עולם המלאכים. וצורת נפש הצומחת, שהיא כנגד עולם התחתון. וצורת נפש השכלית, שהיא כנגד עולם העליון.
 (שיג) ותדע לך כי וכו': (א"צ פירוש).
 נפש השכלית ונפש המדברת (שטו) ואמנם כי האל וכו': (א"צ פירוש).
 (שיז) רבי עזריה אומר וכו': (א"צ פירוש).
 (דפוס דף ר טור ד')

שיח) רבי יהודה אומר למה הזכיר הקב"ה בריאת שמים והארץ תחלה, והלא כפסא הכבוד והמלאכים, נבראו תחלה. אלא, כדי שלא יהיה אדם דברים הסתומים מהעין ואשר לא גלה בראש.

שיט) רבי אומר, כדי להראות לאדם, שאינו בעל חכמה, ואינו ראוי לגלות לו סתרי תורה. דא"ר יצחק, אין מגלין סתרי תורה, אלא לאדם חכם, וקורא ושונה, ותלמודו מתקיים בידו, והוא ירא שמים, ובקי בכל דבר. ואדם שאינו בענין זה, וישאל על הסתרים והנעלמים שלמעלה, אמור לו מה אתה שואל, שא נא עיניך וראה, כי בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ, תדע לך שלא גילתה התורה יותר.

שכ) וא"ת שאין סתרים בתורה, תדע לך כי על כל דבר ודבר יש תלי תלים של סודות והלכות ופירושים, שנאמר קנצותיו תלתלים, על כל קוץ וקוץ תלי תלים. כי הא ודרבן יוחנן בן זכאי, הנה אמר על האי פסוקא, ויש אשתו מהיטבאל בת מטריד בת מי זקב, שלש מאות הלכות פסוקות, ולא רצה לגלות אותם אלא לר' אלעזר בן ערוך. * ולר' אלעזר בן הורקנוס תלמידיו, דהוי עסקי במעשה מרפכה עמו.

שכא) א"ר, בא וראה מה כתיב בשלמה, וידבר שלשת אלפים משל ויהי שירו חמשה ואלף. על כל דבר ודבר הנה אומר בו אלף וחמשה טעמים. ומה שלמה, שהיה עבד של הקב"ה, היה אומר על כל דבר ודבר ג' אלפים משל, ואלף וחמשה טעמים, הקב"ה שהוא מגלה עמיקתא ומסתתרא, והוא הנותן החכמה והבינה, שנאמר כי ה' יתן חכמה מפיו דעת ותבונה בעל אחת כמה וכמה.

שכב) ר' לוי אומר, כתיב מה גדלו מעשיך ה' מאד עמקו מחשבותיך. מה גדלו מעשיך ה', זה מעשה בראשית, שהם מעשיו של הקב"ה. מאד עמקו מחשבותיך, אלו סתרי תורה.

שכג) ר' אליעזר הגדול אומר, כתיב וה' נתן חכמה לשלמה כאשר דבר

מסורת הזהר

(ק) שיר ה' משפטים קכח צ"ח. (ר) בראשית לו) תולדות פג צ"א. (ש) (מ"א ה). (ז) (משלי ב) לעיל אות רעג צ"ט. (א) (תהלים צב) אדרא רבא צב צ"ר. (ב) (מ"א ה) ויצא לא צ"א. (קראקא). ב מוסיף מפיו דעת ותבונה על (קראקא). ג נ"א ל"ג כתיב (קראקא).

חלופי גרסאות

צ נ"א המלאכים נבראו תחלה וכסא הכבוד (דפוסים הראשונים). ק נ"א ל"ג מן שלא עד כי (קראקא). ר נ"א דאמר רבי (קראקא). ש נ"א ל"ג אומר (קראקא). ת נ"א ל"ג מן ומה עד הקב"ה שהוא (קראקא). א נ"א להקב"ה על (קראקא). ג נ"א ל"ג כתיב (קראקא).

הסולם

נפש השכלית ונפש המדברת	מאמר
שיח) ר' יהודה אומר וכו': (א"צ פירוש)	שיח) ר' יהודה אומר וכו': (א"צ פירוש)
שכא) א"ר בא וראה וכו': (א"צ פירוש)	שכא) א"ר בא וראה וכו': (א"צ פירוש)
שיט) רבי אומר כדי וכו': (א"צ פירוש)	שיט) רבי אומר כדי וכו': (א"צ פירוש)
שכב) ר' לוי אומר וכו': (א"צ פירוש)	שכב) ר' לוי אומר וכו': (א"צ פירוש)
שכג) ר' אליעזר הגדול וכו': (א"צ פירוש)	שכג) ר' אליעזר הגדול וכו': (א"צ פירוש)
מאמר	מאמר

(דפו"י דף ר' טור ד' * דף ד' טור א')

מדרש בראשית הנעלם קכה
לו, מְלַמֵּד שְׁעָמַד עַל דְּקְדוּקֵי תוֹרָה, אָבָל עַל עֲמֻקֵּיהָ לֹא עָמַד, וּכְשֶׁבִקֵּשׁ לְעָמוֹד
עָלֶיהָ, אָמַר אֲמַרְתִּי אֲחַפְּמָה וְהִיא רְחוּקָה מִמֶּנִּי.

מֵאֲמֵר עוֹלַת תְּמִיד הַעֲשׂוּיָה בְּהַר סִינִי

שכד) שָׁאֵל ר' דוּסְתָאֵי לְר' אֱלִיעֶזֶר הַגְּדוֹל, א"ל רַבִּי, הַעֲמִידֵנִי עַל סוּד זֶה
הַפְּסוּק, עוֹלַת תְּמִיד הַעֲשׂוּיָה בְּהַר סִינִי לְרִיחַ נִיחּוּחַ אֲשֶׁה לָּהּ. א"ל, בְּנִי, חֲזִיק
דְּבַר אֲמַרְתָּ לִּי, שְׁעַדִּין אֵינְךָ יִרְאוּ לְעָמוֹד עָלָיו, וְלֹא שְׁאֲלָנִי אָדָם עַל זֶה, זוּלַּתִּי
עֲקִיבָא תְּלַמִּידִי, וְעַדִּין הַשְּׂרָשִׁים בְּיָדֵי, שְׁמַע רַבִּי עֲקִיבָא, אָמַר יִבְיָן שְׁהַנְצוּ
הַפְּרָחִים, אֲכַלְתִּי הַשְּׂרָשִׁים. א"ל עֲקִיבָא עֲקִיבָא, מוֹכֵן תְּהִיָּה לְרִיחַ נִיחּוּחַ לָהּ.
וְעַדִּין בְּלִיעַת הַמְתוּק נִשְׁאָר.

שכה) יוֹמָא חַד הוּוּ אֲזִלִּי בְּאוֹרְחָא, א"ל, אֵי פְדִין אֲכַלְתִּי וְשְׂרָשִׁים דְּאֲמַרְתָּ. א"ל

מסורת זוהר
ד נ"א ל"ג ראוי (קראקא). ה נ"א מוסיף כי כיון (קראקא)
ו (נ"א שרשיה (דפוסים הראשונים).

חלופי גרסאות

הסולם

עולת תמיד העשויה בהר סיני
הארת חכמה, הלא אין הארת החכמה נמשכת
אלא מן קו השמאל. וזה שהשיבו ר"א, בני
וכו', וְלֹא שְׁאֲלָנִי אָדָם עַל זֶה, זוּלַּתִּי עֲקִיבָא
תְּלַמִּידִי, שְׁקוּשִׂיא זו שאלו ר"ע, והתירוץ
הוא, וְעַדִּין הַשְּׂרָשִׁים בְּיָדֵי, דהיינו שהשיב
לו ברמז שלא יבין הסוד. שְׁמַע ר' עֲקִיבָא
את התירוץ הזה, אָמַר, כִּיּוֹן שְׁהַנְצוּ הַפְּרָחִים
אֲכַלְתִּי הַשְּׂרָשִׁים. פירוש, מטרם הקרכת כל
קרבן, צריכים להמשיך ג' קוין ימין שמאל
ואמצע, שהם הַשְּׂרָשִׁים. לכל קרבן, שעליהם
רומזים, כהנים, לויים, ישראלים, שהיו בשעת
הקרכת כל קרבן. שהכהן הוא קו ימין, והלויים
המשוררים הם קו שמאל, וישראלים המקריבים,
הם קו האמצעי. וזה שתירץ ר' אליעזר, אַע"פ
שבקרבן זה אין שום הארת השמאל, אלא
כולו ימין, עכ"ז הוא מחזיק השרשים של
הקרבן בידו, דהיינו שמחזיק ג' הקוין, גם
בשעת הקרכת הקרבן, וע"כ יש לו גם יפה
הארת השמאל, המכונה ריח ניחוח, וע"כ יפה
אומר הכתוב לריח ניחוח אשה לה. ור'
עקיבא הקשה על תירוצו זה, הרי הקרבן
הוא בסתירה לשורשים, כי בשורשים מאיר
גם השמאל והקרבן אַע"פ שהוא ענף ופרח
היוצא משורשים האלו, עכ"ז הוא כולו ימין
בלי שמאל כלל. ונמצא שהם מוכרחים להאיר
בזה אחר זה, שמתחילה אוכל השרשים, דהיינו
שמשוך

מאמר

מאמר עולת תמיד העשויה בהר סיני
שכד) שָׁאֵל ר' דוּסְתָאֵי וכו': שאל ר'
דוּסְתָאֵי לְר' אֱלִיעֶזֶר הַגְּדוֹל. א"ל רַבִּי הַעֲמִידֵנִי
עַל סוּד זֶה הַפְּסוּק, עוֹלַת תְּמִיד הַעֲשׂוּיָה בְּהַר
סִינִי לְרִיחַ נִיחּוּחַ אֲשֶׁה לָּהּ. א"ל, בְּנִי, חֲזִיק
דְּבַר אֲמַרְתָּ לִּי, שְׁעַדִּין אֵינְךָ רֹאוּ לְעָמוֹד עָלָיו,
וְלֹא שְׁאֲלָנִי אָדָם עַל זֶה, זוּלַּתִּי עֲקִיבָא תְּלַמִּידִי.
וְעַדִּין הַשְּׂרָשִׁים בְּיָדֵי. שְׁמַע רַבִּי עֲקִיבָא, אָמַר
כִּיּוֹן שְׁהַנְצוּ הַפְּרָחִים, אֲכַלְתִּי הַשְּׂרָשִׁים. א"ל
עֲקִיבָא עֲקִיבָא, מוֹכֵן תְּהִיָּה לְרִיחַ נִיחּוּחַ לָהּ.
וְעַדִּין בְּלִיעַת הַמְתוּק נִשְׁאָר.
שכה) יוֹמָא חַד הוּוּ וכו': יום אחד היו
הולכים, ר"א ור"ע, בדרך. א"ל ר' אליעזר, אֵיךְ
אֵיפָא אֲכַלְתְּ הַשְּׂרָשִׁים שְׁאֲמַרְתָּ. אָמַר לוֹ רַבִּי,
מִשְׁאֲמַרְתָּ לִּי הַסוּד, עֲמַדְתִּי עַל תְּכוּנָתוֹ, וְסִיפֵר
לוֹ אֵיךְ. אָמַר לוֹ, עֲמַדְתָּ וְאֲכַלְתָּ, וְעַדִּין הַבְּלִיעָה
מִהַמְתוּק נִשְׁאָר. וְאוֹתָהּ שְׁעָה גִילָה לוֹ אַרְבַּעִים
סוּדוֹת בְּתוֹרָה.
פירוש הדברים. שמשונה קרבן עולה
מכל הקרבנות, שנשרף כולו באש וכולו
לגבוה סלקא. שהפירוש הוא שכולו ימין,
דהיינו אור חסדים בלי שמאל כלל. וזה שהקשה
ר' דוּסְתָאֵי לְר' אֱלִיעֶזֶר הַגְּדוֹל, שכתוב, עוֹלַת
תְּמִיד הַעֲשׂוּיָה בְּהַר סִינִי, אֲשֶׁר הִיחֹד הוּוּ
שְׁבַעֲוֹלַת תְּמִיד הוּוּ כוּלּוֹ יִמִּין. א"כ אֵיךְ אָמַר,
לְרִיחַ נִיחּוּחַ אֲשֶׁה לָּהּ. אֲשֶׁר רִיחַ נִיחּוּחַ הִיא
(דפוס דף ד' טור א')

רבי, משאמר לי הסוד, עמדתי על ותכונתו. וסח לו האף. א"ל עמדת ואכלת, ועדין הבליעה מהמתוק נשאר. ואותה שעה גלה לו ארבעים סודות בתורה. (שכו) עד דהו אולי, חמי חד מעינא דמנא, יתבו תמן. א"ל ר' אליעזר, עקיבא, תא ואחזי לך נביעא דמנא, דקא פתחי מנא, וצילין ונזלין, כהא דכתיב "באר מים חיים ונוזלים מן לבנון. ועל הדא פסוקא, גילה לו שיחת מלאכי השרת, שיחת כוכבים ומזלות, וידיעת חלוני חמה בעתותיו וזמניו, שיחת דקלים ועופות, שיחת הרוחות, ידיעת התקופות והעיבורים. (שכו) באותה שעה, בכה רבי עקיבא. א"ל על מה קא בכית. אמר לו, או לדור שיהיו יתומים ממך. אמר לו, אל תאמר כך, אלא ווי לדור שיהיו יתומים בלי אב, בלי חכם מורה, ולא תלמיד הוגה. וימים יבואו, שכל הדור יהיו חצופים ועזי פנים, ותשתכח תורה, ואין דורש ואין מבקש. והמתעורר לבו בתורה, יהיה נבזה וחדל אישים, ווי לדרא ההוא כד ייתי ההוא דרא.

מסורת הזוהר

(T) (שיר ד) חיי שרה ע צ"א.

חלופי גרסאות

I נ"א תכנו (דפוסים הראשונים). II נ"א צמאים (דפוסים הראשונים).

הסולם

מאמר

עולת תמיד העשויה בהר סיני

א"ל וכו' ופח לו האף שסיפר לו הסדר והיחוד שלהם שעשה. אז הסביר לו פעם שניה, עמדת ואכלת כיון שעמדת והמשכת הארת ג' הקוין, הרי בהכרח ועדיין בליעת מהמתוק דהיינו הארת החכמה המתוקה, נשאר גם בעת היחוד של הקרבת העולה, ובליעה זו מספקת לריח ניחוח. שה"ס הארת חכמה. ויפה אוה"כ, לריח ניחוח אשה לה'.

(שכו) עד דהו אולי וכו': בעוד שהיו הולכים, ראו מעיין אחד של מים. ישבו שם. א"ל ר' אליעזר, עקיבא, בוא ואראה לך מבוע מים, שפוח מים, צלולים ונוזלים, כמו שכתוב, באר מים חיים ונוזלים מן לבנון. ועל פסוק הזה, גילה לו, שיחת מלאכי השרת, שיחת כוכבים ומזלות, וידיעת חלוני חמה בעתותיו וזמניו, שיחת דקלים ועופות, שיחת הרוחות. ידיעת התקופות והעיבורים.

(שכו) באותה שעה בכה ר"ע. אמר לו, על מה אתה בוכה. אמר, אוי לדור, שיהיו יתומים ממך. א"ל אל תאמר כך, אלא אוי לדור, שיהיו יתומים בלי אב, בלי חכם מורה, ולא תלמיד הוגה. וימים יבואו, שכל הדור יהיו חצופים, ועזי פנים, ותשתכח תורה, ואין דורש ואין מבקש. והמתעורר לבו בתורה, יהיה נבזה וחדל אישים. אוי לדור ההוא כשיבא אותו הדור.

שממשיך הארת ג' הקוין, ואח"כ אחר שכבר אכל השורשים, הוא יכול ליחד יחוד הקרבן עולה, שיהיה כולו ימין בלי שמאל, וא"כ כבר אין לו השרשים בידו, בשעת הקרבת הקרבן. ואין אומר הכתוב לריח ניחוח אשה לה', הרי אין כאן ריח ניחוח, שהוא הארת החכמה. וז"ש, שמע ר' עקיבא, אמר, כיון שהנצו הפרחים, דהיינו כיון שהתחיל לעסוק בהקרבת קרבן עולה, שהוא פרח וענף אל ג' הקוין כנ"ל, כבר אכלתי השרשים, שאין עוד שליטת השורשים כי המה סותרים זה את זה. ואם כן חוזרת הקושיא למקומה, מאין יש בקרבן עולה ריח נחוח. א"ל עקיבא עקיבא, מוכן תהיה לריח ניחוח לה' אע"פ שאכלת השורשים יש כאן ג"כ ריח ניחוח, משום ועדיין בליעת המתוק נשאר, כי הגם שכבר הפסקת מליחוד ג' הקוין, אמנם כיון שהמשכת אותם ואכלת אותם כבר נשארת כך בליעת הארת החכמה שהמשכת מקו השמאל. שזה מספיק שתהיה מוכן לריח ניחוח לה', דהיינו שתאיר הארת החכמה מאליה בעת הקרבת הקרבן. וכנראה שר"ע עוד לא הבין התירוץ הזה. וז"ש, יומא חד הו אולי באורחא חזר ר"א ושאלו, אי כדין אכלת שרשים דאמרת, דהיינו שיספר לו, איך עשה את היחוד של השורשים, שהם ג' הקוין,

(דפוס דף ד' טור א')

מדרש בראשית הנעלם קכז
 שכח) א"ל לית ההוא דְרָא מתקיים, אלא בהבל פיהם של תינוקות של בית
 רבן, כד אינון רכיכין בלָבָד, וכד אינון קשישין, אורייתא משתפחת מנהון. כי
 הא דא"ר יהודה, מאי דכתיב ^(ה) אַל הנער הזה התפללתי, הנה ^(ו) ליה למימר אַל
 הַבֵּן הַזֶּה התפללתי. אלא אמרה חנה, יהי רצון, שבשעה שיגדל ישתדל בעבודת
 המקום, כמו עכשיו שהוא נער.

שכט) וְכַל אָדָם שִׁזְכָּה לֵהִיּוֹת בְּזַקְנוֹתוֹ כְּמוֹ בְּנַעְרוֹתוֹ, יִזְכָּה לְמַעַלְתָּ שְׁמוּאֵל
 הַנְּבִיא, דְּכָתִיב ^(ז) וּמַעִיל קָטָן תַּעֲשֶׂה לוֹ אִמּוֹ וְהַעֲלֵתָה לוֹ מִיָּמִים יְמִימָה. וכי תעלה
 על דעתך כִּי, אלא צדקתו וזכותו הִיָּה גָדֹל עִמּוֹ תָּמִיד, כְּתַפְּלַת אִמּוֹ. וּלְדַעְתִּיהָ
 דְּר' יְהוּדָה, מַעִיל מִמֶּשׁ הוּא.

של) וְאָמַר רַבִּי, מַאי דְּכָתִיב ^(ח) מִפְּנֵי שִׁיבָה תָּקוּם וְהִדְרָף פָּנָי זָקֵן. אָמַר רַבִּי,
 בו הוא מוסר לניקא, כלומר מפני שיבה תקום, קודם שתעלה לשיבה * ולזקנה,
 תקום להיות טוב. וכאשר תשתדל להיות טוב בבחרותך, לאחר כן והדרת פני
 זקן. וסיפא דהאי פסוקא מוכיח עליו, ששעל זה נאמר, משמע דכתיב
 ויראת מאלקיך.

שלא) רבי יצחק אמר תחלת כל העולם ובניינו, לא נברא אלא על היראה,
 להיות אדם בעל יראה לשמים, ובעל יראה לבריות, מדכתיב ^(ט) בראשית ברא
 אלהים את השמים ואת הארץ. את השמים, להיות ירא לשמים. ואת הארץ,
 להיות ירא לבריות. כמו כן מלמד, שכל העולם לא נברא אלא על היראה,
 שנקראת ראשית, שְׁנֶאמַר ^(י) ראשית חכמה יראת ה', וזהו דכתיב בראשית.

חלופי גרסאות

ו נ"א לה (רפוסים הראשונים). י נ"א יראה דר' יצחק
 ול"ג מן מוכיח עד ר' יצחק (קראקא).

מסורת הזהר

(ה) (ש"א א) ז"ח יא ט"ב שמ"ג. (ו) (שם ב.) (ז) (ויקרא
 יט) קדושים מה אות קלא פנחס צו צ"ג ז"ח ז ט"ד
 ש"ב תק"ח צה ט"ד ש"ג צט ט"ג שכי"ג. (ח) (בראשית
 א) לעיל אות רעד צ"י. (ט) (תהלים קיא) הקסה"ז אות קכ ז"ח יא ט"ג שכ"ז מה ט"ד שכ"ב.

הסולם

עולת תמיד העשויה בהר סיני
 עמו תמיד כתפילת אמו. ולדעתו של ר'
 יהודה, מעיל ממש הוא. דהיינו כפשוטו.
 של) ואמר רבי מאי וכו': ואמר רבי,
 מה שכתוב, מפני שיבה תקום והדרת פני
 זקן. אמר רבי, בו יש מוסר לנער. מפני שיבה
 תקום, כלומר, קודם שתעלה לשיבה ולזקנה,
 תקום להיות טוב. וכאשר תשתדל להיות טוב
 בבחרותך, לאחר כך, והדרת פני זקן, דהיינו
 שתהיה טוב גם בזקנותך, וסופו של הפסוק
 מוכיח עליו שעל זה נאמר, שמשמע, משכתוב,
 ויראת מאלקיך.

מאמר

שכח) א"ל לית ההוא וכו': אין
 הדור ההוא מתקיים, אלא בהבל פיהם של
 תנוקות של בית רבן, ורק כשהם בנערותם,
 ובזקנותם התורה משתכח מהם. כמו שא"ר
 יהודה, מ"ש, אל הנער הזה התפללתי, היה
 לו לומר, אל הבן הזה התפללתי. אלא אמרה
 חנה, יהי רצון שבשעה שיגדל, ישתדל בעבודת
 המקום, כמו עתה כשהוא נער.

שלא) ר' יצחק אמר וכו': ר"א,
 תחילת כל העולם ובנינו לא נברא אלא על
 היראה, שיהיה אדם בעל יראה לשמים, ובעל
 יראה לבריות, משכתוב, בראשית ברא אלקים
 את

שכט) וכִּלְ אָדָם שִׁזְכָּה וכו': וכל אדם
 שיזכה להיות בזקנותו כמו בנערותו, יזכה
 למעלת שמואל הנביא, דכתיב, ומעיל קטן
 תעשה לו אמו והעלתה לו מימים ימימה.
 וכי תעלה על דעתך, שהוא כך כפי פשוטו,
 אלא הפירוש הוא, שצדקתו וזכותו היה גדל

(רפ"ז דף ג' טור א' *) טור ד'

מאמר ב' יהי אור

שלב) ויאמר אלהים יהי אור ויהי אור. רבי חייא פתח, אור זרוע לצדיק ולישרי לב שמחה. הקב"ה ראה וצפה, שהעולם אינו יכול לעמוד בלתי היסוד, ואיזהו היסוד שהעולם עומד עליו, הוא הצדיק, שנאמר וצדיק יסוד עולם. וזהו יסוד הראשון שברא הקב"ה בעולמו. והוא נקרא אור, שנאמר אור זרוע לצדיק. ועוד, ממה דכתיב, וירא אלהים את האור כי טוב. ונאמר כאן כי טוב, ונאמר להלן אמרו צדיק כי טוב.

שלג) רבי אומר, זה האור, אור המלאכים, הוא שנבראו תחלה קדם כל העולם. ואי תימא והרי אנו רואים שהשמים והארץ נבראו תחלה. לא קשיא, דהא שנאמר למעלה עד כאן, ספור הוא דאמר. אלא זה ויהי, הוא הראשון, ומכאן התחילו כל הנבראים.

שלד) ר' יהודה אומר, זהו אור הפסא ממש. ומזה האור, נבראו שאר כל הנבראים. ממנו נבראו השמים, וכסא נברא בתחלה, שנאמר פסא כבוד מרום מראשון.

שלה) רבי אליעזר הגדול אומר, אור המלאכים נברא בתחלה. דכתיב, וירא אלהים את האור כי טוב ויבדל אלהים בין האור ובין החשך. כלומר,

מסורת הזהר

(י' בראשית א) לעיל אות א צ"א. (כ) (תהלים צו) ב"א רפא צ"א (ל' משלי י') ב"א רפו צ"ג. (ח) (ישעיה ג) ב"ג רסו צ"א (ו) (ירמיה יז) וירא קטו צ"ה תק"ח קכ ט"ג ש"ו.

חלופי גרסאות

כ נ"א מוסיף ר' אומר נאמר (קראקא). ל נ"א התחלת (כל הרפוסים בשם נ"א). מ נ"א והוא (קראקא).

מאמר ב'

הסולם

יהי אור

אור הזה הוא אור המלאכים, שהם בעולם היצירה, הוא שנברא תחילה, קודם כל העולם. ואם תאמר, והרי אנו רואים, שהשמים והארץ נבראו תחילה. כי נאמר בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ. אינה קושיא, כי מה שנאמר למעלה עד הכתוב יהי אור, ספור דברים הוא שאומר, וזה יהי, שהוא אור המלאכים. הוא הראשון, ומכאן התחילו כל הנבראים.

שלד) ר' יהודה אומר וכו': ר"א, זה אור הכסא ממש, דהיינו אור עולם הבריאה שנקרא כסא הכבוד, ומאור הזה נבראו שאר כל הנבראים, וממנו נבראו השמים. וכסא נברא בתחילה, שנאמר, כסא כבוד מרום מראשון.

שלה) ר' אליעזר הגדול וכו': ר"א הגדול אומר, אור המלאכים נברא בתחילה, שכתוב

את השמים ואת הארץ. את השמים, היינו להיות ירא לשמים. ואת הארץ, להיות ירא לבריות. כמו כן מלמד שכל העולם לא נברא אלא על היראה, שנקראת ראשית, שנאמר ראשית חכמה יראת ה'. וזהו שכתוב בראשית.

מאמר ב' יהי אור

שלב) ויאמר אלקים יהי אור: ויאמר אלקים יהי אור ויהי אור. ר' חייא פתח, אור זרוע לצדיק ולישרי לב שמחה, הקב"ה ראה וצפה שהעולם אינו יכול לעמוד בלתי היסוד. ואיזהו היסוד שהעולם עומד עליו, הוא הצדיק, שנאמר, וצדיק יסוד עולם. וזהו יסוד הראשון שברא הקב"ה בעולמו, והוא נקרא אור, שנאמר אור זרוע לצדיק. ועוד, ממה שכתוב, וירא אלקים את האור כי טוב. נאמר כאן כי טוב, ונאמר להלאה, אמרו צדיק כי טוב. אף כי טוב שבכאן טובב על צדיק.

שלג) רבי אומר זה וכו': רבי אומר, (דפו"י דף ז' טור ד')

מדרש בראשית הנעלם קבט
הבדלה נתן הקב"ה יתברך, בין זה האור, ובין החושך, שהוא העולם הזה. והשמים הם המבדילים בין העולם הזה, ובין אור המלאכים, והם המבדילים בינתיים, בין האור ובין החושך.
שלו) רבן יוחנן בן זכאי אומר, נתן הקב"ה ממשלה למלאכים על השמים, והשמים על הארץ. וכלם נתלים בכסאו יתברך שמו, להורות פי גבוה מעל גבוה שומר.

שלו) י"הי אור. רבי אלכסנדראי אומר, הרואה הכוכבים במסלותם חייב לברך. מאי מברך, ברוך המסדר את הכוכבים ברקיע. ראה פוכב אחד, אינו מברך. שנים, מברך. ואימתי, כד הוי ליליא, מברכין ברוך המעריב ערבים. רבי אומר אלן כופרני "אדקינייא, דאורחתהון מסתלקין " על ההוא ימא, מדחילו דחיותא, מברכין שומר עמו לעד. ולפיכך תקנו על דרך זה כל תפלת הערבית.
שלח) ר' אלעזר בר"ש, אצל למחמי לר' יוסי בר' שמעון בן לקונייא תמוי. סמוך לקנייתא, רמש ליליא. אמר לר' יוסי דההו אזיל עמיה, תמית אלן כוכביא דנהירין. אמר תמי אנא דא כוכבא דשרביטא " עידנא סגיאה הוא דאנא משגחנא ביה, ומן " יומאי לא אמרו לי על דא כלום.

שלט) א"ל תרי ענייני שמענא. תדא היא, דכל מה דעבד קב"ה בין שמיא, וכוכביא ומזלא, אית בהו דיעא וטוקלתנו. וכלהון עבדי שליחותא דקב"ה. והאי

חלופי גרסאות
1 נ"א ככוו (ווינציא). 2 נ"א כמסלולם (קראקא). 3 נ"א דקינייא (קראקא). 4 נ"א עד (ווינציא). 5 נ"א עיינדנא (דפוסים הראשונים). 6 נ"א יומרי (קראקא).

מסורת הזהר
(8) (בראשית א) לעיל אות א צ"א.

הסולם

מאמר ב'
שכתוב, וירא אלקים את האור כי טוב ויבדל אלקים בין האור ובין החושך. כלומר, הבדלה נתן הקב"ה יתברך, בין זה האור, שהוא אור המלאכים, ובין החושך שהוא העולם הזה, והשמים הם המבדילים בין העולם הזה, ובין אור המלאכים, והם המבדילים בינתיים בין האור ובין החושך.
שלו) רבן יוחנן וכו': ריב"ז אומר, נתן הקב"ה ממשלה למלאכים על השמים שהם יצירה, והשמים על הארץ, שהיא עולם עשיה, וכולם נתלים בכסאו יתברך שמו, שהוא עולם הבריאה, להורות כי גבוה מעל גבוה שומר.
שלו) יהי אור. רבי וכו': יהי אור. רבי אלכסנדראי אומר, הרואה כוכבים במסילותם חייב לברך. שואל, מה מברך. ומשיב, ברוך המסדר את הכוכבים ברקיע. ראה כוכב אחד אינו מברך, שנים מברך. ומתי

יהי אור
מברך. כשכבר הוא לילה מברכין, ברוך המעריב ערבים. רבי אומר אלו הכוכבים שרואה הם כוכבים דקים שרביהם מסתלקים על היום, כלומר שאינם נראים ביום. מחמת פחד חיות השדה, מברכים שומר עמו לעד. ולפיכך תקנו על דרך זה, להתפלל על שמירה ממזיקים, כל תפלת הערבית, כופרני אדקינייא פירושו לפי הענין, כוכבים דקים.
שלח) ר' אלעזר בר"ש וכו': ר"א ברבי שמעון הלך לראות את חמיו ר' יוסי ב"ר שמעון בן לקוניא. סמוך לעיר החשיך הלילה. אמר לר' יוסי שהיה הולך עמו, רואה אתה אלו הכוכבים המאירים. אמר, רואה אני. זה כוכב השרביט. זמן רב הוא שאני מסתכל בו, ומימי לא אמרו לי עליו משהו.
שלט) א"ל תרי ענייני וכו': א"ל, שני עניינים שמעתי בזה. ענין אחד הוא, שכל מה שעשה הקב"ה בין השמים הכוכבים והמזלות, יש

קל מדרש בראשית הנעלם
 כוכבא דאף אַמרת, לא תימא ולא תיסק על דעפוף דחד הוא, אלא סגי אין אינון,
 דחד תחמי בהאי גיטא, וחד בהאי גיטא, * (רזמנין) דקלהון בחד שענתא.
 שמ) ואנא שמענא מאבא, דשבע אינון. * ובזמנא דמטא עידנא דכל חד
 מנהון למימר שירתא, מסגיאות חדוותא דאית בהון, שלחין * זיוותהון ואזלין
 למימר שירתא.

שמא) ועננא אחריןא, דאלין שבע כוכבא, לא אזלין ולא נטלין מאתריהון,
 א בר בעידנא דקרי לחד מנהון רבון עלמא למנהר באתר דהוא צבי. דקתיב,
 * לכלם בשם יקרא. * וכד נטלין, שלחין * זיוותהון עמהון למיזל.

שמב) בד מטו לבי חמוי, לא הנה תמן. בד אַתא, אַמר אף הקא, ואנא אַתי
 למחמי חד כוכבא, דהנה אזיל למשלים רעותיה דמאריה. * א"ל, מאי הוא. א"ל,
 כוכבא דשביט. וחד מנהון חמית, דהנה אזיל לפיקודיא דמאריה. יתבו תמן
 תלחין יומין.

שמג) לבתר בן אשפימו למיזל, בד הנה אַתי נהורא, ואזיל עמיה חמוי
 כפלגות מיל. ברכיה חמוי, אַמר דא היא שענתא דמתקיים ברכתא דצדיקיא.
 מנ"ל, דקתיב * וירא אלהים את האור פי טוב. כתיב הקא פי טוב, וכתיב קתם
 * פי טוב בעיני ה' לברך את ישראל. א"ל, אפילו ברכתא דכל אדם, מתקיימא
 בהאי שענתא, דשמיא וכוכבא ומלאכיא אמרי שירתא.

חלופי גרסאות

ר נ"א וגומרין (רפוסים הראשונים). ש נ"א ומנא (קראקא).
 ת נ"א זינתהון (קראקא). א נ"א ברביעי דהא כל חד
 מנהון (קראקא). ב נ"א ל"ג וכד (קראקא). ג נ"א זינתהון
 (קראקא). ד נ"א יתבי תמן תלחין יומין א"ל (קראקא).

חסורת הזהר

(ו) (ישעיה מ) חיי שרה סה צ"א. (ז) (בראשית א) ב"א
 נ צ"א. (ח) (במדבר כד) לעיל אות ד צ"ה.

הסולם

יהי אור

מאמר

שמב) כד מטו לבי וכו': כשהגיעו
 לבית חמיו, לא היה שם. כשבא חמיו, אמר
 לו, אתה כאן, ואני באתי לראות כוכב אחד,
 שהיה הולך למלאות רצון בוראו. א"ל מה
 הוא. א"ל, כוכב שביט. ואחד מהם ראיתי,
 שהיה הולך לפי מצות אדוניו. ישבו שם
 שלשים יום.

יש בהם ידיעה ותבונה, וכולם עושים שליחותו
 של הקב"ה. וכוכב השרביט הזה שאתה אומר,
 אל תאמר ואל יעלה על דעתך שהוא אחד,
 אלא כוכבים רבים הם, שאחד תראה בצד זה
 ואחד בצד זה, ולפעמים מאירים כולם בזמן
 אחד.

שמג) לבתר בן אשפימו וכו': אחר
 כך השכימו ללכת, כשבא אור היום. וחמיו
 הלך עמו כמחצית המיל. ברכו חמיו, אמר,
 עתה היא השעה שמתקיימת ברכת הצדיקים,
 מאין לנו. כי כתוב, כי יורא אלקים את האור
 כי טוב. כתוב כאן כי טוב, וכתוב שם, כי
 טוב בעיני ה' לברך את ישראל. ללמד
 שהברכה טובה ומתקיימת, כשהאיר אור היום.
 א"ל, אפילו ברכת כל אדם מתקיימת בשעה

שמ) ואנא שמענא מאבא וכו': ואני
 שמעתי מאבי, שהם שבעה כוכבים, ובשעה
 שמגיע זמנו של כל אחד מהם לומר שירה,
 מרוב שמחתם שיש בהם, שולחים זיום,
 והולכים לומר שירה.

שמא) וענינא אחריןא וכו': וענין
 השני הוא. כי אלו שבעת הכוכבים, אינם
 הולכים ואינם נוסעים ממקומם, חוץ משעה
 שרבון העולם קורא לאחד מהם, להאיר במקום
 שהוא רוצה. שכתוב, לכלם בשם יקרא.
 וכשנוסעים, שולחים זיום ללכת עמהם.

(דפו"י דף ד' טור ד' * דף ח' טור א')

מדרש בראשית הנעלם קלא
 (שד"ם) ועוד שמענא מאבא, דברכתא יתירא הוספת ליה, ודא היא חדוותא.
 משום דהאי שעתא אמרי שמאי, והוא כחתינ יוצא מחפתו. מה החתן כשיוצא
 ישיש, כף היוצא לדרך ישיש בהאי שעתא.
 (שמה) ויאמר אליהם יהי אור. תמן תנינן, א"ר יוסי, מ"ד מ"א דומה
 אלי קרא משעיר שמר מה מלילה שמר מה מליל וגו'. אזלא הא מלתא, כי
 הא דא"ר יוחנן, כל הגליות שגלו ישראל מארצם, בלהו הנה גלוי לכל, וגלותא
 רביעאה, לא נגלה לעולם, ואיזהו גלות הרביעי. זהו שהוא משעיר, שהוא עשו,
 דכתיב וישב עשו בהר שעיר.
 (שמו) אמר רבי למה נקרא שמו שעיר. על שם תוקף וחזק, והעול הכבד,
 ושמונעין מהם התורה והעבודה, וזהו עול על נשמתם שנותנין על ישראל.
 שעיר הוא תק"ף בגימ'. וזהו הגלות שישאל יושבים בה, היא משא דומה.
 כלומר, בחשאי. דבר שלא נגלה מהלב לפה.
 (שמו) רבי יצחק פתח, ויקבר אתו בגי בארץ מואב מול בית פעור.
 וכתיב ולא ידע איש את קבורתו עד היום הזה. אמר הקב"ה, שוטים הם
 המחשבים קצי משיחא, דבר שלא גליתו לעולם, ששנאמר כי יום נקם בלבי,
 לבא לפומא לא גליא, ואינון משתדלי למחשב קצי.

מסורת הזוהר
 (בראשית א) לעיל אות א צ"א. (ישעיה כא) תולדות
 עג צ"א פנחס קצה צד. (ש) (בראשית לו). (ח) (רברים לד)
 יתרו קיה צ"ל. (א) (ישעיה ג) ת"ז תכ"א נ: תכ"ב סו:
 חלופי גרסאות
 ה ג"א תוקפן (קראקא). ו ג"א העולם (קראקא). ז ג"א
 ל"ג מן שמונעין עד שנותנין (קראקא). ח ג"א מוסיף לפה
 שנאמר כי יום נקם בלבי וגו' (דפוסים הראשונים). ט ג"א
 ל"ג שנאמר (קראקא) וגי' א ל"ג שנאמר כי יום נקם בלבי
 (מונקאטש).

הסולם

מאמר ב' זו, שהשמים והככבים והמלאכים אומרים שירה.
 (שד"ם) ועוד שמענא מאבא וכו': ועוד
 שמעתי מאבי, שברכה יתירה נתוספת לו
 ליוצא לדרך עם זריחת האור וזו היא שמחה,
 משום שבאותה שעה אומרים השמים, כמ"ש
 השמים מספרים כבוד אל וגו', והוא כחתינ
 יוצא מחופתו, מה החתן, כשיוצא ישיש, כך
 היוצא לדרך ישיש באותה שעה, שמאיר
 אור היום.
 (שמה) ויאמר אליהם יהי אור: שם
 למדנו. א"ר יוסי, מ"ש, משא דומה אלי קורא
 משעיר שומר מה מלילה שומר מה מליל
 וגו'. דבר זה הולך כמו שאמר ר' יוחנן, כל
 הגליות שגלו ישראל מארצם כולם היה הזמן
 שלהם גלוי לכל, במצרים ת"ל שנה, בבבל
 ע' שנה, וגלות הרביעית לא נגלה זמנה לעולם.
 ואינו היא גלות הרביעית זו היא שהיא
 (דפו"י דף ח' טור א')

שמח) בהאי, נחזי תלתא סימני, כתבית ואחזית לדרי עלמא, בקבורתיה דמשה עבדי. ואלין אינון בגיא, בארץ מואב, מול בית פעור. ואחזית, ויהבית כ סימנים ללהון דעלמא, ולא ידעי קבורתיה, דכתיב ולא ידע איש את קבורתו. דבר שלא גליתי ולא הראיתי, היאך אמרי שטותא ושקריותא קמי קב"ה בנהו.

שמט) הה"ד משא דומה אלי קורא משעיר, אלו ישראל, שקוראין להקב"ה, מעול כבד של בני שעיר. ומאי אמרי, שומר מה מלילה וגו'. ר"ל, רבש"ע אפה הוא שומר ישראל ה'. נעד מתי אנו בנה הגלות שדומה ללילה, אמור לנו, מה מלילה, מה תהא מזו הלילה, אימתי תוציאנו ממנה.

שנ) בא וראה מאי דכתיב בתריה, אמר שמר אתא בקר וגם לילה, אמר הקב"ה שומר ישראל, אתא בקר, הבאתי והוצאתי אתכם מן הגלות, ולא זכיתם להיות בפקר, וגם לילה, הבאתי לכם הלילה והאפלתי אתכם בבור הגלות הנה שהוא פלילה. אם תבעיון בעיו, אם אתם מבקשים לדעת קץ גאולתכם אימתי תהיה, ואימתי תבואו לארצכם. שובו אתיו. וכי הוה דא"ר יהודה, אין קץ הגלות נתלה אלא בתשובה, שנאמר היום אם בקולו תשמעו.

שנא) * וכיון שנברא העולם, נרמז הרמז הגדול הנה, ברזי הסתרים, שנאמר ויאמר אלהים יהי אור ויהי אור. כלומר, יהי רז. ורז ואור, דבר תאחד

מסורת הזהר

ב) ישעיה כא לעיל אות שמה צ"ר. ג) ישעיה כא שם. ד) שם) בא לט צ"ר. ה) תהלים צה) ת"ז חטיט קיד. ו) (בראשית א) לעיל אות א צ"א.

חלופי גרסאות

י' נ"א וחזות וליג ויהבית (קראקא). כ ה"ג בדפוס מונקאטש ובכל הדפוסים ל"ג סמנים. ל נ"א שטותם ושקריותם (קראקא). מ נ"א חד (קראקא). נ נ"א ל"ג עד מתי (דפוסים הראשונים). ס נ"א מוסיף שהוא שומר (בכל הדפוסים). ע נ"א ל"ג ישראל (קראקא). פ נ"א הכנתי לכם הבוקר והוצאתי וליג הבאתי (קראקא). ק נ"א הלילה (דפוסים הראשונים). ר נ"א מוסיף שובו בתשובה ומיד אתיו כי (דפוסים הראשונים). ש נ"א ורמו (קראקא). ת נ"א ברור (קראקא).

מאמר ב'

שמח) בהאי, נחזי תלתא וכו': בזה, בקבורתו של משה עבדי, נראים ג' סמנים, כתבתי, והראיתי לדורות העולם. ואלו הם, בגיא, בארץ מואב, מול בית פעור. אחזית ונתתי סמנים לכל העולם, ועם זה, ולא ידעו קבורתו, שכתוב, ולא ידע איש את קבורתו. דבר שלא גליתי, ולא הראיתי, איך הם אומרים שטות ושקר בזה לפני הקב"ה.

שמט) הה"ד משא דומה וגו': ז"ש, משא דומה אלי קורא משעיר. אלו הם ישראל, שקוראים להקב"ה מעול כבד של בני שעיר. ומה אומרים, שומר מה מלילה וגו'. רצונם לומר, רבונו של עולם, אתה הוא שומר ישראל ה', עד מתי אנו בגלות הזו, שדומה ללילה. אמור לנו, מה מלילה, מה יהיה מלילה זה, מתי תוציאנו ממנו.

הסולם

שנ) בא וראה מה וכו': בא וראה מה שכתוב אחריו, אמר שומר אתא בקר וגם לילה. אמר הקב"ה שומר ישראל, אתא בקר, הבאתי והוצאתי אתכם מן הגלות הקודמת, ולא זכיתם להיות בבקר, דהיינו בגאולה שלמה. וגם לילה, וגם הבאתי לכם הלילה, והאפלתי אתכם בבור הגלות הזו, שהיא כלילה. אם תבעיון בעיו, אם אתם מבקשים לדעת קץ גאולתכם, מתי תהיה, מתי תבואו לארצכם, שובו אתיו, עשו תשובה, כמו שא"ר יהודה, אין קץ הגלות נתלה אלא בתשובה. שנאמר, היום אם בקולו תשמעו.

שנא) וכיון שנברא העולם וכו': וכיון שנברא העולם, נרמז הרמז הגדול הזה, שקץ האחרון יהיה ברזי הסתרים, שנאמר ויאמר אלקים יהי אור ויהי אור. כלומר, יהי רז,

מדרש בראשית הנעלם קלג
הוא. וירא אלהים לזה הרז, כי טוב להיות ברז וסוד, כדי שלא יתגלה לשום אדם, א שאלמלי יתגלה, כמה פריצים מבני עמנו ילכו לאבדון.
(שנב) ועל בשהיה ברזא וסוד, הבדיל אלהים בין האור ובין החשך, בין אומתו שהוא האור. ובין האומות שהם החשך. שנאמר ורשעים בחשך ידמו. ועוד פתיב, פ בחשכה יתהלכו. ויקרא אלהים לאור יום. א"ר, זה יום קץ הגאולה. שנאמר הנה יום בא לה, זה יום הקץ.
(שנג) ר' יוסי בן חלפתא, הנה יתיב קמיה דר' יצחק, א"ל מידי שמיע ליה למר, על מה אתארך יומא דמשיחא מן גלותא דא. א"ל, לא אתארך אלא על ביטול אויביתא. דהכי שמענא מרב המנונא סבא, תלתא גליות גלו ישראל, וחזרו בזכותהון דתלתא אבות. וגלותא רביעאה בזכותא דמשה יתחזרו.
(שנד) תא ואחזי לך, לא איתגלו ישראל אלא על ביטול תורה. שנאמר ויאמר ה' על עזבם את תורתיה. אמר הקב"ה, בגליות הראשונות, חזרו בזכות אברהם יצחק ויעקב, עכשיו, הם חטאו בתורה שנתתי למשה, ונקראת על שמו, שנאמר זכרו תורת משה עבדי. פד יתובין ויתעסקון בתורתו, בזכות משה אני גואלם.
(שנה) על פן נאמר בתורה, תורה צוה לנו משה, כדי לשמרה ולעסוק בה. ואם לאו, מורשה קהלת יעקב, מורשה: דא מסכנותא הוא. ד כמד"א ה' ה'

חלופי גרסאות

א נ"א שאלמלא יגלה (דפוסים הראשונים). ב נ"א שנהיה (דפוסים הראשונים) נ נ"א דהא (דפוסים הראשונים). ד נ"א מן ה' וליג כמד"א (דפוסים הראשונים).

מסורת זוהר

(ז ש"א ב) ב"א קמט צ"ג. (ח) (תהלים פב). (ט) (בראשית א) ב"א נ צ"ג. (י) (זכריה יד) שמות קי צ"ג. (כ) (ירמיה ט) וישב מ אות קכח. (ל) (מלאכי ג) תצוה טו צ"ח. (מ) (דברים לג) בא מא צ"ס. (נ) (ש"א ב).

הסולם

יהי אור

גלות הזו. א"ל, לא נאריך אלא משום ביטול תורה. כי כך שמעתי מרב המנונא סבא, ג' גליות גלו ישראל, וחזרו בזכות שלשה אבות. ומהגלות הרביעית יחזרו בזכות משה. דהיינו בזכות שיעסקו בתורתו.
(שנד) תא ואחזי לך וכו': בוא ואראה לך, לא גלו ישראל אלא על ביטול תורה. שנאמר, ויאמר ה' על עזבם את תורתיה. אמר הקב"ה, בגליות הראשונות חזרו בזכות אברהם יצחק ויעקב, עתה, הם חטאו בתורה שנתתי למשה, שלא עסקו בתורה. שנקראת על שמו, שנאמר זכרו תורת משה עבדי. כשישובו ויעסקו בתורתו בזכות משה אני גואלם.
(שנה) על כן נאמר וכו': ע"כ נאמר בתורה, תורה צוה לנו משה, שצוה לנו לשמרה ולעסוק בה. ואם לאו, מורשה קהלת יעקב. מורשה, זו היא עניות, כמש"א ה' מוריש ומעשיר

מאמר ב'

כי רז ואור, דבר אחד הם, משום שאור הוא בגמטריא ר"ז. ושיעור הכתוב הוא, וירא אלקים לזה הרז, כי טוב להיות ברז ובסוד, כדי שלא יתגלה לשום אדם. שאלמלי יתגלה, כמה פריצים מבני עמנו ילכו לאבדון מחמת אריכות הקץ.
(שנב) ועל שהיה ברזא וכו': ועל שהיה ברז ובסוד, הבדיל אלקים בין האור ובין החשך, דהיינו בין אומתו ישראל. שהיא האור, ובין האומות, שהם החשך. שנאמר, ורשעים בחשך ידמו. ועוד כתוב, בחשכה יתהלכו. ויקרא אלקים לאור יום, א"ר, זהו יום קץ הגאולה. שנאמר, הנה יום בא לה, זהו יום הקץ.
(שנג) ר' יוסי בן חלפתא וכו': ר"י ב"ח היה יושב לפני ר' יצחק. אמר לו השמע אדוני משהו, על מה נאריך יום המשיח מן (דפו"י דף ח' טור ד')

קלד מדרש בראשית הנעלם מוריש ומעשיר, מלמד דלא אתיא מסכנותא ה לברתיה דיעקב, אלא על דלא אתעסקו בפיקודין דאורייתא.

(שנו) רבי חזקיה אמר, אגא הוית באתריהון דערבא, וחסמית גוברין דהוון מתטמרין ביני טוריא, במערתא, ואתו מערב שבת לערב שבת לכתיהון. אמרית להון, מה דין דאתון עבדין. אמרו לי, פרישי עלמא אגן, ומתעסקן באורייתא כל יומא ויומא, וזמנין לית אגן אכלין בר מעשבי ברא.

(שנו) אמרית להון, ושאר זמנין במה אתון מתפרנסין. אמרו לי, אגן אשפחן במדברא אעייא דמצימיחם באלוד, ואגן אכלין יתהון. פד נהירא לן שמעתא, מסגיאות חרותא, משפמטי חד מינן, ומבשלין להון וואכלינן. ויומא ההוא חשיב לן דהוא פי טוב. ובוזמנא דלא צמחי אינון אעייא, אגן אכלין עשפין דמשפחנא, ומבשלין להון וואכלינן.

(שנח) אמרית להון, תהי חלקי עמכון לעלמא דאתי. אשריכם בעולם הזה, וטוב לכם לעולם הבא. כען ידענא דלא תהוון בכיסופא, פד ייתי משה למתבע ועולפנא דאורייתא. אמרית להון, בני, חייכון, יומא דא מה חידוש אתחדש לכון. (שנט) אמרו לי, האי פסוקא ויאמר אלהים יהי אור ויהי אור. ותאני רבי

חלופי גרסאות

ה נ"א לבריה (דפוסים הראשונים). ו נ"א פקודיא ול"ג דלא אתעסקו (קראקא). I נ"א דמצמא כלנא (קראקא). ח נ"א ל"ג חד (דפוסים הראשונים). ט נ"א ל"ג ואכלינן (קראקא) נ"א ואכלינא (וויניציא). י נ"א ההוא (קראקא). כ נ"א חמנא (קראקא). ל נ"א ואכלינא (דפוסים הראשונים). מ נ"א אמר (קראקא). נ נ"א עולבא (קראקא).

מסורת הזוהר

(בבראשית א) לעיל אות א צ"א.

הסולם

יהי אור

בעולם הזה וטוב לכם בעולם הבא. עתה אני יודע שלא תהיו בכושה, כשיבא משה לתבוע עלבונה של תורה. אמרתי להם, בני, בחייכם, איזה חידוש נתחדש לכם ביום הזה.

(שנט) אמרו לי האי וכו': אמרו לי פסוק הזה. ויאמר אלקים יהי אור ויהי אור. ולמד ר' כרוספדאי, גדול התוספת מן האור שהיה אור שלא היה כמוהו, זה הוא אור השכל הגדול שנתהוה מאור זיו הודו, וזהו העומד מאחורי הפרגוד.

פירוש. במלים יהי אור יצאה הקטנות דז"א, שה"ס ו"ק, מחמת ה"י שנכנסה לאור ונעשה אור. וו"ק אלו נחשבים לעיקר ז"א. ובמלות, ויהי אור יצאה הגדלות דז"א, שהוא מוחין דג"ר (כמיש בזהר בראשית א' אות ל"א ול"ב בהסולם) ואלו הג"ר ישיצאו בויהי אור. אינם עיקר בז"א אלא תוספת. עיקר, פירושו שאי אפשר שיהיה פחות מזה, כי ז"א אינו לעולם פחות מו"ק. תוספת, פירושו

מאמר

ומעשיר. מלמד, שהעניות אינה באה לבת יעקב, אלא משום שלא עסקו במצוות התורה. (שנו) רבי חזקיה אמר וכו': רח"א, אני הייתי במקום של ערביים, וראיתי אנשים שהיו מתחבאים במערה בין ההרים, ובאים לביתם מערב שבת לערב שבת. אמרתי להם מה זה שאתם עושים. אמרו לי, פרושים מן העולם אנו, ועוסקים בתורה בכל יום ויום, ולפעמים אין אנו אוכלים רק עשב השדה. (שנו) אמרית להון ושאר וכו': אמרתי להם, ובכל זמן במה אתם נזונים. אמרו לי, אנו מוצאים במדבר עצים המצמיחים מזונות ואנו אוכלים אותם. כשההלכה מאירה לנו מרוב שמחה, נפרד אחד ממנו, ומבשל אותם, ואנו אוכלים. ויום הזה נחשב לנו שהוא כבי טוב. ובזמן שעצים האלו אינם צומחים, אנו אוכלים עשב שאנו מוצאים, ומבשלים אותם ואוכלים.

(שנח) אמרית להון תהי וכו': אמרתי להם יהיה חלקי עמכם לעולם הבא. אשריכם (דפו"י דף ח' טור ד')

מדרש בראשית הנעלם קלה
 פרוספדאי, גדול התוספת ממהאור. שְהִיָּה אור שְלֵא הִיָּה כְמוֹהוּ, זֶה הוּא אור
 הַשְּׁקָל הַגָּדוֹל, שְׁנֵתְהִיָּה מֵאֹר זֵיו הוֹדוּ, וְזֶהוּ הָעוֹמֵד מֵאַחֲרֵי הַפְּרָגוֹד.
 (ס) ״ דְתַנִּינָן, מֵאֵי דְכְתִיב ״ עוֹטָה אור פְּשִׁלְמָה, ״ מְלַמֵּד שְׁעֵשֶׂה הַקִּבְ״ה
 שְׁאָר הַמְּלֶאכִים, בְּאוֹתוֹ הָאֹר הָרֵאשׁוֹן, מֵאוֹתוֹ הָאֹר מִמָּשׁ. ״ ס״ד כְּמוֹהוּ. אֶלֶּא
 מֵה הוּא דְבָר מוֹכְדֵל וּמוֹשְׁכָל, כֵּן שְׁאָר הַמְּלֶאכִים דְּכָרִים מוֹכְדֵלִים וּמוֹשְׁכָלִים.
 אֶבֶל אֵין הַשְּׁגָתָם כְּהַשְּׁגָתוֹ. דְתַאגִּי ר' פְּרוֹסְפֵדַי, הַשְּׁגָת הַמְּלֶאכִים הִיא הַשְּׁגָה
 גְּדוֹלָה, מֵה שְׁאִין כֵּן לְמִטָּה מֵהֶם.

(סא) הַשְּׁגָה שְׁנִיָּה הִיא, הַשְּׁגָת הַשָּׁמַיִם, שְׁמִשְׁגִּים הַשְּׁגָה, מֵה שְׁלִמְטָה מֵהֶם
 אֵין מְשִׁגִּים כְּמוֹתָם. הַשְּׁגָה שְׁלִישִׁית, הִיא הַשְּׁגָת הַמְּדַרְגָּה הַתְּחִתוֹנָה ״ אֲשֶׁר מֵעַפָּר
 יִסּוּדָה, וְהִיא הַשְּׁגָת בְּנֵי אָדָם, מֵה *) שְׁאִין מְשִׁגִּין שְׁאָר הַנְּבִרָאִים.

(סב) וּכְנַגְד שְׁלֵשׁ מַעְלוֹת הַלָּלוּ, יֵשׁ בְּאָדָם שְׁלֵשׁ צוּרוֹת וּנְפִשׁוֹת. צוּרָה
 הָרֵאשׁוֹנָה הִיא הַנְּפִשׁ הַשְּׁכֵלִית. הַשְּׁנִיָּה, הִיא הַנְּפִשׁ הַמְּדַבְּרָת. הַשְּׁלִישִׁית, הִיא
 הַנְּפִשׁ הַבְּהִמִית, הַמְּתַאֲוֶת תְּאוֹת, וְהִיא הַנְּפִשׁ אֲשֶׁר תִּמְעוֹל מֵעַל.

(סג) וְאִיתִימָא הַכִּי, הַנְּפִשׁ הָרֵאשׁוֹנָה הִיא נְפִשׁ הַבְּהִמִית, כְּנַגְד הַמְּדַרְגָּה
 הַתְּחִתוֹנָה שְׁאִמְרָנוּ. נְפִשׁ הַמְּדַבְּרָת, כְּנַגְד הַשָּׁמַיִם, שְׁהִיא מַעְלָה יְתִירָה עַל

מסורת זוהר (תהלים קד) ב"א רפ צ"ג. U
 U נ"א האור (קראקא). U נ"א מדכתיב ול"ג דתנינן (קראקא).
 P נ"א כלומר (קראקא). צ נ"א ל"ג ס"ד כמוהו אלא
 (קראקא). Q נוסח אחר ושרוב גופו (קראקא). R נוסח אחר נפשות (דפוסים הראשונים).

חלופי גרסאות

הסולם

מאמר ב' יהי אור
 פירושו, שאינו תלוי בו, שפעם יש לו ג"ר ופעם אין לו ג"ר. וז"ש גדול התוספת, דהיינו הג"ר שיצאו ביהי אור, מהאור, דהיינו מן הו"ק שיצאו ביהי אור, ואע"פ שהו"ק הם עיקר ז"א, והג"ר אינם אלא תוספת, בכל זאת אור התוספת גדול מאור העיקרי. וכל זה הוא אור של עולם האצילות, וז"ש, וזהו העומד מאחורי הפרגוד, דהיינו למעלה מן המסך המפריד בין אצילות לעולמות התחתונים ממנו.
 (ס) דתנינן מאי דכתיב וכו': שלמדנו, מה שכתוב, עוטה אור כשלמה, מלמד שעשה הקב"ה שאר המלאכים באותו האור הראשון של ז"א, מאותו האור ממש. והיעלה על דעתך שהוא כמוהו, שהרי יש מסך ופרסא המבדלת בין האצילות לעולם המלאכים, אלא מה הוא דבר מוכדל ומושכל, כך שאר המלאכים דברים מוכדלים ומושכלים, אבל אין השגתם כהשגתו. כי הפרגוד מחשיך עליהם. שר' כרוספדאי למד, השגת המלאכים היא השגה גדולה, מה (דפוי' דף ח' טור ד' *) דף ט' טור א')

שאינו כמוה למטה מהם. אבל השגתם קטנה ממה שלמעלה מהם.
 (סא) השגה שנייה היא וכו': השגה שנייה, היא השגת השמים, שהם משיגים השגה, מה שלמטה מהם אין משיגים כמותם. השגה שלישית, היא השגת המדרגה התחתונה, אשר מעפר יסודה, והיא השגת בני אדם, מה שאין משיגים שאר הנבראים שבעוה"ז.
 (סב) וכנגד שלש מעלות וכו': וכנגד ג' מעלות אלו, יש באדם שלש צורות נפשיות. צורה הראשונה, היא נפש השכלית, שהיא כנגד אור האצילות. השנייה, היא נפש המדברת, שהיא כנגד השגת השמים. השלישית, היא הנפש הבהמית המתאוה תאוה שהיא כנגד השגת בני אדם. והיא הנפש אשר תמעול מעל.
 (סג) ואיתימא הכי הנפש וכו': ויש אומרים כך. הנפש הראשונה היא נפש הבהמית, כנגד המדרגה התחתונה שאמרנו, שהיא השגת בני אדם. נפש המדברת כנגד השגת

קלו מדרש בראשית הנעלם
הראשונה. נפש השכלית, כנגד מדרגת המלאכים, שהיא המעלה העליונה
על כל אלה.

מאמר יהי רקיע

שסד) ויאמר אלהים יהי רקיע בתוך המים, ויהי מבדיל בין מים למים.
ו' אלעזר פתח, א' אלהים אלי אפה אשחרך, ת"ח, שאין מקום בעולם פנוי בלא
מים, מפני שהארץ תלויה על המים. שנאמר, פ' כי הוא על ימים יסדה ועל
נהרות יכוננה. וזכי תעלה על דעתך, שהמים הם מתחת לארץ, והארץ שהיא
כבדה מכל היסודות ועומדות על המים. א' אלא ב' שהמים על ג' הארץ,
ולמעלה לשמים.

ססה) א"ל רב חסדא והא כתיב המים אשר מעל לרקיע. א"ל, לאו האי,
אלא כתרגומו, במציעות מ"א, שהרקיע מבדיל ביניהם. כי המים אחדים היו,
אבל מפני שנכנס הרקיע באמצע, נחשבו כשנים. והרקיע כדור, וזא במימי
אוקיינוס, כמבדיל בין המים, נמצאו מים ממעל, ומים מתחת.

שסו) א"ר יהודה, רקיעים הם הסוככים, לפעמים ממזרח למערב, ולפעמים
ממערב למזרח, ובאים באמצע הים, ומבדילים ביניהם. וזהו ויבדל בין המים.

שסז) ומפני מה מי הים מלוחים. מפני חמימות הרקיע ורתיחתו. בא וראה,

חלופי גרסאות

ר נ"א ל"ג וכי (קראא). ש נ"א שהם (קראא). ת נ"א
העומדות (דפוסים הראשונים נ"א עומדת (וינציא). א ה"ג
דפוס מונקאטש בשאר הדפוסים ל"ג אלא. ב נ"א שהמים
עלו למעלה לשמים (קראא). ג נ"א ל"ג הארץ (וינציא).

מסורת הזהר

9) (בראשית א) לעיל אות י צ"ט צ) (תהלים סג) תרומה
פד צ"ח. ה) (שם כד) נח סב צ"ה.

הסולם

יהי רקיע

אומר, שהם בין הארץ לשמים. א"ל, אין זה
אלא כתרגומו, במציעות מ"א, שהרקיע מבדיל
ביניהם. כי המים אחדים היו, אבל מפני
שנכנס הרקיע באמצע, נחשבו כשנים. והרקיע
הוא כדור, וזא במימי אוקיינוס כמבדיל בין
המים. נמצאו מים ממעל ומים מתחת.

שסו) א"ר יהודה רקיעים וכו': אר"י,
הרקיעים הם הסוככים, לפעמים ממזרח
למערב, ולפעמים ממערב למזרח, ובאים
באמצע הים ומבדילים ביניהם. וזהו ויבדל
בין המים.

שסז) ומפני מה מי וכו': ומפני מה
מי הים מלוחים. הוא מפני חמימות הרקיע
ורתיחתו. בא וראה, קדירה העומדת על האור,
וכל מה שמתעכבת על האור, התבשיל נמלח
יותר, מרוב חמימות האש. וא"ר יהודה, אם
הרקיע

מאמר ב'

השגת השמים, היא מעלה יתירה על
הראשונה. נפש השכלית, היא כנגד מדרגת
המלאכים, שהיא המעלה העליונה על כל
אלה.

מאמר יהי רקיע

שסד) ויאמר אלקים יהי וגו': ר'
אלעזר פתח, אלקים אלי אתה אשחרך. ת"ח
אין בעולם מקום פנוי בלי מים, מפני שהארץ
תלויה על המים. שנאמר, כי הוא על ימים
יסדה ועל נהרות יכוננה. וכי תעלה על דעתך
שהמים הם מתחת לארץ, והארץ שהיא כבדה
מכל היסודות עומדת על המים. אלא שהמים
הם על הארץ ולמעלה לשמים. כלומר שהמים
הם על הארץ. ונמצאים בין הארץ לשמים.

ססה) א"ל רב חסדא וכו': א"ל ר"ח,
והרי כתוב המים אשר מעל לרקיע. ואתה

(דפו"י דף ט' טור א')

קלז מדרש בראשית הנעלם
 קְדִירָה הַעוֹמֶדֶת עַל הָאוֹר, וְכֹל מִה שֶׁמֵּתַעַכְבֶּת עַל הָאוֹר, יוֹתֵר הַתְּבַשִּׁיל נִמְלַח מְרוֹב חֲמִימוֹת הָאֵשׁ. וְאִרְ יְהוּדָה אֶלְמָלָא הִרְקִיעַ הָיָה קָיִים בֵּין הַמַּיִם. כָּל הַמַּיִם הָיוּ נִקְפְּאִים בְּמַלְחָה, אֶלָּא הוֹלֵךְ וְסוֹכֵב וְאֵינוֹ מִתְקַיֵּים בֵּין הַמַּיִם.
 שסח) אר"י, בא וראה למה לא נאמר פי טוב בשני. מפני שענין זה חוזר על יחודו, להורות פי אין שני לנגדו, ואין טוב בשני, ע"כ נאמר ביום הראשון יום אָחַד.

שסט) דתני ר"י, למה לא נאמר ראשון במקום אָחַד. להורות, דאלו נאמר ראשון, עכ"פ הָיָה ראוי להיות שני. פי ראשון מִחֲרַת לְשָׁנִי. אָבַל אָחַד, אֵינוֹ מִחֲרַת לְשָׁנִי.

שע) רבי יהודה אומר, וְהָרִי נֶאֱמַר ה' אָנִי ה' ראשון. א"ל, דמלתיה מסייע לקמייטא, מדכתיב וְאֵת אַחֲרוֹנִים אָנִי הוּא, אַע"פ שֵׁישׁ ה' אַחֲרוֹנִים לְרֵאשׁוֹן, אָנִי הוּא. וְכִי יֵאָחֲרוֹנִים יֵשׁ לְרֵאשׁוֹן. אֵינִן. שְׁמוֹ הַמְּיֻחָד. שֶׁהוּא רֵאשׁ וּמְיֻחָד. אַחֲרִים הֵם: אֶלְ"ף דְּלִ"ת נִי"ן יו"ד, אֶלְהִי"ם, שַׁד"י, א"ל, צְבָאוֹת. וְהֵם מִתְבַּנִּים בְּיַחְדוֹ, וְהוּא הוּא יִתְבַּרְךְ מִמֶּשׁ, דְּכִתִּיב וְאֵת אַחֲרוֹנִים אָנִי הוּא.

שעא) ר' יוסי בר חלפתא, וְר' יְהוּדָה בֶּן פִּזִּי, וְר' יִצְחָק, הוּוּ אָכְלִי בְּסַעֲוֹדָתָא בְּהִילוּלָא דְרַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי שְׁמַעוֹן. ר' חֲנִיָּא בְּרָה, הָוָה יְנוּקָא, וְהָוָה יְתִיב תַּפְּזָן. א"ר יוסי לר"ש, למה לא נאמר פי טוב בשני. א"ל, מפני שלא נגמרה המלאכה בשני, וכשנגמרה בשלישי, אָמַר פִּי טוֹב תְּרֵי זְמָנִי.

מסורת זוהר (ר' ישעיה מא) לעיל אות לו צ"ע.
 חלופי גרסאות
 ד נ"א מילתא (דפוסים הראשונים). ח נ"א אחרים (דפוסים הראשונים). ו נ"א אחרים (דפוסים הראשונים). ז נ"א ל"ג הוא (קראקא) ח נ"א מלאכת המים (וויניציא).

הסולם

מאמר ב'
 הרקיע היה עומד בין המים, כל המים היו נקפאים כמלת, אלא הולך וסוכב ואינו עומד בין המים.
 שסח) אר"י בא וראה וכו': א"ר יהודה בוא וראה, למה לא נאמר כי טוב בשני, הוא מפני שענין זה סוכב על יחודו, להורות שהוא ית' אחד ואין שני לנגדו, ואין טוב בשני, ע"כ נאמר ביום הראשון יום אחד.
 שסט) דתני ר"י למה וכו': שר"י למד, למה לא נאמר יום ראשון במקום יום אחד. להורות, שאלו נאמר ראשון עכ"פ היה ראוי להיות שני. כי ראשון עושה את השני להיות ממחרתו, אבל אחד אינו עושה את השני להיות מחר אליו.
 שע) ר' יהודה אומר וכו': רי"א, והרי נאמר, אני ה' ראשון. הרי שהקב"ה נקרא (דפ"י דף ט' טור א')

יה רקיע
 גם ראשון. אמר לו, דברו מסייע להקודם. משכתוב, ואת אחרונים אני הוא, ללמד. אע"פ שיש אחרונים לראשון, אני הוא ואין שני לו. שואל, וכי אחרונים יש לראשון. ומשיב, כן, שמו המיוחד הויה, הוא ראש ומיוחד, אחרים הם, אלף דלת נון יוד, אלקים, שדי, אל, צבאות, והם מתכנים ביחודו, כלומר שיחודו מכונה בשמות האלו, והוא, הוא יתברך ממש, שכתוב ואת אחרונים אני הוא.
 שעא) ר' יוסי בר חלפתא וכו': ריב"ח, ור' יהודה בן פזי, ור' יצחק, היו אוכלים בסעודת החתונה של ר' אלעזר בן ר' שמעון. ר' חייא הגדול, היה אז ילד, והיה יושב שם. א"ר יוסי לר"ש, למה לא נאמר, כי טוב, בשני. אמר לו, מפני שלא נגמרה המלאכה בשני. כי המחלוקת לא נתבטל מטרים יום השלישי

שעב) אָמְרוּ, וְשָׁאֵל לְהָאֵי יְנוּקָא, דְּמִשְׁחָרְבַּ בֵּיהֶּמ"ק נִמְצְאָת הַנְּבוּאָה בְּפִי הַתִּינּוּקוֹת, אוֹלֵי נִמְצָא דְבַר בְּפִיו. א"ל חֵיִיא בְּרִי, אֵימָא לָן, לְמָה לָא נֶאֱמַר פִּי טוֹב בְּשֵׁנִי. אָמַר לְהֶם, מִפְּנֵי שְׂאִין טוֹב אֶלָּא בְּאַחַד. אֲתָא רַבִּי שְׁמַעוֹן וּנְשָׁקִיָּה, קָרִי עֲלֵיהּ ^ט הִנֵּה נִתְּתִי דְבָרֵי בְּפִיךָ ^ט.

שעג) אָמְרוּ שְׁעֵתָא קְיִימָא יְלִיהּ, וְשָׁאֵל בֵּיהּ, כְּאָמְרוּ לִיהּ, ^ז מֵאֵי ^ח וְאוּהֲבִיּוּ כְּצֵאת הַשְּׁמֶשׁ * בְּגִבּוֹרְתוֹ. מַה שְּׁבַח ^ו הוּא זֶה לְצַדִּיקִים. א"ל, מַה הַשְּׁמֶשׁ כְּשִׁוּצָא בְּגִבּוֹרְתוֹ, אֵית דְּבַחְחֵי בֵּיהּ, וְאֵית דְּלָא בְּדַחֵי בֵּיהּ. כְּךָ הַצַּדִּיקִים, צַדִּיקִים כְּמוֹתֶם, יִשְׁוּ, וְהִרְשָׁעִים לֹא יִשְׁוּ. אֵית לְמֵאן דְּעֵבִיד רְפוּאָה, וְאֵית לְמֵאן דְּלָא עֵבִיד. כְּךָ הַצַּדִּיקִים, יִהְיוּ רְפוּאָה לְטוֹבִים. וּמִכְּהָ לְרָשָׁעִים.

שעד) אָמְרוּ לִיהּ, חֵיִיא בְּרִי, לְמָה לָא נִזְכָּר שֵׁם הַמִּיּוֹחַד בְּמַעֲשֵׂה בְּרֵאשִׁית, אָמַר לוֹן, אֵין נָאָה לְמַלְךְ הַכְּבוֹד לְהַזְכִּיר שְׁמוֹ עַל הַמַּתִּים, וְעַל דְּבַר הַנְּאָבָד. כְּדִי שְׁלֹא יֵאמְרוּ, כְּשֵׁם שְׁכָל הַבְּרִיּוֹת שְׁבָרָאם הֵם כְּלִים וְנֶאֱבָדִים, כְּךָ שְׁמוֹ יַחֲוִי. וְלֹא הַזְכִּיר שְׁמוֹ הַמִּיּוֹחַד, עַד שְׁנִבְרָאוּ כָּל הַבְּרִיּוֹת שְׁהֵם כְּלִים וְנֶאֱבָדִים. וְלֵאחֶר כֵּן, הַזְכִּיר שְׁמוֹ עַל דְּבַר שֶׁהוּא קִיִּים לְעוֹלָם וְלְעוֹלָמֵי עוֹלָמִים, שְׁנֶאֱמַר ^א בְּיוֹם עֲשׂוֹת ה' אֱלֹהִים אֶרֶץ וְשָׁמַיִם. וּמִשָּׂאֵר כָּל הַבְּרִיּוֹת שְׁבָרָא לֹא הַזְכִּיר בְּכֵאֵן, אֶלָּא דְּבַר הַקִּיִּים, וְלֹא נֶאֱמַר בְּיוֹם עֲשׂוֹת ה' אֱלֹהִים, אֶרֶץ וְשָׁמַיִם אָדָם וְחַיּוֹת וְבְהֵמוֹת וְעוֹפוֹת, שְׁהֵם דְּבָרִים כְּלִים, אֶלָּא דְּבַר הָעוֹמֵד לְעוֹלָם, וְהֵם אֶרֶץ וְשָׁמַיִם.

חלופי גרסאות

ט נ"א מוסיף ואוהביו כצאת השמש בגבורתו (קראקא).
 י נ"א לך (ורנצ'יא). כ נ"א אמר (ורנצ'יא). ל נ"א כתיב
 ואוהביו (ורנצ'יא) נ"א דכתיב ואוהביו (מונקאטש) נ"א מאי
 כצאת ול"ג ואוהביו (קראקא). ז נ"א ל"ג הוא (קראקא).
 ז ה"ג דפוס מונקאטש ובכל הדפוסים ל"ג ח"ו.

מסורת הזהר

ש (ירמיה א). ת (שופטים ה) לעיל אות רצג צ"ג.
 א (בראשית ב) הקסח"ז אות מח ז"ח טז ט"ד של"א יז
 ט"א של"ג כז ט"א שכ"ז תק"ח קב ט"ב של"ז.

הסולם

מאמר ב'

יהי רקיע

כמוהם ישישו בהם, והרשעים לא ישישו בהם
 מה השמש. יש מי שעושה לו רפואה באורו.
 ויש מי שאינו עושה לו רפואה, כך הצדיקים
 יהיו רפואה לטובים, ומכה לרשעים.

שעד) א"ל חֵיִיא בְּרִי וכו': א"ל חֵיִיא
 בְּרִי, לְמָה לָא נִזְכָּר שֵׁם הַמִּיּוֹחַד, הוּיָהּ, בְּמַעֲשֵׂה
 בְּרֵאשִׁית. אָמַר לְהֶם, אֵינוּ נָאָה לְמַלְךְ הַכְּבוֹד
 לְהַזְכִּיר שְׁמוֹ עַל הַמַּתִּים, וְעַל דְּבַר הַנְּאָבָד,
 כְּדִי שְׁלֹא יֵאמְרוּ, כְּשֵׁם שְׁכָל הַבְּרִיּוֹת שְׁבָרָאם
 הֵם כְּלִים וְנֶאֱבָדִים, כְּךָ חֲוִי שְׁמוֹ. לְפִיכָךְ, לֹא
 הַזְכִּיר שְׁמוֹ הַמִּיּוֹחַד עַד שְׁנִבְרָאוּ כָּל הַבְּרִיּוֹת
 שְׁהֵם כְּלִים וְנֶאֱבָדִים, לְאַחֵר כְּךָ הַזְכִּיר שְׁמוֹ עַל
 דְּבַר שֶׁהוּא קִיִּים לְעוֹלָם וְלְעוֹלָמֵי עוֹלָמִים,
 שְׁנֶאֱמַר, בְּיוֹם עֲשׂוֹת הוּיָהּ אֶרֶץ וְשָׁמַיִם,
 וּמִשָּׂאֵר כָּל הַבְּרִיּוֹת שְׁבָרָא לֹא הַזְכִּיר בְּכֵאֵן,
 אֶלָּא דְּבַר הַקִּיִּים, שְׁלֹא נֶאֱמַר, בְּיוֹם עֲשׂוֹת ה'
 אֶרֶץ וְשָׁמַיִם

השלישי (כמ"ש בזהר ב"א אות ט"א) וכשנגמרה
 המלאכה ביום השלישי, אמר, כי טוב, ב' פעמים.

שעב) אָמְרוּ נִשְׂאָל לְהָאֵי וכו': אָמְרוּ,
 וְשָׁאֵל לְיַלְד הַזֶּה, כִּי מִשְׁחָרְבַּ בֵּית הַמִּקְדָּשׁ
 נִמְצְאָת הַנְּבוּאָה בְּפִי הַיְלִידִים. אוֹלֵי נִמְצָא דְבַר
 בְּפִיו. אָמַר לוֹ חֵיִיא בְּרִי, אָמַר לוֹ, לְמָה לָא
 נֶאֱמַר, כִּי טוֹב, בְּשֵׁנִי. אָמַר לְהֶם מִפְּנֵי שְׂאִין
 טוֹב אֶלָּא בְּאַחַד. בֵּא ר"ש וּנְשָׁקוּ. קָרָא עֲלֵיו,
 הִנֵּה נִתְּתִי דְבָרֵי בְּפִיךָ.

שעג) אָמְרוּ שְׁעֵתָא קְיִימָא וכו': אָמְרוּ,
 הַשְּׁעָה עוֹמֵדָת לוֹ, וְשָׁאֵל בּוֹ עוֹד. אָמְרוּ לוֹ,
 מַהוּ, וְאוּהֲבִיּוּ כְּצֵאת הַשְּׁמֶשׁ בְּגִבּוֹרְתוֹ. אֵיזָה
 שְׁבַח הוּא זֶה לְצַדִּיקִים. אָמַר לְהֶם, מַה הַשְּׁמֶשׁ
 כְּשִׁוּצָא בְּגִבּוֹרְתוֹ, יִשׁ שְׁמַחִים בּוֹ, וְיִשׁ
 שְׂאִינִים שְׁמַחִים בּוֹ, כְּךָ הַצַּדִּיקִים, צַדִּיקִים
 (דפ"י דף ט' טור א' *) טור ד')

קלט הנעלם בראשית מדרש

שעה) אָמְרוּ לִיהִ, מֵאֵי דְכָתִיב ׀ וַיַּעַשׂ אֱלֹהִים אֶת הָרָקִיעַ וַיַּבְדֵּל בֵּין הַמַּיִם וגו'. מֵה צוּרָף הָיָה לוֹ לְהַקְבִּי"ה לַעֲשׂוֹת רָקִיעַ לְהַבְדִּיל בֵּין הַמַּיִם. אָמַר לְהוּ, כָּבֹד כְּתִיב ׀ כֹּל פָּעַל ה' לְמַעַנְהוּ. לֹא בָרָא הַקְבִּי"ה דְבַר שְׁלֹא לְצוּרָף. וּבָרָא הָרָקִיעַ, וּכְשֶׁהוּא חוֹזֵר אֵינוֹ חוֹזֵר אֶלָּא לַעֲתִים יְדוּעִים. וְסִילוֹן אֶחָד שֶׁל מַיִם יוֹצֵא מִתְּהוֹמוֹת, וְסִילוֹן שֶׁל מַיִם יוֹצֵא מִגֵּיהֶנּוּם, וְיוֹרֵד בְּצִינּוֹר ׀ לְסִילוֹן הַתְּהוֹם. הַהִ"ד ׀ תְּהוֹם אֶל תְּהוֹם קוֹרָא לְקוֹל צְנוּרִיף. וְהָרָקִיעַ נִכְנָס בְּאֻמְצַע מְשֻׁנְיָהֶם. וְאֵלְמֵלָא שְׁנִכְנָס בְּנִתְיָם, ׀ הָיוּ הוֹרְגִים לְשׁוֹתֵיהֶם. הַהִ"ד ׀ וַיַּבְדֵּל בֵּין הַמַּיִם אֲשֶׁר מִתַּחַת לְרָקִיעַ וּבֵין הַמַּיִם אֲשֶׁר מֵעַל לְרָקִיעַ.

שעו) ׀ א"ר יוסי האי ינוקא ברוח הקדוש אמרו, דהכי צ הויא ק ממש, דכתיב יהי רקיע בתוך המים, בתוך ממש, באמצעות מייא. בהפגס הרקיע באמצע, מחזיר המים הרעים היוצאים מגיהנם למקומן. ולא נפיק לעלמא מאינון מיא, אלא כמלא לוגא, בימי אלישע. ונאמר בהם, ׀ והמים רעים והארץ משכלת. כלומר, בשביל שהמים רעים, הארץ משכלת מבני אדם, שפלים בשבילם.

שעו) א"ר יהודה, כולא האי קרא מסהיד עליה. דא"ר יהודה, כל מה שעשה הקב"ה, לא עשה דבר לבטלה, ומפני שהיה גלוי לפניו, שאותם המים היוצאים מגיהנם, ויתערבו במים האחרים וינזיקו בריותיו. עשה את הרקיע, להפגס באמצע שניהם, להבדיל ביניהם. הה"ד ויהי מבדיל בין מים למים, בין מים

חלופי גרסאות

׀ נ"א סילון (דפוסים הראשונים). ע נ"א ל"ג היו (קראקא).
 ׀ נ"א מוסיף ת"ח א"ר (קראקא). צ נ"א הריה (דפוסים הראשונים). ק נ"א דהא ול"ג ממש (קראקא).

מסורת הזוהר

ב) (שם א) כ"א טו צ"א. ג) (משלי טז) שמות פר צ"י
 ז"ח פה ט"א שכ"ז. ד) (תהלים מב) כ"ב קסב צ"א פקודי
 נג צ"ל. ה) (בראשית א) כ"א טו צ"א. ו) (מ"ב ב).

הסולם

יהי רקיע

בין המים אשר מתחת לרקיע, שהם מימי הגיהנם, ובין המים אשר מעל הרקיע, שהם מימי התהום.

שעו) א"ר יוסי האי וכו': אר"י הילד הזה אמר הדבר ברוח הקודש. כי כך הוא ממש, שכתוב, יהי רקיע בתוך המים. בתוך ממש, דהיינו באמצע המים. כי בהכנס הרקיע באמצע, מחזיר המים הרעים היוצאים מגיהנם, למקומם. ולא יצא לעולם מאלו המים של הגיהנם, אלא כמלא לוג, בימי אלישע, ונאמר בהם, והמים רעים והארץ משכלת. כלומר, בשביל שהמים רעים, הארץ משכלת מבני אדם, כי כלים בשבילם.

שעו) א"ר יהודה כולא וכו': הזוהר אמר בשם ר' יהודה, שכל הכתוב הזה של ויעש אלקים את הרקיע וגו' מעיד על אמיתיות הפירוש הנ"ל. כי אמר ר' יהודה, כל מה שעשה הקב"ה לא עשה דבר לבטלה, ומפני

מאמר ב'

אלקים ארץ ושמים אדם וחיות ובהמות ועופות, שהם דברים כלים, אלא דבר העומד לעולם, שהם ארץ ושמים.

שעה) אמרו ליה מאי וכו': א"ל, מהו שכתוב, ויעש אלקים את הרקיע ויבדל בין המים וגו'. איזה צורך היה לו, להקב"ה, לעשות רקיע להבדיל בין המים. אמר להם, כתוב, כל פעל ה' למענהו. לא ברא הקב"ה דבר שלא לצורך. וברא את הרקיע, וכשהוא סובב, אינו סובב אלא לזמנים ידועים. וצנור אחד של מים יוצא מתהומות, שהם מים מתוקים, וצנור אחד של מים יוצא מגיהנם, שהם מים מרים ממימיים, ויורד בצינור אל הצינור של התהום, ומתערבים זה בזה. ז"ש, תהום אל תהום קורא לקול צנור. והרקיע נכנס באמצע משניהם, ואם לא היה נכנס ביניהם, כדי להפריד ולהרחיק מימי הגיהנם, היו המים הורגים את שותיהם. ז"ש, ויבדל

קמ מדרש בראשית הנעלם
הרעים, למים הטובים. ובאותה שעה ממש, שהמים יוצאים להתערב במים
הטובים, אז הרקיע חוזר ונכנס בינתים, ומחזירם לאחור.
(שעט) תא שמע, א"ר אלעזר, הני מייא דאינון לחייא עלמא, ולתקונייהון
דברייטא, היאך יתקרוץ. א"ר ברכיה, המים אשר מעל השמים, דאינון מייא טבין.
(שעט) ר' חייא בר אבא, הוה אזיל באורחא, ולאה מתקיפוטא דשמשא,
והוה צחי למשתי מיא. פגע ביהאי מדברא, ואשפח חד אילנא, יתיב תחותיה,

חלופי גרסאות
ר נ"א ומתערב (קראקא). ש נ"א כהווא (קראקא).

הסולם

מאמר ב' יהי רקיע
ומפני שהיה גלוי לפניו שאותם המים
היוצאים מגיהנם, יתערבו במים אחרים ויזיקו
בריותיו, עשה את הרקיע שיכנס באמצע
שניהם להבדיל ביניהם. ז"ש, ויהי מבדיל
בין מים למים, בין המים הרעים למים
הטובים, ובאותה שעה ממש שהמים הרעים
יוצאים להתערב במים הטובים, אז הרקיע
סובב ונכנס בינתים, ומחזיר את המים הרעים
לאחור.

(שעט) תא שמע א"ר וכו': בוא ושמע,
אמר ר' אלעזר, מים אלו שהם לחיי העולם
ולתקון הבריות איך יהיו נקראים. א"ר ברכיה,
המים אשר מעל השמים, שהם מים טובים.

(שעט) ר' חייא בר וכו': ר"ח בר אבא
היה הולך בדרך, ונתעייף מתוקף השמש, והיה
צמא לשותות מים. פגע במדבר הזה, ומצא
אילן אחד. ישב תחתיו. בעוד שנשא עינו,
ראה מעיין דק אחד של מים. שמח לשותות מהם.
ושתה מן המים והיו מרים. אמר אל משמשו,
היינו הטעם של ר' אלעזר, דא"ר אלעזר.
אין לך מים בעולם שלא יהיה בהם תמצית
מסילון של גיהנם. חוץ מבארץ ישראל. ואם
כל העולם לא היו שותים מתמצית ההיא של
ארץ ישראל, לא היו יכולים לשותות מים.

ביאור המאמר, הרקיע ה"ס הסיום החדש
שנעשה בכל מדרגה מחמת עלית המלכות
של כל מדרגה אל הבינה שבמדרגה, שאז נעשה
הסיום במקום בינה של המדרגה, ונשאר

המדרגה בכתר וחכמה וחצי בינה, ותחתיהם
הרקיע, ובינה ותו"מ של המדרגה יוצאים לחוץ
מהמדרגה, מתחת הרקיע, הרי שהרקיע בא
באמצע כל מדרגה, ומבדיל בין מים עליונים
שהם כו"ח וחצי בינה, לבין מים תחתונים
שהם בינה ותו"מ. אמנם כשם שהוא מבדיל
(דפו"י דף ט' טור ד')
ואפילו כשהרקיע הוא בגדלות שכבר החזיר
וחיבר את הבינה ותו"מ למדרגתם, אינו נשאר
עומד כך בקביעות, כי בעת שבינה ותו"מ
חוזרים למדרגתם הם נעשו קו שמאל אל
הכו"ח שנשארו במדרגה (כמ"ש בפלפלו"ס
אות ל"ד) וכו"ח אלו נחשבו לקו ימין. ואז
נעשה מחלוקת ביניהם (כמ"ש שם) וכיון
שהשמאל

מדרש בראשית הנעלם קמא
עד דזקיף צינוהי, תמא חד מעיינא תדמיא דקיק. תדי למשתי מנהון. שתי מן
מזא, ונהו מרין, אמר לשמשיה, היינו טעמא דר' אלעזר, דא"ר אלעזר, לית לך
בעלמא, דלית תמן תמציתא מההוא סילונא דגיהנם, בר ארעא דישראל. ואלמלא
דשתן כל עלמא מההוא תמציתא דארעא דישראל, לא יכיל למשתי מנייהו.

חלופי גרסאות
ת נ"א ל"ג דמיא (קראקא). א נ"א יכילנא (קראקא).

הסולם

מאמר ב' יהי רקיע
שהשמאל מתגבר לשלוט בלי ימין, ע"כ
נקפאים אורותיו (כמ"ש בוחר ב"א אות ש"א
ד"ה ימא דקאפו ע"ש) ונמשך זה עד שחזור
שליטת הימין (כמ"ש שם באות ש"ב) מסטרא
דצפון, דהיינו בשליטת השמאל גלידי מייא,
המים נקרשים. ומסטרא דדרום, דהיינו
בשליטת הימין, משתין ונגדין, המים נמסים
ונזלים.

בינה ותו"מ שנפלו למקום דיני הגיהנם נעשו
למים הרעים.

וה"ש (באות ש"ע) וברא הרקיע,
וכשברא הרקיע, יצא הרקיע ונתתקן בכל
המדרגות עד הים התחתון דהיינו שעלתה מלכות
לבינה, ודחה את בינה ותו"מ לחוץ. וכשהוא
חוזר אינו חוזר אללא לעתים ידועים,
וכשהרקיע חוזר להוציא את המלכות מבינה
להחזיר הבינה ותו"מ אל המדרגה כנ"ל, אינו
עושה זה אלא לעתים ידועות, וכיון שהים
הוא מדרגה התחתונה, נמצאים הבינה והתו"מ
שנדחו ממדרגת הים שנפלו למקום גיהנם
כנ"ל. וה"ש וסילון אחד של מים יוצאים
מתהומות דהיינו מכתר וחכמה שנשאר
במדרגת הים, שהם למעלה מרקיע. וסילון
של מים יוצאים מגיהנם שהם מבינה ותו"מ
של הים, שנפלו לדינים של גיהנם, כנ"ל.
והרקיע נכנס באמצע משניהם, דהיינו
בזמן הגדלות שנכנס באמצע ומחבר הבינה
ותו"מ עם הכתר וחכמה, ואז יורדים הדינים
של הגיהנם מבינה ותו"מ, ונמתקים המים.
ואלמלא שנכנס בינתים לחברם זה בזה,
היו הורגים לשותיהם, מחמת דיני גיהנם
שבהם. וה"ש (באות ש"ו) בהכנס הרקיע
באמצע, דהיינו כשמחבר ב' חצאי המדרגה
לאחת, שנמצא מוציא הבינה ותו"מ מגיהנם
ומחזירם למדרגתם, נמצא מחזיר המים
הרעים היוצאים מגיהנם דהיינו הדינים
שנתדבקו בבינה ותו"מ של הים למקומן.
כי בינה ותו"מ עלו ונטהרו מהם וחזרו
למדרגתם. וה"ש (באות ש"ז) ובאותה שעה
ממש שהמים יוצאים להתערב במים
הטובים, כלומר באותו הכח המערב מימי הים
בגיהנם, דהיינו המלכות שעלתה לבינה,
והורידה בינה ותו"מ לים הים לגיהנם, כנ"ל,
אז הרקיע חוזר, ומוציא המלכות מבינה
ומחזירה למקומה, והרקיע נכנס בנתים,
ומחבר הבינה ותו"מ למדרגתם ומחזירם
לאחור

וה"ש כאן (באות ש"ז) אלמלא הרקיע
היה קיים בין המים, דהיינו אם אחר שהחזיר
וחיבר את בינה ותו"מ למדרגתם שהם נעשו
קו שמאל לכוח שנשאר במדרגה, אם היה
נשאר קיים ועומד כך בשליטת קו השמאל,
הנה אז, כל המים היו נקפאים כמלח, כי
שליטת השמאל מקפיא המים, שהם האורות,
כנ"ל. אללא הולך וסובב ואינו מתקיים
בין המים, דהיינו שאינו נשאר עומד בין
המים בשליטת השמאל, אלא כמ"ש (באות
ש"ו) רקיעים הם הסובבים, לפעמים
מפזרח, שה"ס ז"א שהוא ימין, סובב אל
המערב, שה"ס המלכות, שהיא שמאל.
ולפעמים ממערב, שהיא המלכות שהיא
שמאל סובב אל המזרח שהוא ימין. כי כשכא
לשמאל נמשכת החכמה שבשמאל, אבל האורות
נקפאים, להיותם בלי חסדים, וע"כ סובב
לימין ומקבל שם חסדים. ואח"כ חוזר לשמאל
לקבל חכמה, חוזר לימין, באפן שאינו עומד
במצב אחד.

וכל זה כשהרקיע הוא בגדלות, אבל בעודו
בקטנות נמצא בו כח הסיום של המלכות
המצומצמת, שמשום זה מסיים המדרגה, ודוחה
את הבינה ותו"מ מחוץ למדרגה אל המדרגה
התחתונה כנ"ל. והנה בים התחתון, שמתחתיו
הקליפות, כשמדרגתו נחלקת מחמת הרקיע,
הדוחה את ג' בחינות בינה ותו"מ מחוץ
למדרגת הים, הם גופלים למקום הדינים
שה"ס הגיהנם, ונמצא שכוח של הים התחתון
שנשאר במדרגת הים, הם מים טובים, אבל
(דפו"י דף ט' טור ד')

קמב

מדרש

בראשית

הנעלם

שפ) א"ר הונא, האי רקיע דכתיב ויעש אלהים את הרקיע, הוא הרקיע הידוע למעלה שעל ראשי החיות. דכתיב וידמות על ראשי החיה רקיע כעין הקרח הנורא.

שפא) א"ר יצחק, האי חיות, תיה כתיב חדא, למה נאמר ראשי. א"ר הונא, באית תיה חד רבא, ושלטיטא על כל שאר חיותא קדישא, וזויהי רבךין סגיאין. ליה גרישין דזיווא סגיאין, ויכדין כתיב ראשי החיה. ודא היא החיה, דחמא יחזקאל בחיזו נבואתא. ואי סלקא דעתך דהוא החיות. ת"ש, כתיב ונארא החיות וגו', חמא האי, וחמא החיות.

שפב) האי רקיע למאי אתא. א"ר חזקיה, לאפרשא בין מלאכין קדישין דמתחות ההוא רקיעא, ובין מלאכין קדישין דזכו דאינון לעילא. הה"ד, ויעש אלהים את הרקיע ויבדל בין המים אשר מתחת לרקיע ובין המים אשר מעל לרקיע. בין המים אשר מתחת לרקיע, מלאכיא דאינון תחות ההוא רקיעא. ובין המים אשר מעל לרקיע, מלאכיא דאינון מעילא. א"ר יצחק, ש"מ דהוא פרגוד דמפסיק בינתים.

מסורת הוזהר

ז) (יחזקאל א) ב"א כח צ"א. ח) (שם) חיי שרה מב צ"ב ז"ח לט ט"ד ש"ט סג ט"ב ש"א שכ"ד.

חלופי גרסאות

ב ל"ג אית חיה (קראקא). ג נ"א מוסיף תרין רישין (מונקאטש). ד נ"א ומכדין (דפוסים הראשונים). ה נ"א דהאי (דפוסים הראשונים). ו נ"א מפסיק (קראקא).

מאמר ב'

הסולם

יהי רקיע

שפ) א"ר הונא האי וכו': אר"ה, רקיע הזה, שכתוב, ויעש אלקים את הרקיע, הוא הרקיע הידוע למעלה שעל ראשי החיות, שכתוב, ודמות על ראשי החיה רקיע כעין הקרח הנורא.

שפא) א"ר יצחק האי וכו': אר"י, הכי חיות כתוב, הלא חיה כתוב, אחת, ולמה נאמר ראשי, לשון רבים. א"ר הונא, יש חיה אחת גדולה שהיא המלכות, שהיא שולטת על כל שאר חיות הקודש, ואורותיה גדולים ורבים, לה הרבה ראשים של זיו, וע"כ כתוב, ראשי החיה. וזו היא החיה שראה יחזקאל במראה הנבואה. ואם יעלה על דעתך שהוא חיות, בוא ושמע, כתוב וארא החיות וגו'. הרי שראה את זו דהיינו חיה אחת. שהיא מלכות, וראה החיות, שהם מלאכי היצירה.

שפב) האי רקיע למאי וכו': רקיע הזה למה הוא בא, א"ר חזקיה להבדיל בין המלאכים הקדושים מתחת לרקיע ההוא, ובין המלאכים הקדושים שזכו שהם למעלה מרקיע, ז"ש ויעש אלקים את הרקיע ויבדל בין המים מתחת לרקיע ובין המים אשר מעל לרקיע, בין המים אשר מתחת לרקיע, הם המלאכים אשר

לאחור, ודיני גיהנם שנתערכו במים מחזיר לאחור, לגיהנם.

והמלכות בסוד הזווג עם ז"א שנקרא ישראל, היא נקראת ארץ ישראל. שבעת הזווג נמצאים בינה ותו"מ של כל המדרגות שנדחו מסכת עלית המלכות לבניה, חוזרים אז ומתחברים למדרגתם שמחמת זה נטהרים בינה ותו"מ של היס, ועולים מדיני גיהנם. וע"כ נבחן שטפת ההארה מזווג הזה ממתיק המים מדיני הגיהנם. וז"ש (באות שע"ט) לית לך בעלמא דלית תמן תמציתא מההוא פילונא דגיהנם, דהיינו מחמת הבינה ותו"מ שבים שנפלו לדיני גיהנם בעת קטנות. בר ארעא דישראל, חוץ מארץ ישראל שהיא ענף למלכות בעת הזווג עם ז"א הנקרא ישראל, שבעת ההיא, כבר נטהרו בינה ותו"מ דים מן הגיהנם כנ"ל. וכבר אין שם מהדינים המרים הם. וטפה מהארת הזווג ההוא מטהרת כל מימי היס כנ"ל. וז"ש, ואלמלא דשנתן כל עלמא מההוא תמציתא דארעא דישראל, שהתמצית של הארת הזווג ממתיק המים, לא יכיל לטשתי מנייהו. מחמת דיני הגיהנם המעורבים בהם.

(דפו"י דף ט' טור ד')

מתחת

מדרש בראשית הנעלם קמג
 (שפג) רבי אליעזר שאל לרפן יוחנן בן זפאי, אל, האי רקיע דאתברי בשני, מאי הוא, אל, רזא עילאָה ז הוא, דברא קב"ה ממונה תחות ידיה, ובחר ביה, ושלטיה על כל חילי שמיא, ובגין ההוא ענינא, לא נאמר פי טוב בשני. אע"פ דשולטנא יתירא אית ליה, דכולא תחות ידיה, לאחזאה לכל עלמא, דלית טיבו ויקרא ופקונא וגאונא, אלא בקודשא בריך הוא בלחודויה.

(שפד) ועוד אריב"ז, מאי דכתיב אָל גַּנַּת אַגוז וְרֵדְתִי לְרֵאוֹת בְּאֵפֵי הַנַּחַל. זהו מה שראה יחזקאל, באותו הרקיע שנברא בשני. שבראו הקב"ה, וסתמו מכל רבבות קודש שלו. ואותן העולמות דכסיף בהו קב"ה, סתמם ממנו, ויקר הדרו סתים. מאותן עולמות ולמעלה סתים. והטמין מכולם, וכולם שואלים ואומרים, איה מקום פבוד מלכותו ברוך פבוד ה' ממקומו.

(שפה) ית"ח, מאי קאמר אָל גַּנַּת אַגוז וְרֵדְתִי, בגנת אגוז לא כתיב, אלא אָל גַּנַּת אַגוז. פמאן דנחית ומקריב לגנתא, ולא עייל בה, כ"ש דלא קריב לאגוז אלא לגינה. וכ"ש דלא תזא מה שבתוך האגוז. וכ"ש דאמר לראות, ולא אמר ראיתי. פלומר לגינה שהוא חוצה, קרבתי וירדתי לראות, ולא אמר שראה אפילו הגינה שהיא חוצה.

(שפו) ועוד אריב"ז, פמה נצטער ההוא גברא, דכתיב ביה, לא כן עבדי

מסורת הזהר
 (שיר ו) ב"א קא צ"ב. (יחזקאל ג) ב"א קצר צ"ב. (במדבר יב) וירא טז צ"א ת"ז תי"ח לא:
 חלופי גרסאות
 ז נ"א ל"ג הוא (קראקא). ח נ"א מימנא (קראקא). ג נ"א ממונא (ווינציא). ט נ"א הקודש וליג שלו (קראקא). י נ"א ל"ג תי"ח מאי קאמר (קראקא). כ ג"א כל כרין (קראקא). ל ג"א ל"ג מן חוצה עד חוצה (קראקא).

מאמר
 מתחת לרקיע ההוא. ובין המים אשר מעל לרקיע, הם המלאכים שהם מלמעלה. א"ר יצחק משמע מזה, שהוא מסך המפסיק ביניהם. (שפג) ר' אליעזר שאל וכו': ר"א שאל את ר' יוחנן בן זכאי, אמר לו, רקיע הזה שנברא ביום שני מהו. אמר לו, סוד עליון הוא שהקב"ה ברא ממונה תחת ידו ובחר בו, והשליטו על כל צבאות השמים, שהוא המלאך מסטרון שר הפנים, ובשביל ענין הזה, דהיינו מחמת גודל שליטתו, לא נאמר כי טוב ביום שני, להורות, שאע"פ שיש לו שליטה יתרה, שהכל הוא תחת ידיו לא נאמר בו טוב. כדי להראות לכל העולם, שאין טוב ויקר וגאולה וגאות, אלא בהקב"ה לבדו.
 (שפד) ועוד אמר ריב"ז וכו': ועוד אמר ריב"ז, מה שכתוב, אל גנת אגוז ירדתי לראות באבי הנחל. זה הוא מה שראה יחזקאל באותו הרקיע שנברא בשני, דהיינו מ"ש, ודמות על ראשי החיה רקיע כעין הקרח הנורא.
 (דפו"י דף ט' טור ד')

יהי רקיע
 שבראו הקב"ה וסתמו מכל רבבות קודש שלו. ואותם העולמות שחשק בהם הקב"ה, סתמם ממנו ויקר הדרו סתום. ואפילו מאותם העולמות ולמעלה סתום. שהטמין אותו מכולם. וכולם שואלים ואומרים, איה מקום כבוד מלכותו. ברוך כבוד ה' ממקומו.
 (שפה) ת"ח מאי קאמר וכו': בוא וראה מה אמר, אל גנת אגוז ירדתי, שה"ס המלכות, שבה מתגלה החכמה. בגנת אגוז ירדתי לא כתוב, אלא אל גנת אגוז, דהיינו, כמי שיורד וקרב אל הגן, ואינו נכנס בו. כל שכן שאינו קרב לאגוז, שהוא ג"ר דמלכות, אלא לגינה שהוא ו"ק דמלכות. וכל שכן שלא ראה מה שבתוך האגוז. וכל שכן שאמר לראות, ולא אמר ראיתי. כלומר לגינה שהיא לחוץ דהיינו ה"ק דחכמה, קרבתי וירדתי לראות, ולא אמר שראה אפילו הגינה, שהיא לחוץ.
 (שפו) ועוד אריב"ז כמה וכו': ועוד אמר ריב"ז, כמה נצטער אותו האיש, שכתוב
 בו

קמד מדרש בראשית הנעלם
 משה בכל ביתי נאמן הוא, למחזי חד שמשא דמשמשא קמיה, ולא איתיהיבת ליה
 רשותא, דכתיב ה' הראני נא את פבודך. אריב"ז, הוא דכתיב ביה פ' פבוד אל.
 והוא מטטרו"ן נשר הפנים.

שפז) והאיך שאיל משה למחמי דא. אלא משה * סבר, פיון דתמא גופיה
 ארבעין יומין וארבעין לילין, דלא אכיל ושתי, והוי ניזון מאספקלריא דלעילא,
 סבר דכדאי הוא למישאל דא.

שפח) ומה אתיב ליה, לא תוכל לראות את פני, הוא מאריה דאפיא, ולא
 יהיב ליה רשותא, עד דנפק נשמתייה. לקיים מה שנאמר פ' לא יראני האדם
 וחי. וכל נשמתיא דצדיקיא, אתייהיב ליה רשותא למנדע, ולאדבקא מה דלא יכיל
 בצלמא דין.

שפט) ת"ר, כל יומא ויומא, קב"ה עביד מלאכין קדישין, ואילין אינון
 נשמתיהון דצדיקיא. הה"ד פ' עושה מלאכיו רוחות משרתיו אש ליהט. עשה
 לא נאמר, אלא עושה, משמע שהוא עושה בכל יום.

שצ) א"ר אבהו, לא תקשי לך האי, דהא אית מלאכים שנבראו מכסא
 הפבוד, והם שלוחים ממונים בשליחותו של הקב"ה. אי שאר מלאכיא דהו מכסא
 הפבוד פה, נשמתיהון דצדיקיא דהו מתמן, וקיימי. אורייתא, עאכו"ו דעביד להון
 קב"ה מלאכין עילאין קדישין.

שצא) א"ר פנחס, כלל הקב"ה באדם ארבעה דברים, א"ש רוח מים עפר.

מסורת זוהר
 (2) שמות ל"ג) פנחס ש"ו צ"י. (1) (תהלים יט) לעיל אות
 רצו צ"ר. (1) (שמות לג) וירא יא צ"א ז"ח כה ט"ד
 ש"ט. (10) (תהלים קד) ב"ב כו צ"ג ז"ח פא ט"א ש"ו תק"ח צט ט"ג של"א.
 חלופי גרסאות
 מ נ"א ה' (ווינציא). נ נ"א ל"ג שר הפנים (קראקא).

הסולם

יהי רקיע
 רשות לדעת ולהשיג מה שלא יכול להשיג
 בעולם הזה.
 שפט) ת"ר כל יומא וכו': שנו חכמים,
 כל יום ויום, עושה הקב"ה מלאכים קדושים,
 ואלו הם נשמות הצדיקים. ז"ש עושה מלאכיו
 רוחות משרתיו אש ליהט. עשה לא נאמר,
 אלא עושה, משמע מזה, שהוא עושה בכל יום.
 שצ) א"ר אבהו לא וכו': אר"א, לא
 יקשה לך זה, מה שהנשמות הן מלאכים
 קדושים. כי יש מלאכים שנבראו מכסא הכבוד,
 והם שלוחים ממונים בשליחותו של הקב"ה.
 אם שאר המלאכים שהם מכסא הכבוד הם
 כך, נשמות הצדיקים שהן מכסא הכבוד, וגם
 קיימו התורה, על אחת כמה וכמה, שעושה
 אותן הקב"ה מלאכים עליונים קדושים.
 שצא) א"ר פנחס כל"ג וכו': אר"פ,
 כלל הקב"ה באדם ארבעה דברים, אש רוח
 מים

מאמר ב'
 בו, לא כן עבדי משה בכל ביתי נאמן הוא,
 לראות שמש אחד המשמש לפניו, ולא ניתנה
 לו רשות. שכתוב, הראני נא את כבודך.
 אריב"ז הוא שכתוב בו כבוד אל, והוא
 מטטרו"ן שר הפנים.
 שפז) והאיך שאיל משה וכו': שואל,
 ואיך בקש משה לראות את זה. ומשיב, אלא
 משה חשב, כיון שראה עצמו מ' יום ומ'
 לילה שלא אכל ולא שתה, והיה ניזון מהמראה
 שלמעלה, חשב, שראוי הוא לבקש את זה.
 שפח) ומה אתיב ליה וכו': ומה השיב
 לו. לא תוכל לראות את פני, שהוא שר הפנים,
 ולא ניתנה לו רשות עד שיצאה נשמתו,
 לקיים מה שנאמר כי לא יראני האדם וחי.
 אבל כשאינו חי, יוכל לראות פניו. ולכל
 נשמה של צדיק דהיינו לאחר פטירתו, ניתנה
 (דפו"י דף ט' טור ד' *) דף י' טור א')

מדרש בראשית הנעלם קמה
א"ר יהודה, ונהא מהופפין אינון באורייתא. א"ל רבי פנחס, ובאורייתא איבא
אינון, א"ל הן. ואלו הן רוח א"ש מי"ם עפ"ר.

שצב) תרין אינון דאתגזרו "משמשיא מלעילא, ותרין אינון דאתגזרו
מלרע. מנ"ל, דכתיב עושה מלאכיו רוחות, הא רוח. משרתיו אש לוחט, הא
אש. יסד ארץ על מכוניה, כמשמעו. תהום כלבוש פסיתו על הרים יעמדו מי,ם,
הא מי.ם. פלהו מתחברין דא עם דא, רוח אש עפר מי.ם. א"ר פנחס, אע"ג
דמתהפכי, לית לן בה, ושפיר קאמר רבי יהודה.

שצג) וא"ר יהודה, פלהו פללם הקב"ה באדם. א"ל הקב"ה, אני בראתי
אותך עליון, והמלכתך על כל בריותי, נתתי בך כח מן המלאכים, וכח מן
המשרתים, שהם למעלה, וכח התהום, וכח הארץ, ונתתי בך שכל טהור הגזור
מכסאי, ואת חטי קדמי.

שצד) א"ר יצחק, רצה הקב"ה לעשות לאדם עליון על כל בריותיו, למהוי
יחיד בהאי עלמא, כמה דאיהו יחידאי לעילא. פיון שחטא, אמר הקב"ה, הן האדם
היה כאחד ממנו, היה בדתיו לעשותו כאחד, עכשיו, ועתה פן ישלח ידו.

שצה) א"ר יהודה, רקייע אָחד עֶשֶׂה הקב"ה, וממנו נתהוו השמים. שְׁנַאֲמַר
וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לְרַקִּיעַ שָׁמַיִם. א"ר יהודה, ולא זו בלבד, אלא כל מה שעשה
הקב"ה במעשה בראשית, לא עשה אלא דבר א' מהפל, ואותו דבר הוציא כל
פעולותיו למינו, כגון השמים, עשה ממנו אחד, אותו המשופח מכלם. וארץ
עשה אָחד.

מסורת זוהר (שם) לעיל אות שפט צ"ס. (9) (בראשית א) ב"א רצו צ"ג ו"ח י ט"ב ש"ז יג ט"א שכ"ו תק"ח קג ט"ג ש"מ ק"ב ט"ג ש"ו.
ט נ"א ל"ג והא (קראקא). ע נ"א משמשיה (קראקא). נ"א משמאי (הגהות כ"י). 9 נ"א ל"ג פנחס (קראקא).

הסולם

מאמר ב' יהי רקיע
שצג) וא"ר יהודה בלהו וכו': ואר"י,
כולם כללם הקב"ה באדם, שגופו של אדם
כלול מאש רוח מי.ם עפר. א"ל הקב"ה, אני
בראתיך עליון, והמלכתך על כל בריותי,
נתתי בך כח מן המלאכים, וכח מן המשרתים
שהם למעלה, וכח התהום וכח הארץ, ונתתי
בך שכל טהור הנחשב מכסאי, ואתה חוטא לפני.
שצד) א"ר יצחק רצה וכו': אר"י,
רצה הקב"ה לעשות האדם עליון על כל
בריותיו, שיהיה יחיד בעולם הזה כמו שהוא
יחיד למעלה. כיון שחטא, אמר הקב"ה, הן
האדם היה כאחד ממנו, היינו, שהיה בדתיו
לעשותו כאחד. עתה. ועתה פן ישלח ידו.
שצה) א"ר יהודה רקיע וכו': (א"צ
פירוש).

מאמר ב' מים ועפר. א"ר יהודה, הרי מהופכים הם
כתובים בתורה דהיינו שכתוב תחילה רוח
ואח"כ אש. א"ל רבי פנחס, והם ישנם בתורה.
א"ל כן. ואלו הן סדרם. רוח אש מי.ם עפר.
שצב) תרין אינון דאתגזרו וכו': שנים
הם, שנחצבו מהמשרתים שמלמעלה. ושנים
הם שנחצבו מלמטה. מאין לנו. שכתוב, עושה
מלאכיו רוחות, הנה רוח. משרתיו אש לוחט,
הנה אש. יסד ארץ על מכוניה, הוא כמשמעו,
כי ארץ היא עפר. תהום כלבוש כסיתו על
הרים יעמדו מי.ם, הנה מי.ם. כולם מתחברים
זה עם זה, רוח אש עפר מי.ם. א"ר פנחס,
אע"פ שסדרם נהפך, שרוח הוא מקודם ואח"כ
אש, אין לנו בזה, שאינו משנה כלום, ויפה
אמר ר' יהודה. שהם כתובים בתורה. כלומר
בכתובים.

שצו) *ת"ש, א"ר יהודה, מהכל עשה אחד, אותו המשובח מפולם, וזהו פ' הרקיע כעין הקרח הנורא, שממנו נתהוו השמים. הה"ד ויקרא אלהים לרקיע שמים. וארץ אותה המשובחת מפולן, וזו ארץ ישראל, וממנה נתהוו שאר הארצות, הה"ד *עד לא עשה ארץ וחוצות, ארץ, זו ארץ ישראל, וחוצות, שאר הארצות שכתוצה לארץ. האדם אחד, וממנו נתהוו כל השאר, דכתיב *וראש עפרות תבל. וכן כל פיוצא בזה. א"ר יצחק, מנ"ל. מהאי קרא דאמר דוד, ה' הללו את ה' מן השמים, מאותו שנעשו השמים ממנו.

שצו) ת"ר, זמנא חדא הוה אזיל רבי יוחנן למחמי לרבי שמעון, והוי רבי יוסי אזיל עמיה, א"ל רבי יוסי, לאן את אזיל. א"ל, למחמי לרבי שמעון. אמר, למארי פלוגתא דילך, את אזיל למחמי. אמר ש"מ, דרבי שמעון ו' לשם שמים קא מפליג, והואיל וכן הוא חביבותא * דליבאי * (אשתפכת ביה. ת אסכימו למייל, והוה ליליא, אמרו גיטיב ה'קא, עד דייטי נהורא, ונתעסק באורייתא, יתבו.

שצח) א"ר יוחנן, האי רקיע שנברא בשני, הוא הרקיע העליון. ותנא הוא הפגוד המפסיק בינתיים. דכתיב * וידמות על ראשי התיה רקיע כעין הקרח הנורא. ומזה הרקיע נעשו כל שאר הרקיעים, הסוככים ושאינם סוככים, וכולם אדוקים בזה הרקיע, וקרא לו רקיע, וקרא לו שמים, דכתיב * ויקרא אלהים לרקיע שמים. * על שנתהוו ממנו.

מסורת הזהר

צ (משלי ח). ק (שם). ר (תהלים קמח) פקודי עא צ"ו. ש (יחזקאל א) לעיל אות שפ צ"ו. ת (בראשית א) לעיל אות שצה צ"פ.

חלופי גרסאות

צ ג"א ל"ג ת"ש (קראקא). ק ג"א הקרח (קראקא). ר ג"א לשום (דפוסים הראשונים). ש לבאי אשתקת (קראקא). ת ג"א אשכימו (דפוסים הראשונים). א ג"א עד (קראקא).

מאמר ב'

הסולם

יהי רקיע

ולמטה זז"א, המכונה חיה, רקיע כעין הקרח הנורא. ומרקיע הזה נעשו כל שאר הרקיעים, הסוככים מימין לשמאל ומשמאל לימין (כנ"ל) אות שט"ו) ושאינם סוככים. וכולם אחוזים ברקיע הזה. וקרא לו רקיע וקרא לו שמים. שכתוב, ויקרא אלקים לרקיע שמים. משום שהשמים נתהוו מן הרקיע.

פירוש. כי הרקיע הוא סוד הפרסא המבדלת בין מחזה ולמעלה למחזה ולמטה, שבקטנות מתחברת שם המלכות עם הבינה, ובגדלות הרקיע מוריד המלכות מבינה, ויוצא עי"ז קו השמאל. ומשום זה נתקן הרקיע ביום השני למעשה בראשית, שהוא קו שמאל. ומרקיע הזה נתהוו השמים, שה"ס קו האמצעי, שהוא המתקן ומיחד הימין ושמאל (כנ"ש) בזהר ב"א אות נ' ע"ש כל ההמשך) וא"כ קשה למה קורא הכתוב את הרקיע שמים. וז"ש, וקרא לו רקיע וקרא לו שמים, דכתיב,

ויקרא

שצו) ת"ש א"ר יהודה וכו': בוא ושמע (א"צ פירוש).

שצו) ת"ר זמנא חדא וכו': שנו חכמים, פעם אחת היה הולך ר' יוחנן לראות את ר' שמעון. והיה ר' יוסי הולך עמו. א"ל ר' יוסי, אנה אתה הולך. א"ל, לראות את ר' שמעון. אמר, לבעל מחלוקת שלך אתה הולך לראותו. אמר, משמע מזה, שר' שמעון לשם שמים הוא חולק, ומשום זה אהבת לבי נמצאת בו. הסכימו ללכת. והיה לילה. אמרו נשב כאן, עד שיבא אור הבוקר, ונעסוק בתורה. ישבו.

שצח) א"ר יוחנן האי וכו': אר"י, רקיע הזה שנברא בשני הוא רקיע העליון, הרקיע שבז"א העומד במקום החזה. ולמדנו, הוא המסך המפסיק בינתיים, שמפסיק בין מחזה ולמעלה בין מחזה ולמטה, שכתוב, וידמות על ראשי החיה, שהיא המלכות העומדת מחזה (דפו"י דף י' טור א' * טור ב')

מדרש בראשית הנעלם קמו
 (שצט) עד דהוּ יתְבִי, קְרִיב בְּרִיָּה דְר' יוֹסִי לְאַבְוּהִי, א"ל הַאי דְאָמַר שְׁלֵמָה,
 «וְאַתָּה תִּשְׁמַע הַשְּׁמַיִם מְכוּן שְׁבַתְךָ, הוּל"ל מִן הַשְּׁמַיִם. שְׁמַע רַבִּי יוֹחָנָן, א"ל
 אִימָא בְּרִי אִימָא, דְּמַלְהָ דְּפוּמְךָ מְלָה קְדִישָׁא הִיא. א"ר יוֹסִי, הַאי פְּסוּקָא בְּשָׂאִיל,
 וְאַתָּה תִּשְׁמַע הַשְּׁמַיִם מְכוּן שְׁבַתְךָ. מִן הַשְּׁמַיִם הוּל"ל.
 (ת) א"ל רַבִּי יוֹחָנָן, מְקַרָּא חֲסֵר הוּא, כְּמוֹ שְׁוַעַת עֲנִיִּים, הָוָה לִיה לְמִימַר
 גִּמְן עֲנִיִּים. וְכֵן צַעֲקַת עֲנִיִּים, וְכֵן הִרְבָּה. קְרִיב לְאַבְוּהִי, וְא"ל מְלָה שְׁמַעְנָא בֵּיה,
 א"ל רַבִּי יוֹחָנָן, אִימָא בְּרִי אִימָא.
 (תא) אָמַר, שְׁמַעְנָא דִּי בְּעִידְנָא דִּי בְּעוֹן יִשְׂרָאֵל צְלוּתְהוֹן וּבְעוּתְהוֹן בְּבִתִּי
 דְּצְלוּתְהוֹן, הַמְטַטְרוּן מְאִרִי דְאִפְיָא, גִּטִּיל כֹּל צְלוּתְהוֹן דְּיִשְׂרָאֵל יוֹסְלִיק לְהוּ
 וּבְהַאי רְקִיעַ, וְכַד בְּעִי קַב"ה לְאַשְׁגַּחַא בְּזְכוּתְהוֹן דְּיִשְׂרָאֵל, מְעִינ בְּהַהוּא רְקִיעַ
 דְּאַתְקְרִי שְׁמַיִם, דְּתַמְן בְּעוּתְהוֹן דְּיִשְׂרָאֵל, וּמְרַחֵם עֲלֵיהוּ. דְּכַתִּיב וְאַתָּה תִּשְׁמַע
 הַשְּׁמַיִם, מִמֶּשׁ. כֵּן אָמַר דּוּד, הִלְלוּ אֵת ה' מִן הַשְּׁמַיִם, דְּתַמְן הוּא תוֹשְׁבַתְחָתָא
 דְּיִשְׂרָאֵל. אָתָּא ר' יוֹחָנָן וּנְשָׁקִיָּה עַל רִישִׁיהָ, וּבְכַרְבִּיהָ, אָמַר מְרַגְלָא הֵדָּא הָוּת
 תַּחְתּוֹת יְרִידָא, מְרַגְלָא תְּהָא בְּדַרְדָּרָא.
 (תב) א"ר יִצְחָק, ת"ח, עֲבִיד קַב"ה הֲרַקִּיעַ הָזָה, וְעֲבִיד מְגִיָּה שְׁמַיִם, דִּי מְמַנְן

מסורת הזהר
 (א) (מ"א ח) פנחס קצב צ"ג.
 ב ג"א מוסיף קא שאיל (קראקא). ג ג"א מוסיף שועה מן
 (מונקאטש). ד ג"א צלותא (דפוסים הראשונים). ה ג"א
 דמטטרוין (דפוסים הראשונים). ו ג"א סליק (דפוסים הראשונים). ז ג"א מוסיף ומתח להו בהאי (דפוסים הראשונים) ג"א
 ומנח להו בהאי (מונקאטש). ח ג"א וכן (דפוסים הראשונים).

מאמר ב' הסולם יהי רקיע
 (תא) אמר שמענא די וכו': אמר,
 שמעתי, שבשעה שישאל מבקשים תפלותיהם
 ובקשותיהם בבית תפלתם, מטטרוין שר הפנים
 לוקח כל תפלותיהם של ישראל ומעלה אותן
 לרקיע הזה. וכשרוצה הקב"ה להסתכל בזכותם
 של ישראל, הוא מתבונן ברקיע ההוא הנקרא
 שמים, ששם תפלתם של ישראל, ומרחם
 עליהם, שכתוב, ואתה תשמע השמים. השמים
 ממש, ששם נשמעת תפלתם. כן אמר דוד,
 הללו את ה' מן השמים. ששם הוא תשבחות
 של ישראל. בא ר' יוחנן ונשקו על ראשו
 וברכו. אמר מרגלית אחת היתה תחת ירך.
 מרגלית תהיה בדורו שלך.
 (תב) א"ר יצחק ת"ח וכו': אר"י, בוא
 וראה, עשה הקב"ה את הרקיע הזה, ועשה
 ממנו את השמים, שהם ממונים תחת הרקיע.
 הרקיע הוא למעלה, והשמים הם למטה. ועשה
 תחת השמים האלו, שמים אחרים, הנקראים
 רקיע השמים, שבו ממונים כל הנרות
 המאירים.
 ויקרא אלקים לרקיע שמים, על שנתהוו
 ממנו. כי כל הכח של קו האמצעי ליחד
 ימין ושמאל זה בזה, הוא לוקח מן הרקיע
 שה"ס הפרסא (כנ"ל אות שע"ט) ולפיכך נקראים
 השמים שהם קו האמצעי, על שם הרקיע.
 משום שממנו לוקח כחו.
 (שצט) עד דהוּ יתְבִי וכו': בעוד שהיו
 יושבים נגש בנו של ר' יוסי לאביו. א"ל זה
 שאמר שלמה, ואתה תשמע השמים מכוון
 שבתך. היה צריך לומר, מן השמים. שמע ר'
 יוחנן, א"ל אמור בני אמור, כי הדבר שבפיך
 דבר קדוש הוא. אר"י, פטוק זה שאל, ואתה
 תשמע השמים מכוון שבתך, היה לו לומר,
 מן השמים.
 (ת) א"ל רבי יוחנן וכו': א"ל ר"י,
 הוא מקרא חסר. כמו שועת עניים, שהיה לו
 לומר מן עניים. וכן צעקת עניים. וכן הרבה.
 נגש הילד לאביו ואמר לו, דבר שמעתי בזה,
 א"ל ר' יוחנן, אמור בני אמור.
 (דפוס דף י' טור ב')

קמח

מדרש

בראשית

הנעלם

תְּחִינָה, רְקִיעַא לְעֵילָא, וְשָׁמַיָא לְתַתָּא. וְעַבְדֵי תְּחִינָה אֵלֵינוּ, שְׁמַיָא אֲחֵרֵינוּ,
וְדַתְּקֵינוּ רְקִיעַא הַשְּׁמַיִם, דְּמִמֶּנּוּ בֵּיהּ יְכָל בּוֹצִינֵינוּ דְּנִהְרֵינוּ.

תג) ת"ח בין רְקִיעַא דָא, דַּאֲתַקְרֵי רְקִיעַא הַשְּׁמַיִם, עַד הָרְקִיעַא הַנְּטוּי עַל
הַחַיּוֹת, אֵית תְּלַת מָאָה וְתַשְׁעִין רְקִיעֵין אֲחֵרֵינוּ, וְשִׁבְעַת אֲלָפִין וְאַרְבַּע מָאָה וְחֲמִשִּׁין
חֻלְקִין, סְמִכִין אֲתֵרֵין דְּבוֹצִינֵינוּ אֲחֵרֵינוּ, וּמֵאֵלֵינוּ בּוֹצִינֵינוּ נְטִיל קב"ה וְאַנְחָה בְּהַאי
רְקִיעַא דְּשָׁמַיָא, לְאַנְהָרָא עַל אַרְעָא.

מְאָמַר תּוֹצֵא הָאֲרָץ נְפֹשׁ חַיָּה

תד) פְּרָשָׁה ד' וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים תּוֹצֵא הָאֲרָץ נְפֹשׁ חַיָּה לְמִינָהּ. רַבִּי יְבֹא פְתַח

מסורת הוזהר

(1) (בראשית א) ב"ב קב צ"ב.

חלופי גרסאות

ט נ"א דיתקרון (קראקא). י נ"א מבוצינייא (קראקא). כ נ"א
ל"ג דא (קראקא). ל נ"א בו (קראקא).

הסולם

מאמר ב'

יהי רקיע

כי העשר האחרונות שהן מלכות דמלכות
חסרות. ובכל ספירה מאלו יש בחינת רקיע,
וע"כ הם שלש מאות רקיעים כנגד נה"י,
וצ' רקיעים כנגד המלכות. וז"א עצמו נחלק
לימין ושמאל, שמצד ימין שבו מושפעים
חסדים אל המלכות ומצד שמאל שבו מושפעת
חכמה אל המלכות.

ח"ש, בין רְקִיעַא דָא, דַּאֲתַקְרֵי רְקִיעַא
הַשְּׁמַיִם, דֵּהֵינּוּ יִסּוּד דו"א, עַד הָרְקִיעַא
הַנְּטוּי עַל הַחַיּוֹת, שֶׁהוּא הָרְקִיעַא שֶׁבְּבִינָה,
אֵית ש"צ רְקִיעֵין אֲחֵרֵינוּ, דֵּהֵינּוּ נִהי"מ
דְּבִינָה, מִפְּסִיקוֹת בֵּין הָרְקִיעַא דְּבִינָה, לְזו"א,
שֵׁשׁ בָּהֶם ש"צ רְקִיעֵין כְּנִיל. וְזו" אֲלֵפִין, הֵם
ז"ת דְּחִכְמָה, הַמוֹשְׁפָעִים מִשְׁמַאל דו"א, וְתו"נ
חֻלְקִים, הַמוֹשְׁפָעִים מִימֵין דו"א, שֶׁהֵם חֲסִדִּים.
כִּי ה' חֲסִדִּים הֵם בּו"א שֶׁה"ס חֲגִית נִי"ה,
וּמְחַצֵּית הָאֲחֵרֹנָה דֵּהוּד חֲסִדָּה, מִשּׁוּם שֶׁשֶׁם
מַלְכוּת דְּמַלְכוּת, ח"ש, סְמִכִין אֲתֵרֵין בּוֹצִינֵינוּ
אֲחֵרֵינוּ, שֶׁהֵם יִמִּין וּשְׁמַאל דו"א, שׁוֹ
אֲלָפִין סוּמְכִים עַל שְׁמַאל דו"א, וְתו"נ חֻלְקִים
עַל יִמִּין דו"א. וְכֹל אֵלוֹ, שֶׁהֵם ש"צ רְקִיעֵים,
ח' אֲלָפִין וְתו"נ חֻלְקִים מִפְּסִיקִים בֵּין רְקִיעַא
הַעֲלִיּוֹן שֶׁהוּא בְּבִינָה, לְבֵין רְקִיעַא הַשְּׁמַיִם שֶׁהוּא
יִסּוּד דו"א. וּמֵאֵלֵינוּ בּוֹצִינֵינוּ, שֶׁהֵם יִמִּין
וּשְׁמַאל דו"א נְטִיל הַקְּבִי"ה, שֶׁהוּא ז"א, וְאַנְחָה
בְּהַאי רְקִיעַא דְּשָׁמַיָא, שֶׁהוּא יִסּוּד דו"א,
לְאַנְהָרָא עַל אַרְעָא, שֶׁהִיא הַמַּלְכוּת.

פירוש. הרקיע הראשון שעשה הקב"ה,
הוא בבינה, דהיינו בחוזה דישו"ת. ומתחתיו
נעשה השמים, שהם ז"א העומד מחוזה דישו"ת
ולמטה ובסיום ז"א הוא רקיע השמים, שהם
יסוד דו"א. ח"ש, רְקִיעַא לְעֵילָא בְּבִינָה,
וּשְׁמַיָא לְתַתָּא, שֶׁהֵם ז"א שְׁנִקְרָא שְׁמַיִם וְהֵם
לְמַטָּה מְבִינָה. וְעַבְדֵי תְּחִינָה אֵלֵינוּ שְׁמַיָא
אֲחֵרֵינוּ, וְכו', הֵינּוּ יִסּוּד דו"א, דְּמִמֶּנּוּ בֵּיהּ
כָּל בּוֹצִינֵינוּ דְּנִהְרֵינוּ, כִּי כֹל הָאוֹרוֹת הַיּוֹצֵאִים
מִזו"א הֵם יּוֹצֵאִים דְּרַךְ יִסּוּד דו"א (ע"י לְפָנֵינוּ
בְּאוֹת תַּקְט"ט).

תג) ת"ח בין רְקִיעַא דָא, בּוֹא וְרָאָה
בֵּין רְקִיעַא הַזֶּה שְׁנִקְרָא רְקִיעַא הַשְּׁמַיִם, שֶׁהוּא
יִסּוּד דו"א. עַד הָרְקִיעַא הַנְּטוּי עַל הַחַיּוֹת, שֶׁהוּא
הָרְקִיעַא שֶׁבְּבִינָה, הַנְּטוּי עַל חֲגִית דו"א. הַנְּקִרָאִים
חַיּוֹת. יֵשׁ ש"צ רְקִיעֵים אֲחֵרִים, ח' אֲלָפִים
וְתו"נ חֻלְקִים סוּמְכִים עַל שְׁנֵי נְרוֹת אֲחֵרִים,
שֶׁהֵם יִמִּין וּשְׁמַאל דו"א. וּמֵאֵלוֹ הַנְּרוֹת לִקַּח
הַקְּבִי"ה וְהִנִּיחַ בְּרְקִיעַא הַזֶּה שֶׁל הַשְּׁמַיִם, שֶׁהוּא
יִסּוּד דו"א. לְהַאֲרִי עַל הָאֲרָץ. שֶׁהִיא הַמַּלְכוּת.

פירוש. בין הרקיע העליון שהוא בחוזה
דבינה, או השמים שהם ז"א, יש ארבע בחינות,
שהן נצח, הוד, יסוד ומלכות דבינה, העומדות
תחת הרקיע דבינה, ולמעלה מז"א הנקרא
שמים. ובהיות הספירות דבינה בחשבון מאות,
שכל ספירה כלולה מעשר, שכל אחת מעשר
כלולות ג"כ מעשר, ע"כ נבחנום לארבע מאות
ספירות, ובהיותן חסרות המלכות דמלכות,
שהיא בחינת מנועולא, שהיא גנוזה בנהי"מ,
נמצא שאין בספירת המלכות מאה ספירות,
אלא צ' ספירות, שהם ט"ס ראשונות דמלכות.

מאמר תוצא הארץ נפש חיה

תד) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים תּוֹצֵא הָאֲרָץ נְפֹשׁ חַיָּה וְגו':
רבי בא פתח במקרא הזה, לא כאלה חלק
יעקב

(דפ"י דף י' טור ב')

מדרש בראשית הנעלם קמט
בְּהַאי קָרָא, ^ט לֹא כְּאַלְהָהּ חִלְקֵי יַעֲקֹב כִּי יוֹצֵר הַכֹּל הוּא. ת"ח, כְּשֶׁבְרָא הַקִּבְ"ה אֶת
הָעוֹלָם, צָפָה וְרָאָה, שְׁעֵתִידִין יִשְׂרָאֵל לְעֲמוּד וּלְקַבֵּל תּוֹרָתוֹ, וְגִזַּר מִכֶּסֶּאֱוֹ כָּל אוֹתָם
הַנְּשֻׁמּוֹת הָעֲתִידוֹת לְהִנְתֵּן בָּהֶם.

(תה) וְעָשָׂה לְמַעַלְהָ אוֹצֵר א', ^ט אֲשֶׁר כָּל הַנְּשֻׁמּוֹת הַגְּזוּרוֹת מִכֶּסֶּאֱוֹ, עוֹמְדוֹת
שָׁם. וְקָרָא לוֹ גּוֹפֵי הַנְּשֻׁמּוֹת. וְלָמָּה נִקְרָא גּוֹף הַנְּשֻׁמּוֹת. א"ר בָּא, מִפְּנֵי שֶׁכָּל
הַנְּשֻׁמּוֹת כְּשִׁיּוּצָאוֹת מִן הָעוֹלָם הֵזָה, עוֹשָׂה לָהֶם הַקִּבְ"ה יְדִיוֹקָנָא שֶׁל גּוֹפּוֹת, כְּמוֹ
שֶׁהָיוּ בְּזָה הָעוֹלָם, וּמִנִּיחָם בְּזָה הָאוֹצֵר.

(תו) וְזֶה הָאוֹצֵר, בְּאֵיזָה מְקוֹם הוּא. א"ר יוֹחֲנָן א"ר יַצְחָק, בְּמְקוֹם שֶׁגִּנְזֵי
^ט גְּשָׁמִים שָׁם, וְגִנְזֵי חַיִּים טוֹבִים, וְנִקְרָא עֲרֻבוֹת. וּבְעֲרֻבוֹת יֵשׁ גִּנְזֵים הַרְבֵּה, וְגִנְזֵי
הַנְּשֻׁמּוֹת שָׁם. וְהָא אָמַר רַבִּי בָּא שְׂאוּצֵר אֶחָד הוּא, וְהֵכָא תְּנִינָן גִּנְזֵים.

(תז) א"ר יוֹחֲנָן, לֹא תִקְשִׁי לָךְ, שְׁנַיִם אוֹצְרוֹת הֵם: אוֹצֵר הַנְּשֻׁמּוֹת, שְׁעֵתִידִין
לְהִנְתֵּן בְּבִנְי אָדָם. דְּהָא תְּנִינָן, בְּהֵוּא צוּרָה, וּבְהֵיָא דִּיּוֹקָנָא מִמֶּשׁ, שְׁעֵתִיד
לְעֲמוּד בְּזָה הָעוֹלָם, בְּהֵוּא דִּיּוֹקָנָא ^ט הוּא שָׁם. וְנִקְרָא גּוֹף הַנְּשֻׁמּוֹת, מִפְּנֵי שֶׁעוֹשָׂה
לָהֶם גּוֹף, כְּמוֹ שְׁעֵתִידִין לְהִיּוֹת. * (ו) אוֹצֵר אֶחָד כְּנַגְדּוֹ, לְאוֹתָן הַנְּשֻׁמּוֹת שֶׁהָיוּ
בְּעוֹלָם ^ט הֵזָה, וְקִיִּימוּ הַתּוֹרָה, וְנִקְרָא גִנְזֵי חַיִּי הָעוֹלָם. וְהֵיִינוּ דְּהָהּ א"ר שְׁמַעוֹן,
בְּגִנְזֵי חַיִּי עֲלָמָא תְּהָא פְּלִנְיָא, דְּנִפְיָק מִעֲלָמָא דִּין.

(תח) ת"ר, כָּל יוֹמָא וְיוֹמָא כְּרוֹזָא קָרִי, אֲתַעְרֵוּ בְּנֵי קְדִישָׁא עֵילְאַה, וְעִבְדוּ

מסורת זוהר
ג) (ירמיה') תרומה רצח צ"ה.
חיים (וינציא בשם נ"א). ע נ"א ל"ג הוא (קראקא). פ נ"א ל"ג הוה (קראקא).
מ נ"א כאשר (קראקא). נ נ"א דיוקנם (דפוסים הראשונים).
ט נ"א מתים שם גנזי חיים (קראקא) נ"א שמים שם גנזי
חלופי גרסאות

מאמר ב' הסולם תוצא הארץ נפש חיה
יעקב כי יוצר הכל הוא. בוא וראה כשברא
הקב"ה את העולם, צפה וראה, שעתידים
ישראל לעמוד ולקבל תורתו, וגזר מכסאו
כל אותן הנשמות העתידות להנתן בהם.
בישראל.

(תה) ועשה למעלה אוצר וכו': ועשה
למעלה אוצר אחד, אשר כל הנשמות הגזורות
מכסאו עומדות שם, וקרא לו גופי הנשמות.
ולמה נקרא גוף הנשמות. א"ר בא, מפני שכל
הנשמות כשיוצאות מן העולם הזה, עושה להן
הקב"ה צורה של גופות, כמו שהיו בזה העולם,
ומניחן באוצר הזה.

(תו) וזה האוצר באיזה וכו': ואוצר
הזה באיזה מקום הוא. א"ר יוחנן א"ר יצחק,
במקום שגנזי גשמים שם, וגנזי חיים טובים,
ונקרא ערבות. ובערבות יש גנזים הרבה, ושם
גנזי הנשמות. שואל, והרי ר' בא אמר שאוצר

(תז) ת"ר, כ"ל יומא וכו': שנו חכמים,
בכל יום ויום הכרוז קורא, התעוררו בני
קדושים עליונים, ועשו עבודת אדונכם, שהבדיל
אתכם
(דפו"י דף " טור ב' * טור ג')

פולחנא דמאריכוון, דאפריש לכון מן שאר עמין, ויהב בכון נשמתא קדישא, דאתגזרת מפורסי יקריה.

תט) א"ר ינדא, אם בן שאר עמין, נשמתהון ז מאן פאתר. אנדמן ליה רבי אלעזר, אמר, ת"ח, דכתיב ויפח באפיו נשמת חיים, דא היא נשמתא קדישא, דאתגזרת מפורסי יקרא דמלכא עילאה. מאי כתיב ביה. ויהי האדם לנפש חיה. א"ר אלעזר, זו היא הכח שניתן לבהמות ולחיות ולדגים. ושבגברא מן האדמה, דכתיב ו תוצא הארץ נפש חיה למינה.

תי) א"ר יצחק, אורייתא ת אתקבלת על אדם, ואמרת, קב"ה ברא לבני, ויהב ביה נשמתא קדישא, למנהוי ליה חיים לעלמא דאתי, והיא אתחזר בחוביה ליהוא נפשא חיייתא, דאתגזרת מן ארעא, לבעירתא ולחיייתא.

תיא) א"ר יהודה, ממשמע דכתיב ויהי האדם לנפש חיה, ויעשהו לא נאמר, אלא ויהי האדם לנפש חיה. מלמד שהוא בעצמו גרם, לחזור בלאותה נפש הגזורה מהאדמה.

תיב) א"ר יוחנן, אמר הקב"ה, אדם, אני בראתי אותך עליון על כל בריותי, ונפחתי בך נשמת חיים, הנותנת חיים לבעליה, הגזורה מכסאי. ואתה חזרת לאותה נפש חיה שבראתי מן האדמה לבהמות. חיה, מפאן ואילך, כל העוסק בתורתך, וישמור אותה, אתן לו אותה הנשמה הגזורה מכסאי, שהיא נותנת חיים לבעליה. וכל אותם שלא יעסקו בתורתך, יהיה חלקם באותה נפש חיה שבראו למען יכלו עמה.

חלופי גרסאות

ז נ"א מנן (דפוסים הראשונים). ק נ"א אתח (דפוסים הראשונים). ר נ"א שנבראו (קראקא). ש נ"א אלעזר (וויניציא). ת נ"א אתקבלא (דפוסים הראשונים). א נ"א מוסיף ויעשהו לחזור (קראקא). ב נ"א לאותו (וויניציא) נ"א אותו (קראקא).

מסורת הזהר

ד) (בראשית ב) ב"א רכ אות רנה ב"ב קלד צ"ג חיי שרה סא צ"ו ז"ח יז ט"ג שכ"ג לז ט"ג שכ"א נט ט"ג ש"א. ה) (שם) ב"א שיג צ"ב. ו) (שם א) לעיל אות תר צ"ב.

הסולם

תוצא הארץ נפש חיה שיהיו לו חיים לעולם הבא, והוא בעונותיו וחוזר לאותה נפש חיה, שנחצבה מן הארץ כשביל הבהמות והחיות. דהיינו שחזר לבחינת נפש הבהמית. תיא) א"ר יהודה ממשמע וכו': אר"י, זה משמע, כי כתוב, ויהי האדם לנפש חיה. ויעשהו לנפש חיה לא נאמר, אלא ויהי האדם לנפש חיה, מלמד, שהוא בעצמו גרם, שיחזור לאותה הנפש החצובה מן האדמה. תיב) א"ר יוחנן אמר וכו': אר"י, אמר הקב"ה: אדם, אני בראתיך עליון על כל בריותי, ונפחתי בך נשמת חיים הנחצבת מכסאי, הנותנת חיים לבעליה, ואתה חזרת לאותה נפש חיה, שבראתי מן האדמה בשביל הבהמות

מאמר ב'

אתכם משאר העמים, ונתן בכם נשמה קדושה, שנחצבה מתחת כסא כבודו. תט) א"ר יודא א"כ וכו': אר"י, א"כ שאר העמים, מאיזה מקום הן נשמותיהם. נודמן לו ר' אלעזר, אמר, בוא וראה, שכתוב, ויפח באפיו נשמת חיים, זו היא נשמה הקדושה שנחצבה מכסא הכבוד של המלך העליון, מה כתוב בו. ויהי האדם לנפש חיה. א"ר אלעזר זו היא הכח, שניתן לבהמות וחיות ודגים שנברא מן האדמה, שכתוב, תוצא הארץ נפש חיה למינה. והיא נפש שאר האומות. תי) א"ר יצחק אורייתא וכו': א"ר יצחק, התורה צועקת מרה על האדם, ואומרת, הקב"ה ברא את האדם, ונתן בו נשמה קדושה, (דפוי" דף י" טור ג')

מדרש בראשית הנעלם קנא

תיג) א"ר יצחק, ת"ח, מאי דכתיב "מי יודע רוח בני האדם, העולה היא למעלה ורוח הבהמה היורדת היא למטה לארץ. רוח בני האדם העולה היא למעלה, דא היא נשמתא קדישא דצדיקיא. ורוח הבהמה, דא היא נפש חייטא דאתגורת מן ארעא לבעירא, דתשתצי ותחות לאשתצא מן עלמא.

תיר) א"ר חייא, א"כ אין להם נשמה לגוים אלא אותה הנפש החיה. א"ר יוחנן בן הווא. א"ר אלעזר, ולישראל מאן יהבא. תוה רבי חייא. א"ר אלעזר ת"ח, דתנן בא לישטהר מסייעין אותו. מאי סיוע יהבין ליה, אלא ההוא נשמתא קדישא, למחוי ליה סמך, דיהבין ליה לסייעא ליה בעלמא דין ובצלמא דאתי.

תטו) א"ר אלעזר, עד תליסר גשנין, אשתדלוותיה דב"נ בההוא נפש חייטא. מתליסר שנין ולעילא, אי בעי למחוי ופאה, יהבין ליה ההוא נשמתא קדישא עלאה, דאתגורת מפורסי יקרא דמלפא. א"ר יהודה, היינו טעמא דתנינן, בתלת עשר מכילן דרחמי, במתניתא דרבי אלעזר.

תטז) רבי שמעון בן יוחאי, זמין למארי מתניתא למיכל בסעודתא רבה דעבד להו, ונפא כל ביתא במאני דיקר, ואותיב לרבנן בהאי גיסא, והוא בהאי גיסא, והוה קא בידח טובא.

תיו) אמרו ליה מאי בדיחותא דמר בהאי יומא דין משאר יומין. אמר להו, דיומא דין דנחתא נשמתא קדישא עלאה, בארבע גדיפין דחיותא, לרבי אלעזר ברי, ובהילולא דא, יהא לי בדיחותא שלימתא.

חלופי גרסאות מסורת הוהר

ג נ"א מוסיף שנין ולעיל (קראקא). ד נ"א נחתין (קראקא). ז (קהלת ג) ב"ב קפח צ"ג. ה נ"א גפין (קראקא).

הסולם

מאמר ב' תוצא הארץ נפש חיה

ומשיב, אלא שנותנים לו נשמה הקדושה הזו, שתהיה לו תומכת, לעבודת הקב"ה. שנותנים לו אותה, כדי לעזור לו בעולם הזה ובעולם הבא.

תטו) א"ר אלעזר עד וכו': אר"א, עד י"ג שנים העסק של האדם הוא באותה נפש חיה, הבהמית. מ"ג שנה ולמעלה, אם רוצה להיות צדיק, נותנים לו נשמה הקדושה ההיא העליונה שנחצבה מכסא הכבוד של המלך. א"ר יהודה הוא הטעם שלמדנו ב"ג מדות הרחמים, בכרייתא של ר' אלעזר.

תטז) רבי שמעון בן יוחאי וכו': רשב"י הזמין לבעלי הכרייתא לאכול בסעודה הגדולה שעשה להם. וכסה כל ביתו בכלים יקרים, והושיב החכמים מצד זה, והוא בצד זה. והיה בשמחה רבה.

תיו) אמרו ליה מאי וכו': אמרו לו מה היא השמחה של אדוננו ביום הזה יותר מבשאר הימים. אמר להם, ביום הזה ירדה נשמה קדושה

הבהמות. חייך, מכאן ואילך, כל העוסק בתורתו וישמור אותה, אתן לו אותה הנשמה הגזורה מכסאי, שהיא נותנת חיים לבעליה, וכל אותם שלא יעסקו בתורתו, יהיה חלקם באותה נפש חיה שנבחרו, למען שיהיו כלים עמה.

תיג) א"ר יצחק ת"ח וכו': אר"י בוא וראה, מה שכתוב, מי יודע רוח בני האדם העולה היא למעלה ורוח הבהמה היורדת היא למטה לארץ. רוח בני האדם העולה היא למעלה, זו היא הנשמה הקדושה של הצדיקים. ורוח הבהמה, זו היא נפש חיה, שנחצבה מן הארץ בשביל הבהמות, שתכלה ותרד להאבד מן העולם.

תיר) א"ר חייא א"כ וכו': אר"ח, א"כ, אין להם נשמה לגוים אלא אותה הנפש החיה. א"ר יוחנן בן הווא. א"ר אלעזר, ולישראל מי נתן. נתפלא ר' חייא. על השאלה הזאת. א"ר אלעזר, בוא וראה. שלמדנו, הבא להטהר עוורים אותם. שואל, איזו עזרה נותנים לו.

תיח) אֹתְבִיָּה לְר' אֶלְעָזָר בְּרִיָּה לְגַבְיָה, אָמַר תִּיב בְּרִי תִיב, דְּיוֹמָא דִּין אָתָּה קְדִישָׁא, וּבַעֲדָבָא דְקְדִישִׁין. א"ר שְׁמַעוֹן מְלָה חַד, וְאַסְחַר אֶשָׂא בְּבִיתָא. נְפָקִי רַבְּנָן, חֲמוּ קִיטוּרָא * (דְּהָוָה סְלִיק מִבֵּיתָא כָּל הָהוּא יוֹמָא.

טיט) אָתָּא רַבִּי יוֹסִי ב"ר שְׁמַעוֹן בֶּן לְקוֹנִיָּא, אֲשַׁכַּח לְרַבְּנָן דְּהָווּ תְּנוּוְהוּ, וְקָיְיִמִי בְּשׁוּקָא. אָמַר לְהוּ, מָאִי הוּא. אָמְרוּ לֵיהּ, חָמִי הָאִי קִיטוּרָא מְאֶשָׂא דְלַעֲיִלָּא. הָאִי הוּא דְקָא מְכַתִּירִין יוֹמָא דִּין, בְּכַתְרָא קְדִישָׁא לְרַבִּי אֶלְעָזָר. וְחֲמוּ רַבְּנָן, אַרְבַּע גְּדָפִין דְנִשְׁרָא, דְנִחְתּוּ בְּאֶשָׁא, דְאַסְחַר לֵיהּ וְלְרַבִּי שְׁמַעוֹן אַבּוּהִי. יְתִיב תַּמָּן רַבִּי יוֹסִי, עַד דְאַזַּל אֶשָׂא.

תכ) עָאֵל קְדָמוּהִי, " א"ל, אֶכְתְּרָא וְסִיתְרָא, גְּבַהּוּתָא עַל כְּלָא, הָאִי הִילּוּלָא לְהוּי שְׁלִימָתָא. אָמַר ר"ש מָאִי דַעֲתִיף. א"ר יוֹסִי, הָא בְּרַתִּי לְרַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַף. אָמַר ׀ וּדְאִי יְהֵא כָף. קָרְאוּ לְרַבְּנָן וַיְהִיב לֵיהּ בְּרַתִּיהּ.

תכא) יְתַבִּי תַמָּן תַּלְת יוֹמִין, וְלַעוּ בְּאוּרֵייתָא קַמִּיהּ, וְלָא שְׂבָקוּ סִתְרָא דְמִתְנִיתִין, דְלָא אוּלְיָף לְהוּ רַבִּי שְׁמַעוֹן. אָמְרוּ עֲלֵיו עַל ר' שְׁמַעוֹן, שְׁלָא נִתְרָאָה קֶשֶׁת בְּיַמְיוּ. דְהָא הוּא סִימְנָא בְּעֵלְמָא הָוָה.

תכב) א"ר יִצְחָק, נִשְׁמַתָּא הִיא קְיִמָּא בְּקִיּוּמָא לְעֵלְמִין. מַה הַקְבִּיָּה קְיִים, אָף הִיא קְיִימָת. אַבְּל עַל הָהִיא נִפְשָׁתָא חֲיִיתָא, אָמַר קָרָא, ׀ הַכְּרַת תַּכְרַת הַנְּפֶשׁ הָהִיא עוֹנָה בָּהּ.

מסורת הזוהר

(II) (במדבר טו) אחרי מות נט צ"ש.

חלופי גרסאות

I נ"א האי (קראקא). I נ"א הוא דהא (קראקא) נ"א האי דהא (וינצ'יא) ונ"א האי דקא ול"ג הוא (מונקאטש). II נוסח אחר אכתרא וסותרא גבוהתא ולא גרסינן א"ל (קראקא). ט נ"א מוסיף ודאי יהי ודאי היא (קראקא).

מאמר

קדושה עלינונה בד' כנפי החיה, אל ר' אלעזר בני. ובסעודה זו תהיה לי שמחה שלמה. תיח) אֹתְבִיָּה לְר' אֶלְעָזָר וכו': הושיב את ר' אלעזר בנו אצלו, אמר שב בני שב, כי ביום הזה אתה קדוש, ואתה בגורל הקדושים, א"ר שמעון דבר אחד, ואש טובבה את הבית, יצאו החכמים, ראו עשן עולה מן הבית כל אותו היום.

הסולם

תוצא הארץ נפש חיה

והסתר הם חמדת הכל, תהיה שמחה זו מלאה. אמר לו ר"ש, מה אתה חושב. א"ר יוסי, הנה בתי לר' אלעזר בנך. אמר לו ודאי יהיה כך. קראו את החכמים למשחה ונתן לו בתו. גבוהתא פירושו חמדה, מלשון גבה עינים. (סנהדרין ה':).

טיט) אָתָּא ר' יוֹסִי וכו': בא ר"י בר"ש בן לקוניא, מצא את החכמים שהיו תמהים ועומדים בשוק. אמר להם מה הוא. אמרו לו ראה את העשן הזה מן האש של מעלה, זה הוא, כי מכתירים ביום הזה את ר' אלעזר בכתר קדוש, וראו החכמים ארבע כנפי הנשר, שירודים באש, וסבבו את ר' אלעזר ואת ר' שמעון אביו. ישב שם ר' יוסי עד שהלכה האש.

תכא) יְתִיב תַּמָּן תַּלְת יוֹמִין: ישבו שם שלשה ימים ועסקו בתורה לפניו, ולא הניחו סוד של משנה, שלא למד אותם ר"ש. אמרו עליו, על ר' שמעון, שלא נראתה קשת בימיו. כי הוא היה סימן בעולם. כלומר, שזכותו היתה מגינה על העולם, ולא היו צריכים לקשת.

תכב) א"ר יִצְחָק נִשְׁמַתָּא וכו': אר"י הנשמה, היא עומדת בקיום לעולם. מה הקב"ה קיים, אף היא קיימת, שאין מיתה נוהגת בה, אבל על נפש חיה הזו, הבהמית, אמר הכתוב, הכרת תכרת הנפש ההיא עונה בה.

מדרש בראשית הנעלם קנג
 (תכג) א"ר יוסי, מאי תזא אונקלוס, דאמר ט ויהי האדם לנפש תיה, ותרגם לרוח ממללא, אי נפשא דבעירתא היא, למה לא ממללן.
 (תכד) א"ר יצחק, על דאתגבלון מעוביאי רבה דעפרא, יתיר מבני נשא, ולא זקפין רישא, ולא מסתפלין ברקיעא כבני נשא. דאלו אתגבלו מקלילא דעפרא כבני נשא, וזקפן רישא ואסתכלו ברקיעא, הוּו ממללן.
 (תכה) א"ר יוסי, גבלותא וזקפן רישא תינח, אכל אסתפליתא ברקיעא, למאי. אל, ההוא סיועא רבה דבני נשא. ת"ח, נבוכדנצר כד הוה טריד, והוה בעירא בטוריאי, לא הוה ליה סיועא, עד דאסתפל ברקיעא, הה"ד, אָנא נבוכדנצר עיני לשמיא נטלת, ומנדעי עלי יתיב. דעד לא יסתפל ברקיעא, לא הוה מנדעיה עליוהי.
 (תכו) א"ר כרוספדאי, הגוים ועמא דארעא, דלא מהימני בהקב"ה, ולא עסקי באורייתא, לית להו בר ההיא נפשא תייתא דאתנפקא מארעא, ועל כף לית להו מהימנותא. אכל ישראל די מהימני בהקב"ה, ועסקי באורייתא, ונטרי פקודוהי, אמר הקב"ה, כ לא כאלה חלק יעקב וגו'. לא יהי להון נפשא תייתא, אכל מה יהא להון. פי יוצר הפל הוא. הפל: הוא שכינתיה. ואתגזרת נשמתא קדישא מינה, למגוי חולקא דיעקב. מאי הוא, כלומר, הפל הוא נשמתא, הואיל ואתגזרת מינה.

מסורת הזהר
 (ט) (בראשית ב) לעיל אות חט צ"ה. (י) (דניאל ד).
 (כ) (ירמיה י) לעיל אות חר צ"ג.
 חלופי גרסאות
 י ג"א מכל בני (קראקא). כ ג"א מוסין מה כתיב לא (קראקא). ג"א הבל המה כו' בעת פקודת יאברו לא (מונקאטש). ל ג"א ואתגזר מניה (דפוסים הראשונים).

מאמר
 (תכג) א"ר יוסי מאי וכו': אר"י, מה ראה אונקלוס, שאמר, ויהי האדם לנפש חיה, ותרגם, לרוח ממללא. דהיינו נפש המדברת, ואם נפש חיה היא נפש הבהמות, א"כ למה אינן מדברות.
 (תכד) אמר רבי יצחק וכו': א"ר יצחק, ע"כ אינו מדברות, משום שנילושו ונעשו מעוביות העפר המרובה יותר מבני אדם, ומשום שאינן זוקפות את ראשיהן, ואינן מסתכלות ברקיע כבני אדם. שאלו גלושו ונעשו מעפר נקי כבני אדם, וזוקפות ראשיהן, ומסתכלות ברקיע, היו מדברות כבני אדם.
 (תכה) א"ר יוסי גבלותא וכו': אר"י הלישה מעפר עכור, ושאינן זוקפות ראש, יפה הוא, שימנעו כח הדיבור. אבל ההסתכלות ברקיע למה תמנע את כח הדיבור. אמר לו, ההסתכלות ברקיע היא עזרה רבה לבני אדם לקנות דעת, כוא וראה, נבוכדנצר, כשהיה מגורש מבני אדם, והיה בהמה בהרים, לא

הסולם
 תוצא הארץ נפש חיה
 היתה לו עזרה עד שהסתכל ברקיע. ז"ש, אנא נבוכדנצר עיני לשמיא נטלת ומנדעי עלי יתיב. הרי, שכל עוד שלא הסתכל ברקיע, לא היתה בו הדעת.
 (תכו) א"ר כרוספדאי הגוים וכו': אר"כ, הגוים, ועמי הארץ שאינם מאמינים בהקב"ה ואינם עוסקים בתורה, אין להם חוץ מאותה נפש חיה שיצאה מארץ. ועל כן אין להם אמונה, אבל ישראל המאמינים בהקב"ה ועוסקים בתורה, ושומרים מצותיו, אמר הקב"ה, לא כאלה חלק יעקב וגו', שחלק יעקב אינו כגוים, שלא תהיה להם נפש חיה כמוהם. אבל מה יהיה להם, חסידים הכתוב, כי יוצר הכל הוא, הכל, הוא השכינה, והנשמה הקדושה נחצבה ממנה, להיות חלקו של יעקב. שואל, מה פירושו של יוצר הכל, ומשיב, כלומר הכל, הוא הנשמה, משום שנחצבה מן השכינה הנקראת הכל. והכתוב, כי יוצר הכל הוא, טובב על הנשמה שנקראת הכל.

קנד

מדרש

בראשית

הנעלם

תכז) א"ר יהודה, אי לעכו"ם לית מהימנותא, הא חזינן דאזלי לטעוותהון, חגרין וסומין, ומליין מחין ומרעין, ואיתסאן. א"ל, לאוכדא ׀ להו לעלמא דאתי, הה"ד ׀ משגיא לגוים ויאבדם.

תכח) ועוד, הא תנינן ׀ וחליים רעים ונאמנים, מאי נאמנים. דעבדי מהימנותא. פד מטא זמנא, נפקי מההוא גברא. וזמנין דאישתכח לאינון טעוון. דאינון אזלין במרעיהון לטעוותהון, ואתסאן, ונאמרי דההוא טעוונתא הוא דעבדי. תכט) וא"ר יוחנן, זמנא חדא סח לי יהודאי חד, דהווי ליה מרעין סגיאי, ולא איתסי, חמא לאינון ׀ טעיין דהווי אזלי ׀ במרעיהון לטעוותהון, ואתסאן, אמר איזיל התם, ואף על גב דאיהו אסור, ׀ אכל למחמי מאי הוא.

תל) ואזיל התם, ועאל בגוייהו, צוכת תמן ביני אינשי דהווי מחיין ומרעין. בלהו אדמכו, ואיהו לא אדמיק, עד דחמא חד שטנא, דהוה אזיל בינייהו, ומאני דאסותא בידיה, * ויהי שוי על כל חד וחד, ואתסי. אעבר עליה, ולא שוי עליה. א"ל, מארי, הא אנא מבני מרעין שוי עלי.

תלא) א"ל לא פאלה חלק יעקב, דאלין אתפקדו לי לאוכדא להון לעלמא דאתי, אכל בנוי דיעקב לאו פאלין. ומן קדם מה, ׀ על פי יוצר הפל הוא. מה היוצא סתר ובני, אף הקב"ה מחי ומסי, וסתר ובני. נפק ההוא גברא, וסח לי

מסורת הזהר

ל) (איוב יב) בלק קג צ"פ. מ) (דברים כח) ויחי קיר ׀ נ"א כלהו (קראקא). ׀ נ"א ליג ואמרי דההוא טעוונתא הוא דעבדי (קראקא). ׀ ס"א ליג טעיין (קראקא). ע נ"א ליג במרעיהון (קראקא). 9 נ"א ליג אבל למחמי מאי הוא (קראקא). נ"א מוסיף אבל מותר (מונקאטש). צ נ"א וכך (קראקא). ק נ"א ליג על (קראקא).

מאמר

הסולם

תוצא הארץ נפש חיה

הולכים במחלתם לאליליהם, ונרפאו. אמר, אלך שמה, ואע"פ שהוא אסור, אבל אלך לראות מה הוא.

תל) ואזיל התם ועאל וכו': והלך שמה, ונכנס ביניהם, ולן שם בין האנשים שהיו מנוגעים וחולים. כולם נרדמו, והוא לא ישן. עד שראה שטן אחד שהיה הולך ביניהם וכלי רפואה בידו, והיה משים על כל אחד ואחד, והוא נרפא. עבר עליו ולא נתן עליו הרפואה. אמר לו, אדוני, הרי אני מן החולים, תן עלי הרפואה.

תלא) א"ל לא כאלה וכו': א"ל, לא כאלה חלק יעקב. כי הם נמסרו לי להאבידם מהעולם הבא, אבל בניו של יעקב, אינם כאלו. ומשום מה, על, כי יוצר הכל הוא. מה היוצר סותר ובונה, אף הקב"ה מכה ורופא, דהיינו סותר ובונה. יצא אותו האיש וסיפר לי המעשה. אמרתי, ברוך הרחמן ששלחך שם לראות

תכז) א"ר יהודה אי וכו': א"ר יהודה אם אין לעכו"ם אמונה, הרי אנו רואים שהולכים לאלילים שלהם כשהם חגרים ועורים ומלאים מכות ומחלות, והם מתרפאים. א"ל, זה נעשה להם בהשגחה עליונה, כדי להאבידם מעולם הבא, שכתוב משגיא לגוים ויאבדם.

תכח) ועוד הא תנינן וכו': ועוד הרי למדנו, וחליים רעים ונאמנים. מהו נאמנים, הנהוג ביסורין. ומשיב, שעושים אמונה, כי כשמגיע הזמן, הם יוצאים מהאיש. כי היסורים יש להם זמן קצוב. ולפעמים בהגיע הזמן של היסורים לצאת, הם נמצאים אצל האלילים, שהם הולכים בחלים לאלילים שלהם, וכיון שהגיע זמן היסורים לצאת הם נרפאים. והם אומרים שהאלילים עשו להם את זה.

תכט) וא"ר יוחנן זמנא וכו': ואר"י, פעם אחת סיפר לי יהודי אחד, שהיו לו מחלות רבות ולא נרפא, וראה ערביים, שהיו

(דפו"י דף י" ט"ד * דף י"א ט"א)

מדרש בראשית הנעלם קנה
עובדא, אַמְרִית בְּרִיךְ רַחֲמָנָא דְשִׁדְרִךְ הָתָם לְמַחְמֵי דָא, וְלְמִשְׁמַע פְּדִין מְפוּמֵיהּ.
וּכְדִין סָח לִי יוֹסֵי חֲרָשָׁא.

תלב) א"ר יצחק אָמַר רב אחא, מאי דְכָתִיב ֹּ וְנִשְׁמַת שְׂדֵי תְבִינָם. וְאֵלָא
הַנְּשָׁמָה הִיא מְבִיאָה לְאָדָם לְהַפִּיר אֶת קוֹנוֹ, וְלְהַכְנִיסוֹ בַּתּוֹרָה וּבְמַעֲשֵׂים טוֹבִים,
וְאֲשְׁרֵיהֶם אוֹתָם שְׁנַכְנְסִין בְּדֶרֶךְ הַתּוֹרָה, בְּדֶרֶךְ הַנְּשָׁמָה, שְׂבִשְׂבִילָה יִזְכוּ לַחֲיֵי
הָעוֹלָם הַבָּא, וְלְמַעְלַת הַקְּדוּשִׁים.

תלג) א"ר יצחק א"ר אחא, כָּל הָעוֹסֵק בַּתּוֹרָה הוּא קוֹנֵה הַנְּשָׁמָה מַעֲצָמוֹ.
הֵינּוּ דְתַנְיִנּוּ, בָּא לִישְׁהַר מְסִיעֵין אוֹתוֹ. אוֹי לָהֶם לְרָשָׁעִים, שְׁהֶם גְּדַבְּקִים בְּכַח
הָאֲדָמָה שְׁהִיא נִקְרֵאת נֶפֶשׁ חַיָּה הַנְּבִרָאָת מִן הָאֲדָמָה, שְׂבִשְׂבִילָה יִכְלוּ לְעוֹלָם
וְלְעוֹלָמֵי עוֹלָמִים.

תלד) שָׁאֵל רַבִּי יוֹסֵפֵי לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר, א"ל, אוֹתָהּ נֶפֶשׁ חַיָּה מֵאֵי הָרִי מֵינָה
לְעֵלְמָא דְאַתִּי. א"ל, לֹא תִימָא הָכִי, אֵלָא אִימָא מֵאֵי הָרִי מֵינָה תְדִיר.

תלה) ת"ש, א"ר בָּא, מֵאֵי דְכָתִיב, ֹּ הַפָּרֶת תִּפְרֹת הַנֶּפֶשׁ הַהִיא. אֵלָא כְּהֶבֶל
דְּנִפִיק מְפוּמֵיהּ דְּב"נ, דְּלֹא יִכִּיל לְסַלְקָא לְעֵילָא, אֲפִילוּ כְּמֵלֵא עֵינָיו, וּמִיד תִּכְלָה.
כִּף הִיא אוֹתָהּ הַנֶּפֶשׁ הַחַיָּה, כְּאוֹתָהּ הֶבֶל שְׁנֹכְרָת מִן הַפָּה מְהֵרָה, וְתִכְלָה, וְאִינוּ
נִרְאָה בְּעוֹלָם, וְהָיָה כְּלֹא הָיָה.

תלו) א"ר יוֹסֵי, וְהָא תַּנּוּן נִפְשׁוֹתָם שֶׁל רָשָׁעִים הֵן הֵם הַמְזִיקִין שְׂבִעוֹלָם.
א"ל ר"י, שְׁפִיר קְאָמְרַת, שְׁהֵן הַמְזִיקוֹת לְבַעְלֵיהֶן, ֹּ וּמוֹנְעוֹת כַּח הַנְּשָׁמָה מֵעֲבוּרַת
בוֹרְאָן, שְׁאִין מְזִיק לְאָדָם אֵלָא אוֹתָהּ הַנֶּפֶשׁ, עַל שְׁנֹכְרָתָהּ וְכִלְתָּהּ עִם הַגּוֹף. וְא"ר

חלופי גרסאות

ר נ"א מוסיף אלא א"ר יצחק א"ר אחא (קראקא). ש נ"א ומניחות (דפוסים הראשונים).

מסורת הוזהר

1) (איוב לב) תרומה רמ את תשלה. 2) (במדבר טו) לעיל את תכב צ"ח.

תוצא הארץ נפש חיה

תלד) שָׁאֵל ר' דּוֹפְתָאֵי וְכוּ': שָׁאֵל ר'
דּוֹסְתָאֵי אֵת ר' אֱלִיעֶזֶר. אָמַר לוֹ, אוֹתָהּ נֶפֶשׁ
חַיָּה, מֵה נַעֲשֶׂה מִמֶּנָּה לְעוֹלָם הַבָּא. א"ל, אֵל
תָּאמַר כֵּן, אֵלָא אִמּוּר, מֵה נַעֲשֶׂה מִמֶּנָּה תְּמִיד.
תלה) ת"ש א"ר בָּא וְכוּ': בּוֹא וּשְׁמַע,
א"ר בָּא, מֵה שְׂכַתוֹב, הַכֶּרֶת תִּכְרַת הַנֶּפֶשׁ
הַהִיא. הֵינּוּ, כְּהֶבֶל הַיּוֹצֵא מִפִּי הָאָדָם, שְׂאִינוּ
יִכּוֹל לְהַעֲלוֹתוֹ לְמַעְלָה, אֲפִילוּ כְּמֵלֵא עֵינָיו,
וּמִיד יִכְלָה. כִּךְ הִיא אוֹתָהּ הַנֶּפֶשׁ הַחַיָּה, כְּאוֹתוֹ
הַהֶבֶל שְׁנֹכְרָת מֵהֵרָה מִן הַפָּה וְתִכְלָה, וְאִינָה
נִרְאִית בְּעוֹלָם וְהִיתָה כְּלֹא הִיתָה. שְׁז"ט מִיתַת
כֶּרֶת שְׂנֵאמְרָה עַל הַנֶּפֶשׁ.

תלו) א"ר יוֹסֵי וְהָא וְכוּ': אַר"י, וְהִי
לְמַדְנָה, נִפְשׁוֹתֵיהֶם שֶׁל רָשָׁעִים הֵן הֵם הַמְזִיקִים
בְּעוֹלָם. א"ל ר"י יֵפֶה אֶתָּה אוֹמֵר, שְׁהֵן הַמְזִיקוֹת
לְבַעְלֵיהֶם, וּמוֹנְעוֹת כַּח הַנֶּפֶשׁ מֵעֲבוּרַת בּוֹרְאָם,
שְׂאִין

הסולם

מאמר

לראות את זה ולשמוע זה מפיו. וזה סיפר לי יוסי החרש.

תלב) א"ר יצחק אָמַר וְכוּ': א"ר יצחק א"ר אחא, מֵה שְׂכַתוֹב, וְנִשְׁמַת שְׂדֵי תְבִינָם. הוּא, כִּי הַנְּשָׁמָה מְבִיאָה אֶת הָאָדָם לְהַכִּיר אֶת קוֹנוֹ, וְלְהַכְנִיסוֹ בַּתּוֹרָה וּבְמַעֲשֵׂים טוֹבִים. וְאֲשְׁרֵיהֶם אוֹתָם שְׁנַכְנְסִים בְּדֶרֶךְ הַתּוֹרָה, בְּדֶרֶךְ הַנְּשָׁמָה, שְׂבִשְׂבִילָה יִזְכוּ לַחֲיֵי הָעוֹלָם הַבָּא וְלְמַעְלַת הַקְּדוּשִׁים.

תלג) א"ר יצחק א"ר וְכוּ': אַר"י א"ר אחא, כָּל הָעוֹסֵק בַּתּוֹרָה הוּא קוֹנֵה הַנְּשָׁמָה מַעֲצָמוֹ. הֵינּוּ שְׂמִינֵי הַבָּא לְטַהַר עוֹזְרִים לוֹ. אוֹי לָהֶם לְרָשָׁעִים, שְׁהֶם גְּדַבְּקִים בְּכַח הָאֲדָמָה, שְׁהִיא נִקְרֵאת נֶפֶשׁ חַיָּה הַנְּבִרָאָת מִן הָאֲדָמָה, שְׂבִשְׂבִילָה הֵם כְּלִים לְעוֹלָם וְלְעוֹלָמֵי עוֹלָמִים.

קנו מדרש בראשית הנעלם
אחא, לא תגן הכי, אלא נפשותם של רשעים כשיוצאות מן הגוף, הן הם המזיקים שבעולם.
תלוז) ת"ר, וכך וכך שפיר, כשיוצאות מן הגוף, אז נמצא הגוף. והיאך מזיק אותו נפש לגוף. והכל תמהים היאך הם אותם הנפשות מזיקין שבעולם א על שדבקים ב בכני אדם.
תלח) ת"ר, א"ר יהודה בר יעקב, תמה אני על אנשי הדור, אם רובם נעשים בכשרות. ת"ח, מה פתיב, ו והתקדשתם והייתם קדושים, מלמד שצריך אדם לקדש עצמו בשעת תשמיש.
תלט) מאי קידושא שייך הקא. א"ר יהודה בר יעקב, שלא יעשו פריצותא ו חציפותא, ולא לשום זנות כבהמות. שהבהמות אינן עושות אלא לקד.
תמ) דהא תגן כל הבעל לשום זנות, או לשום מה דאמרן, ולא ישמור את עצמו מאותן הדברים הצריכין, דתנינן ב מתניתא, ההוא עובדא דאתיליד, ליהוי פריץ חצוף זונה רשע, ואינו בכלל זרע אמת.
תמא) וכל הבעל לשם מצוה, ומקדש עצמו, ומכוין לבו לשם שמים. הו ליה בנין דמעלי, צדיקים וחסידים, יראי שמים, קדישין הה"ד, ו והתקדשתם והייתם קדושים.
תמכ) א"ר יהודה, ג הרשעים על שאינן מולידים אלא לשם זנות, בעזות

מסורת זוהר חלופי גרסאות
(ו) (ויקרא יא) ויצא ע"ה צ"ג. (ז) (שם) לעיל אות תלח ו נ"א א"ר והא תגן נפשותם של רשעים הם נפשותם של רשעים שבעולם והיאך וליג מן אר"י עד היאך צ"ע.
(קראקא). א נ"א עד (מונקאטש בשם נ"א). ב נ"א בהם בני (ווינציא בשם נוסח אחר). ג נוסח אחר הגויים (דפוסים הראשונים).

מאמר הסולם תוצא הארץ נפש חיה
שאינ מזיק לאדם אלא אותה הנפש, על שנכרתה וכלתה עם הגוף. וא"ר אחא, הרי לא למדנו כך, אלא נפשותיהם של רשעים כשיוצאות מן הגוף הן הם המזיקים שבעולם.
תלוז) אר"י וכך וכך וכו': אר"י וכך וכך יפה. כי הנזק הן עושות בעודן בגוף כנ"ל, אלא כשיוצאות מן הגוף נמצא הנזק, ונראה, איך אותה הנפש הזיקה לגוף, והכל תמהים עליהן, איך אותן הנפשות הן המזיקות שבעולם, על שהן דבקות בבני אדם. ומחטיאות אותם.
תלח) ת"ר א"ר יהודה וכו': שנו חכמים, א"ר יהודה בן יעקב, תמה אני על אנשי הדור, אם רובם נעשו בכשרות. בוא וראה, מה כתוב, והתקדשתם והייתם קדושים. מלמד שאדם צריך לקדש עצמו בשעת תשמיש.
תלט) מאי קידושא שייך וכו': שואל, איזו קדושה שייך כאן. א"ר יהודה בן יעקב, (דפוס דף י"א ט"א)

אותה

קנז מדרש בראשית הנעלם
ובחציפות, אין להם אלא אותה הנפש החיה הנתונה לבהמות, שענינם אינם אלא כבהמה.

תמג) אבל צדיקים היודעים לקדש עצמם, פתיב בהו^א ואנכי נטעתיך שורק פלה זרע אמת. מאי אמת, א"ר אחא, אמת בכל שאינו מהרהר באשה אחרת, ויש לו אמת עם אשתו.

תמד) רב הונא אמר, לכנין ולקדש עצמו לשם שמים, שנאמר^ה אם ה' לא יבנה בית שוא עמלו בוניו בו. כלומר, אם אין הפונה * לשם שמים, ה' לבנות הבית ולהוליד בנים, שוא עמלו בוניו בו, שמכניס באותו הולד עמל של שוא. ואיזהו עמל של שוא. זו נפש חיה, שתכלה ותפרת, כהכל היוצא מן הפה, שהוא שוא, והואיל והוא מכניסו באותו הולד, הרי עמלו של שוא.

תמה) א"ר יצחק, אמת הוא נוטריקון. א', אמת. מ"ם מאר"ץ. תי"ו, תצמ"ח. כלומר^ה אמת מארץ תצמח. מאי משמע, א"ר יצחק, בשעת החיבור, שצריך להיות שם האמת והיושר, בשעה שנתהוה מארץ ונתיסד, ולא בשעה שנתגבל. והיינו דאמר רב הונא, כל בנין שאין בו יסוד, אינו פלוס. ואיזהו יסוד, שצריך האדם בשעת החיבור, כדקאמרן.

תמו) רבי זירא אמר, זמנא חדא תהו אזלינא במדברא, ואשכחנא חד ערבאי, דתהו מטיל אפתפיה מטול י' סאין, ותהו סבא, ואמרנא^ה ליה, חילא ס' דא בעי למלעי באורייתא. אמר, לא עבדו לי אבא ואימא בגין כך, אלא לעוכדא דא.

חלופי גרסאות

ד נ"א ישראל (דפוסים ראשונים). ה נ"א להבנות (דפוסים ראשונים). ו נ"א העיבור (דפוסים הראשונים). ז נ"א שתהיה (קראקא) נ"א שנהיה (ורוציא). ח נ"א מוסיף ליה אנה (מונקאטש). ט נ"א ליג דא (מונקאטש).

מסורת זוהר

צ (ירמיה ב) לך קנא צ"ב. ק (תהלים קכו) ב"א רלד צ"ג. ו (תהלים פה) ב"א רו צ"א.

הסולם

תוצא הארץ נפש חיה

תמה) א"ר יצחק אמת וכו': אר"י, אמת הוא ראשי תיבות: א' ר"ת אמת, מ' ר"ת מארץ, ת' ר"ת תצמח. כלומר, אמת מארץ תצמח. מה מלמדנו. א"ר יצחק, מלמדנו, שבשעת החיבור, צריך להיות שם האמת והיושר, תכף בשעה שנתהוה מארץ ונתיסד, ולא אח"כ בשעה שכבר נתגבל ונעשה. והיינו דאמר רב הונא, כל בנין שאין בו יסוד אינו כלום. ואיזה הוא יסוד. היינו, שצריך האדם להתקדש בשעת החיבור, כמו שאמרנו.

תמו) רבי זירא אמר וכו': ר"ז אמר, פעם אחת הלכתי במדבר, ומצאתי ערבי אחד, שהטיל על כתפו משה של עשר סאה. והיה זקן. ואמרתי לו, תכח הזה צריך לעסוק בתורה. אמר, לא עשו אותי אבי ואמי בשביל זה, לעסוק בתורה, אלא לדבר זה, לשאת משאות.

דאנא

מאמר

אותה נפש החיה הנתונה לבהמות, שענינם אינם אלא כבהמה.

תמג) אבל צדיקים היודעים וכו': אבל הצדיקים היודעים לקדש עצמם, כתוב בהם, ואנכי נטעתיך שורק כולו זרע אמת. מהו אמת. א"ר אחא, אמת, היינו, כל שאינו מהרהר באשה אחרת, ויש לו אמת עם אשתו.

תמד) רב הונא אמר וכו': רב הונא אמר, שיכוון ויקדש עצמו לשם שמים. שנאמר, אם ה' לא יבנה בית שוא עמלו בוניו בו. כלומר, אם אין הכונה לשם שמים, דהיינו לבנות הבית ולהוליד בנים, שוא עמלו בוניו בו, שמכניס באותו הולד עמל של שוא. ואיזהו עמל של שוא. זו היא נפש חיה, שתכלה ותכרת כהכל היוצא מן הפה, שהוא שוא, ומשום שהוא מכניסו באותו הילד הרי עמלו לשוא.

(דפ"ר דף י"א ט"א * טור ב')

תמוז) דַּאָנָא שְׁמַעִית לְאַבְרָם דְּבִשְׁעָתָא דְּעֵבִיד לִי, דְּכִסּוּפִיָּה לְכַר הָהוּא, דִּיהָא לִיה חִילָא לְאַיִתִּי עֵיבוּרָא מִן חֻקְלָא. וּבְהָאֵי עֵיטָא אֵימְלֹךְ בְּהָיָא שְׁעָתָא, וְהָא אָנָא סְבָא מְאֵי אֵיעֵבֵד.

תמח) א"ר יהודה, אשרי מי שאבותיו הרגרו בדבר טוב. מנ"ל, מן פת שבע אם שלמה, דקרא מסהיד עליה, שהיא אם שלמה ממש. משום דאתייסיד ממנה, מעניינה, ומהרהורה, ומהשתדלותה, שנאמר (י) מה ברי ומה בר בטני וגו'. תמט) אימיה תינח, אבוהי מנ"ל. דכתיב (ח) שיר המעלות לשלמה אם ה' לא יבנה בית שוא עמלו בוניו בו. וכי שלמה אמר זה המזמור. אמר ר"י ח"ו, אלא דוד אמרו ברוח הקודש על שלמה, בפעה שאמר הנביא לדוד, (א) הנה בן נולד לך ככו', פי שלמה יהיה שמו, אמר דוד בן אחד היה לי מבת שבע, ומת, עכשיו אחר יולד לי, מן שמאי הוא בא. ואמר שיר זה, ונתפונן בו לשום שמים, הה"ד שיר המעלות לשלמה, בשביל שלמה.

תג) אמר אם ה' לא יבנה בית, אם סיעתו לא יסייע בפונה השלימה שלי, שוא עמלו בוניו בו, לשוא נעמול כמו שהיה בראשונה, שעמלנו לשוא, ובגין ההוא חובה מת. ואנא אית לי לאתטרדא מן ירושלים, וכעוד שאני אצא, אם ה' לא ישמר עיר מפל אדם, שוא שקד שומר. א"ר יצחק, שהניח עשר נשים פילגשים לשמור הבית, והנה מה דההו. ועכ"פ, שוא שקד שומר.

מסורת הזהר

(ו) (משלי לא. ט) (תהלים ככו) לעיל אות תמר צ"ק.
(א) (דה"א כב) פקודי קלד צ"ע.

חלופי גרסאות

י ג"א מעניינה (ווינציא) ג"א מעיטא ומהרהורא ומאשתדלותא (קראקא). כ ג"א ל"ג כו' (דפוסים הראשונים). ל ג"א פנחס (ווינציא).

הסולם

מאמר

תוצא הארץ נפש חיה
בשעה שאמר הנביא לדוד, הנה בן נולד לך וגו' כי שלמה יהיה שמו, אמר דוד, בן אחד היה לי מבת שבע ומת, עתה, אחר יולד לי, מן השמים הוא בא. ואמר השיר הזה ונתכוון בו לשם שמים. ז"ש, שיר המעלות לשלמה. בשביל שלמה.

תג) אמר אם ה' וגו': אמר, אם ה' לא יבנה בית, אם עזרתו של ה' לא תעזרני בכוונה השלמה שלי, שוא עמלו בוניו בו. לשוא נעמול, כמו שהיה בראשונה, בילד הראשון. שעמלנו לשוא. שבשביל חטא הזה, שלא כוונתי בכוונה השלמה, הוא מת ואני יש לי להגרש מן ירושלים, דהיינו על ידי אבשלום בנו, וכעוד שאני אצא, אם ה' לא ישמר עיר, מכל אדם, שוא שקד שומר, אר"י, שהניח עשר נשים פלגשים לשמור הבית, והיה מה שהיה. ועל כל פנים, שוא שקד שומר.

תמוז) דַּאָנָא שְׁמַעִית לְאַבְרָם וכו': כי אני שמעתי, שאבי, בשעה שעשה אותי, היתה תשוקתו לבן, שיהיה לו כח להביא תבואה מן השדה. ובעצה הזו החזיק והתפלל באותה שעה. וכבר אני זקן, מה אעשה.

תמח) א"ר יהודה אשרי וכו': אר"י, אשרי מי שאבותיו הרגרו בדבר טוב. מאין לנו, מן בת שבע אם שלמה, שהכתוב מעיד עליה, שהיא אם שלמה ממש, כלומר שהיתה ראויה להולידו. משום שנתיסד ממנה, מעניינה, ומהרהורה, ומהשתדלותה. שנאמר, מה ברי ומה בר בטני וגו'.

תמט) אמירה תינח אבוהי וכו': שואל, אמו: נכון. אביו, מאין לנו, שהרהר בדבר טוב. וחשיב, שכתוב, שיר המעלות לשלמה אם ה' לא יבנה בית שוא עמלו בוניו בו. וכי שלמה אמר מזמור הזה. אמר ר"י חס ושלוש, רק דוד אמרו ברוח הקודש על שלמה.

(דפו"י דף י"א טור ב')

מדרש בראשית הנעלם קנט
 תנא א"ר יהודה, בשביל שלמה נאמר שיר זה, שנתפונן דוד עליו לשום שמים. ואמו ג"כ נתפוננה לשום שמים. ויצא מהם שלמה, דכתיב ביה א וישב שלמה על כסא ה' למלך. א"ר יצחק, לפיכך נקרא ג למואל, מאי למואל, כמו למו פי. מלמד, ששניהם נתפוננו ה למו אל.

תנב) ומכאן למדנו, כל המתפונן לשם שמים. באותה שעה, נפיק מניה בר דמעלי. ומנא לן, משמואל, שנתפוננה אמו עליו תמיד לשום שמים, דכתיב ונתתיו לה, וכן ה' אל הנער הזה התפללתי. וכן אמר דוד, אם יהיה לי הבן הזה, מכאן יהיה זמין למואל. פ כלומר, נתון הוא לאל.

תנג) ת"ר, א"ר יוסי בן פזי, זמנא קדא הוינא אזיל באורחא, וערענא ביהווא טורא דכפר קרדו, והווי גוברי בדיחי בחולקהון, ובאית תמן ליליא פ דשבתא, ואפוקי שבתא. וחסיתי לאושפיזאי דהרה בעי למשכב עם דביתהו, קאים האי מהו גיסא וצלי, וקמת היא מהאיך גיסא וצלת. אמרינא להון, מאי צלותכון בשעתא דא. תנד) אמרו לי, עידנא * דידן, לזווגא משבת לשבת, ומצלינן צלותנא קמי קב"ה, דיהא לנא בר, דיפלח פולחניה, בר דחיל תטאה, בר דמעביד פיקודוהי, ולא יסטי מאורייתא ולשמאלא. אמרינא להו, יהא רעוא דיהא לכון בעותכון, דהא לשום שמים קא עבדתין.

תנה) א"ר יוסי, אחזי פ אנפי שכנתא, דלכתר יומין ערעית תמן, וחסית

מסורת הוזהר
 חלופי גרסאות
 (א) דה"א כט) ויחי רכב צ"ג ז"ח עח ט"ב שי"ט.
 (ב) (משלי לא) ויחי רנט צ"ה. (ד) (ש"א א) לעיל אות
 רסא צ"ג. (ה) (שם ב) לעיל אות שכה צ"ה.
 ח נ"א ל"ג ג"כ (קראקא). נ נ"א למולי (קראקא). ט נ"א
 ל"ג למו אל (מונקאטש) ונ"א למואל כמו לאל (דפוסים
 הראשונים). ע נ"א ל"ג כלומר (קראקא). פ נ"א מוסיף חז
 דשבתא ונפיק שבתא (דפוסים הראשונים). צ נוסח אחר
 דיעביד (קראקא). ק נוסח אחר לא גרסינן אנפי (קראקא).

מאמר הסולם
 תנא) א"ר יהודה בשביל וכו': אר"י, שיר זה, שיר המעלות לשלמה, נאמר בשביל שלמה, שנתכוון עליו דוד לשם שמים, ואמו ג"כ נתכוונה לשם שמים, ויצא מהם שלמה. שכתוב בו, וישב שלמה על כסא ה' למלך. א"ר יצחק, לפיכך נקרא למואל. מהו למואל. הוא כמו, למו פי, כלומר, למואל פירושו אל אל, כמו למו פי, שפירושו אל פי. מלמד ששניהם, דוד ובת שבע, נתכוונו למו אל. תנב) ומכאן למדנו כ"ל וכו': ומכאן למדנו, כל המתכוון באותה שעה של החיבור, לשם שמים, יוצא ממנו בן נעלה. ומאין לנו, משמואל, שאמו נתכוונה עליו תמיד לשם שמים. שכתוב, ונתתיו לה. וכן, אל הנער הזה התפללתי. וכן אמר דוד, אם יהיה לי הבן הזה, שלמה, מכאן, יהיה נועד למו אל. כלומר נתון הוא לאל.

(דפו"י דף י"א טור ב' *) (טור ג')

ההוא בָּרָא דִּאֲתִיילִיד לְהוּ, וְהוּה בְּר שְׁבַע שָׁנִין, חֲמִי לִי בְּבִיתָא, וְלֹא בָּעָא לְמַלְלָא עֲמִי. א"ל אַבּוּהָ, זִיל לְקַמֵּיהּ, דְּגַבְרָא רַבָּא הוּא.

תנו) אָמַר, מִסְתַּפְינָא לְאַשְׁתְּעוּיִי בְּהַדְיָה, וְיִלְאֲתַקְרָבָא עֲמִיָּה, דְּהָא לֹא יִדְעָנָא אִי אִית לִיה נְשֻׁמְתָא קְדִישָׁא, אִי לֹא. דְּהֲכִי אֹלְיָף לִי מוֹרִי יוֹמָא דִּין, דְּכָל מָאן דְּלִית לִיה נְשֻׁמְתָא קְדִישָׁא, אָסוּר לְאַשְׁתְּעוּיִי בְּהַדְיָה, וְיִלְאֲתַקְרָבָא עֲמִיָּה. א"ל, ח"ו, דְּגַבְרָא רַבָּא וְחֲכִימָא דְרָרָא הוּא.

תנו) קָרִיב גַּבְאִי, וְלֹא סְפִיק לְמַלְלָא עֲמִי, אָמַר לִי אָנָּא חֲמִי בָּךְ, דְּנְשֻׁמְתָא חֲדָפָא אִית בָּךְ, מִיּוֹמִין זְעִירִין, וְלֹא אֲזוּרִיקַת בָּךְ בְּשַׁעְתָּא דְּנִפְקַת לְעֻלְמָא. תְּנוּהִית. אָמְרִית, בָּךְ הוּא, דְּרִוּוּק תְּוִינָא, כַּד לְעִינָא בְּאוּרִייתָא, וְאַתִּיִּהֲבַת בִּי נְשֻׁמְתָא.

תנח) אָמַר לִי, יִדְעַת נְפֶשׁ חַיָּה, דְּאָמַר קָרָא, דְּהוּוּת מִן אַרְעָא, וְהָא מְשַׁמַּע נְפֶשׁ חַיָּה, לְמָה. אָמְרִית, אֵימָא בְּרִי.

תנט) וְאָמַר, הֲכִי אָמַר לִי מוֹרִי, דְּהִיא נְפֶשׁא דְּאַפִּיקַת אַרְעָא. וּמִן אַרְעָא אֲתַגְּזֶרֶת. אָבָל הִיא חַיִּיתָא, לְאַתְנַעֲנַעָא לְכָאן וּלְכָאן. כְּמָה דְּעַבְדִּין בְּעִירָא וְרוּחְשָׁא, וְכָלָא. אָבָל לִית בָּהּ סוּכְלִתְנוּתָא וְחֲכִמְתָּא בְּפוּלְחָנָא דְּהַקְבִּיָּה, דְּלֹא אֲתַבְרִיאַת אֶלָּא לְבְּעִירָא וְלַחַיִּיתָא, לְאַתְנַעֲנַעָא בָּהּ בְּלֹא סוּכְלִתְנוּ, וְלְאַשְׁתַּצָּאָה, כַּד תְּפוּק, כְּהִיא הֶבֶל דְּפוּמָא.

תס) אָמְרִית לִיה בְּרִי, מָאן הוּא רַבָּךְ. אָמַר לִי רַבִּי אֶלְפִּסְנִדְרָאִי. אָמְרִית לִיה, וּמָה לְעִית יוֹמָא דִּין. אָמַר לִי, הִיא קָרָא דְּכַתִּיב, רֵאשִׁית חֲכָמָה יִרְאֵת ה' שְׂכָל טוֹב

מסורת הוזהר

(1) (תהלים קיא) לעיל שלא צ"ט.

ר נ"א ולאקרב (קראקא). ש נ"א מרי (קראקא). ת נ"א מוסיף רבא הוא (דפוסים הראשונים). א נ"א אתוריקת (דפוסים הראשונים). ב נ"א לעית (דפוסים הראשונים). ג נ"א ליה (דפוסים הראשונים). ד נ"א אימא (קראקא). ה נ"א ורמשא (קראקא).

חלופי גרסאות

מאמר

אראה פני השכינה, כי לאחר זמן נפגשתי שם, וראיתי אותו הבן שנולד להם, והיה בן ז' שנים. ראה אותי בבית, ולא רצה לדבר עמי. א"ל אביו, לך אליו, כי אדם גדול הוא.

תנו) אָמַר מִסְתַּפְינָא לְאַשְׁתְּעוּיִי וכו': אָמַר הַיִּלְד, אֲנִי מַפְחַד לְדַבְר עֲמוּ, וְלַהֲתַקְרַב אֲלִיו, כִּי אֵינִי יוֹדַע אִם יֵשׁ לוֹ נִשְׁמָה קְדוּשָׁה אִם לֹא. כִּי כִךְ לִימְדוּנִי רַבִּי בְּיוֹם הַזֶּה, שְׂכָל מִי שֶׁאֵין לוֹ נִשְׁמָה קְדוּשָׁה, אָסוּר לְדַבְר עֲמוּ, וְלַהֲתַקְרַב אֲלִיו. אָמַר לוֹ אֲבִיו, חַס וְשָׁלוֹם, אָדָם גְּדוֹל וְחָכֵם הַדוֹר הוּא.

תנו) קָרִיב גַּבְאִי וְלֹא וכו': קָרַב אֲלִי, וּמִטְרַם הִסְפִּיק לְדַבְר עֲמִי, אָמַר אֲלִי, אֲנִי רוֹאֵה בְּךָ שְׁנִשְׁמָה חֲדָשָׁה יֵשׁ בְּךָ מִיָּמִים מוֹעֲטִים, וְלֹא נִזְרַקָה בְּךָ בְּשַׁעַת שִׁיעָצָא לְעוֹלָם. תַּמְהִית,

(דפוי" דף י"א טור ג')

תוצא הארץ נפש חיה

אמרתי, כך הוא. כי עוד פנוי בלי אשה הייתי, כשעסקתי בתורה וניתנה בי הנשמה.

תנח) אָמַר לִי יִדְעַת וכו': אָמַר לִי הַיִּלְד, הַיִּדְעַת נְפֶשׁ חַיָּה, שֶׁאֲמַר עֲלֵיהּ הַכְּתוּב שֶׁהִיָּתָה מִן הָאָרֶץ, וְהִיא מְשַׁמַּע שֶׁהִיא נְפֶשׁ חַיָּה, וְלָמָּה הִיא מִן הָאָרֶץ. אָמַרְתִּי, אָמַר בְּנִי.

תנט) אָמַר הֲכִי אָמַר וכו': אָמַר, כִּךְ אָמַר לִי רַבִּי, שֶׁהִיא נְפֶשׁ שֶׁהוּצִיאָה הָאָרֶץ, וּמִן הָאָרֶץ נִחְצְבָה, אֲבָל הִיא חַיָּה, שֶׁתּוֹכֵל לְהַתְנַעֲנַע לְכָאן וּלְכָאן, כְּמוֹ שְׁעוֹשִׂים הַבְּהֵמוֹת וְהַשְּׂרָצִים וְהַכֹּל, אֲבָל אֵין בָּהּ תְּבוּנָה וְחִכְמָה בַּעֲבוּרַת הַקְבִּיָּה, כִּי לֹא נִבְרָאָה לְאֵלָּא לְבַהֲמוֹת וְחַיּוֹת לְהַתְנַעֲנַע בָּהּ בְּלִי תְּבוּנָה, וְלִהְיוֹת כְּלָה כְּשַׁתַּצָּא מִן הַגּוּף, כְּמוֹ שֶׁיוּצָא הַהֶבֶל מִן הַפֶּה.

תס) אָמְרִית לִיָּה בְּרִי וכו': אָמַרְתִּי לוֹ, בְּנִי, מִי הוּא רַבְּךָ. אָמַר לִי, רַבִּי אֶלְפִּסְנִדְרָאִי, אָמַרְתִּי

מדרש בראשית הנעלם קסא
לְכָל עוֹשֵׂיהֶם. כָּךְ א"ר אֶלְפִסְנָדְרָא, מָה הוּא חֲכָמָה. הוּא שְׁמוֹ שֶׁל הַקְּב"ה.
וְהוּא חֲכָמָה. וּמַעוֹלָם לֹא גִילָה לְשׁוֹם אָדָם, וְלֹא עֲתִיד לְהַגְלוֹת, אֲלֵא קֶצֶת הַיְמִנָּה
לְמִשָּׁה וְלַבָּד.

תסא) וְלֹא עֲמַד עַל כָּל יְדִיעָתָהּ, אֲלֵא עֲמַד עַל מָה שֶׁלֹּא עֲמַד אָדָם, עַל
הַאִי רֵאשִׁית, שֶׁהִיא חֲכָמָה. דְּכִתִּיב בֵּיהּ בְּמִשָּׁה, ^ט וַיֵּרָא רֵאשִׁית לּוֹ, וְזֶהוּ חֲכָמָה.
תסב) וּא"ת, הָא כְּתִיב ^{טו} וְה' נָתַן חֲכָמָה לְשִׁלְמֹה. ת"ח, לֹא כְּתִיב נָתַן הַחֲכָמָה,
אֲלֵא חֲכָמָה, שֶׁעֲמַד עַל קֶצֶת ^{טז} אֲמִיתָתָהּ. הַמְּשִׁיחַ עֲתִיד לְדַעַת קֶצֶתוֹ, דְּכִתִּיב בֵּיהּ,
^{טז} וַנִּחַה עָלָיו רוּחַ ה' רוּחַ חֲכָמָה וּבִינָה כו'.

תסג) וְהַחֲכָמָה הִיא רֵאשִׁית הַכֹּל, וְקוֹדֵם הַכֹּל, אֲבָל יִרְאֵת ה', שֶׁכָּל טוֹב.
כְּלוֹמֵר, הִירְאָה נִשְׁאָרָה בְּשֶׁכֶל וּבִינָה, לְדַעַת וְלַחְקוֹר יִרְאֵת ה'. לְכָל עוֹשֵׂיהֶם,
לְעוֹשֵׂה הַמְּצוֹת בִּירְאָה בְּתַחֲלָה, עַד שִׁירְגִיל עֲצָמוֹ לְעִשׂוֹת מַאֲהָבָה.
תסד) אֲמַרְתִּי לּוֹ, מָה שְׁמַךְ. אָמַר לִי, אַהֲבָה. אֲמַרְתִּי לּוֹ, מַר אַהֲבָה, וְקִרְיָתִי
עָלָיו, ^{טז} וְאַהֲבַת עוֹלָם אַהֲבַתִּיךָ. ^{טז} וַאֲנִי אֶזְכִּינָא לְמַחְמִי לְרַב אַדָּא בְּרִיהּ, וְסַחֲיָנָא
לִיהּ הַאִי.

תסה) א"ר יַעֲקֹב בַּר אֵידי, חֲכָם הֵיזָה אָדָם יְהֵרְאֵשׁוֹן, שֶׁהָיָה מְפִיר יוֹדֵעַ
לְכָל מִי שֶׁהָיָה בּוֹ נֶפֶשׁ חַיָּה, וּמִי שֶׁהָיָה בּוֹ נֶפֶשׁ, כְּשֶׁבָּאוּ אֶצְלוֹ הַפִּיר אֶת כָּלָם.
הָדָא הוּא דְכִתִּיב ^{טז} וְכָל אֲשֶׁר יִקְרָא לּוֹ הָאָדָם כִּנְפֶשׁ חַיָּה, לְמִי שֶׁאֵינּוּ יוֹדֵעַ וּמְפִיר

חלופי גרסאות

1 נ"א סחם (דפוסים הראשונים). 2 נ"א ידיעתי (קראקא).
3 נ"א אמתתו (דפוסים הראשונים). 4 נ"א מוסיף ואנא
חמית חוכנא (קראקא). 5 נ"א ליג הראשון (דפוסים
הראשונים). 6 נ"א ליג מן נפש עד למי (קראקא) 7 נ"א
וגי וליג מן נפש עד למי (וויניציא).

מסורת הזהר

(1 (דברים לג) ת"ז בהקדמה טו: (2 (מ"א ה) לעיל אות
שכג צ"א. (3 (ישעיה יא) וירא נ צ"א. (4 (ירמיה לא)
הקס"ז אות פב פנחס שכה צ"ט תק"ח צט ט"ב ש"ל
קג ט"ג ש"ו. (5 (בראשית ב) ב"א רל צ"ו ז"ח יג ט"א
ש"א.

הסולם

תוצא הארץ נפש חיה
לדעת קצתה, שכתוב בו, ונחזה עליו רוח ה'
רוח חכמה ובינה וגו'. שנאמר רוח חכמה ולא
חכמה ממש.
תסג) וְהַחֲכָמָה הִיא רֵאשִׁית וכו':
והחכמה היא ראשית הכל וקודם הכל כמ"ש,
ראשית חכמה. אבל, יראת ה' שכ"כ טוב,
כלומר, היראה נשארה בשכל ובינה לדעת
ולחקור יראת ה'. כ"כ עושיהם, לעושה
המצוות ביראה בתחילה, עד שירגיל עצמו
לעשות באהבה.
תסד) אֲמַרְתִּי לּוֹ מָה וכו': אמרתי לו
מה שמך. אמר לי, אהבה. אמרתי לו אדון
אהבה, וקראתי עליו, ואהבת עולם אהבתיך.
ואני זכיתי לראות את בנו רב אדא, וסיפרתי
לו את זה.
תסה) א"ר יַעֲקֹב בַּר וכו': אר"י בר
אידי, חכם היה אדם הראשון, שהיה מכיר
ויודע

מאמר

אמרתי לו, ומה למדת ביום הזה. אמר לי,
מקרא הזה, שכתוב, ראשית חכמה יראת ה'
שכל טוב לכל עושיהם. כך אמר ר' אלכסנדראי,
מה היא חכמה. היא שמו של הקב"ה. והוא
חכמה. ומעולם לא גילה לשום אדם, ואינה
עתידה להגלות, אלא קצת ממנה נגלתה
למשה בלבד.
תסא) וְלֹא עֲמַד עַל וכו': ולא עמד
חשה על כל ידיעתה, אלא עמד על מה שלא
עמד אדם על ראשית הזו, שהיא חכמה
הכתובה במשה, וירא ראשית לו. שזו היא
חכמה.
תסב) וּא"ת הָא כְּתִיב וכו': ואם תאמר
הרי כתוב, וה' נתן חכמה לשלמה. בוא וראה,
כי לא כתוב נתן החכמה, אלא נתן חכמה,
בלי ה' הידיעה. שפירושו, שעמד על קצת
אמיתתה. ולא החכמה ממש. המשיח עתיד
(דפו"י דף י"א טור ג')

קסב מדרש בראשית הנעלם
בַּעֲבוּדַת בּוֹרְאוֹ. וּנְשָׁמָה לְמִי שֶׁהָיָה יוֹדֵעַ וּמְפִיר בַּעֲבוּדַת בּוֹרְאוֹ. וְכָךְ הוּא יַעֲד
הַיּוֹם, מִי שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ וּמְפִיר בַּעֲבוּדַת בּוֹרְאוֹ, וְאֵינוֹ עוֹסֵק בַּתּוֹרָה, הוּא יֵשׁ לוֹ נֶפֶשׁ
חַיָּה, וְלֹא נֶשְׁמָה.

תסו) א"ר יהודה, אע"ג דהאי נפש חיה אית בבהמות ובחיות ובמינייהם,
והתירם לבני אדם, חס הקב"ה עליהם במיתתם, שלא יצערום לאותם בעלי נפש
החיה. דלית לך כל אינש, דלית ביה נפש חיה, נפדי שישוב לעבוד בוראו,
להקדיל עצמו משאר כל אדם, כדי להתעסק בתורה ובמצוות, שמרויח בזה
הנשמה הקדושה.

תסז) לפיכך האי * טבחא, דנפקא נבילה ע או טריפה מתחות ידוהי. זמנא
חדא, משמתינן ליה. שנית, מעבירינן ליה. שלישית, מכריזין עליה בשוקי, דכל
מה דשחיט הוא טריפה. ולעולם לא נוקים ליה לטבחא.

תסח) א"ר יצחק, וכי על זמנא חדא לא ליעניש בר מיהאי. והא פנינן,
האי טבחא דלא עסר סכינא קמי חכם, משמתינן ומעבירינן ליה, ומכריזין
אבשריה דטרפה היא, ומה על סכינא דלא נמצאת יפה הוא כף. על מי שיצאה
נבלה או טרפה מתחת ידו, אינו דין דמשמתינן ליה ומעבירינן ליה, ומכריזין
אבשריה דטרפה.

תסט) א"ר יוסי, אגא חמית לרבי יהודה דזמין לרבי יוסי ורבי חגי, וקהו

חלופי גרסאות

ג נ"א קיים וליג עד היום (קראקא). ח נ"א מוסיף ביה בבהמות (קראקא). ו נ"א עד (דפוסים הראשונים). ז נ"א ליג
בוה (דפוסים ראשונים). ע נ"א מתחות ידוהי או טריפה (דפוסים הראשונים). פ נ"א מעבירינן ליה שנית משמתינן ליה
(דפוסים הראשונים). צ נ"א האי (קראקא). ק נ"א מסר (דפוסים הראשונים). ר נ"א הוא כך דלא נמצאת יפה (דפוסים
הראשונים). ש נ"א דמשמתינן (קראקא).

הסולם

תוצא הארץ נפש חיה
הטבח ההוא, המוציא נבלה או טרפה מתחת
ידו, פעם אחת, מחרימים אותו, בפעם שניה,
מעבירים אותו. בשלישית מכריזים עליו בשוק,
שכל מה ששחט הוא טרפה, ולעולם אין
מעמידים אותו עוד להיות טבח.
תסח) א"ר יצחק וכי וכו': אר"י, וכי
על הפעם הראשונה אין מענישים אותו חוץ
מזה. והרי למדנו, אותו טבח שאינו מראה
סכינא לפני החכם, מחרימים ומעבירים אותו,
ומכריזים על בשרו שהוא טרפה, ומה על
סכין שאינה נמצאת יפה. הוא כך, על מי שיצאה
נבלה או טרפה מתחת ידו מכל שכן שמחרימים
ומעבירים אותו, ומכריזים על בשרו שהוא
טרפה.

תסט) א"ר יוסי אגא וכו': אר"י, אני
ראיתי את ר' יהודה, שהזמין את ר' יוסי
ואת ר' חגי. והיה טבח, והיו קוראים אותו ר'
אבא

מאמר

ויודע לכל מי שהיתה בו נפש חיה, ומי
שהיתה בו נשמה. כשבאו אצלו הכיר את
כולם. ז"ש, וכל אשר יקרא לו האדם נפש
חיה, היינו למי שאינו יודע ומכיר בעבודת
בוראו, ונשמה למי שהיה יודע ומכיר בעבודת
בוראו. וכך הוא עד היום, מי שאינו יודע
ומכיר בעבודת בוראו, ואינו עוסק בתורה,
יש לו נפש חיה, ולא נשמה.
תסו) א"ר יהודה אע"ג וכו': אר"י,
אע"פ שנפש חיה זו ישנה בבהמות ובחיות
למיניהם, והתירם לבני אדם, חס הקב"ה עליהם
במיתתם, שלא יצערו לנפש החיה הזו. ואין
לך אדם שלא תהיה בו נפש חיה. כדי שישוב
לעבוד בוראו, להכדיל עצמו משאר כל אדם,
כדי לעסוק בתורה ומצוות, שבוה מרויח הנשמה
הקדושה.

תסז) לפיכך האי טבחא וכו': לפיכך
(דפו"י דף י"א טור ג' * טור ד')

מדרש בראשית הנעלם קסג
טבחא, ורפי אבא קרין ליה. ונכיס ההוא תרנגולתא, ונתפויין לתרי סימני, ובדקו
ואשפחו דנכיס חד סימנא, וחד לא נכיס.

תע) א"ל רפי יהודה, על מה אתפונת. אמר, על תרין סימנין. אמר, והא
אנא אשפחנא חד נכיס. אלא בשרא הוא דכשרה, ואת לא תהא טבחא מפאן
וילהלאה. ואף על גב דלא בעינא פוונה בשחיטה.

תעא) א"ל ר' יוסי, הפוונה לאו להאי איתמר, אלא פוונה דקב"ה, א דנכיס
לשמים, ולא לשום פתגם אחרון. אבל נתפויין לתרי סימני, ושחיט חד, מותר הוא
בדיעבד. דתנו, השוחט אחר בעוף, דיעבד אין, לכתחלה לא.

תעב) א"ר יעקב, ת"ח, כל מה שנברא מזו הנפש החיה, התירו הקב"ה
לבני אדם, מפני שאין להם נשמה לדעת ולהכיר בבעבודת בוראם. דאלמלי הויה
להו נשמה, לא הותרו.

תעג) שאל רפי אבא לרפי חייא, אמריתון דנשמתא לא עייל בבר נש, עד
דיסתפל בפולחנא דהקב"ה, וכדין להוי ליה נשמתא, ואמריתון דנשמתא היא
קדישא, מעליא על כולא. א"כ מאי האי דאמר קרא, כל אשר נשמת רוח חיים
באפיו מכל אשר בחרבה מתו. למה מתו, הואיל והיה להו נשמתא, הוה להו
לאשתובא. לא הוה בידיה.

תעד) אתו ושייליה לרבי אלעזר בר' שמעון, א"ל כן הוא ודאי, וקרא מסייע
לן, דהכי אמר אבוי, דכד אתי טופנא לא יהוה פר נש דייעבד הקב"ה בגיניה,

חלופי גרסאות
ת נ"א ואלך (בכל הדפוסים בשם נ"א). א נ"א דינכוס
לשמה (דפוסים הראשונים). ב נ"א ל"ג בעבודת בוראם
(דפוסים הראשונים). ג נ"א חזא (דפוסים הראשונים).

מסורת הזהר
(שם ז) יגש ו צ"ב.

הסולם

תוצא הארץ נפש חיה
התירו הקב"ה לבני אדם, מפני שאין להם
נשמה לדעת ולהכיר בעבודת בוראם, שאם
היתה להם נשמה, לא הותרו.

תעג) שא"ל רבי אבא וכו': שאל ר"א
את ר' חייא. אמרתם שהנשמה אינה נכנסת
באדם עד שיסתכל בעבודת בוראו, ואז תהיה
לו נשמה. ואמרתם שהנשמה היא קדושה
ונעלה על הכל. א"כ מה זה שאומר הכתוב,
כל אשר נשמת רוח חיים באפיו מכל אשר
בחרבה מתו. למה מתו, כיון שהיתה להם
נשמה, היה להם להנצל. לא היה בידו, מה
להשיב לו.

תעד) אתו ושייליה לרבי וכו': באו
ושאלו את ר' אלעזר רבי שמעון. אמר להם,
כך הוא ודאי, שלא ניתנה נשמה אלא לעוסק
בעבודת בוראו, והמקרא מסייע לנו, כי כך
אמר

מאמר
אבא, ושחט תרנגולת ונתכוון לשחוט ב'
סימנים, הקנה והושט, ובדקו ומצאו ששחט רק
סימן אחד, והשני לא שחט.

תע) א"ל ר' יהודה וכו': א"ל ר"י
על מה נתכוונת לשחוט. אמר, רציתי לשחוט
ב' סימנים. אמר, והרי אני מצאתי שרק סימן
אחד נשחט. אלא הברש הוא כשר, ואתה
לא תהיה עוד טבח מכאן והלאה. ואע"פ שאין
צריכים כוונה בשחיטה.

תעא) א"ל ר' יוסי וכו': א"ל ר"י,
הכוונה בשחיטה. לא לזה אמרו, אלא הכוונה
להקב"ה, שישחט לשמים, ולא לשם דבר אחר.
אבל אם נתכוון לב' סימנים ושחט אחד, מותר
הוא בדיעבד. שלמדנו, השוחט אחד בעוף,
בדיעבד מותר לכתחילה אסור.

תעב) א"ר יעקב ת"ח וכו': אר"י,
בוא וראה. כל מה שנברא מנפש חיה זו,
(דפ"י דף י"א טור ד')

בַּר מִנַּח וּבְנוֹהֵי. וְזִכּוּתָהוֹן לֹא הָיָה, אֲלֵא לְאֲגִין עֲלִיהוֹן וְעַל פְּתִיהוֹן, וְלֹא הָיָה סִגֵּי זִכּוּתָהוֹן כֹּל כָּף, לְאֲגָנָא עַל כָּל דְּרָא.

תעז) וְאִינּוֹן דְּהוּוּ זַכָּאִין בְּקִנְיָתָא, כְּגוֹן חֲנוּף וְיִרְד, דְּהוּוּ לְהוֹן נִשְׁמָתָא, וְחֲזִיין לְמִיעֵבַד הַקְּבִיָּה בְּגִינִיהוֹן, י מִיתוּ מִקְדַּמַּת דְּנָא. וְהִינּוּ דְאָמַר קָרָא, כֹּל אֲשֶׁר נִשְׁמַת רִיחַ חַיִּים בְּאִפִּיו, דְּעַל אִינּוֹן דְּנִשְׁמָתָא קְדִישָׁא הָיָה בְּהוּ. דְּלֹא תִימָא דְּעַל אֲלִין דְּהוּוּ בְּטוֹפְנָא אָמַר קָרָא. אֲלֵא אֶתָּא קָרָא, וְאָמַר, מְכַל אֲשֶׁר בְּחֶרְבָּה מִתּוּ, שְׁלֹא הָיָה בִימֵי דוֹר הַמְּבּוּל, וְלֹא בְּאוֹתוֹ זְמַן, אֲלֵא בְּחֶרְבָּה מִתּוּ, כְּלוּמַר כְּבָר נִסְתַּלְקוּ מִן הָעוֹלָם, וְלֹא נִשְׁתַּיִיר בְּעוֹלָם צְדִיק לְהִגִּין עַל דוּרוֹ, וְאָז נִעְשָׂה דִין בְּרִשְׁעִים.

תעז) ה"א"ל ר' חִיָּיא לְרַבֵּי אַבָּא, לֹא אֶמְרִית לֵךְ דְּהָאֵי יְגוּלְגַלְתָּא דְּדִדְהָבָא דְּהוּא מְמַאֲרִיהוֹן דְּמִתְּגִיתִין. לִימָא, זַכָּאִין אֶתּוֹן מְאֲרִיהוֹן דְּמִתְּגִיתִין, סִגֵּי חוּלְקָהוֹן עַל כּוּלָּא לְעִלְמָא דְּאֶתִי.

תעז) עוֹד א"ר אֶלְעָזָר, מֵאֵי דְכָתִיב. ה' הִלְלוּהוּ בְּתַקַּע שׁוֹפָר הַלְלוּהוּ בְּגִבְ"ל וּבְנוֹר הַלְלוּהוּ בְּתוֹרָף וּמַחֹל הַלְלוּהוּ בְּמִנִּי"ם וְעוּגָב. וְכִי צְרִיף הַקְּבִיָּה לְהָאֵי. תעז) אֲלֵא אָמַר דּוֹד, כֹּל מַה שֶּׁתְּשַׁבְּחוּ לְקַמֵּי קַב"ה בְּהִנֵּי מִינֵי זְמַר, אִינּוּ כְּלוּם. כְּאֲדָם הָאוּמֵר לְחֶבְרוֹ, עַכְשָׁיו עֲשֵׂה זֶה וְזֶה, וְכֹל מַה שֶּׁתְּעַשֶּׂה אִינּוּ כְּלוּם, עַד שֶׁתְּעַשֶּׂה דְּבָר פְּלוּנֵי. כֹּף אָמַר דּוֹד, ה' הִלְלוּהוּ בְּצִלְצְלֵי שְׁמַע הַלְלוּהוּ

מסורת זוהר

(נ (תהלים ק).

חלופי גרסאות

ד ה"ג דפוס מונקאטש וברפוסים הראשונים ל"ג מיתו
מקדמת דנא. ה ג"א אמר (רפוסים הראשונים). ו ג"א גולתא

(דפוס וויניציא בשם נוסח אחר). ו נוסח אחר מוסיף הללוהו כ"ו הללוהו (מונקאטש).

מאמר

אמר אבי, כשבא המבול לא היה אדם שיעשהו הקב"ה בזכותו, חוץ מנח ובניו. וזכותם לא היתה מספקת אלא להגן על עצמם ועל בתיהם, וזכותם לא היתה גדולה כל כך להגן על כל הדור.

תעז) וְאִינּוֹן דְּהוּוּ זַכָּאִין וְכוּ': וְאֵלּוּ שְׁהִיוּ צְדִיקִים בְּחִילָה, דְּהִינּוּ חֲנוּךְ וִירְד, שְׁהִיתָה לָהֶם נִשְׁמָה, וְהִיוּ רַאוּיִם שְׁהַקְּבִיָּה יַעֲשֶׂה בְּזִכּוּתָם, מִתּוּ מְקוּדָם לְכֹן. וְהִינּוּ שְׁאֵמַר הַכְּתוּב, כֹּל אֲשֶׁר נִשְׁמַת רִיחַ חַיִּים בְּאִפִּיו וְגו' מִתּוּ, שְׁסוּבָב עַל חֲנוּךְ וִירְד. עַל אֵלּוּ שְׁהִיתָה בְּהֵם נִשְׁמָה קְדוּשָׁה. וְאֵל תֹּאמַר שֶׁהַכְּתוּב סוּכַב עַל אֵלּוּ שְׁהִיוּ בְּמִבּוּל, אֵלּא הַכְּתוּב בֹּא וְאָמַר, מְכַל אֲשֶׁר בְּחֶרְבָּה מִתּוּ, שְׁפִירוּשׁוּ, שְׁלֹא הָיָה בִימֵי דוֹר הַמְּבּוּל וְלֹא בְּאוֹתוֹ זְמַן, אֵלּא בְּחֶרְבָּה מִתּוּ, דְּהִינּוּ חֲנוּךְ וִירְד וְכַדּוּמָה. שְׁמִתּוּ בִּבְשֵׁה

(דפוס דף י"א טור ד')

הסולם

תוצא הארץ נפש חיה

ולא במבול. כלומר שכבר נסתלקו מן העולם, ולא נשאר בעולם צדיק להגין על דורו, ואז נעשה דין ברשעים.

תעז) א"ר ר' חִיָּיא וְכוּ': א"ל ר"ח לרבי אבא, לֹא אִמְרִית לֵךְ שְׂרַאשׁ הַזֶּהֱב שְׁהוּא מְכַעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, יֹאמַר לָנוּ זֶה. אֲשֶׁרִיכֶם בְּעֵלֵי הַמִּשְׁנָה גְדוֹל חֲלַקְכֶם עַל הַכֹּל לְעוֹלָם הַבָּא.

תעז) עוֹד א"ר אֶלְעָזָר וְכוּ': עוֹד אר"א, מ"ש הַלְלוּהוּ בְּתַקַּע שׁוֹפָר הַלְלוּהוּ בְּנִבְל וּכְנוֹר הַלְלוּהוּ בְּתוֹף וּמַחֹל הַלְלוּהוּ בְּמִנִּי"ם וְעוּגָב. שׁוֹאֵל, וְכִי צְרִיךְ הַקְּבִיָּה לִזְהָ.

תעז) א"ר אָמַר דּוֹד וְכוּ': וּמִשִּׁיב, אֵלּא אָמַר דּוֹד, כֹּל מַה שֶּׁתְּשַׁבְּחוּ לְפָנֵי הַקְּבִיָּה בְּאֵלּוּ מִינֵי זְמַר, אִינּוּ כְּלוּם. כְּאֲדָם הָאוּמֵר לְחֶבְרִיּוֹ עֵתָה עֲשֵׂה זֶה וְזֶה, וְכֹל מַה שֶּׁתְּעַשֶּׂה אִינּוּ כְּלוּם עַד שֶׁתְּעַשֶּׂה דְּבָר פְּלוּנֵי. כֹּף אָמַר

דוד

קסה הנעלם בראשית מדרש

בְּצִלְצְלֵי תְרוּעָה, כְּלוֹמֵר אֵינּוּ הַלְלוּ, אֲלֵא מֵהוּ הַלְלוּ, כֹּל הַנְּשָׁמָה תְהַלֵּל יְיָ הַלְלוּיָהּ. וְהֶאֱחָר אֵינּוּ כְלוּם, אֲלֵא הַלּוּל הַנְּשָׁמָה, הַה"ד כֹּל הַנְּשָׁמָה תְהַלֵּל יְיָ הַלְלוּיָהּ.

מְאָמֵר יְקוּוּ הַמִּים

תעט) * (ט"ו ויאמר אלהים יקוו המים וגו', רבנן פתחי בנהאי קרא, ט לכו חזו מפעלות אלהים אשר שם שמות בארץ. א"ר אבא, בא וראה, שלא פמדת הקב"ה מדת בשר ודם. מדת ב"ו מעשיו מבלין אותו. אבל הקב"ה, מבקלה את מעשיו.

תפ) ונהיינו דאמרה חנה, ט אין קדוש פה' פי אין בלתך. מאי פי אין בלתך. אל תקרי בלתך, אלא בלותך.

תפא) כך הוא פתיב, לכו חזו מפעלות אלהים וגו', א"ר אבא, עובדוי דהקב"ה דעביד להו בעלמא דין, דוד מלכא תהו בהתבהלא, ואמר לכו חזו, בואו מבעי ליה.

תפב) אלא אמר דוד, כל דיירי ארעא די בעלמא דין, זילו, זילו מרישא דעלמא עד סופיה, ותשפחין עובדוי דהקב"ה, פעובדוי פרישא דעלמא, כך עובדוי בסייפי דעלמא, מייתי דיורין בעלמא, אי זכו, מותיב להו ולבנייהו ולבני

מטרת הזהר (שם) משפטים ה צ"מ תק"ח קיא ט"א שלי"ז קיה ט"ד שמ"ד. (ו) (בראשית א) לעיל אות קלו צ"ס. (ז) (תהלים מו) ב"ב רבג צ"ד. (ח) (ש"א ב) ויקרא קט צ"ד.

חלופי גרסאות II ג"א והא (קראא). ט ברפוס קראקא ל"ג מכאן עד אמצע אות תפ"ו ד"ה אר"י ד' וקיעים.

הסולם

יקוו המים מהו כי אין בלתך. אלא אל תקרא בלתך, אלא בלותך, דהיינו שאין מעשיו מבלים אותו. תפא) כך הוא כתיב וכו': כך הוא, כתוב, לכו חזו מפעלות אלקים וגו'. א"ר אבא, על מעשיו של הקב"ה שעושה בעולם הזה, היה דוד המלך נבהל ואמר, לכו חזו. שואל, בואו חזו. היה צריך לומר. תפב) אלא אמר דוד וכו': ומשיב, אלא אמר דוד, כל יושבי הארץ אשר בעולם הזה, לכו, לכו מראש העולם עד סופו, ותמצאו מעשיו של הקב"ה, אשר כמעשיו בראש העולם, כך מעשיו בסוף העולם. מביא דיורים בעולם, אם זוכים, מושבי אותם ובניהם ובני בניהם עד סוף העולם. ואם אינם זוכים מחריב אותם מהם, ומקום ההוא ועיר ההיא לא יבנו לעולם. להראות לבני אדם, שמקום רשעים היה מקום

מאמר דוד, הללוהו בצלצלי שמע הללוהו בצלצלי תרועה, כלומר, אין זה הילול שלו, אלא מהו הילולו, הוא כל הנשמה תהלל יי הללויה. וחילול אחר אינו כלום, אלא הילול הנשמה. ז"ש כל הנשמה תהלל יי הללויה.

מאמר יקוו המים

תעט) ויאמר אלקים יקוו המים וגו'. חכמים פתחו במקרא הזה. לכו חזו מפעלות אלקים אשר שם שמות בארץ. א"ר אבא בא וראה, שלא כמדת הקב"ה מדת בשר ודם. מדת בשר ודם, מעשיו מבלים אותו. אבל הקב"ה מבלה את מעשיו. תפ) והיינו דאמרה חנה וכו': והיינו שאמרה חנה, אין קדוש כה' כי אין בלתך. (דפו"י דף י"א טור ד' * דף י"ב טור א')

בְּנֵיהוּ עַד סוּפָא דְעֻלְמָא. לֹא זָכוּ, מִחְרִיב לְהוּ מְנַהוּן. וְהָהוּא אַתְרָא, וְהָהוּא קַרְתָּא, לֹא אַתְבְּנֵי לְעֻלְמִין. לְאַחַזְאָה לְבְנֵי נִשְׂא, דְאַתְר חֲיִיבְיָא הָהוּ הָהוּא אַתְר, וְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא עֶבֶד בֵּיה דִּינָא, הָדָא הוּא דְכַתִּיב אֲשֶׁר שָׁם שְׁמוֹת בְּאַרְץ.

תפג) דְבַר אַחַר, לְכוּ חֲזוּ מִפְעֻלוֹת אֱלֹהִים, אִ"ר פְּנַחַס, מָה רָאָה דוֹד דְאַמַר מִפְעֻלוֹת אֱלֹהִים, וְלֹא אָמַר מִפְעֻלוֹת ה'. אֶלֶּא בְשֵׁמָא דְאֱלֹהִים, אֲשַׁתְּכַלֵּל עוֹבְדָא דִּבְרָאשִׁית. וְכֹד בְּרָא קב"ה עֻלְמָא, הוּוּ מִיָּא אֶזְלִין וְנַחְתִּין וְכֹד יִרְמָא אַרְעָא לְתַתָּא, רְמָא לָהּ בֵּין מִיָּא, וְהוֹת טְמִירְתָּא, וְאַתְקַרְשָׁא בֵּין מִיָּא.

תפד) וְעֶבֶד הַקַּב"ה אֶת בְּגוּ אֶת, אוֹרְחִיהָ וְטַבְעִיהָ דְעֻלְמָא, דְמִיָּא קְלִילָן, וְאַרְעָא יִקְרָא. וּמֵאֵן דְאִיהוּ יִקְרָא נַחֲת לְתַתָּא. וְקְלִילָא סְלִיק לְעֵילָא. אָבַל הַקַּב"ה, לְאַחַזְאָה אֶתוּהִי וְעוֹבְדוֹי לְבְנֵי נִשְׂא, אַרְכִּין וְאַנְחִית מִיָּא דְקְלִילָן לְתַתָּא, וְאַרְעָא דְאִיהִי יִקְרָא, סְלִיק לְעֵילָא, עַל קְלִילָא. הַה"ד ^א לְרוּקַע הָאֲרֶץ עַל הַמַּיִם. כְּלוֹמַר, מִיָּא דְאִינוּן קְלִילִין, לְתַתָּא. וְאַרְעָא, דְאִיהִי יִקְרָא, לְעֵילָא.

תפה) וְעוֹד, כִּדְמַבִּין מִיָּא אַחְזִי וְאַפִּיק יִבְשָׁתָא, דְלִית אֶרֶץ אַרְעָא לְאַסְקָא מְגוּ מִיָּא יִבְשָׁתָא, אֶלֶּא לְחוּתָא. וְכֹד אֲסִיק יִבְשָׁתָא מִבֵּין מִיָּא, קְרָא שְׁמָה אֲרֶץ. הָדָא הוּא דְכַתִּיב, ^ב וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לַיִבְשָׁה אֲרֶץ.

תפו) וְתַנָּא, ז' שְׁמוֹת קְרָא לָהּ: אֲרֶץ. אֲדַמָּה. גֵּיא. נְשִׂיָה. צִיָּה. אֲרָקָא. תְּבַל. גְּדוֹל שְׁבַכּוּלָם תְּבַל, דְכַתִּיב ^ג וְהוּא יִשְׁפֹּט תְּבַל בְּצַדִּק. הַה"ד, אֲשֶׁר שָׁם שְׁמוֹת בְּאַרְץ. אר"י, ז' רְקִיעִים בְּרָא הַקַּב"ה, כְּנַגְדָם בְּרָא ז' אֲרָצוֹת. וְתַנָּא, אֲרֶץ ^ד אַחַת מִמֶּשׁ, הוֹצִיאוּ הַמַּיִם, וּמִמֶּנָּה נִתְהוּוּ ז' אֲרָצוֹת, כְּדַאמְרִין.

מסורת הזוהר

חלופי גרסאות

צ) (תהלים קלו.) ק) (בראשית א) ב"א רצח צ"ב. ד) (תהלים ז) (וינציא). כ) נ"א דבין (וינציא). ל) נ"א ל"ג לה (וינציא). מ) נ"א אחת (רפוסים הראשונים).

ט) לעיל אות רפו צ"מ.

מאמר

הסולם

יקווי המים

מקום ההוא, והקב"ה עשה בו דין. ז"ש אשר שם שמות בארץ. שעושה מקומות הרשעים שמונה.

תפג) דְבַר אַחַר לְכוּ וּגו'. פִּירוּשׁ אַחַר. לְכוּ חֲזוּ מִפְעֻלוֹת אֱלֹהִים. אִ"ר פְּנַחַס מָה רָאָה דוֹד שְׁמֵי מִפְעֻלוֹת אֱלֹהִים, וְלֹא אָמַר, מִפְעֻלוֹת הוּיָהּ. אֶלֶּא בְשֵׁם אֱלֹהִים נִשְׁתַּכְּלֵל מַעֲשֵׂה בְרָאשִׁית. וְכַשְׁבְּרָא הַקַּב"ה אֶת הָעוֹלָם, הוּוּ הַמַּיִם הוֹלְכִים וְיוֹרְדִים, וְכַשְׁהַשְׁלִיךְ הָאֲרֶץ לַמַּטָּה, הַשְׁלִיכָה בֵּין הַמַּיִם, וְהִיתָה נִסְתָּרָת, וְנִקְפָּאָה בֵּין הַמַּיִם.

תפד) וְעֶבֶד הַקַּב"ה אֶת וְכו': וְעֵשֶׂה הַקַּב"ה אֶת בְּתוּךְ אוֹת. אוֹת א) כִּי דָרְכוּ וְטַבְעוּ שֶׁל הָעוֹלָם, שֶׁהַמַּיִם קָלִים וְהָאֲרֶץ כְּבֹדָה, וְמִי שְׁהוּא כְּבֹד יוֹרֵד לַמַּטָּה וְהָקַל עוֹלָה לַמַּעֲלָה. אֲבַל הַקַּב"ה, לְהִרְאוֹת אוֹתוֹתָיו וּמַעֲשֵׂיו לְבְנֵי

(רפ"י דף י"ב טור א')

רמיעים

קסז מדרש בראשית הנעלם

תפז) א"ר יוסי, מ"א הו' יסודא דכולא. בגין דאשפחן ידעיקרא דכל עובדוהי דבראשית הו' מן מ"א. ותאנא, בתחלה היו המים מפורזין תחת השמים, עד שגער הקב"ה בהם, והכניסם ואספם אל מקום אחד. הה"ד יקוו המים מתחת השמים אל מקום אחד ותראה הכבשה. ולאח"כ נתפורזו כמתחלה, ורקע הארץ על המים, הה"ד, לרוקע הארץ על המים פי לעולם חסדו.

תפח) אמר עולא, וכי למאי צריך חסד הקא, דכתיב לרוקע הארץ על המים כל"ח. א"ר יוסי, חסד גדול עשה הקב"ה בעולמו, שהעמיד הארץ על המים, שאלמלא לא היתה הארץ מלמעלה, ה"ה העולם מוטושטש בבת אחת.

תפט) א"ר חסדא, אלמלא כה, לא היו בני אדם נוטעין וחורשין וזורעין, עכשיו שהארץ למעלה, נוטעין וזורעין, והארץ עומדת בכחה ובקיומה, מפני לחות המים אשר מתחת לארץ. ומלמטה יוצאין כמה נהרות, כמה מעיינות, כמה מקוואות, לושן כל העולם ולהצמיח הכל. וזהו החסד שעשה הקב"ה עם בריותיו, ועם כל העולם.

תצ) * ת"ר, יומא חד, הוה יתיב רבי שמעון אבבא דתרעא דלוד, ויהו תמן רבי יוסי ורבי חגי ורבי אלעזר בריה. אתא רבי פנחס, א"ל ה'א בוצינא דמתניתא ואתי, קם רבי שמעון אותביה גביה. א"ל, מאי יומא דין משאר יומין, דאת שתיק, ולית פומך מנטף מתקא דרובשא דחכמתא.

חלופי גרסאות

נ נ"א דמיקרא (קראקא). ט נ"א כל (דפוסים הראשונים). ו נ"א מתשטש (קראקא). פ נ"א מוסיף וזורעין ושושין (קראקא). צ נ"א ל"ג כמה נהרות (קראקא). ק נ"א ל"ג כל (קראקא). ר נ"א יתיב (דפוסים הראשונים). ש נ"א ל"ג דחכמתא (קראקא).

הסולם

מאמר ריקיעים ברא הקב"ה, וכנגדם ברא ז' ארצות. ולמדנו, ארץ אחת ממש הוציאו המים, וממנה נתהוו ז' ארצות. כמו שאמרנו.

תפז) א"ר יוסי מ"א וכו': אר"י, יסוד הכל היו המים. כי אנו מוצאים שעיקר כל מעשה בראשית היו מן המים. ולמדנו, בתחילה היו המים מפורזים תחת השמים, עד שגער הקב"ה בהם והכניסם ואספם אל מקום אחד. כנ"ש, יקוו המים אל מקום אחד ותראה הכבשה. ולאח"כ נתפורזו כמתחילה, ורקע הארץ על המים ז"ש, לרוקע הארץ על המים כי לעולם חסדו.

תפח) אמר עולא וכי וכו': א"ע, וכי למה צריך חסד כאן. שכתוב לרוקע הארץ על המים כי לעולם חסדו. א"ר יוסי חסד גדול עשה הקב"ה בעולמו, שהעמיד הארץ על המים, (דפ"י דף י"ב טור א' * טור ב')

תצ) ת"ר יומא חד וכו': שנו חכמים, יום אחד היה ר' שמעון יושב בפתח השער של לוד, והיו שם ר' יוסי, ור' חגי, ור' אלעזר בנו. בא ר' פנחס, א"ל, הרי הנר של הברייתא בא. קם ר"ש והושיבו אצלו. א"ל, מה יום זה

תצא) א"ל, מסתפל הוית בלבאי, האי דאמר יחזקאל, וְאֶשְׁמַע קוֹל כְּנַפְיָהֶם כְּקוֹל מִים רַבִּים כְּקוֹל שְׂדֵי, שְׁקַל לִיָּה לְמִים רַבִּים, וְשְׁקַל לִיָּה לְקוֹל שְׂדֵי, וש"מ כְּקוֹל מִים רַבִּים, כְּקוֹל שְׂדֵי הוּא. א"ל על דא תְּנוּהֵנָּא עֲלֵךְ, דְּלֹא הוּוּ שְׁפוּתֵיךָ מְרַחְשֵׁין בְּרַזִּין עֲלֵאִין.

תצב) א"ל הא רזא א דרתיכא קדישא הוא. ת"ח, דתנן בַּמְתְּנִיתִין דִּידָן, אַרְבַּע מְלָאכִין קְדִישִׁין, נְטִלִין בְּמִטְלָנוּהֵי דְכוּרְסָא יְקָרָא דְמְלָפָא קְדִישָׁא, וּמֵאֵן אֵינּוֹן מְלָאכִין. אֵינּוֹן דְּאֶתְקֵרוֹן חֵינְתָא קְדִישָׁא. בְּאֵילִין אַרְבַּע, אֵינּוֹן יְקִירִין וְעֵילָאִין עַל פֶּל שְׁאָר מְלָאכִין, בַּר מַחַד.

תצג) ואית דאמרי דחד הוא מאילין ארבע, ולא כף הוא, דהכי אשפחן בספרא דחכמתא דשלמה מלכא.

תצד) ואילין ארבע פד מתפנפי בכינופניא במטלגיהון, משתמע בכל רקיעא קל מטלגיהון, כקל מלאכין סגיאין עילאין, דאתקרון אלה אלפין, ורבו רבון. ובההוא קלא דההוא שמשא חד, דמשמש קמיה דמלכא עילא. וההוא פינופניא דאינון מתפנפי, בעידנא דאתי לאשפעה עליהון טיבו ויקר זמלכהון.

תצה) בכה רבי פנחס ואמר, בקלידא דקלדיטין, גליפין דאמיד נתוזריטא, בכד מסתלקין הויתא. במטו מינך אשלים פסוקא.

מסורת הוזהר

(ש) (יחזקאל א) נח צג צ"א.

חלופי גרסאות

ת נ"א תוהא הווח (קראקא). א נ"א מוסיף דעובדא דרתיכא (ווינציא). ונ"א דעובדא דרכיבא (קראקא). ב נ"א ואינון (בכל הדפוסים בשם נ"א). ג נ"א אר' (קראקא). ד נ"א אשכחו (קראקא). ה נ"א ל"ג דאתי (קראקא). ו נוסח אחר יקר (דפוסים ראשונים). ז ה"ג בדפוס קראקא נוסח אחר מכלהון (מונקאטש).

מאמר

זה משאר הימים, שאתה שותק, ואין פיך נוטף מתיקות הדבש של החכמה.

תצא) א"ל מסתכל הוית וכו': א"ל הייתי מסתכל בלבי, בזה שאמר יחזקאל, ואשמע קול כנפיהם כקול מים רבים כקול שדי. שקל מים רבים ושקל קול שדי. כלומר שהשוה אותם זה לזה. ומשמע מזה שקול מים רבים הוא כקול שדי. א"ל על כן תמהתי עליך, ששפתותיך לא היו מדובכות בסודות עליונים.

תצב) א"ל הא רזא וכו': א"ל הנה זה הוא סוד המרכבה. בוא וראה, שלמדנו במשנה שלנו. ארבעה מלאכים קדושים, נוסעים במסעם של כסא הכבוד של המלך הקדוש. ומי המה אלו המלאכים. הם אלו הנקראים חיות הקודש. שהם מיכאל גבריאל אוריאל רפאל. ואלו הארבעה הם יקרים ועליונים על כל שאר המלאכים חוץ מאחד, שהוא מטטרון שר הפנים.

(דפו"י דף י"ב טור ב')

הסולם

יקו המים

תצג) ואית דאמרי דחד וכו': ויש אומרים, שהאחד, שהוא מטטרון, הוא מאלו ארבעת המלאכים, והוא אינו כך. כי כך מצאנו בספרו של שלמה המלך.

תצד) ואילין ארבע כד וכו': ואלו ארבעה המלאכים, כשמתאספים בקיבוץ במסעיהם, נשמע בכל הרקיע קול נסיעתם כקול מלאכים רבים העליונים הנקראים אלה אלפים ורבי רבבות, וכקול ההוא של המשרת האחד, מטטרון, המשרת לפני מלך העליון, והקיבוץ ההוא שהם מתקבצים, הוא בזמן שבא להשפיע עליהם חסד וכבוד מלכיהם. ושיעור הכתוב, הוא, כקול מים רבים, היינו מלאכים רבים. כקול שדי, היינו המלאך מטטרון, שנקרא על שם רבו, שדי. ואשמע את קול כנפיהם, היינו של ד' מלאכים, שהם מרכבת המלכות, הנקראים ג"כ חיות.

תצה) בכה ר' פנחס וכו': בכה ר' פנחס מרוב התפעלות, ואמר, במפתח העמקים נפתחים

מדרש בראשית הנעלם קסט
תצו) אָמַר, קוֹל הַמּוֹלָה פְּקוֹל מַחְנָה. מֵאֵי קוֹל הַמּוֹלָה. הִכִּי תִגִּינֶן, דְּכַד
מְשַׁבְּחֵן לְקב"ה, " כָּל מְלָה דְּאִינֹן מְשַׁבְּחִין קַמֵּיהּ, כַּמְלָה דְּתוֹשְׁבַּחְתָּא דְּמִשְׁרֵייתָא
דִּישְׂרָאֵל, כַּד מְשַׁבְּחֵן לִיהּ לְתַתָּא.

תצו) בְּעַמְדָם תִּרְפִּינָה בְּנִפְיָהֶן, " הֵאֵי בְּעַמְדָם, כְּמוֹ " עַמְדוֹ וְלֹא עָנוּ עוֹד.
דְּכַד הֵאֵי מִשְׁרֵייתָא דִּישְׂרָאֵל לֹא מְשַׁבְּחֵן לְהַקב"ה לְתַתָּא, מִיַּד תִּרְפִּינָה בְּנִפְיָהֶן.
מִתְרַפֵּן חִילֵיהוֹן דְּהֵאֵי בְּנוֹפְיֵיא קְדִישָׁא, וְלִית לְהוּ חֵילָא לְשַׁבְּחָא תוֹשְׁבַּחְתָּא
שְׁלִימְתָא קַמֵּיהּ.

תצו) וְעוֹד קָרָא אַחַר דְּמִסִּיעַ לְהֵאֵי, דְּכַתִּיב " וַיְהִי קוֹל מְעַל לְרָקִיעַ אֲשֶׁר
עַל רֹאשׁוֹ וְגו', וַיְהִי קוֹל זֶה קוֹלוֹ שֶׁל יַעֲקֹב. " כְּשֶׁמְרַבֵּין בְּתַפְלָה לְהִיכֵן יִסְלְקָא,
מְעַל לְרָקִיעַ אֲשֶׁר עַל רֹאשׁוֹ שֶׁל חַיִּוֹת, שְׁשָׁם מְנַחַת תַּפְלָתָן שֶׁל צִדִּיקִים.

תצו) וּכְשֶׁפּוֹסְקִים לְהַשְׁמִיעַ קוֹלָם וּלְהַתְפַּלֵּל וּלְקָרוֹת בְּתוֹרָה, מַה כְּתִיב.
בְּעַמְדָם, כְּלוֹמַר בְּשִׁתְּיָקוּתָם מִהַתוֹרָה וּמִן הַתַּפְלָה, תִּרְפִּינָה בְּנִפְיָהֶן " שֶׁל הַחַיִּוֹת
כְּדִקְדָּמָרְן. א"ל, מְטוֹל בֵּן אֲתִית לְמִשְׁמַע מְפוּמָּךְ, רִיחַ חֲכָמְתָּא, שׁוּרֵיִיא, וּשְׁלָמָא
דְּלַעֲיָלָא דִּיהִב כְּךָ.

מסורת הוזהר חלופי גרסאות
ת) (איוב לב) שלח קיג צ"ס. א) (יחזקאל א) פנחס רא ח נ"א קל (קראקא וכלל הרפוסים בשם ג"א). ט ו נ"א
מוסיף מאי בעמדם תרפינה כנפיהן האי (קראקא). ג"א להון
צ"ב.
(קראקא). כ ג"א כשמברכין (קראקא). ל ג"א חלקו (קראקא). ו ג"א ל"ג של (דפוסים הראשונים).

הסולם

מאמר יקוו המים
נפתחים אוצרות החתומים, כלומר שר"ש הוא, כמו מפתח, הפותח כל דבר עומק, וכל הסודות החתומים שאי אפשר לגלותם. בכאשר המלאכים עולים היית, וע"כ אתה יודע טודם. בבקשה ממך השלם הפסוק. בקי"דא, הוא מלשון אקלידי (גיטין נ"ו). שפירושו מפתח. קי"דפיין, הוא כמו קליטין דימא, שפירושו מעמקי הים (ב"ר ה') גליפין, פירושו נפתחים ומתבארים. דאמיד נתוורימא, פירושו לפי הענין, אוצרות חתומים.

תצו) אמר קול המולָה כקול וכו': אמר ר"ש, קול המולה כקול מחנה, מהו קול המולה כקול מחנה. כך למדנו, כאשר המלאכים משבחים להקב"ה, כל מלה שהם משבחים לפניו, היא כמלה של התשבחות של מחנה ישראל שמשבחים אותו למטה. ח"ש הכתוב, קול המולה של המלאכים. הוא כקול מחנה ישראל.

תצו) בעמדם תרפינה כנפיהם: בעמדם זה, פירושו, בעמדם מלשבח, כמו עמדו ולא

(דפו"י דף י"ב טור ב')

תק) א"ר יהודה, יקוו המים, פקו זה שמניחים האומנים לבנות הבגן, שלא יצא חוץ ממנו לכאן ולכאן. פך עשה הקב"ה, קו למים, שלא יצאו משפתם לכאן ולכאן. ה'אמר עד פה תבא ולא תסוף.

תקא) ותאנא, גבול הגביל הקב"ה לים. ואי זהו גבול. רבי אבא אומר, זה החול, דכתיב א' אשר שמתו חול גבול לים. וכשרואים זה החול, חוזרים לאחור, ואינם יוצאים לחוץ, מאותו הקו שנתן להם הקדוש ברוך הוא.

תקב) א"ר יצחק, בא וראה כמה הוא עיקרא דעלמא מ'א, דהא שמים נטלו שמא מנהון, מ"ם שמי"ם. ולמה, א"ר יצחק שהוסיף הקב"ה על המים אש, וברא ממנו השמים, כלומר, אש ומים.

תקג) * א"ר יודאי, לאו ה'כי, דהא מ'חביבותא נ'דקמי קב"ה, איתברון שמים. א"ר אלעזר, ושפיר קאמר רבי יצחק, ולא קשיא, במאי דא"ר יודאי. וכד תנדע מהו מים, תנדע עיקרא דמילתא.

תקד) ו'וכד אתא רבי בא, עאל לקמיה ר' יהודה ור' חייא, אמרו ליה, לימא לן מר עיקרא דחד מלה, מאינין רזין עילאין, אמר, אימא חד מלה, וטב למאן דיהוי ליה לבא למנדע.

מסורת הוזהר

ב) (איוב לח) תק"ח קד ט"ג שייח. ג) (ירמיה ה) ת"ז בהקדמה יב: תס"ט תק"ח קג ט"א שייח קד ט"ג שליו.

חלופי גרסאות

נ ג"א דמקמי (קראא). ס ג"א כד אתא ר' בו על (קראא).

הסולם

מאמר

יקוו המים
א"ר אלעזר, יפה אמר רבי יצחק, ולא קשה מה שאמר ר' יודאי. וכשתדע מהו מים, תדע עיקר הדבר.

פירוש. קו האמצעי המיוחד הימין והשמאל נקרא שמים. וקו ימין נק' מים. וקו שמאל נק' אש. ולפי שקו אמצעי מיוחד ומשלים ב' הקוין ימין ושמאל שהם מים ואש, ע"כ כולל בעצמו את שניהם, ויש גם בקו אמצעי ב' הבחינות מים ואש. וז"ש ר' יצחק, שע"כ נקרא שמים, משום שהוא אותיות אש ומים. וז"ש, ושפיר קאמר רבי יצחק, ששמים נעשו מאש ומים, דהיינו שכולל ימין ושמאל שהם אש ומים. וז"ש, וכד תנדע מהו מים תנדע עיקרא דמילתא, דהיינו כשתדע, ששמים ה"ס קו ימין וחסדים, תדע, שהם עיקר השמים, כי השליטה העיקרית בשמים, היא לקו ימין.

תקד) וכד אתא רבי וכו': וכשבא רבי בא, נכנסו לפניו ר' יהודה ור' חייא. אמרו לו יאמר לנו אדוננו עיקר דבר אחד מאלו סודות עליונים. אמר אומר דבר אחד, והוא טוב למי שיש לו לב לדעת.

אמרין

תק) א"ר יהודה וכו': אר"י יקוו המים. פירושו כקו זה, שמניחים האומנים לבנות בגין, שלא יצא חוץ ממנו לכאן ולכאן. כך עשה הקב"ה קו אל המים, שלא יצאו משפתם לכאן ולכאן. ז"ש, ואומר עד פה תבא ולא תוסף.

תקא) ותאנא גבול הגביל וכו': ולמדנו, גבול הגביל הקב"ה את הים. ומה הוא הגבול. רבי אבא אמר זה הוא החול שמסביב לים. שכתוב, אשר שמתו חול גבול לים. וכשהגלים רואים את החול הזה, הם חוזרים לאחור, ואינם יוצאים לחוץ מאותו הקו, שנתן להם הקב"ה.

תקב) א"ר יצחק בא וכו': אר"י בוא וראה, כמה הם מים, עיקר העולם. כי השמים לקחו מהם השם מים. כי שמים הם אותיות ש' מים. ולמה נקראים שמים. א"ר יצחק, שהוסיף הקב"ה על המים אש, וברא מהם השמים. כלומר, אש ומים. כי השמים נעשו מאש ומים.

תקג) א"ר יודאי לאו וכו': א"ר יודאי אינו כן. כי השמים נבראו מאהבה לפני הקב"ה. וא"כ אין בהם אש, שהיא דינים,

(דפו"י דף י"ב טור ב' * טור ג')

מדרש בראשית הנעלם קעא
 תקה) אַמְרִין מְאָרִי דְרָזָא דְמִתְנִיפָא, דְהָאִי מֵאֵן דְבְעֵי לְמַנְדַע וּלְאַסְתְּפֻלָא
 בְּלִבֵּיהּ, מְחַקְמָתָא דְמִלְכָא עֲלָאָה, יְנַדַע בְּקַדְמִיתָא מַהוּ מִיָּם. וּמֵאֵן דְבְעֵי לְמַנְדַע
 מַהוּ ״קְרִישׁוּתָא דְכּוּרְסִיָּה, יְסַפְּל בְּקִיּוּמָא ״ דְמִלְתָא, דְכְתִיב ״ בְּרִית מְלַח
 עוֹלָם הִיא. וּמִתְרִין אֲלִין, יְסַפְּל בְּחַקְמָתָא קְדִישָא דְלַעֲלָא.
 תקו) א״ר אַבָּא, מֵאֵן דְבְעֵי לְמַנְדַע עֲנִינָא דְקִיּוּמָא דְעֲלָמָא דִין, לִיְנַדַע
 עֲנִינָא דְמִלְחָא, דְאַתְנַהֵיג מִשְׁמֵשָׁא, דְאַתְמַנֵּי תַחוּתֵיהּ דְמֵאֲרִיָּה, וְיְנַדַע מַהוּ,
 וְהִיךְ יִתְמַחֵי בְמֵיָא, וְיְסַפְּל בְּחַקְמָתָא.
 תקז) א״ר יֶצְחָק אָמַר רַב, הֲנֵי קְלוּדְטִי, דְזַקְפִין בְּלוּדְטִיְהוּן מֵיָא וּמִלְחָא,
 עֲנִינָא דְנְהוּרִיתָא, בּוּצִינְתָא ״ הוּוּת, לְאַסְתְּפֻלָא בְּחַקְמָתָא.

מסורת זוהר (במדבר יח) לעיל אות רעד צ״ג. ט נ״א קדישׁוּתָא (קראקא). ט נ״א דמלחא (דפוסים הראשונים).
 חלופי גרסאות צ נ״א והוּוּת (קראקא).

מאמר **הסולם** יקוּו המים
 תקה) אַמְרִין מְאָרִי דְרָזָא וכו': בעלי
 הסוד של המשנה אומרים, כל מי שרוצה לדעת
 ולהסתכל בלבו מחכמת המלך העליון, ידע
 תחילה מהו מים. ומי שרוצה לדעת מהו
 הקפאון שבכסאו, יסתכל בקיום הדבר, שכתוב
 ברית מלח עולם היא. ומשני אלה, יסתכל
 בחכמה הקדושה שלמעלה.
 פירוש. המלכות כשהיא במצב אחורים
 היא דבוקה בקו שמאל דבינה, שאז מקבלת
 חכמה בלי חסדים, נמצאים אורותיה בקפאון,
 שאינם יכולים להאיר (כנ״ל בזהר ב״א אות
 ש״א ד״ה ימא דקאפא ע״ש) ואח״כ כשהיא
 מתתקנת מז״א שה״ס קו האמצעי, כבר אינה
 יכולה לקבל חכמה משמאל דבינה, אלא
 שמקבלת חסדים מז״א, אמנם נשארים בה
 בחינות הקפאון ממצב האחורים, שהוא בחינת
 חכמה ונמסים עתה ומתלבשים בחסדים, ובוה
 נשלמת מב' הבחינות מחכמה וחסדים יחדיו.
 וסוד האורות הנקפאים האלו, נקראים ג״כ
 מִלְחָ. וז״ס על כל קרבן תקריב מלח, כדי
 לקבל משם ניצוצי החכמה ממצב האחורים.
 ויהיה הקרבן שלם מחכמה וחסדים.
 וז״ש, מֵאֵן דְבְעֵי לְמַנְדַע וכו', דהיינו
 שרוצה לעורר חכמה במלכות, ינדע בקדמיתָא
 מהו מים, דהיינו שהם חסדים. ומֵאֵן דְבְעֵי
 לְמַנְדַע מהו קרישׁוּתָא דְכּוּרְסִיָּה המלכות
 נקראת כסא, וכשהיא היתה במצב האחורים
 היו אורותיה נקפאים כנ״ל, ומי שרוצה לדעת
 למה נעשה זה. יפתכלֵ בְּקִיּוּמָא דְמִיִּלְתָא,
 דְכְתִיב בְּרִית מְלַח עוֹלָם הִיא, כי מן האורות
 הקפואים נחתקן תקון המלח, שהוא המקיים
 (דפויי דף י״ב טור ג')

מאמר **הסולם** יקוּו המים
 תקו) א״ר אַבָּא מֵאֵן דְבְעֵי לְמַנְדַע עֲנִינָא דְקִיּוּמָא דְעֲלָמָא דִין, לִיְנַדַע
 עֲנִינָא דְמִלְחָא, דְאַתְנַהֵיג מִשְׁמֵשָׁא, דְאַתְמַנֵּי תַחוּתֵיהּ דְמֵאֲרִיָּה, וְיְנַדַע מַהוּ,
 וְהִיךְ יִתְמַחֵי בְמֵיָא, וְיְסַפְּל בְּחַקְמָתָא.
 תקז) א״ר יֶצְחָק אָמַר רַב, הֲנֵי קְלוּדְטִי, דְזַקְפִין בְּלוּדְטִיְהוּן מֵיָא וּמִלְחָא,
 עֲנִינָא דְנְהוּרִיתָא, בּוּצִינְתָא ״ הוּוּת, לְאַסְתְּפֻלָא בְּחַקְמָתָא.
 חלופי גרסאות ט נ״א קדישׁוּתָא (קראקא). ט נ״א דמלחא (דפוסים הראשונים).
 צ נ״א והוּוּת (קראקא).
 ש

תקח) ד"א ^ה ויאמר אלהים יקוו המים מתחת השמים אל מקום אחד, רבי פתח, ^ו מקולות מים רבים אדירים משברי ים אדיר במרום ה', מקולות מים רבים, פשאמר הקב"ה למים, שיתפנסו במקום אחד, היו משוטטים לכאן ולכאן, ונתגאו למעלה.

תקט) א"ר יצחק בבהאי שעתא נטלו מיא לארעא, דהוות פגיס יבהו, והו מחפיין לה. אמר להם הקב"ה, לא כן, אלא הפנסו פלכם אל מקום אחד ותראה היבשה. משמע דיבשמתא הוות ארעא קודם, בלא ליחותא, בין מיא. יבשה לא כתיב, אלא היבשה.

תקי) והו מיא אזלין גבהין ונחתין, ^ו ומשמעין ^ה קליהון לסייפי שמיא, עד שגער בהם הקב"ה, והכניסם לתהום, ותמן היא פנישותא דמיא. ועד כען קליהון לא שכיף, וקרא ^א להו ימים. וכד אינון גבהין תמן באתרא הווא, איתבר תוקפיהון, ונחתין ולא נפקין לבר, מדחילו דתקיפותא דמאריהון, הה"ד ^ו אדירים משברי ים אדיר במרום ה'.

תקיא) א"ר יוסי, וא"כ מאי פתיב אתריו, עדותיך נאמנו מאד לביתך נאוה קדש, מאי בעי פסוקא דא, לפסוקא דלעילא. א"ר יצחק, אמר דוד,

מסורת הוזהר

(ה) (בראשית א) לעיל אות קלו צ"ס. (ו) (תהלים צג) לעיל אות פו צ"א. (ז) (שם) לעיל אות פו צ"א.

חלופי גרסאות

ק נ"א בה (דפוסים הראשונים). ר נ"א בה (דפוסים הראשונים). ש נ"א ומשמעין (קראקא). ת נ"א ל"ג מן קליהון עד קליהון (קראקא). א נ"א ליה (דפוסים הראשונים).

הסולם

מאמר

תקט) א"ר יצחק בבהאי וכו': אר"י, בשעה זו, לקחו המים את הארץ שהיתה מכונסת בהם, והיו מכסים אותה. אמר להם הקב"ה לא כך. אלא הכנסו כולכם למקום אחד ותראה היבשה. משמע, שהארץ היתה מקודם בין המים, יבשה בלי לחות. כי יבשה, לא כתוב, אלא היבשה. עם ה' הידיעה, שמשמע היבשה שנקודם לך.

תקי) והו מיא אזלין וכו': והיו המים הולכים, מתרוממים ויורדים, ומשמיעים קולם לסוף השמים, עד שגער בהם הקב"ה והכניסם לתהום, ושם הוא מקוה המים. ועד עתה קולם לא נשתתק. וקרא אותם ימים. וכשהם מתרוממים, שם במקום ההוא נשבר כחם, ויורדים, ואינם יוצאים לחוץ, מפחד גבורת ה'. ז"ש אדירים משברי ים אדיר במרום ה'.

תקיא) א"ר יוסי וא"כ וכו': אר"י, ואם כן, מה כתוב אתריו, עדותיך נאמנו מאד לביתך נאוה קדש. מה היא השייכות של פסוק

של מים ומלח, הוא ענין של אורה, ואור הנר, כדי להסתכל בחכמה. קלודטי פירוש חוזים בכוכבים. כמו כדאי (פסחים ק"ג) בלודטיהון, פירוש כוסותיהם. כי על מזרקי יין מתרגם קלוריא (וי"ד ה').

פירוש אלו החוזים בכוכבים רוצים להתדמות ליחוד הקדושה, וע"כ הם מעמידים כוסות של מים ומלח, אשר יחודם מעורר גילוי החכמה, וז"ש ענינא דנהוריתא, דהיינו אור חסדים הנקרא מים, ובוצינתא, דהיינו מאורי אש המרומזים במלח, לאסתכלא בחכמתא שבזה הם מעוררים הסתכלות בחכמה.

תקח) ד"א ויאמר אלקים וגו': פירוש אחר. ויאמר אלקים יקוו המים מתחת השמים אל מקום אחד. רבי פתח, מקולות מים רבים אדירים משברי ים אדיר במרום ד'. מקולות מים רבים, היינו כשאמר הקב"ה למים שיתכנסו למקום אחד, היו משוטטים לכאן ולכאן, ונתגאו למעלה.

מדרש בראשית הנעלם קעג
 רבש"ע, בעדות שעשית במעשה בראשית, הם אמת, להעיד עליהם בכל יום.
 דהא תנינן, כל המעיד במעשה בראשית בכל יום, מובטח לו שהוא בן עה"ב.
 תקיב) ואמר דוד, אמה הוא שעשית את כל העולם, ועשית את המים,
 והמים היו מכסין את העולם מהרבויו שבהם, ועשית להם שיתכנסו בצמצום
 כלם אל מקום אחד. כך יהי רצון מלפניך, ששכינתך שהיא מלאה כל העולם
 בלו, שתצמצם אותה בביתך, ושיותר ראוי הוא להיות שם. הה"ד, לביתך נאווה
 קדש, ולא לזמן מועט, אלא לאורך ימים.

תקיג) ד"א ויאמר אלהים יקוו המים מתחת השמים אל מקום אחד ותראה
 היבשה. ר' תנחום פתח בהאי קרא, ה הצדיק אבד ואין איש שם על לב ואנשי
 חסד נאספים באין מבין כי מפני הרעה נאסף הצדיק. תמן תנינן, כשהקב"ה
 מסתכל בעולם, ורואה שאין בני אדם ופאין, ורשעים הרבה פורחים בעולם,
 אזי עושה דין בעולם. א"ר תנחום, פעובדא דגנופא עם נשמתא, עביד הקב"ה
 עם דרא.

תקיז) א"ר יצחק האיק. א"ל, כי האי גוונא, צדיקא אינון * נשמתא, ותיבא
 אינון גופא, כד מסתכל הקב"ה בעלמא, נטיל נשמתא, ואשתאר גופא לסרחנא
 דבשרא. ומאי נטיל, נטיל לנשמתא, דאינון צדיקא, וישתארון גופא דאינון
 תיבא.

תקטו) א"ר תנחום, הה"ד ויאמר אלהים יקוו המים, אלו הצדיקים,

מסורת הזהר (II) (ישעיה נז) כ"ב רה צ"א.
 חלופי גרסאות
 ב נ"א עדיות (דפוסים הראשונים). ג נ"א השמים (דפוסים הראשונים). ד נ"א שהמים (דפוסים הראשונים). ה נוסח אחר מוסיף את כל (ווינציא בשם נוסח אחר). ו נוסח אחר שיותר באהל ולהיות (קראקא).

הסולם

מאמר יקוו המים
 זה לפסוק הקודם. א"ר יצחק, אמר דוד, רבונו של עולם, עדות שעשית במעשה בראשית, הם אמת להעיד עליהם בכל יום. כי למדנו. כל המעיד במעשה בראשית בכל יום מובטח לו שהוא בן עולם הבא.
 תקיב) ואמר דוד אתה וכו': ואמר דוד, אתה הוא שעשית את כל העולם, ועשית את המים, והמים היו מכסים את העולם מהרבויו שבהם, ועשית להם שיתכנסו בצמצום כולם אל מקום אחד, כך יהי רצון מלפניך ששכינתך שהיא מלאה כל העולם כולו, שתצמצם אותה בביתך, שיותר ראוי הוא שתהיה שם. ז"ש לביתך נאווה קדש, ולא לזמן מועט, אלא לאורך ימים. ולפיכך נסמן הכתוב הזה, אל הכתוב מים רבים אדירים משברי ים.

תקיז) א"ר יצחק האיק וכו': אמר לו ר' יצחק איך הוא זה. אמר לו, הוא כדרך הזה. הצדיקים הם כמו הנשמה של הדור, והרשעים הם הגוף של הדור. כשהקב"ה מסתכל בעולם, לוקח הנשמה, ונשאר הגוף ונסרח הבשר, נמצא, שמה לוקח, לוקח הנשמה שהם הצדיקים, ונשאר הגוף שהם הרשעים.

תקטו) א"ר תנחום הה"ד וכו': א"ר תנחום, ז"ש, ויאמר אלקים יקוו המים, אלו הם

מאמר יקוו המים
 זה לפסוק הקודם. א"ר יצחק, אמר דוד, רבונו של עולם, עדות שעשית במעשה בראשית, הם אמת להעיד עליהם בכל יום. כי למדנו. כל המעיד במעשה בראשית בכל יום מובטח לו שהוא בן עולם הבא.
 תקיב) ואמר דוד אתה וכו': ואמר דוד, אתה הוא שעשית את כל העולם, ועשית את המים, והמים היו מכסים את העולם מהרבויו שבהם, ועשית להם שיתכנסו בצמצום כולם אל מקום אחד, כך יהי רצון מלפניך ששכינתך שהיא מלאה כל העולם כולו, שתצמצם אותה בביתך, שיותר ראוי הוא שתהיה שם. ז"ש לביתך נאווה קדש, ולא לזמן מועט, אלא לאורך ימים. ולפיכך נסמן הכתוב הזה, אל הכתוב מים רבים אדירים משברי ים.
 תקיג) ד"א ויאמר אלקים יקוו המים מתחת השמים אחר. ויאמר אלקים יקוו המים מתחת השמים (דפו"י דף י"ב טור ג' *) טור ד')

הנאספים לבית עולמם, שהיא מקום אחד מיוחד להם למעלתם. וכד תפגשו לעלמא דאתי, מאי פתיב, ותראה היבשה, שהם הרשעים, בלי מעשה, שאין מי שיגין עליהם, וכסה עליהם. כד"א, ויראו כל העדה פי גוע אהרן, אל תקרי ויראו, אלא ויראו.

תקטז) דהא תנינן, א"ר יצחק אמר רב, ואמרי לה א"ר יהודה אמר רב, כל זמן שהצדיקים בדור, אין מה"ד יכולה לשלט בהם. הה"ד וי"אמר להשמידם לולי משה בחירו עמד בפרץ לפניו להשיב חמתו מהשחית. וכשהקב"ה רוצה לעשות דין ברשעים, מסלק הצדיקים מביניהם, ואז עושה דין ברשעים. תקיז) משל למה"ד, למלך שהיה לו פרוס, יומא חד עאל לגינייה, ותמא דהוה תמן בכוליה דדררין סגיין, אמר, אנא בעי "לבערא לון מהכא, זקף עיניה וחזא ורדין טבין יי"אין. אמר, בגיני אינון ורדין, אשבוך כל הדררין. וכד יקבו ריחא אינון ורדין, נטל להון ועקר להון מן גנא. פין דעקר להון, אמר הא עידן לאעקרא דדררין דגנא, ולבערא להו מהכא. כף הקב"ה, כל זמן שהצדיקים בדור, אין נעשה דין ברשעים. נסתלקו הצדיקים מביניהם, אז נעשה דין ברשעים.

תקיח) שאל רבי יצחק לרבי אלעזר, פד הוי אזלי במדברא. אמר אנא בעי למשאל חד שאילתא, אי לאו הוה חטאה. א"ל יאות אנת למשאל כבאורייתא, מה דאת בעי לשאל.

מסורת הזהר

(תהלים קו) וישב ה צ"ב.

חלופי גרסאות

ז נ"א עולמים (קראקא). ח נ"א לאבערא (רפוסים הראשונים).
ט נ"א שבק כל דרדין כד (קראקא). י נוסח אחר ולאבערא
(קראקא). כ נוסחא אחר לא גרסינן באורייתא (קראקא). ל נוסח אחר לא גרסינן שאל (קראקא).

מאמר

הם הצדיקים הנאספים לבית עולמם, שהוא מקום אחד מיוחד להם למעלתם, וכשהם נאספים לעולם הבא, מה כתוב, ותראה היבשה, שהם הרשעים שהם בלי מעשה, שאין מי שיגין עליהם וכסה עליהם. כש"א, ויראו כל העדה כי גוע אהרן. אל תקרא ויראו אלא ויראו. מפני שאין מי שיגין עליהם.

תקטז) דהא תנינן אמר וכו': כי למדנו, א"ר יצחק אמר רב, ויש אומרים, א"ר יהודה אמר רב, כל זמן שהצדיקים בדור, אין מדת הדין יכולה לשלוט בהם. ז"ש, ויאמר להשמידם לולי משה בחירו עמד בפרץ לפניו להשיב חמתו מהשחית. וכשהקב"ה רוצה לעשות דין ברשעים, מסלק הצדיקים מביניהם, ואז עושה דין ברשעים.

תקיז) משל למה"ד למלך וכו': משל (רפ"י דף י"ב טור ד')

הסולם

יקווי המים

למה הדבר דומה. למלך שהיה לו פרוס. יום אחד נכנס לגנו, וראה שהיה שם כולו דרדרים רבים, אמר, אני רוצה לבערם מכאן. נשא עיניו וראה ורדים טובים ויפים. אמר בשביל הורדים האלו, אעזוב כל הדרדרים. וכשהורדים נתנו ריח לקחם ועקרו מן הגן. כיון שעקרו, אמר, הנה הזמן לעקור את הדרדרים מן הגן, ולבערם מכאן. כך הקב"ה, כל זמן שהצדיקים בדור, לא נעשה דין ברשעים, נסתלקו הצדיקים מביניהם, אז נעשה דין ברשעים.

תקיח) שאל רבי יצחק וכו': שאל ר"י את ר' אלעזר, כשהיו הולכים במדבר. אמר אני רוצה לשאול שאלה אחת, אם זה אינו חטא. א"ל, ראוי אתה לשאול בתורה, מה שאתה רוצה, שאל.

מדרש בראשית הנעלם קעה
 תקיט) ״אמר, האי דאמר קרא, ״וירא אלהים פי טוב. אי קודם הפעולה
 הנה, יאות הוא ושפיר. אלא מה דאמר לאחר הפעולה, משמע דלא הוה ידע
 קודם לכן עיקר הפעולה וותיקונה ויופייה. וכשהיתה הפעולה נגמרת, משמע
 דהוה מעיין בה כמות שהיא עומדת, ואזי הוא אומר פי טוב, דכתיב וירא,
 ואח״כ אמר פי טוב.

תקכ) א״ל לאו חטא הוא, ואת צריך למשאל דא. ודא היא אזהרה לב״נ,
 דא״ר יהודה, כשילמוד אדם במעשה בראשית, פעולתו של כל יום ויום, אין
 לו לשאול על מה שאינו מצווה, ולומר פעולה זו למה נעשית כן? כדמות
 זו. וזו נעשית כן בדמות זו. ואמור לו, תדע למה, וירא אלהים פי טוב לעשותו,
 ועל כן אל תשאל יותר.

תקכא) ועוד, כדי להזהיר לבני אדם, ולהורות להם הדרך הנכון, פי
 גלוי וידוע לפניו הפעולה קודם ״שיעשה״, ולא רצה לומר טוב הוא זה, עד
 גמר המלאכה. וכך אין ראוי לאדם לשבח הדבר עד סיומו, שמא ימצא בו
 גרעון ויתבדה, ויאחז בדבריו.

תקכב) א״ר ברכיה, פן ראינו בכמה מקומות, שנתן הקב״ה אזהרה לאדם
 להזהר ממנו, אע״פ שלא היה צריך לו, והכל גלוי לפניו, אבל כדי לתת
 אזהרה לאדם, הוצרך לעשות כן. ת״ח, דכתיב ״אך לא יאמר אדם אזהרה
 לאדם״.

מסורת הורה (בראשית א) לעל אות תפה צ״ק. כ) (בראשית יח) נ נ״א ל״ג אמר (קראקא). נ נ״א ותקונו ופייו (קראקא).
 וירא ס צ״ג. ס נ״א וזו נעשית כך בדמות זו וזו בדמות זו (קראקא).
 ע נ״א שיעשהו (קראקא). פ נ״א לאדם ממנו אעפ״י שלא הוצרך (קראקא).

מאמר הסולם יקו המים
 תקיט) אמר האי דאמר וכו׳: אמר, זה שאמר הכתוב, וירא אלקים כי טוב. אם
 היה זה קודם הפעולה היה נכון ויפה. אלא
 ממה שאמר הכתוב, משמע שהיה לאחר הפעולה,
 ומשמע, שלא היה יודע מקודם לכן עיקר
 הפעולה ותקונה ויפיה, אלא כשהיתה הפעולה
 נגמרת, משמע שהיה מעיין בה כמו שהיא
 עומדת, ואז היה אומר, כי טוב. כי כתוב,
 וירא, ואח״כ אמר, כי טוב.

תקכ) א״ל לאו חטא הוא וכו׳: א״ל אין
 זה חטא. ואתה צריך לשאול את זה. והכתוב
 הזה, הוא אזהרה לאדם, כי אר״י, כשילמוד
 אדם במעשה בראשית פעולתו של כל יום
 ויום, אין לו לשאול על מה שאינו מצווה,
 ולומר, פעולה זו למה נעשית כך בדמות הזו,
 וזו נעשית כך בדמות הזו. ואתה אמור לו,
 תדע למה. משום, וירא אלקים כי טוב

תקכב) א״ר ברכיה כן וכו׳: אר״ב,
 כן ראינו בכמה מקומות, שנתן הקב״ה אזהרה
 לאדם להזהר ממנו. ואע״פ שלא היה צריך
 לו, והכל גלוי לפניו אבל כדי לתת אזהרה
 לאדם

קעו

מדרש

בראשית

הנעלם

הבָּאָה אֵלַי עָשׂוּ כְּלָהּ. וְכִי לֹא הָיָה גְלוּי לְפָנָיו, שְׁהוּא צָרִיף לְדַעַת וְלַחְקֹר. אֲלֵא א"ר בְּרַכְיָה, מִכָּאן אֲזַהְרָה לְב"ד, שְׁאִין לָהֶם לְהַסְמֵךְ עַל דַּעְתָּם, אֲלֵא י"ש לָהֶם לְדַעַת וְלַחְקֹר וְלְדַרוּשׁ הָעֲנִין יָפָה. הַה"ד וְדַרְשָׁתָּ וְחֻקְרָתָּ וְשִׂאלָתָּ הַיֵּטֵב, וְאִין לָךְ רְשׁוּת לְהַסְמֵךְ עַל דַּעְתָּךְ.

תקכג) * עַד דְּהוּוּ יְתִבִי, חֲמוּ לְרַבִּי אַבָּא דְהָהוּ אֲחִי. אֲמַרִי מִמְאָרְיָהוֹן דְּמִתְנִיתִין אֲתִי. קָרִיבוּ גְבִיָּה, שְׁאִילוּ הָאִי שְׁאִילָתָא.

תקכד) אָמַר, כֶּף פִּסְקוּ מְאִרִי דְּמִתְנִיתִין, דְּכָל מַה דְּעָבַד קב"ה, עָבַד לִיה בְּפִיקוּדוּי, עַל יְדָא דְאֲמַצְעֵי. אָמַר לְאַרְעָא עֲבִידִי כֶּף, עָבַדְתָּ כְּמָא דְאֲתַפְקִידְתָּ, וְלֹא שְׁנִיָּא מִיָּנִיָּה. אָמַר לְמִיָּא עֲבִידוּ כֶּף, וְעָבְדוּ מִיָּא עֲבִידְתָּהוֹן דְּאֲתַפְקִידוּ, וְלֹא שְׁנוּ מִיָּנִיָּה. וְכֵן לְרַקִּיעָא כֶּף פִּי הָאִי גְוֹנָא.

תקכה) וְכַד הָהוּ עָבִיד שׁוּם חַד מִנְהוֹן עֲבִידְתִּיָּה כְּמָא דְאֲתַפְקִיד, הָהוּ חֲזִי לִיָּה קב"ה, דְּעָבַד כְּהוּא גְוֹנָא דְּפִקִּיד לִיָּה, וְהוּא מְשַׁבַּח לִיָּה כְּהוּא עוֹבְדָא. הַה"ד וַיֵּרָא אֱלֹהִים כִּי טוֹב. כְּלוֹמַר וַיֵּרָא וַיְבָאוּתוּ הַמַּעֲשֵׂה, שְׁעֵשְׂאוּהוּ כְּמוֹ שְׁצִוָּהוּ. וְהָיָה אוֹמֵר כִּי טוֹב, כְּלוֹמַר, כִּי טוֹב עָשָׂה כְּמָה שְׁנִצְטָוָהוּ. וְזוֹהוּ וַיֵּרָא אֱלֹהִים כִּי טוֹב. אָמַר רַבִּי יִצְחָק, כְּלָהוּ שְׁפִיר אָמְרוּ, וְהָאִי מְלָה שְׁפִיר מְכֻלָּהוֹן.

תקכו) א"ר בְּרַכְיָה לְרַבִּי יִצְחָק, א"כ קִשְׁיָא מִילְתָּא דָּא מְכַל מַה דְּאִיתְמַר, דְּא"ה, הוֹל"ל הָאִי קָרָא, וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֶת כָּל אֲשֶׁר עָשׂוּ וְהִנֵּה טוֹב מְאֹד. מֵאִי אֶת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה. א"ר יִצְחָק, שְׁפִיר קְאָמְרָתָּ.

מסורת זוהר

ל) (דברים יג.) ח) (בראשית א) ב"ב קיא צ"א ת"ז תכ"ב תמ"ז פג. פד. תק"ח קיב ט"ג של"ט קכא ט"ב ש"ח.

חלופי גרסאות

צ ג"א ל"ג כמא (קראקא). ק ג"א הוא (קראקא). ר ג"א שאותו המעשה עשאוהו (רפוסים הראשונים).

מאמר

הסולם

לאדם הוצרך לעשות כן. בוא וראה שכתוב, ארדה נא וראה הכצעקתה הבאה אלי עשו כלה. וכי לא היה גלוי לפניו, והוא צריך לדעת ולחקור. אלא אמר ר' ברכיה, מכאן אזהרה לבין דין, שאין להם להסמך על דעתם, אלא יש להם לדעת ולחקור ולדרוש הענין יפה. ז"ש ודרשת וחקרת ושאלת היטב, ואין לך רשות להסמך על דעתך.

תקכג) עַד דְּהוּוּ יְתִבִי וכו': בעוד שהיו יושבים. ראו את ר' אבא שהיה בא. אמרו, מבעלי המשנה בא. קרבו אליו. שאלו שאלה הווי. למה נאמר, כי טוב, לאחר המעשה. תקכד) אָמַר כֶּךָ פִּסְקוּ וכו': אמר, כן פסקו בעלי המשנה, שכל מה שעשה הקב"ה עשה אותו בצויו על ידי אמצעי. אמר לארץ, עשי כן. ועשתה כמו שנצטוית ולא שינתה (דפו"י דף י"ג טור א')

יקווי המים

ממנו. אמר למים עשו כן. ועשו המים פעולתם שנצטוו ולא שינו ממנו. וכן לרקיע כך כאפן הזה.

תקכה) וְכַד הָהוּ עָבִיד וכו': וכשאחד מהם עשה איזה מעשה כמו שנצטווה, היה רואה אותו הקב"ה, שעשה באותו האפן שצוה אותו, והיה משבח אותו הפעולה. ז"ש, וירא אלקים כי טוב. כלומר, וירא באותו המעשה, שעשאוהו כמו שצוה, והיה אומר כי טוב. כלומר, כי טוב, עשה כמו שנצטווה. וזהו וירא אלקים כי טוב. א"ר יצחק כולם אמרו יפה בישוב הקושיא. ודבר הזה יפה יותר מכולם.

תקכו) א"ר בְּרַכְיָה לְרַבִּי וכו': אר"ב לר' יצחק. אם כן קשה דבר זה, מכל הישובים שנאמרו. כי אם כן, היה לכתוב הזה לומר, וירא אלקים את כל אשר עשו והנה טוב מאד, מהו

מדרש בראשית הנעלם קעז
 תקכו) אָזלוּ בַתְּרִיָּה דְר' אַבְבָּא, אָמְרִי לִיהּ הָאֵי מְלָה, אָמַר לְהוּ, שְׁפִירָא
 הָיָא, וְקָרָא דָא מְסִייעָא לָן. דְּכַתִּיב אֶת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה, בְּכֹלֵל. וְלֹא נֶאֱמַר
 אֶת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה, אֲדַמְשָׁמַע עַל אֲלֵינן אֲמַצְעִיִּים דְּעַבְדוּ, בְּדַאֲפִיקוּ כָּל מַה
 דְּאִתְּפַקְדוּ, וְהָא טב. וּבְגִינְיָה כְּתִיב אֶת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה.
 תקכח) א"ר חֲזִיָּא, וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֶת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה וְהִנֵּה טוֹב, גְּלִהּוּתָם
 עוֹמְדִים תָּמִיד, בְּאוֹתוֹ קִיּוּם, וּבְאוֹתוֹ הַדְּרָךְ שֶׁעָשָׂהוּ, וְשֵׁלָא יִשְׁתַּנּוּ מְדַרְךָ זוֹ לְעוֹלָם.
 תקכט) אָמַר רַב הוֹנָא אָמַר רַב, לְשִׁלְשָׁה קָרָא קב"ה שְׁמוֹתָם בְּמַעֲשֵׂה
 בְּרֵאשִׁית, וְאֵלּוּ הֵן: הַשָּׁמַיִם, וְהָאָרֶץ, וְהַיָּמִים. הַשָּׁמַיִם מִנ"ל, דְּכַתִּיב וַיִּקְרָא
 אֱלֹהִים לְרִקְיעַ שָׁמַיִם. הָאָרֶץ מִנ"ל, דְּכַתִּיב וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לַיִבְשָׁה אָרֶץ. הַיָּמִים
 מִנ"ל, דְּכַתִּיב וַיִּמְקְדוּ הַיָּמִים קָרָא יָמִים. וְלָמָּה, לְעֲשׂוֹת בְּהֵם כָּל מְלֹאכְתוֹ.
 תקל) וּמַה שִּׁיַּצָּא מֵהֶם, הַנִּיחֻוּ לְאָדָם, לְקְרוֹא לָהֶם שְׁמוֹת. א"ר בְּרַכְיָה,
 כָּל מַה שֶּׁהוֹצִיאוּ הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ, אֵדָה"ר קָרָא לָהֶם שְׁמוֹת, שְׁנַאֲמַר וַיִּקְרָא
 הָאָדָם שְׁמוֹת לְכָל הַבְּהֵמָה וְלַעוֹף הַשָּׁמַיִם וְלִכָּל חַיַּת הַשָּׂדֶה.

מְאָמַר ב' תְּדִישָׁא הָאָרֶץ דְּשָׂא

תקלא) פְּרָשְׁתָּא ה'. וַיִּאמֶר אֱלֹהִים תְּדִישָׁא הָאָרֶץ דְּשָׂא עֵשֶׁב מְזִרְיעַ זְרַע עֵץ

חלוּפֵי גֵרְסָאוֹת

ו) נ"א אמר (ויוציא) נ"א ליג אמר ליה (קראקא). ת נ"א
 היא דא וקרא מסייע (דפוסים ראשונים). א נ"א ומשמע
 אלין ול"ג על (דפוסים הראשונים). ב נ"א ואפיקו (ד'
 קראקא). ג נ"א מוסיף מאי את כל אשר עשה והנה טוב
 להיותם (קראקא).

מסורת הזוהר

1) (שם) לעיל אות שצה צ"פ. 2) (שם) לעיל אות חפה
 צ"ק 3) (שם) שם. 4) (שם ב.). 5) (שם א) לעיל אות
 קלט צ"פ.

הסולם

יקו המים

אר"ה א"ר, לשלשה קרא הקב"ה שמותיהם
 במעשה בראשית. ואלו הם, השמים והארץ
 והמים. השמים, מאין לנו, שכתוב, ויקרא
 אלקים לרקיע שמים. הארץ, מאין לנו. שכתוב,
 ויקרא אלקים ליבשה ארץ. המים, מאין לנו.
 שכתוב, ולמקוה המים קרא ימים. ולמה קרא
 להם שמות. כדי לעשות בהם כל מלאכתו.
 כי כל מלאכתו נעשתה ע"י ג' אליו.
 תקל) ומה שיצא מהם וכו': ומה שיצא
 מהם, מג' אליו. השמים והארץ והמים, הניח
 הקב"ה בשביל אדם שיקרא להם שמות. א"ר
 ברכיה, כל מה שהוציאו השמים והארץ, אדם
 הראשון קרא להם שמות. שנאמר, ויקרא האדם
 שמות לכל הבהמה ולעוף השמים ולכל חית
 השדה.

מאמר

מהו את כל אשר עשה, שמשמעו. שכי טוב
 אינו טובב על האמצעי. אלא על מעשיו
 עצמו. א"ר יצחק, יפה אתה אומר.
 תקכו) אָזלוּ בַתְּרִיָּה דְר' וכו': הלכו
 אחרי ר' אבא, אמרו לו דבר זה, דהיינו קושית
 ר' ברכיה. אמר להם יפה הוא ומקרא הזה
 הוא ראייה לנו. כי כתוב, את כל אשר עשה,
 בכלל, ולא נאמר, את כל אשר עשו. כי את
 כל אשר עשה, משמע שטובב על אלו האמצעיים
 שעשה, ועליהם נאמר כי טוב מאוד. כי
 הוציאו כל מה שנצטוו, והנה טוב. ומשום
 זה כתוב את כל אשר עשה.
 תקכח) א"ר חֲזִיָּא וירא וכו': אר"ח,
 וירא אלקים את כל אשר עשה והנה טוב,
 להיותם עומדים תמיד באותו הקיום ובאותו
 הדרך שעשה אותם, ושלא ישתנו מדרך זו
 לעולם.

מאמר ב' תְּדִישָׁא הָאָרֶץ דְּשָׂא

תקלא) פְּרָשְׁתָּא ה'. וַיִּאמֶר וכו': פרשה
 חמישית. ויאמר אלקים תְּדִישָׁא הָאָרֶץ דְּשָׂא עֵשֶׁב
 מְזִרְיעַ

תקכט) אָמַר רַב הוֹנָא אָמַר רַב וכו':
 (דפו"י דף י"ג טור א')

קעח

מדרש

בראשית

הנעלם

פרי עושה פרי למינו. רבי יצחק פתח, עורי צפון ובואי תימן הפיחי גני יזלו בשמיו יבא דודי לגנו ויאכל פרי מגדיו. רבי אבהו אמר, כמה יש לאדם להרהר במעשיו, ולפקוד אותם בכל יום, הואיל ונתן בו הקב"ה נשמה טהורה, לדעת ולהכיר לבוראו, ולהסתכל בנפלאותיו שהוא עושה בכל יום ויום.

תקלב) ותאנא, א"ר יצחק, ארבע רוחות מנשבות בכל יום, מארבע רוחות העולם. רוח מזרח מנשבת מהבקר ועד חצי היום. ונפקי עמיה מההוא אוצר החמדה. דתנו, אוצר יש למעלה בשערי מזרח, וחמדה שמו. ויש בו שלשת אלפים ושבעים וחמש רוחין דאסרוּתא לעלמא.

תקלג) והיינו דתנו במתניתא דרבי אליעזר, מאי דכתיב, ב"ק לא עבות, כלומר בפשהוא בקר, מאן דאית ליה מרעין וחליים, אינו נלכד בעבות.

תקלד) ואריב"ז, יש מלאך ממונה, מהבקר ועד חצי היום, בההוא רוחא דאתי ממזרח, ומיכאל שמו, שהוא ממונה לצד מזרח. ואריב"ז הוא מיכאל, דכתיב ביה הנה מלאכי ילך לפניך. בפאשגחותא תשפח, מיכאל (* מלאכי. ודא הוא דאמר הקב"ה למשה, הנה מלאכי ילך לפניך. כלומר, הנה מיכאל ילך לפניך.

תקלה) ותאנא, פשריח מזרח מתעורר לצאת לעולם, מאן דאזיל באורחא, ויכוין רוחיה להאי ענינא. כל ברפתא דברכין ליה, מתקיימת בההיא שעמא. ויהא חדי כל ההוא יומא.

מסורת זוהר

ק) (שיר ב) ויקרא נה צ"ר. ר) (ש"ב כג) מקץ סא צ"ו. ד נ"א דאמר ר' אליעזר (מונקאטש). ה נ"א ל"ג מאי (דפוסים הראשונים). ו נ"א שהוא (קראקא). ז נ"א מוסיף וכנגד זה אריב"ז (ווינצ'א) ובדפוס קראקא כתוב וכנגד זה ואריב"ז. נ"א ובג"ד אריב"ז (מונקאטש). ח נ"א ל"ג חצי (קראקא). ט נ"א ובאשגחותא (דפוסים הראשונים). י נ"א מתקיימא (דפוסים הראשונים).

חלופי גרסאות

הסולם

מאמר ב'

תדשא הארץ דשא

והיינו שלמדנו בברייתא של רבי אליעזר, מה שכתוב, בקר לא עבות. כלומר, כשהוא בוקר, מי שיש לו כאבים וחליים אינו נלכד בעבות. דהיינו במדת הדין הנקראת עבות.

מזרע זרע עץ פרי עושה פרי למינו. ר' יצחק פתח, עורי צפון ובואי תימן הפיחי גני יזלו בשמיו יבא דודי לגנו ויאכל פרי מגדיו. ר' אבהו אמר, כמה יש לו לאדם להרהר במעשיו, ולפקוד אותם בכל יום, הואיל ונתן בו הקב"ה נשמה טהורה, לדעת ולהכיר בוראו, ולהסתכל בנפלאותיו שהוא עושה, בכל יום ויום.

תקלד) ואריב"ז, יש מלאך וכו': א"ר יוחנן בן זכאי, יש מלאך ממונה מהבקר ועד חצי היום באותה הרוח הבאה ממזרח, ושמו מיכאל, שהוא ממונה לצד מזרח. ואריב"ז הוא מיכאל, שכתוב בו, הנה מלאכי ילך לפניך, בהסתכלות תמצא שמיכאל הוא אותיות מלאכי. וזה הוא שאמר הקב"ה למשה, הנה מלאכי ילך לפניך. כלומר, הנה מיכאל ילך לפניך.

תקלב) ותאנא א"ר יצחק וכו': ולמדנו א"ר יצחק, ארבע רוחות מנשבות בכל יום, מארבע רוחות העולם. רוח מזרח מנשבת מן הבקר ועד חצי היום. ויוצאים עמו מאותו אוצר החמדה. שלמדנו אוצר יש למעלה בשערי מזרח, וחמדה שמו, ויש בו ג' אלפים וע"ה רוחות רפואה לעולם.

תקלה) ותאנא כשרוח מזרח וכו': ולמדנו, כשרוח מזרח מתעוררת לצאת לעולם, מי

תקלג) והיינו דתנו במתניתא וכו': (דפו"י דף י"ג טור א' * טור ב')

קעט הנעלם בראשית מדרש

תקלו) רוח מערב, מנשבת מחצי היום עד הלילה, ונפקי עמיה מאוצר מעין, ד' מאה ושתין וקמשי רוחין, לאפרחא עשבים ואילנים ויבולים. ותאנא, מלאך ממונה מחצי היום עד הלילה, ורפאל שמה, והוא ממונה לצד מערב. תקלו) א"ר יוסי בן פזי, א"כ קושיא איפא הכא, דהא תנינן מלאך הממונה על הרפואה, רפאל שמו, ואמרת דאסותא אתי ממזרח, ומיכאל ממונה עליו. תקלח) ת"ש, אריב"ז, כל עובדוהי דקב"ה גבי בני נשא, מטול דישתמודעון ליה, דהוא מחי, והוא מסי, ולא ישוין בני נשא לבייהו למלאכא, ולא לרכבנא. ובגין כך מחליף עידנין וזמנין, דלא יימרון מלאכא פלוני עבד ליה האי, אלא כולא בידיה.

תקלט) ולפיכך מחליף רוחין, עד דיצלו קמיה, ויתובון. וכדין יפקוד לאסותא למשרי עלוהי, וההוא מלאכא דאתפקד על אסותא, עביד מה דאתפקד, מרעותיה דמריה.

תקמ) ות"ח, רחמנותא דהקב"ה, דלא מחי לב"ג, עד דסלקי עובדוהי במתקלא גבי דינא דלעילא, וההוא דאתמני על דינא הוא מיכאל. ורחמנותא דהקב"ה, דאע"ג דבגיניה מטא ליה דינא בידיה, נבדינא. ממטי ליה רוחא דאסותא בכל יומא, עד דיקשר אינש עובדוהי, ויתוב מנייהו קמי מאריה, וכדין משדר ליה אסותא על ידוהי דההוא שליחא דממנא עלוהי.

חלופי גרסאות

כ ג"א לא ישוין לביי ולי"ג בי"ג (קראקא). ל ג"א לי (קראקא). ו ג"א דאיפקד (קראקא). ז ג"א ודינא מטי (דפוסים הראשונים).

הסולם

מאמר ב' תרשא הארץ דשא

מי שהולך בדרך, ויכוון רוחו לענין הזה, באותה שעה, כל הברכות שמברכים אותו מתקיימות ויהיה שמה כל אותו היום. תקלו) רוח מערב מנשבת וכו': רוח מערבית מנשבת מחצי היום עד הלילה, ויוצאים עמו מאוצר מעין ד' מאות וס"ה רוחות, להצמיח עשבים ואילנות ויבולים. ולמדנו מלאך ממונה מחצי היום עד הלילה, ורפאל שמו, והוא ממונה לצד מערב. תקלו) א"ר יוסי בן פזי וכו': אריב"פ, א"כ ישנה כאן קושיא, כי למדנו מלאך הממונה על הרפואה, רפאל שמו. ואתה אמרת שהרפואה באה ממזרח, ומיכאל ממונה עליו. תקלח) ת"ש, אריב"ז כ"ז וכו': בוא ושמע, א"ר יוחנן בן זכאי, כל מעשיו של הקב"ה לבני אדם, הוא כדי שיכירו אותו שהוא מכה והוא מרפא, ובני אדם לא יתנו לבם לא למלאך ולא לשר. ומשום זה מחליף עתים

תקמ) ות"ח רחמנותא דהקב"ה וכו': ובוא וראה רחמיו של הקב"ה, שאינו מכה את האדם עד שמעשיו עולים במאזנים בבית דין של מעלה, ואותו שנתמנה על הדין הוא מיכאל, ורחמיו של הקב"ה, אע"פ שבשבילו מגיע לו הדין בידו, בדין, מביא לו רוח רפואה בכל יום עד שהאדם מיטיב מעשיו, וישוב מהם לפני אדונו, ואז שולח לו רפואה על ידי אותו השליח הממונה עליו דחינו מיכאל.

תקמא) רוח דרום מנשבת מרישא דליליא עד פלגות ליליא, ונפקו עמיה מההוא אוצר הַחֲמָדָה, מאתן ושבעין וחמש רוחין, לדשנא ארעא, ולחממא קרירותא. ומלאך ממונה עליו, ואוריאל עמיה, והוא ממונה לצד דרום, בההוא רוחא. וההוא רוחא כבדא על בני מרעין, ודחקין ביה, והוא טב לעלמא. ותאנא, בההוא זמנא דיינין לחיבא בנורא דגיהנם, וכל עלמא שכבין, והוזים בשניתא, ולית מאן דמצלי עליהן.

תקמב) רוח צפון מנשבת מחצי הלילה עד הבקר. ותאנא, תלת מאה אלפין רוחין ועלעולין אתיין עמיה, והוא קשה מפלהון לכולא. וטב לבני מרעין, מסגיאות קרירותא לחמימותא סגיא די בהון.

תקמג) ותאנא, ארשב"י צביה שעטא, נפק קב"ה מאינון עלמין סגיאין דכסיף בהו, ואתי לאשתעשעא עם צדיקיא בגנתא דעדן, וקל פרוזא פרוז קדמוהי, ואמר, עורי צפון ובואי תימן. כלומר עורי רוח צפון, ואיתער למיתי לעלמא ולאפחא בבוסמא דעדן. הדא הוא דכתיב, הפיחי גני יזלו בשמיו.

תקמד) ותאנא בזמן שרוח צפון מנשבת בחצי הלילה, והקב"ה נכנס בגן עדן, כל הבשמים, וכל האילנות שבגן עדן, עולים ריחם, ומזמרים לפניו. דכתיב, אז ירננו עצי היער מלפני ה'. א"ר שמעון והאי יער, כד"א אכלתי יערי עם דבשי.

תקמה) וכל הצדיקים כלם נהנין מזיו אספקלריא של מעלה, וניזונין ממנו,

מסורת הוזהר

ת) שיר ד) לעיל אות תקלא צ"ק, א) דה"א טז) לך ג צ"ג. ב) שיר ה) יוצא קמו צ"א.

חלופי גרסאות

ו נ"א החמה (דפוסים הראשונים). ו נ"א ש"מ (קראא). פ נ"א ומחמימותא (דפוסים הראשונים). צ נ"א בה (דפוסים הראשונים). ק נ"א ולאפחא (קראא). ר נ"א ל"ג האי יער (קראא).

מאמר ב'

תקמא) רוח דרום מנשבת וכו': רוח דרומית מנשבת מתחילת הלילה עד חצות לילה, ויוצאים עמו, מאותו אוצר החמדה, רע"ה רוחות לדשן הארץ, ולחמם הקרירות. ומלאך ממונה עליו, ואוריאל שמו, והוא ממונה לצד דרום באותה הרוח. ורוח ההיא קשה בשביל החולים ומצטערים בו. והוא טוב לעולם. ולמדנו, בעת ההיא דנים את הרשעים באש הגיהנם, ועל העולם שוכבים הוזים בשינה, ואין מי שיתפלל עליהם.

תקמב) רוח צפון מנשבת וכו': רוח צפונית מנשבת מחצות לילה עד הבוקר. ולמדנו ש' אלף רוחות וסערות באות עמו, והוא קשה מכולן, לכל, והוא טוב לחולים, כי מרוב קרירות שבו, נקדר את החום הגדול שבהם.

תקמג) ותאנא ארשב"י ביה וכו':

(דפויי דף י"ג טור ב')

הסולם

תודשא הארץ דשא

ולמדנו, א"ר שמעון בן יוחאי, בה בשעה, יוצא הקב"ה מאלו העולמות המרוכים שחושק בהם, ובא להשתעשע עם הצדיקים בגן עדן. וקול הכרוח מכריז לפניו ואמר, עורי צפון ובואי תימן. כלומר, עורי רוח צפון. ונתעורר לבא לעולם, ולהפיח בבשמים של העדן. זהו שכתוב, הפיחי גני יזלו בשמיו.

תקמד) דתאנא בזמן שרוח וכו': כי למדנו, בזמן שרוח צפון מנשבת בחצי הלילה, והקב"ה נכנס בגן עדן, כל הבשמים וכל האילנות שבגן עדן מעלים ריחם, ומזמרים לפניו, שכתוב, אז ירננו עצי היער מלפני ה'. א"ר שמעון, יער זה הוא בש"א אכלתי יערי עם דבשי.

תקמה) וכל הצדיקים כולם נהנין מזיו המראה של מעלה, וניזונין

מדרש בראשית הנעלם קפא
 ומזמרין לפני יוצרם בג"ע. הה"ד יבא דודי לגנו ויאכל פרי מגדיו. א"ר מנחם,
 ממי יאכל, סלקא דעתין דקב"ה יאכל. לאו הכי, אלא כמאן דאמר ייתי
 שולטנא דביתא ויאכל אושפינא, כך פתיב יבא דודי לגנו, כלומר, פשיבא
 דודי לגנו, יאכל הממתין לו. ואיזהו, פרי מגדיו. תהם * הצדיקים, שהם פרי
 מגדיו של הקדוש ברוך הוא.

תקמו ת"ר, בשמתחיל רוח צפון לנשב, כל השמים, וכל הרקיעים, וחיית
 הקדש, והאופנים, וכל צבא השמים, כלם מזדעזעים ומתחלחלים, ופוצחים רנה
 ושבחה, למי שאמר והיה העולם, עד שנכנס עם הצדיקים בג"ע, וזהו בחצות
 הלילה.

תקמו אמר רב יהודה אמר רב, האי מאן דנשמתא קדישא אית ביה,
 ושמע קל תרנגולא קרי בפלגות ליליא, דאמר רב יהודה אמר רב, בפלגות
 ליליא, כד עייל קב"ה בגנתא דעדן, זיקא דאשא נפיק מבין גלגלי חיותא,
 ואזיל בכל עלמא, אונגוע תחות גדפוהי דתרנגולא, ובההיא שעתא, בדחילו
 מקיש גדפוי דא עם דא, וקארי, ודא הוא בפלגות ליליא.

תקמו ומאן דאית ליה סוכלתנו בלבוי, ויתער ויקום לאתעסקא באורייתא,
 אזיל קליה ואשתמע בגנתא דעדן, ואצית קב"ה. וצדיקיא אמרין ליה, מארי
 עלמא. מאן הוא דא. והוא אתיב ואמר פלגיא, ונשמתא קדישא דאית ביה,
 לעי באורייתא, אציתו פולכו, דהאי ניחא קדמאי, מפל שירתא ותושבחתא,
 דאמרין לעילא.

חלופי גרסאות

ש נ"א (דפוסים הראשונים). ת נ"א מוסיף א"ר תנחום הם (קראקא). א נ"א ומגע (דפוסים הראשונים). ב נ"א ל"ג דא
 (קראקא).

תדשא הארץ דשא

אר"י א"ר. כל מי שיש בו נשמה קדושה,
 ושומע קול תרנגול קורא בחצות הלילה, כי
 אמר רב יהודה אמר רב, בחצות לילה כשנכנס
 הקב"ה בגן עדן, ניצוץ אש יוצא מבין גלגלי
 החיות, והולך בכל העולם, ונוגע תחת כנפיו
 של התרנגול. ובאותה שעה, הוא דופק כנפיו
 זה בזה, בפחד, וקורא. וזה הוא בחצות לילה.
 ביאור הדברים תמצא בזהר ויקהל אות נ"א
 ע"ש.

תקמו ומאן דאית ליה וכו': ומי שיש
 לו תבונה בלבו, ויתעורר ויקום לעסוק בתורה,
 הולך קולו ונשמע בגן עדן, והקב"ה מקשיב.
 והצדיקים אמרים לו, רבון העולם, מי הוא
 זה. והוא משיב ואומר, פלוני, והנשמה הקדושה
 שישנה בו, עוסקת בתורה, הקשיבו כולכם,
 כי זה טוב לפני מכל השירות והתשבחות
 שאומרים למעלה.

הסולם

מאמר ב'

וניזונים ממנו, ומזמרים לפני יוצרם בגן
 עדן. ז"ש, יבא דודי לגנו ויאכל פרי מגדיו.
 א"ר מנחם מהו יאכל, היעלה על דעתך שהקב"ה
 יאכל. ומשיב אינו כן, אלא הפירוש הוא, כמי
 שאומר, יבא המושל של הבית ויאכל האורח.
 כך כתוב, יבא דודי לגנו, כלומר, כשיבא
 דודי לגנו, יאכל הממתין שם לו. ומי הוא.
 הוא, פרי מגדיו, שהם הצדיקים, שהם פרי
 מגדיו של הקב"ה.

תקמו ת"ר בשמתחיל רוח וכו': שנו
 חכמים כשמתחיל רוח צפונית לנשב, כל
 השמים, וכל הרקיעים, וחיית הקדש, והאופנים,
 וכל צבא השמים, כולם מזדעזעים ומתחלחלים
 ופוצחים רנה ושבח למי שאמר והיה העולם,
 עד שנכנס עם הצדיקים בגן עדן. וזהו בחצות
 הלילה.

תקמו אמר רב יהודה אמר רב וכו':
 (דפו"י דף י"ג טור ב' * טור ג')

תקמט) הה"ד, ^אהיושבת בגנים. כלומר, נשמטת קדישא ג' דאת יתבא בההוא עלמא, בין גנותא וטנופא, ואת עסקת באורייתא. בשעתא דא, חברים מקשיבים לקולך, שהוא ערב. והואיל וכן, השמיעי והרימי קולך בתורתך, ואתן לך שכר חסד בעולם הבא.

תקנ) א"ר תנחום, בא וראה, דוד הנה ידע היתה שעתא. דתנן, פנור הנה תלוי למעלה ממטתו של דוד, וכשהיה חצות לילה, רוח צפונית באה ומנשבת בו, ומיד הנה קם ומתגבר בפירות ותשבחות. דכתיב ^טעורה כבודי עורה הנבל וכנור אעירה שחר.

תקנא) א"ר זירא, מנ"ל דרוח צפונית מנשבת בפנור. א"ר יצחק, מהכא, כתיב הָאָהָר עוֹרָה כְּבוֹדִי, וכתיב הָתָם עוֹרֵי צָפוֹן. מה להלן צפון, אף כאן צפון. והו"ו צייתין ליה בכל ליליא, קב"ה, וכל צדיקיא די בגנתא דעדן, וזה הוא בחצי הלילה.

תקנב) ת"ר, עשה הקב"ה ג"ע למטה בארץ, והוא מכון פנגד פסא הכבוד, ופרוכת, הקרח הנורא. ותאנא, מקום ידוע יש עליו, אשר לא שלטא בו עין נביא לראות, לא במחזה, ולא במראה, ועדן שמו, דכתיב ^טעין לא ראתה אלהים זולתך.

תקנג) וא"ר שמעון, מאותו עין שלמעלה, ממנו נידון אותו הַגֵּן שְׁלֹמֶטָה

מסורת זוהר

ג) שם ה' לך ז צ"א. ד) תהלים נז) לך נה צ"ב. ה) ישעיה סד) הקסתיז אות סג ז"ח יח ט"א שליו כא ט"ב שליט כו ט"א שמ"ד לג ט"ב ש"כ מט ט"ג שלי"ה ט"ד שמ"ג.

חלופי גרסאות

ג) ה"ג דפוס (ווינצ'יא) ג"א דאתיבה (קראקא). ונ"א דאתרכת (מונקאטש). ד) ה"ג הסלם ג"א ואת מתעסקא (דפוסים הראשונים). ג"א ואתעסקת (מונקאטש). ה) ג"א הון (דפוסים הראשונים).

מאמר ב'

תקמט) חה"ד היושבת בגנים וכו': ד"ש, היושבת בגנים. כלומר, שהקב"ה אומר לנשמה, נשמה קדושה, שאת יושבת בעולם ההוא בגנים, דהיינו בין גנות וטנופת, ואת עוסקת בתורה, בשעה זו, חברים מקשיבים לקולך, שהוא ערב. וכיון שכך הוא. השמיעני והרימי קולך בתורתך, ואתן לך שכר חסד בעולם הבא.

תקנ) א"ר תנחום בא וכו': אר"ת, בוא וראה, דוד היה יודע את השעה ההיא, של חצות לילה. שלמדנו, כנור היה תלוי למעלה ממטתו של דוד, וכשהיה חצות לילה, רוח צפונית באה ומנשבת בו, ומיד היה קם ומתגבר בפירות ותשבחות. שכתוב, עורה כבודי עורה הנבל וכנור אעירה שחר.

תקנא) א"ר זירא מנ"ל וכו': אר"ז, מאין לנו, שרוח צפונית מנשבת בכנור. א"ר (דפוי" דף י"ג טור ג')

הסולם

תדשא הארץ דשא

יצחק, מכאן. כתוב כאן עורה כבודי, וכתוב שם עורי צפון. מה שם הוא צפון אף כאן הוא צפון. והיו מקשיבים לו, לדוד, בכל לילה, הקב"ה וכל הצדיקים שבגן עדן. וזה הוא בחצי הלילה.

תקנב) ת"ר עשה הקב"ה וכו': שנו חכמים, עשה הקב"ה גן עדן למטה בארץ, והוא מכון כנגד כסא הכבוד, שהוא המלכות, ופרוכת הנורא, שהיא הרקיע כעין הקרח הנורא (כנ"ל אות ש"פ) שממעל המלכות. ולמדנו, מקום ידוע יש עליו בגן עדן, אשר לא שלטא בו עין נביא וחווה לראות, לא במחזה, ולא במראה, ועדן שמו. שה"ס חכמה העליונה, שכתוב, עין לא ראתה אלקים זולתך. שעל שמו נקרא גן עדן.

תקנג) וא"ר שמעון, מאותו וכו': ואר"ש, מאותו עין שלמעלה ממנו, שהיא חכמה העליונה

הימנו, ומתדושנים משם כל האילנות וכל היבולים, וכל הצמחים שבגן.
תקנד) ו'אר"ש, שלשה פעמים בכל יום, מנטף אותו " עדן שלמעלה מעל
הגן, מפל " ריחין טבין, וזרין עלאין, והנאות וכסופין, ומההוא ריחא וכסופא
והנאתא דנחית עלוהי, מתזן כל עלמא מיניה.

תקנה) ותאנא, אר"ש כשאמר הקב"ה תדשא הארץ דשא, מיד הצמיחה
הארץ כל יבולין, וכל דשאים, וכל אילנות שבג"ע בתחלה. ואח"כ הצמיחה
לכל העולם. וא"ר יהודה, הארץ הצמיחה לכל העולם, והקב"ה הצמיח לג"ע.
הה"ד " ויטע ה' אלהים גן בעדן מקדם.

תקנו) אר"ש, הארץ הצמיחה הכל, והקב"ה בירר כל דמעלי מיניה,
ושתלן בג"ע. וממה דנחית מעדן, כלם נזונים, הה"ד " ישבעו עצי ה' ארזי לבנון
אשר נטע אשר שם צפרים יקננו. מאן אינון צפרים, אלין אינון צדיקיא, דקב"ה
עביד להו גרפין כצפרין, לאתעופא לעילא, במנדע וסוכלתנו, ולסלקא להו
להוא אתר דגניז להון,*) דכתיב ביה עין לא ראתה אלהים זולתך יעשה
למחפה לו.

תקנו) א"ר יהודה, הולידה הארץ דשאים המגדלים לאח"כ, וצומחים,
לעשות צורך העולם. וכל העשבים של רפואה לרפאות בהם הבריות, כלם
הולידה והצמיחה הארץ בבת אחת.

חלופי גרסאות

מסורת הוזהר

(1) (בראשית ב) ב"א רח צ"ג. (2) (תהלים קד) ב"א רמג
1 נ"א ל"ג וכל היבולים (קראקא). 2 נ"א ואמרן ר"ש כל
הצמחים שבגן (קראקא). 3 נ"א ג"ע (קראקא). 4 רוחין
(דפוסים הראשונים). 5 נ"א הוציאה (מונקאטש בשם נ"א). 6 כ נ"א דצפרין (דפוסים הראשונים). 7 נ"א ל"ג מן הולידה
עד משמע (קראקא).

תדשא הארץ דשא

הסולם

מאמר ב'

דשאים וכל אילנות שבגן עדן בתחילה. ואח"כ
הצמיחה לכל העולם. וא"ר יהודה, הארץ
הצמיחה לכל העולם, והקב"ה הצמיח לגן עדן.
ז"ש, ויטע ה' אלקים גן בעדן מקדם.

תקנו) אר"ש הארץ הצמיחה וכו': א"ר
שמעון, הארץ הצמיחה הכל. והקב"ה בירר
כל המשוכב שבהם ושתלם בגן עדן. וממה
שיווד מעדן, נזונים כולם. ז"ש, ישבעו עצי ה'
ארזי לבנון אשר נטע אשר שם צפרים יקננו.
מה המה אלו הצפרים. אלו הם הצדיקים
שהקב"ה עושה להם כנפים כצפרים לעוף
למעלה, בדעת ובתבונה, ולהעלות אותם לאותו
מקום הגנוז להם, שכתוב בו, עין לא ראתה
אלקים זולתך יעשה למחכה לו.

תקנו) א"ר יהודה הולידה וכו': אר"י
הולידה הארץ דשאים, המגדלים לאח"כ, ע"י
זריעתם, וצומחים, לעשות צורך העולם. וכל
העשבים

העליונה, ניזון אותו הגן שהוא המלכות, שלמטה
ממנו, ומתדושנים משם כל האילנות וכל
היבולים וכל הצמחים שבגן, שהם מדרגות
האורות והנשמות והמלאכים שבגן.

תקנד) וא"ר שמעון שלשה וכו':
ואר"ש, שלש פעמים בכל יום מנטף אותו
עדן שלמעלה מעל הגן מכל ריחין טבין,
וזהרים עליונים, והנאת, וחמודות. ומאותו
הריח, והחמדה, וההנאה, שיוודים עליו, ניזון
ממנו כל העולם.

פירוש. החכמה מושפעת אל המלכות על
ידי ג' קוין דו"א. וז"ש ג' פעמים בכל יום,
ה"ס ג' קוין, מנמף אותו עדן שלמעלה וכו',
ה"ס החכמה. ומההוא ריחא וכו' מקבלים
כל התחתונים שבכ"ע.

תקנה) ותאנא אר"ש כשאמר וכו':
ולמדנו, א"ר שמעון, כשאמר הקב"ה תדשא
הארץ דשא, מיד הצמיחה הארץ כל יבולים וכל
(דפוס" דף י"ג טור ג' *) טור ד')

תקנח) א"ר יהודה בר שלום, בו ביום שנבראו שמים וארץ, בו ביום עשו כלם תולדותם. ולא חסר מהם כלום. משמע דכתיב, "אלה תולדות השמים והארץ. ואימתי נעשו תולדות אלו. ביום עשות ה' אלהים ארץ ושמים." דייקא, בו ביום נעשה כל צרכי העולם. ולאחר פן גילה אותם, בכל יום ויום. ונתן טעם לכל דבר ודבר באותו היום שנתגלה.

תקנט) "וכן א"ר יוחנן, בו ביום שנבראת הארץ, בו ביום הולידה והצמיחה כל תולדותיה, והיו כלם גנוזות תחתיה, עד שאמר לה הקב"ה "תוצא הארץ. תברא הארץ לא נאמר, אלא תוצא הארץ, דבר שהיה גנוז פה, והוציאה כל דבר ודבר, באותה השבע הראוי לה להוליד ולהזריע מהם פדומה להם, הה"ד למינה.

תקס) א"ר יהודה, כף עשה הקב"ה לארץ, כנקבה זו המעופרת, ואח"כ מוציאה עופרה ממנה. כף היתה הארץ, בשעה שנבראת נתעברה מהיסודות כלם שנכנסו בה, והם הוציאו כל תולדות שלה.

תקסא) אר"י צ' כוורדין של שליא דאשה, ידמלייאן מן ורעא דב"נ, דאית ביה היסודות כלם, כף הארץ, בו ביום שנבראת, בו ביום נתעברה, מכל מה שהולידה, דכתיב "בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ, ומיד והארץ היתה תהו ובהו וחסך ורוח. הרי בכאן ארבעה יסודות, שהם: אש. מים. רוח. חשך. ואלו הולידו כל תולדותיה, ומאלו נתיסדו כולם. וכל התולדות נתהוו, מפחות אלו.

תקסב) א"ר אבא, בצוצייתא דארעא, ידמלייאן ורעא כנקבה, מאינון מיא דלעילא, ומתעברת מנייהו כנוקבא דמתעברא מן דכורא.

מסורת הזהר

(ח) (בראשית ב) ב"א קצב צ"א. ט) (בראשית א) לעיל
 נ"א מוסיף וכן אמר ר' יצחק אמר ר' יוחנן (קראקא). ע נ"א מוסיף דכתיב תוצא (קראקא). פ נ"א לה (קראקא). צ נ"א כוורד (קראקא). ק נ"א דמלייא (קראקא). ר נ"א בה יסודות (קראקא). ש נ"א ליג שהם (דפוסים הראשונים). ח נ"א מלייא זירעא (קראקא).
 חלופי גרסאות
 נ נ"א מוסיף דייק ואלה תולדות השמים והארץ ואימת נעשו תולדות אלו ביום עשות ה' אלקים ארץ ושמים (קראקא) ונראה שכפל לשון הוא וט"ס.] נ"א על כל (קראקא). ט נ"א מוסיף וכן אמר ר' יצחק אמר ר' יוחנן (קראקא). ע נ"א מוסיף דכתיב תוצא (קראקא). פ נ"א לה (קראקא). צ נ"א כוורד (קראקא). ק נ"א דמלייא (קראקא). ר נ"א בה יסודות (קראקא). ש נ"א ליג שהם (דפוסים הראשונים). ח נ"א מלייא זירעא (קראקא).

הסולם

מאמר ב'

תדשא הארץ דשא

העשבים של רפואה לרפאות בהם הבריות, כולם הולידה והצמיחה הארץ בכת אחת. תקנח) א"ר יהודה בר שלום וכו': (א"צ פירוש).

תקנט) וכן א"ר יוחנן וכו': (א"צ פירוש). תקס) א"ר יהודה כך וכו': (א"צ פירוש). תקסא) אר"י כוורדין של וכו': אר"י,

מדרש בראשית הנעלם קפה
 תקסג) שאל רבי חגי לרבי דוסתאי, א"ל, הא כתיב וְתוּצֵא הָאָרֶץ דְּשֵׂא
 עֵשֶׂב מְזֻרֵעַ זֶרַע עֵץ פְּרִי עוֹשֶׂה פְּרִי לְמִינּוֹ. אִי אֲרַעֵא אֲפִיקַת אֵילָנִין וּפִירִין, מַה
 כְּתִיב לְאַחֲכִי, וְכֹל שֵׂיחַ הַשָּׂדֶה טָרֵם יִהְיֶה בְּאֶרֶץ וְכֹל עֵשֶׂב הַשָּׂדֶה טָרֵם יִצְמַח,
 וּמִשְׁמַע טָרֵם כְּתַרְגוּמוֹ.
 תקסד) א"ל, בְּךָ הוּא, אֲבָל כַּחוֹת לְהוֹלִיד בְּאוֹתוֹ הַזְּמַן לֹא הָיָה לָהֶם. וּמִפְּנֵי
 מָה, מִפְּנֵי שְׁלֵא הִמְטִיר ה' אֱלֹהִים עַל הָאָרֶץ, וְאֵד לֹא הָיָה, שֶׁיַּעֲלֶה מִן הָאָרֶץ,
 שְׁאֵלְמָלָא הָיָה כֶּן, כֹּל כַּחוֹתָם הָיוּ לְהוֹלִיד וּלְהַצְמִיחַ. אֲבָל מִפְּנֵי זֶה לֹא הָיָה
 בְּאֶרֶץ הַכַּח הַמּוֹלִיד.
 תקסה) רבי יצחק אָזַל לְגַבֵּי רְבִי זִירָא. עָאֵל לְבֵיתֶיהָ אֲשַׁבַּח דְּהוּוּ מְטִיִּיל
 בְּהוּוּ אֶ גִּינָא. פְּתַח וְאָמַר, וּבְנֵי קִינֵי חוֹתָן מִשָּׁה עָלוּ מְעִיר הַתְּמָרִים. מָה חָזוּ
 בְּנֵי יִתְרוֹ לְסֻלְקָא מִתְּמָן.
 תקסו) דָּאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב, שְׁקוּלָה הָיְתָה יְרִיחוֹ, כְּנָגַד כָּל א"י,
 מְרֻב הַתַּעֲנוּגִים שְׁהָיוּ בָּהּ. דָּאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב, לְמָה נִקְרְאת שְׁמָה יְרִיחוֹ,
 עַל שֵׁם הָרִיחַ. אָמְרוּ בְּנֵי יִתְרוֹ, אֲנִן צְרִיכִין לְאַתְעֻסְקָא בְּאוּרִייתָא, וְאוּרִייתָא בִּי אֵינָה
 צְרִיכָה תַעֲנוּגִים, גִּיקוּם מִכָּאן לְטוּרָא וְנִתְעַסַּק בְּאוּרִייתָא.
 תקסז) א"ר זִירָא, יְדַעְנָא עַל מָה אֲתַפְּוֹנְתָּ, אֲלֵא בְּנֵי יִתְרוֹ, עַד כְּעָן לֹא
 הָיוּ יְדַעֵי אוּרִייתָא, וְצְרִיכֵי לְטוּרָא. אֲבָל אֲנָא יְדַעְנָא בְּאוּרִייתָא, וְצְרִיכְנָא צַחוּתָא
 לְשִׁמְעָתָא.

מסורת הוהר (שם) לעיל אות קמא צ"ק. (1) (שם ב) וירא א צ"ב. (2) (שופטים א).
 חלופי גרסאות א נ"א גניה (דפוסים הראשונים). ב נ"א ל"ג אינה (קראא).

מאמר ב' **הסולם** תדשא הארץ דשא
 תקסג) שאל ר' חגי וכו': שאל ר"ח לר' דוסתאי, אמר לו, והרי כתוב, ותוצא הארץ דשא עשב מזריע זרע עץ פרי עושה פרי למינו. שואל אם הארץ הוציאה אילנות ופירות, מה כתוב אחר כך, וכל שיח השדה טרם יהיה בארץ וכל עשב השדה טרם יצמח, וטרם משמע כתרגומו.
 תקסד) אמר לו כך הוא וכו': א"ל כך הוא, שכבר הוציאה התולדות, אבל באותו הזמן, עוד לא היה בהם, באילנות ודשאים. כח המוליד, שיוכלו להוליד אחרים, ומפני מה, מפני שלא המטיר ה' אלקים על הארץ, ואד לא היה שעולה מן הארץ, שאם היה כך, כבר היו כל כוחותיהם בהם להוליד ולהצמיח, אבל מפני זה שעוד לא המטיר וגו', לא היה בארץ כח המוליד.
 תקסה) רבי יצחק אָזַל וכו': ר"י הלך (דפו"י דף י"ג טור ד')
 לרבי זירא. נכנס לביתו. מצאו שהיה מטייל בגן. פתח ואמר, ובני קני חותן משה עלו מעיר התמרים. שואל, מה ראו בני יתרו לעלות משם.
 תקסו) דאמר רב יהודה וכו': ומשיב כי אמר ר"י א"ר, שקולה היתה יריחו כנגד כל ארץ ישראל מרוב התענוגים שהיו בה, שאר"י א"ר, למה נקראת שמה יריחו על שם הריח. אמרו בני יתרו, אנו צריכים לעסוק בתורה, והתורה אינה צריכה תענוגים נקום מכאן אל ההר, ונעסוק בתורה.
 תקסז) א"ר זירא ידענא וכו': אר"י, אני יודע אל מה אתה מתכוון. דהיינו אל מה שראוהו מטייל בגינה ומתענג. אמר לו את זה. אלא בני יתרו, עוד לא היו יודעים התורה והיו צריכים להר, דהיינו לחיי צעור כמ"ש. כך דרכה של תורה וכו' וחיי צעור תחיה אבל

תקסח) א"ל, מאי דכתיב ותוצא הארץ דשא. א"ל, הוציאה הארץ כל התולדות שהיו בה, ויש שהיו גנוזים בה, לחוץ. ולא היו בהם כוחותם, עד שהמטיר הקב"ה על הארץ, ועמדו כל התולדות בכחם השלימה, וכתיב וירא אלהים כי טוב.

מאמר יהי מאורות

תקסט) * פִּרְשָׁתָא ו' ויאמר אלהים יהי מאורות ברקיע השמים להאיר על הארץ. תמן תנינן, א"ר יצחק בר יעקב, מאי דכתיב פִּלְאָ יְפֵה רְעִיתִי ומום אין בך, ת"ח, כשברא הקב"ה את עולמו, עשאו מאותו האור הנאצל מלמעלה. וברא השמים, מאותו הרקיע הראשון שהכינו הקב"ה ובראו בתחלה. ואותו הרקיע הוליד כל שאר הרקיעים שנתהוו ממנו.

תקע) ואמר רב יהודה אמר רב, אותו הרקיע הוליד כל המאורות, מאותו האור שמקבל מלמעלה. וכשברא הקב"ה אותו רקיע, נטל את המאורות, והניחם באותו רקיע, הנקרא רקיע השמים. שאותו הרקיע, נתהוו מן השמים. תקעא) א"ר יהודה אמר רב, הרקיע העליון, הוליד השמים אשר תחתיו. והשמים הולידו האי רקיע, ונקרא רקיע השמים. ונטל הקב"ה הני מאורות, ונתנם בו. הה"ד ויתן אותם אלהים ברקיע השמים.

מסורת זוהר

(ח) (בראשית א) לעיל אות קמב צ"ר. (י) (שיר ד) בהשמטות ח"א רנא: צו י צ"מ ז"ח יד ט"ג שליב לא ט"ג שמ"ד תק"ח קח ט"ג שיי"ט. (ט) (בראשית א) כ"א קט צ"ד שם דף קח צ"א תק"ח קיב ט"ג של"א.

חלופי גרסאות

הסולם

מאמר

אבל אני כבר אני יודע בתורה, ואני צריך צחות להבין ההלכה. תקסח) אל מאי דכתיב וכו': א"ל מ"ש ותוצא הארץ דשא. א"ל, הוציאה הארץ כל התולדות שהיו בה, ושהיו גנוזים בה, לחוץ. ולא היו בהם כוחותם עד שהמטיר ה' על הארץ, ועמדו כל התולדות בכחם השלם. וכתוב, וירא אלקים כי טוב.

מאמר יהי מאורות

תקסט) פרשתא ו'. ויאמר אלקים יהי מארת וגו': שם למדנו. א"ר יצחק בר יעקב, מ"ש כלך יפה רעיתי ומום אין בך. בוא וראה כשברא הקב"ה את עולמו עשהו מאותו אור הנאצל מלמעלה, וברא השמים מאותו הרקיע הראשון, שהכינו הקב"ה ובראו מתחילה (דפרי" דף י"ג טור ד' * דף י"ד טור א') ולקח

יהי מאורות (כנ"ל אות ת"ב) ואותו הרקיע הוליד כל שאר הרקיעים שנתהוו ממנו (כנ"ל אות שצ"ח). תקע) ואמר רב יהודה אמר וכו': ואר"י א"ר, אותו הרקיע שהוא יסוד דז"א, הוליד כל המאורות מאותו האור שמקבל מלמעלה, מז"א. וכשברא הקב"ה אותו הרקיע, לקח את המאורות והניחם באותו הרקיע הנקרא רקיע השמים, שהוא יסוד דז"א, כי אותו הרקיע, שהוא יסוד, נתהוו מן השמים, שהוא ז"א (ע"י אות ת"ג).

קפז מדרש בראשית הנעלם

תקעב) א"ר יצחק, עשה הקב"ה הני מאורות, והניחם בזה הרקיע, להיות ממשלה על הארץ, ולהשתמש בהם הבריות, וכשבראם, נתנו אורם שניהם בשנה. אמרה הלבנה, רבש"ע, אין לך להתנהג בשני כתרים בשנה. מה עשה הקב"ה. המעיט אותה, והינינו הפפרה של שעיר ראש חדש, שנאמר בו לה'.

תקעג) א"ר יעקב, בכמה דוכתי פנינן דא, ולא אתיישבא בלבאי עניינא. פד אתא רב נחמן, אתו ושיליה, אמר כמשמעו. א"ר יהודה לרבי יעקב, ה אתה רוצה לעבור על דברי חב"ד. אשתיק.

תקעד) רבי יוסי ב"ר שמעון בן לקוניא, אתא למחמי לרבי אלעזר ב"ר שמעון, חתניה, נפקא ברתיה, ושקלא ידוהי לנשקא. אמר לה, לכי ומעטי את עצמך מקמי בעליך, דאיהו קדישא. שמע ר' אלעזר, אמר פען אנא יאדפרנא מלה חד, דאיהו מרגלא יקירא, דאיתמר על סיהרא, יפדתנינן, דקב"ה אמר לסיהרא, לכי ומעטי את עצמך, דחשבת סיהרא דלה אתיהיב שולטנא. א"ל חמוי, אנא כף שמענא, וכף הוא מתסדר בלבאי, בגין דלא אעבר על ידעתי דחב"ד.

תקעה) פתח רבי אלעזר פומיה ואמר, ו אשריך ישראל מי כמוך עם

מסורת הוזהר חלופי גרסאות

ג) (דברים לג) ויצא קלה צ"ו ח"ג קלט. קצב: ה נ"א מוסיף כלומר אתה (ורניצא) ונ"א כלום אתה (קראקא ומונקאטש). ו נ"א מדכונא (דפוסים הראשונים). ז נ"א כד תנינן (דפוסים הראשונים). ח נ"א ולא (קראקא). ט נ"א חמה (דפוסים הראשונים). י נ"א דעתין (מונקאטש). כ נ"א דחברא (דפוסים הראשונים).

מאמר הסולם יהי מאורות

ולקח הקב"ה מאורות האלו ונתנם בו, ביסוד ד"א, שהוא המשפיע אותם אל המלכות הנקראת ארץ. ז"ש ויתן אותם אלקים ברקיע השמים (כנ"ל ת"ב ואות ת"ג).

תקעב) א"ר יצחק עשה וכו': אר"י, עשה הקב"ה, שהוא בינה, מאורות האלו, והניחם ברקיע הזה, שהוא יסוד ד"א, להיות ממשלה על הארץ, שהיא המלכות, ולהשתמש בהם הבריות, שהתחתונים יאותו לאורם. וכשבראם, נתנו שניהם את אורם בשנה. כלומר, שהשמש והלבנה, שה"ס ז"א ומלכות היתה מדרגתם שוה, שז"א הלבניש קו הימין דבינה, והמלכות הלבנישה את קו השמאל דבינה. אמרה הלבנה, רבונו של עולם אין לך להתנהג בשני כתרים בשנה, מה עשה הקב"ה, שהוא בינה, המעיט אותה, והיינו הכפירה של שעיר ראש חדש, שנאמר בו חסאת לה'. כל זה כבר נתבאר באורך (בוהר בראשית א' מאות ק"י עד אות קט"ו).

תקעג) א"ר יעקב בכמה וכו': אר"י, ודפו"י דה י"ד טור א'

תקעד) רבי יוסי ב"ר שמעון בן לקוניא וכו': ריב"ש בן לקוניא, בא לראות את ר' אלעזר בר"ש חתנו, יצאה בתו ולקחה ידיו לנשקן. אמר לה, לכי ומעטי את עצמך לפני בעלך, שהוא קדוש. שמע ר' אלעזר. אמר עתה נזכרתי דבר אחד, שהוא מרגלית יקרה, שנאמר על הלבנה, כמו שלמדנו, שהקב"ה אמר אל הלבנה לכי ומעטי את עצמך. כי הלבנה חשבה שניתנה לה השליטה. א"ל חמוי, אני כן שמעתי, וכך הוא מסתדר בלבי, הפירוש של הדברים. כדי שלא אעבור על דעת החכמים. כלומר, שנתחזק לפרש הדברים, כדי שלא לבטל חשיבות דברי חב"ד.

תקעה) פתח רבי אלעזר וכו': פתח

נושע בה' מגן עזרך ואשר חרב גאותרך. וכי גאותרך של ישראל חרב הוא. לא. דהא החרב לעשו אתייהיבת, דכתיב⁹ ועל חרבך תחיה. אבל ישראל, לא. תקעו) אלא הכי שמענא מאבא, דאלין אינון ת"ח, דכד שמעין מלה, ולא אתישיב בלבהון, דאינון מגיחין דא עם דא, כאינון דמגיחי קרבא בחרבא, ובכעין לקטלא דא לדא.

תקעו) ומלה דא דאמר חרבנא, כך הוא, וכן גורנא ברזא דמתניתא דילן, דכד ברא קב"ה לשמשא ולסיהרא, גזר על שמשא, דאתחזר למגוי שולטנא דעשו. וגזר על סיהרא, למגוי בעלמא דין, שולטנא דיעקב. ומגי עליהון רברבין פקיפין, עד דיייתון תרין אופיא אלין.

תקעו) וזהו רברבנא, דאתמגי על סיהרא, בגין אופה דיעקב, בעא מן קב"ה, ידיתייהב שולטנא לסיהרא בעלמא דין, פלומר¹⁰ לאופה דיעקב. אמר קב"ה, וכי מה¹¹ בעינא אופה דיעקב, אלא לעלמא דאתי, ולשלטאה להו על כל¹² עכו"ם. אבל בעלמא דין, לכי ומעטי את עצמך, ואשתעבידי בגלותא, למזכי לעלמא דאתי.

תקעו) פד אתי אופה דיעקב, אתרעמו קמיה דקודשא בריך הוא על דאתנטל מנהון שולטנא, ואתייהיבת לעשו. אמר¹³ * להון קב"ה, וכי מה אתון בעאן שולטנא דעלמא דין, דהא אנא ערבאה לשלטאה¹⁴ לכו לעלמא דאתי.

מסורת הזהר

9 (בראשית כו) תולדות סה צ"א ח"א קמה. קעא. רנב. ל נ"א ל"ג ישראל (קראקא). ו נ"א מוסיף למיתב למהוי (דפוסים הראשונים). ו נ"א דאתייהב (דפוסים הראשונים). ו נ"א אומה (וינציא) נ"א אומאה (קראקא). ו נ"א בעינא (דפוסים ראשונים). ו נ"א אומיא (דפוסים ראשונים). צ נ"א דאתנאל (דפוסים הראשונים). ק נ"א לכל עלמא (קראקא).

מאמר

ר' אלעזר את פיו, ואמר, אשריך ישראל מי כמוך עם נושע בה' מגן עזרך ואשר חרב גאותרך. שואל, וכי גאותם של ישראל הוא החרב. ומשיב, לא. כי החרב ניתנה לעשו, שכתוב ועל חרבך תחיה. אבל ישראל, לא.

תקעו) אלא הכי שמענא וכו': אלא כך שמעתי מאבי, שהכתוב טובב על תלמידי חכמים כאשר שומעים דבר ואינו מתישב בלבם, הם נלחמים זה עם זה, כאלו לוחמי מלחמה בחרב, ורוצים להרוג זה את זה. ועליהם נאמר, ואשר חרב גאותך. ורמז בזה על קושי ההבנה שבאגדה הנ"ל של קטרוג הירח. שצריכים לבארם ולא לבטלם.

תקעו) ומלה דא דאמר וכו': ודבר זה שאמרו חברינו, כך הוא פירושו. וכן גזרתי בסוד המשנה שלנו. כשברא הקב"ה את השמש (דפויי דף י"ד טור א' * טור ב')

הסולם

יהי מאורות

והלכנה, גזר על השמש שתחזור להיות שליטתו של עשו. וגזר על הלכנה, שתהיה בעולם הזה שליטתו של יעקב. ומינה עליהם שרים חזקים, עד שיבואו שתי אומות האלו.

תקעו) וזהו רברבנא דאתמני וכו': והשר ההוא שנתמנה על הלכנה בשביל האומה של יעקב, ביקש מהקב"ה שתנתן השליטה ללכנה בעולם הזה. כלומר שתנתן השליטה לאומה של יעקב. אמר הקב"ה, וכי מה צריכה האומה של יעקב, לשליטה בעולם הזה. אלא לעולם הבא יהיו שולטים על כל אומות העולם. אבל בעולם הזה, לכי ומעטי את עצמך, ושעבדי עצמך בגלות לזכות לעולם הבא.

תקעו) כד אתי אומה וכו': כשבאה האומה של יעקב, התרעמו לפני הקב"ה, על שנלקחה מהם הממשלה וניתנה לעשו. אמר להם

מדרש בראשית הנעלם קפט
 על כל יִהְיוּמוֹת. וּבְגִ' הַקְּרִיבוּ עָלַי כְּפָרָה, כְּלוֹמַר עַל אוֹתָהּ הַבְּטָחָה שְׁאַנִּי
 עָרַב בּוֹ, הַקְּרִיבוּ כְּפָרָה, וְאַתְּעַסְקוּ בְּאוֹרְיִיתָא, וְעָלַי לְתַת לָכֶם שְׂכָר טוֹב, וְעָלַי
 לְהַשְׁלִיט אֶתְכֶם עַל כָּל הָאוֹמוֹת, שְׁעַל כֶּף מִיעֲטַתִּי אֶת הַיָּרֵחַ בְּעוֹלָם הַזֶּה.
 תְּקַפּ) אֶתְא ר' יוֹסִי חַמּוּי, וּנְשָׁקִיָּה בְּרִישִׁיָּה, קָרָא לְבִרְתִּיָּה וְאָמַר לָהּ,
 ׀ קוּטְפִיזָא דְנִהִירוֹתָא, וּבּוֹצִינָא דְאִיתְפְּרָשָׁא בְּטָבוּן, אִית גְּבָךְ, וּזְכָאָה אַנְתָּ, וּזְכָאָה
 חוּלְקָךְ, וּזְכָאָה הוּא חוּלְקִי בְּעֻלְמָא דִּין, דְּזַכִּינָא לְמַחְמִי כֶּף.
 תְּקַפּא) רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר, זָכוּ יִשְׂרָאֵל, נִהִיר לְהוֹן קַב"ה, וְלִית אִינּוּן צְרִיכִין
 לְבוֹצִינָא אַחְרָא, דְּכְתִיב לָךְ ה' לְאוֹר עוֹלָם.
 תְּקַפּב) א"ר אַבְהוּ, יִשְׂרָאֵל בִּין שְׁנַתְחַלֵּף לְהוּ שׁוּלְטָנָא, מוֹנִין חוּשְׁבָנָא
 לְסִיָּהֲרָא. דְּכָה תְּמַנְהִיגִין יִשְׂרָאֵל חוּשְׁבָנְהוֹן. הַה"ד, הַנֶּךְ יָפָה רְעִיתִי, ׀ מְנַהֲיָנִי.
 ׀ וּמּוּם אִין בֶּךְ, דְּלֹא אֲשַׁתְּכַח בֶּךְ גְּרַעוֹנָא מִן מוֹעֲדִין וְזַמְנִין.
 תְּקַפּג) דְּכַר אַחַר, הַנֶּךְ יָפָה רְעִיתִי וּמּוּם אִין בֶּךְ. ת"ר, בְּאַרְבַּעַה פְּרָקִים
 בְּשָׁנָה הָעוֹלָם נִידוּן. א"ר אֶלְכַסְנִדְרָאִי, וְכִי לֹא נִידוּן הָאָדָם אֶלָּא לְפָרְקִים אֵלּוּ,
 וְהָא כְּתִיב ׀ וּתְפַקְדוֹנוֹ לְבַקְרִים לְרַגְעִים תַּבְּחַנְנוּ. וְא"ר יִצְחָק, אִין לָךְ כָּל רַגַע
 וְרַגַע שְׁאִין הַקַּב"ה מְשַׁגִּיחַ בְּאָדָם, בְּכָל מָה שֶׁהוּא עוֹשֶׂה. וְתַנִּי הָכָא, דְּבְאַרְבַּעַה
 פְּרָקִין בְּשָׁנָה הוּא.

חלופי גרסאות
 ר נ"א אומייה (דפוסים הראשונים). ש נ"א קחטיפא (ווינצ'א)
 נ"א קחפיטא (מונקאטש). ת נ"א מנין (דפוסים הראשונים).
 א נ"א מוסיף מנהיגתי מן רועה כצאן יוסף (דפוסים
 הראשונים). ב נ"א ל"ג בשנה (קראקא). ג נ"א ותנן (דפוסים
 הראשונים).

מסורת זוהר
 צ (ישעיה ס) קרח טו צ"ר. ק (שיר ד) ז"ח לא ט"ג
 שמו"ד. ו (שם) לעיל אות תקסט צ"ג. ש (איוב ז) ת"ז
 תס"ט ק"א. בהשמטות ת"ה קמב:

יהי מאורות
 לנר אחר. שכתוב, והיה לך ה' לאור עולם.
 תְּקַפּב) א"ר אַבְהוּ, יִשְׂרָאֵל וְכֹר: אר"א,
 יִשְׂרָאֵל, כִּיּוֹן שְׁנַתְחַלֵּף לְהֵם שְׁלִטוֹן, שְׁלֹא לְשִׁלוּט
 בְּעוּה"ז אֵלָּא בְּעוּה"ב. מוֹנִים חֲשׁוֹנוֹם לְפִי
 מַחֲלָךְ הַלְּבָנָה. שְׁבָה מְנַהֲגִים יִשְׂרָאֵל חֲשׁוֹנוֹם.
 ז"ש, הַנֶּךְ יָפָה רְעִיתִי. רְעִיתִי פִירוּשָׁה מְנַהֲיָנִי,
 וּמּוּם אִין בֶּךְ. שְׁלֹא נִמְצָא כֶּךְ חֲסֵרוֹן בְּמוֹעֲדִים
 חֲמִינִים.
 תְּקַפּג) דְּכַר אַחַר הַנֶּךְ וְגו': פִּירוּשׁ
 אַחַר. הַנֶּךְ יָפָה רְעִיתִי וּמּוּם אִין בֶּךְ. שְׁנו
 חֲכָמִים בְּאַרְבַּעַה פְּרָקִים בְּשָׁנָה הָעוֹלָם נִידוּן.
 א"ר אֶלְכַסְנִדְרָאִי, וְכִי לֹא נִדוּן הָאָדָם אֵלָּא
 לְפָרְקִים אֵלּוּ, וְהִירִי כְּתוּב, וּתְפַקְדוֹנוֹ לְבַקְרִים
 לְרַגְעִים תַּבְּחַנְנוּ. וְא"ר יִצְחָק, אִין לָךְ כָּל רַגַע
 וְרַגַע, שְׁאִין הַקַּב"ה מְשַׁגִּיחַ בְּאָדָם בְּכָל מָה
 שֶׁהוּא עוֹשֶׂה. וְכֹאֵן לְמַדְנּוּ שְׂרַק בְּאַרְבַּעַה פְּרָקִים
 בְּשָׁנָה הוּא נִידוּן.

מאמר
 להם הקב"ה, וכי עוד אתם צריכים ממשלה
 בעולם הזה, שהרי אני ערב השליט אתכם
 לעולם הבא על כל האומות. ומשום זה הקריבו
 עלי כפרה, כלומר על אותה הבטחה, לעוה"ב.
 שאני ערב בו, הקריבו כפרה ועסקו בתורה,
 ועלי לתת לכם שכר טוב, ועלי להשליט
 אתכם על כל האומות. משום זה מיעטתי את
 הירח בעולם הזה.
 תְּקַפּ) אֶתְא ר' יוֹסִי וְכֹר: בֹּא ר"י
 חֲמִי, וְנִשְׁקוּ בְּרֵאשׁוֹ, קָרָא אֶת בְּתוּ, וְאָמַר לָהּ,
 תְּהַלְלוּת שֶׁל אוֹר, וְנִר הַנְּבִדֵל בְּטוֹבוֹ, יִש
 אֶצְלָךְ. אֲשֶׁרִיךְ. אֲשֶׁרִי חֲלַקְךָ. אֲשֶׁרִי הוּא חֲלַקִּי
 בְּעוֹלָם הַזֶּה, שׁוֹכִיתִי לְרֵאוֹת כֶּךְ. קוּטְפִיזָא
 פִּירוּשׁוֹ תְּהַלְלוּת. לְפִי הָעֵנִין.
 תְּקַפּא) רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר וְכֹר: ר"י אַמַר,
 זָכוּ יִשְׂרָאֵל, מֵאִיר לְהֵם הַקַּב"ה, וְאִינֵם צְרִיכִים
 (דפו"י דף י"ד טו"ב)

תקפד) א"ר אֶלְפִסְנִדְרָאִי, הֲדָרִי בִי. יִמְלָה דְאֹרְיִיתָא בְּעֵנִינָא דָא. ה' וְלֹא בְּעֵנִינָא דִּיהוּא מְלָה דְרַבְּנָן. דְּפִסְיָא אָמַר, פְּקִידָה וּבַחֲיִנָּה. וְרַבְּנָן אָמְרִי דִּינָא. וּמִשְׁמַע דְּקַב"ה מִשְׁנַח בְּכָל יוֹמָא וְיוֹמָא בְּעֵלְמָא. אָבַל מִיֵּדִין דִּינָא, עַד אַרְבַּעַה זְמַנִּין וְאַלִּין, לְמִידָן כָּל עֵלְמָא.

תקפה) וְכָלְהוּ דִּינִין אֱלוֹ, בְּגִינִיהוֹן דְּבָנִי נָשָׂא עֶבֶד קַב"ה דִּינָא בְּעֵלְמָא. בְּפִסְחָא, עַל הַתְּבוּאָה, מֵאִי קָא מִשְׁמַע לָן. א"ר יְצַחְקָא, עַל תְּבוּאָה מִמֶּש. דָּא"ר יְצַחְקָא, בְּשִׁנָּה שְׁעֵבְרָה נִתְּן לְהֶם הַקַּב"ה תְּבוּאָה סִיפּוּקָא דְּעֵלְמָא. לֹא מְעִשְׂרִין לִיה בְּנֵי נָשָׂא, וְלֹא יִהְיֶי לְמִיכַל מַגִּינָה לְמִסְכְּנֵי וּלְיִתְמֵי וּלְאַרְמְלֵי, כִּד אֲתֵי שְׁתָּא דָּא דָּאִין לְכָל עֵלְמָא עַל הַהוּא תְּבוּאָה דִּיהוּהַ בְּשְׁתָּא דְּעֵבְרָה.

תקפו) בְּעֵצְרָת דִּין אֶת הָעוֹלָם, עַל אֵיזָה עוֹן. עַל עוֹן פִּירוֹת הָאֵילָן, שְׁלֹא הִמְתִּינוּ שְׁנוֹת עֶרְלָתָם, וְשְׁלֹא הִנְיָחוּם יְבִשְׁבִיעִית לְעֵנִי וְלַגֵּר.

תקפז) בְּרֵאשׁ הַשָּׁנָה דִּין כָּל הָעוֹלָם כְּלוֹ, גּוֹפּוֹת בְּנֵי אָדָם וְהַנְּשָׁמוֹת, וּפּוֹקֵד אוֹתָם, וְדִן אוֹתָם עַל כָּל מַה שְׁעָשׂוּ כָּל הַשָּׁנָה כְּלוֹ. וְתֵאנָא, אֲפִילוּ צַעֲדֵיו שֶׁל אָדָם נִמְנִין וּבָאִין בְּדִין בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם, הֲדָא הוּא דְּכֹתִיב ^ט וְכָל צַעֲדֵי יִסְפוּר.

תקפח) תֵּאנִי רַבִּי יוֹסִי, שְׁלֹשׁ כְּתוּבֹת נִכְנָסִין לְיוֹם הַדִּין. כֵּת צִדִּיקִים גְּמוּרִים. כֵּת רְשָׁעִים גְּמוּרִים. כֵּת בֵּינוּנִים. וּכְנֻגָּדָן שְׁלֹשׁ כְּחוֹת בְּאָדָם. כֵּחַ הַנְּשָׁמָה הַקְּדוּשָׁה. וְכֵחַ הַמְּתֵאָוָה. וְכֵחַ הַמְּנִיעָה. מֵאִי כֵּחַ הַמְּנִיעָה, א"ר יְהוּדָה, כֵּחַ הַמְּגַדְּלָת וְהַמְּנִיעַ אֶת הַגּוֹף בְּכָל צְרָכָיו.

מסורת הוזהר

(ת) (שם) (לא).

חלופי גרסאות
ד נ"א מוסיף אלא מלה (קראקא). ז נ"א ל"ג ולא (ווינצ'יא)
נ"א וההוא ול"ג ולא בעניינא (קראקא). ו נוסח אחר לא
גרסינן אלין (קראקא). ז נוסח אחר מוסיף בשביעית בערלת שבע שנים (קראקא).

מאמר

הסולם

יהי מאורות

ותקפד) א"ר אֶלְפִסְנִדְרָאִי הֲדָרִי וְכוּ': אר"א, אני חוזר בי מקושיתי, הדבר שכתורה, דהיינו באיוב. הוא בענין אחר, ואינו בדבר ההוא שאמרו חכמים, כי הפסוק אמר פקידה ובחינה, דהיינו ותפקדנו, תבחננו, וחכמים אומרים דין, דהיינו, העולם נדון. ומשמע, שהקב"ה משגיח בכל יום ויום בעולם, אבל לדון דין, הוא רק בארבע פרקים אלו, לדון בהם כל העולם. ולא קשה כלום.

תקפה) וְכָלְהוּ דִּינִין אֱלוֹ וְכוּ': וכל דינים האלו, שבד' פרקים, הם, כי בשביל בני אדם עושה הקב"ה דין בעולם. בפסח, נדונים על התבואה. שואל, מהו מלמדנו בזה. א"ר יצחק על תבואה ממש. כפשוטו. שא"ר יצחק, בשנה שעברה נתן להם הקב"ה תבואה די ספוקם. ואם בני אדם לא הפרישו מעשרות, ולא נתנו ממנו לאכול לעניים ליתומים

ולאלמנות, כשבאה שנה זו, הוא דין לכל העולם על התבואה ההיא שהיתה בשנה שעברה. תקפו) בעצרת דין את וכו': בעצרת, דין את העולם, על איזה עון. היינו על עון פירות האילן, שלא המתינו שנת ערלתם, ושלא עזבו אותם בשביעית, לעני ולגר.

תקפז) בְּרֵאשׁ הַשָּׁנָה דִּין וְכוּ': ברה"ש, דין את כל העולם כולו, הגופות של בני אדם והנשמות, ופוקד אותם, ודן אותם על כל מה שעשו כל השנה כולה. ולמדנו, אפילו צעדיו של אדם נמנים וכואים בדין באותו היום. ז"ש וכל צעדי יספור.

תקפח) תֵּאנִי ר' יוֹסִי וְכוּ': למד ר' יוסי שלש כתות נכנסות ליום הדין, כת צדיקים גמורים, כת רשעים גמורים, כת בינונים. וכנגדם שלשה כחות באדם, כח הנשמה הקדושה, כח המתאוה, וכח המניע. מהו כח המניע

(רפ"י דף י"ד טור ב')

מדרש בראשית הנעלם קצא

תקפט) רבי יוסי בן פזי אומר, בא וראה רחמנותו של הקב"ה, אע"פ שב"ד של מעלה באין לעמד בדין, ולדון את הבריות, ולהורות לפני הקב"ה זכות וחובה של בני אדם. דתאני ר' יוסי בן פזי, שלש פתות של מלאכי השרת עומדין על הדין ביום "ר"ה. יש מהם שהם מורים זכות לטובה. ויש מהם חובה לרעה. ות"ח, רחמנותו של הקדוש ברוך הוא, שנתן עצה להנצל מן הדין.

תקצ) דתניא מ"ד א זכרון תרועה * לא אשפחנא זכירה לתרועה, אלא האי דא"ר יוסי, פתיב ב וכי תבאו מלחמה בארצכם על הצר וגו' והרעתם וגו', וזכר לתרועה זו, אמר הקב"ה, הריעו לפני בתרועה זו, שהיא זכרון אותה התרועה, מיד, ונושעתם מאיביכם.

תקצא) כ מאן אינון, אלו הם המורים חובתם של בני אדם. דתניא י א"ר יוחנן, מלאכים יש המורים חובתן של בני אדם. ומלאכים יש המורים זכותן. ואפילו אחד מני אלה מורה זכותו, שבקין לו. הה"ד א אם יש עליו מלאך מליץ אחד מני אלה. וכתוב בתריה, ויחננו ויאמר פדעהו מידת שחת וגו'.

תקצב) וכי יש מלאך משטין זכותו של אדם, א"ר שמעון, ח"ו שמלאך משטין זכות. אלא, יש מלאכים ממונים לעיין ולהורות בחובתו של אדם, בכל שעה שיצבור, והם מורים אותו דבר שנוצטוו.

מסורת זוהר חלופי גרסאות

א) (ויקרא כג) אמר סו צ"ר. ב) (במדבר י) ויקהל יא צ"ג. ג) (איוב לג) הקסה"ז אות רכ. ד) (איוב לג) שם. ל) ג"א מוסיף א"ר אבהו א"ר יוחנן (דפוסים הראשונים). ז) ג"א שמהם ולי"ג יש מהם שהם (קראקא). י) נוסח אחר לי"ג מאי דכתיב (דפוסים הראשונים). כ) ג"א מוסיף כהווא גוונא מאויבכם מאן (דפוסים הראשונים). ז) ג"א זכותן (דפוסים הראשונים).

המניע. א"ר יהודה, כח המגדלת והמניע את הגוף בכל צרכיו. מאמר

תקפט) רבי יוסי בן פזי וכו': ריב"פ אומר, בוא וראה רחמיו של הקב"ה, אע"פ שב"ד של מעלה באים לעמוד בדין, ולדון את הבריות, ולהורות לפני הקב"ה זכות וחובה של בני אדם. כי ריב"פ למד, ג' כתות של מלאכי השרת עומדים על הדין ביום ראש השנה, יש מהם שהם מורים זכות לטובה, ויש מהם שהם מורים חובה לרעה, ובוא וראה רחמיו של הקב"ה שנתן עצה להנצל מן הדין.

תקצ) דתניא מ"ד זכרון וכו': כי למדנו, מ"ש זכרון תרועה. לא מצאנו זכרון לתרועה אלא זה, שא"ר יוסי, כתוב, וכי תבאו מלחמה בארצכם על הצר וגו' והרעותם וגו'. וזכר לתרועה זו, אמר הקב"ה, הריעו לפני בתרועה (דפוסים דף י"ד טור ב' * טור ג') .

יהי מאורות הסולם

זו, שהיא זכרון אותה התרועה, מיד, ונושעתם מאויביכם.

תקצא) מאן אינון אלו וכו': שואל, מי הם אויביכם. ומשיב, אלו הם המלאכים המורים חובתם של בני אדם. דתניא, א"ר יוחנן, מלאכים יש, המורים חובתם של בני אדם, ומלאכים יש, המורים זכותם. ואפילו אחד מני אלה מורה זכותו עוזבים אותו. ויש אם יש עליו מלאך מליץ אחד מני אלה. וכתוב אחריו, ויחננו ויאמר פדעהו מידת שחת וגו'.

תקצב) וכי יש מלאך משטין זכותו של אדם, אמר ר"ש, חס ושלוש שמלאך משטין זכות. אלא, יש מלאכים ממונים לעיין ולהורות בחובתו של אדם. בכל שעה שיחטא, והם מורים אותו דבר שנוצטוו. דהיינו שמורים העונות של בני אדם, כיוצא

תקצג) פּיוצא בְּדָבָר ^ה וְכָל צָבָא הַשָּׁמַיִם עוֹמֵד עָלָיו מִיָּמֵינוּ וּמִשְׁמָאלוֹ. מאי עָלָיו, עָלָיו שֶׁל אַחָאב. שְׁהִיוּ מְעִיָּנִים בְּדִינוֹ. מִיָּמֵינוּ וּמִשְׁמָאלוֹ, וְכִי יֵישׁ יָמִין וְכוּ', אֱלוֹ מִיָּמֵינִים לְזָכוֹת, וְאֱלוֹ מִשְׁמָאֵילִים ^ו לְכַף חוֹבָה. תקצד) אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב, מִפְּנֵי מָה בְּרָ"ה דִּין הַגּוֹף וְהַנְּשָׁמָה, מִפְּנֵי שְׁבוּ נוֹלַד אָדָם הָרָאשׁוֹן, וְכוּ בְּיוֹם נַעֲשָׂה גּוֹף, וְנִזְרָקָה בּוֹ נְשָׁמָה, וְכוּ בְּיוֹם נִידוֹן וְנִקְבַע הַדִּין לְדוֹרוֹת.

תקצה) וּבְחַג נְדוּנִין עַל שְׁהֵם ^ז מְבֻזִים בְּנִטְיַלַת יָדִים, וְעַל שְׁהֵם מְזוֹלְזָלִים בְּמִקְוֹאוֹת וּבִטְהוֹרוֹת שְׁהֵם מִים. וְעַל כֵּן נְדוּנִין עַל הַמִּים, עַל עֲנִין הַמִּים. תקצו) א"ר אַחָא, בְּד' פְּרָקִים כָּמוֹ כֵּן, הָאָדָם ^ח נִידוּן. בּוֹ בְּיוֹם שְׁמַהֲרַהֲרָה הָעֵבֶירָה. וּבְזָמַן שְׁעוֹשֶׂהָ. וּבְיוֹם רֵאשׁ הַשָּׁנָה. וּבְעוֹלָם הַבָּא. רַבִּי אַבְהוֹ אָמַר, בְּזָמַן שְׁעוֹשֶׂה ^ט הָעֵבֶירוֹת. וּבְזָמַן שְׁיַחֲלָה. דָּא"ר אַבְהוֹ, בְּיוֹן שְׁיַחֲלָה הָאָדָם, סָלְקִין לֵיהּ לְדִינָא. וּבְזָמַן שְׁמַת ^י בְּשִׁיּוּצָאָה נְשָׁמָתוֹ מִמְּנוֹ. וּבְעוֹלָם הַבָּא. תקצז) א"ר יְהוּדָה, בְּטַחֲוֹן הַצְּדִיקִים וְשִׁמְחָתָם, בְּשִׁיּוּצָאִין מִן הָעוֹה"וּ בְּכַשְׁרוֹן מַעֲשִׂים. וּכְשָׁבָאִין לְעֵינֵי בְּנִשְׁמָה, אֵין מוֹחִין בְּיָדָהּ. וּמָה אוֹמְרִין לָהּ, כְּלָף יָפָה רַעֲיָתִי. א"ר אַבְהוֹ, הַצְּדִיק אוֹמַר זֶה עַל הַנְּשָׁמָה שְׁבוּ, כְּלָף יָפָה רַעֲיָתִי, מְנַהֲגָתִי דְלָא אַבְאִישַׁת לָךְ בְּעוֹבְדִין בִּישִׁין, דְּכַתִּיב ^{יא} וּמוֹם אֵין כֵּף ^{יב}.

מסורת זוהר

חלופי גרסאות

ה) (מ"א כ"ב) בא ב צ"כ ז"ח ט"ז ט"ד ש"מ. ו) שיר (דפוסים הראשונים). ע נ"א מבוכים (קראקא). פ נ"א ל"ג נדן (קראקא). צ נ"א העבירה (דפוסים הראשונים). ק נ"א ובעולם הבא כשיוצאת נשמתו ממנו (קראקא). ר בדפוס קראקא כתוב כאן מאי ספרא דצניעותא (זה הענין של ספרא דצניעותא הובא בפרשת תרומה בדפוס באופן אחר ובשכיל שראינו הפרש בין זה לזה ראינו להדפיס שנית) אינון פרקין ספרא דשקיל במתקלא דע"ד לא שוה מתקלא לא הוּו משגיחין אפיין באפיין ומלכין קדמאין מייתי ויונייהון לא אשכח וארעא אתבטלת והארץ תניינא לאו בחושבן דהא אתמר ומהיאי דאתלטייא נפקא דכתיב מן האדמה אשר אורה ה' היתה תהו ובהו תליסר תליין בתליסר דיוקירווא דיוקנא שחא אלפי שנין תליא בשחא קדמאה שביעאה עליהו ויתחבר כלא בתריסר שעתו דכתיב היתה תהו.

מאמר

הסולם

יהי מאורות

תקצג) פּיוצא בְּדָבָר וְכָל גּוֹי. בדומה לזה. וכל צבא השמים עומד עליו מימינו ומשמאלו. מהו עליו. היינו עליו של אחאב. שהיו מעיינים ברינו של אחאב, מימינו ומשמאלו. וכי יש ימין ושמאל למעלה. אלא אלו מימינים לזכות, ואלו משמאילים לכף חובה. תקצד) אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב וכו': אר"י א"ר. מפני מה יש בראש השנה דין הגוף והנשמה. הוא, מפני שנולד בו אדם הראשון, ובו ביום נעשה גוף, ונזרקה בו נשמה, ובו ביום נידון ונקבעה הדין לדורות. תקצה) וּבְחַג, נְדוּנִים עַל וכו': וּבְחַג נְדוּנִים עַל שְׁהֵם מְבֻזִים בְּנִטְיַלַת יָדִים, וְעַל (דפוס י"ד טור ג')

שהם מזולזלים במקוואות ובטהרות שהם מים. ועל כן נדונים על המים. דהיינו על ענין המים. תקצו) א"ר אַחָא בְּד' וכו': אר"א, כמו כן, בד' פרקים האדם נידון, בו ביום שמהרהר העבירה, ובזמן שעושה העבירה, וביום ראש השנה, ובעולם הבא. ר' אבהו אמר, א בזמן שעושה העבירות. ב) ובזמן שיחלה, דא"ר אבהו, כיון שיחלה האדם מעלים אותו לדין. ג) ובזמן שמת, כשהנשמה יוצאת ממנו. ד) ובעולם הבא. תקצז) א"ר יְהוּדָה בְּטַחֲוֹן וכו': אר"י, בטחון הצדיקים ושמחתם כשיוצאים מן העולם הזה בכשרון מעשים. וכשבאים לעיין בנשמה, אין מעכבים אותה מלכנס לגן עדן. ומה אומרים

מדרש בראשית הנעלם קצג
 תקצח) ד"א ויאמר אלהים יהי מארת, למה חסר ו', אריב"ל, תפלת
 הצדיקים שיצאו מהעוה"ז, כרי שלא יתעכב שכם לעוה"ב. דאריב"ל, מאי
 דכתיב דמות כמראה אדם עליו מלמעלה. זו מעלתן של צדיקים, שהם למעלה
 על כל המעלות.
 תקצט) מאי עליו. א"ר יצחק, הוא יעקב, שמעלתו למעלה. הה"ד, כמראה

מסורת זוהר חלופי גרסאות

(I (בראשית א) ב"א צה צ"ג ז"ח א ט"ד שכ"ג שלה" ו כהו תריטר יקום לך כרחמי ומתחדש בקדמיתא קמו כל
 אינון שתא בגין דכתיב ברא לבתר כתיב היתה דהא הוות
 דאי ולבסוף תהו ובהו וחשך ונשגב ה' לברו שתא נפקין
 מעוביא דשורשא דגופא לישן ממלל לישן דאיסתים בין יו"ד לה"א. ויאמר אלקים יהי מאורות ברקיע השמים שלט
 דבר ונוקבא דכתיב וצדיק יסוד עולם יהי יו"ד עלאה ויו"ד תתאה וה"א בנייהו ויצר כללא דשלימא אתערך מהאי
 אתר שמא דא ואשתיל באחרא כתיב יטע ה' אלקים ותוצא הארץ דשא אימתי כד שמא דא אתנטע כד אסתלק יו"ד
 מן דלת בחובין דעלמא עריתא דכלא אשתכח ע"ד כתיב ערות אבך לא תגלה וכד אסתלק יו"ד מן ה"א ע"ד כתיב
 ערות אמן לא תגלה אמן היא לא תגלה ערותה אמן היא דא כי אם לכינה תקרא ותוצא הארץ דשא עשב מזריע
 זרע למינהו ועץ עושה פרי אשר זרעו בו למינהו כו' אלין אתערקו משמא שלים ואשתילו לבתר בשמא שלם דכתיב
 יטע ה' אלקים עתיקא איקרי ורב חסד זעירא חסד סתם ישרצו אתכללו חיה עלאה חיה תתאה חיה טבא חיה בישא
 ויאמר אלקים נעשה אדם האדם לא כתיב אלא אדם סתם לאפקא דלעילא דיתעביד בשמא שלים וכד אשתלים דא
 אשתלים דא יו"ד סטר דכר אלקים סטר נוקבא אתפשט דכורא ואתתקן בתקוניו כאשר בפומיה דאמה מלכין דאתבטלו
 הכא אתקיימו אתא חוריא על נוקבא וקנה אתתקן בטנה למעבד מדורא בישא דכתיב ותהר ותלד את קין קינא דמדורו
 דרוחין בישין אתתקן ביה בתאי אדם יו"ד דכר ה"א נוקבא וכתיב זכר ונקבה בראם ויקרא את שמם אדם דיוקנא
 ופרצופא דאדם יתיב על כורסייא וכתיב ועל דמות הכסא דמות כמראה דאדם דאתכסייא סתים באתון דלא מתיישבן
 באתרוי בגין דלא אחיישכו ביה עלאין ותתאין ויאמר אלקים תוציא הארץ נפש חיה בהמה הינו דכתיב אדם ובהמה
 ככלל חר בהמה ככללא דאדם ומשום דאתכלל ככללא דאדם כד נחת אדם דלתתא בדיוקנא עלאה אשתכח תרין רוחין
 מתרין סטרין דימינא ושמאלא כליל אדם דימינא נשמא קדישא דשמאלא אב אדם אתפשט שמאלא אתפשטו אינון בלא
 גופא אז תבאנה שתיים נשים למלך בנייהון כתיב כי ראו כי חכמת אלקים בקרבו תרין מתחבקן הו' לעילא ותתא
 נחתו ירתו עפרא ואברו חולקא טבא דהוה בהו עתיקא סתים קאמר לא ידון רוחי באדם לעולם משום דבהוה רוחא
 דאתנשבא מתרין נוקבין דב"ג קא משיך לתתא ובג"כ כתיב ימי עולם מאה ועשרים שנה יו"ד שלים ולא שלים יו"ד
 בלחדודי כד אתגלייא בזעירא אתמשך בעשר אלפין שנין מכאן כתיב וחשת עלי כפך הנפילים היו בארץ היינו דכתיב
 ומשם יפרד והיה לארבעה ראשים מאתו דאתפשט גנתא אקרן הנפילים היו בארץ בימים ההם ולא לבתר זמנא עד
 דאתא יהושע אסתמר מאי אשר מעולם אנשי השם דאתנהגו בשמא קדישא דאתנהגין ביה דלא קדישין לתתא מכללא
 דאדם נפקו ויתהלך חנוך את האלקים ואינונו בשם זה כי לקח אותו אלקים להקרא בשמו. ואריב"ל מאי דכתיב ול"ג
 מן ד"א עד אמר ר' יהושע בן לרי. ש ג"א מוסיף אמר ר' יהודה [ההוא מונקאטש ול"ג] דכתיב ביה (ועליו) מראה
 דמות כבוד ה' וגו' אר"י (דפוסים הראשונים).

הסולם

מאמר יהי מאורות
 אומרים לה. היינו, כלך יפה רעיתי. א"ר אבהו,
 הצדיק אומר זה על הנשמה שבו, כלך יפה
 רעיתי, רעיתי היינו מנהיגתי, כי לא הריעותי
 לך במעשים רעים, שכתוב, ומום אין בך.
 תקצח) דבר אחר, ויאמר וגו': פירוש
 אחר. ויאמר אלקים יהי מארת. למה כתוב
 מארת חסר ו'. א"ר יהושע בן לוי, זו תפלת
 הצדיקים שיצאו מן העולם הזה, כדי שלא
 (דפו"י דף י"ד טור ג')

תקצט) מאי עליו א"ר וכו': מהו עליו,
 שאומר כמראה אדם עליו מלמעלה. א"ר
 יצחק

קצד

מדרש

בראשית

הנעלם

אדם. מאי משמע, כתיב הקא עליו, וכתיב הָתָם ^ט ויעל מעליו ^ח אֱלֹהִים.

תר) א"ר חייא בר יעקב, אין לך בכל לילה ולילה, שאין הפרוץ יוצא ואומר, עלו חסידים, באו וברכו ליוצרכם. הה"ד ^י וחסידיך יברכוכה. פבוד מלכותך יאמרו וגבורתך ידברו. ולמה, להודיע לבני האדם גבורותיו וגו'.

תרא) ת"ר זימנא תדא הנה אזיל ר"י באורחא, פגע ביה ר' א' ירמיה, ואזלו פחדא. פגעו בבהווא טורא, והנה טורא דחיל עליהן. א"ר יוסי לרבי ירמיה, זימא מילי דאורייתא, וניזיל.

תרב) א"ר יחייא, בודאי דאמרי חכמי מתניתא, שמשא דהנה ליעקב, עד כמה להוי דא. א"ר יוסי, אימא לך מלה דהנה אמר אבא, דההוא שמשא ונהורא סגיאה דהנה ליעקב, גניז הוא לצדיקים לעתיד לבא. ולא דא הוא שמשא (* ^ה דמשמשין בה בנוהי דעשו, ואתגזר דישמעלון בנוהי דיעקב תחותיה.

תרג) ביה שעתא, הנה עציב יעקב, אמר מארי עלמא, הא נהירותא דילי אחייהבתא לעשו. יצאה ב"ק ואמרה ואתה אל תירא עבדי יעקב וגו' ונהירותא דילך לך אתגניז ולבניך. אמר אורינא לי.

תרד) ביה שעתא אפיק קב"ה הנהוא שמשא ^ה דחמי ליה יעקב, ולא בר נש אחרא. הה"ד ^ו ויזרח ל"ו השמש. אותו השמש שהיה גנוז. פאשר עבר את פנואל. אמר רבי יוסי, כשנצח שרו של עשו. לו משמע ולא לאחר.

מסורת זוהר

ט) (בראשית לה) וישלח נא צ"א. ^ז (תהלים קמה) יתרו טו צ"ג. כ) (בראשית לב) ב"א קל צ"ד פנחס קפח צ"ז ז"ח לה ט"א ש"ז תקי"ח צח ט"ד שכ"ט קיד ט"א ש"כ.

חלופי גרסאות

ת נוסח אחר לא גרסין אלקים (קראקא). א נוסח אחר חייא (ווינציא). ב נ"א מטורא (קראקא). ג נ"א חייא (ווינציא). ד נ"א יוסי (קראקא). ה נ"א מוסיף אלא דא דמשחמשי (ווינציא). ו נוסח אחר לא גרסין וגו' ונ"א (קראקא). ז נ"א בה (קראקא). ח נ"א דרחמי (קראקא).

מאמר

יצחק, הוא יעקב. שמעלתו למעלה. ז"ש כמראה אדם עליו מלמעלה. איך זה משמע שהוא יעקב. הוא, שכתוב כאן עליו, וכתוב שם אצל יעקב, ויעל מעליו אלקים. מה שם יעקב. אף כאן יעקב.

תר) א"ר חייא בר יעקב וכו': אר"ח ב"י, אין לך בכל לילה ולילה, שאין הכרוז יוצא ואומר, עלו חסידים, באו וברכו ליוצרכם. ז"ש, וחסידיך יברכוכה כבוד מלכותך יאמרו וגבורתך ידברו. ולמה, כדי להודיע לבני האדם גבורותיו.

תרא) ת"ר זמנא חדא וכו': שנו חכמים, פעם אחת היה ר' יוסי הולך בדרך, פגש אותו ר' ירמיה, והלכו ביחד. פגשו באותו הר והיה ההר מפחד אותם. א"ר יוסי לר' ירמיה, נאמר דברי תורה ונלך.

(דפרי"ך דף י"ד טור ג' * טור ד')

הסולם

יהי מאורות

תרב) א"ר חייא בודאי וכו': אר"ח בודאי, שאמרו חכמי המשנה השמש שהיה ליעקב, מתי יהיה זה. כלומר, מתי יחזור אליו השמש. א"ר יוסי אומר לך דבר מה שאמר אבי. שאותו השמש והאור הגדול שהיה ליעקב, גנוז הוא לצדיקים לעתיד לבא, ולא זה הוא השמש, שמשמשים בו בניו של עשו, שנגזר, שבניו של יעקב ישתעבדו לו.

תרג) ביה שעתא הוה וכו': בה בשעה היה יעקב עצב. אמר. רבון העולם, הנה האור שלי נתון לעשו. יצאה בת קול ואמרה, ואתה אל תירא עבדי יעקב. כי האור שלך גנוז לך ולבניך. אמר, הראיני אותו.

תרד) ביה שעתא אפיק וכו': בה בשעה

קצה הנעלם בראשית מדרש

תרה) ואע"ג דייעקב אתהני למחזיאי דינצח לרכרכא דעשו, מה פתיב ביה. והוא צולע על ירכו. א"ר אחא, נהורא נהיר, אבל לביה תה חשוף, על נפקי ירכיה דישתעבדון תחותיה דעשו.

תרו) עד דהו אולי, שמעו קל ינוקא בטורא, דהו אולי ויכני. א"ר יוסי, גיזיל גביה דהא לא מסתפינא. דהא תנן לחד מתחזי ומזיק, לתרי מתחזי ולא מזיק. אלו לגביה, וינוקא תה פכי.

תרו) פד מוטו גביה, א"ר יוסי, בנוי דמארי עלמא אנו, דההוא דאקרי שמייה כחד על תרי, באתותא, תלת רשימין, ברזא דארבע. גליפין על חד תרין, ואתקרי על חיותא קדישא. מאי טעמא, א"ר יוסי ה"כ, דחיישינן שמא ישד הוא, ואינון מסתפו משמיה דמארי עלמא סגי.

מסורת הזהר חלופי גרסאות

(?) (שם) שם. ט נ"א ונצח רכרכי (וינציא) נ"א ונצח רכרכא (קראקא).
 י נ"א אחזוי (דפוסים הראשונים). כ נ"א ל"ג חד (קראקא).
 ז נ"א חד ול"ג חיותא (קראקא). ח נ"א ל"ג הכי (קראקא). ט נ"א ל"ג שד (קראקא).

הסולם

מאמר

יהי מאורות

הילד, שחשב, אולי שד הוא כיון שהיה יחידי במדבר, וכדי לגרשו שלא יוכל להזיקו, הזכיר סוד היחוד של ז"א ומלכות. כי הטומאה בורחת מפני הקדושה, שלא תוכל להיות עם הקדושה במקום אחד. וצריך שתזכור ההפרש מספירת הכתר אל שאר הספירות, כי ג' הקוין שבספירת הכתר, הם אחד למעלה ושנים למטה. וג' הקוין שבשאר הספירות, הם שנים למעלה ואחד למטה (כנ"ל אות קמ"ז) לכן תחילה הזכיר סוד הכתר, וז"ש דההוא דאקרי שמייה חד על תרי באתותא, דהיינו ספירת הכתר שבו שהאותיות שלו דהיינו ג' הקוין הם קו האמצעי למעלה, וב' קוין ימין ושמאל הם למטה, ואח"כ הזכיר סוד י"ב צירופים שבז"א, שהם ג' קוין, שבכל אחד מהם יש ד', שהם ג' קוין ומלכות המקבלתם. וג"פ ד' ה"ס י"ב. וז"ש, תלת רשימין ברזא דארבע, שרשומים בו ג' קוין שבכל אחד מהם ארבע בחינות שהם סוד י"ב צירופי הויה דז"א. ובהם סדר ג' קוין הם, שנים למעלה ואחד למטה (כנ"ל אות קמ"ז) וז"ש, גליפין על חד תרין שעל אחד מלמטה, חקוקים שנים מלמעלה. וכל אלו הבחינות שבז"א, משפיעות אל המלכות הנקראת חיה הקדושה. וז"ש, ואתקרי על חיותא קדישא. שהשם בי"ב צירופיו נקרא על המלכות כלומר, שמקבלת מהם.

מאמר

בשעה הוציא הקב"ה אותו השמש שראהו יעקב, ולא אדם אחר. וז"ש, ויזרח לו השמש. דהיינו אותו השמש שהיה גנוז. כאשר עבר את פנואל. א"ר יוסי, היינו אחר שניצח שרו של עשו. לו, משמע ולא לאחר.

תרה) ואע"ג דייעקב אתהני וכו': ואע"פ שיעקב נהנה לראות שנצח שרו של עשו, מה כתוב בו והוא צולע על ירכו. א"ר אחא, האור האיר, אבל לבו היה חשך על יוצאי ירכו, שישתעברו תחת עשו. והיינו צולע על ירכו.

תרו) עד דהו אולי וכו': בעוד שהיו הולכים, שמעו קול ילד בהר, שהיה הולך ובוכה. א"ר יוסי נלך אליו, כי איני מפחד. כי למדנו, לאחד נראה המזיק ומזיקו. לשנים נראה המזיק ואינו מזיקם. וכיון שאנו שנים לא יוכל להזיק אותנו. הלכו אליו. והילד היה בוכה.

תרו) פד מוטו גביה וכו': כשהגיעו אצלו, א"ר יוסי, בניו של רבון העולם אנו, של אותו שנקרא שמו, אחד על שנים, בג' אותיות רשומות בסוד ארבע, חקוקות שנים על אחד, ונקרא על החיה הקדושה. שואל, מה הטעם אמר ר' יוסי כך. ומשיב, שפחד אולי שד הוא אותו הילד, והשדים מפחדים הרבה משמו של רבון העולם.

פירוש ר' יוסי היה מפחד מפני אותו

תרח) שהוא ינוקא כד שמע מלה דא, אתיב ואמר, יודאי אנא, ובר בריה דרבי חייא רבה אנא, והוה אבוי מליף לי פסוקי דשיר השירים, ופרשתא דבראשית. ומית אבוהי, ונגבו לי גנבי, וכען אשתזיבנא מנהון, וערקנא ביהאי טורא.

טרט) בכה רבי יוסי ואמר, עווי דבר בריה דרבי חייא רבה אזיל כדין. נטליה בידוי ואזלו. אל רבי יוסי, אימא ברי מה הוית לעי עם אבוך. אמר בפרשת יהי מאורות ברכיע השמים הוינא לעי. אל, מה הוה אמר אבוך בפרשתא. תרי) פתח ההוא ינוקא פומיה ואמר, כבאר חפרוה שרים פרוה נדיכי העם במחוקק במשענותם. תאנא, שלש מתנות טובות נתן הקב"ה לישראל, על ידי שלשה רועים אחים, משה, אהרן, ומרים. בזכות משה, הנה המן יורד לישראל. בזכות אהרן, היו ענני כבוד הולכים עם ישראל. בזכות מרים, היתה הבאר הולכת עמם.

תריא) מתה מרים, פסקה הבאר. מת אהרן, ניטלו ענני כבוד. הה"ד. ויראו כל העדה. אל תקרי ויראו אלא וייראו. מתה מרים פסקה הבאר, מנ"ל. דכתיב וישב העם בקדש ותמת שם מרים. וכתיב ובתריה ולא הנה מים לעדה. ובזכות משה חזרו שלשתן. והוה אמר אבוי, שתלתיהון גליפין ברכיעא דיוקנהון, לאנהרא זכותהון על ישראל. הה"ד, ויתן אתם אלהים ברכיע השמים להאיר על הארץ.

מסורת זוהר

(ז) (במדבר כא) ויצא ב צ"ב ויחי קסט צ"ב ויקהל ח צ"ח ז"ח נ ט"ג שלי"ד ט"ד שיי"ד. (ז) (שם כ) אמר צו צ"ע. (ז) (שם) חיי שרה ו צ"ג שם דף כ צ"ד חוקת יג צ"ט. (ז) (בראשית א) ב"א קט צ"ד שם דף קי צ"א תרומה רעה צ"ב ויקרא טא אות ק"פ פנחס קעא צ"ח ת"ו בהקדמה א. ד: תי"ח לג. ת"ע קא. תק"ח קיב ט"ג של"א.

חלופי גרסאות

ז ג"א אבוי (קראקא). ז ג"א מוסיף ווד ברי (קראקא). ז ג"א מוסיף פתח ואמר (קראקא). צ ג"א היה (דפוסים הראשונים). ק ג"א ל"ג מתה מרים (קראקא). ו ג"א ל"ג בתריה (קראקא). ש ג"א תלת יהוה (קראקא). ז ג"א מוסיף גליפין בארעא (קראקא). א ג"א חכתהון (קראקא).

מאמר

תרח) ההוא ינוקא כד וכו': הילד ההוא, כששמע דבר זה, שחושב עליו שהוא שד, השיב ואמר, יהודי אני, וכן בנו של ר' חייא הגדול אנכי, ואבי היה מלמדני פסוקי שיר השירים, ופרשת בראשית. ואבי מת, ונגבו אותי גנבים, ועתה נצלתי מהם, וברחתי להו זהו.

טרט) בכה ר' יוסי וכו': בכה ר' יוסי ואמר, אוי בן בנו של רבי חייא הגדול הולך כך. לקחו בידו, והלכו. אל ר' יוסי אמר בני, מה היית עוסק עם אביך. אמר בפרשת יהי מארת ברכיע השמים הייתי עוסק. אל, מה היה אומר אביך בפרשה.

תרי) פתח ההוא ינוקא וכו': פתח (דפוס דף י"ד טור ד')

הסולם

יהי מאורות

הילד את פיו ואמר. באר חפרוה שרים כרוה נדיכי העם במחוקק במשענותם. למדנו, ג' מתנות טובות נתן הקב"ה לישראל, על ידי שלשה רועים אחים, משה אהרן מרים. בזכות משה היה המן יורד לישראל. בזכות אהרן היו ענני הכבוד הולכים עם ישראל. בזכות מרים היתה הבאר הולכת עמם.

תריא) מתה מרים פסקה וכו': מתה מרים נפסקה הבאר. מת אהרן נלקחו ענני הכבוד, ז"ש, ויראו כל העדה. אל תקרא ויראו, אלא וייראו. מתה מרים פסקה הבאר, מאין לנו. כי כתוב, וישבו העם בקדש ותמת שם מרים. וכתוב אחריו, ולא היה מים לעדה. ובזכות משה חזרו שלשתם. ואביו היה אומר, ששלשתם

מדרש בראשית הנעלם קצו
 תריב) ומנ"ל ב־דתִלְתִיהוֹן גְּלִיפִין בְּרִקְיעָא, דְּהָא תַּנּוּן, בְּכִלְהוּ כְּתִיב עַל
 פִּי ה', וּבְמִרְיָם לֹא כְּתִיב עַל פִּי ה', דְּלָאוּ אוֹרַח אֲרַעָא. אֶלָּא אָמַר אַבּוּי, בְּכִלְהוּ
 כְּתִיב שָׁם, וּתְמַת שָׁם מִרְיָם. וַיְמַת שָׁם אֶהְרֶן. וַיְמַת שָׁם מֹשֶׁה. כְּתִיב הֲכָא שָׁם,
 וְכְתִיב הֲתָם גְּשָׁם. ⁹ וַיְהִי שָׁם עִם ה', מַה לְהֵלֵן עִם ה', אִף כָּאֵן עִם ה'.

תריג) דתנן, לְמַה מֵת מֹשֶׁה בְּחוּצָה לְאֶרֶץ, לְהוֹרוֹת, דְּבִזְכוּתִיהָ יִתְקַיְמוּן מֵתֵי
 מְדַבֵּר. וְאָמַר אַבּוּי, אָמַר מֹשֶׁה לְפָנֵי הַקַּב"ה, רַב־שַׁע אֶכְנֹס לְאֶרֶץ לְקַיְמָא פְּקוּדֵיךָ,
 דְּהָא כְּתִיב ¹⁰ פִּי תְּבֹאוּ אֶל הָאֶרֶץ. ¹¹ וְהָיָה כִּי תְּבֹאוּ אֶל הָאֶרֶץ. וְתַמְּן הוּא
 קַיּוּמָא דְּפִקּוּדֵיךָ.

תריד) א"ל מה דאזנהרת שלים לך *) ומה דיצעבדון ישראל בארעא קדישא
 יהי חולקך עמהון. הה"ד ¹² לְכֹן אַחֲלַק לוֹ בְּרַבִּים, אֵלּוּ זִכְרֵיךָ דְּיִשְׂרָאֵל. וְאַתָּה
 עֲצוּמִים יַחֲלַק שְׁלָל, אֵלֶּיךָ אֲבָהֶתָּא, וְלִמָּה, תַּחַת אֲשֶׁר הֵעֵרָה לְמוֹת נַפְשׁוֹ.

תרטו) דא"ר חייא סבא, לֹא אֲשַׁפְּחֵנָא רַעֲיָא דְּמָסַר נַפְשִׁיהָ עַל עֲאֲנִיָּה,
 כְּמֹשֶׁה, דְּאָמַר ¹³ וַעֲתָה אִם תִּשָּׂא תִּשְׂאֲתֶם וְאִם אֵין מְחַנֵּי נָא מִסְּפָרְךָ אֲשֶׁר
 כְּתָבְתָּ. מֵאֵי מְחַנֵּי נָא, מִן עֲלָמָא דִּין וּמִן עֲלָמָא דְּאֲתִי. לְקַיְמָא תַּחַת אֲשֶׁר הֵעֵרָה
 לְמוֹת נַפְשׁוֹ.

תרטז) וְאַתָּה פּוֹשְׁעִים נִמְנָה, שְׁנַקְבַּר עִם מֵתֵי מְדַבֵּר, דִּהְוּוּ חַיִּיבִין קַמִּי קַב"ה.

מסורת זוהר
 9) (שמות לד) תולדות יט צ"ג. צ) (ויקרא כג). ק) (שמות
 יב). ר) (ישעיה ג). ש) (שמות לב) נח טו צ"ה.
 חלופי גרסאות
 ב נ"א דדיוקנהון (ווינציא). ג נ"א ל"ג שם (דפוסים
 הראשונים). ד נ"א מוסיף ה' ארבעים יום (מונקאטש).
 ה נ"א סברי (דפוסים הראשונים).

הסולם

מאמר
 תבואו אל הארץ. והיה כי תבואו אל הארץ,
 ששם הוא קיום המצות.
 תריד) א"ל מה דאזנהרת וכו': א"ל
 הקב"ה, מה שהזהרת לעשות המצוות בארץ,
 משלים אותך. כלומר, שנחשב לך כאלו קימת
 אותם בפועל. ומה שיעשו ישראל בארץ ישראל,
 יהיה חלקך עמהם. ז"ש, לכן אחלק לו ברבים,
 היינו שיקח חלקו בין צדיקי ישראל. ואת
 עצומים יחלק שלל. אלו הם האבות. שיקח
 חלקו עמהם. ולמה. תחת אשר הערה למות
 נפשו.

תרטו) דא"ר חייא סבא וכו': כי ר"ח
 הזקן אמר, לא מצאנו רועה שימסור נפשו על
 צאנו, כמו משה. שאמר, ועתה אם תשא
 חטאתם ואם אין מחני נא מספרך אשר כתבת.
 מהו, מחני נא. היינו, מן העולם הזה ומעולם
 הבא. לקיים, תחת אשר הערה למות נפשו.
 תרטז) ואת פושעים נמנה: היינו,
 שנקבר עם מתי מדבר, שהיו רשעים לפני
 הקב"ה

ששלתם, צורותיהם חקוקות ברקיע, שתאיר
 זכותם על ישראל. ז"ש, ויתן אותם אלקים
 ברקיע השמים להאיר על הארץ.

תריב) ומנ"ל דתִלְתִיהוֹן גְּלִיפִין וכו':
 ומאין לנו ששלתם חקוקים ברקיע. היינו,
 כי למדנו, בכלום כתוב שמתו על פי ה',
 ובמרים לא כתוב, על פי ה'. מפני שאינו דרך
 העולם. אלא אמר אביו, בכלום כתוב, שם,
 ותמת שם מרים. וימת שם אהרן. וימת שם
 משה. כתוב כאן, שם, וכתוב שם, שם, שנאמר,
 ויהי שם עם ה'. מה שם עם ה', אף כאן
 עם ה', מכאן נשמע, ששלתם חקוקים ברקיע
 עם ה'.

תריג) דתנן למה מת וכו': שלמדנו,
 למה מת משה בחוצה לארץ. הוא להורות
 שבזכותו יקומו לתחיה מתי המדבר. ואמר
 אביו, אמר משה לפני הקב"ה, רבונו של עולם,
 אכנס לארץ לקיים מצוותיך. כי כתוב, כי
 (דפויי דף י"ד טור ד' *) דף ט"ו טור א')

קצח מדרש בראשית הנעלם
והוא חטא רבים נשא, שלא זו משם עד שמחל להם הקב"ה. ולפושעים יפגיע,
שהרבה תפלתו יעליהם.

תריז) ועל כדיון, תלתייהון גליפין לעילא. אתא ר' יוסי ונשקיה, וארפביה
על פתפיה תלת מילין, וקרא עליה ^ט וכל בניה למודי ה'.

תריח) תאני רבי שמעון, בא וראה, השמש לא עשאו הקב"ה אלא לשמוש
בני אדם. ת"ח, בתלת מאה ותשעין אתרי דישבא דארעא, אזיל שמשא, וסליק
ונחית, ומדרגות ומעלות ידועות יש לו. והיינו דכתיב ^א הנני משיב את צל
המעלות אשר ירדה במעלות אחז.

תריט) א"ר יוסי, היך היא סליק. א"ר, כבר תנינא מאריהון דמתבתא.
דעלמא סגלגל הוא ככדורא דא. וכד נפיק ממזרח, אזיל בסגלגלותא, עד
דמטא ולתתא, וכדין אתעביד רמשא. ובההוא שעתא אזיל ונחית בגלגלין
דמדריגין ידיעון, ונחית וסבב כל ארעא וישובא.

תרכ) וכד נחית ומתבסא מינו, רמש לו, ונהיר לאינון דדיירין תחות לו.
לפום יישובא וסגלגלתא דארעא.

תרכא) וכדין אזיל ונחית, ומפריש בין מנא דתחותיהי ^ז דמנא דאוקיינוס,
ובין מנא דאזלין לעילא, ומפריש במציעתא דמנא, לעכבא סילונא דמנא דנפיק
מגיהנם, ^ט דלא יעבר לנזקא בני נשא. ועל דא לא תקרי שמשא, אלא לשמשא

מסורת הזהר (ת) ישעיה נד) נח לט צ"ג. א) ישעיה לח).
חלופי גרסאות
ו נ"א מוסיף עליהם ועל פסעיהם (קראא). ז נ"א נ"א
לתחת (ווינציא). נ"א לפחת (קראא). ח נ"א דימא (ווינציא).
ט נ"א ולא (רפוסים הראשונים).

הסולם מאמר

הקב"ה. והוא חטא רבים נשא. היינו, שלא
זו משם עד שמחל להם הקב"ה. ולפושעים
יפגיע. היינו, שהרבה תפלתו עליהם.
תריז) ועל כדיון תלתייהון וכו': ומשום
זה, שלשתם, משה אהרן ומרים, חקוקים
למעלה. בא ר' יוסי ונשקו. והרכיבו על כתפו
ג' מילין. וקרא עליו, וכל בניך למודי ה'.
תריח) תאני ר' שמעון וכו': ר' שמעון
למד, בוא וראה, השמש, לא עשהו הקב"ה
אלא בשביל שמוש בני אדם. בוא וראה בשלש
מאה ותשעים (אוילי צ"ל ששים) מקומות הישוב
של הארץ, הולך השמש, עולה ויורד. ומדרגות
ומעלות ידועות יש לו. והיינו שכתוב, הנני
משיב את צל המעלות אשר ירדה במעלות
אחז.

תריט) א"ר יוסי היך וכו': אר"י, איך
הוא עולה. א"ר, כבר למדנו מראשי הישיבה,
שהעולם הוא עגול ככדור הזה, וכשהשמש
(דפו"י דף ט"ו טור א')

מדרש בראשית הנעלם קצט
 לבני נשא. דעל כף מתקרי שמשא, שמשא דמשמש לכולא. א"ר אלעזר, אלמלא
 דסחי שמשא בימא דאוקיניוס, יהה שריף ואוקיד לכולי עלמא.
 (תרכב) סליק מתחות בארעא. ומגיע לההוא דרגא דאתקרי קרבוסא,
 בלשון יון. ומההוא דרגא שרי למיסק לעילא, וקל גלגלוהי אשתמע לכולהו
 נרקיעיא במטלנוהי, למיזל עם שירתיה דהוא אמר. ולא יהה ב"נ דשמע ליה,
 בר ממשא, דההו מהימן מלכא, ויהושע דמשמש ליה.
 (תרכג) וכד איצטריך ליה יהושע, לאגחא קרבא, וההו שמע קל נעימותא,
 ונהימותא דשמשא, לא זכיל ליה למיסבל. מה פתיב. ויאמר לעיני ישראל
 שמש בגבעון דום. מאי דום. דום, מלומר שירה. דום, מקל נעימותא ונהימותא
 דילך, דהא יהה שמע קול מטלנוהי במטלנוהי.
 (תרכד) אמר רבי בא, שית מאה וארבעין מטלנין עביד שמשא. בחושפן
 שמש. בין ימא וליליא. ואסחר לכולא עלמא בפסחנותא. ולמאי אצטריך.
 לרפכא ולחממא ארעא, ולדשנא עשבין ויבולין, ולצמחא פירין ואילנין.
 (תרכה) א"ר יהודה, ת"ח, פההוא גוונא דלעילא, עביד קב"ה לתתא. מה
 לעילא הו שמיא, אוף לתתא הו שמיא. ולמה אתקרו שמים, א"ר יהודה.
 אש ומים.
 (תרכו) א"ר יצחק, מהכא, עושה שלום במרומו. במלאכיו לא כתיב,

מסורת הזהר
 (יהושע י) ז"ח עו ט"ד שלי"ז. (ג) (איוב כה) תרומה
 קכו צ"ב תקי"ח קטו ט"ב שי"א קכב ט"ב ש"ל.
 חלופי גרסאות
 י נ"א ל"ג הוה (קראקא). כ נ"א מוסיף ארעא דישובא
 (דפוסים ראשונים). ל נ"א ונגע (קראקא). ו נ"א ושרי
 למסיק ול"ג ומההוא דרגא (קראקא). נ נ"א וקיעא (קראקא).
 ט ה"ג בדפוס מונקאטש נ"א ל"ג לאגחא קרבא (דפוסים הראשונים). ו נ"א ל"ג בסחרנותא (קראקא).

מאמר
 משמש המשמש את הכל. א"ר אלעזר, אם
 אור השמש לא היה רוחץ עצמו בים אוקינוס,
 היה שורף ומדליק את כל העולם.
 (תרכב) סליק מתחות ארעא וכו':
 השמש עולה מתחת הארץ, ומגיע למדרגה
 ההיא הנקראת, קרבוסא, בלשון יון, ומאותה
 מדרגה, מתחיל לעלות למעלה, וקול גלגליו
 במסעו נשמע לכל הרקיעים, שילכו עם השירה
 שהוא אומר. ולא היה אדם ששמע קולו, חוץ
 ממשא, שהיה נאמן המלך. שכתוב עליו בכז
 ביתי נאמן הוא. ויהושע שהיה משרת משה.
 (תרכג) וכד אצטריך ליה וכו': וכשהיה
 צריך לו יהושע לעשות מלחמה, ושמע קול
 נעימות ונהימת השמש. לא היה יכול לסבול.
 מה כתוב, ויאמר לעיני ישראל שמש בגבעון
 דום. מהו דום. היינו דום מלומר שירה. דום
 (דפו"י דף ט"ו טור א)
 יהי מאורות
 מקול הנעימות ונהימות שלך. כי היה שומע
 קול נסיעותיו במסעיו. ולא היה יכול לסבול.
 (תרכד) אמר ר' בא וכו': א"ר בא,
 שש מאות וארבעים מסעות עושה השמש,
 כחשבון שמש, בין יום וליילה. ומסבב בסוכו
 כל העולם. ולמה צריך זה. הוא, לרכך ולחמם
 הארץ, ולדשן העשבים והיבולים, ולהצמיח
 פירות ואילנות.
 (תרכה) א"ר יהודה ת"ח וכו': אר"י,
 כוא וראה, כעין שהוא למעלה, עושה הקב"ה
 למטה, מה למעלה הם שמים, אף למטה יש
 שמים. ולמה נקרא שמים. א"ר יהודה, שהוא
 אותיות אש ומים.
 (תרכו) א"ר יצחק מהכא וכו': אר"י
 מכאן. עושה שלום במרומו. במלאכיו לא
 כתוב, אלא במרומו, דהיינו בשמים. שהוא
 קו

אֵלָא בְּמִרוּמֵי. עַל דְּאִינוּן אֵשׁ וּמִים, וְעוֹשֶׂה שְׁלוֹם בְּיַגְיָהֶם. כֹּהֲאֵי גְוֹנָא לְתַתָּא, אֵשׁ וּמִים.

תרכוז) וחוזר הרקיע מתחת, ומחמם האדמה⁹ מחממות האש, והשמש, ומוריד הקב"ה המים על הארץ* ומקרר האדמה, וסייע לחמימותא דמתתא. והאי והאי, מולידין⁸ ומצמיחין לארעא. וכלהו ברא קב"ה לתועלתא דבני נשא.

תרכח) רבי אבהו, ור' חייא, ור' נתן, הוו אזלי באורחא, א"ר נתן, לא תהיתון על אלין מאריהון⁷ דמתניתא, דגזירת פומהון כגורת מלאכין קדישין. ואנא דכירנא מה דאמרו, דהא שמשא ואתאצל נהירותיה מזינא דאספקלריא דלעילא, והאי נהירותא לאו דיליה הוא. משמע דכתיב¹⁰ יהי מאורות הול"ל יהי אורות, מאי מאורות. א"ר זירא, מן אורות. מ' תוספת, לשמשא. כלומר, מן אורות, ותיבותא הוא אורות.

תרכט) א"ר חייא, אל תתמה עליו, דהא תורה¹¹ אתאצל מחכמתא דלעילא, ושמיא אתאצלי מההוא רקיעא עילאה דעל ריש חיותא, וכהאי גוונא, כד תסתפל, כל מה דלעילא ותתא, אתאצלו דא מן דא, ודא מן דא, וקב"ה על כללא. ומן כורסי יקריה¹² שרריאן לאתאצל דא מן דא, וכורסי יקרא מגיה, וכלהו כללא חשיבין לקבליה. הה"ד,¹³ וכל דיירי ארעא כללא חשיבין.

תרל) א"ר אבהו, לא תקשי לך האי, דהא רישא מינן בהבדל, שרי

מסורת זוהר

ד (בראשית א) לעיל אות קמב צ"ר. ה) (דניאל ד) מקץ יב צ"ה.

חלופי גרסאות

9 ג"א מחממות (דפוסים הראשונים). צ ג"א וצמחין (דפוסים הראשונים). ק נוסח אחר דמתניתין (דפוסים הראשונים). ר ג"א אתצ"ל (קראקא). 10 בדרפוסים הראשונים כתבו אתצל בלי א' בכל העמוד. 11 ג"א שריין (קראקא).

מאמר

הסולם

יהי מאורות
 מלשון מן אורות. המ' אינה מן המלה. אלא היא תוספת, לשימוש, כלומר, מן דהיינו מן אורות, כי מ' מורה מן. והמלה, היא אורות. תרכט) א"ר חייא א"ל וכו': א"ר חייא אל תתמה עליו, על מה שאמרו שאור השמש אינו מעצמותו, כי התורה נאצלה מחכמה העליונה, והשמים נאצלו מאותו רקיע העליון שעל ראש החיות, (כנ"ל אות ת"ב). וכעין זה כשאתה מסתכל, תמצא, שכל מה שלמעלה ושלמטה נאצלו זה מן זה, וזה מן זה, והקב"ה על הכל. ומכסה הכבוד התחילו להתאצל זה מן זה, והכסה הכבוד, ממנו, מחקב"ה. וכולם כאפס נחשבים נגדו. ז"ש, וכל דיירי ארעא כללא חשיבין. ולפיכך אין תימא אם השמש מקבל אורו מעליון ממנו. כי כן נוהג למעלה ולמטה. תרל) א"ר אבהו א"ל וכו': א"ר אבהו, לא יקשה לך זה, מה שאור השמש הוא מעליון ממנו. כי הראש שלנו, דהיינו ראש הישיבה, להרדיל

קו האמצעי. הוא, משום שהם אש ומים, ועושה שלום ביניהם (כמ"ש לעיל אות תק"ב ע"ש). וכעין זה השמים של מטה, שהם אש ומים. תרכוז) וחוזר הרקיע מתחת וכו': וחוזר הרקיע מתחת לארץ. ומחמם האדמה מחממות האש שברקיע, והשמש. ומוריד הקב"ה את המים על הארץ, ומקרר האדמה, והקרירות מסייע את החממות שלמטה, חו חו, הקרירות והחממות, מולידיים ומצמיחים את הארץ. והכל ברא הקב"ה לתועלת בני אדם. תרכח) רבי אבהו ור' חייא וכו': ר"א ור"ח ור' נתן, היו הולכים בדרך, א"ר נתן, לא השתוממתם על אלו בעלי הבריות, ואני שגזירת פיהם כגזירת מלאכים הקדושים, ואני זוכר מה שאמרו, כי השמש, נאצל אורו מזיו המראה שלמעלה, ואור הזה שבו, אינו שלו. זה משמע משכתוב, יהי מארת, היה לו לומר, יהי אורות, מהו מאורות. א"ר זירא, הוא (דפו"י דף ט"ז טור א' * טור ב')

מדרש בראשית הנעלם רא
בְּקִדְמִיתָא לְמִלְעָא בְּאוּרִייתָא לְתוּרְגֻמָּנָא, אֲתוּרְגֻמָּנָא לְדִסְמִיכִי לִיָּה, וְדִסְמִיכִי לִיָּה, לְדִסְמִיכִי לִיָּה. אֲשַׁתְּכַח, דְּכַד מְסַתִּימִים שְׁמַעְתָּא, דְּכִלְהוּ בְּתַלְיִין מִן רִישָׁא. וּבְהַאי גִוּוּנָא תְּשַׁבַּח לְעִילָא, וּלְכִלְהוּ עֲלֵמִין.

תרלא) וְאִר אַבְהוּ, מִשָּׁה, אֲתַאֲצֵל מְזִינָא עִילָאָה. יְהוֹשֻׁעַ, אִיתַאֲצֵל מִמִּשָּׁה. זְקַנִּים, אֲתַאֲצֵלוּ מִיְהוֹשֻׁעַ. נְבִיאִים, אֲתַאֲצֵלוּ מִזְקַנִּים. נְשִׂאִים וְרִישָׁא דְעָמָא, אֲתַאֲצֵלוּ מִנְבִיאִים. וְכִלְהוּ דָּא מִן דָּא.

תרלב) עַד דְּהוּוּ אֲזִלִּי, פְּגַעוּ בֵּיה בְּר' אֶלְעָזָר, אֲמַרוּ הָא חַד מְאִינוּן מְאִרִי דְמַתִּיבְתָא אֲתָא. אֲמַרוּ לִיָּה, וְדַאי דְאֲמַרִיתוּ דְשִׁמְשָׁא אֲתַאֲצֵל נְהִירוּתָיָה מְזִינָא דְאֶסְפַּקְלָרְיָא דְלְעִילָא. אֲמַר, כֶּף הוּא.

תרלג) פְּתַח וְאָמַר, מִמְעִין גְּנִים בְּאֵר מִים חַיִּים וְנוֹזְלִים מִן לְבָנוּן. קוּרְאָה מְעִין, וְאֲחִיכ בְּאֵר, וְאֲחִיכ נוֹזְלִים. בְּהָדָא פְּסוּקָא אִית לְאֶסְתְּכֵלָא, דְּהַאי מְעִין אֲתַמְשִׁיךְ מִן בִּירָא. וּבִירָא מִן נוֹזְלִים. וְנוֹזְלִים מִן לְבָנוּן. לְמִינְדַע, דְּכִלְהוּ אֲתַאֲצֵלוּ דָּא מִן דָּא וְדָא מִן דָּא. כֶּף הוּא שְׁמִשָּׁא, לָאו נְהִירוּתָא דִילִיָּה הוּא, אֶלָּא אֲתַמְשִׁיךְ חַד חוּטָא דְזִינָא דְנְהִיר לְשִׁמְשָׁא.

תרלד) יִתְנֵן בְּמַתְנִיתִין דִּילָן, אִוּר שְׁפָרָא הַקְּבִ"ה בְּתַחֲלִילָה, אָדָם הָיָה רוּאָה בּוּ וְצוּפָה מִרְאֵשׁ הָעוֹלָם וְעַד סוּפּוֹ. ת"ח, נְהִירוּתָא דְשִׁמְשָׁא, הוּא חַד מִשְׁתִּין אֶלְפִין וְשִׁבְעִין וְחַמֵּשׁ חוּלְקִין, מִהֵוּא נְהִירוּתָא דְאֶסְפַּקְלָרְיָא דְהֵוּא

מסורת הוהר (שיר ד) חיי שרה ע צ"א. א ברפוט קראקא חסר מכאן עד אמצע אות תרל"ז דבחר גברי דמשה הויתון. וכתבו החסר בסוף העמוד והוא מסורס ושעות הרפוט. ב ג"א תלחין (רפוטס הראשונים). ג ג"א מוסיף דהא תנן (וייצא).

מאמר הסולם יהי מאורות
להבדיל ממאורות העליונים. מתחיל בתחילה ללמוד בתורה אל התורגמן, שהוא המפרש דבריו לאחרים, והתורגמן מפרש להסמוכים אליו, והסמוכים אל הסמוכים אליהם. נמצא כשנגמר לימוד ההלכה, כולם תלויים מן ראש הישיבה. וכעין זה תמצא למעלה וכל העולמות שנאצלים זה מזה. וכולם תלויים מהקב"ה.
תרלא) וְאִר אַבְהוּ, מִשָּׁה וְכו': וְאִר, מִשָּׁה נֹאצַּל מִזִּי הָעֵלְיוֹן. יְהוֹשֻׁעַ נֹאצַּל מִמִּשָּׁה. הַזְקַנִּים נֹאצַּלוּ מִיְהוֹשֻׁעַ. הַנְּבִיאִים נֹאצַּלוּ מִהַזְקַנִּים. הַנְּשִׂאִים וְרִישֵׁי הָעָם נֹאצַּלוּ מִהַנְּבִיאִים. וְכֵן כּוֹלֵם זֶה מִזֶּה.
תרלב) עַד דְּהוּוּ אֲזִלִּי וְכו': כְּעוֹד שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים, פְּגַעוּ אֶת ר' אֶלְעָזָר. אֲמַרוּ, הֵנָּה אַחַד מֵאלוֹ רִישֵׁי הַיְּשִׁיבָה בָּא. אֲמַרוּ לוֹ, וְדַאי, שְׁמַרְתָּם שֶׁשִּׁמְשָׁא אִוּר נֹאצַּל מִזִּי הַמְּרָאָה שֶׁל מַעְלָה. אֲמַר, כֶּף הוּא.
תרלג) פְּתַח וְאָמַר מְעִין וְכו': פו"א,

תרלד) תנן במתניתין דילין וכו': למדנו בהמשנה שלנו, אור שברא הקב"ה בתחילה, אדם היה רואה בו וצופה מראש העולם ועד סופו. בוא וראה אור השמש, הוא אחד

(רפויי דף ט"ו טור ב')

רב מדרש בראשית הנעלם
נהורא דאתגנזי. ואפילו בהאי נהירותא דשמשא, לית איניש יכיל לאסתפלגא
ביה, פל שפן בנהיא נהורא.

תרלה) והא אמרן, דאיניש יסתפל ביה מרישיה דעלמא ועד סייפי עלמא.
אלא הכי גזרנא במתניתא דילן, דבההוא נהירותא, יכיל אינש למנדע ולמחזי
בנהירו דחקמתא, פל מה דתורה, וכל מה דיהוי, מרישיה דעלמא עד סייפי
עלמא, ונהוא אתגנזי לצדיקים לעלמא דאתי. מאי לעלמא דאתי, פד תיפוק
נשמטא קדישא מהאי עלמא, ומיל ביה לעלמא דאתי.

תרלו) ת"ח, פתיב ויהי שם עם ה' ארבעים יום וארבעים לילה לחם לא
אכל ומים לא שתה. מאי טעמא, משום דאתהני מההוא זיוא. ואע"ג דנחית
מתמן, ונהוא נהירותא לא נחית עמיה, לא הוו יכלין לאסתפלגא באנפוי דמשה,
ממה דאסתפל בקדמיתא, פד הוה תמן, ואשתארו אנפוי נהירין פהאי שמשא.

תרלז) סטי רבי אלעזר לאורחיה, ו' ואינון אלו אבתריה, לאורחיה לאורחיה,
תלת מילין. *) אמרו לרבי אלעזר, ופאין אתון מארי מתניתא, ודכתר גבוי
דמשה הויתון, פד אתייהב אורייתא על ידיה. אלו רבי חייא ורבי נתן, ורבי
אבהו לא בעא לאתפרשא מגיה, ואזל עמיה לאורחיה.

תרלח) פתח רבי אלעזר פומיה ואמר, ו' ויאמר אלהים יהי מאורות. ת"ח,
עבר קב"ה תמניסר רקיעין, דנטלין למטלניהון, וסחרין פל עלמא. וכל חד

מסורת הזהר (ז שמות לד) לעיל אות תריב צ"פ. ח) (בראשית א) לעיל
חלופי גרסאות
ד ג"א יפיק (ווינציא) ג"א יפוק (קראקא). ה ג"א אולו
בתריה ול"ג ואינון (קראקא). ו בדפוס קראקא כחוב כמות.
שהוא עד דכתר במשה הויתון ונראה שיש ט"ס.

הסולם

יהי מאורות
לילה לחם לא אכל ומים לא שתה. מהו
הטעם. הוא משום שנהנה מהזיו ההוא, דהיינו
מהאור הגנוז. ואע"פ שירד משם, ואותו האור
לא ירד עמו, לא היו יכולים להסתכל בפניו
של משה כי ממה שהסתכל מקודם באור
הגנוז, כשהיה שם, נשאר פניו מאירים כשמש
הזה.

תרלז) סטי ר' אלעזר וכו': נטה ר'
אלעזר לדרכו, והם הלכו אחריו ללוותו לדרכו,
שלשה מילין. אמרו לר' אלעזר, אשריכם בעלי
הברייתא, שאחורי כתפיו של משה הייתם,
כשניתנה התורה על ידו. הלכו ר' חייא ור'
נתן, ור' אבהו לא רצה להפרד ממנו והלך
עמו לדרכו.

תרלח) פתח ר' אלעזר וכו': פתח
ר"א פיו, ואמר, ויאמר אלקים יהי מארת.
בוא וראה עשה הקב"ה י"ח רקיעים הנוסעים
למסעיהם ומסבכים כל העולם, וכל אחד
מתעכב

מאמר
אחד מששים אלף וע"ה חלקים, מאותו אור
של המראה של אותו האור שנגנז. ואפילו
באור השמש הזה אין אדם יכול להסתכל בו,
מכל שכן באור הזה שנגנז.

תרלה) והא אמרן דאיניש וכו': שואל,
אתה אומר שאי אפשר להסתכל באור הגנוז,
והרי אמרנו שאדם היה מסתכל בו מראש
העולם ועד סוף העולם. הרי שאפשר להסתכל
בו. ומשיב, אלא כך פסקנו בברייתא שלנו,
שבאור ההוא, היה האדם יכול לדעת ולראות
בעיני החכמה, כל מה שהיה, וכל מה שיהיה,
מראש העולם עד סופו, באפן שאין הפירוש
ראיה ממש אלא בעיני השכל. וזהו שנגנז
לצדיקים לעתיד לבא. מהו לעתיד לבא. היינו
כשתצא הנשמה הקדושה מהעולם הזה. ותלך
לעולם הבא.

תרלו) ת"ח כתיב ויהי וכו': בוא וראה,
כתוב, ויהי שם עם ה' ארבעים יום וארבעים
(דפו"י דף ט"ז טור ב' *) (טור ג')

מתעכב ההוא שיעורא דאתיהיב ליה מן מאריה. וכד ואשלים ההוא רקיעא ההוא שיעורא, אתחדש בעלמא פתגמין טבין רברבין סגיאין. תרלט) וחשבין בדעתיהו אינון טפשא דלבא, דבסתרוותא דההוא רקיעא אתעביד דא. ולא כן הוא. דהא כל יומא ויומא, "מחדש קב"ה מצפרא עד רמשא, פתגמין עילאין רברבין ותקיפין, וזמנין דאשלים ההוא רקיעא מטלנוהי, ויערע בעלמא גזירת מלכא עילאה, וחשבין טפשי לבא, דבגיגיה דההוא רקיעא הוה, וטעין לבהון בטפשוותא.

תרמ) ועבד קב"ה לההוא רקיעא רביעאה, ואנח ביה שמשא, ואסחר כל עלמא בעידנין וזמנין לתועלתא דעלמא לבני נשא. ותנא במתניתא דידן, תלת מאה וארבעין משקופין, אזיל שמשא, סליק ונחית בעידנין וזמנין.

תרמא) ואזיל ושרי, ממשקופא דמזרח, מההוא משקופא דאתקרי נוגה, ואזיל בסגלגלותא, עד דמטא למשקופא דאתקרי קרבוסא. פדין אזיל לסייפי דצפון, שיטא ירחי, עד דמטא למשקופא דנהרא, ואזיל שיטא ירחי, לאשלמא שתא לתועלתא דברייתא, למעבד זרועא וחצדא.

תרמב) הה"ד עזר כל ימי הארץ זרע וקציר וקור וחום וקיץ וחורף. ובאשלמותיה לצד דרום, לפום ישובא דארעא, קציר. וחום. וקיץ. ובאשלמותיה לסייפי צפון זרע. קור. וחורף. וכלא לפום ישובא דארעא, פדקאמרן. ובהאי גוונא ממש, כמא דמשמשין בני נשא להאי נהורא דהאי רקיעא, פדין כל חילי שמיא משמשין לנהורא דרקיעא, דעל ריש חיותא.

מסורת הזהר (ט) בראשית ח) בראשית א שנ אות תפא. I נ"א אשתלים (דפוסים הראשונים). II נ"א אתחדש (דפוסים הראשונים). III נ"א קבוסא (דפוסים הראשונים). I נ"א וכדין (דפוסים הראשונים). II נ"א ל"ג זרע קור וחורף (דפוסים הראשונים). III נ"א האי (קראקא).

הסולם

מאמר יהי מאורות שלש מאות וארבעים חלונות הולך השמש, עולה ויורד בעתים וזמנים. תרמא) ואזי' ושרי ממשקופא וכו': והולך ומתחיל מהחלון שבמזרח, מאותו החלון הנקרא נוגה. והולך בעגול עד שמגיע לחלון הנקרא קרבוסא. אז הולך ששה חדשים לסוף הצפון, עד שמגיע לחלון הנקרא זהרא. והולך ששה חדשים להשלים השנה לתועלת הבריות, לעשות זרע וקציר. תרמב) הה"ד עוד כל וגו': ז"ש, עוד כל ימי הארץ זרע וקציר וקור וחום וקיץ וחורף. שבהשלימו לצד דרום לפי ישוב הארץ, הוא זמן קציר וחום וקיץ. ובהשלימו לצד צפון, הוא זמן זרע קור וחורף. והכל הוא לפי ישוב העולם כמו שאמרנו. וכעין זה ממש שבני אדם משתמשים באור של אותו הרקיע.

מתעכב אותו השיעור שניתן לו מן אדונו. וכשהרקיע משלים אותו השיעור, מתחדשים בעולם דברים טובים גדולים ורבים. תרלט) וחשבין בדעתיהו אינון וכו': ואלו טפשי הלב חושבים בדעתם שבסיכוב של הרקיע נעשה זה. ולא כך הוא, כי בכל יום ויום הקב"ה מחדש מבוקר עד הערב, דברים עליונים גדולים וחזקים, ולפעמים שהרקיע משלים מסעיו, ויקרה בעולם גזירת מלך העליון באותה העת, וחושבים טפשי הלב שבשביל הסיבוב של הרקיע היה זה. והם טועים בלבם בטפשותם. תרמ) ועבר קב"ה לההוא וכו': ועשה הקב"ה רקיע ההוא הרביעי, והניח בו השמש המסבב כל העולם בעתים וזמנים לתועלת העולם, לבני אדם. ולמדנו בכרייתא שלנו, (דפו"י דף ט"ו טור ג')

תרמג) א"ר אבהו, מארת, למה חסר ו"ו. א"ל, על מה דאמרן בקדמיתא, דלאו נהירותיה שלים. דלית נהירותיה בר מה דמקבל פחד חוטא פתר כותלא, מההוא נהירותא דלעילא.

תרמד) ובגיניה לא אתקרי נהירותא שלימתא, ולא יאות לאתקרי שלימתא, אלא ההוא נהורא דאתקרי ונהורא עמיה שרא. ונההוא דאתגניז לצדיקים, הוא חד מס' אלפין ושבעין וחמש חולקין, מנהירותא דשרי עם קב"ה. ונהירותא דשמשא הוא חד משתי אלפין ושבעין וחמש חולקין. מנהירותא דגניז לצדיקיא לעלמא דאתי. ועל פדן לא אתקרי נהירותא שלימתא האי נהירותא דשמשא, ולא יאות לאתקרי.

תרמה) ולפיכך אמר קב"ה, לא תקשי לכו, דכתיב מארת, ולא שלים. דאנא לא עבדית ליה, אלא למה דכתיב, להאיר על הארץ. לשמשא לבני ארעא, ודי לכו לבני ארעא, לבוצינא דא לשמשא לכו.

תרמו) א"ר אלעזר, ומה ונהורא זעירא דא, לא יכלין בני נשא לאסתפלא ביה, נהוריתא דגניז לצדיקיא עאכו"כ. א"ר אבהו, וכל שפן נהירותא דבוצינא דשרי קמי מלכא עילאה.

תרמז) אתא לנשקא ידיה דרבי אלעזר, אמר פען ידענא, די בקושטא האי מארת חסר, ויאות לו למהוי חסר יתיר מהאי. אמר ווי לעלמא פד תפוק

מסורת הזוהר

י) (דניאל ב) בא כג צ"ו. כ) (בראשית א) לעיל אות ט ג"א נביאותא (קראקא). ט ג"א והוא (דפוסים הראשונים). פ ג"א דהוא (דפוסים הראשונים). צ בדפוס קראקא חסר מן מנהירותא עד מנהירותא. ק ג"א למתקרי (דפוסים הראשונים). ר ג"א ליג נהורא (דפוסים הראשונים). ש נוסח אחר תפקין (קראקא). ונוסח אחר תפקו (ווינצ'יא) ונ"א תפקו (מנוקאטש).

חלופי גרסאות

הסולם

מאמר

שיקרא אור שלם. (ביאור הדברים תמצא להלן אות תר"נ).

תרמה) ולפיכך אמר הקב"ה וכו': ולפיכך אמר הקב"ה, לא יוקשה לכם, מ"ש מארת בלי ו', שאינו שלם, כי אני לא עשיתיו יתור, אלא למה שכתוב, להאיר על הארץ, דהיינו לשמש לבני הארץ, ודי לכם בני הארץ, שאור הזה ישמש לכם.

תרמו) א"ר אלעזר ומה וכו': אר"א, ומה אור הקטן הזה, השמש, לא יוכלו בני אדם להסתכל בו, אור הגנוז לצדיקים על אחת כמה וכמה. א"ר אבהו, וכל שכן אור הנר השורה לפני מלך העליון. דהיינו טו"ה, ונהורא עמיה שרא.

תרמז) אתא לנשקא ידיה וכו': בא ר' אבהו לנשק ידיו של רבי אלעזר. אמר,

כך כל צבאות השמים משתמשים באור הרקיע שעל ראשי החיות.

תרמג) אמר ר' אבהו וכו': אר"א, מארת למה חסר ו'. א"ל, הוא משום זה שאמרנו מקודם, שאין אורו שלם. כי אין אורו רק מה שמקבל, כחוט אחד, וכאחר הכותל, מאותו האור שלמעלה.

תרמד) ובגיניה לא אתקרי וכו': ומשום זה אין אור השמש נקרא שלם. ואין ראוי להיות נקרא שלם, אלא אותו האור שנקרא ונהורא עמיה שרא. כי אותו האור שנגנו לצדיקים, הוא אחד מששים אלף וע"ה חלקים, מן האור השורה עם הקב"ה, ואור השמש הוא אחד מששים אלף וע"ה חלקים, מן האור הגנוז לצדיקים לעולם הבא. ועל כן אינו נקרא אור השמש הזה אור שלם ואינו ראוי

מדרש בראשית הנעלם רה
מגיה, דעד יומא דא שאילנא דא, ולא אשפחנא עיקרא דמילתא, בר פפון. ההוא
אורחא דנפקת ביה, יהא סימנא דברכה לי, על דערעית לך.
(תרמח) * יתיב עמיה תלתין יומין, ואוליף כל ספקא וקושיא דתנה ליה,
ואוליף ליה שתין טעמי בפרשתא דבראשית. אול לאורחיה.
(תרמט) אשפח לרבי חייא, אמר ליה במטו מינד רבי אבהו, דאטעום
מההוא מתיקא דדובשא, דאמצית מגזירת קדישין עילאין. אל, תרתא
דאפיקותא, וסובתא דדובשא, לא מתישבי פחדא. ואעפ"כ אוליף ליה.
(תרנ) בכה ר' חייא ואמר, נדינא עלי, דעד דאוליף קמי מאריהון
דמתניתא עילאה, לא איתיב הקא. יתיב תמן תריסר שנין, פד אתא קארו

חלופי גרסאות

ת נ"א מיישרי (ורוציא) ונ"א משיירי (קראקא). א נ"א ואמר ר' חייא (קראקא).

הסולם

יהי מאורות

לצדיקים לעתיד לבא היינו אור ההוא שהוא
גנוז. ז"ש, אור זרוע לצדיק ולישרי לב
שמחה.

פירוש הדברים. כי ד' חכמות הן. א) חכמה
סתימאה דא"א. שעליה אוה"כ, ונהורא עמיה
שרא, כי נסתמה בא"א ואינה נגלית כלום
לתחתונים מעצמותה. ב) היא הבינה שחזרה
להיות חכמה. בסוד נהר יוצא מעדן. והיא
הנקראת ל"ב נתיבות החכמה. והיא מקבלת
הארת חכמה מחכמה סתימאה, בעת שחוזרת
לראש א"א. ג) היא החכמה שבז"א הנקרא
שמש, שהוא מקבל ו"ק דחכמה מבינה. ד)
היא המלכות, שהיא מקבלת הארת הו"ק
דחכמה מן השמש שהוא ז"א. והמלכות נקראת
נרתיק של השמש. כי אין מגולה מהארת חכמה
שבשמש, רק לפי שיעור הארת הנרתיק שהוא
המלכות. שרק בה מתגלה החכמה ולא במקום
אחר.

ונמצא ההפרש בין ד' החכמות האלו הם.
כי החכמה סתימאה דא"א אינה מאירה למטה
ממקומה כלום, שז"ס ונהורא עמיה שרא. אלא
הארתה מגיעה לבינה בעת שחוזרת לראש
א"א. דהיינו שמקבלת כשהיא במקום החכמה
דא"א, ורק הארתה. באפן שחכמה סתימאה
היא עצם אור החכמה, והבינה אינה בעצם
אלא חסדים רק כשהיא במקום חכמה סתימאה
מקבלת ממנה חכמה. אמנם במקום בינה עוד
אין גילוי לחכמה, אלא היא משפעת לז"א
שנקרא שמש. וז"א שנקרא שמש משפיע אותה
למלכות, שה"ס נרתיקו של השמש. באפן שכל
גילויי החכמה שהיו בג' חכמות הראשונות

לא

מאמר

עתה ידעתי שבאמת מארת הזה חסר, וצריך
להיות חסר יותר מזה. אמר, לרבי אלעזר,
אוי לעולם כשתצא ממנו, כי עד היום הזה
שאלתי את זה, ולא מצאתי עיקר הדבר רק
עתה. אותו הדרך שיצאת בו, יהיה לי סימן
של ברכה, על שפגשתי אותך.

(תרמח) יתיב עמיה תלתין וכו': ישב
עמו שלשים יום ולמד כל ספק וקושיא שהיה
לו. ולמד אותו, ששים טעמים בפרשת בראשית.
והלך לדרכו.

(תרמט) אשכח ר' חייא וכו': מצא
את ר' חייא. אל רבי חייא, בבקשה ממך ר'
אבהו, שאטעום ממתיקות הרבש הזה שינקת
מגזירת קדושים העליונים. אל לולבים של
ראש הדקל, וסובאות הדבש, אינם מתישבים
יחד. ואעפ"כ, למד אותו. פירוש. רבי חייא
עוד לא היה תלמיד חכם, אלא היה דומה
כחריות של דקל העתידים להוציא פירות.
ואמר לו ר' אבהו שיש עוד מרחק רב, בין
החריות של דקל ובין הדבש היוצא מהתמרים
שיצמחו על ידו. ולפיכך, עוד אינו ראוי
לשתיית הדבש. חררתא הוא כמו חרותא
(סוכה לב.) שפירושו לולבי הדקל. אפיקותא
הוא מלשון אפיקותא דדקלא (סוכה יג.) שפירושו
לולבי ראש הדקל סובתא הוא מלשון סובא
(דברים כ"א כ').

(תרנ) בכה ר' חייא וכו': בכה ר"ח
ואמר, אני נודר, ומקבל על עצמי, שמטרים
שאלמד לפני בעלי הבריות העליונה, לא
אשוב מכאן. ישב שם י"ב שנים. כשבא, קראו
אותו ר' חייא הגדול. א"ר יצחק אור הגנוז

(דפריי דף ט"ו טור ג' * טור ד')

ליה ר' חזי' רבקה. א"ר יצחק, אור גנוז לצדיקא לעתיד לבא, ההוא דהוא גנוז. הה"ד אור זרוע לצדיק ולישרי לב שמחה.

מסורת הזהר

(2 תהלים צז) ב"א רפא צ"א.

הסולם

מאמר

יהי מאורות

שבהם נגנוז, שה"ס או"א הפנימיים שנגנוז. והו"ק שבהם הם המאירים בה, שהם ס' אלפין וע"ה כנ"ל. שמהם מקבל ז"א הנקרא שמש. וז"ש, ונהירותא דשמשא, שהוא ז"א, הוא חד משתי' אלפין וע"ה חולקין מנהירותא דגניז לצדיקא לעלמא דאתי, שהשמש מקבל רק מהו"ק דבינה, שה"ס ס' אלף וע"ה, ולא כולם, אלא לפי שיעור המלכות, דהיינו חלק אחד מהם. ואותם ו"ק דחכמה שבבינה, נבחנום לאור הגנוז, כי אינם מגולים אלא לצדיקים שזכו לעולם הבא, שהוא בינה, אבל לאותם הצדיקים שעוד לא זכו לבינה אינה מגולה רק חלק אחד מהם, שהוא חלק המלכות המושפע משם אל השמש, שהוא ז"א. וז"ש, ונהירותא דשמשא, הוא חד משתי' אלפין וע"ה חולקין מנהירותא דגניז לצדיקא, כי השמש אינו מקבל את כולם רק מה שמגיע אל המלכות, שהוא חלק א' מהם. וז"ש (באות תרומ"ה) ולפיכך אמר קב"ה, לא תקשי לבו דכתיב מארת ולא שלים, דהיינו שהשמש אינו מקבל כל ה"ס אלף וע"ה חלקים אלא רק חלק אחד מהם, הוא משום, דאנא לא עבדית ליה אלמא למה דכתיב, להאיר על הארץ, כי כל אור החכמה לא נמשך אלא לפי שיעור הקבלה של המלכות, הנקראת ארץ, שז"ס להאיר על הארץ, וע"כ אין השמש מקבל אלא חלק אחד מהם, לפי שיעור בית קבול של המלכות.

וז"ש (באות תר"נ) א"ר יצחק, אור גנוז לצדיקא לעתיד לבא, ההוא דהוא גנוז. ר' יצחק חולק על ר' אבהו, שאומר שס' אלף וע"ה חלקים המאירים בבינה מן הארת חכמה סתימאה הם הנקראים אור הגנוז לצדיקים, משום שאינם מקבלים אותם אלא הצדיקים שזכו לבינה שה"ס עולם הבא, כנ"ל. ור' יצחק אומר שהאור הגנוז לצדיקים היינו שגנוז ואינו מתגלה לצדיקים, גם בעולם הבא, אלא לעתיד לבא, בגמר התקון, דהיינו הג"ר דחכמה, שהוא גנוז לגמרי, בסוד או"א הפנימיים שנגנוז. ואינם מאירים אף לצדיקים. וז"ש, ההוא דהוא גנוז, שאין לו גילוי אף לצדיקים. ומביא

ראיה

לא היו אלא להשפיע אל המלכות, כי למעלה ממנה לא תוכל החכמה להתגלות, גם נודע שהג"ר של החכמה הב', ה"ס או"א הפנימיים שנגנוז, וכל מה שמאיר בחכמה זו, הוא רק ו"ק דחכמה, ולפיכך נבחן שגם מה שחכמה סתימאה מאירה מהארתה אל הבינה הזו בעת שהיא במקומה, אינה יותר אלא מו"ק דחכמה. וה"ס המספר ששים אלף, כי הו"ק, שהם חג"ת נה"י, כל אחד כולל מעשר, והם ששים ספירות, וכל ספירה שבחכמה ה"ס אלף, בסו"ה ואאלפך חכמה. וגם הארת הפנים דא"א מתחלקת לג"ר, ולו"ק, שה"ס שע"ה אורות, שהג"ר ה"ס ש', והו"ק ה"ס ע"ה.

וז"ש (באות תרמ"ד) ולא יאות לאתקרי שלימתא אלמא ההוא נהורא דאתקרי, ונהורא עמיה שרא, שהוא חכמה הא', דהיינו חכמה סתימאה דא"א, שהאור שורה עמו במקומו, ואינו מאיר למטה ממנו. שהוא חכמה השלמה. חכמה דאור ישר. וההוא דאתגנוז לצדיקים דהיינו חכמה הב', שה"ס בינה שחזרה לראש א"א ונעשתה חכמה, הוא חד מס' אלפין ושבעין וחמש חולקין מנהירותא דשרי עם קב"ה. כלומר שאפילו בעת שהבינה חוזרת לראש א"א, אינה מקבלת מהג"ר דחכמה סתימאה, אלא מהו"ק דחכמה סתימאה, שהם ס' אלפין, וע"ה כנ"ל. אבל מהג"ר דח"ס והג"ר דהארת הפנים אינה מקבלת כלום, מנהירותא דשרי עם קב"ה, שהוא חכמה סתימאה דא"א, אמנם גם הו"ק דחכמה סתימאה שמקבלת הבינה, אינה מקבלת כלום, כי הבינה אינה מקבלת החכמה בשביל עצמה, כי היא עצמה היא בסוד כי חפץ חסד הוא, ומה שמקבלת חכמה היא רק בשביל שגיע לז"א ומז"א למלכות, אשר המלכות בלבדה היא בית הקבול לחכמה כנ"ל. ולפיכך אין הבינה לוקחת מהארת הו"ק דחכמה סתימאה רק חלק אחד, דהיינו כשיעור הנצרך אל המלכות. וז"ש חד מס' אלפין וע"ה חולקין, דהיינו רק כשיעור קבלת המלכות.

ואותו החלק של החכמה שהבינה מקבלת, מתפשט בכל עשר ספירות דבינה, והג"ר

(רפ"י דף ט"ו טור ד')

מאמר צאינה וראינה בנות ציון

תרנא) ויאמר אלהים יהי מארת. ר' פנחס פתח בהאי קרא ^ט צאינה וראינה בנות ציון במלך שלמה בעטרה שעטרה לו אמו. א"ר פנחס, חזרנו על התורה כולא, ולא אשכחון עטרה דעבדת בת שבע לשלמה. כען אית למימר, האי דא"ר יצחק מאי צאינה וראינה, הנה ליה למיכתב באו וראו. מאי צאינה. (תרנב) אלא א"ר יצחק, פסוקא דא, דאתקרי על אינון זכאין דנפקו מן עלמא דין, ואתקברו בארעא קדישא דישראל. א"ר אלעזר, ודנפקת נשמתהון תמן. ועתידיה בת קול לאתערא בכל ציונא וציונא דבתי קברי, ואמרה צאינה וראינה, פוקו מתחות בליאותא דעפרא, ואיתערו משנתכון. בנות ציון: כד"א, ^ט מה הציון הלו.

תרנג) א"ר פנחס, זכאין אתון צדיקיא למחמי בזיווא יקרא עלאה דמלכא קדישא, דשלמא כולא דיליה. ובאיזה זכותא, בשביל עטרה שעטרה לו אמו, בדיל ההוא כתרא, דאכתרו ליה צדיקיא במלי דאורייתא בעלמא דין. א"ר אבהו, אמו, כ כמו אומו. ואיזהו אום של הקב"ה. אלו צדיקים שהם אום הידועה לו.

תרנד) ביום חתונתו, חתנות דא ממאן הוא. א"ר פנחס, מההוא אום, חתונתו של אותו אום שלו. מהו חתונתו ביומא דכשרן למעבד פיקודי אורייתא, ויהוא חתונתא דצדיקיא. ואימתי כשרן. א"ר יצחק, מתליסר שנין ולעילא,

מסורת הזהר

(ח שיר ג) ב"א רג צ"א. (ו) (מ"ב כג).

חלופי גרסאות

ב ה"ג דפוס קראקא נ"א ומהו (מונקאטש) נ"א ומהו (ויניצא). נ ג"א דההוא (דפוסים הראשונים).

הסולם

מאמר

ראיה מהכתוב אור זרוע לצדיק, שמשמע שגם בשביל הצדיק, הוא אור זרוע, דהיינו אור גנוז ואינו מגולה. שזה הוא הג"ר ממש. שה"ס או"א הפנימיים, המכונים, לעתיד לבא.

מאמר צאינה וראינה בנות ציון

תרנא) ויאמר אלקים יהי מארת: ר' פנחס פתח במקרא הזה. צאנה וראנה בנות ציון במלך שלמה בעטרה שעטרה לו אמו. א"ר פנחס חזרנו על התורה כולה, ולא מצאנו שבת שבע עשתה עטרה לשלמה. עתה יש לומר, זה שאמר ר' יצחק, מה צאינה וראינה, היה לו לומר באו וראו, מהו צאינה.

תרנב) אלא א"ר יצחק וכו': אלא אמר ר"י, פסוק הזה נקרא על אלו הצדיקים שנפטרו מהעולם הזה, ונקברו בארץ הקדושה של ישראל. א"ר אלעזר, ושיצאו נשמתם בארץ ישראל. ועתידיה בת קול להתעורר בכל ציון

(דפו"י דף ט"ו טור ד')

צאינה וראינה בנות ציון

וציון שבכית הקברות, ואמרה צאינה וראינה, דהיינו, צאינה מתחת הרקבון שבעפר ותתעוררנה משנתכון. בנות ציון, פירושו כש"א מה הציון הלו. כי המצבה נקראת ציון. והנקברות, נקראות בנות ציון.

תרנג) א"ר פנחס זכאין וכו': אר"פ, צאינה וראינה, היינו, זכאים אתם הצדיקים לראות בזיו יקר העליון של המלך הקדוש, שכל השלום הוא שלו. ובאיזו זכות זוכים לזה. היינו בשביל עטרה שעטרה לו אמו, שפירושו, בשביל כתר תורה ההוא, שהכתירו לו הצדיקים בדברי תורה, בעולם הזה. ומהו אמו. א"ר אבהו, אמו, הוא כמו אומו, דהיינו האומה שלו. ואיזהו אומו של הקב"ה, אלו הם הצדיקים, שהם אום הידוע לו.

תרנד) ביום חתונתו: שואל, חתנות

זה

דההוא יומא חובתא על צדיקיא למיעבד חדוותא דלפא, פיומא דסליק לחופה. ויגין ההוא זכותא, עתיד הקב"ה לאתערא להו ולעברא פרוזא קדמיהון בחדרה, צאינה וראינה בנות ציון.

תרנה) א"ר יצחק, ת"ש, יהי מארת ברקיע השמים, ר' יצחק אומר, כשהקב"ה מחיה את המתים, ויעבר פרוזא על כל ציונא וציונא. ביה זמנא נחית הדיא נשמתא, בנהורא ובוצינא דינהר בנהירו רקיעא דשמיא, על ההוא גופא דאתער מן ארעא. הה"ד, יהי מארת ברקיע השמים. ולמה, להאיר על הארץ, על אותו הגוף היוצא מן הארץ.

תרנו) ר' אבהו אומר, זו היא זהר הרוח, השורה על הגוף להחיותו, ולהאיר אפלו. הה"ד, יהי מארת ברקיע השמים. ולמה, להאיר על הארץ, על היוצא מן הארץ, דכדאמרן.

תרנו) ר' יהודה בן פזי פגע ביה ברב נחמן, א"ל אותו הרוח שעתיד הקב"ה להחיות בו המתים, מהו. א"ל, הוא רוח אספקלריא של מעלה, פאשר ישיגו בני אדם הדעות הנכונות. ומנא לן הא. ממה דכתיב, ונתתי רוחי בכם וחייתם. ונתתי רוח בכם לא נאמר, אלא רוחי, אותו הנאצל מאספקלריא שלו. וכתיב ונתתי רוחי אתן בקרבכם, ואח"כ יהיה סימן ידוע בעולם, הה"ד, ויהיו לאותות ולמועדים ולימים ושנים.

מסורת זוהר

(ט) (בראשית א) לעיל אות קמב צ"ר. (ע) (יחזקאל לו) נח עד צ"ו. (פ) (שם) חיי שרה פה צ"ד. (צ) (בראשית א) לעיל אות קמד צ"ש.

חלופי גרסאות

ד נ"א כדקאמרן (רפוסים הראשונים). ה נ"א יהיו (וויצינא).

מאמר

זה ממי הוא. א"ר פנחס, מאוס ההוא, חתונתו של אותו האוס שלו. מהו חתונתו. היינו ביום שנעשו מוכשרים לעשות מצות התורה, שהוא שמחת הצדיקים. ומתי הם נעשו מוכשרים. א"ר יצחק מ"ג שנים והלאה. כי ביום ההוא חובה על הצדיקים לעשות שמחת לב, כיום שהולך לחופה. ובשביל זכות הזה, עתיד הקב"ה לעוררם ולהעביר כרוז לפנייהם בשמחה, צאינה וראינה בנות ציון. ע"ד המבואר לעיל.

הסולם

צאינה וראינה בנות ציון

הנשמות, ולמה. היינו להאיר על הארץ, על אותו הגוף היוצא מן הארץ. תרנו) ר' אבהו אומר וכו': ר"א אומר, זה הוא זהר הרוח השורה על הגוף ולהחיותו, ולהאיר חשכו. ז"ש, יהי מארת ברקיע השמים. ולמה. הוא, להאיר על הארץ. דהיינו על הגוף היוצא מן הארץ. כמו שאמרנו. תרנו) ר' יהודה בן פזי וכו': ריב"פ, פגש ברב נחמן. א"ל, אותו הרוח, שעתיד הקב"ה להחיות בו המתים, מהו. א"ל, הוא רוח מן המראה של מעלה, כאשר ישיגו בני אדם הדעות הנכונות. ומאין לנו זה. הוא ממה שכתוב, ונתתי רוחי בכם וחייתם. ונתתי רוח בכם לא נאמר, אלא, רוחי, דהיינו אותו הנאצל מן המראה שלו. וכתוב, ואת רוחי אתן בקרבכם. ואחר כך, יהיה סימן ידוע בעולם. ז"ש, והיו לאותות ולמועדים ולימים ושנים.

ויאמר

(רפ"י דף ט"ו טור ד')

מְאֵר נְעוּשָׁה אָדָם

תרנח) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים נַעֲשֵׂה אָדָם בְּצַלְמֵנוּ. ר' אבהו פתח, הִמָּה אָנוּשׁ כִּי תִזְכְּרֵנוּ וּבֶן אָדָם כִּי תִפְקְדֵנוּ וּתְחַסְרֵהוּ מְעַט מֵאֱלֹהִים. ר' תנחום אָמר, בְּשַׁעַה שֶׁרָצָה הַקַּב"ה לְבְרוּא אֶת הָאָדָם, נִתְיַעַץ עִם הַמְּלָאכִים אוֹתָם הַסּוֹכְבִים אֶת כְּסָאוֹ, וְאָמַר לָהֶם נַעֲשֵׂה אָדָם. אָמְרוּ לוֹ, רַב־שַׁע מַה טִּיבוֹ שֶׁל אָדָם זֶה, מָה אָנוּשׁ כִּי תִזְכְּרֵנוּ.

תרנט) וְד"א נַעֲשֵׂה אָדָם, ר' יבוטא בְּשֵׁם ר' י"בּו אָמר, חֲזַרְנוּ עַל כָּל הַתּוֹרָה כּוּלָּהּ, וְלֹא מְצִינוּ שְׁנִיתִיעַץ הַקַּב"ה עִם הַמְּלָאכִים לְעוֹלָם, עַל שׁוּם דְּבָר מְכַל מַה שֶּׁהוּא צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת.

תרס) וְעוֹד מְצִינוּ שְׂאִין לְמַעְלָה וּלְמַטָּה שְׂמַשְׁיָגִים לְדַעְתּוֹ שֶׁל הַקַּב"ה, וּכְשֶׁהֵם רְצִים לְהַשִּׁיג, מִיָּד חוֹזְרִים לְאַחֹר מִהַשְׁגָּתָם, כְּהַדִּין קַנְבוּסָא דְקוֹנָאֲרִי, דְּפָרַח וְחוֹזֵר יְלִדוּף דְּשֶׁאֲרִי. כִּף הֵם, עַד שֶׁחוֹזְרִים וְאוֹמְרִים בְּרוּךְ כְּבוֹד ה' מִמְּקוֹמוֹ.

תרסא) וְעוֹד אָמר רַבִּי בּוּטָא, מְצִינוּ שֶׁהַקַּב"ה בְּרָא אוֹר הָרֵאשׁוֹן, וּבְרָא מָזָה הָאוֹר שְׂאָר הַמְּשֻׁמְשִׁים שְׁלוֹ. אִם הָאוֹר הָרֵאשׁוֹן שֶׁנִּבְרָא בַּתְּחִלָּה, לֹא נִתְיַעַץ עִמוֹ, כְּשֶׁרָצָה לְהוֹצִיא מִמֶּנּוּ שְׂאָר צְבָאוֹתָיו, כָּל שֶׁכֵּן וְכ"ש אָדָם לְהַכֵּל דְּמָה. תרסב) א"ר יִצְחָק, הִנֵּחַ לְרַבִּי בּוּטָא דְעַם מְאֲרִי מִתְּנִיתָא שְׁוִי מְדוּרְיָהּ.

חלופי גרסאות

ו נ"א ל"ג ד"א (קראקא). ו נ"א בונה (קראקא). ח נ"א לא גרסינן בו (קראקא). ט נוסח אחר רוצים. י נ"א לדור (רפויסים הראשונים).

מסורת הוזהר

ק (בראשית א) לעיל אות נ צ"צ. ר (תהלים ח) ב"א קצט צ"ה.

הסולם

נעשה אדם

של הקב"ה. וכשהם רצים להשיג, מיד חוזרים לאחור מהשגתם. כמו הקנבוסא דקונארי, שהוא מין עוף, שפורח וחוזר למקום שהוא שורה. כך הם, המלאכים, עד שחוזרים ואומרים ברוך כבוד ה' ממקומו. ואם כן לא יתכן שהקב"ה יתיעץ עִם המלאכים.

תרסא) וְעוֹד אָמר ר' בּוּטָא וכו': ועוד אר"ב, מצאנו שהקב"ה ברא את אור הראשון, ומאור הזה ברא שאר המשמשים שלו. ואם האור הראשון שנברא בתחילה לא נתייעץ עמו, כשרצה להוציא ממנו שאר צבאותיו. כל שכן וכל שכן שלא היה צריך להתייעץ, כשבא לברוא את האדם, אשר אדם להכל דמה.

תרסב) א"ר יִצְחָק הִנֵּה וכו': ועוד, עזוב את רבי בוטא, שעם בעלי הברייתא נתן מדרו

מאמר

מאמר נעשה אדם

תרנח) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים נַעֲשֵׂה אָדָם בְּצַלְמֵנוּ: ר' אבהו פתח, מה אנוש כי תזכרנו ובן אדם כי תפקדנו ותחסרהו מעט מאלקים. ר' תנחום אָמר, בשעה שרצה הקב"ה לברוא את האדם, נתייעץ עם המלאכים הסובבים את כסאו, ואמר להם נעשה אדם. אמרו לו, רבונו של עולם, מה טיבו של אדם זה. מה אנוש כי תזכרנו.

תרנט) וְד"א נַעֲשֵׂה אָדָם וכו': פירוש אחר. נעשה אדם. ר' בוטא בשם ר' בו אמר, חזרנו על כל התורה כולה, ולא מצאנו שיתיעץ הקב"ה עם המלאכים לעולם, על שום דבר מכל מה שהוא צריך לעשות.

תרס) וְעוֹד מְצִינוּ שְׂאִין וכו': ועוד מצאנו, שאין למעלה ולמטה מי שמשיג דעתו

(רפוי" דף ט"ז טור א')

אמר ר' בוטא, אָנָא לֹא זָכִינָא כִּלְמַהוּי מְדוּרָאֵי עִמָּהוֹן, אַבְל קוּשְׂיָא הָוָה דִּיְהוֹן.
 (תרגום) יופירוקא מ' שְׁמַעְנָא, דָּא ר' נבו, כְּהֵדִין מְלָכָא דִּיהוָה שְׁלִיטָא עַל
 כָּלָא, וְכַעֲזֵי לְאַחְזָא גְרַמְיָה דְכָלְהוּ כְּלִילָן בֵּיה, וְהוּא כָּלָא. עָבִיד גְרַמְיָה
 כְּלִישָׁן דְסַגִּיאִין. כָּף ע' קב"ה, פ' הוֹאִיל ז' דְכַעֲזֵי לְאַחְזָא דְכָל עָלְמָא דִּידֵיה, כְּלִיל
 כּוּלָא בִידֵיה, וְאָמַר לִישָׁן דְסַגִּיאִין, לְאַחְזָא דְהוּא כּוּלָא. א"ר יִצְחָק, אִי קָלָא מִן
 רְמִיָא שְׁמַעְתָּא מְהֵאֵי, אִימָא דִּיהוָה שְׁפִיר, יִדְלָא אֲתִישְׁכָּא בְּלַבָּאֵי הָאֵי פִירוּקָא.
 (תרגום) רבי שמעון בן יוחאי אָתָא לְטַבְרָיָא לְמַדְכֵי לְכָל שׁוּקֵי טַבְרָיָה,
 חָמוּ לֵיה, ר' פְּנַחֶס וְרַבֵי בָּא וְרַבֵי יִצְחָק. אָמְרוּ, עַד אִימְתִי נִיתִיב בְּקִימָא תְדָא,
 וְלֹא נִיכּוּל לְמַהֲךָ. אָמְרוּ, הָא מְאָרֵי דְמִתְנִיתִין הָכָא, נְשָׂאֵל קַמֵּיה.
 (תרגום) אָתָא רַבֵי אַבְהוּ תַמָּן, א"ל, אִי לֹא נְשַׁמַּע מְלָה דָּא, הָא אֲתַפְתְּחָא
 פּוּמָהוֹן דְמִינָאֵי בְּפִסְוִקָא דָּא. א"ל, לִימָא לָן מַר עֵינְקָרָא דְפִסְוִקָא דָּא, א"ל מֵאֵי
 הוּא. אָמַר לֵיה הָאֵי נַעֲשֶׂה אָדָם בְּצַלְמֵנוּ כְּדַמּוּתָנוּ.
 (תרגום) א"ר שְׁמַעוֹן, כְּתִיב וְהַחֲרָשִׁים שְׁמַעוּ וְהַעֲוִרִים הַבִּיטוּ לְרֵאוֹת. וְכִי
 לְעוֹרִים וְלַחֲרָשִׁים אָמְרָה תּוֹרָה הָאֵי. אֶלָּא עוֹרִים, שְׁהֵם עוֹרִים בְּתוֹרָה, ה' שְׁדָרְךָ
 הַיִּשָּׁר לְפָנֶיהֶם, וְהוֹלְכִים אַרְחוֹת עַקְלָקְלוֹת כְּעוֹרִים, וְלֹא יִדְעוּן אֵי עֵינְקָרָא דְמִלְתָּא.
 הָאֵי פִסְוִקָא אֲתַגְזֹר בְּמִתְנִיתָא דִילָן, וְהֵכִי גִוְרָנָא.

מסורת זוהר

(ש' ישעיה מב) ויחי צד צ"ב.

חלופי גרסאות

כ' ג"א ל"ג למהוי (קראקא). ל' ג"א פרוקא (דפוסים הראשונים). ט' ג"א שמעתא (קראקא). נ' ג"א ביכו (קראקא). ט' ג"א ובעא (דפוסים הראשונים). ע' ג"א קודם בריה הוא (קראקא). פ' ג"א ל"ג הוואיל דבעי (קראקא). צ' ג"א ל"ג דבעי (ווינצ'יא). ק' ג"א דמן מיא שמעתא כמערתא (קראקא). ר' ג"א ולא (דפוסים הראשונים). ש' ג"א אפתחנא (דפוסים הראשונים). ת' ג"א והדרך (קראקא) ג"א ובדרך (ווינצ'יא). א' ג"א די עקרא (קראקא).

מאמר

מדורו. א"ר בוטא, אני לא זכיתי להיות מדורי עמהם, עם בעלי הברייטא, אבל הקושיא היא שלהם.

(תרגום) ופירוקא שמענא דא"ר וכו':
 ותירוך שמעתי, על מ"ש נעשה כי א"ר בו, שהוא כמלך הזה, שהיה שליט על הכל, ורצה להראות עצמו שכולם כלולים בו, והוא הכל, עשה עצמו, דהיינו שדיבר על עצמו, בלשון רבים. כך הקב"ה, כיון שרצה להראות שכל העולם שלו, והכל כלול בידו, אמר, לשון רבים, להראות שהוא הכל. א"ר יצחק, אם שמעתי תירוך זה קול ממרומים, הייתי אומר שהוא יפה. כי תירוך זה אינו מתישב על לבי.

(תרגום) רבי שמעון בן יוחאי וכו':
 רשב"י בא לטבריא, לטהר כל שוקי טבריא. ראו אותה, ר' פנחס ור' בא ור' יצחק, אמרו,

הסולם

נעשה אדם

עד מתי נשב בקיום אחד, ולא נוכל ללכת. אמרו, הנה מבעלי המשנה כאן, נשאל לפניו. (תרגום) אָתָא ר' אַבְהוּ וכו': בֵּא שֵׁם ר' אַבְהוּ, אָמַר לוֹ, לְרַשְׁב"י. אִם לֹא נִשְׁמַע תִּירוּךְ עַל דְּבַר זֶה, הִנֵּה יֵשׁ פִּתְחוֹן פֶּה אֶל הַמִּינִים בְּפִסְוִק הַזֶּה. א"ל יֹאמַר לָנוּ אֲדוּנֵי עֵיקַר הַפִּסְוִק הַזֶּה. א"ל מַה הוּא. א"ל פִּסְוִק זֶה, נַעֲשֶׂה אָדָם בְּצַלְמֵנוּ, כְּדַמּוּתָנוּ. שְׁנֵאמַר נַעֲשֶׂה בְּלִשׁוֹן רַבִּים.
 (תרגום) א"ר שְׁמַעוֹן כְּתִיב וכו': אר"ש, כתוב, החרשים שמעו, והעורים הביטו לראות. שואל, וכי לעורים וחרשים אמרה תורה את זה. ומשיב, אלא עורים פירושו, שהם עורים בתורה, שיש לפניהם דרך הישר, והם הולכים ארחות עקלקלות כעורים, ואינם יודעים עיקר הדבר. פסוק זה, נעשה וגו'. נגזר במשנה שלנו. וכך פסקנו.

מדרש בראשית הנעלם ריא
 (טרסז) כד ברא קב"ה עֲלָמָא, הוּה עִיקְרָא דְכָלָא מִיָּא, וּמִן מִיָּא אֲשָׁתִּיל
 כָּל עֲלָמָא. וְעַבְד קב"ה תְּלַתָּא אוּמְנִין, דִּי־עַבְדוּן אוּמְנוּתִיה בְּהַאי עֲלָמָא, וְאֵלִין
 אֵינּוּן: שְׁמַיָּא, וְאַרְעָא, וּמִיָּא. וְעַל יְדוּי דְאֵלִין, אֲתַבְּרִי כָּל מַה דִּי בְּעֲלָמָא דִּין.
 (טרסח) וְזִמִּין לְאֵלִין תְּלַתָּא, לְכָל חַד מְנַהוּן, לְאַפְקָא בְּרִיָּתָא דְצָרִיף לְעֲלָמָא.
 זִמִּין לְמִיָּא, א"ל אֵת אֲפִיק לְאַרְעָא דְתַחֲתוּדָה, וְאֵת זִיל אֲתַכְנִישׁ לְאַתְר חֹד, וּמִיָּא
 עַבְד כְּף, הַה"ד ^ט יְקוּוּ הַמַּיִם.

(טרסט) קְרָא לְאַרְעָא, אָמַר לָהּ, אֵת אֲפִיק בְּרִיָּין מִיָּנָה, בְּעִירִין וְחִוְתוּן
 וּכְדָדְמִי לוֹן, מִיָּד עֲבַדְת כְּף, הַה"ד ^א וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים תּוֹצֵא הָאָרֶץ נֶפֶשׁ חַיָּה לְמִיָּנָה.
 (טרע) קְרָא לְשָׁמַיִם, אָמַר לוֹן, אֲתוּן אַבְדִּילוּ בֵּין מִיָּא לְמִיָּא, עַבְדוּ כְּף, הַה"ד
^ב וַיַּעַשׂ אֱלֹהִים אֵת הָרְקִיעַ. * (קְרָא לְאַרְעָא, אָמַר לָהּ אֲפִיקִי דְשָׁאִים וְעֲשָׁבִים
 וַיְבֹלִין וְאֵלִנִּי חֲקָלָא, מִיָּד מַה כְּתִיב בָּהּ. ^ג וַתּוֹצֵא הָאָרֶץ דְּשָׂא עֵשֶׁב מִזְרִיעַ זֶרַע.
 (טרעא) קְרָא כְּמוֹ כֵּן לְשָׁמַיִם, אָמַר לוֹן, יְהֵא בְּכוּן נְהוּרִין וּבּוֹצִינִין לְאַנְהָרָא
 עַל אַרְעָא, הַה"ד ^ד יְהִי מְאֹרֶת בְּרַקִּיעַ הַשָּׁמַיִם. קְרָא כְּמוֹ כֵּן לְמִיָּא, אָמַר לוֹן,
 אֲתוּן אֲפִיקוּ ^ב רִיחֶשָׂא דְנוּנִין וְעוֹפִין, וּכְדָדְמִי לוֹן, הַה"ד ^ה יִשְׂרְצוּ הַמַּיִם שְׂרָץ
 נֶפֶשׁ חַיָּה. וְעַל ^ג יְדִיהוּן דְתְּלַתָּא אֵלִין, אֲתַעְבִּיד כָּל עוֹבְדָא דְבְּרָאשִׁית, כָּל חַד
 וְחַד לְזִינְיָה.

(טרעב) כִּד אֲתָא יוֹמָא שְׁתִּיתָאָה, כְּלָהוּ הוּוּ זְמִינִין לְמַבְרִי כְּשָׂאָר יוֹמִין. אָמַר
 לוֹן הַקְּבִ"ה, לָא שׁוּם חַד מְנַכּוֹן, יְכִיל לְמַעְבַּד בְּרִיָּה דָא ^ז בְּלַחֲדוּדִי, כְּשָׂאָר כָּל בְּרִיָּין

מסורת זוהר
 (ת) (בראשית א) לעיל אות קלו צ"ס. א) (שם) לעיל אות קמא צ"צ. ב) (שם) לעיל אות יא צ"י. ג) (שם) לעיל אות קמא צ"ק. ד) (שם) לעיל אות קמב צ"ר. ה) (שם) ב"א שיג צ"א.

חלופי גרסאות
 ב נ"א מוסף רמשא ורחשא (קראקא). ג נ"א ידוהי (קראקא).
 ד נ"א בלחודוהי (קראקא).

הסולם

נעשה אדם
 (טרע) קְרָא לְשָׁמַיִם אָמַר וכו': קְרָא
 לְשָׁמַיִם, אָמַר לָהֶם, אֲתִם תְּבַדִּילוּ בֵּין מַיִם
 לְמַיִם. עֲשׂוּ כֵךְ. ז"ש, וַיַּעַשׂ אֱלֹהִים אֵת הָרְקִיעַ.
 קְרָא לְאַרְץ, אָמַר לָהּ, הוֹצִיָּא דְשָׁאִים וְעֲשָׁבִים
 וַיְבֹלִים וְעֵץ הַשְּׂדֵה. מִיָּד, מַה כְּתוּב בָּהּ. וַתּוֹצֵא
 הָאָרֶץ דְּשָׂא עֵשֶׁב מִזְרִיעַ זֶרַע.
 (טרעא) קְרָא כְּמוֹ כֵּן וכו': קְרָא כְּמוֹ כֵּן
 לְשָׁמַיִם, אָמַר לָהֶם, יְהִיו בְּכֶם אֹרֹת וְנֹרוֹת
 לְהַאִיר עַל הָאָרֶץ. ז"ש, יְהִי מְאֹרֶת בְּרַקִּיעַ
 הַשָּׁמַיִם. קְרָא כְּמוֹ כֵּן לְמַיִם. אָמַר לָהֶם, אֲתִם
 הוֹצִיָּאוּ רִמְשׁ דְּגִים וְעוֹפוֹת וְכִדּוּמָה לָהֶם. ז"ש,
 יִשְׂרְצוּ הַמַּיִם שְׂרָץ נֶפֶשׁ חַיָּה. וְעַל יְדִיהֶם שֵׁל
 אֵלּוּ הַשְּׂלֵשָׁה נַעֲשׂוּ כָל מַעֲשֵׂה בְּרָאשִׁית, כָּל
 אֶחָד וְאֶחָד לְמִיָּנָה.
 (טרעב) כִּד אֲתָא יוֹמָא וכו': כְּשָׂאָר יוֹם
 הַשְּׁשִׁי שָׁבוּ נְבֵרָא הָאָדָם, הִיוּ כּוֹלֵם מוֹכְנִים
 לְבֵרוּא

מאמר
 (טרסז) כִּד בְּרָא קב"ה וכו': כְּשִׁבְרָא
 הַקְּבִ"ה אֵת הָעוֹלָם, הִיָּה עִיקְרָא הַכֹּל מַיִם. וּמִן
 מַיִם שְׁתַּל כָּל הָעוֹלָם. וַעֲשֵׂה הַקְּבִ"ה ג' אוּמְנִים,
 שִׁיעֲשׂוּ אוּמְנוּתוֹ בְּעוֹלָם הַזֶּה. וְאֵלּוּ הֵם, שְׁמַיִם
 וְאַרְץ וּמַיִם. וְעַל יְדֵי אֵלּוּ, נְבֵרָא כָּל מַה
 שִׁישׁ בְּעוֹלָם הַזֶּה.
 (טרסח) וְזִמִּין לְאֵלִין תְּלַתָּא וכו': וְהוֹזִמִין
 אֵלּוּ הַשְּׂלֵשָׁה, שְׁכַל אֶחָד מֵהֶם יוֹצִיא בְּרִיּוֹת
 הַצְּרִיכוֹת אֶל הָעוֹלָם. וְהוֹזִמִין הַמַּיִם, אָמַר לָהֶם,
 אֲתִם הוֹצִיָּאוּ אֵת הָאָרֶץ שְׂמַתְחַתִּיכֶם וְאֲתִם
 תִּלְכוּ וְתִקְוּוּ לְמִקּוּם אֶחָד. וְהַמַּיִם עֲשׂוּ כֵךְ. ז"ש,
 יְקוּוּ הַמַּיִם.
 (טרסט) קְרָא לְאַרְעָא אָמַר וכו': קְרָא
 לְאַרְץ, אָמַר לָהּ, אֲתִם תּוֹצִיָּא מִמֶּךָ בְּרִיּוֹת,
 בְּהֵמוֹת וְחַיּוֹת, וְכִדּוּמָה לָהֶן. מִיָּד עֲשֵׂתָה כֵךְ.
 ז"ש, וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים תּוֹצֵא הָאָרֶץ נֶפֶשׁ חַיָּה
 לְמִיָּנָה.
 (דפריי דף ט"ז טור א' *) טור ב)

דְּהוּ עַד כְּאֵן, אֶלָּא כּוּלְכוֹן תְּתַחַבְרוּן פְּחָדָא וְאַנָּא עִמְכוֹן, וְנַעֲבִיד אֵינְשָׁא. דְּהָא אַתּוֹן לֹא תִיכְלוּ לְמַעַבְדֵיהּ בְּלַחֲוֵיכוֹן, אַבְל גּוּפָא יְהֵא דִילְכוֹן תְּלַתִּיכוֹן, וְנִשְׁמַתָּא דִילֵי.

תרעג) וּלְפִיכְךָ קָרָא לֹון קב"ה, וְאָמַר לֹון נַעֲשֶׂה אָדָם, אָנָּא וְאַתּוֹן. אָנָּא נִשְׁמַתָּא, וְאַתּוֹן גּוּפָא. וְכֵךְ הוּא, דְּגוּפָא הוּא מִתְּלַתְהוֹן, דְּהוּוּ אוּמְנִין בְּעוֹבְדָא דְּכְבָרָאשִׁית, וְנִשְׁמַתָּא יְהֵבָה קב"ה, דְּאֶשְׁתַּפֵּף עִמָּהוֹן בָּהּ.

תרעד) בְּצַלְמֵנוּ כְּדְמוּתֵנוּ, כְּלוֹמַר דְּאֶתְחַזִּי לְנָא, בְּהֵוּא גּוּפָא דְּאֶתְנַסֵּב מִנְכוֹן, לְמַנְדַע וְלֹאדְמָאָה לְכוֹן, כְּהֵוּא דְּאֶתְנַסִּיב מְנִי, דְּהֵוּא נִשְׁמַתָּא, וְדִיתְפָּרֵשׁ מְעוֹבְדוֹי דְּעֻלְמָא, וְיְהֵא תְּאוּבָתִיהּ וְרַעוּתִיהּ לְעִילָאִין קְדִישִׁין.

תרעה) וְעוֹד בְּצַלְמֵנוּ כְּדְמוּתֵנוּ, דְּגוּפָא דְּאֶתְנַסִּיב מִנְכוֹן, לֹא יְהֵא בְּקִיּוּמָא כְּגִינִיכוֹן. מֵאִי כְּגִינִיכוֹן. כְּאִינוּן בְּרִיין דְּאֶפְקֵתוּן, עַל דְּאִיְהִי עֶפְרָא כְּשָׂר פֶּל בְּרִיין. וְהֵיכָא נִשְׁמַתָּא קְדִישָׁא דְּאַנָּא יְהִיב בֵּיהּ, דְּיִהְיִי לָהּ קִיּוּמָא לְעֻלְמִין, וְדִילִיתָהּ גּוּפָא, וְיִדְמָה בְּקִיּוּמָא לֵי.

תרעו) אָמַר רַבִּי אַבְהוּ, הַדִּין הוּא בְּרִירָא דְּמִלְתָּא, מְשׁוּם דְּאֶשְׁתַּכַּח דְּכְבָרָאשִׁית, הוּוּ אֵלִין תְּלַתָּא, שְׁמַיָּא וְאַרְעָא וּמְיָא.

תרעז) ר' אֶלְעָזָר בֶּר ר' שְׁמַעוֹן אָמַר, יְאוּת הוּא. אַבְל אַרְעָא נְסָבָא חִילָא דְּתְּלַתְהוֹן בְּלַחֲוֵדָאָה, יַעַד דְּהוּוּ בָּהּ כֹּאֲרַבַע יְסוּדוֹת קְזִימִין. מִן שְׁמַיָּא תְּרִין, וּמִן מִיָּא חַד, וְחַד דְּבָהּ. וְהֵיכָא אֶפְיַקֵּת גּוּלְמָא דְּאָדָם, וְקב"ה נִשְׁמַתָּא. הַה"ד,

חלופי גרסאות

ה ג"א ל"ג בעובדא (קראקא). ו ג"א ל"ג דהוא (קראקא). ז ג"א דאיתפרש (קראקא). ח ג"א חיובתיה (קראקא). ט ג"א דליתא (וויניציא). י ג"א על (קראקא). כ ג"א אמר ר' פ"י די יסודות (קראקא).

הסולם

נעשה אדם

מאמר

תרעה) וְעוֹד בְּצַלְמֵנוּ כְּדְמוּתֵנוּ וכו': וְעוֹד יֵשׁ לְפָרֵשׁ, בְּצַלְמֵנוּ כְּדְמוּתֵנוּ. שֶׁהַגּוּף שְׁנִלְקַח מִכֶּם לֹא יְהִיָּה בְּקִיּוּם לְנֹצַח, בְּסַבְתְּכֶם. מֵהוּ בְּסַבְתְּכֶם. הֵייוֹנוּ, שֶׁהוּא כְּמוֹ אֵלוּ הַבְּרִיּוֹת, שֶׁהוּצַאתֶם, מִשׁוּם שֶׁהוּא עֹפֵר כְּשֶׁאֵר כָּל הַבְּרִיּוֹת, וְנִשְׁמָה הַקְּדוּשָׁה הֵיכָא שְׁאֵנִי נִתְחַי בּוֹ, יְהִי לָהּ קִיּוּם לְעוֹלָם, שְׁאִינָה גּוּף, וְתִדְמָה אֵלֵי בְּקִיּוּם תְּמִידִי.

תרעו) א"ר אַבְהוּ הַדִּין וכו': א"ר אַבְהוּ הַתִּירוּץ הַזֶּה הוּא בִירוּרוֹ שֶׁל הַדְּבַר, מִשׁוּם שֶׁנִּמְצָא בְּמַעֲשֵׂה בְּרָאשִׁית, שֶׁהֵי אֵלוּ הַגִּי, שְׁמִים וְאַרְץ וּמִים. ע"כ יִתְכַן שְׁאֵמַר לְהֵם הַקְּב"ה נַעֲשֶׂה אָדָם, שֶׁהִשְׁתַּתֵּף עִמָּהֶם כְּנ"ל.

תרעז) ר' אֶלְעָזָר בֶּר שְׁמַעוֹן וכו': ר"א בְּר"ש אָמַר, יֵפֶה הוּא. אַבְל הָאֲרֵץ בְּלַבְדָּה לְקַחָה כַּח שְׁלֹשְׁתָּם, עַד שֶׁהֵי נִמְצָאִים בָּהּ אַרְבַּעַת יְסוּדוֹת, אֵשׁ רֹחַ מִים עֹפֵר. מִן הַשְּׁמַיִם לְקַחָה שְׁמִים

לְבָרוּא כְּבִשְׂאֵר הַיָּמִים. אָמַר לְהֵם הַקְּב"ה, אִף לֹא אֶחָד מִכֶּם יִכּוֹל לְבָרוּא בְּרִיהּ זֹו בְּלַבְדּוֹ, כְּשֶׁאֵר כָּל הַבְּרִיּוֹת שֶׁהֵי עַד כְּאֵן, אֵלָּא כּוּלְכֶם תְּתַחַבְרוּ יַחַד, וְאִנִּי עִמְכֶם, וְנַעֲשֶׂה אֶת הָאָדָם. כִּי אַתֶּם לֹא תוּכְלוּ לַעֲשׂוֹתוֹ בְּלַבְדְּכֶם. אַבְל הַגּוּף יְהִיָּה שְׁלֹכֶם שְׁלֹשְׁתְּכֶם, וְהַנִּשְׁמָה שְׁלִי.

תרעג) וְלְפִיכְךָ קָרָא לֹון וכו': וּלְפִיכְךָ קָרָאִים הַקְּב"ה וְאָמַר לְהֵם נַעֲשֶׂה אָדָם אִנִּי וְאַתֶּם, אִנִּי הַנִּשְׁמָה, וְאַתֶּם הַגּוּף. וְכֵךְ הוּא, שֶׁהַגּוּף הוּא מְשַׁלְשֶׁתֶם, שֶׁהֵי אוּמְנִים בְּשֶׁאֵר מַעֲשֵׂה בְּרָאשִׁית, וְהַנִּשְׁמָה נִתְנָה הַקְּב"ה, שֶׁנִּשְׁתַּתֵּף עִמָּהֶם בָּהּ.

תרעד) בְּצַלְמֵנוּ כְּדְמוּתֵנוּ: כְּלוֹמַר, כְּמוֹ שְׂרָאוֹי לְנוּ, אֲשֶׁר הַגּוּף שְׁנִלְקַח מִכֶּם יַדַע וְיִדְמָה לְכֶם, כְּאוּתָהּ שְׁנִלְקַחָה מִמֶּנִּי, שֶׁהִיא הַנִּשְׁמָה, יִדְמָה לִי. דְּהֵייוֹנוּ, שִׁיפָּרֵד מְדַבְרֵי הָעוֹלָם, וְחִשְׁקוּ וְרַצּוּנוּ יְהִיּוּ לְעִילּוּנִים הַקְּדוּשִׁים.

מדרש בראשית הנעלם ריג
 וַיִּיצֶר ה' אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם עֶפְרָם מִן הָאָדָמָה וַיִּפַּח בְּאִפּוֹ נְשָׁמַת חַיִּים. הָרִי
 תַרְוִיחוֹן, אֲרָעָא וְקַב"ה, דְּאִשְׁתַּתְּפוּ בְּחָדָא לְמַעְבַּד לֵיהּ, וּבְגִינִיָּה אָמַר נַעֲשֶׂה אָדָם,
 דְּקַב"ה אָמַר לָהּ עֲשִׂי אֶת הַגּוֹף, וְאַנָּא נִשְׁמַתָּא. א"ר יִצְחָק, הָא כָּל סְפִיקָא דָּא
 יֵאֲתָעֵבַר מִיָּנָן.

תרעח) עוד א"ר אֶלְעָזָר, כְּהֵאֵי גְוּוֹנָא, אִשְׁתַּתְּפֵי קַב"ה לְעֵלְמָא, בְּכַרְיִיתָא
 דְּבְנֵי נְשָׂא. דְּהָא תְּנִינָן, שְׁלֶשָׁה שׁוֹתְפִין בְּאָדָם, הָאִישׁ וְאִשְׁתּוֹ וְקַב"ה. א"ר יְהוֹשֻׁעַ,
 כְּהֵאֵי גְוּוֹנָא, שְׁמַיָּא וְאַרְעָא וְקַב"ה. א"ר שְׁמַעוֹן, שְׁמַיִם, כְּנָגְדַי אִישׁ. אֲרָץ, כְּנָגְדַי
 אִשְׁתּוֹ. וְלַעוֹלָם קַב"ה מְשׁוֹתְפֵי עִמָּהֶם. וְע"כ נֶאֱמַר נַעֲשֶׂה אָדָם בְּלִשׁוֹן שׁוֹתְפוֹת.
 אֵין הַקְּדוּשׁ כְּרוּף הוּא מְשׁוֹתְפֵי עִם שׁוּם בְּרִיָּה, וְזוֹלַת עִם אָדָם.

תרעט) א"ר יוסי, וּבְשָׂאֵר הַכְּרִיּוֹת מִי מְשׁוֹתְפֵי עִמָּהֶם. א"ר שְׁמַעוֹן, כַּח
 הָאָדָמָה, דְּאֲמַרְנָן שְׁהִיא נִפְשׁ חַיָּה. אָבַל הַקַּב"ה אֵין מְשׁוֹתְפֵי, אֶלְא עַל הָאָדָם בְּלַבָּד.
 תרפ) א"ר יְהוֹדָה, וְוִי לָהֶם לְרַשְׁעִים, שְׂאִינִם רּוֹצִים לְהַדְּבִק בְּשׁוֹתְפּוֹתָא
 שֶׁל הַקַּב"ה. בְּמָה. א"ר יִצְחָק, בְּאוֹתָהּ הַנְּשָׁמָה שְׁהוּא נְתָן, וְאֶלְא הוֹלֵךְ וְדָבֵק
 בְּכַח הַכְּהֻמוֹת. הַה"ד וְאָדָם בִּיקָר בַּל יִלִּין נִמְשַׁל בְּכְהֻמוֹת נְדָמוֹ. בַּל יִלִּין, שְׁשֵׁלָא
 רְצָה לְעַמּוֹד בְּאוֹתוֹ יָקָר וְתַפְאָרַת שֶׁל הַנְּשָׁמָה. אָבַל מָה חֲטָאתוֹ שֶׁעֲשֶׂה
 שְׁנִמְשַׁל בְּכְהֻמוֹת, בְּאוֹתוֹ הַכַּח שְׁלֵהֶן, הַנְּכַרְתַּ וְהַנְּדָמָה (* מְהֵרָה, וְלֹא תַעֲלֶה
 לְמַעְלָה.

מסורת זוהר (שם ב) ב"א רז צ"א. ז (תהלים מט).
 חלופי גרסאות
 ל נ"א אתעבר (קראקא). ו נ"א זולתו ול"ג זולת עם אדם
 (קראקא). ו נ"א ל"ג אלא הולך (קראקא). ו נ"א ל"ג של
 (קראקא).

מאמר
הסולם
 נעשה אדם
 שנים, שהם אש רוח. ומן המים אחד, שהוא
 מים. ואחד שבה, שהוא עפר. והיא, הארץ.
 הוציאה הגולם של האדם, והקב"ה נתן בו
 הנשמה. ז"ש, וייצר ה' אלקים את האדם עפר
 מן האדמה ויפח באפיו נשמת חיים. הרי
 ששניהם, הארץ והקב"ה נשתתפו יחד לעשות
 אותו. ובשכיל זה אמר נעשה אדם, שהקב"ה
 אמר לה, עשי את הגוף, ואני הנשמה. א"ר
 יצחק הרי, כל הספק הזה, שהיה לי בהכתוב.
 עבר ממנו.
 תרעח) עוד א"ר אֶלְעָזָר וכו': עוד
 אר"א, כעין זה שיתף הקב"ה את בני העולם
 כבריאת האנשים. כי למדנו שלשה שותפים
 באדם, האיש ואשתו והקב"ה. א"ר יהושע,
 כעין זה. היו בבריאת אדם הראשון, שמים
 וארץ והקב"ה. א"ר שמעון, שמים כנגד איש,
 ארץ, כנגד אשתו. ולעולם הקב"ה משותף
 עמהם. וע"כ נאמר, נעשה אדם, בלשון שותפות.
 (רפוי"ד ט"ז טור ב' * טור ג')

ואין הקב"ה משותף עם שום בריה שבעולם.
 זולת עם האדם. שנתן בו הנשמה.
 תרעט) אמר ר' יוסי וכו': אר"י,
 ובשאר הכריות מי משותף עמהם. שהרי יש
 להם נפש חיה. א"ר שמעון כח האדמה כמו
 שאמרנו שהיא נפש חיה. אבל הקב"ה, אינו
 שותף אלא עם האדם בלבד.
 תרפ) אמר ר' יהודה וכו': אר"י אוי
 להם לרשעים. שאינם רוצים להדבק בשותפותו
 של הקב"ה. כמה. א"ר יצחק, היינו, שאינם
 רוצים להדבק, באותה הנשמה, שהוא נתן,
 אלא הולך ודבק בכח הבהמות. ז"ש ואדם ביקר
 כל ילין נמשל כבהמות נדמו. כל ילין, היינו
 שלא רצה לעמוד באותו יקר ותפארת של
 הנשמה. אבל מה חטאתו שעשה, הוא שנמשל
 כבהמות, באותו הכח שלהם. נדמו, היינו הנכרת
 והנדמה מהרה, ולא מתעלה למעלה.

תרפא) א"ר שמעון בן פזי, אָזְלָא הָא, כִּי הָא דָא א"ר יַעֲקֹב בֶּן אֵיִדִי, דָא א"ר יַעֲקֹב בֶּן אֵיִדִי, מֵאֵי דְכְתִיב ^ח וְכָל יָקָר רָאִתָּה עֵינֶיךָ, אֱלוֹהֵי גִשְׁמוֹתָן שֶׁל צְדִיקִים, שֶׁהֵם יָקָר וְתַפְאֶרֶת לְעוֹלָם וְלְעוֹלָמֵי עוֹלָמִים.

תרפב) א"ר אַבְהוּ א"ר יוֹנְתָן, בַּא וְרָאָה מְעַלְתוֹ שֶׁל אָדָם, שֶׁהַבְּדִילוֹ הַקַּב"ה מְכַל שְׂאָר הַנְּבִרָאִים. הָאֵיף. א"ר אַבְהוּ, כָּל מַה שֶׁבְּרָא הַקַּב"ה, אָמַר לְפִוְעֵלִים הָאֵלֶּה, שֶׁהֵם יַעֲשׂוּ לְבָדָם, וְלֹא נִתְיַחַד הוּא עִמָּהֶם. אָמַר עַל בְּרִיּוֹת הָאָרֶץ, תּוֹצֵא הָאָרֶץ נֶפֶשׁ חַיָּה וְגו'. אָמַר לְמִים, יִשְׁרְצוּ הַמַּיִם, וְהוּא לֹא נִתְיַחַד עִמָּהֶם.

תרפג) כְּשֶׁבְּרָא הָאָדָם, נִתְיַחַד הַקַּב"ה עִמָּהֶם בְּעִשְׂיָתוֹ, וְאָמַר נַעֲשֶׂה אָדָם. וְנִתֵּן בּוֹ קְלִסְתָּר פְּנִים, רְאִי"ה, רִי"ת, קוּמ"ה, הֲלִיכ"ה, מְשׁוּ"ש, דְּבוּ"ר, עֲשִׂי"ה, הַמְשִׁילוֹ בְּמַעֲשֵׂה יְדָיו, הַה"ד, ^ט תִּמְשְׁלֵהוּ בְּמַעֲשֵׂה יָדָיךָ כָּל שֶׁתָּה פִּתְחַת רַגְלָיו. תרפד) וְכִשְׁזָרַק בּוֹ נִשְׁמָה, קָם עַל רַגְלָיו, וְנִדְמָה לַתַּחְתּוֹנִים וְלַעֲלִיוֹנִים. נִדְמָה גּוֹפּוֹ לְאָרֶץ. וְנִשְׁמָתוֹ לְעֲלִיוֹנִים, בְּתוֹאֵר, וְהָדָר, וְכָבוֹד, בְּאִימָה, וּבִינְיָאָה. הָדָא הוּא דְכְתִיב ^י וְכָבוֹד וְהָדָר תַּעֲטֶרְהוּ.

תרפה) א"ר יוֹנְתָן, רִישָׁא דְהַאי קְרָא, סְפִיקָא פּ בְּלִבְאֵי, צ דְכְתִיב ^י וְתַחֲסֶרְהוּ מַעַט מְאֻלְהִים. א"ר אַבְהוּ, בְּנִשְׁמָתִיהָ דְהֵיא קְדִישָׁא, וְדַמֵּי לֶיהָ. אָבָל מֵאֵי גְרִיעוּתָא הוּא, עַל דְּהוּא גּוֹפָא, וְאִתְנַטַּל מִן אַרְעָא.

תרפו) וְאִם תְּאֻמַּר בְּדַעַת וּבְחֻכְמָה. אֵי אַפְשָׁר, דְּהָא רְחוּק הוּא הָאָדָם מִן הָעֲלִיוֹנִים דָא א"ר אֶלְעָזָר א"ר תַּנְחוּם, הַמְּלַאכִים הַקְּרוּבִים, מְקַבְּלִים כַּחַ שְׁפַע

מסורת זוהר

(ז) (איוב כח). (ט) (תהלים ח) ואתחנן ס"ח צ"ג. י' (שם) ב"א שלו צ"ב ז"ח י' ט"ב של"ט. כ) (שם) ש"ס.

חלופי גרסאות

ע נ"א לבריאח (מונקאטש) נ"א לבריות (דפוסים הראשונים). פ נ"א בלכור (קראקא). צ נ"א מוסיף דכתיב וכבוד והדר תעטרנהו (קראקא). ק נ"א ד"א (קראקא).

הסולם

מאמר

ריח, קומה, הליכה, מישוש דיבור עשיה. המשילו במעשה ידיו. ז"ש תמשילהו במעשה ידיך כל שתה תחת רגליו.

תרפד) וכשזרק בו נשמה וכו': וכשזרק בו נשמה, קם על רגליו. ונדמה לתחתונים ולעליונים, נדמה גופו לארץ. ונשמתו לעליונים, בתואר, והדר, וכבוד, באימה, וביראה. ז"ש וכבוד והדר תעטרנהו.

תרפה) א"ר יונתן רישא וכו': אר"י, תחילת הכתוב הזה, היא ספק בלבי, שכתוב, ותחסרהו מעט מאלקים, איוו השואה היא זו. א"ר אבהו, בנשמתי, שהיא קדושה ודומה לו. אבל מה הגרעון שבו, שנאמר עליו ותחסרהו מעט, הוא על שהוא גוף הנלקח מן הארץ.

תרפו) ואם תאמר בדעת וכו': וא"ת שהשואה לאלקים, היא בדעת ובחכמה. זה אי אפשר, שהרי האדם רחוק הוא מן העליונים, שא"ר

תרפא) א"ר שמעון בן פזי וכו': ארשב"פ, זה הולך, כמו שאמר ר' יעקב בן אידי, דאריב"א, מה שכתוב, וכל יקר ראתה עינו, אלו נשמתיים של צדיקים, שהם יקר ותפארת לעולם ולעולמי עולמים.

תרפב) א"ר אבהו אמר וכו': אר"א אמר ר' יונתן, בא וראה מעלתו של אדם, שהבדילו הקב"ה מכל שאר הנבראים. איך הבדילו. א"ר אבהו, כל מה שכרא הקב"ה אמר לפועלים האלה, שהם השמים והארץ והמים. שהם יעשו לבדם, והוא לא נתיחד עמהם. אמר על בריות הארץ, תוצא הארץ נפש חיה וגו'. אמר למים ישרצו המים, והוא לא נתיחד עמהם.

תרפג) כשברא האדם נתיחד וכו': כשברא האדם נתיחד הקב"ה עמהם בעשיתו, ואמר נעשה אדם. ונתן בו הדרת פנים, ראייה, (דפו"י דף ט"ז טור ג')

מדרש בראשית הנעלם רטו
 אספקלריא של מעלה תחלה, ומהם יורד לאותם שאינם קרובים, ומהם יורד
 לשמים וכל צבאם, ומהם אל האדם.
 תרפז) א"ר יוסי, כסא הכבוד מקבל תחלה, וממנו למלאכים העליונים,
 ומהם לאותם שאינם כל כך עליונים וגבוהים כמותם, ומהם לשמים, ומהם אל
 האדם.
 תרפח) אבל במה נדמה לו האדם, א"ר אבהו, הנשמה, שהיא קדושה,
 ולא תכלה לעולם, על שנטלה ממנו, מכוחו ומגבורתו. ולא כמו הגוף שניטל
 מן האדמה, ויכלה וישוב עפר כשהיה.
 תרפט) א"ר יצחק אמר רב, אדם, וזווגו עמו, נבראו ביחד, הה"ד וזכר
 ונקבה בראם. ונטלה מגביו, והכינה, והביאה אל האדם. הה"ד, וינקח
 אחת מצלעותיו.
 תרצ) ר' יהושע אמר, חנה הראשונה היתה, ולקחה ממנו, והיא נקיי
 דברייתא. הה"ד וינקח אחת מצלעותיו, זו היא הראשונה שנקלח ממנו, על
 שהיא רוח מזקת. ויסגור בשר תחתנה, שהקים אחרת במקומה.
 תרצא) נרבא אמר, זו היתה בשר, והאחרת לא היתה בשר, ומאי הות.
 אמר רבי יצחק, זוהמא דארעא ושמריה.
 תרצב) א"ר תנחום, כשברא הקב"ה לאדם, נתן זוהר פניו, שמאיר בכל
 העולם. פיון שחטא, מה פתיב ביה, ופעז פניו ישנא.

מסורת זוהר (בראשית ח) ב"ב ר' צ"א. מ) (שם ב) ב"א ר' צ"ו. (קהלת ח) ת"ז ת"ע קכה. (קראשית ח) ב"א ר' צ"א. ו) (דפוסים הראשונים). ש ג"א ל"ג והכינה (קראקא). ת ג"א האחת (קראקא). א ג"א שהקיש (קראקא). ב ג"א ר' בא (מונקאטש).

מאמר **הסולם** נעשה אדם
 שא"ר אלעזר א"ר תנחום, המלאכים הקרובים מקבלים כח שפע אספקלריא של מעלה תחלה, ומהם יורד לאותם המלאכים שאינם קרובים, ומהם יורד לשמים וכל צבאם, ומהם אל האדם.
 תרפז) א"ר יוסי כסא וכו': אר"י, כסא הכבוד מקבל תחילה, וממנו למלאכים העליונים. ומהם לאותם שאינם כל כך עליונים וגבוהים כמוהם, ומהם לשמים, ומהם אל האדם.
 תרפח) אב"ל במה נדמה וכו': אבל במה נדמה האדם אל הקב"ה, א"ר אבהו, כשמה. שהיא קדושה ולא תכלה לעולם, משום שנקלחה ממנו, מכוחו ומגבורתו. ולא כמו הגוף, שנקלח מן האדמה, ויכלה וישוב עפר כשהיה.
 תרפט) א"ר יצחק אמר רב וכו': אר"י א"ר, אדם וזווגו עמו נבראו ביחד. (דפרי"ך דף ט"ז טור ג')

חלופי גרסאות ר ג"א ל"ג ולא (דפוסים הראשונים). ש ג"א ל"ג והכינה (קראקא). ת ג"א האחת (קראקא). א ג"א שהקיש (קראקא). ב ג"א ר' בא (מונקאטש).

תרצג) רבי אליעזר ורבי עקיבא הוו אולי באורחא, א"ל ר"ע, ר', אימא לי, הא דכתיב ויִאמֶר אֱלֹהִים נַעֲשֶׂה אָדָם, לְמַה לֹּא נֹאמַר וְיִהְיֶה כֵן מִיָּד, כְּשֶׁאָר כָּל הַיָּמִים, כְּשֶׁהָיָה אוֹמֵר הַקב"ה דְּבַר, מִיָּד נֹאמַר וְיִהְיֶה כֵן, וְכֵאן לֹא נֹאמַר, אֲלֹא לְאַחַר שֶׁאָמַר נַעֲשֶׂה אָדָם, כְּתִיב וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם, הָיָה לוֹ לומר וְיִהְיֶה כֵן.

תרצד) א"ל, בעקיבא, וכי זאת היתה במעשה בראשית ולא יותר, והא כתיב ויִאמֶר אֱלֹהִים יְהִי רְקִיעַ בְּתוֹךְ הַמַּיִם, וְלֹא נֹאמַר וְיִהְיֶה כֵן, אֲלֹא וַיַּעַשׂ אֱלֹהִים אֶת הַרְקִיעַ. וְכֵן יְהִי מְאֹרֹת בְּרִקְיעַ הַשָּׁמַיִם לְהַאֲרִי עַל הָאָרֶץ, הָיָה לוֹ לומר מִיָּד וְיִהְיֶה כֵן, וְכְתִיב וַיַּעַשׂ אֱלֹהִים * אֶת שְׁנֵי הַמְּאֹרֹת הַגְּדֹלִים.

תרצה) אֲלֹא אִימָא לָךְ, כָּל דְּבַר שְׁלֵא הָיָה בְּהֵם הַכַּח הָאָצוּל מְלַמְעָלָה, נֹאמַר מִיָּד וְיִהְיֶה כֵן. שֶׁהָאָרֶץ הוֹצִיָּאָה אוֹתָם בְּתַשְׁלוּם כָּל פְּעוּלָתָם, וְלֹא הוֹצִירָהּ לְהַמְתִּין לַכַּח הָעֲלִיּוֹן, לְהַשְׁלִים תַּשְׁלוּם אוֹתָהּ הַפְּעוּלָה.

תרצו) אָבֵל בְּכָל דְּבַר וְדְבַר שֶׁהוֹצִיָּאָה הָאָרֶץ, וְקִיּוּם תַּשְׁלוּם הַפְּעוּלָה לֹא הָיְתָה בָּהּ, הוֹצִירָהּ לְהַמְתִּין עַד שְׁיָבֵא הַכַּח מְלַמְעָלָה, וַיַּעֲשֶׂה יְהוָה הַקִּיּוּם וּשְׁלָמוֹת הַפְּעוּלָה.

תרצז) וְכֵן בְּכֵאן בְּאָדָם, הָאָרֶץ הוֹצִיָּאָה אוֹתוֹ. הַדְּבַר הַמְּסַפֵּיק לָהּ לַעֲשׂוֹת, הַיְצִיָּתָהּ, עַד שְׁיִתֵּן הַכַּח אוֹתוֹ שֵׁשׁ בְּיָדוֹ לְתַת, וְלַפִּיכָךְ לֹא נֹאמַר מִיָּד וְיִהְיֶה כֵן, עַד שְׁבֵא הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא וְנָתַן בּוֹ הַכַּח מְלַמְעָלָה, וַעֲשֶׂה הַקִּיּוּם.

חלופי גרסאות

ב ג"א מוסיף ר' עקיבא (קראקא). ג ג"א ל"ג ויהי כן אלא (קראקא). ד ג"א קיום (קראקא). ה ג"א ולא עמדה (קראקא).

מסורת הזהר

ט (בראשית א) לעיל אות נ צ"ט. ו (שם) לעיל אות י צ"ט. ז (שם) לעיל אות קמב צ"ר.

הסולם

נעשה אדם
להאיר על הארץ, היה לו לומר מיד ויהי כן, וכתוב, ויעש אלקים את שני המאורות הגדולים.

תרצה) אֲלֹא אִימָא לָךְ וכו': אלא אומר לך, כל דבר שלא היה בו כח האצול מלמעלה שיבא וישלים אותו, נאמר מיד, ויהי כן. שהארץ הוציאה אותם בתשלום כל פעולתם ולא הוצרכו להמתין לכח העליון, שיבא להשלים תשלום אותה הפעולה.

תרצו) אָבֵל בְּכָל דְּבַר וכו': אבל בכל דבר ודבר שהוציאה הארץ, וקיום תשלום הפעולה לא היתה בה, הוצרכה להמתין עד שיבא הכח מלמעלה, ויעשה הקיום ושלמות הפעולה. ואז לא נאמר מיד ויהי כן.

תרצז) וְכֵן בְּכֵאן בְּאָדָם וכו': וכן כאן באדם, הארץ הוציאה אותו דבר שהיתה יכולה לעשות

מאמר

שמאיר בכל העולם. כיון שחטא מה כתוב בו, ועוז פניו ישנא.

תרצג) רבי אליעזר ורבי וכו': ר"א ור' עקיבא היו הולכים בדרך. אמר לו ר' עקיבא, רבי אמור לי, זה שכתוב, ויאמר אלקים נעשה אדם. למה לא נאמר מיד, ויהי כן. כשאר כל הימים, כשהיה אומר הקב"ה דבר, מיד נאמר, ויהי כן, וכאן לא נאמר, אלא לאחר שאמר, נעשה אדם, כתוב, ויברא אלקים את האדם, היה לו לומר, ויהי כן.

תרצד) א"ל עקיבא וכו' וכו': א"ל ר' אליעזר: עקיבא, וכי זאת היתה במעשה בראשית שלא נאמר בו ויהי כן, ולא יותר. והרי כתוב, ויאמר אלקים יהי רקיע בתוך המים, ולא נאמר, ויהי כן, אלא ויעש אלקים את הרקיע. וכן, יהי מארת ברקיע השמים (דפו"י דף ט"ז טור ג' * טור ד')

מדרש בראשית הנעלם ריז
 (תרצח) אָמַר לוֹ ר"ע, רַבִּי, מָה רָאָה הַקַּב"ה שְׁלֹא עָשָׂה אֶת הָאָדָם אֶלָּא
 בְּשֵׁשִׁי, א"ל, שְׁלֹא יִהְיֶה פֶתַח חוֹן פֶּה לְאָדָם לומר, שֶׁהוּא יוֹסִיעַ בְּשׁוֹם דְּבַר מִכָּל
 מַה שְׁנִכְרָא.

(תרצט) אָזְלוּ, עַד דִּהְווּ אֲזִילִי, קָם רַבִּי אֱלִיעֶזֶר, וְגַחֲזִין יְרֵאשִׁיָּה, וְשׁוּגֵי יְדוּי
 עַל פּוּמְיָה, וּבְכִי. א"ל ר"ע, רַבִּי, לְמָה אַתָּה בְּכִי. אָמַר לִיה, עַל דָּא דְשִׁאִלְתָּא.
 חִזְרוּ חַזִּית, וּקְשִׁיא מְלָה.

(תש) עֲקִיבָא עֲקִיבָא, מֵאן יִזְכִּי לְהָאֵי אוֹרְכָא דְגְלוּתָא דְאַתְמָשְׁף, דְהָא לָא
 יְקוּם ב"נ, דְעֵתִיד לִימְטִי לְעֻנְיִי שְׁמַיָּא, עַד יוֹמָא שְׁתִּיתָאָה. ׀ דְהוּא בְּשִׁית אֶלְף
 שְׁנִין, וְלָא בְּאַשְׁלָמוּתִיָּה, בְּרַ בְּתַקוּף תְּשׁוּבָה, דְהָא שׁוּלְטָנָא דְב"נ הָהִיא לִיתִיָּה
 אֶלָּא ׀ בְּשִׁיתָאָה.

(תשא) וּבְשִׁבְעָאָה, יִשְׁתָּאֵר שְׁמָטָה בְּעֶלְמָא, חֲרוּב. וּבְתַמְנַיָּאָה, יִתְחַדֵּשׁ עֶלְמָא
 כְּמִלְקַדְמִין, וִיְהִי מַה דִּיהָא. ע"ד ׀ וְהִיָּה הַנֶּשְׂאָר בְּצִיּוֹן וְהַנּוֹתָר בִּירוּשָׁלַיִם קְדוּשׁ
 יֵאמָר לוֹ. וּבְגִינְהוֹן נְאָמַר, ׀ יְהִי כְבוֹד ה' לְעוֹלָם יִשְׁמַח ה' בְּמַעֲשָׂיו.

(תשב) ׀ אֵלָּה תּוֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם וּגו'. ׀ רַבָּא בְּשֵׁם ר' בְּרַכְיָה אָמַר, בָּא
 הַכְּתוּב לְהוֹרוֹת, כִּי לְאַחַר שְׁסָפֵר כָּל הַתּוֹלְדוֹת שֶׁהוֹצִיאוּ הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ, שְׁלֹא
 תֵאמַר בְּשֵׁשֶׁה יָמִים נִבְרָאוּ כָּלֵם, בְּרִיָּה זוֹ בְּיוֹם פְּלוּנִי, וּבְרִיָּה זוֹ בְּיוֹם פְּלוּנִי,
 אֶלָּא כָּל הַתּוֹלְדוֹת שֶׁנִּתְּהוּוּ מִן הַשָּׁמַיִם וּמִן הָאָרֶץ, אֵימְתִי הוּוּ. תַּדַּע לָךְ אֵימְתִי.

חלופי גרסאות

ו ג"א סינע (קראקא). ז ג"א רישיה (קראקא). ח ג"א דהא
 (קראקא). ט ג"א בשתיחאי וכן בכל העמוד כתוב י' במקום
 ה' (קראקא). ט ג"א ר' בא (מונקאטש).

מסורת הוזהר

(ז (ישעיה ד) לך קלח צ"ב. ק) (תהלים קד) וירא מד
 צד. ו) (בראשית ב) לעיל אות קמ צ"פ.

הסולם

נעשה אדם

להגיע לענני השמים, לפני יום הששי. שז"ס
 שאדם נברא ביום הששי, שהוא בששת אלפים
 שנה, דהיינו באלף הששי, ולא במילואו אלא
 בהמשכו של אלף הששי. חוץ אם יתחזקו
 בתשובה, כי ממשלת האדם אינה אלא בששי.
 שה"ס יסוד. כי ששת הימים הם חג"ת נה"י.
 ויום הששי הוא יסוד. וכן ששת אלפי שני.
 הם חג"ת נה"י, ואלף הששי הוא יסוד.

(תשא) וּבְשִׁבְעָאָה יִשְׁתָּאֵר שְׁמִיטָה
 וכו': ובאלף השביעי, ישאר העולם שמיטה,
 וחורוב, ובאלף השמיני, יתחדש העולם כמקודם,
 ויהיה מה שיהיה, על דרך, והיה הנשאר בציון
 והנוותר בירושלים קדוש יאמר לו. ובשכילם
 נאמר, יהי כבוד ד' לעולם ישמח ה' במעשיו.

(תשב) אֵלָּה תּוֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם וּגו': רבא
 בשם ר' ברכיה אמר, הכתוב בא להורות,
 כי אחר שסיפר כל התולדות שהוציאו שמים
 וארץ, שאל, תאמר בכשה ימים נבראו כולם,

מאמר

לעשות, ועמדה, עד שיתן הכח, אותו שיש
 בידו לתת, ולפיכך לא נאמר מיד, ויהי כן,
 עד שבא הקב"ה, ונתן בו הכח מלמעלה, ועשה
 הקיום. ואז נאמר ויברא וגו'.

(תרצח) אָמַר לוֹ ר"ע וכו': אמר לו ר'
 עקיבא: רבי, מה ראה הקב"ה, שלא עשה
 את האדם אלא בששי. א"ל, שלא יהיה פתחון
 פה לאדם לומר, שהוא עזר באיזה דבר בכל
 מה שנכרא.

(תרצט) אֲזִילוּ עַד דְהוּוּ וכו': הלכו. בעוד
 שהיו הולכים, קם ר' אליעזר והשפיל ראשו,
 ונתן ידיו על פיו, ובכה. אמר לו ר' עקיבא:
 רבי, למה אתה בוכה. אמר לו, על זה ששאלת
 למה נברא אדם בששי, ראיתי חזיון והדבר
 מעיק לי.

(תש) עֲקִיבָא עֲקִיבָא מֵאן וכו': עקיבא
 עקיבא, מי יזכה לאריכות הגלות הזו, שנמשכת.
 כי לא יקום אדם, דהיינו המשיח. שעתיד

ביום עשות ה' אלהים ארץ ושמים. פלומר, באותו היום ממש, היו בהם כל התולדות, שנתהוו מן השמים ומן הארץ, דכתיב ביום עשות ה' אלהים ארץ ושמים.

תשג) רבי ייסא אמר, והא כתיב ^ט זה ספר תולדות אדם ביום ברא אלהים אדם, אם כן באותו היום ממש היו כל התולדות.

תשד) א"ר ברכיה, כף הוא, באותו היום נתהוו, שהראהו הקב"ה באותו היום, כל תולדותיו, והעבירם לפניו הנשמות בדיוקניהון, והיה אומר, זה פלוני, וזה פלוני. זה חכם הדור, וזה דיין הדור, וכן כל הדורות ומנהיגיהן.

תשה) ר' יצחק בשם ר' חייא אמר, מה כתיב למעלה מן הענין. ^ט ויכלו השמים והארץ וכל צבאם. לאחר שאמר ^א ויבא אלהים את כל אשר עשה והנה טוב מאד. מהו את כל אשר עשה. את כל לרבות ענין המלאכים, שהם טוב מאד. ובכל הנבראים לא נאמר אלא כי טוב בלבד, ובכאן כי טוב מאד. מלמד שהמלאכים נבראו ונאמר עליהם כי טוב מאד.

תשו) וא"ר יצחק למה עוד הוסיף קרא ואמר ויכלו. א"ר ברכיה, לשון פסוק הוא. וכל צבאם בכלל, הם המלאכים הנקראים צבא השמים. הה"ד, וכל צבא השמים עומד עליו. וכשגמר המלאכה, נכספה ^ט וכלתה לכל ירואייה.

מסורת הזהר

ש) שם ה) ב"א שמר צ"א. ת) שם ב) הקסה"ז אות פב. א) שם א) הקסה"ז אות רמו ת"ז הכ"ב טו: תמ"ז פג. תק"ח קיב ט"ג שלי"ט קכא ט"ב ש"ח. ב) (מ"א כב) לעיל אות תקצ"ג צ"ה.

חלופי גרסאות

י ג"א ל"ג כי (מונקאטש). כ ג"א והנה (מונקאטש). ל ה"ג בדפוס מונקאטש ג"א ל"ג למה (דפוסים הראשונים). מ ג"א כל (קראקא) ג"א כלה (וויניציא). נ ג"א רואיהם (קראקא).

מאמר

בריה זו ביום פלוני ובריה זו ביום פלוני, אלא כל התולדות שנתהוו מן השמים ומן הארץ מתי היו, תדע לך מתי, שהוא ביום עשות ה' אלקים ארץ ושמים. כלומר באותו היום ממש שנעשו שמים וארץ מיד היו בהם כל התולדות שנתהוו מן השמים והארץ, שכתוב, ביום עשות ה' אלקים ארץ ושמים. פירוש. שהשמים והארץ וכל תולדותיהם כולם יצאו ונתהוו ברגע אחד, דהיינו עם מחשבתו ית' שחשב שיתהוו, אלא שיצאו ונגלו כל אחד ביומו.

תשג) רבי ייסא אמר וכו': ר"י אמר והרי כתוב, זה ספר תולדות אדם ביום ברא אלקים אדם, אם כן תאמר גם כאן, שבאותו יום ממש שנברא האדם נתהוו כל התולדות שלו. כנ"ל אצל שמים וארץ.

תשד) אמר ר' ברכיה וכו': אר"כ, כן הוא. באותו היום שנברא האדם, נתהוו כל תולדותיו עמו, שהראהו הקב"ה באותו היום

(דפ"ר דף ט"ז טור ד')

הסולם

נעשה אדם

כל תולדותיו, והעביר הנשמות לפניו בצורתן, והיה אומר, זה פלוני וזה פלוני, זה חכם הדור, וזה דיין הדור, וכן כל הדורות ומנהיגיהם.

תשה) ר' יצחק בשם וכו': ר"י בשם ר' חייא אמר, מה כתוב למעלה מן הענין, ויכלו השמים והארץ וכל צבאם, לאחר שאמר, וירא אלקים את כל אשר עשה והנה טוב מאד. מהו את כל אשר עשה. את כל, בא לרבות ענין המלאכים, שהם טוב מאד. בכל הנבראים לא נאמר אלא כי טוב בלבד, וכאן כי טוב מאד. מלמד, שנבראו המלאכים, ועליהם נאמר כי טוב מאד.

תשו) וא"ר יצחק למה וכו': ואר"י, למה עוד הוסיף הכתוב, ואמר, ויכלו. אחר שכבר כתוב, את כל אשר עשה וגו'. א"ר ברכיה לשון חמדה הוא מלשון כלתה אליך נפשי. וכל צבאם, בכלל, הם המלאכים הנקראים צבא השמים. ז"ש, וכל צבא השמים עומד עליו. וכשגמר המלאכה, נכספה וכלתה לכל רואיה.

מדרש בראשית הנעלם ריט
 תשז) א"ר נחמן, ויכלו: פלו ממעשה, פלו ממחשבה. ועשה הקב"ה ליום
 השבת דוגמת עולם הבא. שעתידי הקב"ה לשבות בשביעי, מאי בשביעי. באף
 השביעי.

תשח) * ויאמר רב נחמן, נפש יתירה נתוספת באדם ביום השבת.
 אמר ׀ ליה רבי, מאי נפש יתירה זו, א"ל, רוח הקדש ששורה עליו, ומכתיר
 לאדם בכתר קדוש, בכתרי המלאכים. והוא מאותו רוח, שעתידי לשרות על
 הצדיקים לעתיד לבא. וע"כ חייב אדם לכבד את יום השבת, על האי אושפיזא
 קדישא דשריא עמיה.

תשט) וא"ר נחמן, רוחא דא איך ׀ אתקרי. מכובד אתקרי. קדוש אתקרי.
 הה"ד, ׀ וקראת לשבת עונג פמשמעו, ׀ לקדוש ה' מכבד, היא תוספת הרוח
 הנקרא קדוש ה', ׀ הנקרא מכובד.

תשי) א"ר יצחק, פשפיימו המלאכות בלם, ׀ ברכם הקב"ה, ׀ והכינם בעולם,
 וצוה לכל אחד ואחד שלא ישנה הכנתו, מאותו הענין ׀ שעשאהו. ושכל אחד ואחד
 יוציא תולדתו, הראוי לו, מכאן ולעולם. הה"ד ׀ אשר ברא אלהים לעשות.
 מאי לעשות. להוליד ולהוציא כל דבר פמותו. רבי יהודה אומר, ׀ זה גוף ׀ השדים,
 שלא נגמרה מלאכתם.

תשיא) רבי יוסי בר נחמן אומר, פיון שוננס שבת, פל הדברים שנובראו
 במעשה בראשית, שבתו ושקטו, פל אחד לפי פרייתו. דתנינן, אותן האומנין

חלופי גרסאות

ג) (ישעיה נח) הקסה"ז אות פ. ד) (בראשית ב) ב"א קיט
 ז"ג. פ) נ"א יתקרי קדוש היך יתקרי מכובד הה"ד (קראקא).
 צ) נ"א ולקדוש (קראקא). ק) נ"א מוסיף הוא הנקרא (קראקא). ר) נ"א בראם (קראקא). נ"א ראם (ווינציא בשם נ"א).
 ׀ ששעשו (קראקא). ׀ נ"א השדים (דפוסים הראשונים).

מסורת הוזהר

הסולם

נעשה אדם

מאמר

ומשיב הוא נקרא מכובד, הוא נקרא קדוש.
 ז"ש, וקראת לשבת עונג. כפשוטו. לקדוש ה'
 מכובד. היא תוספת הרוח הנקרא קדוש ה'.
 הנקרא מכובד.
 תשי) א"ר יצחק כשפיימו וכו': אר"י,
 כשגמרו המלאכות כולם, ברכם הקב"ה, והכינם
 בעולם, וצוה לכל אחד ואחד שלא ישנה הכנתו
 מאותו הענין שעשהו, ושכל אחד ואחד יוציא
 תולדתו הראויה לו, מכאן ולעולם. ז"ש, אשר
 ברא אלקים לעשות. מהו לעשות. היינו שכל
 דבר יוליד ויוציא כמוהו. ר' יהודה אומר
 לעשות, טובב על גוף השדים שלא נגמרה
 מלאכתם עד שקדש השבת. (כ"ל בהקסה"ז
 אות רמ"ח).
 תשיא) ר' יוסי בר נחמן וכו': ריב"ז
 אומר, כיון שוננס השבת, כל הדברים שנובראו
 במעשה

תשז) א"ר נחמן ויכולו וכו': א"ר
 נחמן, ויכולו, פירושו, כלו ממעשה כלו
 ממחשבה. ועשה הקב"ה את יום השבת דמיון
 לעולם הבא, שעתידי הקב"ה לשבות בשביעי.
 מהו בשביעי, היינו באלף השביעי. שאז העולם
 חרב. (כ"ל אות תש"א).
 תשח) ואמר רב נחמן וכו': ואר"י,
 נפש יתירה נתוספת באדם ביום השבת. אמר
 ליה רבי, מה היא נפש יתרה זו. א"ל היא
 רוח הקדש ששורה עליו, ומכתיר את האדם
 בכתר קדוש, בכתרי המלאכים, והוא מאותו
 הרוח, שעתידי לשרות על הצדיקים לעתיד
 לבוא, וע"כ חייב אדם לכבד את יום השבת,
 בשביל האורח הקדוש הזה ששורה עמו.
 תשט) וא"ר נחמן רוחא וכו': ואר"י
 תוספת רוח הזה של שבת, איך הוא נקרא.
 (דפו"י דף ט"ז טור ד' * דף י"ז טור א')

רכ מדרש בראשית הנעלם
שְׁהִיּוּ מוֹצִיאִין תּוֹלְדוֹתֵם בְּכָל יוֹם וַיּוֹם, שְׁקִטוּ וְנָחוּ, וְנָאוּ פִי כָלֶם שְׁלָמִים,
וְכָל תּוֹלְדוֹתֵם עִמָּהֶם, בְּקִיּוֹם אִי וּמַעֲשֶׂה.

תשיב) הה"ד, אֵלֶּה תּוֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ בְּהִבְרָאָם. אָמַר רַב נַחֲמָן,
בְּאֵדָם הַמְּשַׁבַּח וְאוֹמֵר, אֱלוֹהִים הֵם הַדְּבָרִים שְׁאִין כְּמוֹתֵם. בְּהִבְרָאָם, ר' יִצְחָק אָמַר,
בְּה"א בְּרָאָם. ר' יְהוּדָה אוֹמֵר בְּהִבְרָאָם, מִמָּשׁ בְּדַמּוּתָם וּבְשִׁלְיֻמוֹתָם.

תשיג) וְרַב נַחֲמָן אָמַר, אֵל תִּקְרִי בְּהִבְרָאָם, אֵלֶּה בְּאִבְרָהָם. שְׁקִבֵּל תּוֹרַתוֹ
וּבְרִיתוֹ אֲשֶׁר שָׁם בּוֹ. וְאֵלֶּמְלֵא אֲבָרָהֶם, שְׁקִבֵּל תּוֹרַתוֹ וּבְרִיתוֹ שֶׁל הַקַּב"ה, לֹא
נִתְקַיְּמוּ שְׁמַיִם וָאָרֶץ, שְׁנֵאֲמַר, אִם לֹא בְרִיתִי יוֹמָם וְלַיְלָה חֲקוֹת שְׁמַיִם וָאָרֶץ
לֹא שְׁמַתִּי.

תשיד) וְאֵל תִּתְמָה עַל זֶה, דְּהָא תַּנּוּן גְּבִיתִיב, אִי הָרִים הַגְּבוּהִים לִיעֲלִים
סְלָעִים מַחֲסֵה לְשַׁפְּנִים. אִם הָרִים הַגְּבוּהִים, נִבְרְאוּ בְּעוֹלָם לִיעֲלִים. וְהַסְּלָעִים
לֹא נִבְרְאוּ, אֵלֶּה לְשַׁפְּנִים. וְאֵל תִּתְמָה לְהִיּוֹת הָעוֹלָם נִבְרָא בְּשִׁבִיל אֲבָרָהֶם,
שְׁקִיּוֹם כָּל הַתּוֹרָה, וְכָל מָה שְׁנִצְטָוָה מֵהַקַּב"ה. רַבִּי יִצְחָק אָמַר בְּשֵׁם רַבִּי
יְהוּדָה, בְּה' בְּרָאָם, הַה"ד אִי פִי שְׁמִי בְּקִרְבּוֹ.

תשטו) עוֹד א"ר יִצְחָק בְּשֵׁם רַבִּי יְהוּדָה, לֹא נִתְיַחַד שְׁמוֹ שֶׁל הַקַּב"ה בְּכָל
הַנִּבְרָאִים, זוּלַתִּי בְּאֵלֶּה, דְּכִתִּיב אִי בְּיוֹם עֲשׂוֹת ה' אֱלֹהִים אָרֶץ וְשָׁמַיִם בְּדִקְדָּאָמְרוּ.
וְלֹא נִזְכְּרוּ חֵיוֹת וּבְהֵמוֹת, וְלֹא שׁוֹם נִבְרָא מֵאוֹתָם שֶׁהֵם נִפְסְדִים וְכָלִים, אֵלֶּה
עַל אוֹתָם שֶׁהֵם קִיּוּמִים לְעוֹלָם, הַזְּכִיר הַשְּׁמוֹתָיו.

חלופי גרסאות

א ג"א ובמעשה (דפוסים הראשונים). ב ג"א בכחותם
(וינציא). ג ג"א ל"ג כתיב (קראקא). ד ג"א ואל (דפוסים
הראשונים). ה ג"א שמו (קראקא).

מסורת הזהר

ה (בראשית ב) לעיל אות קמ צ"פ. ו (ירמיה לג) ב"א
קצנ צ"ג. ז (תהלים קד). ח (שמות כג) כי תצא לו
צ"ר. ט (בראשית ב) הקסתי אות מח ז"ח כו ט"א
שכ"ז תקי"ח קב ט"ב של"ז ב"א רב צ"ב.

הסולם

נעשה אדם

שקבל תורתו ובריתו של הקב"ה, לא נתקיימו
שמים וארץ, שנאמר, אם לא בריתי יומם
ולילה חוקות שמים וארץ לא שמתִי.

תשיד) ואל תתמה על זה וכו': ואל
תתמה על זה, כי למדנו, כתוב, הרים הגבוהים
ליעלים סלעים מחסה לשפנים. אם הרים
הגבוהים נבראו בעולם ליעלים, והסלעים לא
נבראו אלא לשפנים, אל תתמה, שיהיה נברא
העולם בשביל אברהם, שקיים כל התורה וכל
מה שנצטוו מהקב"ה, ר' יצחק אמר בשם
ר' יהודה, בה' אחרונה של השם. הו"ה בראם.
ז"ש, כי שמי בקרבך.

תשטו) עוֹד א"ר יִצְחָק וכו': עוֹד א"ר
יִצְחָק בְּשֵׁם ר' יְהוּדָה, לֹא נִתְיַחַד שְׁמוֹ שֶׁל הַקַּב"ה
כָּל הַנִּבְרָאִים זוּלַתִּי בְּאֵלֶּה שְׁכַתוֹב, בְּיוֹם
עֲשׂוֹת

מאמר

במעשה בראשית שבתו ושקטו, כל אחד לפי
בריאתו. שלמדנו, אותם האומנים, שהיו
מוציאים תולדות שלהם בכל יום ויום מששת
ימי בראשית, שקטו ונחו ביום השבת, וראו
כי כולם שלמים וכל תולדותם עמהם בקיום
ומעשה.

תשיב) הה"ר אלה תולדות וכו': ז"ש,
אלה תולדות השמים והארץ בהבראם. אמר
רב נחמן, כאדם המשבח ואומר, אלו הם
הדברים שאין כמותם. בהבראם, ר' יצחק אמר
שפירושו, בה' בראם. ר' יהודה אמר, בהבראם
פירושו, בדמותם ובשלמותם ממש.

תשיג) ורב נחמן אמר וכו': ור"ג אמר,
אל תקרי בהבראם, אלא באברהם, שקבל
תורתו ובריתו אשר שם בו, ואלמלא אברהם
(דפ"י דף י"ז טו א')

מדרש בראשית הנעלם רכא
 תשטז) ירב אמר, יום שנקספו קמי קב"ה בריית שמים וארץ וראה
 השבת שהיא מנוחה וקדושה, הכינו לדורות.
 תש"ז) ותאנא, אין לך בכל שבת ושבת, שאין הקב"ה הולך לחול עם
 הצדיקים בג"ע. וניזונין מההוא זיוא דאספקלריא המאירה. הה"ד, עד שיפוח
 היום, זה יום השבת. אלך לי אל הר המור ואל גבעת הלבונה, זה העוה"ב.
 תשיח) ואמר רב הונא, אל תתמה על זה, ומה בעוה"ז נותן הקב"ה רוח
 קדוש לכל אהד ואהד ביום השבת, ומכתירן בו. הצדיקים שישנם בעוה"ב,
 אינו דין להכתיר להם ביום השבת בכתר.
 תשיט) ת"ח, אמר רב הונא, אפילו הרשעים שבגיהנם, מוכתירין הם ביום
 השבת, ושוקטין ונוחין. דאמר רב הונא, אין לך רשע מישראל שאין לו מעשים
 טובים, דמעלייא להו לעלמא דאתי. ואימתי מעלייא להו. ביום השבת. להיות פלם
 מוכתרים בכתר שבת.
 תשכ) א"ר יוסי, וכי הרשעים שחללו שבת בפרהסיא, יש להם * מעלה
 בכתר שבת. א"ל, אין. דהא תנן, ויהי ביום הששי לקטו לחם משנה ללך
 נדונים הרשעים ביום הששי משנה, להרויח להם ביום השבת.
 תשכא) כי יום שבת נקרא שלם, ולא נגרע. לפיכך אינו נגרע מהטוב

מסורת הזהר
 חלופי גרסאות
 (1) ג"א מוסיף רב הונא (דפוסים הראשונים). I ג"א ל"ג
 יום (קראקא). II ג"א ל"ג מעלה (קראקא). III ג"א כן
 (דפוסים הראשונים).
 (1) שיר ד) ורא קמט אות תצד שמות צג אות רצב
 משפטים קעד אות תקלא האזינו פג אות קפ. כ) (שמות
 טז) ויהי רמ צ"ג.

מאמר הסולם נעשה אדם
 עשות ה' אלקים ארץ ושמים. כמו שאמרנו,
 (לעיל אות תש"ב) שלא נזכרו חיות ובהמות,
 ולא שום נברא מאותם שהם נפסדים וכלים,
 אלא על אותם שהם קיימים לעולם הזכיר
 שמותיו, שהם שמים וארץ.
 תשטז) רב אמר יום וכו': רב אמר
 ביום עשות ה' אלקים ארץ ושמים, היינו יום
 שנחמדו לפני הקב"ה בריאת שמים וארץ,
 שהוא יום השבת שנאמר בו ויכלו שהוא לשון
 חזמה (כנ"ל אות תש"ז) וראה השבת, שהיא
 מנוחה וקדושה, הכינו לדורות.
 תש"ז) ותאנא אין לך וכו': ולמדנו, אין
 לך בכל שבת ושבת, שאין הקב"ה הולך
 לעשות מחול עם הצדיקים בגן עדן. ונזונין
 מזיו המראה המאירה. ז"ש, עד שיפוח היום,
 זה יום השבת. אלך לי אל הר המור ואל
 גבעת הלבונה, זהו עולם הבא.
 תשיח) ואמר רב הונא וכו': ואר"ה,
 אל תתמה על זה, ומה בעוה"ז נותן הקב"ה
 (דפוסים הראשונים) טור א' * טור ב)

רכב מדרש בראשית הנעלם
וההנאה שבו, בין לצדיקים בין לרשעים. ולהורות שלא לחנם אמרה תורה,
ושמרתם את השבת. והזהירה על יום השבת, יותר מכל התורה כולה. ותאנא,
כל המקיים את השבת, כאלו מקיים את כל התורה.

תשכב) אמר רב יהודה אמר רב, לא ישב הקב"ה על פסא כבודו, עד
שפא שבת, ונתעלה וישב על כסאו. א"ל ר' יוסי, והא קודם שנברא העולם
ישב ה' כהוה ויהיה. א"ר יהודה, אי משמע לן דעל פסא כבודו ממש הוא, לא.
תשכג) אלא הכי תנינן, עד שלא נברא העולם, לא היה מי שיקלס
להקב"ה, ויכיר אותו. בין שברא עולמו, ברא המלאכים, וחיות הקדש, השמים,
וכל צבאם, וברא את האדם, וכלם מוכנים לשבח ליוצרם ולפארו. ועדיין לא
היה פאר ושבח לפניו, עד שנכנס שבת, ושקטו כלם, ופצחו רנה ושבתה,
העליונים והתחתונים, ואז ישב על פסא כבודו. כלומר, אזי היה מי שיכיר
את כבודו, וישבח לכבודו.

תשכד) וא"ר יהודה, אין לך שבח וקלוס לפני הקב"ה, כמו שבחו של שבת,
העליונים והתחתונים כלם משבחין לו כאחד, ואפילו יומו של השבת ממש,
משבח לו, הדא הוא דכתיב מןמור שיר ליום השבת.

מאמר וייצר ה' אלקים

תשכה) וייצר ה' אלקים, ר' תנחום פתח, כה אמר האל ה' בורא השמים
ונוטיהם וגו'. כשברא הקב"ה את עולמו, ברא אותם מאין, והוציאם אל הפועל,

מסורת זוהר (תהלים צב) ב"ב קצו צ"א. (ז) (בראשית ב) ב"א וז
צ"א. (י) (ישעיה מב) ויגש ד צ"ג ז"ח יז ט"ג שמ"ד.
חלופי גרסאות י נ"א הכי הוא (קראקא). כ נ"א ל"ג הוה (דפוסים
הראשונים) ל נ"א בוראו (וויניציא).

מאמר הסולם נעשה אדם
לרשעים, ולהורות שלא לחנם אמרה תורה,
ושמרתם את השבת, והזהירה על יום השבת,
יותר מעל כל התורה כולה. ולמדנו, כל המקיים
את השבת, כאלו מקיים את כל התורה.
תשכב) א"ר יהודה אמר רב וכו':
ארי"א א"ר, לא ישב הקב"ה על כסא כבודו,
עד שבאה השבת ונתעלה וישב על כסאו. א"ל
ר' יוסי, והרי קודם שנברא העולם ישב היה
הוה ויהיה. א"ר יהודה, אם משמע לנו שעל
כסא כבודו ממש ישב, אינו כן.

תשכג) אלא הכי תנינן וכו': אלא כך
למדנו, מטרם שנברא העולם לא היה מי
שיקלס להקב"ה ויכיר אותו. כיון שברא עולמו,
ברא המלאכים וחיות הקדש, השמים וכל
צבאם, וברא את האדם, וכולם מוכנים לשבח
מאמר וייצר ה' אלקים תשכה) וייצר ה' וגו': ר' תנחום פתח,
כה אמר האל ה' בורא שמים ונוטיהם וגו'.
כשברא הקב"ה את עולמו ברא אותם מאין
והוציאם אל הפועל, ועשה מהם ממשות. ובכל
מקום (דפו"י דף י"ז טור ב')

מדרש בראשית הנעלם רכג
ועשה מהם ממשות. ובכל מקום ׀ אתה מוצא בורא, על דבר שבראו מאין,
והוציאו לפועל.

תשכו) אמר רב חסדא, וכי השמים מאין נבראו, והלא מאותו האור של
מעלה נבראו. א"ר תנחום, כך הוא, אלא גוף השמים מאין היה, וצורתם מדבר
ממשות. וכן הוא האדם.

תשכו) ותמצא בשמים בריאה, ואחר כך עשיה. בריאה בורא השמים,
כלומר מאין. עשיה, לעושה השמים, מדבר ממשות, ומהאור של מעלה. וא"ר
תנחום, עשיה הוא תקון הדבר בגודל ומעלה מממות שיהיה. כמא דאת אמר,
׀ ויעש דוד שם.

תשכח) א"ר ׀ חנילאי, פסוקא דא לא אתא אלא להדרש. וייצר בשני יודין,
וכל השאר את מוצא ביד א'. אלא כל מה שברא הקב"ה בעולמו, לא ברא
במעלה בבניה, אלא האדם לבדו. שנתן בו כח מן העליונים, לדעת ולהכיר
ולהבדיל בין הטוב ובין הרע, והוא מעוטר בכבוד והדר, כד"א ׀ וכבוד והדר
תעטרהו, והוא מושל על כל מעשה ידיו, הה"ד ׀ תמשיליהו במעשי ידיו, ואחר
כל השבח הנה כשהוא זוכר שהוא עפר וישוב אל העפר, הכל נעשה הכל
לפניו, ואומר ווי. א"ר יוחנן, פלג התיבה, וי יצר ה' אלהים את האדם עפר
מן האדמה, ׀ וישוב אל העפר כמות שיהיה.

חלופי גרסאות

נ נ"א את (דפוסים הראשונים). נ נ"א מאותו האור (דפוסים
הראשונים). נ נ"א חכילאי (דפוסים הראשונים).

מסורת הורה

(ס) (ש"ב ח) וירא קל צ"י. (ע) (תהלים ח) לעיל אות
תרפד צ"י. (ג) (שם) לעיל אות תרפג צ"ט. (ז) (בראשית
ב) לעיל אות תשכה צ"מ.

הסולם

מאמר

וויצר ה' אלקים
לעושה השמים נאמר על הצורה, שהיא השלמות
והמעלה.

מקום אתה מוצא את המלה בורא, על דבר
שבראו יש מאין, והוציאו לפועל.

תשכח) א"ר חנילאי פסוקא וכו':
אר"ח, פסוק זה אינו בא אלא להדרש. שנאמר
וויצר, עם שני יודין, וכל שאר, ויצר, אתה
מוצא ב" אחת. אלא כל מה שברא הקב"ה
בעולמו, לא ברא במעלה בבניה, אלא האדם
לבדו, שנתן בו כח מן העליונים לדעת
ולהכיר ולהבדיל בין הטוב ובין הרע, והוא
מעוטר בכבוד והדר, כמש"א, וכבוד והדר
תעטרהו, והוא מושל על כל מעשה ידיו,
ז"ש, תמשיליהו במעשי ידיו. ואחר כל השבח
הזה, כשהוא זוכר שהוא עפר וישוב אל העפר,
נעשה הכל הכל לפניו, ואומר ווי. והיינו,
וויצר, שהוא אותיות, ווי שיצר, את האדם.
כי א"ר יוחנן חלוק המלה וי יצר ה' אלקים
את האדם עפר מן האדמה. וישוב אל העפר
כמות שהיה.

תשכו) א"ר חסדא וכי וכו': אר"ח,
וכי השמים מאין נבראו, והלא מאותו האור
של מעלה נבראו. א"ר תנחום כך הוא. אלא
גוף השמים היה מאין, והצורה שלהם היה
מדבר ממשות. דהיינו מאור של מעלה. וכן
הוא האדם.

תשכו) ותמצא בשמים בריאה וכו':
ותמצא בשמים, לשון בריאה, ואח"כ עשיה.
בריאה, שכתוב, בורא השמים, כלומר יש
מאין, שהוא גוף השמים. עשיה, שכתוב,
לעושה השמים, דהיינו מדבר ממשות, מהאור
של מעלה שהוא צורת השמים. וא"ר תנחום,
עשיה, פירושו, תקון הרב, בגודל ובמעלה
יתר משהיה. כמו שאתה אומר, ויעש דוד
שם, לפיכך בורא השמים נאמר על הגוף.

תשכט) ד"א וייצר י"י אלהים את האדם עפר מן האדמה. א"ר שלום, יצרו בשני יצרים, ביצר טוב וביצר הרע. משא"כ בשאר הבריות. כדי לנסות בו את האדם ויהיה פתחון פה לצדיקים, ולא יהיה פתחון פה לרשעים.

תשל) א"ר ע אבא, מפני מה פתיב ה', ואח"כ אלהים. אלא השם שהוה שמו ממש, שם הקיום. נאמר על הנשמה, שהיא באדם קימת. אלהים, שהוה שם משותף, נאמר על הגוף, שיש בו שותפות.

תשלא) * א"ר אבהו, שם הקיום, גזיר ושלטא, פהדין טריפין שקיפין דרגלין. ולא אוזיפין לאחורן. ובגיני כה, לא אדפר בעוכדי דבראשית, אלא חד את משמוי, והוה כמאן דאמר בה"א בראם.

תשלב) ותנינן בספרא דחכמתא רבה דשלמה, שמא דשמיטה, מטול שזיפא, קרעוי דמלכא, קושטיא דאטיל ביה בחותמא ועירתא, למשלטא תחותוי, שנאמר ^ה מי כמוכה באלים ה'.

מסורת הזהר

(ק) (שמות טו) בשלח צא צ"ח.

חלופי גרסאות

ע נ"א בא (קראקא). פ נ"א היקום (רפוסים הראשונים).
צ נ"א אתא (רפוסים הראשונים). ק נ"א קרעני (קראקא).

הסולם

מאמר

הה' דהבראם, היא שנקראת בשם שמיטה, משא, שזופת שמש, קרעיו של המלך, ממשלה שהניח בה חותם קטן לשלוט תחתיו. שנאמר מי כמכה באלים ה'. מטול פירושו משא, כי למשא מתרגם למטול (ש"ב ט"ו ל"ג) שזיפא, הוא מלשון שזופתני השמש (שיר השירים א') קושטיא פירושו ממשלה לפי הענין. פירושו. שמבאר סוד ה' ועירא דבהבראם,

שבה נברא העולם. והולך וחושב הדינין שבה בסוד מצב הא', שהיתה חכמה בלי חסדים (כנ"ל בפלפול"ס אות פ"ח) ומשמיענו שעיקר המלכות הוא בחינת מצב הא' שבה, ואע"פ שכולה דינים. כי מצב הב' שבה, אין לה אז מעצמה כלום, ואין לה אלא מה שז"א נתן לה. ולפיכך מבאר בחינת ה' דבהבראם, בצורת הדינין שבמלכות בעת מצבה הא'.

ו"ש, שמא דשמיטה, שה' דבהבראם היא המלכות בבחינת שמיטה, שאין בה זריעה וקצירה, ואינה נותנת פירות. שזה הוא בבחינת מצב הא'. מטול, ואז נקראת משא, שהדינים שבה קשה לסכלם כמשא כבד. שזיפא, ועל מצב הזה נאמר אל תראוני שאני שחרחרת שזופתני השמש, והיא שזופת שמש. קרעוי דמלכא, שאז היא נקראת מו"א, והיא דבקה בקו שמאל דבינה. קושטיא דאטיל ביה בחותמא ועירתא, שהיא ממשלה שבה חותם קטן

תשכט) ד"א וייצר ה' אלקים וכו': פירוש אחר. וייצר ה' אלקים את האדם עפר מן האדמה. א"ר שלום, יצרו בבי יצרים, ביצר טוב וביצר הרע מה שאין כן בשאר הבריות. והוא כרי לנסות בו את האדם, ויהיה פתחון פה לצדיקים, שמשליטים יצר הטוב על יצר הרע. ולא יהיה פתחון פה לרשעים, שנמשכים אחר יצר הרע.

תשל) א"ר אבא מפני וכו': אר"א, מפני מה כתוב, הויה, ואח"כ אלקים. דהיינו וייצר הויה אלקים. ומשיב, אלא, השם הויה, שהוא שמו ממש, שם הקיום, נאמר על הנשמה של האדם. שהיא קיימת באדם. אלקים, שהוא שם משותף להקב"ה וגם לנבראים. כמו אלהים לא תקלל וכדומה. נאמר על הגוף של האדם. שיש בו שותפות לנבראים, כי ג' שותפין באדם (כנ"ל אות תרע"ח).

תשלא) א"ר אבהו שם וכו': אר"א שם הקיום, דהיינו השם הויה, גזור ושולט על בריותיו, והם לנגדו, כאותו המוץ הנדף לרגלים, ושם זה, אינו מושאל לאחר, כמו השם אלקים, ומשום זה לא נזכר שם הויה, במעשה בראשית, אלא אות אחת משמו, שהיא ה' אחרונה. והוא כמי שאומר בדי' בראם. (כנ"ל אות תשי"ב).

תשלב) ותנינן בספרא דחכמתא וכו': ולמדנו בספר החכמה הגדולה של שלמה, אשר

(דפו"י דף י"ז טור ב' * טור ג')

מדרש בראשית הנעלם רכה
 (תשלג) את האדם, לרבות כל הפחות שבו. עפר מן האדמה, א"ר אבהו,
 ת"ח, ה'ך זכיל אינש לאתקיימא בהאי עלמא, דהא אורייתא אסתיד בהו דהוא
 עפרא.

(תשלד) וא"ר יצחק, עפר ולא חומר, ודאלו הנה מחומר, הנה שיתיר
 בקיומא, דהא בניינא דאתבני מחומר קיומא אית ליה. אכל עפר ממש, לא
 זכיל לאתקיימא. הה"ד, ה' פי עפר אתה ואל עפר תשוב, ת לא איתמר כי חומר
 אמה. א"ר חנין, והא פתיב ט' אף שכני בתי חמר אשר בעפר יסודם.

(תשלה) א"ר אבהו, פסוקא דא מסייע לן, והוא נאמר על העולם הזה, שאינו
 בן בקיום. א' דהאי פתיב בבני נשא, די מדרהון בהאי עלמא, ב' דבנייניה בטינא,
 והואיל ג' דההוא בניינא בטינא הוא, ויתחזי לקיומא. מאי חזי ליה ליסודא.
 ד' א' אבנים גדולות אבנים יקרות ליסוד הבית. אכל לאו הכי בניינא
 תקיפא, ז' דהוא ה' בניינא דטינא, ו' ויסודא הוא עפרא, ז' בג"ד לא להוי בקיומא.
 ה' דא הוא דכתיב אף שכני בתי חמר אשר בעפר יסודם, שאינו של קיום.

(תשלו) א' ויפח באפיו נשמת חיים וגו', אורייתא אתקבלת על אדם, חזו

חלופי גרסאות

ר נ"א דלא (קראקא). ש נ"א יתיב (דפוסים הראשונים).
 ת נ"א ולא (דפוסים הראשונים). א נ"א דהא כתיב דבי
 (דפוסים הראשונים). ב נ"א דבנייניהם (קראקא). ג נ"א
 והוא (דפוסים הראשונים). ד נ"א הוא (דפוסים הראשונים).
 ז נ"א בגין דלא (דפוסים הראשונים).

מסורת הוזהר

ו (בראשית ג) פקדי רפו צ"ל. ש (איוב ד) בא טא
 צ"א. ת (מ"א ה) פקדי טא צ"ה. א (בראשית ב) חיי
 שרה טא צ"ו זח י ט"ג שיי לא ט"ג ש"ו לר ט"ג
 שכ"א נט ט"ג ש"א.
 ה נ"א בקיומא (דפוסים הראשונים). ו נ"א שיטורה

הסולם

וייצר ה' אלקים

היה מחומר היה בקיום יותר, כי בנין שנבנה
 מחומר יש לו קיום, אבל מעפר ממש, אינו
 יכול להתקיים. ז"ש, כי עפר אתה ואל עפר
 תשוב. שלא נאמר, כי חומר אתה. א"ר חנין
 והרי כתוב, אף שוכני בתי חומר אשר בעפר
 יסודם.

(תשלה) א"ר אבהו פסוקא וכו': ומשיב,
 אר"א, פסוק הזה, הוא עוד ראיה לנו, שהוא
 נאמר על עולם הזה, שאינו כן בקיום. שזה
 כתוב בבני אדם שמשכנם בעולם הזה, שבנייניו
 מחומר, שע"כ מכנה אותם שוכני בתי חומר.
 וכיון שבנין ההוא הוא מחומר, וראוי להתקיים,
 מהו היסוד הראוי לו, ודאי הוא כש"א, אבנים
 גדולות אבנים יקרות ליסוד הבית. אבל אינו
 בנין חזק, אם הבנין הוא חומר והיסוד הוא
 עפר, ומשום זה אינו מתקיים. ז"ש, אף שוכני
 בתי חומר אשר בעפר יסודם, שאינו של
 קיום.

(תשלו) ויפח באפיו נשמת חיים וגו':
 התורה

מאמר

קטן, כלומר שהיא ממשלה קטנה, דהיינו
 ממשלת הלילה. צמשפא תחותיו, כי בלילה
 שולטת המלכות במקום ז"א, כי ז"א אינו
 שולט אלא ביום.

ומביא ראיה שכלי ה' דבהבראם לא היתה
 אפשרות לברוא את העולם, מהכתוב, מי כמוכה
 באלים ה'. היינו שיוכל לברוא העולם, כמו
 שדורש הכתוב הזה לעיל (אות רס"ג) שמוזה
 משמע שאלים אינו יכול לברוא העולם, עד
 שנטל אות אחת משמו, והיא אות ה', ובה
 נברא העולם, ונעשה מן אלים אלקים וכו'.
 כמ"ש שם.

(תשלג) את האדם: המלה, את, באה
 לרבות כל הכחות שבאדם. עפר מן האדמה,
 א"ר אבהו בוא וראה, איך יכול אדם להתקיים
 בעולם הזה, שהרי התורה מעידה עליו שהוא
 עפר.

(תשלד) וא"ר יצחק עפר וכו': ואר"י,
 מעפר נברא, ולא מחומר דהיינו ט"ט. שאלו
 (דפ"י דף י"ז טור ג')

רכו מדרש בראשית הנעלם
 מה דעבד בר נש דא, דקב"ה יתיב ביה נשמתא קדישא, למיהב ליה חיינ לעלמא
 דאמי, והוא בחוכתיה, אתחזר להיא נפשא חייטא, דהוא נפשא דבעירתא,
 דאפיקת ארעא לבעירתא ולחייטא. הה"ד, ^א תוצא הארץ נפש חיה ^ב למינה.
 תשלו) א"ר חייא, בא וראה ^ו ויעש האדם לנפש חיה לא נאמר, אלא ויהי
 האדם לנפש חיה, הוא מעצמו חזר לאותו פח הבהמות, הנגזר מן האדמה,
 ועוב פח הנשמה הגזורה מלמעלה, ונותנת חיים לבעליה.
 תשלח) א"ר תנחום, נחזור אנן למאי דשרינן בקדמיתא. ^ו פה אמר האל
 ה' בורא השמים ונוטיהם. ^ב ברא גוף שלהם מאין, ואח"כ נטה אותם פאהל.
 הה"ד, ^ד וימתחם פאהל לשבת. רב הונא אמר מהכא, הנוטה כדוק שמים.
 תשלט) רוקע הארץ וצאצאיה, ר' יצחק אמר, התפשט בה כל הצורות
 והכחות שבה. ^ה נתן נשמה לעם עליה, כלאחר שהיא עשתה הגוף, יאני
 נתתי ^ו הנשמה עליה. מאי עליה, על אותו מעשה הגוף שעשתה. ר' חייא אמר,
 עליה לאותם השולטים על כוחותיה, להם נתתי הנשמה.
 תשמ) ורוח להולכים בה, לאותם המשתתפים בה בכחותיה, שאין להם
 אלא אותה נפש חיה, הנקראת רוח הבהמה היורדת למטה לארץ. ועל כן
 נאמר נתן נשמה לעם עליה, השולטים עליה על כוחותיה, להם נשמה קדושה

חלופי גרסאות

זי נ"א מוסיף למינה ומאן הוא מינה בהמה ורמש וחיתו
 ארץ למינה (דפוסים הראשונים). ט נ"א ויעשהו ה' (ווינצ'יא
 בשם נ"א) י נ"א בראם (דפוסים הראשונים). כ נ"א מאחר
 (דפוסים הראשונים). ל נ"א שנתתי ול"ג אני (קראקא).
 נ נ"א ל"ג הנשמה (דפוסים הראשונים).

מסורת הזהר

ב) (שם א) לעיל אות קמא צ"ג. ג) (ישעיה מב) לעיל
 אות תשכה צ"ג. ד) (שם מ) קרח יב צ"ל. ה) (שם מב)
 לעיל אות תשכה צ"ג.

הסולם

וייצר ה' אלקים

ז"ש וימתחם כאהל לשבת (ע"י אות תשכ"ו).
 רב הונא אמר מכאן, נשמע שנטה אותם כאהל.
 שנאמר הנוטה כדוק שמים.
 תשלט) רוקע הארץ וצאצאיה: ר'
 יצחק אמר, התפשטו בה, בארץ. כל הצורות
 והכחות שבה. נותן נשמה לעם עליה, היינו
 לאחר שהארץ עשתה הגוף של האדם (כנ"ל
 אות תרע"ז) אני נותן בו את הנשמה. עליה,
 מהו עליה. היינו על אותו מעשה הגוף של
 אדם שעשתה. ר' חייא אמר, עליה, היינו לאותם
 השולטים על הכחות של הארץ, דהיינו,
 שמכניעים הארציות שבהם, להם נתתי הנשמה.
 תשמ) ורוח להולכים בה: היינו
 לאותם המשתתפים בה בכוחותיה, כלומר,
 שנמשכים אחר הארציות. אין להם, אלא אותה
 נפש חיה, הנקראת רוח הבהמה היורדת למטה
 בארץ. ועל כן נאמר, נותן נשמה לעם עליה.
 היינו

מאמר

התורה צועקת על אדם הראשון ראו, מה שעשה
 אדם הזה, כי הקב"ה נתן בו נשמה קדושה,
 לתת לו חיים לעולם הבא, והוא, בעונותיו,
 הוחזר לאותה נפש חיה, שהיא נפש הבהמית
 שהוציאה הארץ כשכיל בהמות וחיות. ז"ש
 תוצא הארץ נפש חיה למינה.
 תשלו) א"ר חייא בא וכו': אר"ח בוא
 וראה, ויעש האדם לנפש חיה לא נאמר, אלא
 ויהי האדם לנפש חיה, ללמד, שהוא מעצמו,
 דהיינו בחטא שחטא, חזר לאותו כח הבהמות
 הנגזר מן האדמה. ועוב את כח הנשמה הגזורה
 מלמעלה ונותנת חיים לבעליה.
 תשלח) א"ר תנחום נחזור וכו': אר"ת,
 אנו נחזור, למה שהתחלנו מקודם. כה אמר
 האל ה' בורא השמים ונוטיהם. היינו, שברא
 הגוף שלהם, של השמים, יש מאין, ואח"כ
 נטה אותם כאהל, דהיינו שנתן להם צורה.
 (דפו"י דף י"ז טור ג')

מדרש בראשית הנעלם רכז
הגזורה מלמעלה. אבל להולכים יבה המשתתפים עמה בכוחותיה, אין להם
אלא רוח הבהמה ה' היורדת, הן הוא דכתיב ורוח להולכים בה.

מאמר גן בעדן

תשמא) פרשתא ז ויטע ה' אלהים גן בעדן מקדם. ר' יוסי ור' חייא
אמרי תרבייהו, כתיב ואל גנת אגוז ירדתי לראות באבי הנחל, * ראה, כמה
יש לו לאדם להרהר ולדקדק בלבו בכל יום ויום, ולפשפש במעשיו, ולדקדק
בכל עניניו, ויהרהר בלבו, שלא בראו הקב"ה, ונתן בו נשמה עליונה, ומעלה
על שאר בריותיו, אלא להרהר בעבודתו, ולהדבק בו, ולא ילך אחר ההבל.

תשמב) דא"ר יוסי א"ר חייא, כד ברא קב"ה לבר נש, אסקיה קמיה
בדיוקניה, והוא יתיב ואתרי ביה, וא"ל אנא עביד פ לה, בגיני למתוי את
שולטנא ומלפא על כולא, בגיני. אנא לעילא, ואנת לתמא.

תשמג) ועוד, אנא יתיב בך נשמתא, למנדע סוכלתנו וחקמתא, מה דלית
בן לשאר בריין. הוי זהיר לאסתכלא ביקרי, הוי זהיר למעבד פיקודי. ובר
מני לא יהא שולטנא ויקירא כנותך.

תשמד) ומנ"ל דאתריה ביה, ואזהיר ליה ע"ד. הה"ד, ויאמר לאדם הן
יראת ה' היא חכמה וסוד מרע בינה. כלומר יבשתחול יראתי עליך אז תשיג

חלופי גרסאות

נ נ"א ל"ג בה (קראקא). ו נ"א בה (דפוסים הראשונים).
ע נ"א הוא (דפוסים הראשונים). פ נ"א ל"ג לך (מונקאטש).
צ נ"א ביקריהון זהירא (קראקא). ק נ"א ויקירא (דפוסים
הראשונים). ר נ"א ל"ג כשתחול (קראקא).

מסורת זוהר

ו (קהלת ג) כ"ב קפח צ"ד. ז (בראשית ב) ב"א רח
צ"ג. ח (שיר ו) ב"א קא צ"ב ז"ח לב ט"ג שליח סט
ט"ג שי"ט. ט (איוב כח) מקץ לח אות קלא.

הסולם

גן בעדן

אמר ר' חייא, כשברא הקב"ה את האדם
העלהו לפניו בצורתו, והקב"ה ישב והועיד
בו, ואמר לו, אני עשיתי לך כדי שאתה תהיה
שליט ומלך על הכל, בשבילי. אני למעלה
ואתה כמוני למטה.

מאמר

היינו לשולטים עליה על כחותיה, להם נשמה
קדושה הגזורה מלמעלה. אבל להולכים בה
למשתתפים עמה בכחותיה, אין להם אלא רוח
הבהמה היורדת. ז"ש ורוח להולכים בה.

מאמר גן בעדן

תשמג) ועוד. אנא יתיב וכו': ועוד.
אני נותן בך נשמה לדעת תבונה וחכמה, מה
שאין כן לשאר הבריות. היה נזהר להסתכל
בכבודי, היה נזהר לעשות מצותי. וחוץ ממני,
לא יהיה למי, ממשלה יקרה, כמו שיש לך.

תשמא) פרשתא ז'. ויטע ה' אלקים
גן בעדן מקדם: ר' יוסי ור' חייא אומרים
שניהם, כתוב, אל גנת אגוז ירדתי לראות
באבי הנחל. ראה כמה יש לאדם להרהר
ולדקדק בלבו בכל יום ויום ולפשפש במעשיו,
ולדקדק בכל עניניו, ויהרהר בלבו, שלא בראו
הקב"ה ונתן בו נשמה עליונה, ומעלה, על שאר
בריותיו, אלא להרהר בעבודתו ולהדבק בו.
ולא ילך אחר ההבל.

תשמד) ומנ"ל דאתרי ביה וכו': ומאין
לנו שהועיד בו והזהירו על זה. ז"ש, ויאמר
לאדם הן יראת ה' היא חכמה וסוד מרע
בינה. כלומר כשתשרה יראתי עליך, אז תשיג
חכמה

תשמב) דא"ר יוסי אמר וכו': דא"ר
(דפו"י דף י"ז טור ג') * טור ד')

רכח מדרש בראשית הנעלם
 חכמה, שהיא למעלה על הכל. כפד חמא אדם, א דהוא שלטנא גיקרא על כולא, ג אינשי פיקודא דמאריה, ולא עבד מה דאתפקד.
 תשמה) א"ר תנחום א"ר דחנילאי, לא עשאו הקב"ה לאדם, אלא להשתדל בכבוד קונו. הה"ד, כ כל הנקרא בשמי ולכבודי בקרתי. מאי לכבודי. להשתדל ולדעת את כבודי, ולחשוב כממעשיו שינתן לו חלק טוב לעוה"ב.
 תשמו) אמר רב יהודה, בכל יום ויום ב"ק יוצאת מלמעלה, ואימתי. בזמן שהחמה זורחת, ואומרת אוי להם לבריות שאינם רואים את כבודי, ואינם מסתפלין לדעת ולחקור את כבודי.
 תשמו) דתנינן, א"ר אלעזר בריה דר' שמעון, כד נטא שמשא גרפוי, למהך בתקיפותא דגלגלון ומבטשי בטלפיהון, ובטרפי אילניא דגנתא דעדן. וכל מלאכין עילאין, וחינתא קדישא, וכורסי יקרא דמלכא, ובוסמאי דגנתא דעדן, ואילני, שמאי וארעא וחיליהון, מזדעזען ומשבחן למארי כולא.
 תשמח) וזקפן וחקמן אתותיה כדשמא קדישא דאתפרש, דגליף בשמשא במטלגוי, ויזקבין תושבחן למארי עלמין. ונפיק ההוא קלא, כןאמרי להו לבריתא, דלא משגחן ביקר מלכא עילאה, כשאר כל ברין דאינון משגיחין ויזקבין תושבחתא לשמיה.

מסורת הזהר (י' ישעיה מג) לך קנב צ"ג.
 חלופי גרסאות
 ש נ"א ל"ג למעלה (קראקא). ת נ"א ל"ג כד חמא אדם (קראקא). א נ"א בשלטנא ול"ג דהוא (קראקא). ב נ"א ויקרא (קראקא) נ"א ויקרא (וינציא). ג נשא (דפוסים הראשונים) ד נ"א חכילאי (דפוסים הראשונים) ח נ"א במעשיו (קראקא). ו נ"א מפרש (קראקא) נ"א מפשט (וינציא). ז נ"א דטרפו (דפוסים הראשונים). ח נ"א אילנן (קראקא) נ"א אילני ונ"א אילנא (וינציא). ט נ"א די שמא (קראקא). י נ"א יחבין (קראקא) כ נ"א ואמר וי (קראקא) נ"א ואמרין (וינציא). ל נ"א לשמי (דפוסים הראשונים).

מאמר הסולם
 חכמה, שהיא למעלה על הכל. כשראה אדם שהוא שליט יקר על כל, שכח מצוות אדונו, ולא עשה מה שנצטווה.
 תשמה) א"ר תנחום א"ר וכו': אר"ת א"ר חנילאי, לא עשה הקב"ה את האדם, אלא שישתדל בכבוד קונו. ז"ש, כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתי. מהו ולכבודי, היינו להשתדל ולדעת את כבודי, ולחשוב ממעשיו, שינתן לו חלק טוב לעוה"ב.
 תשמו) אמר רב יהודה וכו': אר"י, בכל יום ויום בת קול יוצאת מלמעלה. ומתי. בזמן שהחמה זורחת ואומרת, אוי להם לבריות שאינם רואים את כבודי, ואינם מסתכלים לדעת ולחקור את כבודי.
 תשמו) דתנינן א"ר אלעזר וכו':
 חכמה, שהיא למעלה על הכל. כשראה אדם שהוא שליט יקר על כל, שכח מצוות אדונו, ולא עשה מה שנצטווה.
 תשמה) א"ר תנחום א"ר וכו': אר"ת א"ר חנילאי, לא עשה הקב"ה את האדם, אלא שישתדל בכבוד קונו. ז"ש, כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתי. מהו ולכבודי, היינו להשתדל ולדעת את כבודי, ולחשוב ממעשיו, שינתן לו חלק טוב לעוה"ב.
 תשמו) אמר רב יהודה וכו': אר"י, בכל יום ויום בת קול יוצאת מלמעלה. ומתי. בזמן שהחמה זורחת ואומרת, אוי להם לבריות שאינם רואים את כבודי, ואינם מסתכלים לדעת ולחקור את כבודי.
 תשמו) דתנינן א"ר אלעזר וכו':
 חכמה, שהיא למעלה על הכל. כשראה אדם שהוא שליט יקר על כל, שכח מצוות אדונו, ולא עשה מה שנצטווה.
 תשמה) א"ר תנחום א"ר וכו': אר"ת א"ר חנילאי, לא עשה הקב"ה את האדם, אלא שישתדל בכבוד קונו. ז"ש, כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתי. מהו ולכבודי, היינו להשתדל ולדעת את כבודי, ולחשוב ממעשיו, שינתן לו חלק טוב לעוה"ב.
 תשמו) אמר רב יהודה וכו': אר"י, בכל יום ויום בת קול יוצאת מלמעלה. ומתי. בזמן שהחמה זורחת ואומרת, אוי להם לבריות שאינם רואים את כבודי, ואינם מסתכלים לדעת ולחקור את כבודי.
 תשמו) דתנינן א"ר אלעזר וכו':

מדרש בראשית הנעלם רכט
 תשמט) ובג"כ א"ר אֶלְעָזָר, אָסוּר לִיהַ לְבַר נָשׁ לְמִימַר תּוֹשֵׁבְחָן ׀ דְּצִלוֹתֶיהָ, אֶלָּא עִם דְּמִדּוּמֵי חֲמָה, דְּכִתִּיב ׀ יִירָאוּךָ עִם שְׁמִשׁ.
 תשנ) וכן א"ר אֶלְעָזָר, צִלוֹתָא וְתוֹשֵׁבְחָתָא דְּלִילָא, מִשְׁשִׁקְעָה הַחֲמָה, עַד לָא אֲתַחֲזִי סִיְהָרָא. דְּכִתִּיב יִירָאוּךָ עִם שְׁמִשׁ, דָּא הִיא נְצִלוֹתָא דְּצַפְרָא. וְלִפְנֵי יְרַח וְגו', דָּא הִיא צִלוֹתָא דְּלִילָא.
 תשנא) ר' יהודה אָמַר מִהֲכָא, ׀ כִּי מִמְזַרְח שְׁמִשׁ וְעַד מְבֹאוּ גְדוֹל שְׁמִי. וּבְאִיזָה מְקוֹם. בְּגוּיִם. בְּאִינוֹן דְּכִתִּיב בְּהוּ, ׀ כִּי מִי גוֹי גְדוֹל.
 תשנב) מ"ט. דְּתַנִּינָן, א"ר יְהוֹשֻׁעַ ׀ בֶּן לֹוי ׀ א"ר יוֹחָנָן, עָשָׂה הַקִּב"ה מִלְּאֲכֵי הַשָּׁרֵת לְמַעַלָּה, לְקַלְסוֹ וְלִשְׁבַּחוּ, וְאוֹמְרִים שִׁירָה וְרִנָּה לְפָנָיו, בְּכָל לַיְלָה וְלַיְלָה. וְעָשָׂה כְּנֶגְדָם יִשְׂרָאֵל לְמַטָּה, לְקַלְסוֹ וְלִשְׁבַּחוּ, וְלוֹמַר שִׁיר וְשִׁבַּח לְפָנָיו בְּכָל יוֹם יוֹם.

מְאָמַר שְׁלֹשׁ מְשֻׁמְרוֹת

תשנג) וְתַאנָּא, שְׁלֹשׁ מְשֻׁמְרוֹת הָיוּ הַלַּיְלָה, וּבְאֵלוּ הַשְּׁלֹשׁ מְשֻׁמְרוֹת, מִתְחַלְקוֹת שְׁלֹשׁ כְּתוֹת שֶׁל מִלְּאֲכֵי הַשָּׁרֵת, לְשִׁבַּח לְיוֹצְרָם, בְּכָל מְשֻׁמְרָה וּמְשֻׁמְרָה. וּכְנֶגְדָם יֵשׁ שְׁלֹשׁ תְּפִלוֹת בַּיּוֹם, שְׁמֵתִכְנֶפֶין יִשְׂרָאֵל לְשִׁבַּח לְיוֹצְרָם, בְּכָל תְּפִלָּה בְּכָל יוֹם יוֹם.

חלופי גרסאות

מסורת הוזהר (מלאכי א.) ׀ נ"א צלותיה (דפוסים הראשונים). ׀ בדפוס קראקא חסר מן צלותא עד צלותא. ׀ נ"א ל"ג כי מי (דפוסים הראשונים). ע נוסח אחר ל"ג בן לוי (קראקא). ׀ נ"א מוסיף א"ר יוחנן אמר רב (קראקא).

הסולם

מאמר
 שְׁמִשׁ) וּבְג"כ א"ר אֶלְעָזָר וכו': ומשום זה, אר"א, אסור לאדם לומר תשבחות של תפלתו אלא עם האדמומית של החמה, הנראית על העננים. כי סמוך לזריחת השמש וכן אזור שקיעת השמש, נראה צבע אדמומית על העננים, שכתוב, ייראוך עם שמש, שפירושו, מטרם זריחת השמש.
 תשנ) וכן א"ר אֶלְעָזָר וכו': וכן אר"א, התפלה והשבח של הלילה, דהיינו תפלת מעריב. היא מששקעה החמה וכל עוד שהלבנה אינה נראית, דהיינו עם דמדומי חמה. שכתוב ייראוך עם שמש. זו היא תפלת השחר. שצריכה להיות עם דמדומי חמה, ולפני ירח וגוי' זו היא תפלת הלילה, שצריכה להיות עם דמדומי חמה, מטרם שנראית הלבנה. כמ"ש ולפני ירח.
 תשנא) ר' יהודה אָמַר מִהֲכָא וכו': ד"א, מכאן, נשמע, שאסור להתפלל מקודם

מאמר שלש משמרות
 תשנג) וְתַאנָּא, שְׁלֹשׁ מְשֻׁמְרוֹת וכו': ולמדנו ג' משמרות יש בלילה, ובשלש משמרות אלו, מתחלקות שלש כתות של מלאכי השרת לשבח ליוצרים בכל משמרה ומשמרה. וכנגדם יש ג' תפלות ביום, שמתאספים ישראל לשבח ליוצרים בכל תפלה ותפלה.

תשנז) ת"ש, א"ר יהושע זאמר רב, בצפרא כשהחמה זורחת פ הוא זמן תפלה ובעותא דישאל. ומשש שעות וולמעלה עד תשע שעות, זמן תפלת המנחה. ומששקעה החמה, עד שתחשך, תפלה האחרונה. דאריב"ל א"ר יוחנן זאמר רב, מששקעה החמה, עד שיראו שני כוכבים, זמן תפלה האחרונה.

תשנה) * דהכי תנינן, משיראו שני כוכבים, הוא תחלת משמרה ראשונה, שבאים פת הראשונה של מלאכי השרת, וממתנינים להם לישאל, עד אותה שעה, ואז מתחילין לומר שירה. ונגעלו כל השערים מתושבחתן של מטה, ואין שערים נפתחים, אלא למלאכי השרת האומרים שירה.

תשנו) ומי אריב"ל ה"י, ת והא תנן, פל הקורא בבתורה בלילה, הקב"ה מושך עליו חוט של חסד ביום, שנאמר ט יומם יצוה ה' חסדו, משום דבלילה שירה עמי. והכא אמריתו דנגעלו פל השערים למטה.

תשנז) זאמר ר' יהושע, ה"ם במאי קאמרי, כשפייס פל בתושבחתן ביום. ומפלגותא דליליא וילהלאה, דעסיק בתורה. מאי טעמא. משום דכהיהא שענתא קב"ה נפיק מאינון עולמות דכסיף בהו, ואזיל לאשתעשע עם צדיקאי בגנתא דעדן. והיינו דאמר דוד חצות לילה אקום להודות לך.

מסורת הזהר

חלופי גרסאות

ז נ"א מוסיף אמר ר' יוחנן אמר רב (קראקא). ק נ"א זמן ההוא (דפוסים הראשונים). ר נ"א ולמטה עד שש שעות זמן תפלת הערב (קראקא). ט נ"א למשמרה (דפוסים הראשונים). ת נ"א מוסיף והא אמר ר' יהושע ותנן (קראקא). א נ"א ליג בתורה (קראקא) נ"א בתוך הלילה (ווינצ'יא). ב נ"א תושבחה.

מאמר

הסולם

שלוש משמרות

תשנז) ת"ש א"ר יהושע וכו': בוא ושמע, אר"י אמר רב, בבוקר כשהחמה זורחת הוא זמן תפלה ובקשה של ישראל. ומשש שעות ולמעלה עד תשע שעות, הוא זמן תפלת המנחה. ומששקעה החמה עד שתחשך, היא תפלה האחרונה. דאריב"ל אמר ר' יוחנן אמר רב, מששקעה החמה עד שיראו שני כוכבים הוא זמן תפלה האחרונה. דהיינו תפלת מעריב.

תשנה) דהכי תנינן משיראו וכו': כי כך למדנו, משיראו שני כוכבים, היא תחלת משמרה א', שבאה כחה ראשונה של מלאכי השרת, ומחכה לישראל עד אותה שעה שיגמרו תפלתם. ואז מתחילה לומר שירה. ואז ננעלים כל השערים המקבלים תשבחות של מטה, ואין שערים נפתחים מאז והלאה, אלא למלאכי השרת האומרים שירה.

תשנו) ומי אריב"ל ה"י וכו': שואל, וכי אמר ר' יהושע בן לוי כן, והרי למדנו, (דפוס" דף י"ז טור ד' *) דף י"ח טור א'

מדרש בראשית הנעלם רלא
 (תשנח) יִדְתָּנָא, כְּשֶׁהִקְבִּיחַ נִכְנָס עִם הַצְדִּיקִים בְּגִ"ע, כָּל שְׁעָרֵי שָׁמַיִם
 לְמַעַלָּה, עַל הַחַיּוֹת וּלְמַטָּה מֵהֶם, כּוֹלֵם נִפְתָּחִים, וְהוּא עֵת רְצוֹן לְעֹסוֹק בְּתוֹרָה.
 (תשנט) וְאוֹתָם פִּתּוֹת שֶׁל מְלָאכֵי הַשָּׁרָת, וְכָל בּוֹסְמֵי גִ"ע, וְהַצְדִּיקִים,
 כּוֹלֵם פּוֹצְחִים רְנָה, לְפָנָי מִי שְׁאָמַר וְהָיָה הָעוֹלָם. הַה"ד, אֵךְ צְדִיקִים יוֹדוּ
 לְשִׁמְךָ. אֵימָתֵי צְדִיקִים יוֹדוּ לְשִׁמְךָ. כְּשִׁוְשָׁבִים יִשְׁרִים אֶת פְּנִיךָ, דְּהוּא בְּשַׁעַה
 שִׁוְשָׁבִין לְפָנָי יִבְגֵּן עֲדָן.
 (תשס) וְכַת שְׁלִישִׁית הַשָּׁל מְלָאכֵי הַשָּׁרָת אוֹמְרַת שִׁירָה, עַד שְׂיִבְקַע הַשָּׁחַר.
 וַיֵּשׁ חוֹכְבָה לְיִשְׂרָאֵל, בְּשַׁעַה שְׁעוֹלָה עֲמוּד הַשָּׁחַר, לְקוּם וּלְהִתְגַּבֵּר בְּשִׁירוֹת
 וְתִשְׁבָּחוֹת לְפָנָי הַקְּבִי"ה. מ"ט מְשוּם דְּנִסְבִּין שִׁירְתָּא בְּתַר מְלָאכֵי הַשָּׁרָת, וְהַקְּבִי"ה
 מְצוּי לְמַטָּה עִמָּהֶם. הַה"ד וּמִשְׁחָרֵי יִמְצְאוּנִי. וְא"ר יְהוּדָה וּבְלָבָד שְׁלֵא יִפְסִיק
 מִשְׁתַּחֲוֵי, עַד שְׂיִתְפַּלֵּל כְּשֶׁהִחְמָה זוֹרַחַת.
 (תשסא) א"ר יוֹחָנָן אָמַר רַב, כְּשֶׁהִקְבִּיחַ יוֹצֵא מְאוֹתָן הָעוֹלָמוֹת דְּכֶסֶף בְּהוּ,
 וְכָא לְהַפְנוֹס עִם הַצְדִּיקִים בְּגִ"ע, הוּא מְמַתִּין וְרוֹאֶה וְאִם שׁוֹמֵעַ קוֹל הָעוֹסֵק
 בְּתוֹרָה, הוּא קָלָא נִיחָא קַמִּיהּ, מְפַל שִׁירִין וְתוֹשְׁבָתָן דְּאִמְרֵי מְלָאכֵי הַשָּׁרָת
 לְעִילָא. הַה"ד אֵל גִּנַּת אֲגוֹז יִרְדְּתִי לְרֵאוֹת, מֵאֵי לְרֵאוֹת, אוֹתָם הָעוֹסְקִים בְּתוֹרָה.
 (תשסב) א"ר יִצְחָק, וְכִי גִ"ע הוּא נִקְרָא גִנַּת אֲגוֹז. א"ל ר' יוֹחָנָן, כֵּן, נִקְרָא
 גִּנַּת אֲגוֹז. כְּלוֹמַר גִּנַּת עֲדָן, מֵהַ הָאֲגוֹז הוּא סְתוּם מְפַל עֲבָרֵיו, וַיֵּשׁ עָלָיו

מסורת הזהר
 (שם קמ) ב"ב רכח צ"ה. ט (משלי ח) תרומה לא
 צ"ו. ע (שיר ו) לעיל אות תשמא צ"ח.
 ג נ"א דתנן (קראקא) נ"א דתני (ווינצ'א). ד נ"א בערן
 (קראקא). ה נ"א ל"ג של מלאכי השרת (קראקא). ו נ"א
 יפסיק (ווינצ'א). ז נ"א אי (דפוסים הראשונים) ח נ"א
 מוסיף דתנן ההוא (דפוסים הראשונים).

הסולם

שלוש משמרות
 והקב"ה מצוי עמהם למטה. ז"ש ומשחרי
 ימצאוני. דהיינו האומרים שירות ותשבחות
 עם עלות השחר. וא"ר יהודה, ובלבד שלא
 יפסיק משיתחיל, עד שיתפלל כשהחמה זורחת.
 (תשסא) א"ר יוחנן אמר וכו': אר"י
 אמר רב, כשהקב"ה יוצא מעולמות אלו שחושק
 בהם, ובא להכנס עם הצדיקים בגן עדן, הוא
 מחכה ורואה אם שומע קול העוסק בתורה.
 וקול ההוא יפה לפניו יותר מכל השירות
 והתשבחות שאומרים מלאכי השרת למעלה.
 ז"ש, אל גנת אגוז ירדתי לראות. מהו לראות.
 היינו, לראות אותם העוסקים בתורה.
 (תשסב) א"ר יצחק וכו' וכו': אר"י, וכי
 גן העדן נקרא גנת אגוז. א"ל ר' יוחנן כן,
 הוא נקרא גנת אגוז, כלומר גנת עדן, כי
 העדן נקרא אגוז. מה האגוז סתום מכל עבריו,
 ויש עליו כמה קליפות, כך עדן של מעלה,
 הוא סתום מכל עבריו, ויש עליו כמה שמירות,
 שלא

מאמר
 (תשנח) דתנא, כשהקב"ה נכנס וכו':
 שלמדנו, כשהקב"ה נכנס עם הצדיקים בגן
 עדן, שה"ס המלכות, כל שערי שמים למעלה
 שעל החיות, ושלמטה מהם, כולם נפתחים
 והוא עת רצון לעסוק בתורה.
 (תשנט) וְאוֹתָם כְּתוּבַת שֶׁל וְכו': וְאוֹתָן
 כְּתוּבַת שֶׁל מְלָאכֵי הַשָּׁרָת, וְכָל הַבְּשָׂמִים שֶׁל
 גֵּן הָעֵדֶן, וְכָל הַצְדִּיקִים, פּוֹצְחִים רְנָה לְפָנָי
 מִי שְׁאָמַר וְהָיָה הָעוֹלָם. ז"ש, אֵךְ צְדִיקִים יוֹדוּ
 לְשִׁמְךָ. מִתִּי צְדִיקִים יוֹדוּ לְשִׁמְךָ, כְּשִׁוְשָׁבִים
 יִשְׁרִים אֶת פְּנִיךָ, שְׁהוּא בְּשַׁעַה שִׁוְשָׁבִים לְפָנָי
 בְּגֵן עֵדֶן.
 (תשס) וְכַת שְׁלִישִׁית שֶׁל וְכו': וְכַתָּה
 שְׁלִישִׁית שֶׁל מְלָאכֵי הַשָּׁרָת, אוֹמְרַת שִׁירָה עַד
 שִׂבְקַע הַשָּׁחַר. וַיֵּשׁ חִיּוֹב עַל יִשְׂרָאֵל, בְּשַׁעַה
 שְׁעוֹלָה עֲמוּד הַשָּׁחַר, לְקוּם וּלְהִתְגַּבֵּר בְּשִׁירוֹת
 וְתִשְׁבָּחוֹת לְפָנָי הַקְּבִי"ה. מֵהוּ הַטַּעַם. מְשוּם
 שֶׁהֵם לּוֹקְחִים הַשִּׁירָה מִיַּד אַחַר מְלָאכֵי הַשָּׁרָת,
 (דפויי דף י"ח טור א')

רלב מדרש בראשית הנעלם
 כְּמָה קְלִיפּוֹת. כֶּךָ עֶדֶן שֶׁל מַעְלָה, הוּא סְתוּם מְכַל עֲבָרֵיו, וַיֵּשׁ עָלָיו כְּמָה
 שְׁמִירוֹת, שְׁלֹא שָׁלְטוּ לְרָאוֹת, לֹא מְלֶאכֶה, וְלֹא שָׁרָף, וְלֹא חֲשָׁמֶל, וְלֹא עֵין נְבִיא,
 וְלֹא חוּזָה, דְּכִתִּיב עֵין לֹא רָאָתָה אֱלֹהִים זוֹלָתָךְ.
 תשסג) א"ר שְׁמַעוֹן, אָנָּה הָיִיתָ קָמִי דָר' בְּרוּקָא, וְהָיָה אוֹמֵר, פְּדִין אֶזְפָּה
 לְמַעַלְתָּ גִּנְתָּ אַגּוּז עִם חֲסִידֵי יִשְׂרָאֵל. וְלֹא הָיָה יֹדְעָנָא מֵאֵי הוּא. עַד דְּשְׁמַעְנָא
 לְהָא דְאֵרִיב"ז, קָרְיֵיהּ הַקְּב"ה לְגִנְתָּא דְעֶדֶן גִּנְתָּ אַגּוּז, מָה הָאֵגּוּז קְלִיפָה אַחַר
 קְלִיפָה, וּפְרִיּוֹ מִבְּפָנִים. כֶּךָ עֶדֶן, עוֹלָם אַחַר עוֹלָם, וְהוּא מִבְּפָנִים.
 תשסד) תַּאנִּי ר' שְׁמַעוֹן, הֵגֶן הָיָה מֵאֵין נְטוּעַ. הַקְּב"ה נָטַע אוֹתוֹ מִתְּחִלָּתוֹ
 שֶׁל עֶדֶן. דְּאֵי תִּימָא שְׁזָה כְּנֶגֶד זֶה בְּשׂוּהָ, אֵי אֶפְשָׁר, אֲלֵא הֵגֶן בְּאַרְץ, וְעֶדֶן עָלָיו
 מְלֻמְעָלָה. וּמֵאֵין תְּמַצִּיתוֹ שֶׁל גֶּן, מֵעֶדֶן הוּא.
 תשסה) א"ל ר' יְהוּדָה, לְדַבְרֵיךָ, מֵאֵי כְּתִיב וְנִהַר יוֹצֵא מֵעֶדֶן לְהַשְׁקוֹת
 אֶת הַגֶּן, הָיָה לוֹ לומר וְנִהַר יוֹרֵד מֵעֶדֶן לְהַשְׁקוֹת אֶת הַגֶּן, דְּמִשְׁמַע דְּמִלְמַעְלָה
 יוֹרֵד לְמַטָּה לְגֶן. אֲלֵא א"ר שְׁמַעוֹן, עֶדֶן לְמַטָּה, וְעֶדֶן לְמַעְלָה. גֶּן לְמַטָּה, גֶּן לְמַטָּה.
 וּשְׁנֵיהֶם מְכוּוֹנִים זֶה כְּנֶגֶד זֶה, וְהַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא נָטַע זֶה מִתַּחַת כִּזְהוּ.
 תשסו) וְכִי הוּא * נְטָעוּ מִמֶּשׁ, בֶּן. דְּא"ר יְהוּדָה, עַל שְׂאֵין מְטַעוּתוֹ כְּשֶׁאָר

מסורת זוהר (9) (ישעיה סד) לעיל אות תקנב צ"ה. צ) (בראשית ב) ח נ"א ל"ג של מעלה (קראקא). י נ"א ניטע (קראקא) נ"א נוטע (וינציא). כ נ"א ל"ג זה (דפוסים הראשונים).

הסולם מאמר
 שלא שלטו לראות אותו, לא מלאך, ולא שרף, ולא חשמל, ולא עין נביא וחוזה. שכתוב, עין לא ראתה אלקים זולתך.
 תשסג) א"ר שְׁמַעוֹן אַנָּא וכו': אר"ש, אני הייתי לפני ר' ברוקא, והיה אומר, עתה אזכה למעלת גנת אגוז עם חסידי ישראל. ולא הייתי יודע מהו. עד ששמעתי לזה שאמר ריב"ז, קרא הקב"ה את גן העדן גנת אגוז. מה האגוז הוא, קליפה אחר קליפה, ופריו בפנים, כך העדן, הוא עולם אחר עולם, והוא מבפנים.
 תשסד) תַּאנִּי ר' שְׁמַעוֹן וכו': ר"ש למד, הגן הזה מאין הוא נטוע. שהקב"ה נטע אותו מתחתיו של עדן, שהוא חכמה. כי אם תאמר שזה כנגד זה, שהגן הוא כנגד העדן. בשוה. זה אי אפשר, אלא הגן הוא בארץ, שה"ס המלכות הנקראת ארץ, והעדן עליו מלמעלה. שה"ס חכמה העליונה. ומאין עיקרו ותמציתו של הגן. הוא מעדן. כי עיקרה של המלכות מחכמה הוא.
 תשסה) א"ל ר' יְהוּדָה וכו': א"ל ר"י, (דפו"י דף י"ח טור א' * טור ב')

שלוש משמרות
 לדבריך, מה כתוב, ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן, היה לו לומר, ונהר יורד מעדן להשקות את הגן, שהיה משמע שמו העדן שלמעלה יורד הנהר למטה לגן. אלא א"ר שמעון, יש עדן למטה ועדן למעלה, גן למעלה וגן למטה. ושניהם מכוונים זה כנגד זה. והקב"ה נטע זה מתחת זה.
 פירוש. יש גן עדן עליון, והוא חכמה עליונה הנקראת עדן וכינה עליונה הנקראת גן, המקבלת מעדן הזה. ויש גן עדן תחתון, שהוא חכמה תתאה הנקראת עדן, והמלכות המקבלתה, הנקראת גן. ור"ש, עדן לְמַטָּה, דהיינו חכמה תתאה ועדן לְמַעְלָה, דהיינו חכמה עליונה. גן לְמַעְלָה, שהוא כינה. גן לְמַטָּה, שהוא מלכות. ושניהם מכוונים זה כנגד זה, שג"ע התחתון מכוון כנגד ג"ע העליון. דהיינו שג"ע התחתון מקבל שפעו מג"ע העליון.

תשסו) וְכִי הוּא נְטָעוּ וכו': שואל, וכי הקב"ה נטעו ממש. את הג"ע. ומשיב, כן. שא"ר

מדרש בראשית הנעלם רלג
מטעות, והם מוכתרים משאר מטעות, והוא הנה מטע ה', כמד"א, פ מטע ה' להתפאר, פלומר לשבת, והו להתפאר, פלומר אין זה פי אם מטע ה' ולא מאחר. תשטז) א"ר יעקב בר אידי, עכ"פ מטע ה' הוא, שנטע שם פל עץ נחמד למראה. והיאך נטע. אלא כשהוציאה הארץ אילניה ופירותיה, הוציאה בתחלה בג"ע, ואח"כ בכל העולם. והקב"ה בחר המקום ההוא, והכינו להיות שם לעולם. והוא פוקד אותו, ומשקה בטובו, מאותו הטוב הנשפע מעדן של מעלה, הךא הוא דכתיב, ישבעו עצי ה' ארזי וגו', אלו אילנות שבג"ע. תשסח) שאל ר' חגי לר' יהודה, תאמר שג"ע הוא בארץ, למאי איצטרף. א"ל, להנאתיה דנשמתא. דמקבל מההוא עדן דלעילא. ע"ד ס"ד פ דלכל נשמתא, הא תנינן לאינן דלא יתבו להו רשותא לסלקא לעילא, אית להו הנאה וכיסופא בההוא דלתמא, ממה דמקבל מלעילא. תשטט) א"ר יהודה, בכל ריש ירחא וירחא, סלקי להו למתיבתא עילאה דלעילא. הה"ד והנה מדי חדש בחדשו ומדי שבת בשבתו וגו'. ובהאי ג"ע דלתמא יתיב אדם, ושגי ליה קב"ה למנהי מדוריה ביה, הה"ד, וישם שם את האדם אשר יצר. תשע) רבי חייא ור' יוסי הו אולי באורחא, א"ר יוסי לר' חייא, הא

חלופי גרסאות

ל נ"א היה הוא (קראקא). ט נוסח אחר ופיריה (קראקא).
נ נ"א הכינה (קראקא) נ"א הכינם (ווינציא). ט נ"א בעדן
(דפוסיס הראשונים). ע נ"א ל"ג דאי ס"ד (קראקא). פ נ"א
דכל (קראקא) נ"א דכלל (ווינציא).

מטורת הוזהר

ק (ישעיה סא). ר (שם טו) כ"ב לה צ"א. ט (בראשית
ב) לעיל אות תשמא צ"ז.

הסולם

שלוש משמרות

מאותו העדן שלמעלה. ואם יעלה על דעתך, שהוא לכל הנשמות, דהיינו שכל הנשמות יוכלו לקבל מוג"ע של מעלה. הנה למדנו, לאלו שאין נותנים להם רשות לעלות למעלה, יש להם הנאה וחמדה באותו ג"ע שלמטה, ממה שהוא מקבל מלמעלה.

תשטט) א"ר יהודה בכל וכו': אר"י, בכל ראש חדש וראש חדש, עולים הנשמות לשיבה העליונה למעלה. ז"ש, והיה מדי חדש בחדשו ומדי שבת בשבתו וגו'. ובגן עדן התחתון הזה ישב אדם הראשון, והקב"ה שם את האדם שיהיה משכנו בו. ז"ש, וישם שם את האדם אשר יצר.

תשע) רבי חייא ורבי יוסי וכו': ר"ח ור"י היו הולכים בדרך, א"ר יוסי לר' חייא, הנה למדנו כברייתא שלנו, שכל מה שעושה הקב"ה בין למעלה בין למטה, כולם חומדים ושוקדים ללכת למינו. הגוף הולך אחר מינו, לארץ

מאמר

שא"ר יהודה על שאין מטעותיו כשאר מטעות, והם מוכתרים משאר מטעות. הוא היה מטע ה'. כמש"א, מטע ה' להתפאר. כלומר לשבח. שזהו להתפאר בשבחו כלומר, שהרואה אומר, אין זה כי אם מטע ה', ולא מאחר.

תשטז) א"ר יעקב בר אידי וכו': אריב"א, על כל פנים, מטע ה' הוא, שנטע שם כל עץ נחמד למראה. ואין נטע. היינו, כשהוציאה הארץ אילנותיה ופירותיה הוציאה בתחילה בגן העדן, ואח"כ בכל העולם. והקב"ה בחר המקום ההוא, והכינו, להיות שם לעולם. והוא פוקד אותו ומשקה בטובו, מאותו הטוב המושפע מעדן של מעלה. ז"ש, ישבע עצי ה' ארזי לבגון וגו' אלו הם האילנות שבגן העדן.

תשסח) שאל ר' חגי וכו': שאל ר"ח את ר' יהודה. תאמר שיש גן עדן בארץ, למה הוא נצרך. א"ל, הוא להנאת הנשמה, שמקבלת (דפו"ד ר"ח טור ב')

רלד

מדרש

בראשית

הנעלם

תנינן במתניפתא דידן, דכל מה דעביד קב"ה בין לעילא בין לתתא, פלהו כסיפין צושקדין למנהן לזיגיה, גופא אזיל בתר זיגיה, לארעא, דאתנסיבת מנינה. ונשמתא לית רליה כסופא, אלא לאתר דאתנסיבת מתמן. דכל מה דעביד, כסיף בתר זיגיה, הה"ד מ נכספה וגם כלתה נפשי לחצרות ה', ולא לעלמא הדין, כגופא.

תשעא) א"ל ר' חייא, אימא לה מלה דהיא רזא, ולא ידעין בני נשא. ארכין רישיה, ובכי וחייה. שתיק ר' יוסי, לבתר א"ל רבי חייא, זכאין אינון צדיקיא, ווי להון לרשיעיא. זכאין אינון צדיקיא, דאתקרון חיים לעלמא דאתי. וכי כבדיל דנשמתא קיימא בקיומיהא, אינון קיימין, וגופא מתרקב בארעא, אף על גב דההוה שלים זכאי. והתנו, דתדיר נשמתא בקיומא קיימא.

תשעב) אלא הכי תאתגור, דכד אתפטר צדיקא מעלמא דין, זמין ליה קב"ה גופא אחרא, זכאה וטב, דלא להוי פהאי זוקמא ולכלוכא דגופא דין, ומעיל ביה ההוא נשמתא קדישא, והוא אשרי ליה בקיומיה, בההוא גופא, בהאי גנתא דעון דלתתא, וההוא להוי לון עלמא אחרא, עלמא דאתי.

תשעג) ובכל ריש ירחא וירחא, נפקין, וחזן חייבא דטרדין לון בגיהנם, הה"ד, א ויצאו וראו בפגרי האנשים הפושעים בי. מאיזה מקום יצאו. תאני רבי בא, מג"ע של מטה. ולמה, לראות לרשעים. וקב"ה, סליק לון למתיבתא דרקיעא, בכל שפתא ושפתא, ובכל ריש ירחא וירחא, הה"ד והיה מדי חדש בחדשו.

מסורת הזהר

ת) (תהלים פד) יגש ל צ"א. א) (ישעיה סו) ב"ב רחב צ"ב.

חלופי גרסאות

צ נ"א ושקקין למיתי ולמהך לזיני (קראקא). ק נ"א מניה (קראקא). ר נ"א לה (דפוסים הראשונים). ש נ"א אבדיל (קראקא). ת נ"א דאתגור (דפוסים הראשונים). א נ"א שרי (קראקא).

מאמר

הסולם

שלוש משמרות

ואין מיתה וחיים נוהגים בה, ורק בגוף נוהגים מיתה וחיים.

תשעב) אלא הכי אתגזר וכו': אלא כך נגזר, כשהצדיק נפטר מעולם הזה, מזמין לו הקב"ה גוף אחר כשר וטוב, שלא יהיה בזוהמא ולכלוך של גוף הזה, ומכניס בו הנשמה הקדושה ההיא, והקב"ה משרה אותו בקיומו בגוף ההוא כגון עזן שלמטה. וגוף ההוא, יהיה לצדיקים בעולם האחר, שהוא עולם הבא.

תשעג) ובכל ריש ירחא וכו': ובכל ראש חדש וראש וראש חדש יוצאים ורואים את הרשעים, הנענשים בגיהנם, ז"ש, ויצאו וראו בפגרי האנשים הפושעים בי. שואל, מאיזה מקום

לארץ, שמשם הוא נלקח. והנשמה אין לה חמדה, אלא במקום שנלקחה משם, כי כל מה שעשה חומד אחר מינו. ז"ש, נכספה וגם כלתה נפשי לחצרות ה'. ולא לעולם הזה, כמו שהגוף חומד.

תשעא) א"ל ר' חייא וכו': א"ל ר"ח, אומר לך דבר שהוא סוד ובני אדם אינם יודעים. הטה ראשו. בכה וצחק. שתק ר' יוסי. אח"כ אמר לו ר' חייא, אשריכם צדיקים, אוי להם לרשעים. אשרי הם הצדיקים הנקראים חיים לעולם הבא. שואל, וכי בשביל שהנשמה עומדת בקיומה נחשבים הצדיקים שהם חיים. והרי הגוף נרקב בארץ, אע"פ שהוא שלם וצדיק. ולמדנו, שהנשמה עומדת בקיומה תמיד.

(דפ"י דף י"ח טור ב')

מדרש בראשית הנעלם רלה
 תשעד) ר"ש אָמר, בְּכָל לַיְלָה וְלַיְלָה, וְכַד אֶתִּי צַפְרָא, מְחַדָּשׁ לֹון נִשְׁמַתִּיהוּ,
 הַה"ד, אֲחַדְשִׁים לְבַקְרִים רַבָּה אָמוּנְתָךְ. ר' יִצְחָק אָמר אָפִילוּ לְכָל אָדָם נָמִי.
 בְּהַאי עֲלָמָא נְאִים בְּשִׁינְתֵיהּ, בְּכָל לַיְלָה, וְסִלְקָא בְּנִשְׁמַתָּא לְעִילָא, וְאִשְׁתַּפְּכַחַת
 בְּכַמְהָ חַיִּיבִין קָמִי קב"ה. וּמְהִימְנוּתָא רַבָּה, דְּקב"ה אַחְזֹר לָהּ לְגוּפָא, וּמְחַדָּשׁ
 לָהּ דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. וְלָמָּה, רַבָּה אָמוּנְתָךְ. מִפְּנֵי שְׂרַבָּה אָמוּנְתָךְ.
 תשעה) מְכָאן א"ר * יִצְחָק, הַמְתַּחֲיִיב בְּמָמוֹן לְחִבְרֹו, וּחְבִירוֹ הַמוֹצִיא
 לוֹ מֵה שְׁיִחְזִיק בְּיָדוֹ, אָסוּר לוֹ לְהַחְזִיק בּוֹ, עַד שְׁיִתְּנָהוּ לוֹ חִבְרֹו, וְאָפִילוּ
 שְׁיִתְּנָהוּ לוֹ בֵּי דִינָא, הֲדָא הוּא דְּכַתִּיב, אִם חָבַל תַּחְבֵּל שְׁלֵמַת רַעְיָךְ.
 תשעו) רַבִּי יְהוּדָה ב"ר סִימּוֹן אָמר, אִי וַיִּשָּׁם שָׁם אֶת הָאָדָם אֲשֶׁר יָצָר,
 בְּכָלֵל. א"ר שְׁמַעוֹן, אִי וַיִּנְיַחְהוּ בְּגוֹ"ע לְעַבְדָּה וּלְשִׁמְרָה. וְכִי מֵאֵי עֲבוּדָה הֲכָא.
 אֲלָא עֲבוּדַת הַנְּשָׁמָה, לְהַשְׁלִים לָהּ בְּתַשְׁלוּמֵיהּ, מֵה שְׁלָא הַשְׁלִימָה בְּזֵה הָעוֹלָם.
 תשעז) וְר"ש אָמר, הַנִּיחַ הַקַּב"ה לְאָדָם הָרָאוּשׁוֹן בְּגוֹ"ע, וְנָתַן לוֹ תוֹרָתוֹ,
 לְעַבּוֹד בָּהּ, וְלְשָׁמֹר מִצְוֹתֶיהָ. הַה"ד, אִי וַעֲזַן הַחַיִּים בְּתוֹךְ הַגֶּן. וְכַתִּיב אִי וַעֲזַן חַיִּים
 הֵיא לְמַחְזִיקִים בָּהּ. אָמר הַקַּב"ה, כְּשִׁיחֲזִיחַ לוֹ לְאָדָם הַנָּאָה בְּגֵן זֶה, יַעֲסוֹק בָּהּ
 וַיִּשְׁמֹר אוֹתָהּ. וּמִפְּנֵי הָעֲדוּוּנִין וְהַנְּאוֹת שְׁהִיוּ לוֹ לְאָדָם שָׁם, לֹא שְׁמֹר תוֹרָתוֹ,
 עַד שְׁגָרְשָׁהוּ מִשָּׁם.

חלופי גרסאות
 ב ג"א ל"ג נשמחא (דפוסים הראשונים). ג ג"א ל"ג לה
 (קראקא). ד ג"א ביה (ויניציא). ה ג"א מוצא (מונקאטש).
 ו ג"א ר' יהושע (ויניציא).

מסורת הזוהר
 (ב) (איכה ג) ב"א צד צ"א. ג (שמות כב) ת"ז ת"ה
 בהשמות קמב: (ד) (בראשית ב) לעיל אות תשמא צ"ז.
 (ה) (שם) ב"א רכא צ"א ואתחנן כ צ"א. ו) (שם) כ"א
 שכד צ"א ז"ח יט ט"ג שט"ו עט ט"א ש"א. ז) (משלי
 ג) ב"א רכט צ"א.

שלוש משמרות
 לו משכון, מה שיחזיק בידו, אסור לו להחזיק
 בו, עד שיתנהו לו חבירו. ואפילו שבית הדין
 נותנו לו, אסור שיחזיק בו. ז"ש, אם חבול
 תחבול שלמת רעך וגו'.
 תשעו) רבי יהודה ב"ר סימון וכו':
 ריב"ס אמר, וישם שם את האדם אשר יצר,
 בכלל. שלא פירש מה שיעשה שם, אלא אח"כ
 כתוב, ויניחהו בגן עדן לעבדה ולשמרה. אר"ש,
 ויניחהו בגן עדן לעבדה ולשמרה, שואל, איזו
 עבודה כאן. ומשיב, אלא עבודת הנשמה
 להשלימה בתשלומיה, מה שלא השלימה בעולם
 הזה.
 תשעז) ר"ש אָמר, הַנִּיחַ וכו': רש"א,
 הַקַּב"ה שָׁם אֶת אָדָם הָרָאוּשׁוֹן בְּגֵן עֲדָן, וְנָתַן לוֹ
 תוֹרָתוֹ לְעַבּוֹד בָּהּ וּלְשָׁמֹר מִצְוֹתֶיהָ. ז"ש, וַעֲזַן
 חַיִּים בְּתוֹךְ הַגֶּן. וְכַתּוּב עֲזַן חַיִּים הֵיא לְמַחְזִיקִים
 בָּהּ. אָמר הַקַּב"ה כְּשִׁיחֲזִיחַ לוֹ לְאָדָם הַנָּאָה בְּגֵן
 זֶה, יַעֲסוֹק בָּהּ וַיִּשְׁמֹר אוֹתָהּ. אַבְל מִפְּנֵי
 הָעֲדוּוּנִים

הסולם

מאמר
 מקום יצאו. ומשיב, רבי בא למד, שיצאו מגן
 עדן שלמטה, ולמה. כדי לראות את הרשעים.
 והקב"ה מעלה אותם לישיבה שברקיע בכל
 שבת ושבת ובכל ראש חדש וראש חדש. ז"ש
 והיה מדי חדש בחדשו וגו'.
 תשעד) ר"ש אָמר בְּכָל וכו': ר"ש
 אָמר, בְּכָל לַיְלָה וְלַיְלָה, כְּשֶׁהַאִיר הַבּוֹקֵר, הַקַּב"ה
 מַחְדָּשׁ לָהֶם, לְצַדִּיקִים, נִשְׁמוֹתֵיהֶם. ז"ש, חֲדָשִׁים
 לְבַקְרִים רַבָּה אָמוּנְתִיךְ. רַבִּי יִצְחָק אָמר, אִפִּילוּ
 לְכָל אָדָם גו"כ. שְׁהוּא יִשָּׁן שְׁתוֹ בְּכָל לַיְלָה,
 בְּעוֹלָם הַזֶּה. וְנִשְׁמַתוֹ עוֹלָה לְמַעְלָה, וְנִמְצָאֵת
 בְּכַמְהָ חוֹבוֹת וְעִבְרֹוֹת לְפָנֵי הַקַּב"ה, וְרַבָּה
 הָאָמוּנָה, שֶׁהַקַּב"ה מַחְזִיר אֶת הַנִּשְׁמָה לְגוּף,
 וְהַקַּב"ה מַחְדָּשׁ אוֹתָהּ. וְלָמָּה. רַבָּה אָמוּנְתָךְ,
 מִפְּנֵי שְׂרַבָּה אָמוּנְתָךְ הוּא מַחְזִיר הַנִּשְׁמָה, אַע"פ
 שְׁהֵיא חוֹטְאוֹת.
 תשעה) מְכָאן אָמר ר' יִצְחָק וכו': מְכָאן
 אר"י, הַמְתַּחֲיִיב כֶּסֶף לְחִבְרֹו, וְחִבְרֹו מוֹצִיא
 (דפו"י דף י"ח טור ב' ז' טור ג')

מאמר עץ הדעת

תשעה) רבי אבא בשם ר' חייא אמר, עץ ממש היה, והיו שנים, האחד הנותן חיים לאדם. והאחד שהאוכלו ידע הטוב והרע. לדעת הדרך הטוב והישר, שיוכשר האדם. והדרך הרע, שיתקלקל בו האדם. ולפיכך צוהו הקב"ה שלא יאכל ממנו, פן ידחה הטוב, ויחזיק ברע.

תשעט) וע"כ נאמר מפל עץ הגן אכל תאכל, זהו עץ החיים, שהיה לו לאדם לאכול ממנו. והוא לא חטא אלא בעץ הדעת טוב ורע, שנצטווה שלא יאכל ממנו. הה"ד "ומעץ הדעת טוב ורע לא תאכל ממנו כי ביום אכלך ממנו מות תמות.

תשפ) מכאן אר"ש, גזירה נגזרה על אדם, קודם, למות, על שנלקח מן האדמה. משמע דכתיב, ביום אכלך ממנו. מלמד ושאמלמי לא חטא, היו לו חיים ארוכים, כיון שחטא, הוא העונש, שיקצר ימיו, וימות באותו היום. לאחר שעשה תשובה, נתן לו יומו "דקודשא בריך הוא, שהוא אלה שנה.

תשפא) וזו ראייה שהגזירה היתה קודם למות, שאמלא כן, כשעשה תשובה היה לו לבטל הגזירה. אלא אר"ש, עשה תשובה ובטל הגזירה שנגזרה עליו, ביום אכלך ממנו, והאריך לו ימים שנתן לו יומו.

תשפב) רבי ברוקא אמר, הוא נצטווה על השם, וחטא בשם. נצטווה על

מסורת הזהר

II) (בראשית ב) ב"א רט צ"ג.

חלופי גרסאות

I) נ"א שאלמלא (דפוסים הראשונים). II) נ"א הקב"ה (קראקא).
ט) נ"א מסיף היתה ראייה (קראקא).

הסולם

מאמר

העדונים וההנאות שהיו שם לאדם, לא שמר תורתו, עד שגרשהו משם.

מאמר עץ הדעת

תשעה) רבי אבא בשם וכו': ר"א בשם ר' חייא אמר, עץ ממש היה, שחולק על ר"ש שאמר שהוא התורה. והיו שנים, האחד הנותן חיים לאדם, והאחד, שהאוכלו ידע טוב ורע, לדעת דרך הטוב והישר, שיוכשר האדם, והדרך הרע, שיתקלקל בו האדם. ולפיכך צוהו הקב"ה, שלא יאכל ממנו, פן ידחה הטוב ויחזיק ברע.

תשעט) וע"כ נאמר מכ" וכו': וע"כ נאמר, מכל עץ הגן אכול תאכל. זהו עץ החיים, שהיה לו לאדם לאכול ממנו. והוא לא חטא אלא בעץ הדעת טוב ורע, שנצטווה שלא יאכל ממנו, ז"ש, ומעץ הדעת טוב ורע לא תאכל ממנו כי ביום אכלך ממנו מות תמות.

תשפ) מכאן א"ר שמעון וכו': מכאן

(דפוס דף י"ח טור ג')

עץ הדעת

אר"ש, גזרה נגזרה על אדם מקודם, שימות, משום שנלקח מן האדמה. זה משמע, משכתוב, ביום אכלך ממנו מות תמות, מלמד, שאם לא חטא, היו לו חיים ארוכים, כיון שחטא, הוא העונש שיקצרו ימיו, וימות באותו היום. לאחר שעשה תשובה נתן לו יומו של הקב"ה, שהוא אלה שנה.

תשפא) וזו ראייה שהגזירה וכו': וזו ראייה שהגזירה היתה מקודם שימות, שאם לא כך, כשעשה תשובה, היה לו לבטל הגזירה. אלא אר"ש, כשעשה תשובה נתבטלה הגזירה שנגזרה עליו, ביום אכלך ממנו מות תמות, והאריך לו ימים, שנתן לו יומו שהוא אלה שנים.

תשפב) רבי ברוקא אמר וכו': רב"א, הוא נצטווה על השם, וחטא בשם. נצטווה על השם, זהו השם המיוחד, דהיינו הויה, שהוא

ז"א

השם, יָהוּה השם המיוחד, יִדְכָתִיב יִוְעַץ החיים וגו'. והוא חָטָא בַשֵּׁם, וְהוּא שם המשותף, דְכָתִיב וְעַץ הדעת טוב וְרַע.

תשפג) א"ר אָבֵהוּ, וּמָה הַמְקָרִיב קָרְבָן לְשֵׁם זֶה, אָמְרָה תוֹרָה ט' וְזוֹכֵחַ לְאֱלֹהִים יְחָרֵם. הַמְחַלֵּף שְׁמוֹ הַמְיֻחָד בְּשִׁבְלֵוֹ, עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה.

תשפד) וְחָטָא בַשֵּׁם מְנָא לָן. א"ר בְּרוּקָא דְכָתִיב ט' וְתַקַּח "מִפְרִי"ו "וְתֵאכְל", שֶׁהוּא הַשֵּׁם הַיּוֹצֵא מִמֶּנּוּ, דּוֹגְמַת ע' הַפְרִי הַיּוֹצֵא מִן הָעֵץ. א"ר אָבֵהוּ, לְפִיכָךְ פ' כָּנָה כָּל צ' הָעֵנִין בְּאֵלוּ אֵילָנֵי גֵן עֵדֵן.

תשפה) א"ר יִצְחָק, חֲזִינָן דְהָא פְתִילַת מִן חֲבָרְיָא, ע"ד אֲתַעֲנָשׁוּ. א"ר יְהוּדָה, הָא דְא"ר בְּרוּקָא אֵין לְהִרְהֵר עוֹד בְּפִרְשָׁה, דְאָנָא כְּהַאי גֵוּוֹנָא שְׁמַעְנָא מְאָבוּי, וְכַעַן אֲדַבְרָנָא, וּמְכָאן צָרִיף דְרָשָׁה.

תשפו) וְהִנְחֵשׁ הִי"ה עָרוֹם מְכַל חֵית הַשְּׂדֵה. תָּאנִי ר' יוֹסִי, וְהוּא יֵצֵה"ר, שֶׁהוּא הַנְּחֵשׁ הַמְסִית לְבִנֵי אָדָם. וְלָמָּה נִקְרָא נְחֵשׁ. מָה הַנְּחֵשׁ הוֹלֵךְ עַקְלָתוֹן, וְאֵינוֹ הוֹלֵךְ בְּדֶרֶךְ יִשְׂרָאֵל. כִּף יֵצֵה"ר, מִשְׁטִין לְאָדָם בְּדֶרֶךְ רַע, וְלֹא בְּדֶרֶךְ יִשְׂרָאֵל.

תשפז) תָּאנִי ר' יוֹסִי, מֵאֵי הִיָּה עָרוֹם מְכַל חֵית הַשְּׂדֵה, יִפְקַח מֵאוֹתוֹ נֶפֶשׁ הַחַיָּה אֲשֶׁר בְּגוֹף, וְהוּא הִיָּה הַמְסִית לְאָדָם, עַד שֶׁנִּגְרַשׁ מִהֵנָּה גֵן עֵדֵן.

מסורת הזהר
 ט) (שמות כב) משפטים קמח צ"ל. י) (בראשית ג) ב"א
 שלה צ"ב ז"ח יח ט"ד ש"ד תק"ח קנ"ג ט"ג ש"ט.
 כ) (שם ג) ב"א רלו צ"ב.
 דפוסים הראשונים.) צ נ"א ל"ג הענין (קראקא.) ק נ"א ארבע (וינציא) נ"א אדם (קראקא.) ר נ"א מוסיף ערום הוא ופקח (דפוסים הראשונים).

חלופי גרסאות
 י נ"א ל"ג זהו השם המיוחד (קראקא.) כ נ"א כתיב (קראקא.) ל נ"א רצו ה' אלקים (קראקא.) מ נ"א להשם (דפוסים הראשונים.) נ נ"א ל"ג זוכח לאלקים (קראקא.) ט נ"א הגדול (קראקא.) ע נ"א הפה (קראקא.) פ נ"א בנה (דפוסים הראשונים.) צ נ"א ל"ג הענין (קראקא.) ק נ"א ארבע (וינציא) נ"א אדם (קראקא.) ר נ"א מוסיף ערום הוא ופקח (דפוסים הראשונים).

מאמר
 ז"א הנקרא עץ החיים. שכתוב, ועץ החיים וגו'. דהיינו שנצטווה, להדבק בשם הוי"ה. והוא חטא בשם, זהו השם המשותף, דהיינו אלקים. שגם הבריות נקראים בשם זה, כמו אלהים לא תקלל שכתוב, ועץ הדעת טוב ורע, שה"ט המלכות הנקראת אלקים.

תשפג) א"ר אָבֵהוּ וּמָה זֶה וְכו': אר"א, וּמָה הַמְקָרִיב קָרְבָן לְשֵׁם זֶה, אֲלֵקִים, אִמְרָה תוֹרָה זוֹכֵחַ לְאֱלֹהִים יְחָרֵם. הַמְחַלֵּף שְׁמוֹ הַמְיֻחָד בְּשִׁבְלֵוֹ, עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה. כְּלוּמַר שֶׁמִּפְרִיד הַמְלָכוֹת, שֶׁה"ט אֲלֵקִים, מִן ז"א שֶׁה"ט הוּיָה, שֶׁבִמְקוֹם הוּיָה, מִתְדַבֵּק בַּשֵּׁם אֲלֵקִים בְּלִבְד בְּלִי הוּיָה, שׁוֹה הִיָּה חָטָא עַץ הַדַּעַת.

תשפד) וְחָטָא בַשֵּׁם מְנָא לָן: מֵאֵין לָנוּ שְׁחָטָא בַשֵּׁם. א"ר בְּרוּקָא שְׁכַתוּב, וְתַקַּח מִפְרִי וְתֵאכְל, שְׂרָאשֵׁי תִיבּוֹת הוּא מוֹת. שֶׁהוּא הַשֵּׁם הַיּוֹצֵא מִמֶּנּוּ, מֵהַשֵּׁם אֲלֵקִים הַנִּפְרָד מֵהוּיָה, כְּדוּמָה לְהַפְרִי הַיּוֹצֵא מִן הָעֵץ. א"ר אָבֵהוּ, לְפִיכָךְ כִּינָה הַכְּתוּב, כָּל הָעֵנִין בְּאֵלוּ אֵילָנוֹת

הסולם
 שבגן עדן. משום שהחיים יוצאים מעצה"ח שהוא הוי"ה, כפרי מן העץ. וכן המות, יוצא מעצה"ד. שהוא השם אלקים בנפרד מהויה, כפרי היוצא מן העץ.

תשפה) א"ר יִצְחָק חֲזִינָן וְכו': אר"י, הִרִי אֵנוּ רּוֹאִים שְׁשֻׁלָּה מִן הַחֲבָרִים שֶׁהֵם בֵּן עוֹזָי וְבֵן זוּמָא וְאַחַר, נִעֲנָשׁוּ עַל זֶה, עַל שֶׁשֶׁהִפְרִידוּ אֶת הַשֵּׁם אֲלֵקִים מִן הַשֵּׁם הוּיָה, א"ר יְהוּדָה, זֶה שְׂאֵמֵר ר' בְּרוּקָא, הוּא אִמְתִּי, וְאֵין לְהִרְהֵר עוֹד בְּפִרְשָׁה, בְּחִסָּא עֲצָה"ד, כִּי אֲנִי שְׁמַעְתִּי כַעֲנִין זֶה מֵאֲבִי. וְעַתָּה נִזְכַּרְתִּי. וּמְכָאן צְרִיכִים לְדַרוּשׁ.

תשפז) וְהִנְחֵשׁ הִיָּה עָרוֹם וגו': ר' יוֹסִי לְמַד, זֶהוּ יִצְרַר הָרַע, שֶׁהוּא הַנְּחֵשׁ הַמְסִית אֶת בְּנֵי הָאָדָם. וְלָמָּה נִקְרָא נְחֵשׁ. הוּא, מָה הַנְּחֵשׁ הוֹלֵךְ עַקְלָתוֹן וְאֵינוֹ הוֹלֵךְ בְּדֶרֶךְ יִשְׂרָאֵל, כִּךְ הַיִּצְרַר הָרַע מִשְׁטִין לְאָדָם בְּדֶרֶךְ רַע וְלֹא בְּדֶרֶךְ יִשְׂרָאֵל.

תשפז) תָּאנִי ר' יוֹסִי וְכו': ר' יוֹסִי לְמַד, מֵהוּ שֶׁהִיָּה עָרוֹם מְכַל חֵית הַשְּׂדֵה. הֵינֵנו שֶׁהִיָּה

(דפוסים הראשונים) (דפוסים הראשונים)

רלח

מדרש

בראשית

הנעלם

תשפח) תַּנַּן הַתָּם, אָמַר ר"י ב"ר סִימֹן, אֲשַׁנְחָנָא בְּהַאי מְלָה דְא"ר בְּרוּקָא, וְאֲשַׁכְחָנָא דְעֵיקַר קְבֵלָה הָוָה בִּידוּי. וְהָכִי אֲתַגְזֹר בְּסַפְרָא קְדָמָא, דְּמִתְנִיתָא דְרַבִּי אֲלֶעָזָר בֶּן עֲרֵךְ.

תשפט) אָמַר רַבִּי * שְׁמַעוֹן, הִנְחַשׁ כְּשֶׁהִשִּׂיא לְאִשָּׁה, מַה כְּתִיב. וַתֵּרָא הָאִשָּׁה כִּי טוֹב. מַאי כִּי טוֹב. א"ר אֲלֶעָזָר בַּר שְׁלֹמֹם, הִסְכִּימָה בְּדַעְתָּהּ כִּי הוּא טוֹב, שְׁנֵאמַר ט כִּי טוֹב ה'. ה' הוֹדוּ לֵה' כִּי טוֹב. וְכִי תֵאָדָה הוּא לְעֵינַיִם, שְׁהִיא הַתְּאֵדָה שְׁמִתָּאִים עֲלִיוְנִים וְתַחְתּוֹנִים, לְדַעַת וּלְהַשִּׁיג, מִיָּד וּתְקַח מִפְרִיו וְתֹאכַל. תשצ) א"ר שְׁמַעוֹן, תִּ אַחְלָפָא שׁוּלְטָנָא בְּפוּלְחָנָא. א"ר אֲלֶעָזָר, כְּד"א ט אַל תִּמְרוּ בּוֹ, אַל תְּמִירְנִי בּוֹ. א"ר יְהוּדָה, וְלֹא אָמִינָא דְלִית לְהַרְהֵר עוֹד בְּפִרְשָׁה בְּיַד בְּהָא דְא"ר בְּרוּקָא גְּבֵרִישׁ גְּפִרְשָׁתָא, וְלֹא אֲצַטְרִיךְ יַתִּיר אֲלֵא דְרָשָׂא. א"ר יֶצְחָק, מַאי טוֹ וַיִּתְּפְרוּ עֲלֵהּ תְּאֵנָה, מִתְּרַגְּסִים רַב נַחְמָן ה' בַּר אֲחָא וְיַחְבְּרוּ, תְּסַקּוּפִי מְלִין.

מסורת זוהר

(2) (שם) ב"ב קלט צ"א. (ז) (תהלים קלה). (ז) (שם קו). (ט) (שמות כג) משפטים קפד אות תקנה כי תצא לו צ"ר. (ז) (בראשית ג) ב"א רלט צ"א.

חלופי גרסאות

ט ג"א ושאלנא לה (קראקא). ו ג"א אחלפיה (קראקא) ג"א אחלפה (ווינציא). א ג"א ליג אל תמירני בו (קראקא). ב ג"א דהא (רפוסים הראשונים). ג ג"א פירש (ווינציא בשם ג"א). ד ג"א מוסיף כל פרשתא (רפוסים הראשונים). ו גוסס אחר כד אתא (קראקא).

מאמר

הסולם

עץ הדעת

שהיה ערום יותר מאותה נפש החיה אשר בגוף. והוא היה המסית את אדם עד שגורש מהנאת גן עדן.

א"ר יהודה. ולא אמרתי, שאין להרהר עוד כפרשה זו, בזה שאמר ר' ברוקא (לעיל אות תשפ"ב) בראש הפרשה. דהיינו שאסור להוסיף דברים בעצם החטא. ואין צריכים יותר אלא לדרוש יתרו הכתובים, לפי דבריו. א"ר יצחק. מהו ויתפרו עלה תאנה. תירגם ר' נחמן בר אחא, וחבירו, תסקופי מלין. דהיינו, עלילות דברים. כי דורש תאנה, מלשון תואנה הוא מבקש עליה, מלשון עלילה.

תשפח) תַּנַּן הַתָּם אָמַר וכו': למדנו שם. אמר ר"י בן סימון מצאתי בדבר הזה שאמר ר' ברוקא (לעיל אות תשפ"ב) ששאלתי אותו ומצאתי, שעיקר קבלה היה בידו. דהיינו שדבריו דברי קבלה. וכך נגזר, דהיינו שגמרו אומר והחליטו. בספר הראשון של הברייתא של ר' אלעזר בן ערך.

פירוש. הקו האמצעי שה"ס השם הויה, הוא מושל על קו שמאל, ומיחד אותו עם הימין (כנ"ל בפלפלה"ס אות ל"ח) ואם היה אדם מתדבק בשם הויה, שהוא עץ החיים, היה גם לו בחינת ממשלה על קו שמאל, והיה מקבל מהויה אלקים ביחוד. אבל הוא נשמע לעצת הנחש, לקחת ממשאל בלי ימין, דהיינו להמשיך הארת החכמה ממעלה למטה, שעבודה זו מקלקלת את היחוד דימין ושמאל, ומפריד השמאל מימין, שמשם נמשכת המיתה. וז"ש אַחְלָפָא שׁוּלְטָנָא בְּפוּלְחָנָא, כי החליף ממשלת קו אמצעי המיחד ב' הקוין זה בזה, בעבודה, לעבוד ולהמשיך הארת השמאל ממעלה למטה. ונמצא שהחליף שם הויה, שהוא

תשפט) אָמַר ר' שְׁמַעוֹן וכו': אר"ש, הנחש כשהסית את האשה, מה כתוב, ותרא האשה כי טוב. מהו כי טוב. א"ר אלעזר בן שלום, שהסכימה בדעתה, כי הוא טוב. שנאמר כי טוב ה'. הודו לה' כי טוב. כלומר שהיא הסכימה, שאלקים בלי הויה, הוא טוב. כעצת הנחש. וכי תאווה הוא לעינים, שהיא התאוה, שמתאווים עליונים ותחתונים לדעת ולהשיג. מיד ותקח מפריו ותאכל.

תשצ) א"ר שְׁמַעוֹן אַחְלָפָא וכו': אר"ש החליפה ממשלה בעבודה. אר"א, כמו שאתה אומר, אל תמר בו. דהיינו אל תמירני בו.

(רפוי" דף י"ח טור ג' * טור ד')

מֵאֲמֹר וַיִּשְׁמְעוּ אֶת קוֹל ה'

תשצא) ⁹ וַיִּשְׁמְעוּ אֶת קוֹל ה' אֱלֹהִים וגו'. א"ר פנחס, ומה קוֹדֵיטָא דְאֶהֱיָנָא בְּעֵינֵי רֵיחַ הַיּוֹם. תָּגַן א"ר אֶלְעָזָר, אֲמִיטוֹן וּבְכֹהֲנֵי הַיְהוּדָה, לְדָא דְאֶמְרָן, לְמָה הוּא דוֹמָה אָדָם בְּעוֹה"ו, לְצַפּוֹרָא דְאֶזְלַת, ¹⁰ כִּד נִפְקַת מִקִּינָה, וְלֹא אֲשַׁכַּחַת מֵאֵן דְאֶכְנִישׁ לָהּ. כִּף הוּא הָאָדָם, פִּינּוֹן שְׁהַנְשָׁמָה יוֹצֵאָה, שׁוֹב אֵינּוּ יוֹדֵעַ, וּמִבֵּין ¹¹ לְהַגּוֹף. בַּר הַהוּא גּוֹפָא, מְנַהֲרֵי טוֹבָא דְאֶיִדְמָן לִיָּה לְאֲשַׁתְּעֲשָׂא בְּגַנְתָּא דְעֵדָן.

תשצב) א"ר ¹² אבא, מְתַהַלֵּף, מְתַהַלֵּף תְּהֵה לִיָּה לְמִימַר, מַהוּ מְתַהַלֵּף. א"ר בָּא, וְכִי חוֹשְׁבִין בְּנֵי אָדָם שְׁהַקְבִּיָּה תִּהְיֶה. ת"ש, דְּכָתִיב אֶת קוֹל, הוּא דְכָתִיב בֵּיה, ¹³ וְהֶאֱלֹהִים יַעֲנֵנוּ בְּקוֹל. וְכֵן ¹⁴ וַיְהִי קוֹל מְעַל לְרִקִיעַ אֲשֶׁר עַל רֹאשׁוֹ. אָמַר רַב חֲסֵדָא א"ר יוֹחָנָן, קוֹל פְּתִיב, מְתַהַלֵּף לְרוּחַ, הַה"ד ¹⁵ וַיְהִי קוֹל כְּהַנְבְּאֵי וְהִנֵּה רַעַשׁ.

תשצג) א"ר יוֹחָנָי, וְהָא ר' יְהוּדָה חֲבַרְיִנִי אָמַר, דְּכָאֵן צְרִיף דְרִשָּׂא, וְאַתָּם אוֹמְרִים מְעַשֶׂה מְרַכְבָּה. א"ר אֶלְפִסְנָדְרִי, יִתִּיר מְעוֹבְדָא דְמְרַכְבָּה הוּא, דְהָא רְזִין עֵילָאִין אָנּוּן חֲזִינָן דְאֶתְגַּלְיָין הַכָּא.

חלופי גרסאות

1 ז"א במהירותא (קראקא). 2 ז"א כד נפקת (דפוסים הראשונים). 3 ז"א לה (דפוסים הראשונים). 4 ז"א לה (דפוסים הראשונים). 5 כ"א בא (קראקא). 6 ז"א דרכיבא (דפוסים הראשונים).

מסורת זוהר

9 (שם) בא רלט צ"ח. 10 (שמות ט) פקודי רב צ"א. 11 (יחזקאל א) לעיל אות תצח צ"א. 12 (שם לו) פנחס נה צ"ע ז"ח פח ט"ג של"ז.

הסולם

וישמעו את קול ה'

מרוכה המזדמן לו בגן עדן להשתעשע. אף כאן כיון שחטא אדם, נסתלקה ממנו הנשמה העליונה, ויחזור לנפש הבהמית, וע"כ אבד השכל והתבונה, ונתחבא מפני ה'.

תשצב) א"ר אבא מתהלך וכו'; אר"א כתוב מתהלך, מהלך היה לו לומר. מהו מתהלך. א"ר בא, וכי חושבים בני אדם שהקב"ה היה, בוא ושמע, שכתוב, את קול, היינו אותו, שכתוב בו, והאלקים יענו בקול. וכן ויהי קול ממעל לרקיע אשר על ראשם. אמר רב חסדא אמר ר' יוחנן, קול כתוב, ולא את הקב"ה, מתהלך לרוח, נאמר ג"כ על הקול, ז"ש, ויהי קול כהנבאי והנה רעש.

תשצג) א"ר יוחאי והא וכו': אר"י, והרי ר' יהודה חברנו, אמר, שכאן צריכים לדרוש (כנ"ל תש"צ) ואתם אומרים שהוא מעשה מרכבה, דהיינו הקול אשר ממעל לרקיע שעל ראשי החיות שהן המרכבה. כנ"ל בדבור הסמך

מאמר

קו האמצעי הכולל הויה אלקים יחד, בשם אלקים בפרודא. כמ"ש ר' ברוקא (באות תשפ"ב) וז"ש, אל תמירני בו. דהיינו שלא לקחת את השם אלקים בפרודא.

מאמר וישמעו את קול ה'

תשצא) וישמעו את קול וגו': וישמעו את קול ה' אלקים מתהלך בתוך הגן לרוח היום ויתחבא האדם וגו'. א"ר פנחס, ומה קוֹדֵיטָא דאהירנא, הוא כינוי להקב"ה, צריך רוח היום. ולמה כתוב בו לרוח היום. למדנו, א"ר אלעזר, הכתוב משמיענו, כי ערפל בתוך הבהירות היה לזה. לאדם כלומר, שאע"פ שנגלה אליו הקב"ה לרוח היום בבהירות, עכ"ז לא היה יכול לטבול, ויתחבא האדם ואשתו וגו'. שאמרנו, למה אדם דומה בעולם הזה. לצפור ההולכת כשיוצאת מקנה, ואינה מוצאת מי שיכניס אותה. כך האדם כיון שהנשמה יוצאת מן הגוף, שוב אינו יודע ומבין כלום. חוץ אותו הגוף שנעשה מהארה (דפריי דף י"ח טור ד')

מִאֲמֹר כְּשִׁחְזָה ר' שְׁמַעוֹן

תשצד) ת"ר, כְּשִׁחְזָה רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחָאי. עָאלוּ קַמִּיה ר' פִּנְחָס, וְר' חִיָּיא, וְר' אָבֵהוּ. אָמְרוּ לוֹ, מֵאֵן דְּהוּא קְיִימָא דְעֵלְמָא, שְׂכִיב. אָמַר לוֹן, לֹא בִי דִינָא דְלַעֲיָלָא מְעִינִין בְּדִינָאי, דְּהָא אָנָּא חֲזָאי בְּדִלִית אָנָּא יִמְתְּיָהֵב לְמִלְאָכָא וְלִדְיָנָא דְלַעֲיָלָא. דְּאָנָּא לָאוּ כְּשִׁאָר בְּגִי נָשָׂא.

תשצה) אָלָא הָאֵי דִינָא דִילִי, קב"ה דִינִיגִיה, וְלֹא בִי דִינִיגִיה. וְהִינּוּ דְאָמַר דוֹד, בְּבַעוּתִיה קַמִּיה שְׁפִטְנִי אֱלֹהִים וְרִיבָה רִיבִי. וְכֵן שְׁלֵמָה אָמַר, לַעֲשׂוֹת מִשְׁפֵּט עֲבָדוֹ, הוּא בְּלַחֲדוּי, וְלֹא אַחֲרָן.

תשצו) דְּהָא תְּנִינָן, כְּשִׁחְזָדָם הוּא שׁוֹכֵב, בִּי דִינָא דְלַעֲיָלָא מְסַתְּפִלִין בְּדִינּוּי, אִית מְנַהוֹן דְּנִטְאָן לְכַף סְזָכּוּת, דְּאֶחְזִינָן זְכוּתָא דְּבַר נָשׁ, וְאִית מְנַהוֹן דְּנִטְאָן לְכַף חוֹבָה, דְּאֶחְזִינָן חוֹבָה דְּבַר נָשׁ. וְהַנְּפִיק פְּאִינִישׁ מִן דִּינָא, כְּמָה דְּהוּא בְּעִי.

תשצז) אָבֵל מֵאֵן דְּדָאִין ז' לִיה מְלָפָא עֵילָאָה, דְּשִׁלִּיט עַל כּוּלָא, הוּא טב, וְלֹא יִכִּיל אִינִישׁ לְמַהוּי בְּהָהוּא דִינָא, בַּר טב. מ"ט, דְּהָא תְּנִינָן, מְכִילוּי דְּמִלְפָא עֵילָאָה, נְטִי לְזְכוּתָא תְּדִיר, וְהוּא כּוּלִיה צַד רַחֲמֵנוּתָא, וּבִידוֹ לְשִׁבְקָא לְחֻטְאִין וְחוֹבִין, הַה"ד א' ב' כ' עִמָּךְ הַסְּלִיחָה וְגו', וְלֹא עִם אַחֵר.

תשצח) וּבְג"כ בְּעִינָא קַמִּיה דְּהוּא יְדִין דִּינָאי, וְאָנָּא אָעִיל יִתְלִיסַר אַבְבִּי

מסורת הזהר

חלופי גרסאות
 ו נ"א ולא (דפוסים הראשונים). נ"א אתייהב (קראקא).
 ס נ"א ל"ג זכות דאחויין (קראקא). ע נ"א ולא נפיק
 (דפוסים הראשונים). פ דפוס קראקא חסר מן איניש עד
 איניש. צ נ"א ל"ג ליה (וויניציא). ק נ"א מוסיף עמך הסליחה ולא (מנוקטשש). ר נ"א תריסר (קראקא).

מאמר

הסמוך. א"ר אלכסנדר, הוא יותר ממעשה המרכבה. כי אנו רואים שסודות עליונים נתגלו כאן, שהם גבוהים ממעשה מרכבה.

מאמר כשחלה ר' שמעון

תשצד) ת"ר כְּשִׁחְזָה רַבִּי וְכו': שְׁנו חכמים כשחלה רבי שמעון בן יוחאי נכנסו לפניו ר' פנחס ור' חייא ור' אבהו. אמרו לו, מי שהוא עמוד העולם, שוכב. אמר להם לא בית דין של מעלה מעינים בדיני, כי אני רואה שאיני ניתן למלאך, ולדיין של מעלה, כי אני איני כשאר בני אדם.

תשצה) אֱלֹהֵי הָאֵי דִינָא וְכו': אלא דין הזה שלי הקב"ה דן אותי, ולא בית דיני. והיינו שאמר דוד בתפלתו לפניו, שפטני אלקים וריבה ריבי. וכן שלמה אמר, לעשות משפט עבדו. הוא לבדו ולא אחר.

(דפויי דף י"ח טור ד')

הסולם

כשחלה ר' שמעון

תשצו) דְּהָא תְּנִינָן כְּשִׁחְזָדָם וְכו': כי למדנו כשהאדם שוכב, בית הדין של מעלה מסתכל בדינו, יש מהם הנוטים לכף זכות, שמראים זכותו של האדם. ויש מהם הנוטים לכף חובה, המראים החטאים של האדם. והאדם יוצא מן הדין כמו שהוא צריך.

תשצז) אב"ל מֵאֵן דְּדָאִין וְכו': אבל מי שדן אותו המלך העליון השולט על הכל, הוא טוב, ואין האדם יכול להיות בדין ההוא אלא טוב. מה הטעם הוא, כי למדנו, מדרותיו של המלך העליון נוטים תמיד לזכות, והוא כולו צד הרחמים, ובידו לסלוח חטאים ועונות. ז"ש, כי עמך הסליחה וכו'. ולא עם אחר.

תשצח) וּבְג"כ בְּעִינָא קַמִּיה וְכו':

ומשום

ו לעלמא דאתי, דלא אעברו לון בר אבהתא, ולא יהא מאן דימחי בדי, ועוד דלא אתבע רשותא מנהון.

תשצט) אר"ש מלה, ונתמון בי מרעיה, דלא הנה הוא פמן. תוהו, ולא הנה זכיל חד מנהון למלא בפומיה, מדחילו רבה דהוי עליהון. עד דהו יתבי, סליק לון ריחין דבוסמי סגיאין, וכל חד וחד מנהון ואתישר חיליה, עד דחמו לרבי שמעון, ונהו ממלל מלין, ולא הנה חמאן אחרן בר מיניה.

תת) לבתר עידן, אמר לון ר"ש, חמיתון מידי. אל ר' פנחס, לא, אלא פולגא תוהין על *) דלא חמינא לה בבי מרען, זמן רב, וכד חמינא לה סליק לה ריחין דבוסמין דגנתא דעדן, ושמענא קלה ממלל, ולא ידענא מאן ממלל עמה. תתא) אמר לון, ולא שמעתון מלה אוחרנא בר מדידי. אמרו לאו. אמר לון, לית אתון סזיין למחמי סבר בעתיק יומין.

תתב) אמר לון, אימא לכו מלה, תוהנא על ר' פנחס, דלא חמא. דאנא חמית ליה כען בההוא עלמא, לתתא מרבי אלעזר ברי.

תתג) וכען שדרו בדילי מלעילא, ואחרן לי יאתרא דצדיקיא לעלמא דאתי, ולא אתישר בלבאי דוכתאי, בר עם אחיה השילוני. ובירנא דוכתאי, ואתינא, ואתו עמי תלת מאה ונשמתיין דצדיקיא, ועילא מנהון אדם הראשון, דהו יתיב גבאי, והוא הנה ממלל עמי. וכעי, דלא יתגלי חוביה לכל עלמא. בר ההוא דאמרה אוייתא בגיניה, ואתכפי בההוא אילנא ודגנתא דעדן.

חלופי גרסאות

ש ג"א דעלמא (קראקא). ת נוסח אחר איתשר (קראקא). א ג"א והא (קראקא) ג"א והוא (ווינצ'יא). ב ג"א אפי (ווינצ'יא). ג ג"א אתרי (דפוסים הראשונים). ד ג"א נשמי (דפוסים הראשונים). ה ג"א כגנתא (קראקא).

הסולם

כשחלה ר' שמעון עלו אליך ריחות בשמים של גן העדן, ושמענו קולך מדבר, ולא ידענו מי מדבר עמך. תתא) אמר לון ולא וכו': אל, ולא שמעתם דיבורים אחרים חוץ משלי. אמרו, לא. אמר להם, אין אתם ראוים לראות מראה עתיק יומין. תתב) אמר לון אימא וכו': אמר להם, אומר לכם דבר. תמה אני על ר' פנחס שלא ראה. שאני רואה אותו עתה בעולם ההוא, למטה ממוקום ר' אלעזר בני. תתג) וכען שדרו בדילי וכו': ועתה שלחו בשבילי מלמעלה, והראו לי מקום הצדיקים לעולם הבא, ולא נתישר מקומי בלבי, חוץ עם אחיה השלוני. ובררתי מקומי, ובאתי, ובאו עמי שלש מאות נשמות הצדיקים, ולמעלה מהם היה אדם הראשון, שהיה יושב אצלי, והוא היה מדבר עמי. ובקש, שלא יתגלה חטאו

מאמר ומשום זה, בקשתי לפני, שהוא ידין דיני. ואני הכנסתי י"ג מדות הרחמים אל פתחי העולם הבא. שלא העבירו אותם שם חוץ מן האבות. ולא היה מי שיעכב אותי. ועוד שלא בקשתי מהם רשות. תשצט) אר"ש מלה וחמון וכו': א"ר שמעון דבר, וראו משתו, שר"ש לא היה שם. תמהו, ואף אחד מהם לא יכול לדבר בפיו, מרוב פחד שהיה עליהם. בעוד שהיו יושבים, עלו להם ריחות של בשמים מרובים, ונתחזק כחו של כל אחד ואחד מהם, עד שראו את ר' שמעון. והיה מדבר דברים למישחו, ולא היו רואים שם אחר חוץ ממנו. תת) לבתר עידן אמר וכו': לאחר זמן, אמר להם ר' שמעון, ראיתם משהו. אמר לו ר' פנחס, לא. אלא כולנו תמהים על שלא ראינו אותך במטתך זמן רב, וכשראינו אותך, (דפ"י דף י"ח טור ד' *) דף י"ט טור א')

תתד) וַיִּאֱמֵן אֱלֹהִים אֲנִי אֶתְּחַבְּרֵי אֱלֹהִים. אָמַר הָיָה יְדִגְלוֹ חֲבָרֵי אֱלֹהִים
בְּיַמֵּיהֶוָה טַב וְשִׁפְרֵי, אָבָל לְשָׂאֵר בְּנֵי עֲלָמָא לֹא. מֵאֵי טַעְמָא, דְּחָס קַב"ה עַל
יְקָרֵיהּ, וְלֹא בָּעָא " לְפָרְסוּמֵי חוּבְיָהּ, אֲלֵא בְּהָיָה אֵילָנָא דְאָמַר דְּאָכַל מִנֶּיהָ.

תתה) וְקַב"ה גָּלִי לִי בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ, וְלִחְבָּרֵי אֱלֹהִים, דְּלִישְׁתַּעוּ אֵינוֹן בְּיַמֵּיהֶוָה,
וְלֹא לְדַרְדְּקֵי דְחֲבָרֵי אֱלֹהִים, וְלֵאֵינוֹן דְּיִתְּוֹן לְעֲלָמָא. יְדָהוּא מְלָה דְלֹא יָדְעֵי כָּל אִישׁוֹ,
וְטַעֲיִין בֵּיהּ, לֹא מִשּׁוּם חוּבְתָא דְחָב, אֲלֵא מִשּׁוּם יְקָרָא דְשָׂמָא עֵילָאָה, דְּבָנֵי
נְשָׂא לֹא זְהִירִין בֵּיהּ, וְכַתִּיב זֶה שְׁמִי לְעוֹלָם. וְיִתְּוֹן לְמַשְׂאֵל מַה דְלֹא צָרִיכֵי לוֹן.

תתו) וְהֵינּוּ דְכַתִּיב, אֲפֹן יְהִרְסוּ אֵל ה' לְרֵאוֹת וְנִפְל מִמֶּנּוּ רַב, מֵאֵי וְנִפְל
מִמֶּנּוּ רַב. הֵכִי גִזְרָנָא, הָאֵי חֲבָרָא כְּדֹאֲרֵי שְׂמָא קְדִישָׁא לְכוּלָּא, הוּא נְפִיל
וְנִתְפַס בְּהָיָה חוּבָא, יִתִּיר מִנֵּיהֶוָה, דְּכַתִּיב וְנִפְל מִמֶּנּוּ רַב, הֵרַב נוֹפֵל וְנִתְפַס
בְּאוֹתוֹ עוֹן.

תתז) קָרִיב יִלְגַּבִּיהָ רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרִיהּ, א"ל אָבָא, מָה אָנָּא הָתָם. א"ל זַפְאָה
חוּלְקָךְ בְּרִי, זְמַן סָגִי יְהֵא דְלֹא תִתְקַבֵּר גַּבְאֵי, אָבָל בְּהָיָה עֲלָמָא, דְּיִתְּוֹן דִּידֵי
וְדִידֵךְ בְּרִינָא. זַפְאִין אֵינוֹן צְדִיקָא, דְּזַמְיִין אֵינוֹן לְמַשְׁבַּחֵי לְמֵאֲרֵי עֲלָמָא, כְּאֵינוֹן
מְלָאכִין שְׂמֵשִׁין דְּקַמֵּיהּ, הַה"ד, אֲךָ צְדִיקִים יוֹדוּ לְשִׁמְךָ יִשְׂרָאֵל אֶת פְּנֵיךָ.

מסורת זוהר

ב) (שמות יט) ח"ג בהשמטות שט. ג) (תהלים קמ) לעיל
אות תשנז צ"ג.
הראשונים. כ ג"א דאורייתא (קראא). ל נוסח אחר גביה (דפוסים הראשונים).

חלופי גרסאות

ו ג"א ואנא אמינא ליה (דפוסים הראשונים). ז ג"א דגלן
(דפוסים הראשונים). ח ג"א לפרסומיה (דפוסים הראשונים).
ט ג"א ליג דלישתעו (קראא). י ג"א והוא (דפוסים
הראשונים).

הסולם

מאמר

חטאו לכל העולם, חוץ ממה שאמרה התורה
עליו, ונתכסה באילן ההוא שבגן עדן. שהעולם
אינו יודע מה הוא.

כשחלה ר' שמעון
שפירושו להעלימו. כי יבואו לשאול, מה שאין
צריך.

תתו) והיינו דכתיב פן וכו': וז"ש, פן
יהרסו אל ה' לראות ונפל ממנו רב. מהו,
ונפל ממנו רב, כך פסקתי, חבר זה, המלמד
את השם הקדוש לכל, הוא נופל ונתפש באותו
עון יותר מהם. שכתוב, ונפל ממנו רב, הרב
נופל ונתפש באותו העון.

תתד) וַאֲמֵן אֱלֹהִים אֲנִי אֶתְּחַבְּרֵי וכו': ואני
אמרתי לו, הרי החברים גילו חטאו. אמר, זה
שגילו החברים ביניהם, טוב ויפה. אבל לשאר
בני העולם, לא. מה הטעם. הוא כי חס הקב"ה
על כבודו, ולא רצה לגלות עונו לכל. אלא
באותו העץ, שאמר, שאכל ממנו.

תתז) קָרִיב יִלְגַּבִּיהָ רַבִּי וכו': קרב
אצלו ר' אלעזר בנו. א"ל אבי, מה אני שם.
א"ל אשרי חלקך, בני. זמן רב יהיה שלא
תקבר אצלי. אבל בעולם ההוא, מקום שלי
ושלך ברתי. אשריהם הצדיקים, שהם עתידים
לשבח לאדון העולם, כאלו המלאכים והמשרתים
שלפניו. ז"ש, אך צדיקים יודו לשמך ישבו
ישרים את פניך.

תתה) וְקַב"ה גָּלִי לִי בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ, וְלִחְבָּרֵי, שידברו
ביניהם הם, ולא לגלות לקטנים שבחברים,
ולאותם שיבואו לעולם. כי הוא דבר שלא כל
האנשים מבינים אותו וטועים בו. וע"כ אין
לגלות חטאו. ולא משום החטא שחטא, שגדול
הוא, אלא משום כבוד השם העליון, שבני
אדם אינם נוהרים בו. וכתוב, זה שמי לעולם,

מֵאָמֵר הַכְּרוּבִים וְאֵת לֵהֵט הַחֶרֶב הַמִּתְהַפֶּכֶת

תתח) רְבִי בָא בְשֵׁם רַב הוֹנָא אָמַר, כִּיּוֹן שְׁחָטָא אָדָם, וְגִזְרוּ עָלָיו אוֹתָן הַגְּזוּרוֹת, גְּרָשְׁהוּ הַקְּבִי"ה מֵאוֹתָן הַהֲנָאוֹת וְהַעֲיִדוּנֵין שְׁהִיו לוֹ בְּעֵדָן, וּמִינָה שׁוֹמְרִים לְשַׁעְרֵי ג'ע. וּמִי הֵם, הֵם הַכְּרוּבִים. הַה"ד וְיִשְׁכַּן מִקְדָּם לְגַן עֵדֶן אֵת הַכְּרוּבִים וְאֵת לֵהֵט הַחֶרֶב הַמִּתְהַפֶּכֶת. כְּדִי לְשַׁמֹּר אוֹתוֹ הַדְּרָךְ וְהַפְתַּח. תתט) שָׂאז נַגְזָר, שְׁלֹא יְהֵא רְשׁוֹת לְכָל אָדָם מִכָּאן וְאֵילָף, לְהַכְנִס שָׁם, זולתי הַנְּשֻׁמוֹת הַצְּרוּפוֹת עַל יְדֵי הַכְּרוּבִים תְּחַלָּה. אִם רוֹאִים שְׁהִיא רְאוּיָה לִכְנָס, תְּכַנְס. וְאִם לֹאו, דוֹחִים אוֹתָהּ לַחוּץ, וְתִשְׁרַף בְּאוֹתוֹ הַלְהַב, אוֹ תִקְבַּל עוֹנֶשָׁה.

תתי) וְתִאָנָא, כְּנִגְדָם הִיוּ בְּמִקְדָּשׁ, כְּשֹׁנְכֵס הַכֹּהֵן לְפָנָי וּלְפָנָיִם. דְּתִנְיָא, א"ר אָבָא אר"י בְּשֵׁם רַב הוֹנָא, לְפָנָי וּלְפָנָיִם הוּא דוֹגְמָתוֹ שֶׁל ג'ע. וְכִשְׁנֹכְנֵס הַכֹּהֵן לְשָׁם, נְכַנֵּס בְּנִשְׁמָה, וְלֹא בְּגוּף. בְּאֵימָה, בְּיָרְאָה, בְּרַתָּת, בְּזִיעַ, בְּנִקְיֹת, בְּטָהֳרָה. וְהַכְּרוּבִים עוֹמְדִים שָׁם וְשׁוֹמְרִים, פְּדוּגְמַת אוֹתָם הַכְּרוּבִים הַעוֹמְדִים בְּשַׁעְרֵי גֵן עֵדֶן.

תתיא) זְכָה הַכֹּהֵן, נְכַנֵּס שָׁם בְּשִׁלּוּם, וְיִוְצֵא בְּשִׁלּוּם. לֹא זְכָה, מִכֵּין ב' הַכְּרוּבִים יוֹצֵא לְהַב, וְיִשְׁרַף וְיִמּוֹת בְּפָנָיִם. א"ר יְהוּדָה, אֲשֶׁרִי הַזּוֹכָה לְעֵבֹר מִהֵם בְּשִׁלּוּם. א"ר פְּרַחְיָה, אֵין לָךְ כְּעוֹלָם דְּבָר שְׂאִין בּוֹ מַעְלָה כְּדוֹגְמָתוֹ.

מסורת זוהר
 ד (בראשית ג) כ"ב עו צ"א ז"ח ג ט"א ש"מ"ה תק"ח
 חלופי גרסאות
 ו נ"א ונגזר (קראקא) נ"א ונגזרו (ויניציא). נ נ"א ל"ג
 והעידוניהן (קראקא). ט נ"א ביבי (קראקא). ע נ"א שוערים
 (ויניציא) נ"א שוערים (קראקא). פ נ"א כתב כדוגמת אותם
 הכרוכים העומדים בשערי ג"ע באות תתי"א לפני אמר ר' יהודה (דפוסים הראשונים) צ נ"א ל"ג ויוצא בשלום (קראקא).
 ק נ"א מענה (דפוסים הראשונים).

הסולם

מאמר
 תתח) וְתִאָנָא, כְּנִגְדָם וכו': ולמדנו, כְּנִגְדָם הִיוּ בְּמִקְדָּשׁ, כְּשֹׁנְכֵס הַכֹּהֵן לְפָנָי וּלְפָנָיִם. שְׁלִמְדֵנו, א"ר אָבָא אר"י בְּשֵׁם רַב הוֹנָא, לְפָנָי וּלְפָנָיִם, דְּהִיִּינוּ בְּקֹדֶשׁ הַקְּדוּשִׁים, הוּא דוֹגְמָתוֹ שֶׁל גֵן עֵדֶן, וְכִשְׁנֹכְנֵס הַכֹּהֵן לְשָׁם, נְכַנֵּס בְּנִשְׁמָה וְלֹא בְּגוּף, שְׁהַגּוּף נִתְבַּטַּל לְנִשְׁמָה, וְהִיָּה כְמוֹ שְׂאִינוּ, בְּאֵימָה, בִּירְאָה, בְּרַתָּת, בְּזִיעַ, בְּנִקְיֹת, וּבְטָהֳרָה. וְהַכְּרוּבִים עוֹמְדִים שָׁם וְשׁוֹמְרִים, כְּדוֹגְמַת אוֹתָם הַכְּרוּבִים הַעוֹמְדִים בְּשַׁעְרֵי גֵן עֵדֶן.

תתיא) זְכָה הַכֹּהֵן נְכַנֵּס וכו': זכה הכהן, נְכַנֵּס שָׁם בְּשִׁלּוּם וְיִוְצֵא בְּשִׁלּוּם. לֹא זְכָה, יוֹצֵא לְהַב מִכֵּין ב' הַכְּרוּבִים, וְיִשְׁרַף אוֹתוֹ

מאמר הכרוכים ואת להט החרב המתהפכת
 תתח) רְבִי בָא בְּשֵׁם וכו': ר"ב בשם רב הונא אמר, כִּיּוֹן שְׁחָטָא אָדָם, וְגִזְרוּ עָלָיו אוֹתָן הַגְּזוּרוֹת, גְּרָשְׁהוּ הַקְּבִי"ה מֵאוֹתָם הַהֲנָאוֹת וְהַעֲיִדוּנֵים שְׁהִיו לוֹ בְּעֵדָן. וּמִינָה שׁוֹמְרִים לְשַׁעְרֵי גֵן עֵדֶן. וּמִי הֵם. הֵם הַכְּרוּבִים. ז"ש, וְיִשְׁכַּן מִקְדָּם לְגַן עֵדֶן אֵת הַכְּרוּבִים וְאֵת לֵהֵט הַחֶרֶב הַמִּתְהַפֶּכֶת. כְּדִי לְשַׁמֹּר אוֹתוֹ הַדְּרָךְ וְהַפְתַּח שֶׁל ג'ע.

תתט) שָׂאז נַגְזָר שְׁלֹא וכו': שאז נגזר, שְׁלֹא תְהִיָּה רְשׁוֹת לְשׁוֹם אָדָם מִכָּאן וְלֵהֲלֵאָה, לְהַכְנִס שָׁם, זולתי הַנְּשֻׁמוֹת הַצְּרוּפוֹת ע"י הַכְּרוּבִים תְּחַלָּה, אִם רוֹאִים שְׁהִיא רְאוּיָה לִכְנָס, (דפו"י דף י"ט טור א')

רמד

מדרש

בראשית

הנעלם

תתיב) הנחש שהערים לתנה, הוא דָּבָר נופל על הלשון. אָמַר יָרַב יוֹסֵף, היאָדָּ, א"ל, כְּתַרְגוּמוֹ, נחש חיוּנָא ׀ הוא, חוּנָא זָכַר, וְהִיא תְּנָה, נִקְבָּה. דָּבָר נופל על הלשון. כְּדוּגְמָתוֹ ׀ נחש נחשָת, דָּבָר נופל על הלשון.
 תתיג) א"ר יוֹסֵי, תְּנָהא כְּתִיב ׀ וַיִּקְרָא הָאָדָם שֵׁם אִשְׁתּוֹ תְּנָה כִּי הִיא הִיְתָה אִם כָּל חַי. אָמַר לִיה ר' פְּרַחְיָה, קָרָא לָהּ עַל שֵׁם הָעֵתִיד, הִיָּה לוֹ לְקְרוֹא אוֹתָהּ חַיָּה, עַל שֵׁם א חַי, וְנִקְרָאָה עַל שֵׁם הָעֵתִיד תְּנָה, דְּעֵתִיד חַיּוּנָה ׀ לְמַסְטִי לְתְּנָה.

מְאָמַר הוּא יְשׁוּפֵךְ רֵאשׁ

תתיד) ׀ הוא יְשׁוּפֵךְ רֵאשׁ. אָמַר ר"י, כֶּף דְּרַכּוֹ שֶׁל נחש, אֵין הַקָּשָׁה שֶׁלוֹ מְאָדָם, אֲלָא בְּרֵאשׁ. וְאֵין הַנְּשִׁיכָה מִהַנְּחֹשׁ לְאָדָם, אֲלָא בְּעַקְב. א"ר יִצְחָק בַּר רַבִּי יוֹסִי לְמֵאן דְּאָמַר דִּי־צַר הָרַע הָהוּא, מֵאִי יִנְיָמָא בְּהֵאִי פְּסוּקָא.
 תתטו) אָמַר לוֹ ר' יוֹסִי, מְלַמֵּד שְׂאֵין הַרִיגָה לְנחש אֲלָא בְּרֵאשׁ. וּמִי הוּא הָרֵאשׁ. זֶה רֵאשׁ הַנְּשִׁיכָה. וְאֵין הַנְּחֹשׁ הַזֶּה הוֹרֵג לְאָדָם, אֲלָא בְּעַקְב, כְּשֶׁעוֹשָׂה לוֹ מַעֲשֵׂה עֲבִירוֹת, וְדַשׁ בָּהֶם בְּעַקְב, הִדָּא הוּא דְּכְתִיב ׀ עוֹן עַקְבִּי יְסוּבְנִי.
 תתטז) אָמַר רַבִּי יִצְחָק מִהֶבְא, ׀ הוּי מוֹשְׁכִי הָעוֹן בְּחֻבְלֵי הַשְּׂוֹא וְכַעֲבוֹת הָעֲגָלָה

מסורת זוהר

ה) (במדבר כא) תרומה קלר צ"ת. ו) (בראשית ג) תרומה סו צ"ד. ז) (שם) ב"א קפא צ"ג ז"ח עח ט"א שכ"א תקי"ח קכ ט"ב ש"א. ח) (תהלים מט) מקץ לר צ"ב. ט) (ישעיה ה) ב"ב ריד צ"ד.

חלופי גרסאות

ר נ"א ר' ייסא (קראקא). ש נ"א חמו דבארבע רבעת נחש נחשת ול"ג מן הוא עד נחש נחשת (קראקא). ת נ"א הוא באחד ויקרא לעמי תאנא רשהון חוה כי היא היתה (קראקא). א ה"ג הסלם ובשאר הדפוסים כתוב חיה. ב נ"א למסתי (קראקא). ג נ"א יימא (דפוסים הראשונים).

מאמר

אותו וימות בפנים. א"ר יהודה, אשרי הזוכה לעבור מהם בשלום. א"ר פרחיה, אין לך בעולם דבר. שאין דוגמתו למעלה.
 תתיב) הנחש שהערים לפתה את חוה, הוא לשון נופל על לשון. אמר רב יוסף, איך. א"ל כתרנומו, כי נחש מתרגם חיויא, שהוא נופל על לשון חוה. חיויא הוא זכר, וחוה היא נקבה. הרי שהוא לשון נופל על לשון. כמוהו, נחש נחשת, הוא ג"כ לשון נופל על לשון.
 תתיג) א"ר יוסי והוא וכו': אר"י, והרי כתוב, ויקרא האדם שם אשתו חוה כי היא היתה אם כל חי. ולא על שם החיויא. א"ל ר' פרחיה, קרא לה על שם העתיד חוה, כי אם לא כן, היה לו לקרוא לה חיה, על שם שהיתה אם כל חי. ונקראת על שם העתיד חוה, על שם שחיויא עתיד לפתות את חוה.
 (דפו"י דף י"ט טור ב')

הסולם

הוא ישופך ראש

תתיד) הוּא יְשׁוּפֵךְ רֵאשׁ: אָמַר ר"י כֶּךָ דְּרַכּוֹ שֶׁל נחש, אֵין הַהִכָּאָה שֶׁלוֹ מִן הָאָדָם, אֲלָא בְּרֵאשׁ. וְאֵין הַנְּשִׁיכָה מִן הַנְּחֹשׁ לְאָדָם אֲלָא בְּעַקְב. הַקָּשָׁה פִּירוּשׁוֹ דְּפִיקָה וְהִכָּאָה. מִלְשׁוֹן הַמִּקְוֵי בְּקִרְסוּלֵיו. (בכורות מ"ד:) א"ר יִצְחָק בְּרַבִּי יוֹסִי, לְמִי שְׂאוּמֵר שִׁיצַר הָרַע הִיָּה, מֵה נֵאמַר בְּפִסּוּק הַזֶּה.
 תתטו) אָמַר לֹ ר' יוֹסִי וְכו': א"ל ר"י, מְלַמֵּד, שְׂאֵין הַרִיגָה לְנחש אֲלָא בְּרֵאשׁ. וּמִי הוּא הָרֵאשׁ, זֶהוּ רֵאשׁ הַיְשִׁיבָה, כְּלוּמַר, שְׂאֵין כַּח הַנְּחֹשׁ מִתְבַּטֵּל. כֹּל עוֹד שְׂרֵאשֵׁי הַדּוֹר לֹא עָשׂוּ תְּשׁוּבָה. וְאֵין הַנְּחֹשׁ הוֹרֵג לְאָדָם אֲלָא בְּעַקְב. כְּשֶׁעוֹשָׂה לוֹ מַעֲשֵׂה עֲבִירוֹת וְדַשׁ בָּהֶם בְּעַקְב. ז"ש עוֹן עַקְבִּי יְסוּבְנִי.
 תתטז) אָמַר ר' יִצְחָק וְכו': אַר"י, מְכַאֵן. הוּי מוֹשְׁכִי הָעוֹן בְּחֻבְלֵי הַשְּׂוֹא וְכַעֲבוֹת הָעֲגָלָה חֲטָאָה. כְּלוּמַר עוֹשֵׂה עֲבִירוֹת, וְדַשׁ בָּהֶם
 בעקב

מדרש בראשית הנעלם רמה
 חטָאָה. כְּלוּמַר, עוֹשֶׂה עֲבִירוֹת וְדָשׁ בָּהֶם בְּעֵקֶב, שְׁחֹשֵׁב שְׂאִינָם כְּלוּם, כְּמוֹ
 חֲבָלֵי הַשָּׂוּא, שְׂאוּרֵג הַעֲפָכִישׁ. וְלֵאחֶר כֵּן הֵם כְּעֹבוֹת הָעֲגָלָה חֲטָאָה, חֲזֻקִים
 וְקָשִׁים, עַד שְׁנֹאֲסָפִים כָּלֵם וְהוֹרְגִים לְאָדָם, וְכֵן הוּא אוֹמֵר וְאַתָּה תִּשׁוּפְנוּ עֲקֵב,
 בְּאוֹתוֹ עוֹן הָעֵקֶב הוֹרֵג יֵצֵר הָרָע לְאָדָם.

תתיז) אָמַר ר' יִצְחָק, בֵּא וְרָאָה, כְּמוֹ שְׁנִתְקַלְקְלוּ כֶּף נְדוּנוֹ. הַנְּחַשׁ בַּתְּחִלָּה,
 אַחֲרָיו הָאִשָּׁה, וְאַחֲרָיו הָאָדָם. הֵינּוּ דְכֻתִּיב ^א וְלֵאדָם אָמַר כִּי שְׁמַעְתָּ לְקוֹל אִשְׁתְּךָ.
 תתיז) א"ר יַעֲקֹב בְּרַ אִידִי, אִם אָדָם חֲטָא, אַדְמָה מֵה חֲטָאָה. אֲלֵא א"ר
 יַעֲקֹב בְּרַ אִידִי, כְּשֹׁנְבְּרָא יְהָאָדָם, הַשְּׁמַיִם וְהָאָרֶץ הָיוּ עֲדִים. מְלַמֵּד שְׁהַקְב"ה
 עָשָׂה אוֹתָם עֲדִים, עַל מַה שְׁיַעֲשֶׂה הָאָדָם, שְׁלֵא יֵאמֵר מִי רוּאָנִי. וְאוֹתָם הָעֲדִים
 מִפְּרָסְמִין חֲטָאִיו, הֵה"ד ^ב יִגְלוּ שְׁמַיִם עֲוֹנוֹ וְאָרֶץ מִתְקוּמָמָה לוֹ.

תתיז) וְתָנָא, בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם שְׁעָבַר אָדָם, הַשְּׁמַיִם הִחֲשִׁיכוּ אוֹרָם, וְהָאָרֶץ לֹא
 יָדְעָה מַה לַּעֲשׂוֹת, עַד שֶׁבֵּא הַקְב"ה וְקָלַל אוֹתָהּ, עַל שֶׁהִתְעַפְּכָה בְּעִדּוּתָהּ, ^ה שְׁלֵא
 תוֹסִיף תַּת כַּתָּה לְזֵרוּעַ וְלִקְצוֹר כְּבָרָא שׁוֹנָה, וְעַמְדָה בְּקַלְלוּתֶיהָ, עַד שֶׁבֵּא אַבְרָהָם
 אָבִינוּ, וְנִתְבַּסֵּס הָעוֹלָם.

תתכ) ר"ג אָמַר, עַד שֶׁבֵּא נֹחַ, דְכֻתִּיב, ^ו זֶה יִנְחַמְנוּ מִמַּעַשְׁנוּ וּמִעַצְבוֹן יָדֵינוּ.
 וְלִפְיֵכָה נִקְרָאָה עַל שְׁמוֹ, דְכֻתִּיב ^ז אִישׁ הָאָדָמָה, עַל שֶׁיִּצְאָה מִקְלָלָתָהּ בְּשִׁבְלִי.
 תתכא) אָמַר רַב נַחֲמָן בְּרַ יִצְחָק, אַדְה"ר, בֵּינָן שְׁנֹטְרַד מַג"ע, חָשַׁב שְׁיִמּוֹת
 מִיָּד, וְהָיָה בּוֹכָה וּמִתְחַנֵּן, וְשָׁב בְּתִשׁוּבָה, עַד שֶׁקָּבְלוּ הַקְב"ה בְּתִשׁוּבָהּ, וְהָאָרֶץ
 יָמְיוֹ, וְקָיָים בּוֹ דְבָרוֹ, דְכֻתִּיב בְּיוֹם אֲכָלְךָ מִמֶּנּוּ, וְנָתַן לוֹ יוֹמוֹ, שֶׁהוּא אֶלֶף שָׁנָה.
 לְהוֹרוֹת לְכָל הָעוֹלָם, שְׁהַקְב"ה חֲנוּן וְרַחוּם הוּא, וּמְקַבֵּל בְּתִשׁוּבָה לְשָׂכִים, וְאִינוּ
 חִפְץֵי מָהֶם, זּוֹלָתִי שְׁיַחֲיוּ, דְכֻתִּיב ^ח וְלָמָּה תָמוּתוּ בֵּית יִשְׂרָאֵל וְהִשְׁבִּיבוּ וְחִיוּ.

תתכב) א"ר יִצְחָק, אֲשֶׁרִיָּהֶם הַבְּנִים שֶׁהָאָב אוֹמֵר לָהֶם כֶּף. וְוִי לָהֶם לַבְּנִים,
 שְׂאִינָם שׁוֹמְעִים מִמֶּנּוּ. אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב, לֹא חֲזִינָן רַחֲמָנוּתָא כְּרַחֲמָנוּתָא

חלופי גרסאות

ד ג"א העולם (ורוציא). ה ג"א מוסיף ועוד שלא (דפוסיס הראשונים).

מסורת הוזהר

י' (בראשית ג) ב"ב קג צ"ב. כ' (איוב כ) בשלח עד צ"ה. ל' (בראשית ה) ב"ב רכב צ"ג. מ' (שם ט) נח קח צ"א ו' (יחזקאל יח).

הסולם

הוא ישופך ראש

תתיז) וְתָנָא בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם וְכו': (א"צ פירוש).

תתכ) ר"ג אָמַר עַד שֶׁבֵּא וְכו': (א"צ פירוש).

תתכא) אָמַר רַב נַחֲמָן וְכו': (א"צ פירוש).

תתכב) א"ר יִצְחָק אֲשֶׁרִיָּהֶם וְכו': (א"צ פירוש).

מאמר

בעקב, דהיינו שחושב עליהם שאינם כלום, שהם כמו חבלי השוא שאורג העכביש, ולאחר כך, הם כעבות העגלה חטאה. שהם חזקים וקשים עד שנאספים כולם דהיינו כל העבירות. והורגים את האדם. וכן הוא אומר, ואתה תשופנו עקב. באותו עון העקב, הורג היצר הרע את האדם.

תתיז) אָמַר ר' יִצְחָק וְכו': (א"צ פירוש).
 תתיז) אָמַר ר' יַעֲקֹב וְכו': (א"צ פירוש).

רמו מדרש בראשית הנעלם
 דקב"ה, בכל מקום את מוצא פשטאוי ישראל, ושבו למולו, פשט ידו וקבלם,
 ומחל להם מיד, הן הוא דכתיב ^ט מי אל פמוך נושא עון ועובר על פשע.

מאמר קניתי איש את ה'

תתכג) * פרשתא ח ^ט והאדם ידע את חנה אשתו. אריב"ל, יש לנו
 להרהר בהא פרשתא, וכ"ש בהאי פסוקא, דאמרה חנה, קניתי איש את ה'.
 תתכד) א"ר יצחק, ואנא ידענא ליה בפשיטותיה. דהא חנה, אמר רב
 יהודה אמר רב, האי מאן דאתייליד ליה בר, פד שרי למללא, חובה עליה
 לאלפא ליה פסוקי דאורייתא, דאינון דחילו מן קדם ה', דכד ירפי ידפר לו
 לאינון בתובין, לדחלא מן מאריה.

תתכה) רפי עקיבא, הנה יתיב קמיה דר' אליעזר, א"ל מאי האי פרשתא
 דפסיקא דא, דאמר ותלד את קין, ותאמר קניתי איש את ה'. א"ל, יעקיבא,
 אימא לך, יומא דר' ברוקא ושאר חבריאי גלו והוא חובה דעביד אדם, לא
 הנה אצטריף לאינון דלא ידעי עמיקתא ומסתרתא. והוא יומא דאתגלי,
 אשתמע כלא מהאי פסוקא.

תתכו) אדם נצטוה על השם, וחסא בשם. נצטוה על השם, הוא השם
 המיוחד, דכתיב ^ט ועץ החיים וגו'. וחסא בשם, ^ט זהו שם המשותף, דכתיב
 ועץ הדעת טוב ורע.

חלופי גרסאות

1 נ"א ל"ג אנא (קראקא). 2 נ"א מוסיף עקיבא עקיבא
 (קראקא). 3 נ"א מוסיף אצטרך דא (מתקאטש). 4 נ"א
 על (דפוטים הראשונים).

מסורת הזהר

(ט) מיכה (ז) ויש ח צ"א. (ט) (בראשית ד) ב"ב פסח
 צ"ג ח"ג קמג. רטז: (ט) (שם ב) לעיל אות תשעו צ"ו.

הסולם

קניתי איש את ה'

פרשה זו והפסוק הזה שאמר, ותלד את קין
 ותאמר קניתי איש את ה'. אמר לו, עקיבא,
 אומר לך. ביום, שר' ברוקא ושאר החברים
 גילו אותו החטא שעשה אדם (כנ"ל אות
 תשפ"ב) לא היה נצרך להגלות לאותם שאינם
 יודעים עמוקות ונסתרות, ואותו יום שנגלה.
 חטאו של אדם, יש להבין הכל מפסוק הזה.
 תתכו) אדם נצטוה על השם, אדם
 נצטוה על השם וחסא בשם. נצטוה על השם,
 הוא השם המיוחד לו, ולא לאחר, שהוא הוי"ה,
 שכתוב ועץ החיים וגו'. שהוא ז"א, שנקרא
 הוי"ה, ונקרא עץ החיים. וחסא בשם, זהו שם
 המשותף, דהיינו השם אלוקים. המשותף גם
 לבריות, שכתוב, ועץ הדעת טוב ורע (כנ"ל
 אות תשפ"ב ע"ש).

מאמר

מאמר קניתי איש את ה'

תתכג) פרשתא ח'. והאדם וגו':
 פרשה ח'. והאדם ידע את חנה אשתו. אריב"ל,
 יש לנו להרהר בפרשה זו, וכל שכן בפסוק
 הזה שאמרה חנה, קניתי איש את ה'.
 תתכד) א"ר יצחק אנא וכו': אר"י,
 אני יודע אותו הכתוב, כפשוטו. כי למדנו,
 אמר רב יהודה אמר רב, זה, מי שנולד לו
 בן, כשמתחיל לדבר, הוא מחוייב ללמדו פסוקי
 התורה, שהם מעוררים יראה לפני ה'. כדי
 שכאשר יגדל יזכור אלו הפסוקים, לירא מפני
 אדונו. וע"כ כשילדה בן. אמרה, קניתי איש
 את ה'. דהיינו שקנתה בן ללמדו ללכת עם ה'.
 תתכה) רבי עקיבא הוה וכו': ר"ע
 היה יושב לפני ר' אליעזר. א"ל מה היא
 (דפו"י דף י"ט טור ב' * טור ג')

וחוה

מדרש בראשית הנעלם רמז
 תתכז) וְחַוָּה הִיְתָה תְּחִלָּה בְּעֵבְרָה עַל זֶה. דְּכָתִיב וַתִּקַּח מִפְּרִיו. וְלֵאמֹר שְׁחַטָּאוֹ, וַיִּדְעוּ עֲוֹנָם עַל מַה שְּׁעָבְרוּ, הִתְמַרְמְרוּ עַל מַה שְּׁחַטָּאוֹ, וְהָיָה כִּבְיֹתֵר, מִפְּנֵי שֶׁהָיָה הִיְתָה תְּחִלָּה לְעֵבְרָה, לְעִבּוֹר עַל שְׁמוֹ הַגְּדוֹל. בֵּינָן שְׁנוּלָד לָהּ בֶּן, הַרְגִּישָׁה בְּדַבְרָה, וְאָמְרָה קְנִיתִי אִישׁ אֶת ה' שֶׁהוּא הַשֵּׁם הַמְּיֻחָד, וְעַל כֵּן לֹא אָמְרָה הַשֵּׁם הַמְּשֻׁתָּף.

תתכח) א"ר עֲקִיבָא, הָאֵי טַעְמָא, חוֹזֵר עַל מַה דְּא"ר אָבֵהוּ, וְזוּבַח לְאַלְהִים יְחָרָם. א"ר אֱלִיעֶזֶר, חוֹזְרָה חוּהָ לְהוֹדוֹת עַל אוֹתוֹ עוֹן שְׁעָבְרָה, וְאָמְרָה, לֹא יִהְיֶה זֶה כְּמוֹנִי, לְתַת כְּבוֹד לְאַחַר זוּלָתוֹ. אָבֵל זֶה יִהְיֶה אֶת הַשֵּׁם מִמֶּשׁ, וְלֹא לְאַחַר. תתכט) א"ר יִצְחָק, וְשִׁפִּיר קָאָמַר ר' עֲקִיבָא, דְּאֶתְחַזֵּר עֲנִינָא עַל מַה דְּא"ר אָבֵהוּ. וְכֵן חוּהָ אָמְרָה אֶת ה', וְלֹא לְשֵׁם אַחֵר. וְכֵן חוּהָ אָמְרָה וְנִתְתִּיו לָהּ כָּל יְמֵי חַיֶּיהָ, וְלֹא לְשֵׁם אַחֵר. וְעַל זֶה אָמְרָה תוֹרָה, כִּי לֹא תִשְׁתַּחֲוֶה לְאֵל אַחֵר, כִּי ה' קָנָא שְׁמוֹ, אֵל קָנָא הוּא.

תתל) א"ר יְהוּדָה, עַד אֵימְתִי יִטְיִילוּן חֲבָרִיאַ בְּרִזִין עֵילְאִין דְּמִלְכָא. אָמַר רַבִּי אֶלְכְּסַנְדְּרָאִי, תְּנִינָן, מוֹסְרִין סְתָרִי תוֹרָה לְחֲבָרִים הַרְאוּיִים לְכָךְ, כְּגוֹן אֲנִי וְחֲבָרִיאַ כְּגוֹנוֹן.

מְאָמַר קִין וְהָבֵל וְשֵׁת

תתלא) וַתּוֹסֵף לְלֶדֶת אֶת אָחִיו אֶת הָבֵל, א"ר אֱלִיעֶזֶר לְרַבִּי עֲקִיבָא,

מסורת הוזהר
 חלופי גרסאות
 (צ) שם ג) לעיל אות חשפר צ"י. ק) (שמות כב) לעיל
 אות חשפג צ"ט. ר) (ש"א א) ז"ח ג ט"ד שמ"ט יא
 ש"ב שמ"ב. ש) (שמות לד) ח"י שרה טו צ"א ח"א רד:
 ת) (בראשית ד) ב"ב קצט צ"ב.
 י) נ"א ל"ג בעבירה (דפוסים הראשונים). כ) נ"א יותר
 (דפוסים הראשונים). ל) נ"א ל"ג יהיה (דפוסים הראשונים).
 מ) נ"א יטולון (ורניציא) נ"א יטולין (קראקא). נ) נ"א כנין
 (קראקא).

הסולם

מאמר
 קניתי איש את ה'
 לתת כבוד לאחר זולתו, אבל זה הבן יהיה את השם הויה ממש, ולא לאחר.
 תתכט) א"ר יִצְחָק וְשִׁפִּיר וכו': אר"י יפה אמר ר' עֲקִיבָא, שהענין חוזר על מה שאמר ר' אָבֵהוּ. וכן חוה אמרה אֶת הויה, ולא לשם אחר. וכן חנה אמרה, ונתתיו להויה כל ימי חייו, ולא לשם אחר. ועל זה אמרה תורה, כי לא תשתחוה לאל אחר, כי הויה קנא שמו, אל קנא הוא.
 תתל) א"ר יְהוּדָה עַד וכו': אר"י עד מתי יטיילו החברים בסודות העליונים של המלך. א"ר אלכסנדראי, למדנו, מוסרים סתרי תורה לחברים הראויים לכך. כמו אנו, והחברים כמונו.

תתכז) וְחַוָּה הִיְתָה תְּחִלָּה וכו': וחווה היתה תחלה בעבירה על זה, שכתוב, ותקח מפריו. ולאחר שחטאו, וידעו עונם על מה שעברו, התמרמרו על מה שחטאו, וחווה ביותר, מפני שהיא היתה תחלה לעבירה, לעבור על שמו הגדול. כיון שנוולד לה בן, הרגישה בדבר, בחטא שחטאה בשם אלקים, ואמרה קניתי איש את הויה, שהוא שם המיוחד. וע"כ לא אמרה השם המשותף, שהוא אלקים.
 תתכח) א"ר עֲקִיבָא הָאֵי וכו': אר"ע, הטעם הזה של חטא עצה"ד חוזר על מה שאמר ר' אָבֵהוּ, זוּבַח לְאֱלֹקִים יְחָרָם. שלומד ק"ו מה המקריב קרבן לשם אלקים אמרה תורה זוּבַח לְאֱלֹהִים יְחָרָם הַמְּחֻלָּף שְׁמוֹ הַמְּיֻחָד עַל אַחַת כְּמַה וְכַמָּה (כנ"ל אות תשפ"ג). א"ר אליעזר, חוזה חוה להודות על אותו עון שעברה, ואמרה, לא יהיה זה הבן כמונו, (דפוס" דף י"ט טור ג)

מאמר קין והבל וש
 תתלא) וַתּוֹסֵף לְלֶדֶת אֶת אָחִיו וְגו':
 א"ל

רמח

מדרש

בראשית

הנעלם

מה שְׁמִיעַ לָךְ בְּהָאֵי א"ל עַל כֵּן אָנָּה יְתִיב קַמָּךְ. א"ל, אֶסְתִּים פּוּמָךְ, וּפְתַח עֵינֶךָ וְאוֹדְנֶךָ, וְאַצִּית.

תתלב) דְרָמָז הוּא דְקָא רָמָז, עַל הֵהוּא שְׁמָא זְעִירָא, עֲדָתָא צִל מְשָׁמָא קְדִישָׁא, דְאָנָּה וְאֵת יְדַעְנָא. וּבְהָאֵי שְׁמָא חֲבִינִין סְגִיָּאִין בְּנֵי נָשָׂא, וְהוּא רָמָז מְהִימְנוּתָא, לְמָאן דְאֶסְתַּפֵּל בְּחֻמְתָּא.

תתלג) עוֹד א"ר אֱלִיעֶזֶר, עֲקִיבָא, רָמָז דְאֶתְקַטֵּל הֶבֶל, פּ אֹרִי עַל מְהִימְנוּתָא דְשְׁמָא יִקְרָא עֵילָאָה דְמִלְכָּא, דְכְתִיב אֵ וְנִשְׁגָּב ה' לְבָדוֹ. א"ר עֲקִיבָא, וְוִי לְעֵלְמָא

מסורת הוזהר

(א) ישעיה (ב) ישלח עו צ"ד.

חלופי גרסאות

ט נ"א לנ בהאי (קראקא). ע נ"א דאתצל (דפוסים הראשונים).
פ נ"א ל"ג אורי (קראקא).

מאמר

הסולם

קין והבל וש

שבמלכות היתה נשמתו של הבל. וז"ש, ובהאי שְׁמָא חֲבִינִין סְגִיָּאִין בְּנֵי נָשָׂא, כי ממצב הזה של המלכות, אפשר להמשיך החכמה ממעלה למטה, שהוא החטא של עצה"ד, והרבה אנשים חטאו בזה. והוא רמז מְהִימְנוּתָא לְמָאן דְאֶסְתַּפֵּל בְּחֻמְתָּא. המלכות נקראת מְהִימְנוּתָא, ובמצב הא' שלה. היא מרומזת, שאז מקבלת חכמה, וז"ש מְהִימְנוּתָא, דהיינו מלכות. ואיזו מלכות, לְמָאן דְאֶסְתַּפֵּל בְּחֻמְתָּא, דהיינו אותה המלכות, המסתכלת בחכמה, שהיא המלכות של מצב הא'. כי במצב הב', כבר נכללת ביחוד עם ז"א, שאז מקבלת חסדים, ולא חכמה.

וזהו הרמז שרמז ר' אליעזר לר"ע בתחילת דבריו. שאמר לו, אֶסְתִּים פּוּמָךְ וּפְתַח עֵינֶךָ וְאוֹדְנֶךָ, שרמז לו שיכוון להמשיך מצב הא' של המלכות, ששם האורות סתומים, ועל זה אמר לו אֶסְתִּים פּוּמָךְ. כי אז נפתחת המלכות להמשיך הארת החכמה, וז"ש וּפְתַח עֵינֶיךָ וְאוֹדְנֶךָ, שיפתח החכמה והבינה של המלכות, כי עינים רומזות לחכמה, ואזנים לבינה.

תתלג) עוֹד א"ר אֱלִיעֶזֶר וכו': עוֹד א"ר אֱלִיעֶזֶר, עֲקִיבָא, הרמז שנהרג הבל, מורה, על האמונה של השם היקר העליון של המלך, שהוא ז"א. שכתוב, וּנִשְׁגָּב ה' לְבָדוֹ. א"ר עֲקִיבָא לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר, אֵי לְעוֹלָם, כִּאֲשֶׁר תִּצְא מִמֶּנּוּ. עֵתָה אֲנִי מִסְתַּכֵּל בְּחֻמְתָּא רַבָּה. אִמְרוּ לוֹ, הֲרֵי אִמְרִיתִי לָךְ, סְתוּם הִפְּהוּ, שֶׁאֵינִי רוֹאֶה, שְׂדֵי לִי וְלָךְ בְּעוֹלָם.

פירושו. כבר נתבאר, אשר הבל נמשך ממצב הא' של המלכות, דהיינו מעת שהיא ענף של הבינה, גם נתבאר שמצב הא' של המלכות אינו מצב בן קיימא, כי הוא מתבטל, והמלכות

א"ל ר' אליעזר לר' עקיבא, מה שמעת בזה. א"ל על כך אני יושב לפניך. כדי לשמוע. א"ל, סגור פיך, וּפְתַח עֵינֶיךָ וְאוֹדְנֶךָ, והקשב. תתלב) דְרָמָז הוּא דְקָא וכו': שהכתוב ותוסף ללדת, מרמז רמז על אותו שם קטן שהוא מלכות, שנאצל משם הקדוש, שהוא בינה. שאני ואתה ידענו, כלומר בעת שהיא ענף של הבינה. ובשם הזה חוטאים הרבה בני אדם. והוא רמז אמונה למי שמסתכל בחכמה. פירושו. כבר ידעת שיש ב' מצבים במלכות, מצב א) כשהיא עם ז"א הם בסוד ב' מאורות הגדולים, דהיינו שמקבלת מן הבינה בשוה עם ז"א והיא ענף של הבינה. שהמלכות מקבלת מקו שמאל דבינה, שה"ס חכמה בלי חסדים. וז"א מקבל מקו ימין דבינה, שהוא חסדים. ובמצב הזה, האורות שלה נקפאים וסתומים. שאינה יכולה להאיר. והמצב הב' הוא, שהיא מתמעטת עד לנקודה, וחוזרת ונבנית מתחת ז"א. ונעשית ענף של ז"א, שבמצב הזה אין לה מעצמה כלום, שאינה יכולה עוד לקבל מבינה, אלא מז"א (כמ"ש) לעיל בפלפול"ס ע"ש. וּנִשְׁמַת הַבָּיִת, נמשכת ממצב הא' של המלכות, שאז אורותיה נסתמים ונקפאים, שאז הם נבחנו להבל, בסוד הבל הבלים (כנ"ל בזהו ויצא דף ו' ד"ה בכדי) ולפיכך גם הוא נקרא הבל.

וז"ש, דְרָמָז הוּא דְקָא רָמָז עַל הֵהוּא שְׁמָא זְעִירָא דְאֶתְאֲצִיל מִשְׁמָא קְדִישָׁא, שהכתוב ותוסף ללדת את אחיו את הבל, מרמז על המלכות הנקראת שְׁמָא זְעִירָא, בעת שנאצלה מן הבינה, והיא גדולה כמו ז"א, דהיינו בעת שהמלכות היא במצב הא' שאורותיה נסתמים ונעשים הבל. ומבחינה זו

(דפ"י דף י"ט טור ג')

מדרש בראשית הנעלם רמט
 כַּד תִּיפּוֹק מִגִּיּוֹה, כַּעַן אֲנָא מְסַתְמָל בְּחֻמְתָּא סְגִיָּאָה. א"ל, הָא אֲמַרִית לָךְ אֶסְתִּים פּוּמָךְ, דְּהָא חֲזִינָא דְדִי לִי וְלָךְ בְּעֵלְמָא.
 תתלד) אָמַר ר' יְהוּדָה, נִתְחַזַּר קִין לְהִיּוֹת עוֹבֵד אֲדָמָה, וְהָבֵל רֹעֵה צֹאן, זֶה הִבְיָא קֶרְפֵן, זֶה הִבְיָא קֶרְפֵן. א"ר יְהוּדָה, קִין בָּא בְּגִסוֹת הָרוּחַ, וְהָבֵל בְּנִמְיֻכוֹת הָרוּחַ, דְּכַתִּיב ^א זָבַחַי אֱלֹהִים רוּחַ נִשְׁבְּרָה. מַה פְּתִיב ^ב וַיִּשַׁע ה' אֶל הָבֵל וְאֶל מִנְחָתוֹ וְאֶל קִין וְאֶל מִנְחָתוֹ לֹא שָׁעָה. א"ר יְהוּדָה, לָמָּה נִפְלוּ פָּנָיו, עַל שְׂלֵא ^ג נִתְקַבְּלָה מִנְחָתוֹ.

מסורת הזוהר (תהלים נא) מקץ לג צ"א. ג) (בראשית ד) ב"ב קצב צ"ו.
 חלופי גרסאות צ"א דיילי דיילך עלמא (קראקא). ק"א תקבל (קראקא).

מאמר **הסולם** קין והבל ושם
 והמלכות חוזרת לנקודה, ונבנית במצב הב', להיות ענף של ז"א. ולפיכך, גם הבל, הנמשך ממצב זה של המלכות, גם הוא אינו בן קיימא, וע"כ נהרג. ובמקומו בא שת, שגם הוא מבחינת הסתימה של מצב הא', אלא אחר סתימה זו נתקנה במצב הב', שאז הוא בן קיימא, וכל הנשמות שבעולם, נמשכות ממנה, בסוד הכתוב הכל הבל (נ"ל ויצא אות ט"ו בהסולם ע"ש) וזו"ש, כי שת לי אלקים וזע אחר תחת הבל וגו'. כי שת הוא ממש כצורת נשמת הבל, וכל ההפרש הוא, שהבל נמשך ממצב הא' שאינו בן קיימא, ולפיכך גם הבל לא היה בן קיימא, ונהרג. ושת נמשך ג"כ מאותו ההבל, אלא אחר שבא ונתתקן במצב הב', שאז נעשה שורש כל הקיום. וז"ש, תחת הבל.
 וז"ש, רמז דאתקמל הבל, אורי, על מהימנותא דשמא יקרא עלאה דמלכא. כלומר שהריגת הבל מורה, שמדרגת הבל שנמשכה, מסוד, מהימנותא למאן דאסתכל בחכמתא, שה"ס המצב הא' של מהימנותא, שהיא המלכות בעת שהיא ענף של הבינה, אין לה קיום כנ"ל, אלא שהמהימנותא צריכה להיות ענף של ז"א, שזהו במצב הב', ואז יש לה קיום. וז"ש, שהריגת הבל, אורי, על מהימנותא דשמא יקרא עלאה דמלכא, שהוא ז"א, שהמהימנותא היא או ענף דז"א. שהיא בחינת נשמת שת כנ"ל. וז"ש, דכתוב ונשגב הוי"ה לברו. כי המלכות היא שם אלקים, שהוא בשתוף, שאפילו הקליפות נקראות בשם זה, דהיינו אלהים אחרים. כלומר, שבעת שהמלכות היא במצב הא', יכולות

תתלה) וְתֵאָנָא, אר"י, אוֹתוֹ הַיּוֹם רֵאשׁ הַשָּׁנָה הַזֶּה, יוֹם שְׁדִין יְכָל הַנְּשָׁמוֹת, (* עוֹבְרִים לְפָנָיו. אָמַר לוֹ, לָמָּה חָרָה לְךָ, הֲלֹא אִם תִּיטִיב שְׂאֵת, א"ר יהודה, כְּלוֹמַר אִם תִּיטִיב, יִהְיֶה לְךָ שְׂאֵת.

תתלו) לְפֶתַח חֲטָאת רוֹבֵץ, כְּלוֹמַר, לְאוֹתָם פֶּתַחֵי ג"ע, שֶׁהַנְּשָׁמוֹת עוֹבְרוֹת בּוֹ, חֲטָאת רוֹבֵץ. הַחֲטָאת שֶׁתַּעֲשֶׂה יִהְיֶה מְזוֹמֵן שָׁם, וְשֵׁם תִּקְבַּל עוֹנֶשְׁךָ. וְאֵלֶיךָ

חלופי גרסאות

ר נ"א אל (קראקא). ש נ"א מוסיף שאת וגדולה על אחיך ואם לא תטיב (קראקא).

הסולם

מאמר

קין והבל ושם

הימין. וכנגד המסך דחירק הנוהג בקו האמצעי יש כאן במלכות סוד התקון דלהט החרב המתהפכת, שהוא הממעט את הג"ר דחכמה שבה שבמצב הא', שזה גורם שתכנע ותבא למצב הב', ליחוד עם ז"א. וגם הלהט החרב המתהפכת כולל בתוכה ב' מיני הכחות דמפתחא ומנעולא כמו המסך דחירק של קו האמצעי. וע"כ נקראת, מתהפכת, כי מתהפכת מרחמי לדינא ומדינא לרחמי, כי לרשעים מתגלה המלכות דמדת הדין שבה, שנקראת מנעולא, שממנה המות. ולצדיקים נגונה המנעולא, ומתגלה מלכות שנמתקה במדת הרחמים הנקראת מפתחא. (ע"י היטב בזהר לך דף י"ג ד"ה ומתבאר).

תתלה) וְתֵאָנָא אר"י אוֹתוֹ הַיּוֹם רֵאשׁ הַשָּׁנָה הַזֶּה, וּמְשִׁיב, וּלְמַדְנֵי אר"י, אוֹתוֹ הַיּוֹם הִיָּה רֵאשׁ הַשָּׁנָה, יוֹם שְׁדִין כָּל הַנְּשָׁמוֹת עוֹבְרִים לְפָנָיו. א"ל למה חרה לך, הלא אם תטיב שאת. אר"י, כלומר, אם תטיב יהיה לך שאת, שתתנשא. ומנחתך תקובל.

פירוש. שלא שאלה שאל אותו הקב"ה, למה חרה לך ולמה נפלו פניך, אלא שזה היה בחינת דין, שנשמתו של קין נדונה לפני הקב"ה על מעשיו, ונאמר לו, למה חרה לך ולמה נפלו פניך, הלא מעשיך גרמו לך את זה. ואתה צריך להטיב מעשיך, ואז תתנשא, ומנחתך תקובל.

תתלו) לְפֶתַח חֲטָאת רוֹבֵץ: כְּלוֹמַר, לאותם פתחי גן עדן שהנשמות עוברות בו, חטאת רוֹבֵץ, החטאת שתעשה תהיה מוכנה שם, ושם תקבל עונשך. ואל"ך תשוקתו, כלומר, אם תטיב מעשיך, והחטאת ההיא תחשוק לך שתעשה עבירות. אתה תמשול בו, שלא יוכל להתגרות עמך.

פירוש. כמו שיש ביציאת ג' הקוין ב' מצבים. שמתחילה יוצא קו שמאל, בשליטה גדולה עד שרוצה לבטל את הימין, שנעשית משום זה מחלוקת דימין ושמאל והאורות נסתמים. ומצב הב' שבהם הוא יציאתו של קו האמצעי אשר עם כח המסך דחירק שבו, הוא ממעט את ג"ר דחכמה של השמאל, שאז נכנע השמאל ומתייחד עם הימין. ובמסך דחירק הזה, יש ב' בחינות דינין, דמנעולא ודמפתחא (כמבואר כל זה בזהר לך דף י"ג ד"ה ונתבאר ע"ש). והנה ממש על דרך זה, הם ב' מצבים של המלכות. כי מצב הא' דומה לשליטת קו השמאל הרוצה לבטל את הימין. וע"כ נעשה בה קפאון וסתימה. ומצב הב' דומה ליציאת קו האמצעי הממעט את ג"ר דשמאל ומיחדו עם הימין, כי כן המלכות אחר שמתמעטת מג"ר דחכמה, היא נכנעת ומתייחדת עם ז"א שה"ס

ומצב הב' של המלכות ה"ס גן העדן, וז"ס שלהט החרב המתהפכת נמצאת על פתח גן העדן. כלומר כמו שאי אפשר לבא למקום זולת דרך הפתח, כך אי אפשר לבא לגן עדן שה"ס מצב הב', זולת דרך התכללות בלהט החרב המתהפכת. כי מטרים שכח הזה של להט החרב המתהפכת, ממעט את ג"ר דחכמה שבמצב הא', אין אפשרות שהמלכות תבא למצב הב'. וע"כ נבחן זה כמו פתח לגן עדן, שהוא מצב הב'. ועל דרך זה, גם הנשמות, אחר שקבלו ממצב הא' דמלכות ורוצים לבא לגן עדן שהוא מצב הב', הם צריכים לעבור דרך להט החרב המתהפכת הנמצאת בפתח גן עדן, ואחר שהם נכללים מהם, יכולים לבא למצב הב', שה"ס ג"ע.

וּו"ש לְפֶתַח חֲטָאת רוֹבֵץ, כְּלוֹמַר, לְאוֹתָם פֶּתַחֵי ג"ע שֶׁהַנְּשָׁמוֹת עוֹבְרוֹת בּוֹ, חֲטָאת רוֹבֵץ, הַחֲטָאת שֶׁתַּעֲשֶׂה יִהְיֶה מְזוֹמֵן שָׁם. דהיינו להט החרב המתהפכת שרובץ על פתח גן עדן, שעם התעוררות המנעולא שבו הרג קין את הבל. (כמ"ש בזהר בראשית ב' דף קצ"ג ד"ה גם ובדף קצ"ה ד"ה פירוש ע"ש). נמצא שחטאתו של קין שהוא הריגת

(דפ"י דף י"ט טור ג' * טור ד')

מדרש בראשית הנעלם רנא
תְּשׁוּקָתוֹ, כְּלוּמַר אִם תְּטִיב מַעֲשֵׂיךָ, וְהַחֲטָאתָ הֵהוּא יְכַסּוּף לְךָ שְׂמַעְשָׂה עֲבִירוֹת.
אָתָּה תִּמְשַׁל בּוֹ, שְׁלֹא יוּכַל לְקַטְרֵג עִמָּךְ.

תתלוז) תֵּאָנָא, א"ר יוסי, אָנָּא חֲמִינָא לְרַבִּי עֲקִיבָא, שְׁשָׂא לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר
דְּכֵר זֶה. א"ל, עֲקִיבָא, סָק עֵינְךָ לְעֵילָא, תִּנְאָתָ תֵּיב גִּבְאִי, דְּהָא מְפָרֵשׁ כּוּלָּא
בְּמָה וְאִמְרָנָא. זְקַף עֵינְוִי, לְבַתֵּר אַרְכִּין רִישִׁיה, אָמַר, הָא עֲבָדְנָא כְּעוֹבְדָא
דְּחַיּוּיָא, וְלֹא יִדְעָנָא. קָרִיב גִּבּוּי ר' אֱלִיעֶזֶר, וְלַחֲיֵשׁ לִיה, אָתָּא ר' עֲקִיבָא, וּנְשִׁיק

חלופי גרסאות
ת נ"א ואחתי (דפוסים הראשונים). א נ"א כמה (קראקא).

הסולם

קין והבל ושת
הסמוך. והשיב לו ר"א, סָק עֵינְךָ לְעֵילָא,
שתעלה החכמה, המכונה עינים, למעלה. דהיינו
שתאיר רק ממטה למעלה כדרך מצב הב',
ואת תיב גבאי, ואזי תשיג מדרגתי. ורבי
עקיבא עשה כך, כי זקף עינו, שעורר הארת
החכמה, לְבַתֵּר אַרְכִּין רִישִׁיה, הינו שמיעט
את הג"ר הנקרא ראש, דהיינו שהמשיך הארתה
ממטה למעלה, שהיא בחינת ו"ק. אמר, הָא
עֲבָדְנָא כְּעוֹבְדָא דְחַיּוּיָא, כי מעטתי הג"ר
בכח להט החרב, כמו הנחש, וְלֹא יִדְעָנָא
איך באים למצב הב'. קריב גבוי ר' אֱלִיעֶזֶר
וְלַחֲיֵשׁ לִיה, דהיינו שמסר לו הסוד איך
באים למצב הב', לסוד היחוד של ונשגב ה'
לבדו (כנ"ל אות תתל"ג). אָתָּא ר' ע' וכו'
ואמר כו"ל הוא כמה דאמרת בקדמיתא,
כי עתה הבין ביותר מה שאמר בתחילה,
שהריגת הבל, אורי על מהימנותא דשמא
יקירא עלאה דמלכא, כי על כן נגלה להט
החרב המתהפכת המבטל את מצב הא', שהוא
נשמת הבל, כדי שיוכל לבא אל היחוד דמצב
הב', שהמלכות עולה ומתיחדת עם מלכא
עלאה, שהוא הויה. שעתה, שזכה בעצמו למצב
הב' הבין זה היטב. וכזה הבין גם כן, שסוד
להט החרב המתהפכת נתקנה בבחינת פתח
לגן עדן, כי אין לבא למצב הב' זולתו, (כנ"ל
אות תתל"ו). כי ע"י להט החרב, נמצא, זְקַפְאָן
זְקִיפִין, שמתרוממים הנשאים, דהיינו מלכות
דמצב הב' עם ז"א מתרוממים ומתיחדים
בסוד ונשגב ה' לבדו. תתאן תתאין, ועל
ידי להט החרב המתהפכת לבחינת דין דמנעולא
לרשעים, מורידים התחתונים, שלא יוכלו
עוד להמשיך הארת החכמה מן המלכות, ממעלה
למטה, כמו שעשו אדם וקין. דָּלָא יְכִיף קב"ה
בהדי שותפין, כי במצב הא' השם אלקים
הוא בשתופא, שאפילו הקליפות נקראות
אלהים

מאמר

הריגת הבל, נמצא כפתח ג"ע. וזהו שאוה"כ
לפתח חטאת רובץ. והנשמות העוברות
ממצב הא' למצב הב' מוכרחות גם כן לעבור
דרך להט החרב המתהפכת, כנ"ל, שה"ס פתח
גן העדן, אלא להם הוא מתהפך לרחמים,
שגונו המנעולא שבו ומגלה רק המפתחא שבו.
ווי"ש לאותם פתחי ג"ע שהנשמות
עוברות בו וכו': כי לא יוכלו לבא לג"ע
זולת בכחו. כנ"ל. וכזה תבין ביותר, מה
שאמר לעיל, רמז דאתקפל הבל, אורי, על
מהימנותא דשמא יקירא עלאה דמלכא,
כי הבל נרצה ע"י להט החרב, שאותו להט
החרב, הוא סוד פתח לבא לג"ע שהוא מצב
הב'. שלולא כחו, לא היתה המלכות וכן נשמות
הצדיקים, יכלו לעבור מהמצב הא' למצב הב'.
נמצא שהריגתו היא רמז על יחוד מהימנותא
עם מלכא עלאה, שה"ס מצב הב'. ווי"ש,
אותו היום ראש השנה היה, כי ראש השנה
הוא זמן מצב הא', שבו נדונות הנשמות
להעבירן למצב הב'.

תתלוז) תֵּאָנָא א"ר יוסי וכו': למדנו
ארי, אני ראיתי את ר' עקיבא ששאל את ר'
אליעזר דבר זה, דהיינו טו"ה לפתח חטאת
רובץ. א"ל רבי אליעזר, עקיבא, הגבה עינך
למעלה, ואתה שב אצלי, כי הכל מפורש במה
שאמרת. נשא עיניו, ר' עקיבא, אחר כך השפיל
ראשו. אמר, הרי עשיתי כמעשה הנחש, ואיני
יודע. קרב אליו ר' אליעזר, ולחש לו. בא
ר' עקיבא ונשק ידיו, וככה. ואמר, הכל הוא
כמו שאמרת בתחילה. מגביהים ומנשאים את
הרמים, ומורידים התחתונים, כי הקב"ה אינו
יכול להיות עם שותפים.

פירוש. ר' עקיבא שאל את ר"א, פירוש
הכתוב לפתח חטאת רובץ. דהיינו למה נחשב
להט החרב לבחינת פתח לג"ע. כנ"ל בדבור

(דפו"י דף י"ט טור ד')

ידוי, ובכה, ואמר, כולא הוא פמה דאמרת בקדמיא. זקפאן זקיפן, תתאן תתאין, דלא זכיל קודשא בריהו הוא בהדי שותפין.

תתלח) אמר ר' שמעון, תיה אמה, שקנתה איש את ה', שהוא ה' המיוחד. והוא קלקל מעשיו, ולא רצה לעמוד בדרך הישר, הה"ד, ויצא קין מלפני ה', יצא מאותו הכלל שאמה אמו.

תתלט) ובשביל כך מה פתיב. וישב בארץ נוד, שהיה נד בארץ. והוא כמו כן עשה תשובה, כשהודה על חטאתו, וקבל עליו עונשו. דתנינן, כל המתודה וחסאתיו ומתבייש מהן מוחלין לו מיד על כל עונותיו. הה"ד, ומודה ועוזב ירוחם.

תתמ) ר' חייא אמר מהכא, והתודה אשר חטא, ונאמר ונסלח לו. ר' ייסא אמר, אין דבר בעולם עומד בפני התשובה. קין נגזר עליו נע ונד תהיה בארץ, וכשעשה תשובה, פקע החצי. דכתיב, וישב בארץ נוד, אבל נע לא נאמר.

תתמא) ת"ר, על הפל הקב"ה מוחל, ואינו מוחל על כבוד שמו. ומי אינו מוחל, והרי מנשה מלך יהודה המיר כבודו של מקום בהבלים. שאני מנשה, דהוא בגרמיה ידע דהכל הוא, ולא שני ליה עיקר בלביה, דברי ר' יהודה. ר' שמעון אומר, אין לך ודבר שבעולם שעומד בפני התשובה כלל.

תתמב) א"ר יצחק, מאי דכתיב, ונאחות תוכל קין נעמה. אלא א"ר יצחק, צדקת היתה, ונעימה במעשיה. ר' אבהו אמר, פשוטו של מקרא מורה, על שהיתה חכמה במלאכת הכרזל, כמו אחיה תוכל קין. משמע דכתיב, הוא

חלופי גרסאות

ב נ"א הוא (דפוסים הראשונים). ג נ"א המודה (דפוסים הראשונים). ד נ"א מוסיף על חטאתיו (קראקא). ה נ"א ת"ח (קראקא). ו נ"א ל"ג דבר (קראקא). ז נ"א לפני (קראקא). ח נ"א כתיב (קראקא).

מסורת הזהר

ד) (שם) ב"ב קצו צ"ו ת"ז תס"ט ז"ח יט ט"ד שכ"ד.
ה) (משלי כח) פנחס קלב צ"ק. ו) (ויקרא ה) ויקרא סד צ"י. ז) (שם). ח) (בראשית ד) לעיל אות תתלח צ"ד.
ט) (בראשית ד) ב"ב קצט צ"ד ת"ז תס"ט ק"ט.

הסולם

מאמר

קין והבל ושת הויה, שיצא מאותו הכלל שאמרה אמו, שיתדבק בשם הויה. תתלט) ובשבי"ב כך מה וכו': ובשביל זה מה כתוב, וישב בארץ נוד. שהיה נד בארץ. והוא כמו כן עשה תשובה, כשהודה על חטאתו, וקבל עליו עונשו. שלמדנו, כל המתודה על חטאיו, ומתבייש מהם, מוחלים לו מיד על כל עונותיו. ז"ש ומודה ועוזב ירוחם.

אלהים אחרים, מחמת שיכולות לינק מהשם הזה, דהיינו להמשיך ממעלה למטה, ואין הקב"ה רוצה בשותפא דתחתונים והקליפות. וע"כ אינו מגלה היחוד השלם עד שנגלה על הרשעים להט החרב המתהפכת לדין. שאז מורידים אותם שלא יוכלו לינק עוד מן הקדושה.

תתמ) ר' חייא אמר וכו': (אין צריך פירוש). תתמא) ת"ר על הבל וכו': (א"צ פירוש). תתמב) א"ר יצחק מאי וכו': (א"צ פירוש).

תתלח) אמר רבי שמעון וכו': אר"ש, חוה אמרה, שקנתה איש את הויה, שהוא השם המיוחד, שאינו בשותף עם התחתונים כמו שם אלקים. וקין קלקל מעשיו, ולא רצה לעמוד בדרך הישר, אלא שהמשיך החכמה ממעלה למטה. כנ"ל, ז"ש, ויצא קין מלפני

(דפ"י דף י"ט טור ד')

מדרש בראשית הנעלם רנג
הִיָּה אָבִי כָּל חֲרָשׁ נְחֹשֶׁת וּבְרָזָל, וְאַחֹת תּוֹבֵל קִיָּן נְעֻמָּה, הוּא הוֹצִיא אוֹמְנוֹת
זו, וְאַחֹתוֹ עֲמוֹ. הַהֲיָד, וְאַחֹת תּוֹבֵל קִיָּן נְעֻמָּה, שְׁהִיָּתָה בְּקִיָּאָה כְּמוֹתוֹ, וְאִ"ו
וְדַאֲחֹת מוֹסִיף עַל הָעֲנָן שֶׁל מַעְלָה.

תתמג) רבי בא אמר, אפן של שדים היתה, והולידה אותם. דהא אימא
דאשמדאי, מלכא דשידי, נעמה שמה. ר' יצחק בשם ר' יוחנן אמר, על שם
יופייה נקראת כך, וממנה יצאו אותן דכתיב כי טובות הנה, במראה וביופי.
תתמד) אמר רבי יוסי, למה נאמר בשת ויולד בדמותו כצלמו, ובקין
ובהבל לא נאמר. א"ל ר' חייא, קין והבל לא היו, אלא לאחזאה רמיזא עילאה,
ורזא יקרא, ולא אתו לאתישבא עלמא מנהון. אכל שת, לא אתא לעלמא,
אלא לאשתלשלא כעלמא מיניה, ובגין כך אמר בדמותו כצלמו.

מאמר חנוך בן ירד

תתמה) תניא חנוך בן ירד צדיק הנה, וקבל על עצמו להרשיע. ולקחו
הקב"ה קודם זמנו, לעשות חסד עמו ושיתן לו שכר טוב לעולם הבא.
תתמו) ר' אבהו אמר, אגן חנוך, כי שמע אלהים את קול הנער באשר
הוא שם. איבא דאמרי (* באשר הוא שם, שהיה צדיק באותה שעה. ולפיכך
שמע הקדוש ברוך הוא את קולו.

חלופי גרסאות

חלופי גרסאות מסורת זוהר (שם ו) ב"א קנט צ"ב. (שם ה) ב"ב קצח צ"ד. (שם ט) נ"א דאחות (רפוסים הראשונים). ' מכאן עד סוף הפרשה
לא כתוב בדפוס קראקא סאלוניקו ובדפוס ווינציא כתב (שם כא) וירא קלט צ"ד.
אמר המגיה זה מצאתי כתוב בקונטרס בכתיבת יד בהגהות
שכאו לי מארץ ישראל. כ נ"א לא גרסינן עלמא (ווינציא). ל נ"א וקל (מונקאטש).

הסולם

מאמר תתמג) רבי בא אמר וכו': (א"צ
הבחינה כמו הבל, אלא שהוא ממצב הב' וע"כ
ממנו נשתלשלו כל דורות העולם, בסו"ה הכל
הבל, כמ"ש שם.

מאמר חנוך בן ירד

תתמה) תניא חנוך בן ירד וכו':
למדנו, חנוך בן ירד היה צדיק וקבל על
עצמו להרשיע, (כלומר שחשב לחטוא. ולקחו
הקב"ה קודם זמנו, לעשות חסד עמו, ושיתן
לו שכר טוב לעולם הבא.

תתמו) ר' אבהו אמר וכו': רא"א, אנו
למדנו, כי שמע אלקים את קול הנער באשר
הוא שם. יש אומרים, באשר הוא שם, היינו,
שהיה צדיק באותה שעה, ולפיכך שמע הקב"ה
את קולו.

תתמד) אמר רבי יוסי וכו': אר"י,
למה נאמר בשת, ויולד בדמותו כצלמו, ובקין
ובהבל לא נאמר. א"ל רבי חייא, קין והבל
לא היו אלא להראות רמו עליון וסוד יקר,
ולא באו, שיתישב העולם מהם. אבל שת לא
בא לעולם, אלא שישתלשל העולם ממנו. ומשום
זה כתוב בדמותו כצלמו.

פירוש. כי נתבאר לעיל (באות תתל"ג)
שקין והבל נמשכו ממצב הא' של המלכות
שאינו בן קיימא, ועל זה באו לעולם להראות
רמו שהנמשך ממצב הא' אינו בן קיימא, כמ"ש
שם, רמו דאתקטל הבל אורי על מהימנותא
דשמא יקרא דמלכא, ע"ש. ושת, הוא מאותה
(רפוי" דף י"ט טור ד' *) דף כ' טור א')

נתמז) ואָנן לאַ גזריןן הָכִי בַמְתְּנִיתִין, דְּהָא א"ר יְהוּדָה א"ר יִצְחָק, לָמָּה נִתְגַּרְשׁ יִשְׁמַעְעָל מִבֵּיתוֹ שֶׁל אַבְרָהָם, וּמָה רָאָתָה שְׂרָה שְׂאֲמָרָה גְרִישׁ אֶת הָאָמָּה הַזֹּאת וְאֶת בְּנָהּ, אָלָא הָכֵא כְּתִיב, וַיִּתְרָא שְׂרָה אֶת בֶּן הַגֵּר הַמְצָרִית אֲשֶׁר יִלְדָה לְאַבְרָהָם מִצְחָק. א"ר יִצְחָק, אֵין מִצְחָק אָלָא בַע"ז. כְּתִיב הָכֵא מִצְחָק, וּכְתִיב הֵתָם וַיִּקְוִמוּ לִצְחָק, מָה לְהֵלֵן ע"ז, אָף כָּאן ע"ז. וּבְהֵיכָא שְׂעֵתָא רְשָׁע הוּא, אַם כֵּן בְּמָאי נֹוֹקִים בְּאֲשֶׁר הוּא שָׁם.

תתמח) אָלָא מַהֵהוּא דְגִזְרִינָא בַמְתְּנִיתִין דִּילָן, וְדָא"ר יְהוּדָה, אֵין ב"ד שֶׁל מַעֲלָה דְנִין אֶת הָאָדָם, עַד שְׂיֵהֶיָה בֶּן כ' שָׁנָה. וּבֵית דִּין שֶׁל מִטָּה, מִי"ג שָׁנִים וּלְמַעֲלָה. וַיִּשְׁמַעְעָל בְּהֵיכָא שְׂעֵתָא, לֹא הָיָה בֶּן כ' שָׁנָה, וּלְפִיכֶךָ לֹא דְנֵוְהוּ, דְּהָא רָאוּי הָיָה לְעוֹנֶשָׁא, אָלָא דִּיּוֹמוּהֵי הוּא דָּלָא חִיבֻוּהוּ, וְהֵינּוּ דְכְּתִיב, בְּאֲשֶׁר הוּא שָׁם, בְּיוֹמֵין דְּהוּא שָׁם.

תתמט) א"ר יִשְׁמַעְעָל, וְהָא חֲזִינָן רַבָּא דְלִיתֵיהּ בֶּר עֶשְׂרִים, וְהוּא טַב וְקוֹרָא וְשׁוֹנָה וּמֵת, מֵאן סְלִיק לֵיהּ מַעֲלָמָא. אֵי תִימָא בְּחֻבֵיָה דְאַבְוָהּ. לָא. וְדָהָא אֵיהוּ מִי"ג וּלְעֵילָא. וְאֵי תִימָא בְּחֻבֵין דִּידֵיהּ, הָא לִיתֵיהּ בֶּר כ' שָׁנָה.

תתנ) א"ר יְהוּדָה, מַלְה"ד, לְמַלְךָ שְׂהֵיָה לוֹ פְּרָדָס, וְיוֹם אָחַד נִכְנַס לְטַיִל בְּאוֹתוֹ פְּרָדָס, וְרָאָה שׁוֹשְׁנִים קְטַנִּים צוֹמְחִים בְּתוֹכוֹ, וְהָיָה עוֹלָה רִיחָם לְפָנָיו שְׂאֵין כְּמוֹתָם בְּעוֹלָם, אָמַר הַמֶּלֶךְ, אֵי עַכְשָׁיו כְּשֵׁהֶם קְטַנִּים כֶּךָ, כְּשֵׁיגְדְלוּ עַל אַחַת כְּמָה וְכְמָה.

מסורת זוהר

(ט) (שם) וירא קלו צ"ד. (י) (שמות לב) תולדות מא צ"ה.

חלופי גרסאות

ח נ"א אמר (ווינצ'יא). נ נ"א דא (ווינצ'יא).

הסולם

מאמר

ותמז) ואָנן לאַ גזריןן וכו': ואנו לא פסקנו כן במשנה, שהיה צדיק באותה שעה. כי א"ר יהודה א"ר יצחק, למה גורש ישמעאל מביתו של אברהם, ומה ראתה שרה, שאמרה גרש את האמה הזאת ואת בנה. אלא כאן כתוב, ותרא שרה את בן הגר המצרית אשר ילדה לאברהם מצחק, וא"ר יצחק, אין מצחק אלא בעבודה זרה, כי כתוב כאן מצחק, וכתוב שם, ויקומו לצחק, מה שם מצחק הוא עבודה זרה, אף כאן מצחק הוא עבודה זרה. הרי ישמעאל היה באותה שעה רשע, שהיה עובד עבודה זרה, א"כ איך אנו מעמידים כאשר הוא שם, שהיה צדיק באותה שעה.

תתמח) א"ר יִשְׁמַעְעָל וְהָא וכו': אר"י, והרי אנו רואים ילד, שעוד אינו בן עשרים, והוא טוב, וקורא ושונה, והוא מת. מי גרם שיסתלק מן העולם. אם תאמר בעונותיו של אביו, זה לא, שהרי הוא מ"ג ומעלה, שכבר יצא מרשות אביו, ואין בניס מתים בעונותיהם של אביהם, אלא כשהם פחות מ"ג, שאביהם אחראים למעשיהם. ואם תאמר, שמת בעונותיו של עצמו, הרי אין לו עוד כ' שנה.

תתנ) א"ר יְהוּדָה כְּשֵׁי גְדֵלוֹ וכו': אר"י, משל, למה הדבר דומה, למלך שהיה לו גן, ויום אחד נכנס לטייל באותו הגן, וראה שושנים

ותמח) א"ר יִשְׁמַעְעָל וְהָא וכו': אר"י, והרי אנו רואים ילד, שעוד אינו בן עשרים, והוא טוב, וקורא ושונה, והוא מת. מי גרם שיסתלק מן העולם. אם תאמר בעונותיו של אביו, זה לא, שהרי הוא מ"ג ומעלה, שכבר יצא מרשות אביו, ואין בניס מתים בעונותיהם של אביהם, אלא כשהם פחות מ"ג, שאביהם אחראים למעשיהם. ואם תאמר, שמת בעונותיו של עצמו, הרי אין לו עוד כ' שנה.

תתנ) א"ר יְהוּדָה כְּשֵׁי גְדֵלוֹ וכו': אר"י, משל, למה הדבר דומה, למלך שהיה לו גן, ויום אחד נכנס לטייל באותו הגן, וראה שושנים

(דפו"י דף כ' טור א')

תתנא) לאחר ימים נכנס באותו פּרָדס, וְהָיָה חוֹשֵׁב שְׁיִמְצֵא אוֹתָם הַשּׁוֹשְׁנִים שֶׁנִּתְּנוּ רֵיחַ בַּתְּחִלָּה כְּשֶׁהָיוּ לַחִים וּקְטָנִים וּמַעְלִים וְרֵיחַ, גְּדוּלִים וְטוֹבִים עֲתָה, וְיִהְיֶה מֵהֶם. כִּינֵן שֶׁהַשְּׂגִיחַ בָּהֶם, רָאָה שֶׁהֵם יְבֹשִׁים בְּלֹא רֵיחַ. וְכַעַס, אָמַר, אֵלֹו בַּתְּחִלָּה כְּשֶׁהָיוּ לַחִים וְטוֹבִים וּמַעְלִים רֵיחַ, לְקַטְתִּים, הֵייתִי נִהְיֶה בָּהֶם, עֲכָשִׁיו בְּמָה אֶהְיֶה, הָא יְבֹשִׁים הֵם.

תתנב) לַשְּׁנָה הָאַחֶרֶת, נִכְנַס הַמֶּלֶךְ בַּפְּרָדס, וְרָאָה שׁוֹשְׁנִים קְטָנִים וְנוֹתְנִים רֵיחַ, אָמַר הַמֶּלֶךְ, לְקַטּוּ אוֹתָן עֲכָשִׁיו, וְאַהֲנָה בְּהֵן, קוֹדֵם שְׁיִבְשׂוּ, כְּמוֹ שֶׁעָשׂוּ קוֹדֵם לְכֵן.

תתנג) כִּף הַקַּב־ה, רוֹאָה בְּנֵי אָדָם קְטָנִים, וְנוֹתְנֵי רֵיחַ, וְהַכֵּל גְּלוּי לְפָנָיו, וְרוֹאָה שֶׁעַתִּידֵיךְ לְהַרְשִׁיעַ, וְיִהְיֶה חֲשׂוֹבִים כְּקֶשׁ יְבֹשׁ, וּמִקְדִּים לָהֶם חֶסֶד, כְּדִי לִיְהַנּוֹת בָּהֶם בְּגִ"ע, וְעֲכָשִׁיו כְּשֶׁהֵם טוֹבִים, מְסַלְּקֵן מִן הָעוֹה"ז, לִיתֵן לָהֶם שְׂכָר טוֹב בְּעוֹה"ב. הַה"ד, אֲנִי לְדוּדֵי וְדוּדֵי לִי הָרוּעָה בְּשׁוֹשְׁנִים, הַמְּנַהֵיג עוֹלָמוֹ כְּעֵנֵן שׁוֹשְׁנִים.

תתנד) א"ר אָבָהוּ, אָנָּא מְסִייעַ לָהָא דְא"ר יְהוּדָה, דְּהָא חֲזִינָן כְּהָאֵי גְּוֹנָא דְעַבִּיד הַקַּב־ה עִם יְרַבְעָם בֶּן נֶבֶט, דְּכַד הָוָה רַבֵּי הָוָה זַכַּאי וְטָב. דְּתַנּוּ, מַאי דְכַתִּיב, וְשִׁנְיָהֶם לְבָדָם בְּשֻׁדָה, מְלַמֵּד שֶׁשְׂקוּלִים הֵם בְּצַדְקוֹתָם וּבְזַכּוּתָם מְכַל יִשְׂרָאֵל.

מסורת הזוהר (ט) שיר (ו) ת"ז תכ"ה ע"א. (ע) מ"א י"א).
 חלופי גרסאות
 ט נ"א וטובים (ווינצ'יא). ע נ"א ל"ג ריח (ווינצ'יא). פ נ"א עמהם (ווינצ'יא) נ"א ל"ג מהם (מונקאטש).

הסולם

תתנג) כִּף הַקַּב־ה רוֹאָה וְכו': כֵּן הַקַּב־ה רוֹאָה בְּנֵי אָדָם קְטָנִים וְנוֹתְנִים רֵיחַ. וְהַכֵּל גְּלוּי לְפָנָיו, וְרוֹאָה שֶׁעַתִּידֵיךְ לְהַרְשִׁיעַ, וְיִהְיֶה חֲשׂוֹבִים כְּקֶשׁ יְבֹשׁ, וּמִקְדִּים אֵלֵיהֶם חֶסֶד, כְּדִי שִׁיְהַנֶּה מֵהֶם בְּגֵן עֵדֵן, שֶׁמְסַלְּקֵם מִן הָעוֹלָם הַזֶּה עֲתָה כְּשֶׁהֵם טוֹבִים, לְתַת לָהֶם שְׂכָר טוֹב בְּעוֹלָם הַבָּא. ז"ש, אֲנִי לְדוּדֵי וְדוּדֵי לִי הָרוּעָה בְּשׁוֹשְׁנִים. שֶׁפִּירוּשׁוֹ מְנַהֵיג עוֹלָמוֹ כְּעֵנֵן שׁוֹשְׁנִים. שֶׁדְּרָכֵם לְתַת רֵיחַ בְּקַטְנוֹתָם, וְע"כ קוֹטְפִים אוֹתָם כְּשֶׁהֵם קְטָנִים. שֶׁגַם הַקַּב־ה נוֹהֵג עִם הָעוֹלָם כֵּן.

תתנד) א"ר אָבָהוּ אָנָּא וְכו': אר"א, אביא ראייה, לזה שאמר ר' יהודה. כי אנו רואים שעשה הקב"ה עם ירבעם בן נבט, כעין זה, אשר כשהיה צעיר בימים היה צדיק וטוב. שלמדנו, מ"ש, ושניהם לבדם בשדה. מלמד, ששקולים היו אחיה השלוני וירבעם. בצדקותם ובזכותם מכל ישראל.

מאמר
 שושנים קטנים צומחים בתוכו, והיה עולה ריחם לפניו, שאין כמוהם בעולם. אמר המלך, אם עתה כשהם קטנים כך, כשיגדלו על אחת כמה וכמה, שיעלה ריחם הטוב.

תתנא) לאחר ימים נכנס וכו': לאחר זמן נכנס באות גן, והיה חושב שימצא אותם השושנים שנתנו ריח בתחילה כשהיו לוחים וקטנים, שעתה יעלו ריח כשהם גדולים וטובים, ויהנה מהם. כיון שהסתכל בהם, ראה שהם יבשים בלא ריח. וכעס. אמר, אלו לקטתים בתחילה, כשהיו לוחים וטובים ומעלים ריח, הייתי נהנה מהם. עתה כמה אהנה, הרי הם יבשים.

תתנב) לשנה האחרת נכנס המלך כגן, וראה שושנים קטנים ונותנים ריח, אמר המלך לקטו אותם עתה ואהנה מהם, קודם שיתיבשו, כמו שעשו מקודם לכן, בשנה שעברה.

(דפו"י דף כ' טור א')

תתנה) אָמַר ר' בְּרַכְיָה, בְּאוֹתָהּ שָׁעָה אָמַר הַקב"ה לַפְּמִלְיָא שֶׁל מַעְלָה, רִיחוּ שֶׁל יִרְבְּעִים עוֹלָה לְפָנַי, וְאֲנִי רוֹצֵה לְסַלְקוֹ מִן הָעוֹלָם עִכְשָׁיו, כְּשִׁישׁ בּוֹ רִיחַ. אָמְרוּ לְפָנָיו, רַבש"ע, אַתָּה דִּינָן אָמַת, אִם עִכְשָׁיו הוּא בֵּן, כ"ש כְּשִׁיגְדֵל. אָמַר לָהֶם הַקב"ה, גְּלוּי וְיָדוּעַ לְפָנַי שְׂיַעֲשֶׂה הָרַע בְּעֵינַי. אָמְרוּ לְפָנָיו, רַבש"ע, אִם לְפָנֶיךָ גְּלוּי, לָנוּ וְלְפָנַי כָּל הָעוֹלָם מִי גְלוּי. הִנִּיחוּ הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא. תתנו) מַה כְּתִיב ⁹ וַיֹּזְעַן הַמֶּלֶךְ וַיַּעַשׂ שְׁנֵי עֲגָלֵי זָהָב, חָטָא וְהִחְטִיא. בְּאוֹתָהּ שָׁעָה אָמַר לָהֶם הַקב"ה, לֹא אֲמַרְתִּי לָכֶם שְׂאֲנִי רוֹצֵה לְסַלְקוֹ מִן הָעוֹלָם קוֹדֵם זֶה, חָבֵל דְּעַבְדִּית בֵּן.

תתנו) בָּא אָבְיָה בְּנוֹ, וְהָיָה עוֹשֶׂה טוֹב כְּשֶׁהָיָה קָטָן, וּמַה טוֹב הָיָה עוֹשֶׂה, א"ר יוסי * א"ר חֲנִינְיָא, עוֹלֵי הַרְגָל הָיוּ עוֹלִים עַל יְדוֹ, שְׁלֹא מַדְעַת אָבִיו. רָאָה הַקב"ה שֶׁהוּא טוֹב, וְסַלְקוֹ מִהָעוֹלָם קוֹדֵם יָמָיו, כְּדִי לַעֲשׂוֹת חֶסֶד עִמּוֹ, וּלְהַנְחִילוֹ לְעוֹלָם הַבָּא, קוֹדֵם שְׂיַבְאִישׁ רִיחוּ, וְזֶהוּ הַחֶסֶד שֶׁעָשָׂה הַקב"ה עִם בְּרִיּוֹתָיו. תתנח) כֶּף חֲנוּךְ, בְּעוֹד שֶׁהָיָה צָדִיק, וְהַדוֹר כֵּלָם חֲיִיבִין, רָאָה הַקב"ה, שְׂאֵם יִנְיָחֵהוּ יְלָמוּד מִמַּעֲשֵׂיהֶם, וְסַלְקוֹ קוֹדֵם זְמָנוּ מִן הָעוֹלָם, קוֹדֵם שְׂיַבְאִישׁ רִיחוּ. הַה"ד, ¹⁰ וְאֵינָנוּ כִּי לִקַּח אוֹתוֹ אֱלֹהִים, כְּלוֹמַר, וְאֵינָנוּ בְּעוֹלָם הַזֶּה, לְמַלְאוֹת יָמָיו, כִּי לִקַּח אוֹתוֹ אֱלֹהִים קוֹדֵם זְמָנוּ, לַעֲשׂוֹת עִמּוֹ חֶסֶד לְהַנְחִילוֹ חַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא.

מְאֵמֶר וַיִּרְאוּ בְּנֵי הָאֱלֹהִים

תתנט) ¹¹ וַיִּרְאוּ בְּנֵי הָאֱלֹהִים אֶת בְּנוֹת הָאָדָם. מֵאֵן אֵינָנוּ בְּנֵי הָאֱלֹהִים.

מסורת זוהר

(9) (שם יב) ויחי רכט צ"ג. צ) (בראשית ה) ב"א שמו צ"א. ק) (שם ו) לעיל אות תתמג צ"י.

חלופי גרסאות

צ נ"א באותה שעה. א"ר ברכיה (ווינצא).

מאמר

הסולם

חנוך בן ירד

תתנה) א"ר בְּרַכְיָה בְּאוֹתָהּ וכו': אר"ב, באותה שעה, אמר הקב"ה לפמליא של מעלה, ריחו של ירבעם עולה לפני, ואני רוצה לסלקו מן העולם עתה, כשיש בו ריח. אמרו לפניו, רבונו של עולם, אתה דיין אמת, אם עתה הוא כן, כל שכן כשיגדל. אמר להם הקב"ה, גלוי וידוע לפני, שיעשה הרע בעיני. אמרו לפניו רבונו של עולם, אם לפניך גלוי, לפנינו, ולפני כל העולם מי גלוי. הניחו הקב"ה בחיים.

תתנו) מַה כְּתִיב וַיֹּזְעַן וּגו': מה כתוב, ויועץ המלך ויעש שני עגלי זהב. חטא, והחטיא את הרבים. באותה שעה, אמר להם הקב"ה, לנולאכי השורת, לא אמרתי לכם, שאני רוצה לסלקו מן העולם. אללי, שעשיתי כן. שהנחתיו בחיים.

תתנו) בָּא אָבִיָה בְּנוֹ וכו': בא אביה

בנו, והיה עושה טוב כשהיה קטן, ואיזה טוב היה עושה. א"ר יוסי א"ר חנינא עולי הרגל היו עולים על ידו, שלא מדעת אביו. ראה הקב"ה שהוא טוב וסלקו מן העולם קודם ימיו, כדי לעשות חסד עמו ולהנחילו לעולם הבא, קודם שיבאיש ריחו. וזהו החסד שעושה הקב"ה עם בריותיו.

תתנח) כֶּף חֲנוּךְ בְּעוֹד וכו': כך חנוך, בעוד שהיה צדיק, והדור כולו חייב, ראה הקב"ה, שאם יניחו, ילמד ממעשיהם. וסלקו מן העולם קודם זמנו, קודם שיבאיש ריחו. ז"ש, ואיננו כי לקח אותו אלקים. כלומר, ואיננו בעולם הזה למלאות ימיו, כי לקח אותו אלקים קודם זמנו, לעשות עמו חסד, להנחילו חיי העולם הבא.

מאמר ויראו בני האלקים

תתנט) ויראו בני האלקים את בנות האדם

(דפו"י דף כ' טור א' *) טור ב')

מדרש בראשית הנעלם רנו
 ר' ירמיה אמר, גדולי הדור, שהיו אבותיהם גדולי הדור, ולא היו מוחין בגדם.
 אמר רבי חנינא לרב הונא מה דאמר בני יהאליהם. על שם שנבראו משם
 זה, דכתיב ויברא אלהים את האדם.
 תתס) ויהי היום ויבואו בני האלהים כו'. א"ר שמעון בן לקיש, הוא
 שטן, הוא יצר הרע, הוא מלאך המות. א"ר יהודה, אותו היום, יום של ראש
 השנה היה. יום שיש לכל אדם לחזור למוטב, וכך תראה, אין דרכו של יצר הרע
 לקטרג, אלא בשעה שהאדם רוצה לחזור למוטב.
 תתסא) תניא, סבא בביתא, סמנא טבא בביתא. צדיקא בדרא, סימנא
 טבא הוי בעלמא. דתנו, הקב"ה מטיל אימת הדיין והמנהיג על בני אדם. דכל
 זמן שאימת הדיין על הדור, בידוע שהוא צדיק, והם צדיקים. ניטלה אימתו
 מבני אדם, הוא חייב, והם יותר ממנו.
 תתסב) וכא הכתוב להורות, הנפילים היו בארץ, אלו אדם ואשתו, שהם
 היו שנפלו בארץ, בלא אב ואם. ולמה נקראו נפילים. שנפלו ממעלתם שהיה
 להם. כלומר, נפלים הם מקמות שהיו פכו. נפלים הם, על שנטרדו מג"ע,
 ולא חזרו לשם.
 תתסג) ע"כ חזרה תורה ואמרה, אלו היו בארץ, שהיתה אימתם על כל
 הבריות, ועדיין היו קיימים, ולא מנעו בני הדור מלעשות עבירות. ומי הם
 אותם העוברים העבירות. גדולי הדור, אנשי השם, שהיו גדולים בדור.

מסורת זוהר (שם א) הקשהו אות רלו. (ש) (איוב א) פקודי רס
 חלופי גרסאות ק נ"א ל"ג מה (ווינציא). ר נ"א מוסיף האלקים ממש
 (ווינציא). ש נ"א ל"ג סימנא (ווינציא). צ"ש. (ת) (בראשית ו) ב"א שמא צ"ב.

הסולם

מאמר ויראו בני האלקים
 זקן בבית, סימן טוב לבית. כך, צדיק בדור,
 סימן טוב הוא בעולם. למדנו, שהקב"ה מטיל
 אימת הדיין והמנהיג, על בני אדם. שכל
 זמן שאימת הדיין על הדור, בידוע שהוא צדיק
 והם צדיקים. ניטלה אימת הדיין מבני אדם,
 הוא חייב, והם חייבים יותר ממנו.
 תתסב) ובא הכתוב להורות וכו': ובא
 הכתוב להורות, הנפילים היו בארץ, אלו הם,
 אדם ואשתו, שהם היו, שנפלו בארץ בלא אב
 ואם. ולמה נקראו נפילים, משום שנפלו
 ממעלתם שהיתה להם. כלומר, נפילים הם,
 בערך מה שהיו מכבר. נפילים הם, על שנטרדו
 מגן עדן, ולא חזרו לשם.
 תתסג) ע"כ חזרה תורה וכו': על כן
 חזרה תורה ואמרה, אלו היו בארץ, אדם
 ואשתו, שהיתה אימתם על כל הבריות, ועדיין
 היו חיים, ולא מנעו בני הדור מלעשות
 עבירות

מאמר האדם: שואל, מי הם בני האלקים. רבי
 ירמיה אמר, גדולי הדור שהיו אבותיהם גדולי
 הדור, ולא היו מעכבים בני דורו מלחטוא.
 אבל אותם גדולי הדור שאינם בני גדולי הדור,
 אין דבריהם נשמעים, ואינם יכולים למחות
 בידם. ואין להם חטא אם אינם מוחים. אר"ח
 לרב הונא, מה שאמר, בני האלהים, הוא על
 שם שנבראו מן השם הזה, אלקים. שכתוב,
 ויברא אלקים את האדם.
 תתס) ויהי היום ויבואו בני האלקים:
 א"ר שמעון בן לקיש, הוא שטן, הוא יצר
 הרע, הוא מלאך המות. א"ר יהודה אותו היום,
 יום של ראש השנה היה, יום שיש לכל אדם
 לחזור למוטב. וכך תראה, אין דרכו של יצר
 הרע לקטרג, אלא בשעה שאדם רוצה לחזור
 למוטב.
 תתסא) תניא סבא בביתא וכו': למדנו,
 (דפרי דר' כ' טור ב')

רנח מדרש בראשית הנעלם

תתסד) א"ר פְּנָחָס, מְכָאן מְשַׁמְעוּתוֹ דְקָרָא, דְכָתִיב א' הַנְּפִילִים הָיוּ בְּאֶרֶץ
בְּיָמֵי הָהֵם, לָהֶם הַמְּנִיעָה לְמָנוּעַ עֲצָמָן מִהַעֲבִירוֹת בְּשָׁבִילָם, וְלֹא מְנִיעוּ,
וְלַעֲיִנְיָהֶם מִמָּשׁ בָּאִים אֶל בְּנוֹת הָאָדָם בְּזָנוּת, וְיִלְדוּ לָהֶם. וּמִי הָיוּ אוֹתָם הַנְּפִילִים
שְׁהָיוּ בְּדוֹר. אוֹתָם הַגְּבוּרִים שְׁלֹא נִרְאָה בְּדוֹר כְּמוֹתָם. אֲנָשֵׁי הַשָּׁם: שֵׁם הַיְדוּעַ
שְׁקָרָא לָהֶם הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, דְכָתִיב ב' וַיִּקְרָא אֶת שְׁמֵם אָדָם ת'.

חלופי גרסאות
ת בדפוס מונקאטש כתוב עכ"מ.

מסורת הזוהר
א) (שם) לעיל אות תתסב צ"ת. ב) (שם ה) כ"ב רד
צ"א.

ויראו בני האלקים

הסולם

מאמר

ולעניניהם ממש, באים אל בנות האדם בזנות
וילדו להם. ומי הם אותם הנפילים שהיו
בדור. היינו אותם הגבורים שלא נראה בדור
כמותם. אנשי השם. היינו שם הידוע שקרא
אותם הקב"ה. שכתוב, ויקרא את שמם אדם.

עבירות. ומי הם אותם העוברים עבירות. הם,
גדולי הדור אנשי השם, שהיו גדולים בדור.
תתסד) א"ר פְּנָחָס מְכָאן וכו': אר"פ
מכאן הוא משמעות הכתוב לדרוש הנ"ל,
שכתוב, הנפילים היו בארץ בימים ההם. שלהם
היה צריך להיות מניעה, למנוע עצמם
מעבירות בשביל בני הדור. ולא מנעו.

(דפו"י דף כ' טור ב')

טליק פרשת בראשית

זֶהָר חֲדָשׁ

פְּרָשַׁת נח

(א) א' ור' בחוקיה אמר, ופאה חולקיהון ד'ישראל, דקב"ה אתרעי בהו, ויהב לון אורייתא קדישא, ג'ואזהר לון, ויהב לון עיטא, לאסתמרא מעילא ותמא, בגין דלא ישלוט בהו בר קב"ה בלחודוי. ואינון דעי ל'דחייא מנייהו פל מקטרגין, וכל קסטירין, בגין דיהון חולקא ד'עדביה ואחסנתיה, פד"א א' כי חלק ה' עמו יעקב חבל נחלתו.

מאמר הוא ישופך ראש

(ב) ת"ח, ביומא דר"ה, קב"ה יתיב בדינא על עלמא, וכל בני עלמא ד'עאלין ה' לחושבנא, ולא אית מאן דלא עאל בחושבנא. וספרין דחייזן ומתין פתיחן בההוא יומא.

חלופי גרסאות

א חסר כאן. נוסח אחר לרף ס"ב חסר זה (מונקאטש).
ב נוסח אחר ר' (דפוסים הראשונים). ג נוסח אחר ויזהר

מסורת הזהר

(א) (דברים לב) ב"א קצד צ"ד.
ד נוסח אחר יתבי (קראקא). ה נוסח אחר בחושבנא (דפוסים הראשונים).

הסולם

הוא ישופך ראש

כש"א, כי חלק ה' עמו יעקב חבל נחלתו. קסמירין היינו שוטרי המלך המענישים, מלשון ראהו קסדר אחד (שבת מ"ט).
(ב) ת"ח ביומא דר"ה וכו': בוא וראה, ביום ראש השנה, הקב"ה יושב בדין על העולם, וכל בני העולם נכנסים לחשבון, ואין מי שלא יכנס בחשבון. וספרי חיים ומתים פתוחים ביום ההוא.

מאמר

(א) ור' חזקיה אמר וכו': (חסר תחילת הענין) ור' חזקיה אמר, אשרי חלקם של ישראל, שהקב"ה רצה בהם, ונתן להם התורה הקדושה והזהיר אותם, ונתן להם עצה להשמר מהמקטרגים שמלמעלה ומהמזיקים שמלמטה, כדי שלא ישלוט בהם רק הקב"ה בלבד. והם יודעים לדחות מהם כל המקטריגים וכל המחבלים, כדי שיהיו חלק גורלו ונחלתו.

והקב"ה

(דפו"י דף כ' טור ג')

ג) והקב"ה בגין דאתרעי בהו, יתב לון עיטא לאשתזבא מכל ומקטרגין דלעילא, דאינון אתמנן ובכל זמנא דדינא שרין על עלמא. בהאי יומא "אזדמנן ישראל לאתערא רחמי עלייהו. ובמה. בשופר.

ד) דהא קלא דנפיק, סליק לעילא, ואתער שופר דלעילא. בדין אתערו רחמי מאתרייהו. וקב"ה קם מכורסין דדינא ויתיב בכורסין דרחמי, וחיס עלייהו דישראל, ולא אתייהיב רשו למקטרגא עליהון.

ה) וישראל תייבי בתיובתא קמי קב"ה, ותקעי שופר, ואתערו רחמי. דהא ההוא קלא דנפק, אתערוותא דרחמי יאיהו. וכדין, דלטורא לא יכיל לקיימא קמי פורסין דרחמי. דהא לא אתי מההוא סטרא, ולא אשתכח כקטיגורא.

ו) ביומא דכפורי, דאיהו חתימא דדינא, וקיימי ישראל בקדוששתא דמאריהון. בההוא יומא, בגין דלא יקרב דלטורא למקדשא, יתבין ליה שעיר, דאתי מסטרא דרוחא מסאבא, והוא מסאבא, ורוחא מסאבא אתהני מיניה, והוא אתעסק ביה, ולא קריב למקדשא לסאבא. וכדין אנפין נהירין, וישראל אשתזיבו מיניה.

ז) בזמנא אחרא פד סגיאנו חובי בני נשא, האי דלטורא, בשעתא דדינא איתער על חובי עלמא, בדין איהו אתי ואשתכח למקטרגא קמי קב"ה, ויאסתאב

חלופי גרסאות

ו נ"א קטרוגין (קראקא). ז נ"א מוסיף וכל בכל (קראקא). ח נ"א אודמן (קראקא). ט נ"א ל"ג עליהון (קראקא). י נ"א ניהו (קראקא). כ נ"א קטרוגא (קראקא). ל נ"א דלטורא (קראקא) מ נ"א ויסתאב (קראקא).

מאמר

הסולם

הוא ישופך ראש

לו אחיזה אלא בצד שמאל, ולא בקו האמצעי שהוא רחמים. וע"כ לא נמצא קטרוג.

ו) **ביומא דכפורי דאיהו וכו':** ביום הכפורים שהוא חתימת הדין, וישראל עומדים בקדושת אדונם, ביום ההוא נותנים לו שער, כדי שלא יקרב המשטין אל המקדש, דהיינו השעיר לעזאזל, שהשעיר בא מצד רוח הטומאה. והוא טמא, ורוח הטומאה נהנה ממנו, והוא המשטין. מתעסק בו, ואינו קרב אל המקדש לטמא. ואז הפנים מאירים, וישראל נצולים ממנו. (ביאור המאמר הזה, תמצא בהסולם פרשת ויצא. מאות שפ"א עד אות שפ"ו. ובפרשת נח אות ק"ד וק"ה).

ז) **בזמנא אחרא כד וכו':** בזמן אחר, דהיינו בזמן המבול, כשנתרבו עונות בני אדם, משטין הזה בא, בשעה שהדין מתעורר על עונות העולם שאז הוא בא והמקטרג נמצא לפני

ג) והקב"ה בגין דאתרעי וכו': והקב"ה משום שרצה בהם, נתן להם עצה להנצל מכל המקטרגים שלמעלה, שהם מתמנים בכל פעם שהדין שורה בעולם. ביום ההוא, נועדים ישראל לעורר רחמים על עצמם. ובמה. היינו בשופר.

ד) דהא קלא דנפיק וכו': כי הקול היוצא מן השופר. עולה למעלה ומעורר השופר שלמעלה, שהוא הבית, אז מתעוררים הרחמים ממקומם, והקב"ה קם מכסא הדין, ויושב בכסא הרחמים, ומרחם על ישראל, ולא ניתנה רשות למקטרג לקטרג עליהם.

ה) **וישראל תייבי בתיובתא וכו':** וישראל שבים בתשובה לפני הקב"ה, ותוקעים בשופר, ומתעוררים הרחמים, כי קול הזה היוצא מן השופר הוא התעוררות הרחמים. ואז לא יכול המשטין לעמוד לפני כסא הרחמים, כי אינו בא מאותו הצד, כלומר שאין (דפו"י דף כ' טור ג')

מקדשא, וְכַל אַנְפִּין עֲצִיבִין, וְדִינָא אֲשַׁתְּכַח. וְעַל דָּא קִץ פִּל בְּשָׁר בָּא לְפָנֵי. לְפָנֵי וְדָא, לְמַתְבַּע עַל חוֹבֵי בְּנֵי עֲלָמָא, דְּאִינוּן גְּרָמוּ י.

מְאָמֵר תִּיבָה אִיהוּ גּוּפָא

(ח) ת"ח, פֶּל ב"נ דִּי־עֲבָד וַיִּנְטֵר פִּיקוּדֵי אוּרִיָּתָא, נְשַׁמְתָּא עֲאֶסְתַּמְרָא בְּגוּפֵיהּ, דְּאִיהוּ תִיבָה, וְלֹא אַחֲעֻנְשׁ, וְלֹא יִשְׁלוּט פִּי עֲלֵיהּ מִלְּאַף הַמָּוֶת. וְכַל ב"נ דְּלֹא נָטִיר וְלֹא קָיִים פִּיקוּדֵי אוּרִיָּתָא, וְאֲעֻבֵר עֲלֵיהּ, מִלְּאַף הַמָּוֶת כְּדִין יִשְׁלוּט עֲלֵיהּ. (ט) ת"ח, תִּיבָה, אִיהוּ גּוּפָא. נַח וְאֲשַׁתּוּ, י"ה. שֵׁם וְאֲשַׁתּוּ, ו"ה. וְאֶתְעַבֵּיד הַשֵּׁם מְלֵא, ידו"ד אָחַד. יְפַת וְאֲשַׁתּוּ, י"ה. חָם וְאֲשַׁתּוּ, וְאִינוּן כְּדוּגְמָא.

(י) וְדָא וַיֵּאמֶר אֱלֹהִים לְנֹחַ. אֱלֹהִים, שְׂדָא שְׂכִינְתָּא, קִץ פִּל בְּשָׁר וּגְוִי. צִהַר תַּעֲשֶׂה לְתִיבָה, דָּא אִיהוּ רְזָא דְּגּוּפָא. אֶתָּה וּבְנֶיךָ וּגְוִי, תִּגְוַכְרִין לְחֹדֶר, וְנִשְׁיִן לְחֹדֶר. וַיַּעַשׂ נֹחַ, דָּא בְּרִית קְדִישָׁא. כָּל אֲשֶׁר צִוָּה אֹתוֹ אֱלֹהִים, דָּא שְׂכִינְתָּא. וַיֵּאמֶר ה' לְנֹחַ, הִנֵּה מַדַּת רַחֲמִים.

(יא) וּמִן הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר לֹא טְהוֹרָה הִיא שְׁנַיִם אִישׁ וְאֲשַׁתּוּ, דְּהָא הִיא מִסְטָרָא דְּמִסְטָבָא, וְעַד אָמַר, וְהֶאֱבַדְתִּי. וְאֶסְתַּפֵּל דְּלִית בֵּיהּ, אֶלָּא תְרִין, וְלֹא

חלופי גרסאות

נ בדפויי כתבו ר' יהודה פתח הוריעני וגו'. ס בדפויי כתבו עור לפרשת נח. ע נ"א אסתתרא (דפוסים הראשונים). פ נ"א ל"ג עליה (קראקא). צ נ"א מוסיף תיבה גופיה (קראקא) נ"א גופה (ווינציא). ק ה"ג בהגהות דפוס ליוורנו נ"א יפת ואשתו י"ה ואתעביד. ר נ"א מוסיף ואשתו ו"ה (הגהות דפוס ליוורנו). ש נ"א מוסיף לנח דא שכנתא לנח קץ כל בשר לנח צהר תעשה (קראקא). ת נ"א ברין (קראקא). א נ"א מוסיף רחמים דא גופא כי אותך ראיתי [צדיק] (דפוסים הראשונים).

מסורת הזהר

(ב) (בראשית ו) ב"א של צ"ד. (ג) (שם). (ד) (שם) נח מט בח"ג צ"ו בהשמטות ח"א רנד: (ה) (שם ז) נח ס צ"ב. (ו) (שם). (ז) (קראקא) נ"א גופה (ווינציא). ק ה"ג בהגהות דפוס ליוורנו נ"א יפת ואשתו י"ה ואתעביד. ר נ"א מוסיף ואשתו ו"ה (הגהות דפוס ליוורנו). ש נ"א מוסיף לנח דא שכנתא לנח קץ כל בשר לנח צהר תעשה (קראקא). ת נ"א ברין (קראקא). א נ"א מוסיף רחמים דא גופא כי אותך ראיתי [צדיק] (דפוסים הראשונים).

הסולם

תיבה הוא גופא

ננח"י דנשמה, המתלבשים בגוף, שהוא התיבה. יפת ואשתו י"ה. וחס ואשתו הם כדוגמא ו"ה, ולא ו"ה ממנו, ואין השם מלא ביפת ואשתו, וחס ואשתו. (עי' להלן אות י"ז).

יוד ודא ויאמר אלקים וגו': וזה, ויאמר אלקים לנח, אלקים הוא השכינה. קץ כל בשר וגו', צהר תעשה לתיבה. תיבה היא סוד הגוף. אתה ובניך וגו', היינו גברים בפני עצמם, ונקבות בפני עצמן. דהיינו יין ה"ה שמורה על דין. ויעש נח, זה הברית הקדושה, דהיינו יסוד. ככל אשר צוה אותו אלקים זהו השכינה, ויאמר הויה לנח, כאן כתובה מדת הרחמים, הויה, ולא השם אלקים. כמקודם לכן, שהוא מדת הדין. מפני שהזכיר ההצלה של נח וזרעו.

(יא) וּמִן הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר לֹא טְהוֹרָה שְׁנַיִם אִישׁ וְאֲשַׁתּוּ. הבהמה אשר לא טהורה שנים איש ואשתו.

משום

מאמר

לפני הקב"ה, ונטמא המקדש, דהיינו שהמזלכות נפרדה מז"א, וכל הפנים עצבים, והדין נמצא. ועל זה כתוב קץ כל בשר בא לפני. כי, קץ כל בשר, שהוא המשטין הנקרא כן, בא לפני ודאי לבקש דין, על עונות בני אדם, שהם גרמו דין.

מאמר תיבה איהו גופא

(ח) ת"ח כל ב"נ וכו': בוא וראה, כל אדם העושה ושומר את מצוות התורה, הנשמה נשמרת בגופו, שהגוף נקרא תיבה, ואינו נענש, ואין מלאך המות שולט עליו. וכל אדם שאינו שומר ואינו מקיים את מצוות התורה, ועובר עליהם, אז שולט עליו מלאך המות.

(ט) ת"ח תיבה איהו וכו': בוא וראה, תיבה היא הגוף. נח ואשתו ה"ס י"ה. שם ואשתו, ו"ה. ונעשה השם מלא ע"י נח ואשתו וע"י שם ואשתו, שהם י"ה ו"ה אחד. וה"ס

(דפויי דף כ' טור ג')

אֵת בְּהוֹן שְׁבָעָה שְׁבָעָה, כְּמָה דְכְתִיב בְּעוֹף הַשָּׁמַיִם, אֲרַבַּע סָרִי דְכַר וְנוֹקְבָא, לְחַיִּוֹת זֶרַע עַל פְּנֵי כָל הָאָרֶץ. ¹ שְׁנַיִם שְׁנַיִם בָּאוּ וְגו' אֶסְתַּפֵּל וְחַמִּי, עַל מָה דְאָמַר בְּקִדְמִיתָא וּמִן הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר לֹא טְהוֹרָה הִיא, וּלְבַתֵּר שְׁנַיִם שְׁנַיִם.

(יב) * א"ר יְהוּדָה, ת"ח לִית לָךְ בְּכָל לַיְלִיא וְלַיְלִיא, דְלֹא תִיפּוֹק נִשְׁמַתָּא מִגּוּפָא דְב"נ, דְאִיקְרִי יוֹנָה. דְכְתִיב, ² וַיִּשְׁלַח אֶת הַיּוֹנָה. הִקְלוּ הַמַּיִם, אֲלֵיךְ מַיִם זְדוּנִים, כּד"א ³ הַמַּיִם הַזְדוּנִים. דְאֵינּוּן מְסֻטְרָא דְמִסְטָבּוּ. מַעַל הָאָרֶץ, דְאֵינּוּן לְעִיל מִן אֲרַעָא, אֲלֵיךְ מְלֻאָכֵי חַבְלָה.

(יג) מָה כְּתִיב. וְלֹא מְצָאָה הַיּוֹנָה מְנוּחַ, דְאִתְמַנְעִי מְעַלְמָא עֵילָאָה, וּמִן צַדִּיקִים דְלַעֲלִיא, בּוֹמְכָל בְּרַכָּאן. הַה"ד, ⁴ וַתָּשָׁב אֵלָיו אֵל הַתִּיבָה כִּי מַיִם עַל פְּנֵי כָל הָאָרֶץ.

(יד) אֲפִיק גְלָה תְּנַיִינוּת, וַיּוֹסֶף שַׁלַּח אֶת הַיּוֹנָה מֵאֲתוֹ, וּמִגּוֹ דוּחְקָא וְצַעְרָא, וַתָּבֵא אֵלָיו הַיּוֹנָה לְעֵת עֶרֶב, דְלֹא הָוֵת נִהְרָא לֹון שְׁעֵתָא דְרְרוּחָא, כְּמָה דְהָוֵת בְּקִדְמִיתָא, וְאִתְחַשְׁףָה לָהּ יוֹמָא, וְאִתְעַרְבַּ לָהּ שְׁמֶשָׁא.

(טו) וּמָה אָמַרְת לְנַח וְלְבַנָּי. ⁵ מְצָאוּנִי הַשּׁוֹמְרִים הַסּוֹבְבִים בְּעִיר. הַאֲלֵיךְ נְטִירֵי תַרְעֵי יְרוּשָׁלַיִם. וְעַכ"ד, ⁶ וַהֲנֵה עֲלָה זִית טָרֶף בְּפִיָּה, וְעַל דָּא וַיֵּדַע נַח כִּי

מסורת הזהר

(1) (שם) פנחס שכ צ"ר. (2) (שם ח) שלח נב צ"ו ז"ח כב ט"ד של"ו כג ט"ג שיי"ט. (3) (תהלים קכד) נח לה צ"א. (4) (בראשית ח) כי תצא יא צ"ש ז"ח כג ט"ג שכ"ד. (5) (שיר ה) לך לו צ"א. (6) (בראשית ח) שלח נח צ"ט.

חלופי גרסאות

ב ה"ג דפוס מתוקאטש ובשאר הדפוסים כתוב כל. ג נ"א ליה (דפוסים הראשונים). ד נ"א דרוחא (דפוסים הראשונים). ה נ"א מוטיף שומרי החומות אליך (דפוסים הראשונים).

מאמר

הסולם

תיבה הוא גופא

(יג) מָה כְּתִיב וְלֹא וְגו': מָה כְּתוּב, וְלֹא מְצָאָה הַיּוֹנָה מְנוּחַ, שֶׁהַנְּשֵׁמָה שֶׁנִּקְרָאת יוֹנָה, נִמְנָעָה מֵהַעוֹלָם הָעֵלְיוֹן, וּמִן הַצַּדִּיקִים שֶׁלֹּמַעְלָה, וּמְכַל הַבְּרֻכּוֹת. ז"ש, וַתָּשָׁב אֵלָיו אֵל הַתִּיבָה כִּי מַיִם עַל פְּנֵי כָל הָאָרֶץ.

(יד) אֲפִיק לָהּ תְּנַיִינוּת וכו': הוֹצִיאָה שְׁנִית, וַיּוֹסֶף שַׁלַּח אֶת הַיּוֹנָה מֵאֲתוֹ. וּמִתּוֹךְ הַדוּחַק וְהַצֵּעַר, וַתָּבֵא אֵלָיו הַיּוֹנָה, שֶׁהִיא הַנְּשֵׁמָה, לְעֵת עֶרֶב. הַיּוֹנָה, שֶׁשַּׁעַת הָרוּחַ לֹא הִיתָה מֵאִירָה לְהֵם כְּבַחְתִּילָה, וְנַחֲשֵׁךְ לָהּ הַיּוֹם, וְהַעֲרִיב לָהּ הַשֶּׁמֶשׁ.

(טו) וּמָה אָמַרְת לְנַח וְכו': וּמָה אָמַרְתָּ לְנַח וּבְנָיו, מְצָאוּנִי הַשּׁוֹמְרִים הַסּוֹבְבִים בְּעִיר. אֲלוֹ שׁוֹמְרִים שְׁעָרֵי יְרוּשָׁלַיִם. הַכּוֹנֵי פְּעוּנֵי וְגו'. וְעַם כָּל זֶה, וַהֲנֵה עֲלָה זִית טָרֶף בְּפִיָּה. שְׁהִיטוּרִים הַמְרִים כּוֹיֹת, הֵיוּ חַבִּיבִים לָהּ. וְהֵיוּ טָרֶף בְּפִיָּה. מִפְּנֵי שֶׁמְחַדְקִים הָעוֹנוֹת. וְעַכ"כ, וַיֵּדַע נַח כִּי קָלוּ הַמַּיִם. שֶׁנִּתְחַזְקוּ מֵלֹאכֵי הַקְּדוּשָׁה עַל מֵלֹאכֵי חַבְלָה. וַיִּחַל עוֹד שְׁבַעַת וְגו' וְלֹא

זהו נח חדש ה
 קלו המים, ואתתקפו מלאכי דקדשה על מלאכי חבלה. ויחל עוד שבעת ימים
 אחרים כו', ולא יספה וכו', חרבו המים מעל הארץ.
 טז) בטר דאסתתר ואעבר הוא זימנא דשליט מלאך המות, ואתעברו
 חייבין מעלמא, מה פתיב, וזימנא אלהים את נח.
 יז) יספינתא אמתילת לתיבותא דנח, ואית בה גוברין יהודאין וישמעאלים
 ובני עשו, כדוגמא דא אית בגופא, כליל מכולהון, דגופא דא, לאו איהו מן
 נשמתא קדישא, ודא הוא דאמר לנח, דאיהו נשמתא לנשמתא, כד"א עשה לך
 תבת עצי גפר.
 יח) ודא הוא דאמר לאברם, לך לך מארצך, למה תרי זימני. אלא, פוק
 מן דירתך ומן גופך, ומן בית אביך, דאית שלם דלעילא. אל הארץ אשר
 אראך, דא גופא, דאיהי תיבת נח.
 יט) וכדוגמא דא הנה נח, הה"ד וישלח את היונה. ונאפיקו לה ליונה
 מן תיבותא, ויחבו לה במיא. כדוגמא דא נפקא לה יונה מן תיבותא דנח,
 כמא דאת אמר ו'לא יספה שוב אליו עוד.
 כ) ר"י אמר, נח פד הנה בתיבותא, הנה דחיל דלא ידפר ליה קב"ה

מסורת זוהר (שם) נח עה צ"י. (1) (שם ו) וירא סה אות ריח ויקרא (שם ח) לעיל אות יב צ"ח. (2) נ"א דחרכו וליג כו' (דפוסים הראשונים). (3) נ"א נשמתא (פראקא). (4) נ"א דא ירושלים (מונקאטש). (5) נ"א ונפקו ליה (דפוסים הראשונים). (6) י נ"א ליה (דפוסים הראשונים). (7) נ"א ליג מן ברונמא עד סוף האות. (8) נ"א מוסף יצא ושוב [כו'] עד ולא (וינציא). (9) נ"א דחיל הוא (דפוסים הראשונים).

מאמר הסולם תיבה הוא גופא
 יספה וגוי חרבו המים מעל הארץ, שנחרבו וכלו המים הזדוניים.
 טז) בטר דאסתתר ואעבר וכו': אחר שנסתתר בתיבה, ועבר אותו הזמן ששלט בו מלאך המות, ונעברו הרשעים מן העולם. מה כתוב, ויזכור אלקים את נח.
 יז) ספינתא אמתילת לתיבותא וכו': ספינה נמשלה לתיבת נח, כי יש בה אנשים יהודים וישמעאלים ובני עשו. כעין זה יש בגוף, שהוא כלול מכולם, מכל ע' אומות, וגוף הזה הכלול מן האומות, אינו הגוף של הנשמה הקדושה. אלא של נפש חיה (כנ"ל ב"ח בראשית אות תי"ג) וזה הוא שאמר לנח, שהוא נשמה לנשמה. כי נח ואשתו הם י"ה, שנת הוא י' דהיינו נשמה לנשמה, או חיה, ואשתו היא ה' דהיינו נשמה (כנ"ל אות ט'). כש"א עשה לך תבת עצי גופר. שהוא הגוף הנקרא תיבת נח. כלומר גוף, המלביש את הנשמה.
 (דפ"י דף כ"א טור ב')

יח) ודא הוא דאמר וכו': וזה הוא שאמר לאברם לך לך מארצך. למה ב' פעמים, דהיינו מארצך וממולדתך. אלא לך מדירתך, ומגופך. אשר ממולדתך היינו מדירתך, ומארצך. היינו מן הגוף שלך, ומבית אביך, היינו משלמות שיש לך עתה מלמעלה, אל הארץ אשר אראך. הוא הגוף שהוא תיבת נח. דהיינו גוף הראוי להלביש הנשמה, כנ"ל.

יט) וכדוגמא דא הנה נח: וכעין זה היה נח. ז"ש, וישלח את היונה. שהוציאו את היונה, שהיא הנשמה. מן התיבה, שהיא הגוף, ונתנו אותה במים, שהם המים הזדוניים, כנ"ל. כעין זה יצאה לה היונה, שהיא הנשמה, מתיבת נח, שהוא הגוף. ולא שבה עוד אל הגוף, כמש"א, ולא יספה שוב אליו עוד.

כ) ר"י אומר נח וכו' רי"א, נח, כשהיה בתיבה, היה מתירא, שלא יזכור אותו הקב"ה לעולם

לְעֵלְמִין, וְכִיּוֹן דְּאִתְעַבְרוּ חוּבֵי עֲלָמָא, כְּדִין מַה כְּתִיב וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת נַח .

מִדְרָשׁ הַנֶּעְלָם

מְאָמֵר בְּאַרְצוֹת הַחַיִּים

(א) * רַבִּי פְתַח בְּהַאי קְרָא, וּמְצָאֵנִי הַשְּׁמָרִים הַסּוֹכְבִים בְּעִיר הַפּוֹנִי פְּעֻעוֹנֵי נִשְׂאוּ אֶת רְדִידֵי מַעְלֵי שְׁמָרֵי הַחַמּוֹת. כַּמָּה חֲבִיבָה הִיא הַנִּשְׁמָה, הַנְּתוּנָה מִתַּחַת כֶּסֶף הַכְּבוֹד, מִמְּקוֹם הַקּוֹדֵשׁ, מֵאַרְצוֹת הַחַיִּים, כַּד"א וְאִתְהַלֵּךְ לִפְנֵי ה' בְּאַרְצוֹת הַחַיִּים.

(ב) וְלָמָּה קְרָאוּ דְּוֹד אַרְצוֹת הַחַיִּים, וְכִי לְמַעְלָה יֵשׁ אַרְצוֹת. א"ר יִצְחָק, לֹא אַרְצוֹת מִמֶּשׁ, וְלֹא אֲדַעְתָּא דְאַרְצוֹת אֲמָרוּ דְּוֹד, אֲלֵא לְשׁוֹן רִיצוּי הוּא, כַּד"א וְאִרְצָה אֲתָכֶם. כְּלוּמַר, אֲמַר דְּוֹד, אִתְהַלֵּךְ לִפְנֵי ה', בְּמִקְוִים אֲשֶׁר יִרְצוּ תְּמִיד הַצְּדִיקִים, הַנִּקְרָאִים חַיִּים, וְאֲשֶׁר רְצוֹנִים ** וְחַפְצִים לְלַכֵּת שְׁמָה. וּמִמְּקוֹם הַקּוֹדֵשׁ, בָּאָה הַנִּשְׁמָה לְהֵאִיר עַל הַגּוֹף, הַאֶפֶל, כְּדִי לְהוֹלִיכּוּ בְּדֶרֶךְ יִשְׂרָאֵל, וְלַעֲבֹד עֲבוֹדָתוֹ וְרִצּוֹן בּוֹרְאוֹ, לְבֹא לְמַחֵר וְלִישׁוֹל שְׂכָרוֹ.

(ג) א"ר יְהוּדָה, לֹא אֲלֵמְלֵי לֹא הוֹינָא בְּעֲלָמָא יָאוֹת לָן, וְלֹא גִיב חוֹשְׁבָנָא לְמֵאֲרִיָּה דְּפִיתְקָא, לְכַתֵּר אֲמַר, הַדְרִי בִּי.

(ד) ת"ת, מַה כְּתִיב בְּאַדָּם, וְלֹא טוֹב הָיִיתָ הָאָדָם לְבַדּוֹ אַעֲשֶׂה לוֹ עֶזֶר

מסורת הזוהר

(ו) (שיר ה) לעיל אות טו צ"כ. (פ) (תהלים קטז) כ"א. (ז) (יחזקאל כ). (ח) (בראשית ב) ב"א רכט צ"ב.

חלופי גרסאות

נ ברפויי כתבו ע"כ. ו ג"א מוסיף אשר הם (קראקא).
נ ג"א מוסיף האפל השפל והעב הנחשך (קראקא). פ ג"א אלמלא (קראקא).

מאמר

לעולם. וכיון שנעברו עונות העולם, אז מה כתוב, ויזכור אלקים את נח.

מדרש הנעלם

מאמר בארצות החיים

(א) רבי פתח בהאי וכו': רבי פתח במקרא הזה, מצאוני השומרים הסוככים בעיר הכונו פצעוני נשאו את רדידי מעלי שומרי החומות. כמה חביבה היא הנשמה הנתונה מתחת כסא הכבוד, ובאה ממקום הקודש, מארצות החיים. כש"א, אתהלך לפני ה' בארצות החיים.

(ב) ולמה קראו דוד וכו': ולמה קראם דוד ארצות החיים, וכי למעלה יש ארצות. א"ר יצחק לא ארצות ממש, ולא על הבנה של ארצות אמרו דוד, אלא לשון ריצוי הוא. כש"א ארצה אתכם. כלומר, אמר דוד, אתהלך

(דפו"י דף כ"א ט"ב * דף כ" ט"ב **) טור ד'

הסולם

בארצות החיים

לפני ה', במקום שירצו בו תמיד הצדיקים הנקראים חיים, דהיינו שרצונם וחפצם הוא ללכת שמה. ובארצות החיים, פירושו, במקום שהחיים, שהם הצדיקים, רוצים בו. וממקום הקודש באה הנשמה להאיר על הגוף האפל, כדי להוליכו בדרך ישרה ולעבוד עבודתו, ולעשות רצון בוראו, כדי לבא למחר ולקבל שכר.

(ג) א"ר יהודה אלמלי וכו': א"ר יהודה היה טוב לנו, אם לא היינו בעולם, ולא היינו צריכים לתת דין וחשבון לבעל הספר. כי כל מעשינו בספר נכתבים. אחר כך אמר, אני מתחרט על דברי.

(ד) ת"ח מה כתיב וכו': בוא וראה מה כתוב באדם. לא טוב היות האדם לבדו אעשה לו עזר כנגדו. א"ר, זו הנשמה שהיא אצלו

בנגדו. א"ר, זו היא הנשמה שהיא אצלו עזר, להוליכו בדרך קונו. והיינו דתנן בא ליטהר מסייעין אותו. ת"ר, כשהאדם הולך בדרך קונו, הרבה מסייעין אותו. נשמתו מסייעת אותו. מלאכי השרת מסייעין אותו. שכנתו של מקום מסייעת אותו. וכלם מכריזין לפניו ואומרים, ה בלקתך לא יצר צעדך ואם תרוץ לא תפשל. רבי נתן אומר, נשמתן של צדיקים מסייעין אותו.

מאמר תרין עוזלין דאילתא

כה) רבי אלעזר ורבי יוסי חמוי, הוו אצלו מאושא ללוד. א"ר יוסי לר' אלעזר, אפשר דשמעת מאביך, מאי דכתב, ויעקב הלך לדרך ויפגעו בו מלאכי אלהים. א"ל הכי שמיע לי מאבא, אינון הוו מלאכים דאופוהו בקדמין מארעא דישראל. א"ל, מאן אינון. א"ל לא ידענא. א"ל, יאות לכוון צדיקא, מלה דפומכון פכתרא דמלכותא, ברישא דמלפא.

כו) עד דהוו אצלי מטו למערפא דלוד, שמעו ההוא קלא דאמר, תרין עוזלין דאילתא, עברו קדמי רעותא דניחא לי, ואינון הוו משרייתא קדישא, דערע יעקב קמיה. אתרגיש ר"א, ויאצטער בנפשיה, ואמר, מאריה דעלמא, כך אורחוי, טוב לן דלא נשמע, שמענא ולא ידענא.

כז) אתרחיש ליה ניסא, ושמע ה ההוא קלא דאמר, אברהם ויצחק הוו. נפל על אנפוי, וחקא דיוקנא דאביו, א"ל, אנא שאילנא, ואתיבונא, דאברהם ויצחק הוו, ב דערעו לעקב, כד אשתייב מלכן.

חלופי גרסאות

צ נ"א מאושאה (קראקא). ק בדפוס קראקא חסר מן א"ל עד א"ל. ר נ"א ואסתעיר (קראקא). ו נ"א בנפשו (דפוסים הראשונים). ת נ"א קלא ההוא (קראקא). א נוסח אחר דאבוי אמר ליה (דפוסים הראשונים). ב נוסח אחר דערעי ליעקב (דפוסים הראשונים).

מסורת הזהר

ה (משלי ד) וישלח פז צ"ב. ו (בראשית לב) וירא קנב צ"ג.

הסולם

תרין עוזלין דאילתא

שליוהו מתחילה בשעה שהלך מארץ ישראל. א"ל מי המה. א"ל איני יודע. אמר לו, יפה לכם הצדיקים, שדבריו פיעם הם ככתר מלכות בראש המלך.

כו) עד דהו אצלי וכו': בעוד שהיו הולכים, הגיעו למערת לוד, שמעו קול ההוא שאמר, שני עופרי אילה, עשו לפני רצוני הנוח לי, ואלו היו המחנה הקדושה שפגש יעקב לפניו. נתרגש ר' אלעזר ונצטער בנפשו, ואמר, רבון העולם, כך הם דרכיו, טוב לנו שלא נשמע, שומעים אנו, ואין אנו יודעים.

כז) אתרחיש ליה ניסא וכו': קרה לו נס, ושמע קול ההוא שאמר, אברהם ויצחק הוו

מאמר

אצלו עזר להוליכו בדרך קונו. והיינו דתנן, הבא לטהר עוזרים לו. שנו חכמים. כשהאדם הולך בדרך קונו הרבה עוזרים לו. נשמתו עוזרת לו, מלאכי השרת עוזרים לו, שכנתו של הקב"ה עוזרת לו, וכולם מכריזים לפניו ואומרים, בלכתך לא יצר צעדך ואם תרוץ לא תכשל. רבי נתן אומר, נשמותיהם של צדיקים עוזרים לו.

מאמר תרין עוזלין דאילתא

כה) רבי אלעזר ורבי וכו': ר"א ורבי יוסי חמוי, היו הולכים מאושא ללוד. א"ר יוסי לר' אלעזר, אפשר ששמעת מאביך, מ"ש, ויעקב הלך לדרך ויפגעו בו מלאכי אלקים. אמר לו, כך שמעתי מאבי, אלו היו המלאכים (דפוס דה ב' טור ד')

(ח) א"ל, גְּרִי, פּוֹק פִּיקְתָּךְ, וְסָב סִבְתָּךְ, דְּפּוּם מְמַלֵּל בְּרָבְרָן יְהוּא. וְלֹא דָא הוּא בְּלַחְדוּדָהּ, אֶלָּא ה' לְכָל יְצִדִיקָא, נִשְׁמַתְהוֹן דְּצִדִיקָא מְעָרְצָן קְדָמוּהִי לְשׁוֹבוֹתֶיהָ. וְאִינוֹן יְמַלְאֲכִי קְדִישִׁי עֵילָאִי.

(ט) וְת"ח, יִצְחָק קָיִים הָיָה בְּהוּא שְׁעָתָא, אֶכָּל יְנַשְׁמַתָּא קְדִישָׁא אֲתַנְסִיבַת בְּכוּרְסֵי יְקָרָא דְמֵאֲרִיָּה, כַּד אֲתַעְקַד עַל גַּבֵּי מַדְבְּחָא, וּמְכַדִּין אֲסִתִּימוּ עֵינוּי מְלַמְחִזִי. וְהֵינּוּ דְכַתִּיב, וַיִּפְחַד יִצְחָק הָיָה לִי.

(ל) א"ל מַה אֲנִן תַּמָּן. כֵּא"ל, אֲנָא וְאַתָּה יְמַלְאֲכִי עֵילָאָה, לְאַשְׁתַּעְשְׁעָא בְּמִשְׁחָא מְלֶפָא דְדוּד. קָם, עַד דְּהוּה קָם, חָמָא חֲמוּהִי דְאַנְפוּי נְהִירִין כְּשִׁמְשָׁא. (לא) א"ל חֲמוּי, מְלָה חַדְתָּא שְׁמַעְתָּ, אוּ בְּנֵהִירוּ יְקָרָא זִיוָא דְמִשָּׁה אֲסַתְכַּלְתָּ. א"ל לָא. אֶלָּא זַכָּאִין אִינוֹן צִדִיקָא, יְדַנְטְרִין לְהוֹן מְשַׁרְיִיתִי קְדִישִׁי עֵילָאִי, שְׁנַאֲמַר (א) כִּי מְלַאֲכִי יִצְוִיָּה לְיָ לְשַׁמְרָךְ בְּכָל דְרַכִּיךְ.

מְאָמַר עַל חוֹמוֹתֶיךָ וְגו' הַפְּקֵדְתִּי שׁוֹמְרִים

(לב) א"ר יְהוּדָה, עָשָׂה הַקב"ה יְרוּשָׁלַיִם לְמַעְלָה, כְּנָגַד יְרוּשָׁלַיִם שֶׁל מִטָּה. וְנִשְׁבַּע שְׁלֹא יָבֵא שָׁם, עַד שְׁיָבֹאוּ יִשְׂרָאֵל בִּירוּשָׁלַיִם שֶׁל מִטָּה. שְׁנַאֲמַר, בְּקַרְבְּךָ קְדוּשָׁה וְלֹא אָבֹא בְעִיר.

מסורת זוהר

(ח) (שם לא) משפטים קג צ"צ. א (תהלים צא) הקסה"ז אות רכ ח"ב קסד. ז"ח מח ט"ד שמ"ח פד ט"ז ש"ג. (ב) (הושע יא) וירא קיח צ"ב.

חלופי גרסאות

ג נ"א ל"ג ברי (קראקא). I נ"א הוה (דפוסים הראשונים). ה נ"א כלן (וויניציא). ו נ"א צדיקיא (דפוסים הראשונים). I נ"א מלכיא (קראקא). II נ"א נשמתי (דפוסים הראשונים). ט נ"א עינוהי (קראקא). י נ"א מליחוי (דפוסים הראשונים). כ נ"א ל"ג א"ל (קראקא). ל נ"א מלכיא (קראקא). מ נ"א בנהירות (דפוסים הראשונים). נ נ"א דמטרין (דפוסים הראשונים).

מאמר

היו. נפל על פניו וראה צורת אביו. אמר לו, אני שאלתי על ב' העופרים, והשיבו לי שהיו אברהם ויצחק, שפגשו את יעקב כשניצל מלבן.

הסולם

תרין עזלין דאיילתא היינו שכתוב, לולא וגו' ופחד יצחק היה לי (ביאור המאמר הזה, תמצא בוהר מצורע אות ט"א, עד הסוף).

(ל) א"ל מַה אֲנִן תַּמָּן וכו': א"ל מה אנו שם. א"ל אני ואתה הם מלאכים עליונים, להשתעשע עם דוד מלך המשיח. קם. בעוד שהיה קם, ראה חמיו, שפניו של ר' אלעזר מאירים כשמש.

(לא) א"ל חֲמוּי מַלְּה וכו': א"ל חמיו, דבר חדש שמעת, או באור היקר זיוו של משה הסתכלת. א"ל לא. אלא אשרי הם הצדיקים ששומרים אותם, מחנות קדושים עליונים. שנאמר, כי מלאכיו יצוה לך לשמרך בכל דרכיך.

מאמר על חומותיך וגו' הפקדתי שומרים

(לב) א"ר יְהוּדָה עָשָׂה וכו': א"ר עָשָׂה הַקב"ה יְרוּשָׁלַיִם לְמַעְלָה כְּנָגַד יְרוּשָׁלַיִם שֶׁל מִטָּה

לג) וְשָׁבַע פְּתוֹת שֶׁל מְלֹאכֵי הַשָּׂרֵת שֹׁמְרִים אוֹתָם סָבִיב, וְעַל כָּל פְּתַח וּפְתַח כְּתוֹת שֶׁל מְלֹאכֵי הַשָּׂרֵת. וְהֵם הַפְּתָחִים הַנִּקְרָאִים "שְׁעָרֵי צְדָקָה". וְאֵלּוּ הֵם הַפְּתָחִים, הַמְּכוּוֹנִים לְהַפְּנִס שֶׁם נִפְשׁוֹת הַצְּדִיקִים. וְדַהֲמַע"ה נִכְסֵף לָהֶם, שֶׁנֶּאֱמַר א פְּתַחוּ לִי שְׁעָרֵי צְדָקָה אֲבֹא בָם אוֹדָה יְהוָה, זֶה הַשְּׁעָר לַה' צְדִיקִים יָבֹאוּ בּוֹ.

לד) וּלְמַעַלָּה מֵהֶם שׁוֹמְרִים מַה"ש, בְּחוֹמוֹת הָעִיר. שֶׁנֶּאֱמַר ט עַל חוֹמוֹתֶיךָ יְרוּשָׁלַיִם, זוֹ הִיא יְרוּשָׁלַיִם שֶׁל מַעְלָה, הַפְּקֻדֵי שׁוֹמְרִים, אֵלּוּ מַה"ש. * וְתֹאנָא, שְׁבַע פְּתָחִים יֵשׁ לְנִפְשׁוֹת הַצְּדִיקִים, לְהַפְּנִס עַד מְקוֹם מַעְלָתָם. וְעַל כָּל פְּתַח וּפְתַח שׁוֹמְרִים.

לה) הַפְּתַח הָרֵאשׁוֹן, נִכְנָסֶת הַנְּשֻׁמָּה בְּמַעְרַת הַמְּכַפְלָה. שֶׁהִיא סְמוּכָה לַג"ע. וְאִדְהָר, שׁוֹמֵר עָלָיו. וְזִכְתָּהּ, הוּא מְכַרְזוּ וְאוֹמֵר, פָּנּוּ מְקוֹם, שְׁלוֹם בּוֹאֵךְ. וְיִצְאָה מִפְּתַח הָרֵאשׁוֹן.

לו/א) הַפְּתַח הַשְּׁנִי בְּשְׁעָרֵי ג"ע, וּמוֹצָאָה אֶת הַכְּרוּבִים, וְאֵת לֵהֵט הַחֶרֶב הַמְּתִהֶפֶכֶת. וְזִכְתָּהּ, נִכְנָסֶת בְּשְׁלוֹם. וְאִם לֹא, שֶׁם תִּקְבַּל עוֹנֶשָׁה, וְתִשְׁרַף בְּלֵהֵב הַכְּרוּבִים. וְיִכְנָגְדָם הֵיוּ הַכְּרוּבִים בְּמַקְדָּשׁ, בְּשַׁעַר שֶׁהַפְּתָח נִכְנָס בְּיוֹם הַכַּפּוּרִים, וְזֶה נִכְנָס בְּשְׁלוֹם. לֹא זִכָּה, מִבֵּין שְׁנֵי הַכְּרוּבִים יוֹצֵא לֵהֵב, וְנִשְׂרַף מִכַּפְּנִים, וּמֵת. וְהֵיוּ מְכוּוֹנִים כְּנִגְדֵי אֵלּוּ אֲשֶׁר בְּשַׁעַר גֵּן עֵדֵן, לְצַרְף הַנְּשֻׁמוֹת.

לו/ב) וְזִכְתָּהּ הַנְּשֻׁמָּה, נוֹתְנִין לָהּ פִּינְקָס סִימֵן לִיפְנֵס, וְנִכְנָסֶת לַג"ע אֲשֶׁר בְּאַרְצָה. וְעַמּוּד אֶחָד שֶׁל עֵנָן וְנוֹגַהּ מְעוֹרָב זֶה בְּזֶה, וְעֵשָׂן וְנוֹגַהּ סָבִיבּוֹ. שֶׁנֶּאֱמַר,

חלופי גרסאות

ט נ"א ל"ג מן שומרים עד והם (קראקא). ט נ"א ל"ג שערי (קראקא). פ נ"א מוסיף הראשון ונכנסת בפתח השני (קראקא). צ נ"א ותשפט (דפוסים הראשונים). ק נ"א בשערי (דפוסים הראשונים).

מסורת הזהר

ג (תהלים קיח) ב"א שלט צ"ג ח"א ז: ט (ישעיה סב) לך לו צ"ב.

הסולם

על חומותיך וגו' הפקדתי שומרים ירושלים של מעלה. הפקדתי שומרים, אלו הם מלאכי השרת. ולמדנו שבע פתחים יש לנפשות הצדיקים להכנס עד מקום מעלתם. ועל כל פתח ופתח, יש שומרים.

לה) הפתח הראשון נכנסת וכו': (א"צ פירוש).

לו/א) הפתח השני בשערי ג"ע וכו': (ועי' לעיל ז"ח בראשית אות תת"ח) סוד להט החרב המתהפכת, ותבין הדברים.

לו/ב) זכתה הנשמה נותנין וכו': זכתה הנשמה נותנים לה כתב, שהוא סימן להכנס.

ונכנסת לגן עדן אשר בארץ. ועמוד אחד של ענן ונוגה מעורבים זה בזה. ענן ה"ט הארת החסדים, ונוגה היא הארת החכמה, שעמוד האמצעי מיחדם זה בזה ומערבם יחד. ועשן ונוגה

מאמר

מטה, ונשבע שלא יבא שם, עד שיבואו ישראל בירושלים של מטה, שנאמר, בקרבך קדוש ולא אבא בעיר (פירוש הדברים הוא בזהר ויחי אות תמ"ב בהסולס בסופו).

לג) ושבוע כתות ש"ל וכו': וז' כתות של מלאכי השרת שומרים אותם סביב, ועל כל פתח ופתח כתות של מלאכי השרת. והם הפתחים הנקראים, שערי צדק. ואלו הם הפתחים המכוונים להכנס שם נפשות הצדיקים. ודוד המלך עליו השלום נכסף להם, שנאמר, פתחו לי שערי צדק אבא בם אודה יי' זה השער לה' צדיקים יבואו בו.

לד) ולמעלה מהם שומרים מלאכי השרת בחומות העיר, שנאמר על חומותיך ירושלים, זו היא (דפו"י דף כ' טור ד' *) דף כ"א טור א')

וּבְרָא ה' עַל כָּל מְכוֹן הַר צִיּוֹן וְעַל מִקְרָאֶיהָ עֲנֵן יוֹמָם וְעֶשֶׂן וְנוֹגֵה. וְהוּא נֶעוֹץ מִלְמַטָּה לְמַעְלָה לְשַׁעְרֵי יְשָׁמַיִם. זָכְתָה לְעֹלוֹת לְמַעְלָה, עוֹלָה בְּאוֹתוֹ עֲמוּד. לֹא זָכְתָה יוֹתֵר, נִשְׁאַרְתְּ שָׁם, וּמִתְעַדְנָת מֵהַטּוֹב אֲשֶׁר לְמַעְלָה. דָּא"ר יוֹסִי, רְאִיתִי ג"ע, וְהוּא מְכוּוֹן כְּנֶגֶד פְּרוּכַת קָרַח הַנוֹרָא אֲשֶׁר לְמַעְלָה. וְהִיא נִהְיִית מִזֵּיו הַשְּׂכִינָה, אֲבָל אֵינָה נִיזוֹנִית מִמֶּנָּה.

לז) זָכְתָה לְעֹלוֹת, עוֹלָה בְּאוֹתוֹ עֲמוּד, עַד שְׂמַנְעַת ט עד הַפֶּתַח הַשְּׁלִישִׁי. וְהוּא נֶגֶד הַרְקִיעַ הַנִּקְרָא זְבוּל. ט ומַנְעַת עַד יְרוּשָׁלַיִם אֲשֶׁר שָׁם. וְשָׁם א השּׁוֹמְרִים. זָכְתָה, פּוֹתְחִין לָהּ הַפְּתָחִים וְנִכְנָסִת.

לח) לֹא זָכְתָה, נוֹעֲלִים הַשְּׁעָרִים, וְדוֹחִים אוֹתָהּ לַחוּץ, וְנוֹטְלִים פִּינְקָסָה מִמֶּנָּה, וְהַנְּשָׂמָה אוֹמְרָת, ט מְצִאוּנֵי הַשּׁוֹמְרִים הַסּוֹבְבִים בְּעִיר, אֵלּוּ מִלְּאֲכֵי הַשְּׂרָת, הַשּׁוֹמְרִים בִּיהַמ"ק וִירוּשָׁלַיִם אֲשֶׁר לְמַעְלָה. נִשְׂאוּ אֶת רְדִידֵי מַעְלֵי. זֶהוּ פִּינְקָס ב סִימָן שְׁלָה. שׁוֹמְרֵי הַחוֹמוֹת, כד"א ט על חוֹמוֹתֶיהָ יְרוּשָׁלַיִם הַפְּקֻדֵי שׁוֹמְרִים.

לט) זָכְתָה לְעֹלוֹת, נִכְנָסִת שָׁם בְּאוֹתָן הַשְּׁעָרִים, וּמִשְׁבַּחַת לְהַקְבִּיָה בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ אֲשֶׁר לְמַעְלָה. וּמִיכָאֵל הַשָּׁר הַגְּדוֹל מִקְרִיב אוֹתָהּ לְקַרְבָּן. א"ר יִצְחָק לְרַבֵּי חֲזִיָּא, מַה קָרְבָן הוּא זֶה, יְכוֹל לֹאמַר יִכְשָׁאֵר הַקָּרְבָן. א"ר חֲזִיָּא, הַקָּרְבָה זו הִיא כְּאֵדָם הַמִּקְרִיב דִּירוֹן לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ.

מ) וּמִיכָאֵל הוֹלֵךְ עִמָּה, עַד הַפֶּתַח הַרְבִּיעִי וְהַחֲמִישִׁי וְהַשְּׁשִׁי, ד אֹמַר לִפְנֵי הַקְבִּיָה, רַב־ש"ע, אֲשֶׁרֵי בְּנִיךְ, בְּנֵי אוֹהֲבֶיךָ אֲכַרְהֶם יִצְחָק וְיַעֲקֹב, אֲשֶׁרֵיהֶם הַצְּדִיקִים הַטּוֹבִים הַזּוֹכִים לָזֶה. עַד שְׂמַנְעִים לְשַׁעַר הַשְּׂבִיעִי, שֶׁהוּא עַרְבוֹת, וְגַנְזֵי חַיִּים טוֹבִים מְצוּיִין שָׁם, וְכָל נִשְׁמוֹתֵיהֶם שָׁל צְדִיקִים כְּלָם שָׁם, וְנִעְשִׂים מִלְּאֲכֵי

חלופי גרסאות

מסורת הזוהר

ה) (ישעיה ד) יחי נז צ"א. ו) (שיר ז) לעיל אות טו ז) (ישעיה סב) לעיל אות לד צ"ד.
 ו) (ישעיה ד) יחי נז צ"א. ו) (שיר ז) לעיל אות טו ז) (ישעיה סב) לעיל אות לד צ"ד.
 א) נ"א שומרים (ור"צ"א). ב) נ"א שלהי סימנה (דפוסים ורינציא). ג) נוסח אחר מוסיף כאש כשאר (קראקא). ד) נוסח אחר ואומר (קראקא).
 ו) (ישעיה ד) יחי נז צ"א. ו) (שיר ז) לעיל אות טו ז) (ישעיה סב) לעיל אות לד צ"ד.
 א) נ"א שומרים (ור"צ"א). ב) נ"א שלהי סימנה (דפוסים ורינציא). ג) נוסח אחר מוסיף כאש כשאר (קראקא). ד) נוסח אחר ואומר (קראקא).

הסולם

מאמר

על חומותיך וגו' הפקדתי שומרים
 אות ש"פ) והיא נהנית מזיו השכינה, אבל אינה
 ניזונת ממנה. נהנית, פירושו ממטה למעלה
 כמו שנהנים מן הריח. ניזונת, פירושו מלמעלה
 למטה. כמו אכילה ושתייה.
 לז) זכתה לעלות עולה וכו': (א"צ
 פירוש).
 לח) לא זכתה נועלים וכו': (א"צ
 פירוש).
 לט) זכתה לעלות נכנסת וכו': (א"צ
 פירוש).
 מ) ומיכאל הולך עמה וכו': (א"צ
 פירוש).

ונוגה סביביו, מסביב העמוד. עשן, היינו
 הדינים דשמאל, השומרים על הארת החכמה,
 שלא יינקו ממנה החיצונים. שנאמר, וברא ה'
 על כל מכוון הר ציון ועל מקראיה ענן יומם
 ועשן ונוגה. והוא נרוץ מלמטה למעלה, לשערי
 שמים. כלומר, שאינו מאיר ממעלה למטה.
 זכתה הנשמה לעלות למעלה, היא עולה באותו
 העמוד. לא זכתה יותר, נשארת שם ומתעדנת
 מן הטוב אשר למעלה. שא"ר יוסי, ראיתי
 גן עדן, והוא מכוון כנגד פרכת קרח הנורא
 אשר למעלה, שה"ס הורקיע כעין הקרח הנורא
 נסוי על ראשיהם מלמעלה. (כנ"ל ז"ח בראשית

מדרש נח הנעלם יא
השרת, ומקלסין לפני הקב"ה, ונזונין מזיו השכינה, אספקלריא המאירה, ושם המנוחה והנחלה, ונח חיי העוה"ב, אשר עין לא ראתה אלהים וולתך.

מאמר אלה תולדות נח

מא) וזהו, אלה תולדות נח נח איש צדיק תמים. מי ראוי להיות בזו ההנאה והמנוחה והמרגוע, מי שהוא איש צדיק תמים. אמר רב פפי, זאת המנוחה למעלה, היא את האלהים התהלה נח, למעלה, ולא למטה.

מב) אלה תולדות נח, ר' אלכסנדראי פתח ^ט לא יהיה כף אל זר ולא תשתחוה לאל נכר. לא יהיה כף אל זר, זה יצה"ר. ולא תשתחוה לאל נכר, שלא תבעול ארמית.

מג) רבי אלעזר ואומר, לא יהיה כף אל זר, שלא תהא נח לכעס. שפל הכועס, כאלו עובד ע"א. דא"ר עקיבא, כף הוא דרכו של יצר הרע, היום אומר לך עשה כף, ולמחר אומר לך עבוד עבודה זרה, והולך ועובד.

מד) הוא היה אומר, כעס ת"ח גדול מכולן. בד"א, בדברים שהם כנגד הקב"ה, דאמרה תורה ^ט אין חכמה ואין תבונה ואין עצה לנגד ה'. אבל בדברים אחרים אסור לו לכעוס. והרב אצל תלמיד, פדי שיהא מצוי בכבודו ובמוראו מותר. ואצל שאר העם למען יהיה מוראו עליהם לשם שמים, מותר. ושאר אנשים אסור, שאין כעסותם ליראת שמים.

מה) א"ר שמעון, ומדת הצדיק, קשה לכעוס, ונח לרצות. וזו המדה גדולה מכולם, וכא הכתוב להורות, אלה תולדות נח, נח בדתו, נח בדיבורו, נח במהלכו. ומי עושה זה. איש צדיק. וכשמת, "אומרים עליו, אי עניו, אי חסיד. תמים היה בדורותיו, ולמאי יזכה, את האלהים התהלה נח, למעלה על כל המעלות.

מו) * ויולד נח שלשה בנים. תאני רבי כרוספדאי, אלו ג' הנהגות אשר באדם. הנהגת הנשמה, להיות לו עזר בעבודת בוראו, והיא הנקראת שם.

מסורת הזהר
(ח) (בראשית ו) נח א צ"א. ט) (תהלים פא) תצוה כ ה נ"א ל"ג השכינה (קראקא). ו נ"א אמר (דפוסים הראשונים). ז נ"א מדות (דפוסים הראשונים). ח נ"א אומר (דפוסים הראשונים).
ז"א. י) (משלי כא).

מאמר	הסולם	אלה תולדות נח
מאמר אלה תולדות נח	מד) הוא היה אומר (א"צ פירוש).	
מא) וזהו אלה תולדות נח וכו': (א"צ פירוש).	מה) אמר רבי שמעון מדת וכו': (א"צ פירוש).	
מב) אלה תולדות נח וכו': (א"צ פירוש).	מו) ויולד נח שלשה בנים וכו': (א"צ פירוש).	
מג) רבי אלעזר אומר וכו': (א"צ פירוש).		

והנהגת המאונה, והיצר הרע, המנהיג והמחמם את הגוף בדבר עבירות, והיא הנקראת חם. והנהגת היצ"ט, המנהיג את האדם בכל טוב, וליפות מעשיו בתורה ובקראת השם, והיא הנקראת יפת. והנהגה הזו ינהיג האדם להוליכו בדרך חיים.

מז) ומי מעכב ומפסידו. ותשחת הארץ לפני האלהים, זהו הגולם, המפסיד והמשחית את הכל. ועליו אמר שלמה בחכמתו, משחית נפשו הוא יעשנה. מאי הוא יעשנה, אמר רבי פרוספדיאי הגולם יעשנה נשחתת.

מח) ד"א אלה תולדות נח, מה פתיב למעלה מהענין, וינחם ה' כי עשה את האדם בארץ ויתעצב אל לבו. רפי אליעזר אומר, בא וראה שאין במדת בשר ודם, מדותיו של הקב"ה. מדת בשר ודם, עושה מה שעושה, ולאחר כן מתחרט ומתעצב ממנו, יכול אף הקדוש ברוך הוא כן.

מט) ת"ש, דכתיב וראה נתתי לפניך היום את החיים ואת הטוב ואת המות ואת הרע. והזהיר לאדם ואמר, ובחרת בחיים למען תחיה. ואם הוא הולך בדרך רע, הוא בעונו ימות. שאמר, עונותיו ילדונו את הרשע. כך כתיב, וירא ה' כי רבה רעת האדם. אמר הקב"ה, אני רואה כי כלם מחוייבים, ואם יכלו ברעתם, הרי יאבד עולמי. פיון שראה לנח ובניו שהיו צדיקים וישאר פליטה בעולם, התנחם ושמח.

נ) וא"ר אליעזר, האי וינחם, לשון נחמה הוא. וכן כל וינחם שבתורה, לשון נחמה הוא. רואה את הרע, ורואה את הטוב, ומתנחם עם הטוב. א"ל ר' עקיבא, לך בריך, מאי ויתעצב אל לבו. א"ל, בא וראה מדת רחמנותו של הקב"ה, כי אע"פ שהתנחם לקח עצבון על אבדת הרשעים, שאע"פ שהיו רשעים, אינו חפץ במיתתן, ולא היתה שמחה לפניו.

נא) א"ר יהודה, מאי דכתיב ונח מצא חן בעיני ה'. שמו גרים, נח בהפוך חן. ולמה יפתח קרא בתולדותיו תחלה, כדי להראות לעולם כמו שהוא היה צדיק, אף הם היו צדיקים, וראויין להתישב העולם מהם.

מסורת הזוהר

כ) (בראשית ו) נח יא צ"ב. ל) (משלי ו) תוריע יח צ"ג. מ) (בראשית ו) ביב ריד צ"ג. נ) (דברים ל) ביא קסא צ"ג. ט) (דברים ל) הקסה"ז אות ט קדושים לה צ"ל שלח יא צ"א ויח מד ט"ד שליו תקיח צח ט"ג שכ"ח. ע) (משלי ה) וירא קמ צ"ג ת"ז ת"מ פא. פ) (בראשית ו) ביב ריב צ"ג. צ) (שם) ביב רכז צ"א.

חלופי גרסאות

ט נ"א מעכבו (קראקא). י נ"א הקב"ה ולי"ג אף ולי"ג כן (קראקא). כ נ"א היה (קראקא). ל נ"א מוסיף לא פתח (דפוסים הראשונים).

הסולם

אלה תולדות נח
נ) וא"ר אליעזר האי וכו': (א"צ פירוש).
נא) א"ר יהודה מאי וכו': אר"י, מ"ש, ונח מצא חן בעיני ה'. שמו גרם לו, שנמצא חן, כי נח בהפיכת האותיות הוא חן. וכו' (א"צ פירוש).

מאמר

מז) ומי מעכב ומפסידו וכו': (א"צ פירוש).
מח) ד"א אלה תולדות נח וכו': (א"צ פירוש).
מט) ת"ש דכתיב ראה נתתי וכו': בוא ושמע שכתוב וכו' (א"צ פירוש).
(דפו"י דף כ"א טור ג)

(נב) וּמָנָא לָן תָּא חַזִי, כִּינן שְׁנַכְנְסוּ לְתִיבָה, רָאוּ בְּצַעְרוּ שֶׁל עוֹלָם, וְנִצְטַעְרוּ, וּמָנְעוּ עֲצָמָם מִפְּרִיָה וּרְבִיָה. וְאַעֲפִי שְׂעִיָּאוּ, וַיֵּצְאוּ כְּמוֹ כֵן. עַד שְׂרָאָה הַקְּבִ"ה מְעַשְׂיָהֶם, וְאָמַר, לֹא תִהְיוּ בְּרֵאֲמֵי עוֹלָמִי, וְאַתֶּם פָּרוּ וּרְבוּ, הַיְדוּוּגוּ לְגִשְׁוֹתֵיכֶם, וַעֲשׂוּ פְרִיָה וּרְבִיָה. בְּאוֹתָהּ שְׁעָה, בְּרַכְּכֶם, שְׁנֹאֲמַר, וַיְבָרֶךְ אֱלֹהִים אֶת נֹחַ וְאֶת בְּנָיו וְגו'.

(נג) אֵלֶּה תּוֹלְדוֹת נֹחַ. רַבִּי פִּנְחָס פֶּתַח, וַיִּרְאוּ בְּנֵי הָאֱלֹהִים אֶת בְּנוֹת הָאָדָם כִּי טֹבֹת הֵנָּה. מֵאֵן אֵינֻן בְּנֵי הָאֱלֹהִים, בְּנֵי גְדוּלֵי הַדּוֹר. מְלַמֵּד שֶׁהֵיוּ טוֹבוֹת מְרָאָה, כְּתִיב הֵכָא כִּי טוֹבוֹת הֵנָּה, וּכְתִיב הֵתָם טוֹבוֹת מְרָאָה מְאֹד. הָיוּ הוֹלְכוֹת עֲרוֹמוֹת, וְאַנְשֵׁים הוֹלְכִים עֲרוֹמִים, וְאֵלוּ וְאֵלוּ רֹאִים אֶת עֲרוֹתָם, וְנוֹאֲפִים אֵלוּ אֶת אֵלוּ. וְלָמָּה נִקְרְאוּ בְּנֵי הָאֱלֹהִים, שֶׁהֵיוּ גְבוּרִים גְּדוּלִים עֲנֻקִים.

(נד) אָמַר רִיב"ל, זִימְנָא תְּדָא עֲרַעֲיָת בְּטוֹרָא דְטִינְרָא עֲדֵיטָם. וְאַשְׁכַּחֲתִי בְּתַרִי סְטָרִי טִינְרָא, תְּרִין גּוּבְרִין, וְדַמְיִן בְּתִרִין פּוּמִין, דָּא עֵילָאָה דְדָא. וְהוּוּ מְמַלְלוּ דָּא עִם דָּא, תָּא וְנַעֲבְרִיָה מִן עֲלָמָא. אֲזַדְמֵן לְהוּ הָהוּא גּוּבְרָא רְבִרְבָּא, דְאַגְרָת בֵּת מְחֻלַּת, וְשְׁמִיָּה יוֹסֵף שִׂידָא, אָמַר לְהוּן, הֲלֵא דָּא הוּא רְבִיָּה סִגְיָאָה עֵילָאָה דְדָרָא, דִּי בְּגִזְרַת פּוּמִיָּה רְאֵעִירְנָא מִן יִשׁוּבָא דְאַרְעָא, וְדָא הוּא דְמַכְרִזֵי עֲלִיָּה בְּרַקִּיעָא.

(נה) עַד דִּהְוִינָא אֲזַלִּי, אֲשַׁכְּחָנָא אִמְהוֹן דְּגּוּבְרִיָּא (* הָאֵינֻן, אָמְרָה לְבִרְתָּא זְעִירְתָּא, אֵלִין אֵינֻן חֲגַבְיָא זְעִירְיָא, דְּחִלְהוֹן בְּפּוּמָהוֹן, אֵייתִי לְהוֹן גְּבָאִי, וְנַעֲבִיד מְנַהוֹן טַעֲמָא דְתַבְּשִׁילָא לְאַחוּף. עַד דְאַתְתָּ, אֵייתְרַחֲישׁ לָן נִיסָא, וְאַיְתְּעֵבִיד מְקַדְמָהָא נִהְרָא דְמִיָּא רְבִרְבָּא, שְׁמַעְנָא דִּהְוֹת אָמְרַת, אֵימָא אֵימָא, פְּרַפְרָא רַבָּאת סַבְרָנָא עֲבֵרַת, וְעַרְקָנָא מְנַהוֹן, וְאַשְׁתְּוִיבְנָא.

מסורת זוהר
 (ק) (שם ט) נח פו צ"ה. (ר) (שם ו) ב"א קנט צ"ב. נ נ"א תחזי (ווינציא). נ נ"א ל"ג יצאו (דפוסים הראשונים).
 (ז) (ש"ב יא). נ נ"א והיו (דפוסים הראשונים). נ נ"א דאיטם (מונקאטש).
 פ נ"א בתר סתר (קראקא). צ נוסח אחר מלעי (קראקא).
 ק נוסח אחר מוסיף רבה הוא (קראקא). ר נוסח אחר אעבירנא (קראקא).

הסולם

אלה תולדות נח
 ישוב הארץ, למדבר, וזה הוא שמכריזים עליו ברקיע. דמייין, פירושו שולטים, מלשון דההוא גברא מעבד דומין (אס"ר פ' מהר).

מאמר
 (נב) וּמָנָא תָּא חַזִי וכו': ומאין לנו שהיו צדיקים, בוא וראה וכו' (א"צ פירוש).
 (נג) אֵלֶּה תּוֹלְדוֹת נֹחַ וכו': (א"צ פירוש).

(נד) עַד דִּהְוִינָא אֲזַלִּי וכו': בעוד שהייתי הולך מצאתי האם של אלו האנשים. אמרה עלינו, לבתה הקטנה, אלו הם חגבים קטנים, שכחם בפיהם, הביאי אותם אלי. ואעשה מהם תבשיל מטעמים לאחיך. מטרים שבאה אלינו קרה לנו נס, ונעשה לפנינו נהר מים רבים. שמעתי שהיתה אומרת, אמי אמי, פרפרת רבת הכלכלה, עברה מאתנו. וברחתי מהן, ונצלת. פרפרא, פירושו פרפרת, דהיינו מטעמים

(נד) אָמַר רִיב"ל זְמַנָּא וכו': אמר ר' יהושע בן לוי, פעם אחת נפגשתי בהר סלע עיטם. ומצאתי בשני צדי הסלע שני אנשים, ושולטים בב' פיות, זה למעלה מזה. והיו מדברים זה עם זה, עלי, בוא ונעבירו מן העולם. קרה להם איש הגדול ההוא מן השדים של אגרת בת מחלת, ושמו יוסף השד. אמר להם, על ריב"ל, הלא זה הוא רב גדול ועלין של הדור, שבגזירת פיו הוכרחת לעבור מן (דפו"י דף כ"א טור ג' * טור ד')

מֵאֲמֵר דּוֹר הַמְּבֹול

נו) וְאָמַר רִיב"ל, בִּימֵי דּוֹר הַמְּבֹול עָשָׂה הַקב"ה קְנָה הַחַטִּים, כְּקִנְיָה שֶׁ אֲרָזִי הִלְבְּנוּ. וְלֹא הָיוּ זֹרְעִים וְקוֹצְרִים, אֲלֵא הָרוּחַ מְנַשְׁבֶּת, וּמְנַשֵּׁר הַחַטִּים לְמַטָּה, וְאוֹסְפִים אוֹתָן. וְכֵן בְּכָל שָׁנָה וְשָׁנָה. לְאַחַר שְׁחַטָּאוֹ, אָמַר ה' עַד כָּל יְמֵי הָאָרֶץ זֶרַע וְקָצִיר וְקֹר וְחֹם וְקִיץ וְחֹרֶף וַיּוֹם וְלֵילָה לֹא יִשְׁכַּחוּ.

נז) וְאָמַר יְהוֹשֻׁעַ, לֹא נִחַתְתֶּם גְּזֵר דִּינָם שֶׁל דּוֹר הַמְּבֹול, עַד שֶׁפָּשְׁטוּ יְדֵיהֶם בַּגְּזֵל, שֶׁנֶּאֱמַר ^א וְתִמְלֵא הָאָרֶץ חֶמְס.

נח) וּבִימֵי דּוֹר הַמְּבֹול הָיוּ ^ב פְּרִיָּה וּרְבִיָּה הַרְבֵּה, וּמִשְׁעָה שֶׁהִיָּתָה הָאִשָּׁה יוֹלְדָת, הָיוּ הוֹלְכִים וְשׁוֹלְחִים אוֹתָם כְּצֶאֱנָם, שֶׁנֶּאֱמַר ^א יִשְׁלַחוּ כְּצֶאֱנָן עֹוֲלֵיהֶם וְיִלְדֵיהֶם יִרְקְדוּן. וְלְאַחַר כָּל זֶה מֵאֵי כְּתִיב בְּהוֹ, ^א וַיֹּאמְרוּ לְאֵל סוּר מִמֶּנּוּ וְדַעַת דְּרָכֶיךָ לֹא תִפְצְנֵנוּ. עַד שֶׁנֶּגְזַר דִּינָם וְהַעֲבִירָם מִן הָעוֹלָם.

נט) ת"ר, נַח הָיָה מִתְּרָה בָּהֶם קוֹדֵם, וְלֹא שָׁמְעוּ מִמֶּנּוּ. שָׁהָה בְּעֵשִׂיַת הַתִּיבָה, לְמַעַן יִרְאוּ וְיִשׁוּבוּ, וְהָיוּ מְלַעֲיבִין בּוֹ, עַד שֶׁגָּבַר עֲלֵיהֶם הַתְּהוֹם שֶׁהָיוּ הַמַּיִם יוֹצְאִין רוֹתְחִין כְּאֵשׁ, וְהַמַּיִם מְלַמְעָלָה, וְנִמְחָחוּ מִן הָעוֹלָם.

ס) א"ר יְצַחְקָה, מֵאֵי דְכְּתִיב ^א ה' לְמַבּוּל יִשָּׁב, וְכִי לְדוֹד הָיָה לוֹמַר דְּבַר זֶה. וְכָל הָעוֹלָם יוֹדְעִין, שֶׁהוּא רֹאשׁוֹן וְאַחֲרוֹן וְאֵין וְקוֹדֵם.

סא) אֲלֵא א"ר יְצַחְקָה, בֵּא וּרְאֵה בְּכָל מְקוֹם אֶת מוֹצֵא אֱלֹהִים מִדַּת הַדִּין,

מסורת הזהר

ת) (בראשית ח) ב"א שנ את תפא. א) (שם ו) נח יב צ"א. ב) (איוב כא). ג) (שם) נח כא צ"ב ז"ח כג ט"א ש"ו. ד) (תהלים כט) ב"ב רי צ"ב.

חלופי גרסאות

ש נ"א ל"ג ארזי (קראקא). ת נ"א פרים ורבים (דפוסים הראשונים).

הסולם

מאמר

מטעמים, מלשון את אורחיו ואת פרפרותיו (שבת קמ"ח): רבאית, הוא כמו רבת. סברנא, פירושו כלכלה, כי על כלכל, מתרגם סובר (ש"ב י"ט ל"ג).

מאמר דור המבול

נו) וְאָמַר רִיב"ל בִּימֵי וְכו': וְאָמַר ר' יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֹוִי, בִּימֵי דּוֹר הַמְּבֹול עָשָׂה הַקב"ה קְנָה הַחַטִּים כְּקִנְיָה אֲרָזִי הִלְבְּנוּ, דְּהֵינּוּ עֲבִים כְּעַנְפֵי הָאֲרָזִים שֶׁלְבִבְנוּ. וְלֹא הָיוּ זֹרְעִים וְקוֹצְרִים, אֲלֵא הָרוּחַ מְנַשְׁבֶּת וּמְנַשֵּׁר הַחַטִּים לְמַטָּה, וְאוֹסְפִים אוֹתָן. וְכֵן בְּכָל שָׁנָה וְשָׁנָה. לְאַחַר שְׁחַטָּאוֹ, עוֹד כָּל יְמֵי הָאָרֶץ זֶרַע וְקָצִיר וְחֹם וְחֹרֶף וְקִיץ וְחֹרֶף וַיּוֹם וְלֵילָה לֹא יִשְׁכַּחוּ. שְׁהָיוּ צְרִיכִים לְקַצֹּר.

נז) וְאָמַר יְהוֹשֻׁעַ לֹא וְכו': (א"צ פירושו). נח) וּבִימֵי דּוֹר הַמְּבֹול וְכו': (א"צ פירושו).

(דפוס י"ד כ"א טור ד')

דור המבול

נט) ת"ר נח היה וכו': (א"צ פירושו).

ס) א"ר יְצַחְקָה מֵאֵי וְכו': אר"י מה שכתוב, הויה למבול ישב. וכי דוד היה לו לומר דבר זה, שמזמן המבול ישב למלך לעולם. וכל העולם יודעים שהוא ראשון והוא אחרון, ואז, וקודם. כלומר, שהוא היה אז. והוא היה מקודם. ולמה אמר ה' למבול ישב וישב ה' מלך לעולם. וכו' לא לפני המבול.

סא) אֲלֵא א"ר יְצַחְקָה וְכו': ומשיב, אלא אר"י, בוא וראה, בכל מקום אתה מוצא, שהשם אלקים, הוא מדת הדין. והשם הויה, הוא מדת הרחמים. ואע"פ שהמבול ממדת הדין הוא, גם מדת הרחמים היתה בו, שאם לא כך, היה נחרב העולם, אבל למען אותה מדת הרחמים, שהוא שם הויה, נתיישב העולם כי הציל

מדרש נח הנעלם טו

ה' מַדַּת הַרְחָמִים. וְאֵעִיף שְׁמֵדַת הַדִּין הַיָּא, מַדַּת רְחֻמִּים הֵיטָהּ בּוּ, שְׂאֵלְמָלָא כְּפָן אַתְחַרְבַּ עֲלֵמָא. אָבָל לְמַעַן אוֹתוֹ « מַדַּת רְחֻמִּים, אַתְיִישָׁב עֲלֵמָא.

(סב) וְכֵן אַתָּה מוֹצֵא רְפוּאָה זֹו, בְּכֹל דִּין שֶׁהוּא עוֹשֶׂה. וְכֵן ^ט וְהוֹ' הַמְטִיר עַל סְדוּם, נִשְׁאָר מִמֶּנּוּ פְּלִיטָה. ^י וַיִּגַּף ה' אֶת הָעַם, נִשְׁאָר פְּלִיטָה. וְכֵן כָּלָם.

(סג) אִרְ יְהוּדָה, חֲכָמִין הָווּ דְרָא דְטוֹפְנָא טְפִי, דְהָווּ יְדַעֵי מַה בְּדַעֲתִיד לְמַהוּי. אָבָל נִסְבּוּ סוּכְלָתְנּוּ בְּלִבְהוֹן. וְאָמְרוּ, אִי קב"ה מֵיִתִי טוֹפְנָא, אֲנִחְנָא גּוֹבְרִין רְאֵמִי קוּמְתָא, וְנִשׁוּט עַל אִפֵּי מֵיָא, וְנִשְׁתַּיִזִּב. וְאִי מִן תְּהוּמָא יִתִי מֵיָא, רְגִלְנָא נְשׁוּי עַל בִּירָא דְמֵיָא, וְלֹא יִפְקוּן מֵיָא וְנִשְׁתַּזִּיב.

(סד) כִּד אַתָּא טוֹפְנָא, אַרְתַּח קב"ה מֵיָא דְתְהוּמָא, וְהָווּ מְשׁוּי רְגִלְיָהוֹן עַל עֵינָא דְמֵיָא, וְאִתְמַשֵּׁף מְשָׁכִיָה מַנְיָה, וְנִפְלוּ. וּמֵיָא מְלַעֲיָלָא הָווּ מִתְגַּבְרֵי עִם מֵיָא דְתְהוּמָא, וְהָווּ מְתַגְלָגְלִין וְנַחְתִּין, נְמוּקִין בְּרִתִּיחוּתָא דְתְהוּמָא לְכָבָל.

(סה) ^ט וַיִּכְאוּ אֶל נֹחַ אֶל הַתֵּבָה. ר' יוֹחָנָן פְּתַח, ^י אֲשֶׁרִי תִבְחַר וּתְקַרֵב יִשְׁכֵּן חֲצֵרֶיךָ נִשְׁבְּעָה בְּטוֹב בֵּיתְךָ קָדֹשׁ הַיְכָלְךָ. בֹּא וּרְאֵה, כִּמָּה יֵשׁ לְאָדָם לִיְזַהֵר, וְלִבְדוּק עֲצֻמוֹ וּמַעֲשָׂיו בְּכֹל יוֹם וַיּוֹם.

(סו) הַיָּאֵךְ קָם בְּצַפְרָא, יֵימֵר, יְהִי רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ ה' אֱלֹהֵי, שְׂיֵהָא לְבִי נְכוֹן וּמְסוּר בְּיָדֵי, שְׂלָא אֲשַׁכְחַךְ. אוֹשִׁיט רְגִלוֹהִי לְמִיזְל, יַעֲיִין בְּצַעֲדֵי רְגִלוֹהִי, דְלֹא יִשׁוּטוּן לְאַבְאָשָׂא. אֲזַל לְדַבְרֵי מַצּוּהָ, יְרַהֵט. שְׁנַאֲמַר ^ט אַחֲרֵי ה' יִלְכוּ כְּאֲרִיָּה יִשְׂאָג.

חלופי גרסאות מסורת הזהר

א ג"א הדין שהוא רחמים אתישיב ול"ג עלמא (קראקא).
 ב ג"א די (קראקא).
 (ה) (בראשית יט) נח צ"א ז"ח ד ט"ד שלי"ב. (ו) (שמות לב) בשלח ט צ"א. (ז) (בראשית ז) ז"ח ככ ט"א שלי"ז.
 (ח) (תהלים סה) לך קט צ"א. (ט) (הושע יא) ויצא קטו צ"ד.

מאמר הסולם דור המבול

(סד) כִּד אַתָּא טוֹפְנָא וְכוּ': כִּשְׁבֵא הַמְבוּל, הַרְתִּיחַ הַקַּב"ה מִימֵי הַתְּהוּמָה, וְכִשְׁהוּי שָׁמַיִם וּרְגִלְיָהֶם עַל עֵין הַמַּיִם, נִפְשַׁט עוֹרָם מֵהֶם, וְנִפְלוּ. וְהַמַּיִם שְׁלַמְעֵלָה הָיוּ מִתְגַּלְגְּלִים עִם מֵי הַתְּהוּמָה. וּבְנֵי הַמְבוּל, הָיוּ מִתְגַּלְגְּלִים וַיּוֹרְדִים, נְמוּקִים בְּרִתִּיחַת הַתְּהוּמָה, לְבַבְל.

(סה) וַיְבֹאוּ אֵל נֹחַ אֵל הַתֵּבָה: ר' יוֹחָנָן פְּתַח, אֲשֶׁרִי תִבְחַר וּתְקַרֵב יִשְׁכֵּן חֲצֵרֶיךָ נִשְׁבְּעָה בְּטוֹב בֵּיתְךָ קָדוֹשׁ הַיְכָלְךָ. בּוֹא וּרְאֵה, כִּמָּה יֵשׁ לְאָדָם לְהוֹזֵר וּלְבְדוּק עֲצֻמוֹ וּמַעֲשָׂיו בְּכֹל יוֹם וַיּוֹם.

(סו) הַיָּאֵךְ קָם בְּצַפְרָא וְכוּ': כִּמוֹ שֶׁהוּא קָם בְּבוֹקֵר, יֵאמֵר, יְהִי רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ ה' אֱלֹהֵי, שְׂלָבִי יִהְיֶה נְכוֹן וּמְסוּר בְּיָדֵי, שְׂלָא אֲשַׁכְחַךְ. פִּשְׁט רְגִלְיוֹ לְלַכַּת, יִשְׁגִּיחַ עַל צַעֲדֵי רְגִלְיוֹ, שְׂלָא יִסּוּרוּ לְהַרְעָ. הַלֵּךְ לְדַבְרֵי מַצּוּהָ, יִרוּץ. שְׁנַאֲמַר, אַחֲרֵי ה' יִלְכוּ כְּאֲרִיָּה יִשְׂאָג. וְאִפִּילוּ

הַצִּיל אֶת נֹחַ וּבְנָיו. וְעִיכְ אַמְרָ, הוֹי"ה לְמַבּוּל יִשָּׁב, שֶׁהוּא מַדַּת הַרְחָמִים, וְעִיכְ לֹא נַחֲרַב הָעוֹלָם, וְעִיכְ וַיִּשָּׁב הוֹי"ה מִלֵּךְ לְעוֹלָם.

(סב) וְכֵן אַתָּה מוֹצֵא וְכוּ': וְכֵן אַתָּה מוֹצֵא רְפוּאָה זֹו, בְּכֹל דִּין שֶׁהוּא עוֹשֶׂה. וְכֵן, וְהוֹי"ה הַמְטִיר עַל סְדוּם. שֶׁהוּא מַדַּת הַרְחָמִים, וְעִיכְ נִשְׂאָרָה מִמֶּנּוּ פְּלִיטָה. דְּהֵינּוּ לוֹט וּבְנוֹתָיו. וַיִּגּוֹף הוֹי"ה אֶת הָעַם. שֶׁהוּא מַדַּת הַרְחָמִים, וְעִיכְ נִשְׂאָר מִמֶּנּוּ פְּלִיטָה. וְכֵן כּוֹלָם.

(סג) אִרְ יְהוּדָה חֲכָמִין וְכוּ': אִרְ, דּוֹר הַמְבוּל הָיוּ חֲכָמִים בְּיוֹתֵר, שֶׁהָיוּ יוֹדְעִים מַה שְׁעָתִיד לְהִיּוֹת. אֲבָל לִקְחוֹ שְׂכַל בְּלִבָּם, כְּלוּמוֹר, שֶׁהוֹתַחְכְּמוּ, וְאִמְרוּ, אִם הַקַּב"ה יִבְיָא מְבוּל, אֲנִי אֲנִשְׁמִים גְּבוּיָה קוּמָה, וְנִשׁוּט עַל פְּנֵי הַמַּיִם, וְנִנְצַל. וְאִם יִבְיָא מִיָּם מִן הַתְּהוּמָה, נִשְׁמִים רְגִלְנוֹ עַל גַּבֵּי הַמַּיִם, וְהַמַּיִם לֹא יִצְאוּ, וְנִנְצַל.

וְאֶפְּלוּ בַשֶּׁבֶת מִצְוֵה לְמִירְהוּט. עֵבֶר כָּל יוֹמָא, צְרִיךְ לְמַבְדֵּק גּוֹפִיָּה, מֵה דְעֵבֶד בְּהֵוֹא יוֹמָא, וְאִי צְרִיךְ יַעֲשֶׂה מִיַּד תְּשׁוּבָה עָלָיו קוֹדֵם שְׂיִישׁן.

מְאָמֵר כֶּרֶם הָיָה לְשִׁלְמָה

(טז) ת"ר, מאי דכתיב כֶּרֶם הָיָה לְשִׁלְמָה בְּבַעַל הַמּוֹן נָתַן אֶת הַכֶּרֶם לְנֹטְרִים אִישׁ יָבִיא בְּפָרְיוֹ אֶלְף כֶּסֶף. א"ר יְהוּדָה, כֶּרֶם הָיָה לְשִׁלְמָה, לְמַלְךְ שֶׁהִשְׁלוֹם שָׁלוֹם שָׁלוֹם. בְּבַעַל הַמּוֹן, אֵלּוּ מְלֹאכֵי שָׁלוֹם. נָתַן אֶת הַכֶּרֶם לְנֹטְרִים * אֵלּוּ שׁוּמְרֵי מִשְׁמֶרֶת בְּאַרְץ. אִישׁ יָבִיא בְּפָרְיוֹ אֶלְף כֶּסֶף, אֶלְף הִנָּאוֹת שֶׁהִנָּשְׂמָה כּוֹסֶפֶת בָּהֶם.

(סח) ד"א כֶּרֶם הָיָה לְשִׁלְמָה, זֶה הָיָה הַתּוֹרָה. בְּבַעַל הַמּוֹן, יָמֵן הַשָּׁמַיִם. נָתַן אֶת הַכֶּרֶם לְנֹטְרִים, אֵלּוּ יִשְׂרָאֵל, שֶׁהֵם שׁוּמְרֵי מִשְׁמֶרֶתָהּ. אִישׁ יָבִיא בְּפָרְיוֹ אֶלְף כֶּסֶף, שֶׁל שְׂכָרָהּ.

(ט) רבי יוסי ור' חייא הוו אֲזֵלִי בְּאוֹרְחָא, א"ר חייא, אִימָא לָן מְמִילִי מַעֲלִייתָא דִּתְהוּה אָמַר אָבוּךָ מִתְעַנּוּגֵי הַנְּשֻׁמָּה. א"ל גִּיפּוּק מְכָאן, דְּקִפּוּטְקִיָּא אֵלִין בְּצִירֵי מַעֲבָדֵי דְכֶשֶׁרָן. א"ל כֶּף יָאוֹת לָן לְמַלְעֵי בְּאוֹרֵייתָא, וְנִשְׁתִּיזֵיב מִנְהוֹן. אָמַר, בְּאַתֵּר דְּסַכְנָה, לָא דְאַמְרוּהָ רַבָּנָן.

(ע) ה' לְבַתֵּר דִּנְפָקוּ וְאֵזְלוּ בְּאוֹרְחָא, א"ר יוסי, אִימָא לָךְ מִלְתָּא, וְהִיא טְמִירְתָּא בִּינֵי מַטְמוֹנֵינָא דְאַבָּא, בְּבִי גְנֻזָּהּ. וְדָא הִיא, דְּכַתִּיב, כֶּרֶם הָיָה לְשִׁלְמָה וְכוּ',

מסורת הוזהר

(י) (שיר ח) ז"ח כב ט"א ש"ג.

חלופי גרסאות

ג נ"א אצ"ל בהמון (מונקאטש). ד נ"א אורוה (דפוסים הראשונים). ה נ"א עד (קראקא).

מאמר

הסולם

כרם היה לשלמה

הַמּוֹן, הֵינּוּ שְׁהוּא מִן הַשָּׁמַיִם. נָתַן אֶת הַכֶּרֶם לְנֹטְרִים, אֵלּוּ הֵם יִשְׂרָאֵל, שֶׁהֵם שׁוּמְרֵי מִשְׁמֶרֶתָהּ. אִישׁ יָבִיא בְּפָרְיוֹ אֶלְף כֶּסֶף, הֵינּוּ שֶׁל שְׂכָרָהּ.

(ט) רבי יוסי ור' חייא וכו': ר"י ור"ח היו הולכים בדרך. א"ר חייא אמור לנו מדברים הטובים מתענוגי הנשמה, שאביך היה אומר. א"ל נצא מכאן, כי אנשי קפוטקיא אלו נגרעים ממעשים טובים. א"ל א"כ, יפה לנו לעסוק בתורה, וננצל מהם. כי התורה מצלת ממזיקים. א"ל, במקום סכנה לא אמרו חכמים, לבטוח בעסק התורה. בצירי פירושו נגרעים, כי על לא תגרעו, מתרגם לא תבצרו. (דברים ד' ב')

(ע) לְבַתֵּר דִּנְפָקוּ וְכוּ': לאחר שיצאו והלכו בדרך, אמר ר' יוסי, אומר לך דבר, שהוא צפון בין המטמונים של אבי באוצרותיו,

וזה

בשבת. שאסור ללכת פסיעה גסה, מצוה לרוץ לדבר מצוה. עבר היום כולו, צריך לבדוק את עצמו מה שעשה באותו היום. ואם צריך לעשות תשובה, יעשה מיד תשובה, קודם שיישן.

מאמר כרם היה לשלמה

(טז) ת"ר מאי דכתיב וכו': שנו חכמים, מה שכתוב, כרם היה לשלמה בבעל המון נתן את הכרם לנוטרים איש יביא בפריו אלף כסף. א"ר יהודה, כרם היה לשלמה, היינו למלך שהשלום שלו. בבעל המון, אלו הם מלאכי השלום. נתן את הכרם לנוטרים, אלו הם שומרי משמרת הארץ. איש יביא בפריו אלף כסף, היינו אלף הנאות שהנשמה חומדת אותן.

(סח) דבר אחר. כרם וגו': פירוש אחר. כרם היה לשלמה, זו היא התורה. בבעל (דפוס דף כ"א טור ד' י) דף כ"ב טור א')

האי כָּרָם, דָּא הִיא נְשִׁמְתָא קַדִּישָׁא, דְּאִתְנַטְעַת לְעֵילָא, תַּחוּת כּוּרְסֵי יְקָרִיָּה. לְשִׁלְמוֹה, יִמְלָכָא דְשִׁלְמָא כּוּלָּא דִּילֵיהּ. בְּבַעַל הַמוֹן, הוּא כּוּרְסֵי יְקָרִיָּה דְשִׁלְיָטָא עַל כָּל חֵילֵי שְׁמַיָּא וְאַרְעָא, וְהוּא מְאַרְיָה דְכָל חֵילָא. יְהִיב נְשִׁמְתָא דָּא, לְמִי, לְנוּטְרִים, אֲלִין נְטָרֵי יִפְקוּדוּי.

עא) וְאִית לֵיהּ לְקַבֵּי עֲלָמִין סְגִיאִין לְעֵילָא, עַל כָּל חֵילֵי שְׁמַיָּא, וְאַלְף וּמְאֵתָן עֲלָמִין אֲחֵרִין, דְּעֵיל בְּהוֹן לְאַשְׁתַּעֲשַׁעָא עִם צְדִיקָיָא בְּגִנְתָּא דְעֵדָן. אִישׁ יָבִיא בְּפִרְיוֹ אֲלֵף כֶּסֶף, אֲלֵף עֲלָמִין דְּכִסְיָה בְּהוֹן קוּדְשָׁא בְּרִיָּה הוּא.

עב) א"ר יִצְחָק, מְסִיִּים אָנִי לְהֵאִי מִלְתָּא דְר' יוֹסִי, וְכַךְ הִיא, מִמָּה דְכָתִיב אֲחֵרִיו, כְּרָמִי שְׁלִי לְפָנֵי הָאֲלֵף לָךְ שְׁלֹמֹה וּמְאֵתִים לְנוּטְרִים אֶת פְּרִיו, שְׂכָסָא הַכְּבוֹד מִכְרֹזֹת יְאוּמָרְתָּ, רַב־שׁ"ע, זֹה הַנְּשִׁמָּה נִיטְלָה מִמֶּנּוּ, יְהִרִי הִיא לְפָנֵי. הָאֲלֵף לָךְ שְׁלֹמֹה, יִשְׁלַף הֵם אוֹתָם הָאֲלֵף עוֹלְמוֹת, וְאִינָם רְאוּיִם לְאַחֵר. וּמְאֵתִים לְנוּטְרִים אֶת פְּרִיו, זֶה עֵדָן, שֵׁישׁ בּוֹ מְאֵתִים עוֹלְמוֹת הַנְּאוֹת וְכִיסוּפִין לְנִפְשוֹת הַצְּדִיקִים.

עג) דְתַנּוּן, אָמַר רַבִּי, בְּכָל לַיְלָה וְלַיְלָה הַקַּבֵּי נִכְנָס בְּכָל אוֹתָן הָעוֹלְמוֹת, וּבִשְׁעַת חֲצִי הַלַּיְלָה, נִכְנָס בְּמְאֵתִים עוֹלְמוֹת שֶׁל גִּיעַ, לְהַשְׁתַּעֲשַׁע עִם הַצְּדִיקִים. שְׁנַאֲמַר, חֲדָשִׁים גַּם יִשְׁנִים דוּדֵי צְפִנְתֵי לָךְ. וְדוּד הַמְּלָךְ עִ"ה, נִכְסֵף לְבוֹ, כְּשֶׁרָאָה מַעֲלוֹת הַצְּדִיקִים, אָמַר רַב־שׁ"ע, אֲשֶׁרִי תִבְחַר וְתִקְרַב יִשְׁכֵּן חֲצִרִי.

חלופי גרסאות

1 ו"א למכא (קראקא). 1 ו"א פקדייא (ורניציא) 2 ו"א
 ל"ג עלמין (קראקא). 3 ו"א מסייע (קראקא). 4 ו"א ואומר
 (קראקא). 5 ו"א הווא ולי"ג הרי הווא (קראקא). 6 ו"א
 לך (קראקא). 7 ו"א דתנינן (קראקא). 8 ו"א על (קראקא).

מסורת הזהר

כ) (שם) פקדיי מכ ציר ת"ז תס"ט קג. תק"ח קיר ט"ב
 ש"ג. 2) (שיר ז) תולדות יז צ"ב. 3) (תהלים סה) לעיל
 אות סה צ"ח.

הסולם

מאמר

כרם היה לשלמה
 ממה שכתוב אחריו, כרמי שלי לפני האלף
 לך שלמה ומאתים לנוטרים את פרו, היינו,
 שכסא הכבוד, שהיא המלכות, מכרזת ואומרת,
 רבונו של עולם, זו הנשמה ניטלה ממנו, והרי
 היא לפני. שז"ס כרמי שלי, שהיא הנשמה,
 היא לפני האלף לך שלמה. שלך הם אותם
 אלף העולמות. ואינם ראויים לאחר. ומאתים
 לנוטרים את פרו, זהו עדן, שיש בו מאתים
 עולמות הגאות וחמודות לנפשות הצדיקים.

עג) דתנן אמר רבי וכו': שלמדנו,
 אמר רבי, בכל לילה וליילה, הקב"ה נכנס בכל
 אותם העולמות, ובשעת חצי הלילה, נכנס
 במאתים עולמות של גן העדן, להשתעשע
 עם הצדיקים, שנאמר חדשים גם ישנים דודי
 צפנתי לך. ודוד המלך עליו השלום, יצא לכו,
 כשראה מעלות הצדיקים, אמר, רבונו של
 עולם, אשרי תבחר ותקרב ישכון חצירי.

א"ר

זהו הוא. כי כתוב, כרם היה לשלמה וגו'.
 כרם זה, היא הנשמה הקדושה, שנטעה למעלה
 תחת כסא כבודו. לשלמה, היינו המלך
 שהשלום כולו שלו. בבעל המון היינו כסא
 הכבוד, שהיא השכינה, השולט על כל צבאות
 השמים והארץ, והוא בעל של כל החמון
 והחיל. והוא נתן נשמה זו, למי. לנוטרים.
 אלו הם השומרים מצותיו.

עא) וְאִית לֵיהּ לְקַבֵּי וכו': ויש
 להקב"ה, עולמות רבים למעלה על כל צבאות
 השמים. ואלף ומאתים עולמות אחרים שנכנס
 בהם להשתעשע עם הצדיקים, בגן עדן. איש
 יביא בפריו אלף כסף, היינו אלף עולמות
 הנ"ל. שהקב"ה חושק אותם.

עב) א"ר יצחק מסיים וכו': א"ר יצחק
 אני אשלים את הדבר שא"ר יוסי. וכך הוא.

(דפו"י דף כ"ב טור א')

עד) א"ר אבהו, בא וראה כמה יש לו לאדם להזהר, הואיל ונשמת אל באפיו, להטהר מעונותיו, ולעייין במעשיו, ולא יחטא לפני קונו, למען תהיה מעלתו עם שאר הצדיקים, ולא ימצא מוחה בידו, בעלותו לראות את פני ה'.
 (עה) וממי אתה למד, מן התיבה. בא וראה, מאי דכתיב, ויבאו אל נח אל התיבה, בלא רשות. דא"ר יצחק, כל אותן העופות והחיות והבהמות שלא חטאו, הם באים, והתיבה קולטתן, ואותן שחטאו, התיבה דוחה אותן לחוץ. ומה התיבה, שהוא עץ יבש כף. פתחי השמים ושומריהם, ושומרי המשמרות, וכסא הכבוד, שיש בהם הרשות, עאכ"ו להיות קולטין, למי שלא חטאו, ולהיות דוחים למי שחטאו.

עו) רבי חייא אמר, נח מקטני אמנה היה, שלא היה מאמין שיבא המבול, ולא נכנס לתיבה עד שהמים דחקוהו, שנאמר ויבא נח מפני מי המבול.
 עז) א"ר יצחק, בא וראה, בשהוריד הקב"ה המים, הורידם תחלה ברחמים, כדי להראות לעולם, שאם שובו יקבלם. משמע דכתיב בתחלה, ויהי הגשם, ולהלן הוא אומר, ויהי המבול, שאם יחזרו יהיו גשמי ברכה, לא חזרו, היה מבול.

מאמר אם אחרץ במות המת

עח) וא"ר יצחק, שבועה נשבע הקב"ה שאינו חפץ במיתתן של רשעים, שנאמר, חיי אני נאם ה' אלהים * אם אחרץ במות הרשע פי אם בשוב רשע מדרך וחקיה וכו'. ותיבה בשני עולמות, העולם הזה והעולם הבא.
 עט) וא"ר יצחק, אשרי הבנים שאומרים להם כף, והשיבו וחי. שובו שובו מדרךכם הרעים ולמה תמותו ב"י. כי הוא אינו חפץ במיתתן של רשעים אלא שיחזרו בתשובה למען יחיו.
 פ) ר' יוחנן פתח, ועיני רשעים תכלינה ומנוס אבד מנהם ותקותם מפח נפש. משל למה הדבר דומה, לכת לסטים שהיו שודדים בהרים, שמע

מסורת זוהר

1) (בראשית ז) לעיל אות סה צ"ו. 2) (שם) תולדות כב צ"ו. 3) (שם) נח עב צ"ה. 4) (יחזקאל לג) תולדות לח צ"א. 5) (שם) שם ז"ח מז ט"א שמיח. 6) (איוב יא) בהר כב צ"פ.
 7) נ"א מוסיף שובי שובי כי (דפוסים הראשונים). 8) נ"א כשיחזרו וליג אלא (דפוסים הראשונים). 9) נ"א מוסיף ר"א ר"י (דפוסים הראשונים).

חלופי גרסאות

מאמר	הסולם	אם אחרץ במות המת
עד) א"ר אבהו בא וראה וכו': (א"צ פירוש).	עח) וא"ר יצחק שבועה וכו': (א"צ פירוש).	אם אחרץ במות המת
עה) וממי אתה למד וכו': (א"צ פירוש).	עט) וא"ר יצחק אשרי וכו': (א"צ פירוש).	
עו) רבי חייא אמר וכו': (אין צריך פירוש).	פ) ר' יוחנן פתח ועיני וכו': (א"צ פירוש).	
עז) א"ר יצחק בא וראה וכו': (א"צ פירוש).		

מדרש נח הנעלם יט
המלך, וְשָׁלַח עֲלֵיהֶם גְּיִסוֹתָיו, וְתוֹפְסִים וְהִנְיָחוּם בְּמַגְדָּל גְּבוּהָ. וְהָיוּ בָהֶם פְּקָחִים, אָמְרוּ יִדְעוּנָא בְּנִפְשָׁתְנָא וְעַבְדְּנָא עוֹבְדִין בִּישִׁין, וְלֹא יְכִילְנָא לְאַשְׁתַּזְבָּא. מָה עָשׂוּ, חִפְרוּ חִפְיָה אַחַת בְּמַגְדָּל, וַיִּצְאוּ וּבְרָחוּ י לָהֶם. טִיפֵּשׁ אָחַד הָיָה בְּיָגִיהֶם, וְרָאָה אֶת הַחִפְיָה, וְלֹא רָצָה לָנוּס לְהַמְלִט.

פא) לְמַחַר בָּא הַמֶּלֶךְ לְרֹאוֹת אֶת הַמַּגְדָּל, וְאֶת הַלְסָטִים, וְרָאָה אֶת הַחִפְיָה שֶׁעָשׂוּ וְנָסוּ וְנִמְלְטוּ. אָמַר לָזֶה, שׁוּטָה, חֲבָרִיךְ בְּרָחוּ בְּזוֹ הַחִפְיָה וְנִמְלְטוּ מְדִינִי, מָה אָנִי יְכוֹל לַעֲשׂוֹת עוֹד לָהֶם, אֲבָל אַתָּה שָׂרְאִית אֶת הַחִפְיָה בְּעֵינֶיךָ, וְלֹא רָצִיתָ לְהַמְלִיט יְנַקְרוּ עֵינֶיךָ, וְאַחַר כֵּן יָתְלוּ אוֹתָךְ עַל עֵץ.

פב) כֵּן הַלְסָטִים, אֵלֹו הִרְשָׁעִים הַהוֹלְכִים בְּמַחְשָׁפִים. הִרְשָׁעִים הַפְּקָחִים, מָה הֵם עוֹשִׂים. אָמְרוּ חֲטָאנוּ לְמֶלֶךְ, אָנָּה נִמְלֵט מְדִינֹו. אֲבָל נִפְתַּח דְּרָךְ הַתְּשׁוּבָה, וְיִבְקֹשׁ רַחֲמִים, וְיִבְרַח וְיִמְלֵט, וְכֵן עָשׂוּ. הַטְּפָשִׁים מָה הֵם עוֹשִׂים, רֹאִים דְּרָךְ הַתְּשׁוּבָה פְּתוּחַ לְפָנֵיהֶם, שֶׁפְּתָחוּ הָאֲחֵרִים, וְנִמְלְטוּ מְדִין שָׁמַיִם, וְהֵם אֵינָם רוֹצִים לְהַמְלִיט.

פג) א"ל הַקב"ה, שׁוּטִים, אֲחִיכֶם בְּרָחוּ וְנִמְלְטוּ, בְּאוֹתוֹ דְּרָךְ שֶׁל תְּשׁוּבָה שֶׁפְּתָחוּ, מָה אָנִי יְכוֹל לַעֲשׂוֹת עוֹד לָהֶם, אֲבָל אַתֶּם עֵינֵיכֶם שָׂרְאוּ הַחִפְיָה, דְּרָךְ הַתְּשׁוּבָה פְּתוּחַ לְפָנֵיכֶם, וְלֹא רָצִיתֶם לְהַכְנִס בְּתוֹכוֹ וְלָנוּס וְלְהַמְלִיט, מֵאֵי כְּתִיב כְּכוֹ, וְעֵינֵי רִשְׁעִים תִּכְלִינָה. שָׂרְאוּ הַדְּרָךְ פְּתוּחַ וּמְנוּס אֲבָד מְנָהֶם, שְׁלֹא רָצוּ לָנוּס וְלְהַמְלִיט. וְתַקְוַתֶם מִפֶּח נִפֵּשׁ לְעוֹלָם הַבָּא.

פד) כֵּן דוֹר הַמַּבּוּל, רָאוּ לָנוּחַ עוֹשֶׂה הַתִּיבָה, וּמִתְרָה בָּהֶם בְּכָל יוֹם, וְרָאוּ אוֹתוֹ נִכְנָס לַתִּיבָה, וְלֹא רָצוּ לְשׁוּב. אָמַר הַקב"ה, וְעֵינֵי רִשְׁעִים תִּכְלִינָה וּמְנוּס אֲבָד מְנָהֶם, שְׁלֹא רָצוּ לְשׁוּב וְלָנוּס מְדִינִי, וְתַקְוַתֶם מִפֶּח נִפֵּשׁ, שְׁלֹא יִקְוֹמוּ לְיוֹם הַדִּין, שֶׁנֶּאֱמַר הִחַלְלוּ מִתַּחַת מַיִם וּשְׂכַנְיָהֶם.

מְאָמַד אִישׁ הָאֲדָמָה

פה) וַיִּחַל נֹחַ אִישׁ הָאֲדָמָה. א"ר יוֹסִי, לָמָּה נִקְרָא אִישׁ הָאֲדָמָה.

מסורת זוהר
(אויב כו) שלח כו צ"ר. (ש) (בראשית ט) נח קח צ"א. צ נ"א והשליך (דפוסים הראשונים). ק נ"א היו (דפוסים הראשונים). ר נ"א להרים (דפוסים הראשונים). ש נ"א מוסיף אנו חטאנו (דפוסים הראשונים). ת נ"א ליג לעשות (דפוסים הראשונים).

מאמר
פא) לְמַחַר בָּא הַמֶּלֶךְ וְכו': (א"צ פירוש).
פב) כֵּן הַלְסָטִים אֵלֹו וְכו': (א"צ פירוש).
פג) א"ל הַקב"ה, שׁוּטִים וְכו': (א"צ פירוש).
הסולם
אם אחפוך כמות המת
פד) כֵּן דוֹר הַמַּבּוּל וְכו': (א"צ פירוש).
מאמר איש האדמה
פה) וַיִּחַל נֹחַ אִישׁ הָאֲדָמָה וְכו': (א"צ פירוש).

שְׁנַת־יִשְׁבָּה מִמֶּנּוּ הָאֲדָמָה. ^א כְּלוֹמַר אֲדוֹן הָאֲדָמָה. רַבֵּן אֲמַר, אִישׁ הָאֲדָמָה, לְפִי שֶׁבִשְׁבִּילֹ עֲמָדָה הָאֲדָמָה בְּכַחַה וְטַבְעָה. שְׁנֵאמַר ^ב זֶה יִנְחַמְנוּ מִמַּעֲשֵׂנוּ וּמַעֲצוֹן יִדְיֵנוּ מִן הָאֲדָמָה אֲשֶׁר אָרְרָה ה'. תַּדַּע לָךְ, בִּיּוֹן שִׁחַטָא אָדָם נִתְאַרְרָה הָאֲדָמָה, שְׁנֵאמַר ^א אַרְוִרָה הָאֲדָמָה בַּעֲבוּרְךָ. וְעֲמָדָה בְּקַלְלוֹתֶיהָ, עַד שֶׁבָא נֹחַ וּבִטַל הַקְּלָלָה.

פז) דְּתַנְיָא א"ר חֲיִיא רַבָּה, בְּשַׁעָה שְׁאֵמַר הַקב"ה לְנֹחַ צֵא מִן הַתִּיבָה, אָמַר לְפָנָיו רַב־שַׁע, לָאֵן ב־אֲצָא, אֲצָא לְאֲדָמָה שְׁנִתְאַרְרָה. וּמִפְּנֵי שְׁנִתְאַרְרָה אָבְדוּ שׁוֹכְנֶיהָ, וְנִתְאַרְרוּ פּוֹלָם וְנִתְמַעֲטוּ. אָמַר הַקב"ה, לֹא כֶּךָ אַתֶּם, אֲלֹא שְׂרָצוּ בְּאֶרֶץ וּרְבוּ בָּהּ. הָאֲחֵרִים אָבְדוּ בָּהּ, אָבַל אַתֶּם פְּרוּ וּרְבוּ וְשָׂרְצוּ בָּהּ.

פז) וְעַכְ"ז לֹא נִתְיַשֵּׁב בְּלָבוֹ, וְהֵעֲלָה עוֹלוֹת, שְׁנֵאמַר ^א וַיַּעַל עוֹלוֹת בַּמִּזְבֵּחַ. הוּא הַמִּזְבֵּחַ שֶׁהִקְרִיב עָלָיו אָדָם הָרִאשׁוֹן. אָמַר לוֹ הַקב"ה, הֲרִי לָךְ מָה שֶׁשָּׂאֲלָתָ, לֹא אוֹסִיף לְקַלֵּל עוֹד אֶת הָאֲדָמָה בַּעֲבוּר הָאָדָם, אֲזִי נִתְיַשֵּׁב בְּלָבוֹ * וּלְפִיכֹךְ נִקְרָא אִישׁ הָאֲדָמָה, שְׁנֵתָן נַפְשׁוֹ וּלְבוֹ עָלֶיהָ לְהוֹצִיאָהּ מִן הַקְּלָלָה. וְאִית דְּאֲמַרִי שְׁנִתְעַסַק בַּעֲסָקֵי הָאֲדָמָה.

פח) ^א וַיִּטַּע כַּרְם. גִּפְן גְּרוּשָׁה מְצָא, שְׁנִתְגַּרְשָׁה מִגִּי'ע וּבִיּוֹמוֹ נִטְעָה וְנִשְׁתַּגְּשָׁה, שְׁנֵאמַר ^ב בְּיוֹם נִטְעָךְ תִּשְׁגְּשָׁגִי. רַבִּי אֹמַר, גִּפְן הֵיחָה, שְׁנִתְגַּרְשָׁה מִגִּן עֵדֶן, וְעַנְיָה עָמָה, וְסַחַט אוֹתָם, וְשִׁתָּה מִן הַיַּיִן, וְנִתְגַּל.

מֵאמַר יִי וְשִׁכַר אֵל תִּשְׁתֵּה

פט) רַבִּי בּוֹן פְּתַח, ^א וַיְדַבֵּר ה' אֶל אֶהֱרֹן לֵאמֹר יִי וְשִׁכַר אֵל תִּשְׁתֵּה אַתָּה וּבְנֶיךָ אִתְּךָ בְּבִאָכֶם אֶל אֱהֵל מוֹעֵד וְלֹא תִמּוּתוּ חֻקַּת עוֹלָם לְדִרְתִּיכֶם. דֵּא"ר גִּי אֲבוֹן, אֵין בְּכַל הָעוֹלָם דְּבָר דִּשְׁמַתְגָּאָה לְבוֹ שֶׁל אָדָם, אֲלֹא בְּיַיִן. וְזֶה הֵיחָה עֲנִשָׁם שֶׁל נְדָב וְאֲבִיחָוָא, שְׁאֲכָלוּ וְשִׁתּוּ וּגְבָה לְבָם, וְזֶהוּ אִשׁ זָרָה אֲשֶׁר לֹא צִוָּה אוֹתָם. צ) וְקוֹדֵם זֶה הֵיחָה נִגְזַר עָלֵיהֶם, וּבִכְאָה מִדַּת הַדִּין לְשַׁלּוֹחַ יָד בָּהֶם, שְׁנֵאמַר ^א וְאֵל אֲצִילִי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא שִׁלַּח יָדוֹ. אַעֲפ"י שְׁנִגְזַר דִּינָם לְשַׁלַּח יָד בָּהֶם.

מסורת הזוהר

ת) (שם ה) כ"ב רכב צ"ג. א) (שם ג) נח קג צב שם דף פו צ"א. ב) (שם ח) נח פ צ"א. ג) (שם ט) נח קח צ"א. ד) (ישעיה יז) כ"א שכו צ"ג. ה) (ויקרא י) משפטים קפב צ"ק. ו) (שמות כד) וירא נג צ"ב ז"ח כה טג ש"ג.

חלופי גרסאות

א נ"א כל ימי (מונקאטש). ב נ"א נצא (דפוסים הראשונים). ג נ"א בון (קראקא). ד נ"א מתגאה (קראקא). ה נ"א ל"ג היה (קראקא). ו נ"א בא (קראקא).

הסולם

מאמר
פז) דתניא א"ר חייא וכו': (א"צ פירוש).
פח) ויטע כרם. גפן וכו': (א"צ פירוש).

מאמר יין ושכר אל תשת
פט) רבי בון פתח וכו': (א"צ פירוש).
צ) וקודם זה היה וכו': (א"צ פירוש).
ולאחר (דפו"י דף כ"ב טור ב' י' טור ג')

מדרש נח הנעלם כא
 וְלָמָּה הָיָה עָנָשׁ, מְשֹׁם וַיַּחְזֹו אֶת הָאֱלֹהִים וַיֹּאכְלוּ וַיִּשְׁתּוּ. וְנָכְסוּ, כְּשֶׁאָכְלוּ וַיִּשְׁתּוּ, וְנָגְזַר עָנָשׁ בְּאוֹתָהּ שְׁעָה.
 צא) וּלְאַחַר כֵּן רָאוּ שֶׁלֹּא שָׁלַח יְד בָּהֶם בַּפְּעַם רִאשׁוֹנָה, עָשׂוּ ג"כ בְּשֵׁנֶיהָ, וּמִבֵּין שְׁנֵי הַכְּרוּכִים יָצָא לֵהֵב וְנִשְׂרָפוּ. כִּי לִכְךָ יִהְיוּ הַכְּרוּכִים מְכוּוֹנִים, כְּנִגְדַּי אוֹתָם הַכְּרוּכִים אֲשֶׁר בִּגְן עֵדֶן.
 צב) וּלְאַחַר שְׁמַתוֹ, צִוָּה לְאַהֲרֹן וְלִכְהֻנֵּים הַבָּאִים אַחֲרָיו, לְהִמְנַע עֲצָמָם מִן הַיַּיִן, כְּבוֹאֵם אֶל אֹהֶל מוֹעֵד, כְּדִי שֶׁלֹּא יִכְנָסוּ וַיִּמְצָא לָבֶטַם בְּגָאוֹת וּבְכֹסוֹת הַרוּחַ.
 צג) אָמַר רַבִּי, תְּרִי עֲנִינֵי אֵינוֹן דְּלֵא מְתִישְׁבֵי כְּתָדָא, יֵינָא וּפּוֹלְחֵן שְׁמַיָּא. דְּתַנְיֵן תַּמָּן, שְׁתַּיִי אֵל יִתְפַּלֵּל. וְכֵן שְׁכוּר, אֵל יִתְפַּלֵּל. וְאִם הִתְפַּלֵּל, תִּפְלְתוּ תּוֹעֵבָה.
 צד) וְאָמַר רַבִּי יוֹסִי, שְׁכוּר הַמִּתְפַּלֵּל כְּאִלּוּ עוֹבֵד ע"ז. וּמִנָּא לָן, מִחֻנְהָ דְּכַתִּיב ׀ וַיַּחְשֹׁבָה עָלַי לְשִׁכּוֹרָה. וְהִשְׁכִּיחַ וְאָמְרָה אֵל תִּתֵּן אֶת אֲמַתְךָ לְפָנַי בַּת בְּלִיעֵל. וְא"ר יוֹסִי, כְּתִיב הִכָּא בַת בְּלִיעֵל, וְכַתִּיב הֵתָם, ׀ יִצְאוּ אַנְשֵׁים בְּנֵי בְּלִיעֵל, מֵה לְהֵלֵן עֲבוּדָה זָרָה, אִף כָּאֵן עֲבוּדָה זָרָה.
 צה) א"ר יִצְחָק, לִית לָךְ גּוּבְרִין דְּאִתְקְרוּן קַדִּישִׁין, בְּרִי אֵינוֹן פְּרִישֵׁי תַמְרָא. דְּכַתִּיב כֹּל יְמֵי הַזֵּירוּ לְה' קָדוֹשׁ יִהְיֶה.
 צו) וְא"ר יִצְחָק, לִית לָךְ תַּמְרָא דְּאִתְקְרִי תַמְרָא טוֹב, כְּתַמְרָא דְּאִרְעָא דְּיִשְׂרָאֵל. וַיִּתֵּיר עַל כְּלֵהוֹן, תַּמְרָא דְּגִלְיָלָא עֵילְאָה, דְּלֵא יִכִּיל אֵינְשׁ לְמִשְׁתֵּי פְלִגּוֹת לֹוּגָא מִיַּיְהָ.
 צז) רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרִי ר' שְׁמַעוֹן, אָזַל לְמַחְמֵי לְר' יוֹסִי ב"ר שְׁמַעוֹן בֶּן לְקוּנְיָא חַמּוּי. יִהְבִּי לִיהָ לְמִיכַל עֲגֻלָּא תְּלִיתָאָה רַכִּיכָא, פְּתַח לִיהָ חַד כְּפוּכָא דְּתַמְרָא. חַמּוּי מְזִיג, וְהוּא שְׁתֵּי, מְזִיג וְהוּא שְׁתֵּי. א"ל אֵיפְשָׁר דְּשְׁמַעְתָּ מֵאֲבִיךָ, כְּמָה הוּא

מסורת זוהר (ז' ש"א א) ב"א קצ צ"ג. (ז' דברים יג).
 חלופי גרסאות
 ז' נ"א הם (ווינציא בשם נ"א). ז' נ"א ל"ג הכרוכים (דפוסים הראשונים). ט נוסח אחר מתיישרי (דפוסים ראשונים). י' נ"א כוב (דפוסים ראשונים).

מאמר
 הכולם
 צא) וְאַחַר כֵּן רָאוּ וְכו': (אין צריך פירושו).
 צב) וְאַחַר שְׁמַתוֹ צוּה וְכו': (א"צ פירושו).
 צג) אָמַר רַבִּי תְּרִי וְכו': אמר רבי, שני ענינים הם שאינם מתישבים יחד, יין, ועבודת השמים וכו' (א"צ פירושו).
 צד) וְא"ר יוֹסִי שְׁכוּר וְכו': (א"צ פירושו).
 צה) א"ר יִצְחָק לִית וְכו': אר"י, אין לך אנשים שנקראים קדושים, חוץ מאלו נזירי היין. שכתוב, כל ימי הזירו לה' קדוש יהיה.
 צו) וְא"ר יִצְחָק לִית וְכו': ואר"י, אין (דפ"י דף כ"ב טור ג')

יין ושכר אל תשת
 לך יין שנקרא יין טוב, כמו יין של ארץ ישראל. ויותר מכולם, הוא היין של גליל העליון, שאיש אינו יכול לשותת ממנו חצי לוג.
 צז) רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרִי שְׁמַעוֹן וְכו': ר"א בר"ש, הלך לראות את ר' יוסי בר"ש בן לקוניא, חמיו. נתנו לו לאכול עגל משולש רך. ופתח לו חבית אחת יין. חמיו מזג והוא שתה, מזג והוא שתה. אמר לו אפשר ששמעת מאביך, כמה שיעורו של כוס. שמתוך לשתות. א"ל השיעור של הכוס, הוא כמו שהוא, וישתה כוס אחת אם המשקה חם, וכן כוס אחת אם המשקה

שיעורו של כוס. א"ל כמות שהוא, אחת בחמין ואחת בצונן, אכל לא שיערו רבנן בכוסף דהיא כ' עירא. ובחמרף דהוא טבא. ובמעותה דהוא רחבה. צח) וא"ר יהודה, מבולבל בדעתו הנה נח כשיצא מן התיבה, בדירתו עם החיות והרמשים והשרצים, ומפני ששתה מעט יין, נשכר ונתגל. צט) וא"ר יהודה בא פנען וסרסו, הקיץ מיינו, ומצא עצמו מסורס. דכתיב ויניקן נח מיינו, וידע את אשר עשה לו בנו הקטן. אשר ראה לא נאמר, אלא אשר עשה לו, שסרסו. ולפיכך קללו, שנאמר ויאמר ארור פנען עבד עבדים יהיה לאחיו.

מאמר וירח ה' את ריח הניחוח

ק) רבי פתח, וירח ה' את ריח הניחוח ויאמר לא אסף לקלל עוד את האדמה בעבור האדם. כשיצא נח מן התיבה, פתח עיניו, וראה * את כל העולם פלו חרב, התחיל בוכה על העולם. אמר, רבש"ע, אם בשביל חטאת האדם, או בשביל השוטים תאבד עולמך, למה בראתם, או האי, או האי. אית לך למעבד או דלא תברי אינש, או דלא תיבד עלמא. העלה עלות, וקם והתפלל לפניו, ואותו הריח עלה לפני הקדוש ברוך הוא, ונערב לו.

קא) א"ר, ג' ריחות עלו לפניו, ריח עלותו, וריח תפלתו, וריח מעשיו. ולא הנה ריח בעולם דניחא קמיה, כאותו הריח. ולפיכך צוה ואמר, ריח ניחחי תשמרו להקריב לי במועדו. כלומר ריח שהקריב נח לפני, תשמרו להקריב לי, ריח עולה ותפלה, וכשרון מעשים.

קב) רבי איבו אמר, נח חכם הנה, והנה מבין לחישת וצפצופי כל הנבראים ורמיזתם, וכשהנה בתיבה, אמר יודע אני שאין פקח בעופות כמו העורב, למידע מניה סימנא בעלמא, מיד וישלח את העורב.

קג) א"ר חייא, והאיך עביד הכי, והאמר רבי בו, אסור לאסתפלא באלין

מסורת הזהר

ט) (בראשית ט). י' (שם) נח קר צ"א. כ (שם ח) נח פא צ"ג. ז' (במדבר כח) לך לט צ"א ת"ז תי"ח לב: חס"ט קז.

חלופי גרסאות

כ נ"א רבה (קראקא). ל נ"א ובמעי (דפוסים הראשונים). ז נ"א תברי (דפוסים הראשונים). ז נ"א ונתעכב (קראקא).

הסולם

מאמר

המשקה קר. אבל לא שיערו חכמים בכוסך שהיא קטנה. וביינך שהוא טוב, ובמעי שהם רחבים. כובא, הוא חביות, כמו הני כובי דארמאי (ע"ג ל). צח) וא"ר יהודה מבולבל וכו': (א"צ פירוש). צט) וא"ר יהודה בא וכו': (א"צ פירוש). ק) רבי פתח וירח וכו': (אין צריך פירוש). קא) א"ר ג' ריחות עלו וכו': (א"צ פירוש). קב) רבי איבו אמר וכו': (אין צריך פירוש). קג) א"ר חייא והאיך וכו': אר"ח, ואין עשה כך, והרי אמר רבי בו, אסור להסתכל באלו המנחשים בעוף השמים. והרי

מדרש נח הנעלם כג
 מנחשי בעופי דשמאי, והרי הוא בכלל לא תנחשו ולא תעוננו, אפילו כל
 ניחוש בעלמא.

קד) אלא א"ר חייא, למה שלח את העורב. דא"ר חייא, מצטער הוה נח
 טפי על אוכדא דעלמא. אמר רבש"ע, ידעתי פי אתה רחום, ואתה לא רחמך
 על עולמך, ונהפך רחמנותך לאכזרות, אתה לא רחמך על בניך, יצא זה שאינו
 מרחם על בניו, ונהפך להם לאכזרי, ולפיכך שלח את העורב, רמז הוא
 דקא רמז.

קה) א"ר יוסי, וכי לא כתיב ביה איש צדיק תמים הנה, והאיך הטיח
 דברים כלפי מעלה. א"ר חייא, מרוב צערו הוא דאמר, דהא תנו, מנין שאין דנין
 את האדם לפי צערו, שנאמר "איוב לא בדעת ידבר ודבריו לא בהשכל." "אע"פ
 שהטיח דברים כלפי מעלה, אין דינו כמזיד, אלא כאדם בלא דעת, לפי צערו.

קו) ולא רצה העורב להלוך בשליחותו, מפני שמתקן הוא לשליחות
 אחרת, לפרנס אליהו, שנאמר "והעורבים מביאים לו לחם ובשר, ולא רצה
 לעשות שליחותו, עד יבשת המים מעל הארץ, שהיה ע"י שביעת אליהו. כיון
 שראה נח שלא עשה כהוגן, שלח את היונה.

קז) ואמר רבי "בון, תרי ענייני רמז בה, תדא, דכתיב "כיונה פותה אין
 לב, כלומר מרב צערי, אין לבי עמי ונפתה. אחרת, אמר נח, אין בכל העופות
 דיסבול מיתתה בלא סרבנות, כיונה. ולפיכך נמשלו ישראל כיונה. אמר נח,
 כך יאות לנא למסבל כלא, בלא סרבנותא, ולפיכך וישלח את היונה.

קח) א"ר יוחנן בן נורי, נטל הקב"ה את שם בן נח, והפרישו לכהן עליון,
 ולשירתו. והשרה שכנתו עמו, וקרא שמו מלפי צדק מלך שלם. והיה יפת
 אחיו לומד תורה ממנו במדרשו, עד שפא אברהם, ולמד תורה במדרשו של
 שם. ונתעסק הקב"ה באברהם, ונשתכחו כל האחרים. בא אברהם והתפלל לפני
 הקב"ה, שישרה שכנתו תמיד בביתו של שם, והודה לו, שנאמר "אתה כהן
 לעולם על דברתי מלפי צדק.

מסורת זוהר
 (א) איוב (ד) עקב כו צ"ב. (ג) (מ"א יז) שלח כו צ"מ.
 (ב) (הושע ו). (ו) (תהלים ק) משפטים נו צ"ח ז"ח טז
 ט"ג של"ד.
 חלופי גרסאות
 ט ג"א מוסיף השיבוהו (דפוסים הראשונים). ע ג"א בו
 (דפוסים הראשונים).

הסולם

מאמר
 הוא בכלל לא תנחשו ולא תעוננו, שאפילו
 כל ניחוש שבעולם אסור.
 קד) אלא א"ר חייא וכו': (א"צ פירוש).
 קה) אמר ר' יוסי וכי וכו': (א"צ
 פירוש).
 קו) ולא רצה העורב וכו': (א"צ
 פירוש).
 קז) וא"ר בון, תרי וכו': (א"צ פירוש)
 אמר נח, כך ראוי לנו לסבול הכל בלי מיאון
 כמו היונה שסובלת מיתתה. ולפיכך וישלח
 את היונה.
 קח) א"ר יוחנן בן נורי וכו': (א"צ
 פירוש).

קט) א"ר יוחנן, והלא יפת הוא הגדול, למה שם נטל הכהונה. בשביל שהיה תמיד עוסק בתורה, ופירש מדרגי העולם. ומאין היה לו תורה. אלא אדם הראשון ידע התורה, והניחה בקבלה לשת בנו, ואח"כ באה ליד חנוך, עד שבא לשם והיה מתעסק תמיד בה.

קי) אמר לו ר' יוסי, אם התורה היתה במדרשו של שם, למה הוצרך הקב"ה לצוות לבני נח אותן שבע מצות שנצטוו, שהרי בתורה נכתבו קודם לכן, * אלא א"ר יצחק, בפעם שהמבול בא לעולם, ונכנסו לתיבה, מרוב צערם נשתכחה משם, עד שבא הקב"ה וחדש להם אותם שבע מצות.

קיא) א"ר יוסי, ח"ו לא נשתכחה התורה ממנו, אלא אמר הקב"ה, אם אומר להם שישמרו כל תורתך, יפרקו כל העול מהם, באחרים שאמרו ודעת דרכיך לא חפצנו. אלא אתן להם דברים מועטים, וישמרו אותם.

קיב) עד שיבוא מי שישמור כולה, והוא אברהם, שנאמר עקב אשר שמע אברהם בקלי וישמור משמתי מצותי חקותי ותורתך. דבין שלמד משם התורה, קבל על עצמו שישמור התורה כולה, ולפיכך בירר להם הקב"ה שבע מצות מן התורה כדי שישמרו אותם.

מאמר נח לא בקש רחמים על העולם

קיג) ת"ר, מה השיב הקב"ה לנח, כשיצא מן התיבה וראה כל העולם חרב, והתחיל לבכות עליו, ואמר, רבש"ע, נקראת רחום, היה לך לרחם על בריותיך.

קיד) השיבו הקב"ה, רעיא שטיא, כען אמרת דא, ולא בזמנא דאמרית לך בלישנא רכיכא, דכתיב עשה לך תבת עצי גפר כו', ואני הנני מביא את המבול כו', לשחת כל בשר כו', ויאמר ה' לנח כו', כי אתך ראיתי צדיק לפני בדור הזה, כפולי האי אתעכבית עמך, ואמרית לך, בדיל דתבעי רחמין על עלמא. ומכדין דשמעת דתשתויב את בתיבותא, לא עאל בלבך בישותא

מסורת הזהר

(פ) (איוב כא) לעיל אות נח צ"ג. (צ) (בראשית כו) ויקרא עא צ"ו. (ק) (שם ו) לעיל אות ח צ"ג.

חלופי גרסאות

פ נ"א נטל הכהונה שם (דפוסים הראשונים). צ נ"א ל"ג להם (דפוסים הראשונים). ק נ"א כל (דפוסים הראשונים).

הסולם

מאמר	קט) א"ר יוחנן והלא וכו': (א"צ פירוש).
קי) אמר לו ר' יוסי וכו': (א"צ פירוש).	קיג) ת"ר מה השיב וכו': (א"צ פירוש).
קיא) א"ר יוסי ח"ו וכו': (אין צריך פירוש).	קיד) השיבו הקב"ה רעיא וכו': (א"צ פירוש).
קיב) עד שיבוא מי וישמור וכו': (א"צ פירוש).	השיבו הקב"ה, רועה שוטה, עתה תאמר זה, ולא בזמן שאמרתי לך בלשון רכה, שכתוב עשה לך תבת עצי גופר וגו'. ואני הנני מביא את המבול וגו' לשחת כל בשר וגו' ויאמר ה' לנח וגו'. כי אתך ראיתי צדיק לפני

מדרש נח הנעלם כה
דְּעָלְמָא, וְעַבְדָּתָּ תִּיבּוֹתָא וְאַשְׁתּוֹבְתָא. וְכַעֲזָן דְּאַתְאַבִּיד עָלְמָא, פְּתַחִית פּוֹמְדָּ
לְמַלְלָא גְרָמִי בְּעִיָּין וְתַחְנוּנִין.

קטו) פִּינּוֹן דְּתוֹזָא נַח כְּדָּ, הַקְרִיב עֲלוּן וְקַרְבָּנִין, דְּכַתִּיב וַיִּקַּח מִכָּל הַבְּהֵמָה
הַשְּׂהוּדָה וּמִכָּל הָעוֹף הַשָּׁהוּר וַיַּעַל עוֹלוֹת בְּמִזְבֵּחַ.

קטז) א"ר יוֹחָנָן, בָּא וַרְאָה מַה בֵּין הַצְּדִיקִים שְׁהִי לְיִשְׂרָאֵל אַח"כ, וּבֵין
נַח. נַח לֹא הִגִּין עַל דּוֹרוֹ, וְלֹא הִתְפַּלֵּל עָלָיו כְּאַבְרָהָם. דְּכִינּוֹן דְּאָמַר הַקְּב"ה
לְאַבְרָהָם, וְעַקַּת סְדוּם וְעַמּוֹרָה כִּי רַבָּה, מִיָּד וַיִּגַּשׁ אַבְרָהָם וַיֹּאמֶר. וְהִרְבָּה
דְּבָרִים כְּנֶגְדַּי הַקְּב"ה, יַעַד שְׂשָׂאֵל שְׂאָם יִמְצָא שָׁם עֲשָׂרָה צְדִיקִים, שְׂיַכְפֹּר לְכָל
הַדּוֹר בְּשִׁבְלֵם, וְחָשַׁב אַבְרָהָם שְׁהִי ו' בְּעִיר, עִם לוֹט וְאַשְׁתּוֹ וּבְנָיו וּבְנוֹתָיו,
וַתַּחְנוּנוּ, וְלֹכְנָן לֹא הִתְפַּלֵּל יוֹתֵר.

קיו) בָּא מֹשֶׁה אֶ וְהִגִּין עַל כָּל הַדּוֹר, בֵּין שְׂאָמַר הַקְּב"ה בְּלִמְשָׁה, יִשְׂרָאֵל
חָטְאוּ, סְרוּ מֵהָר מִן הַדֶּרֶךְ. מַה כְּתִיב בֵּיהּ, וַיִּחַל מֹשֶׁה. מַהוּ וַיִּחַל. מְלַמֵּד
שֶׁהִתְפַּלֵּל עַד שְׂאַחֲזוֹתוֹ חִלְחֵלָה. רַבָּנָן אָמְרִי, לֹא הִנִּיחַ מֹשֶׁה לְהַקְּב"ה, עַד שְׂנָתַן
נַפְשׁוֹ עֲלֵיהֶם מִן הָעוֹה"ו וּמִן הָעוֹה"ב. דְּכַתִּיב, וַיַּעֲתָה אִם תִּשָּׂא חַטָּאתֶם וְאִם
אֵין מַחְנִי נָא מִסַּפְרָךְ אֲשֶׁר כְּתַבְתָּ.

קיח) א"ר יוֹסִי מֵהַכָּא, אֶ וַיֹּאמֶר לְהַשְׁמִידֵם לְוִלֵּי מֹשֶׁה כְּחִירוֹ עָמַד בְּפָרְץ
לְפָנָיו. וְכֵן כָּל הַצְּדִיקִים הִגִּינוּ עַל דּוֹרָם, וְלֹא הִנִּיחוּ מִדַּת הַדִּין לְשְׁלוֹט בְּהֶם.

קיט) וְנַח הִתְעַכֵּב עִמּוֹ הַקְּב"ה, וְאָמַר לֵיהּ רַבּוּי דְּבָרִים, שְׂמָא יִבְקֵשׁ עֲלֵיהֶם
רַחֲמִים, וְלֹא הִשְׁגִּית, וְלֹא בִיקֵשׁ עֲלֵיהֶם רַחֲמִים, וְעָשָׂה הַתִּיבָה וְנִגְאָבַד כָּל הָעוֹלָם.
קכ) רַבִּי אֱלִיעֶזֶר וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ הוּוּ יְתִבִּי בְּפִלְכֵי טְבָרְיָא, א"ר יְהוֹשֻׁעַ,
רַבִּי, מַה רָאָה נַח שְׂלֹא בִקֵּשׁ רַחֲמִים עַל דּוֹרוֹ. אָמַר לוֹ, אָפִילוּ הוּא לֹא חָשַׁב
כְּלָבוֹ שְׂיִמְלֹט. מְשַׁל, לְמוֹצָא אֲשַׁכּוֹל עֲנָבִים שְׂאִינָם מְבוּשְׁלִים, בֵּין יְהַבּוֹסְרִים,
דְּאֵלוּ הָוָה בֵּין עֲנָבִים מְבוּשְׁלִים, לָא הוּוּ כְּלוּם.

חלופי גרסאות

ר (נ"א חד מונקאטש). ו נ"א ל"ג י (דפוסים הראשונים).
ת נ"א ולפיכך (דפוסים הראשונים). א נ"א הגין (דפוסים
הראשונים). ב נ"א משה (דפוסים הראשונים). ג נ"א ר'
אלעזר ור' שמעון (קראקא). ד נ"א חבסרים (דפוסים
הראשונים).

מסורת הזהר

ר (שם ח) לעיל אות פו צ"ב. ו (שמות לב) נח טו
צ"א ת"ז ת"ה בהשמטות קמב. ט (שם) נח טו צ"ה.
א (תהלים קו) וישב ה צ"ב.

הסולם

נח לא בקש רחמים על העולם
קיו) בָּא מֹשֶׁה וְהִגִּין וכו': (אין צריך פירוש).
קיח) א"ר יוֹסִי מֵהַכָּא וכו': (א"צ פירוש).
קיט) וְנַח הִתְעַכֵּב עִמּוֹ וכו': (א"צ פירוש).
קכ) רַבִּי אֱלִיעֶזֶר וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ וכו':
ר"א ור"י היו יושבים בערים הסמוכות לטבריא (א"צ פירוש).

מאמר
לפני ברור הזה. כל כך נתעכבתי עמך, ואמרתי לך, כדי שתבקש רחמים על העולם. ומאז ששמעת שאתה תנצל בתיבה, לא נכנס בלבך צער העולם, ועשית תיבה ונצלתי. ועתה שנאבד העולם, פתחת פיך לדבר לפני בקשות ותחנונים.
קטו) כִּיּוֹן דְּחוֹזָא נַח וכו': (אין צריך פירוש).
קטז) א"ר יוֹחָנָן בָּא וכו': (א"צ פירוש).
(דפ"י דף כ"ג טור א')

קכא) משמע, דכתיב בפי אותך ראיתי צדיק לפני בדור הזה. הול"ל צדיק לפני, מהו בדור הזה. פלומר, לפי הדור. ולפיכך לא בקש רחמים, אמר בלבו ולואי שאבקש רחמים עלי ואמלט, וכל שכן ה' שאתפלל על * אחרים. קכב) לבתר א"ר אליעזר, על כל דא, הוה ליה למתבע רחמין על עלמא קמי קודשא בריה הוא, דניחא ליה, מאן דאמר טבא על בנוהי.

קכג) מנ"ל, מגדעון בר יואש, דלא הוה זכאי, ולא בר זכאי, ומשום דאמר טיבותא על ישראל, מה פתיב ביה. ויאמר לו ה' לך בכחך זה והושעת את ישראל מיד מדין. מהו בכחך זה. טיבותא ודא דאמרף על בני, יהא לך חילא סגיא, לשיבותרון מן דא דמדין.

קכד) ועוד אר"א, אע"פ דיהוי צדיקא רבה מפל עלמא, ויימר בישא קמי קב"ה, אי דלטורין על ישראל, עונשיה סגיא מן בלהון. ולא אשפתנא צדיקא טבא פאליהו בכל דרא, ומשום דאמר דלטורין על ישראל, דכתיב בפי עזבו בריהך בני ישראל את מזבחותיך הרסו ואת נביאיך הרגו בתרב, ביה שעתא אבאיש סגיא קמיה.

קכה) ת"ח מה פתיב ביה. ויבט והנה מראשתי עגת רצפים. מהו רצפים. אמר הקב"ה, פדין יאות למיכל, מאן דאמר דלטורין על בני.

קכו) א"ר אליעזר, מאי דכתיב וילך בכח האכילה ההיא ארבעים יום וארבעים לילה עד הר האלהים (תרכה). וכי בכח אכילת עוגת רצפים אול כולי האי.

ה' ת"ח

מסורת הוזהר

ב) בראשית ו' לעל אות י צ"ה. ג) שופטים ו'. ד) מ"א יט) לך קטט צ"ד. ה) (שם). ו) (שם) כי תשא טז צ"ט.

חלופי גרסאות

ז נ"א ל"ג שאתפלל (דפוסים הראשונים). ו נ"א ל"ג דא (קראקא). ז נ"א כתיב (קראקא).

הסולם

מאמר

קכא) משמע, דכתיב כי וכו': (א"צ פירוש).

קכב) לבתר א"ר אליעזר וכו': אח"כ אמר ר' אליעזר, עם כל זה, היה לו לבקש רחמים על העולם לפני הקב"ה. כי נוח לו להקב"ה מי שאומר טוב על בניו.

קכג) מנ"ל מגדעון בר וכו': מאין לנו זה. מגדעון בן יואש. שלא היה צדיק, ולא בן צדיק, ומשום שאמר טוב על ישראל, מה כתוב בו. ויאמר לו ה' לך בכחך זה והושעת את ישראל מיד מדין. מהו בכחך זה, היינו הטוב הזה שאמרת על בני, יהיה לך כח גדול להצילם מיד מדין.

קכד) ועוד א"ר אליעזר וכו': ועוד א"ר אליעזר, אע"פ שיהיה צדיק גדול מכל (דפו"י דף כ"ג טור א' * טור ב')

נח לא בקש רחמים על העולם

העולם, אם יאמר רע לפני הקב"ה או שטנה על ישראל, עונשו גדול מכולם. שלא מצאנו צדיק טוב כאלהו בכל הדור, ומשום שאמר שטנה על ישראל, שכתוב, כי עזבו בריהך בני ישראל את מזבחותיך הרסו ואת נביאיך הרגו כחרב. בה בשעה חרה לו הרבה.

קכה) ת"ח מה כתיב וכו': בוא וראה, מה כתוב בו. ויבט והנה מראשותינו עוגת רצפים. מהו רצפים. אמר הקב"ה זה ראוי שיאכל, מי שאומר שטנה על בני.

קכו) א"ר אליעזר מאי וכו': אר"א מה שכתוב, וילך בכח האכילה ההיא ארבעים יום וארבעים לילה עד הר האלקים חרבה. שואל, וכי בכח אכילת עוגת רצפים הלך כל כך. אלא

קכז) אָלָא א"ר אַלְעִזֵּר, הַשְּׁלִיף הַקַּב"ה דְּוִרְמִיטָה עַל אֱלִיהוּ, וְהִרְאָהוּ עֲנִינָא דְמִשָּׁה, דִּיתִיב קַמִּיה אַרְבָּעִין יָמִין וְאַרְבָּעִין לִילָן, וּמַפְדִּין דְּהָהּ תַּמָּן, עֲבָדוּ יִשְׂרָאֵל יַת עֲגָלָא. "וּבְגִין דְּהָהּ אַרְבָּעִין יָמִין וְאַרְבָּעִין לִילָן דִּלְחָם לֹא אָכַל, וּמִיָּא לֹא שָׁתִי, לֹא אַעֲדִי מִתַּמָּן עַד דְּמַחַל לְהוֹן קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא.

קכח) א"ל "לְאֱלִיהוּ, כִּף הָהּ לָךְ לְמַעַבְד, וְעוֹד הָהּ לָךְ לְמַחֲזִי, דְּאִינוּן בְּנֵי יְבָנֵי רַחֲמֵי, דְּקַבִּילוּ אוֹרִייתֵי בְּטוֹרָא דְחוֹרֵב, וְדָא הוּא דְכַתִּיב, וַיִּלָּךְ בְּכַח הָאֲכִילָה הֵיחָא אַרְבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים לַיְלָה. דְּחִזָּא עֲנִינָא דְמִשָּׁה, דְּאִישְׁתְּהִי קַמִּיה אַרְבָּעִין יָמִין וְאַרְבָּעִין לִילָן. וְעֲנִינָא דִישְׂרָאֵל, דְּקַבִּילוּ אוֹרִייתָא בְּטוֹרָא דְחוֹרֵב. וְדָא הוּא דְכַתִּיב, "עַד הָרַק הָאֱלֹהִים חוֹרֵב.

קכט) א"ר יִצְחָק, לֹא זָן אֱלִיהוּ מִשָּׁם, עַד שְׁנַשְׁבַּע לַפְּנֵי הַקַּב"ה, לְהוֹרוֹת זְכוּתָן שֶׁל יִשְׂרָאֵל תָּמִיד. וְכָל מִי שְׁעוֹשֶׂה זְכוּת, הוּא מְקַדֵּם וְאוֹמֵר לַפְּנֵי הַקַּב"ה, כִּף וְכָף עֲשֵׂה עִשְׂרֵי פְלוּנִי. וְאִינוּן זָן מִשָּׁם, עַד שִׁיכְתְּבוּ זְכוּתוֹ דְּהָהּ גְּבָרָא. דְכַתִּיב, "וַיִּכְתֹּב סֵפֶר זְכָרוֹן לְפָנָיו.

קל) א"ר יְהוּדָה בֶּן פִּזִי, מָה הָיָה עוֹנָשׁוֹ שֶׁל נֹחַ, שִׁינָּא חֲגַר בְּרַגְלָיו מִן הַתִּיבָה, וְשָׁכַב וְנִתְכַּוָּה, וְהִתְלוּצֵץ עָלָיו בְּנוֹ, וְעֲשֵׂה לוֹ מַה שְׁעֲשֵׂה.

קלא) א"ר אַלְעִזֵּר, בָּא וְרָאָה כַּמָּה יֵשׁ לְאָדָם לְלַכְתּ בְּדֶרֶךְ יִשְׂרָהּ. בָּא וְרָאָה מַפְנֵי שְׁנֵטֵל יַעֲקֹב כִּי הִבְרִיחַ מַעֲשֵׂו בְּרַמָּאוֹת. תְּדַע לָךְ, שֶׁלֹּא נִיתֵן רְשׁוּת לְשׁוֹם אוֹמָה בְּעוֹלָם לְהַשְׁתַּעֲבֹד בִּישְׂרָאֵל, זוֹלָתִי אוֹמָה שֶׁל עֲשׂו.

חלופי גרסאות

ז נ"א ואע"ג (מנקהאש). ט נ"א אליהו (קראקא). י נ"א ל"ג בני (קראקא). כ נ"א הבכורה (קראקא).

מסורת הוזהר

(ז) (שם) שם. (ח) (מלאכי ג) מקץ מה צ"ג.

הסולם

נח לא בקש רחמים על העולם

זו אליהו משם עד שנשבוע לפני הקב"ה להורות זכותם של ישראל תמיד. וכל מי שעושה זכות, אליהו מקדים ואומר לפני הקב"ה כך וכך עשה עתה פלוני. ואינו זן משם, עד שיכתבו זכותו של האיש. שכתוב, ויכתב בספר זכרון לפניו.

קל) א"ר יהודה בן פזי וכו': אריב"פ, מה היה ענשו של נח. על שלא התפלל על דורו. הוא שיצא מן התיבה חגיגר ברגליו, ושכב ונתכזה, והתלוצץ עליו בנו, ועשה לו מה שעשה.

קלא) א"ר אלעזר בא וכו': אר"א, בוא וראה, כמה יש לו לאדם ללכת בדרך ישראל. בוא וראה, מפני שלקח יעקב את הברכות מעשו ברמאות, תדע לך, שמשום זה, לא ניתנה רשות לשום אומה בעולם לשעבד את ישראל, זולתי האומה של עשו.

מאמר

קכז) א"ר אלעזר וכו': ומשיב, אלא אר"א, השליך הקב"ה שינה על אליהו, והראהו ענין של משה, שישב לפניו ארבעים יום וארבעים לילה. ובזמן שהיה שם עבדו ישראל את העגל. ומשום שהיה ארבעים יום וארבעים לילה, שלחם לא אכל ומים לא שתה, לא זו משם עד שמחל להם הקב"ה.

קכח) א"ר אליהו וכו': א"ל הקב"ה לאליהו, כך היה לך לעשות, כמו משה. ועוד שהיה לך לראות שהם בני האהובים שקבלו את תורתך בהר חורב. וזה הוא שכתוב, וילך בכח האכילה ההיא ארבעים יום וארבעים לילה, דהיינו וראה ענין של משה שנתעכב לפניו מ' יום ומ' לילה. וענין של ישראל, שקבלו התורה בהר חורב, וזהו שכתוב, עד הר האלקים חורב.

קכט) א"ר יצחק לא וכו': אר"י, לא (דפו"י דף כ"ג טור ב')

קלב) רפי פתח בכנסת ישראל פנגד הקב"ה, וישלח את העורב, דא"ר פנגס, כתיב, ויאמר דוד כו', קומו ונברכה כי לא תהיה לנו פליטה מפני אבשלום. ואע"פ שברח, מאי כתיב ביה, מןמור לדוד בברחו מפני אבשלום בנו. ואע"פ שהיה בורח ונגרש ממלכותו, לא מנע עצמו מלומר שירה לפני הקב"ה, ולשוב ולהתחנן לפניו. וישלח את העורב, זהו דוד, שהיה קורא עמהן תמיד בעורב.

קלג) דבר אחר, העורב שבא מיהודה, שנקרא עורב, שנאמר, אנכי אערבנו. העורב כתיב, בלא וא"ו. א"ר פנגס, למה נקרא שמו עורב, שהיה הולך בנהרים בעורב. והיינו דאמר לשאול, כפאשר ידף הקרא בנהרים. אמר לו, שמתני להיות בקורא בנהרים, כתיב יחזקאל, וכתוב התם, לכני עורב אשר יקראו.

מאמר וישלח את העורב

קלד) * וא"ר פנגס, בא וראה מה בין מלכי יהודה למלכי ישראל. שלח הקב"ה לדוד, וגרשהו ממלכותו, ומיד שב בתשובה לפני הקב"ה. ואל תתמה על זה, ואפילו מנשה מלך יהודה, שהיה רשע, מיד שב בתשובה לפני הקב"ה, ולקח אומנות אבותיו, ושב למלכותו.

קלה) וזהו שבא הנתוב להורות, וישלח את העורב, זה דוד, שהיה קורא תמיד בעורב, ושלחהו הקב"ה ממלכותו, והוציאו מביתו, ומה כתיב ביה. ויצא יצוא ושו"ב. דכתיב, ודוד עלה במעלה הזיתים עלה ובוכה וראש לו חפוי. היה יוצא ושב בתשובה, ומתודה על חטאתיו, ומבקש רחמים עליהם, וידע כי חטאתיו עשו לו שושלח ממלכותו ונגרש.

קלו) ובכל דבר ודבר דחטאה גרים במלכותו, או בישראל, היה תולה הדבר בו, ונהה ידע דהוא היה גרים. עד יבשת המים, שהשיבוהו לא עליך הדבר, אלא אל שאול ואל בית הדמים.

מסורת הוזהר

ט (ש"כ טו). י (תהלים ג) ויצא מד צ"ג ז"ח סו ט"ג
 שכ"ו. כ (בראשית מג) ויגש ז צ"ב. ז (ש"א כו).
 ט (תהלים קמו). י (ש"כ טו) משפטים עז צ"ט.

חלופי גרסאות

ל ג"א קורא וכתוב לכני וליג הכא וליג התם (קראא).

הסולם

מאמר

קלב) רפי פתח בכנסת וכו': (א"צ פירוש).	מאמר וישלח את העורב
קלג) דבר אחר העורב וכו': פירוש אחר. העורב דהיינו דוד, שבא מיהודה, שנקרא עורב. וכו' (א"צ פירוש).	קלד) וא"ר פנחס בא וכו': (א"צ פירוש).
קלה) וזהו שבא הכתוב וכו': (א"צ פירוש).	קלה) קלה
קלו) ובכל דבר ודבר וכו': (א"צ פירוש)	קלו) ובכל דבר ודבר וכו': (א"צ פירוש)

קלז) ת"ח, דְּכָתִיב וַיְהִי רָעַב בַּיָּמִי הַזֶּה שֶׁלֹּשׁ שָׁנִים שָׁנָה אַחֲרֵי שָׁנָה וַיִּבְקַשׁ דָּוִד אֶת פְּנֵי ה', דְּסָבַר דְּהוּא הָוָה גְּרִים, נֹא"ל הַקַּב"ה, לֹא עָלֶיךָ זֶה אֶלָּא עַל שְׂאוּל. עַד יְבֻשֶׁת הַמַּיִם, הָיָה תּוֹלָה הַפֶּל בְּעֲצָמוֹ, וּמִדְּ הָיָה שָׁב בְּתֻשׁוֹבָה. וְאִזּוֹ לֹא הוּצְרָךְ לְחִזּוֹר בְּתֻשׁוֹבָה, שֶׁהַדָּבָר לֹא בָּא בְּשִׁבְלוֹ. הַה"ד, וַיֵּצֵא יְצוּא וְשׁוֹב עַד יְבֻשֶׁת הַמַּיִם, דְּאִזִּי לֹא הָיָה הַדָּבָר תְּלוּי בּוֹ.

קלח) א"ר פְּנַחֵס, רָצָה הַקַּב"ה לְנַסּוֹת אֶת יִשְׂרָאֵל, וּשְׁלַחֵם לְכַבֵּל. שְׁנַאֲמַר, וַיִּשְׁלַח אֶת הַיּוֹנָה מֵאֲתוֹ, זֶה כְּנֻסַת יִשְׂרָאֵל. רָאָה מַה כָּתִיב בָּהּ, וְלֹא מִצְאָה הַיּוֹנָה מְנוּחַ לְכַף רַגְלָהּ. שֶׁהַכְּבִיד עוֹלָה מִלֶּךְ בְּכָל, בְּרָעַב וּבְצָמָא וּבְהַרְיַגַת צְדִיקִים הַרְבֵּה. וּמִשׁוּם כּוֹכֵד עוֹלָה, וּתְשֻׁב אֵלָיו אֶל הַתִּיבָה, וְחִזְרָה בְּתֻשׁוֹבָה וְקַבְּלָהּ. קלט) חֲטָאָה כְּנֻסַת יִשְׂרָאֵל כְּמִתְחַלָּה, וַיִּוָּסֵף לְהַגְלוֹתָם, שְׁנַאֲמַר וַיִּוָּסֵף שְׁלַח אֶת הַיּוֹנָה מֵאֲתוֹ, בְּגִלּוֹת אַחֲרַת שָׁל גֵּן. דְּא"ר יְהוּדָה, גִּלּוֹת גֵּן אַחֲשִׁיף פְּנִיחוֹן דִּישְׂרָאֵל כְּשׁוֹלֵי קְדָרָה.

קמ) וּמְרוֹב וְדוּחְקָם מַה כָּתִיב בָּהֶם. וּתְבֹא אֵלָיו הַיּוֹנָה לְעַת עָרַב. מַה לְעַת עָרַב, דְּלֹא הָוָה נִהְיָא לְהוֹן פְּשַׁעְתָּא דְּרוּחוּא, כְּמַה דְּהוּת עֲבִידָא בְּקַדְמִיתָא, וְאִתְקַטְלֵי צְדִיקָא, וְאִתְחַשְׁף יִמָּא, וְאִתְעִירֵב לְהוֹן שְׁמֵשָׁא וְלֹא יִכְלִין לְמִיקָם מִן קָדָם דּוּחְקָא סְגִיָּא דְּהוּי עֲלִיהוֹן, שְׁנַאֲמַר וַיִּוָּסֵף לְהוֹן כִּי פְנָה הַיּוֹם כִּי יִנְטוּ צְלָלֵי עָרַב. כִּי פְנָה הַיּוֹם, אֵלּוּ הֵן צְדִיקָאֵי הַמְּאִירִים כְּשִׁמְשׁוֹ. כִּי יִנְטוּ צְלָלֵי עָרַב, שְׁנַשְׂאָרוּ כְּעוֹלָלוֹת בְּצִיר וְזִהוּ לְעַת עָרַב וְלֹא בְּזִמְנֵי דְּנִהְיָרִין לְהוֹן צְדִיקָאֵי כְּשִׁמְשָׁא.

קמא) וַיְהִי עֲלֶיהָ זֵית טָרֵף בְּפִיָּהּ. לֹאִי שֶׁהָעִיר הַקַּב"ה רוּחַ הַפְּהִיגִים, שְׁהִיוּ מְדַלְקִין גִּרּוֹת בְּשִׁמְן זֵית, אִזִּי אֲבָדָה פְּלִיטַת יְהוּדָה מִן הָעוֹלָם. וּבְכָל פְּעַם

חלופי גרסאות

נ נ"א מוסיף וכתוב ויבקש (דפוסים הראשונים). נ נ"א ל"ג מן א"ל עד עד יבשת (קראקא). ס נ"א צערה ודוחקה (דפוסים הראשונים). ע נ"א בה (דפוסים הראשונים). פ נ"א שעתא דרוחא כמה דהוה עבדי (דפוסים הראשונים).

מסורת הוהר

ט (שם כא) ז"ח פא ט"א שכ"ח. ט (בראשית ח) ח"ג שח. ת"ז תס"ט. ט (שם) לעיל אות יב צ"ח. צ (שם). ק (ירמיה ד) חיי שרה עה צ"ג. ר (בראשית ח) לעיל אות טו צ"ל.

הסולם

וישלח את העורב להם מתחילה, ונהרגו צדיקים, ונחשך היום. והעריב להם השמש, ולא יכלו לעמוד מפני דוחק הגדול שהיה עליהם. שנאמר, אוי לנו כי פנה היום כי ינטו צללי ערב. כי פנה היום, אלו הם הצדיקים המאירים כשמש. כי ינטו צללי ערב, שנשארו כעוללות בציר, שאין איש מחשיב אותן. וזהו, לעת ערב. ולא בזמן שהצדיקים מאירים להם כשמש. קמא) והנה עלה זית וגו': (א"צ פירושו).

מאמר

קלז) ת"ח דְּכָתִיב וַיְהִי וכו': (א"צ פירושו). קלח) א"ר פְּנַחֵס רָצָה וכו': (א"צ פירושו). קלט) חֲטָאָה כְּנֻסַת יִשְׂרָאֵל וכו': (א"צ פירושו). קמ) וּמְרוֹב צַעֲרָם וְדוּחְקָם וכו': ומרוב צערם ודוחקם, מה כתוב בו, ותבא אליו היונה לעת ערב. מהו, לעת ערב. היינו שלא היתה מאירה להם שעת הרוחה, כמו שנעשה (דפו"י דף כ"ג טור ג')

ופעם שָׁבָה בְּתִשְׁבָּה וְנִתְקַבְּלָהּ. א"ר פְּנִיחָס, חוץ מן גְּלוּתָא רְבִיעָאָה, דְּעַדְיִין לא שָׁבָה, וְהַכֵּל תְּלוּי בְּתִשְׁבָּה.

קמב) וא"ר פְּנִיחָס, אֵין לָךְ בְּכָל פְּעַם וּפְעַם, שְׁלֵא הִתְעַפֵּב הַקְּב"ה גְּזַר ז' דִּינָא שֶׁל כְּנֻסַת יִשְׂרָאֵל, שָׁבַע שְׁמִיטִין, וְשָׁבַע יוֹבְלוֹת, שְׁמָא תַּחְזוֹר בְּתִשְׁבָּה. הַה"ד, וַיִּחַל עוֹד שְׁבַעַת יָמִים אַחֲרֵיהֶם, בַּר מִן קַדְמָא.

מֵאֲמַר גְּלוּת הָאֲחֵרוֹן אֵין לוֹ קַץ וְזִמְן

קמג) וַיִּשְׁלַח אֶת הַיּוֹנָה, בְּגְלוּת אָדוּם. וְלֹא יִסְפָּה שׁוֹב אֵלָיו עוֹד, דְּעַד הַיּוֹם לֹא תִּחְזַר בְּתִשְׁבָּה, וְלֹא הִעֲרָה רִיחָהּ. דְּא"ר פְּנִיחָס, אֲלִמְלִי חֲזָרָה בְּתִשְׁבָּה לֹא נִשְׁתַּיְרָה בְּגְלוּת יוֹמָא חַד. רַבִּי אֲלִיעֶזֶר אֹמֵר, כָּל הַגְּלוּת שְׁגִלְתָּה כְּנֻסַת יִשְׂרָאֵל, נִתַּן לָהּ הַקְּב"ה זְמַן וְקֶץ, וְנִתְעוֹרְרָה תְּמִיד בְּתִשְׁבָּה, וְגְלוּת הָאֲחֵרוֹן אֵין לוֹ קֶץ וְזִמְן, אֲלֵא הַכֵּל תְּלוּי בְּתִשְׁבָּה. (* שְׁנַאֲמַר, ^ט וְשָׁבַת עַד ה' אֲלֵהֶיךָ וְשָׁמַעְתָּ בְּקוֹלוֹ. וְכַתִּיב, ^א אִם יִהְיֶה נִדְחָךְ בַּקֶּצֶה הַשְּׁמַיִם מִשָּׁם יִקְבָּצֶךָ ה' אֲלֵהֶיךָ וּמִשָּׁם יִקְחֶךָ. קמד) א"ל רַבִּי עֲקִיבָא, אִם כֵּן, הִיאֵךְ יְהֵא דָא לְהִתְעוֹרְרָא כּוֹלְהוֹן בְּתַרְדָּא בְּתִשְׁבָּה, מֵאֵן דְּהוּי בְּסִיפֵי שְׁמַיָא, וּמֵאֵן דְּהוּא בְּסִיפֵי אַרְעָא, הִיךְ יִתְחַבְּרוּן בְּתַרְדָּא לְמַעְבַּד תְּשׁוּבָה.

קמה) אָמַר לוֹ רַבִּי אֲלִיעֶזֶר, חַיִּיךְ, דְּאֵי יַחְזוֹרֵן בְּתִשְׁבָּה רִישֵׁי כְּנִישְׁתָּא, אוֹ תַרְדָּא כְּנִישְׁתָּא, וּבְזוֹכוֹתֶם יִתְכַנְּשׁ כָּל גְּלוּתָא, דְּקַב"ה אֵיִסְתְּכֵי תְּדִירָא, אֵימְתִי יַחְזוֹרֵן, וַיַּעֲבֵד לְהוֹן טְבָא, דְּכַתִּיב ^ב וְלִכֵּן יִחַפֶּה ה' לַחֲנוּכֶם. מְחַפֶּה תְּמִיד אֵימְתִי יַעֲשֵׂו תְּשׁוּבָה.

קמו) א"ר יוֹסִי, אֵיתָא הָא, כְּהָא דְּא"ר פְּנִיחָס, דְּכַתִּיב וְלֹא יִסְפָּה שׁוֹב אֵלָיו עוֹד. לֹא נֶאֱמַר וְלֹא יִסֵּף שׁוֹב אֵלֶיךָ, אֲלֵא הִיא לֹא יִסְפָּה שׁוֹב אֵלָיו, מְכַלְל דְּהוּא מְזוּמָן וּמְחַפֶּה אֵימְתִי תְּשׁוּבָה.

חלופי גרסאות

ז נ"א דינה (קראקא). ק נ"א מוסיף אלא יומא (מונקאטש).
 ר נוסח אחר בזכותה (ווינצ'יא) נ"א בזכותא (קראקא).

מסורת הוזהר

ש (בראשית ח) לעיל דף כ"א ט"א. ת (דברים ל) וחי
 נב ז"ב. א (שם) שמות מב ז"ב. ב (ישעיה ל). ושכ
 טו ז"א.

הסולם

מאמר

גלות האחרון אין לו קץ וזמן
 בתשובה, או בית כנסת אחד, יתקבצו בזכותם
 כל הגלות. כי הקב"ה מצפה תמיד מתי יחזור
 בתשובה ויעשה להם טוב, שכתוב, ולכן יחכה
 ה' לחונכם, מחכה תמיד מתי יעשו תשובה.
 קמו) א"ר יוסי איתא וכו': אר"י זה
 הולך, כמו שאמר ר' פנחס, שכתוב, ולא יספה
 שוב אליו עוד. לא נאמר ולא יספ שוב אליה,
 שפירושו היה, שהקב"ה לא ישוב לישראל,
 אלא היא, ישראל, לא יספה שוב אליו. דהיינו
 שעוד לא שבו בתשובה. משמע, שהוא, הקב"ה,
 מוכן ומחכה מתי תשוב.

קמב) וא"ר פנחס אין לך וכו': (א"צ פירוש).
 מאמר גלות האחרון אין לו קץ וזמן
 קמג) וישלח את היונה וכו': (א"צ פירוש).
 קמד) א"ל רבי עקיבא וכו': א"ל רבי
 עקיבא, א"כ, איך יהיה זה, שיתעוררו בתשובה
 כולם ביחד. מי שהוא בסוף השמים ומי שהוא
 בסוף הארץ, איך יתחברו יחד לעשות תשובה.
 קמה) אמר לו ר' אליעזר וכו': א"ל
 ר"א, חייך שאם ראשי בית הכנסת יחזרו
 (דפ"י דף כ"ג טור ג' * טור ד')

מדרש נח הנעלם לא
 קמז) רבי הוה יתיב יומא חד, והוה מסתפל בהא מילתא, דכתיב וְשָׂמַעְתָּ בְּקוֹלוֹ. אָמַר, מַה דְּאָמַר מִשָּׁה דִּיהוּי בְּסוּף יוֹמָא, כִּל אֵינּוּן עֲקִיתִין הָא אַתָּא, וְהִשְׁוֵבָה עַד כְּעֵן לָא אַתְּעִבִידָא.

קמח) עַד דִּתְהוּ יְתִיב, אַתָּא אֵלֵיהּ ז"ל, אָמַר לֵיה, רַבִּי כְּמַאי אַתְּעַסְקָתָּ. א"ל בְּהַאי דְאָמְרָה תּוֹרָה, דְּכַד יִיתוּן עֲקִיתִין לְיִשְׂרָאֵל בְּסוּף יוֹמָא, דְּיַעֲבֹדוּן תְּשׁוּבָה לְאַלְתֵּר, דְּכִתִּיב בְּאַחֲרִית הַיָּמִים וְשָׁבָתָּ, וְעַד ה' כְּעֵן לָא תְּבוּ בְּתִיבְתָּא.

קמט) א"ל חֲיִיד רַבִּי, בְּהַאי מִלְתָּא אַתְּעַסְקָתָּ קב"ה יוֹמָא דִּין, וְאַתָּא מִיכָאֵל אַפְטָרוּפְסָא רַבָּה אֲדִילְהוֹן, וּבְעֵי דְאִימְתִי יַפְקוֹן בְּנוֹהֵי רְחִימוּהֵי מִתְּחוּת גְּלוּתָא דְאָדוּם. וְאָמַר, אַתְּ כְּתִבְתָּ בְּאוֹרֵייתָךְ, דְּכַד יִסְבְּלוּן אֵינּוּן עוֹנְשֵׁיִיא עַל מַה דְּיַעֲבֹדוּ, מַאי כְּתִיב. וְכִי אֵל רְחוּם ה' אֵלֵהֶיךָ.

קנ) א"ל, יִיתִי סַמְאֵל אַפּוּטְרוּפְסָא דְאָדוּם יִנְיָטְעִין עֲמִיהָ קְמַאי. אַתָּא סַמְאֵל. וְטְעִין דְּמִיכָאֵל מְלָתָא דָּא, ה' כְּדָבְקָתָּ מִייתָא. אָמַר סַמְאֵל, מְאָרִי דְעָלְמָא, אַתְּ הוּא דְאָמְרָתָּ דִּתְהוּי כְּנִישְׁתָּא דְיִשְׂרָאֵל תְּחוּת שׁוּלְטָנָא דְאָדוּם, עַד דִּיגְהוֹן וּכְאִין קְמָךְ, וְהָא כְּלֵהוֹן חֲיִיבִין עַד יוֹמָא דִּין.

קנא) בֵּיה שְׁעָתָא אֲנִיפִיהָ קב"ה, עַל דְּאָמַר דְּלִטּוֹרָא עַל בְּנוֹהֵי, וְעַרְק תְּלַת אֲלִפֵי מִלִּין. וְאָמַר לְמִיכָאֵל, מִיכָאֵל הוּהוּ לְךָ לְמַהוּי שְׁפִיל לְרִישֵׁיהָ דְקָרָא,

מסורת הוזהר
 (ג) (דברים ד) כי תשא ט צ"ע. (ד) (שם) לך פח צ"ר. (ה) נ"א והתשובה עד כאן (דפוסים הראשונים). (ו) נ"א כאן (דפוסים הראשונים). (ז) נ"א דילכון (וינציא). (ח) נ"א מוסיף א"ל מיכאל (קראקא). (ט) נ"א וטעין (דפוסים הראשונים). (י) נ"א ל"ג מיכאל (דפוסים הראשונים). (יא) נ"א כד קדמייתא מיכאל (דפוסים הראשונים).

מאמר
 קמז) רבי הוה יתיב וכו': רבי, היה יושב יום אחד, והיה מסתכל בדבר הזה. שכתוב, בצר לך ומצאוך כל הדברים האלה באחרית הימים ושבת עד ה' אלקיך ושמעת בקולו. אמר, מה שאמר משה שיהיה באחרית הימים, כל אלו הצרות, כבר באו, ותשובה, עד עתה עוד לא נעשתה.
 קמח) עַד דִּתְהוּ יְתִיב וכו': בעוד שהיה יושב, בא אליהו ז"ל, אמר לו, רבי, במה אתה עוסק. א"ל, בזה שאמרה תורה, כאשר יבואו צרות לישראל באחרית הימים, יעשו מיד תשובה, שכתוב, באחרית הימים ושבת. ועד עתה עוד לא שבו בתשובה.
 קמט) א"ל חֲיִיד רַבִּי וכו': א"ל, חייך רבי, בדבר הזה עסק הקב"ה ביום הזה. ובא מיכאל, המליץ הגדול שלהם, ושאל, מתי (דפויי דף כ"ג טור ד')

הסולם
 גלות האחרון אין לו קץ חזמן יצאו בניו האהובים מתחת גלות אדום. ואמר, להקב"ה, אתה כתבת בתורה, כשיקבלו אלו העוונשים על מה שעשו, מה כתוב, כי אל רחום ה' אלקיך.
 קנ) א"ל יִיתִי סַמְאֵל וכו': א"ל יבא סמאל המליץ של אדום, ויענה לו לפני. בא סמאל, ואמר מיכאל, דבר זה שאמר מקודם. אמר סמאל, רבוננו של עולם, אתה הוא שאמרת, שכנסת ישראל תהיה תחת ממשלת אדום, עד שיהיו כשרים לפניך, והרי כולם הם חייבים עד היום הזה.
 קנא) בֵּיה שְׁעָתָא אֲנִיפִיהָ וכו': בה בשעה גער בו הקב"ה, על שאמר שטנה על בניו, וברח ג' אלפי מילין. ואמר, הקב"ה למיכאל: מיכאל, היה לך להשפיל לראש המקרא, שכתוב, ושבת עד ה' אלקיך ושמעת בקולו

דְּכָתִיב וְשִׁבְתָּ עַד ה' אֱלֹהֶיךָ וְשִׁמְעָתָּ בְּקוֹלוֹ, וְאַחֲכָּ כְּתִיב כִּי אֵל רַחוּם ה' אֱלֹהֶיךָ. קנב) אָמַר מִיכָאֵל, מֵאֲרִי דְעָלְמָא, הָוּה לָךְ לְרַחֲמָא עַלִּיְהוּ, אַתָּה רַחוּם, וְכָךְ אַתְקַרִיאת. א"ל אומָאָה אומִיתִי בְיוֹמָא דַּאֲתַגְזֵרָא דִינָא קַדְמָאִי, עַד דִּי יְתוּבוּן. וְאִי כְּנִישְׁתָּא דִישְׂרָאֵל, אַפְתַּחַת תְּשׁוּבָה כְּעִינָא דְמַחְטָא, אָנָּא אַפְתַּח לָהּ תַרְעִין רַבְרַבִּין.

קנג) רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, ת"ח, הַאי דְכָתִיב בְּיַעֲקֹב ^ח וַיִּתְּרָה יַעֲקֹב לְבָדוֹ וַיֵּאָבֶק אִישׁ עִמּוֹ עַד עֲלוֹת הַשַּׁחַר. בֵּיהּ זִמְנָא וְאַתְיָהֲבָא רְשׁוּתָא לְכָל חֵילֵי דְשְׁמַיָא, לְאִינוּן רַבְרַבִּין דַּאֲתַמְנוּן עַל זִמְלָפוּתָא, וְאַתְפָּרְשׁוּ אֲלִין לְשִׁלְטָאָה עַל אֲלִין, וְאַתְיָהֲבַת רְשׁוּתָא וְשׁוּלְטָנָא לְרַבְרַבָּא דַּאֲדוּם, לְשִׁלְטָאָה עַל אוּמַיָּא.

קנד) בֵּיהּ שְׁעֵתָא מַה כְּתִיב. וַיִּתְּרָה יַעֲקֹב לְבָדוֹ, דְּעַד כְּעֵן לָא הָוּוּ לִיהּ ^ח בְּנִימִין וְלָא אַפּוּטְרוּפוּסָא בְּשְׁמַיָא.

קנה) וַיֵּאָבֶק אִישׁ עִמּוֹ, דִּין הוּא סמאל, רַבָּא דַּאֲדוּם. וּבְעָא ^ט דִּיתִיָּהֲבַת יַעֲקֹב תַּחֲוֹת שְׁעִבּוּדָא דַּאֲדוּם, וּמְשׁוּם זְכוּתָא רַבְרַבָּא דִּיהוּהּ בְּיַעֲקֹב, לָא אַתְיָהֲבַת בְּיָדֶיהּ.

קנו) א"ר יְהוּדָה, כִּי בֵּיהּ שְׁעֵתָא אַתְכַּנְשׁוּ כָּל חֵילָא דְשְׁמַיָא, וּבְעוּ לְמִיטְעִין עִם סמאל, בְּגִינֵיהּ דְיַעֲקֹב. אָמַר קוב"ה, לָא אִיצְטְרִיךְ יַעֲקֹב לְשׁוּם חַד מִנְכוּן, הָא זְכוּתִיהּ דִּיטְעוּן יַעֲמִיהּ. מִיָּד וַיֵּאָבֶק אִישׁ עִמּוֹ, טְעִין עֲמִיהּ.

מסורת זוהר

חלופי גרסאות

ח) (בראשית לב) ב"א של צ"ב וישלח ג צ"ג. ו ג"א אתייהבת (דפוסים הראשונים). ז ג"א מלכותא (קראקא) ג"א מלכותא (ווינציא). ח ג"א בנין (ווינציא) ד"א בנין (קראקא). ט ג"א דאתייהב (דפוסים הראשונים). י ג"א אתייהבו (קראקא). כ ג"א בה (דפוסים הראשונים). ל דפוס קראקא חסר מן עמיה עד עמיה.

הסולם

מאמר

בְּקוֹלוֹ, וְאַחֲכָּ כְּתוּב, כִּי אֵל רַחוּם ה' אֱלֹהֶיךָ. וְלֹא קוֹדֵם שֶׁנֶּעֱשׂוּ תְּשׁוּבָה. קנב) אָמַר מִיכָאֵל מֵאֲרִי וְכו': אִמַּר מִיכָאֵל, רַבּוֹן הָעוֹלָם, הִיָּה לָךְ לְרַחֵם עֲלֵיהֶם, כִּי אַתָּה רַחוּם, וְכַךְ אַתָּה נִקְרָא. אִמַּר לוֹ, שְׁבוּעָה נִשְׁבַּעְתִּי בְּיוֹם שֶׁנִּגְזַר הַדִּין לְפָנַי שֶׁלֹּא לְגַאֲלֵם עַד שִׁישׁוּבוּ. וְאִם כִּנְסַת יִשְׂרָאֵל יִפְתַּחוּ בַתְּשׁוּבָה כִּפְתַּחוּ שֶׁל מַחֲט, אֲנִי אֶפְתַּח לָהֶם שַׁעֲרִים גְּדוּלִים.

קנג) רַבִּי יְהוּדָה אָמַר וְכו': רִי"א בּוּא וְרָאָה, זֶה שְׁכַתּוּב בִּיעֲקֹב, וְיִתְרָה יַעֲקֹב לְבָדוֹ וַיֵּאָבֶק אִישׁ עִמּוֹ עַד עֲלוֹת הַשַּׁחַר, כּוּ בּוֹמֵן נִתְּנָה רְשׁוּת לְכָל צְבָאוֹת הַשָּׁמַיִם, לְאֵלוֹ הַשָּׁרִים שֶׁנִּתְּמַנּוּ עַל הַמַּלְכוּת, וּנְבַדְלוּ אֵלּוֹ שִׁימְשְׁלוּ עַל אֵלוֹ, וְנִתְּנָה רְשׁוּת וּמִמְשָׁלָה לְשַׁר שֶׁל אֲדוּם שִׁישְׁלוּט עַל הָאוֹמוֹת.

קנד) בֵּיהּ שְׁעֵתָא מַה וְכו': בַּהּ בִּשְׁעָה מַה כְּתוּב, וְיִתְרָה יַעֲקֹב לְבָדוֹ. כִּי עַד עַתָּה

מדרש נח הנעלם לג
 קנו) א"ר יודא, ת"ח, מה פתיב ביה. ^ו וירא פי לא יכול לו, דהוה ^ז סגיא זכותיה, ולא זכיל ^ח בטענותיה לאשתמעבדא יעקב תחות ידא דאדום. ^ט מיד ויגע בכף ירכו. אלין אינון בנוהי נפקי ירכיה.
 קנח) ביה שעטא אתחלש יעקב, ולא זכיל למטען עמיה, דכתיב ותקע כף ירך יעקב בהאבקו עמו, באטענותיה עמיה. ^י ואתיהבא רשותא לסמאל, בנוהי דיעקב תחות ידא דאדום, כל זמןא דיעברון על אורייתא ^י.

מסורת הזהר
 (1) (שם) ב"א קלג צ"ג.
 חלופי גרסאות
 ז נ"א סגיא (דפוסים הראשונים). ז בטענותיה (דפוסים הראשונים). ח נ"א ואתיהבא (דפוסים הראשונים). ט בדפוס כתבו ע"כ מצאתי.

מאמר הסולם גלות האחרון אין לו קץ וזמן
 קנו) א"ר יודא ת"ח וכו': אר"י, בוא וראה, מה כתוב בו, וירא כי לא יכול לו. כי זכותו היתה גדולה, ולא היה יכול להוכיח לו בדבריו, שישתעבד יעקב תחת יד אדום. מיד, ויגע בכף ירכו. אלו הם בניו יוצאי ירכו. דהיינו שרמז לו שבניו יוצאי ירכו יחטאו.
 קנח) ביה שעטא אתחלש יעקב, ולא היה יכול להתוכח עמו, שכתוב, ותקע כף ירך יעקב בהאבקו עמו, דהיינו בהתוכחו עמו. כי ניתנה רשות לסמאל לשעבד בניו של יעקב תחת ידו של אדום, כל זמן שיעברו על התורה.
 סליק פרשת נח
 (דפוס דף כ"ב טור א')

זֶהר חֲדָשׁ פְּרָשַׁת לֶךְ לָךְ

מְאָמַר לֶךְ לָךְ מְאַרְצֶךָ

(א) לֶךְ לָךְ. רַבֵּי יְהוּדָה פָּתַח, « הַנְּצַנִּים נִרְאוּ בְּאַרְץ עַת הַזְּמִיר הַגִּיעַ וְקוֹל הַתּוֹר נִשְׁמַע בְּאַרְצָנוּ. א"ר יְהוּדָה, בֵּא וּרְאֵה, כַּמָּה יֵשׁ לוֹ לְאָדָם לְהַכְשִׁיר מַעֲשָׂיו לְפָנָי בּוֹרְאוֹ, וְלִהְתַּעֲסֵק בְּתוֹרָתוֹ יוֹמָם וְלַיְלָה. שְׂמַעְלַת הַתּוֹרָה לְמַעַלָּה מִן כָּל הַמַּעֲלוֹת.

(ב) דַּא"ר יְהוּדָה, תְּרִין טְבִין וּבְרַבִּין אִית בְּאוּרֵייתָא, חֵיִים, וְעוֹתְרָא. דְּכְתִיב, אַרְבֵּי יָמִים בִּימֵינָה בְּשִׂמְלָה עוֹשֵׁר וְכָבוֹד. « אָמַר רַב פֶּפְא, אֵלֶּיךָ תִּלְתָּא הָווּ. א"ל רַבֵּי יְהוּדָה, כָּבוֹד בְּכָלֵל הָעוֹשֵׁר הוּא. דִּמְאֵן דְּאִית לֵיה עוֹתְרָא, אִית לֵיה יְקָרָא, וּבְמָה יִזְכֶּה הָאָדָם לְכָל, בְּשִׂבְלֵי הַתּוֹרָה.

(ג) דַּא"ר יְהוּדָה, ת"ח, אֵין בְּכָל לַיְלָה וְלַיְלָה, שְׂאֵינּוּ אוֹחֲזוּ מַטְטְרוּיִן שֶׁר הַפְּנִים, כָּל נְשִׁמְתָן שֶׁל ת"ח, הָעוֹסְקִים בְּתוֹרָה לְשִׂמְהָ, וּמְרָאָה אוֹתָן לְפָנָי הַקַּב"ה,

חלופי גרסאות

(א) שיר (ב) הקסמיז אות ד. (ב) (משלי ג) וישלח לה א נ"א ל"ג מן אמר רב פפא עד כבוד בכלל וכתוב וכבוד בכלל (קראקא). ב בדפויי כתבו בכאן שיין מעשה של ר' יוסי בן פוי שנרפס בפרשת לך לך. ג נ"א דא"ר (קראקא).

מסורת זוהר

לך לך מארצך

שני דברים טובים גדולים יש בתורה, שהם חיים ועושר. שכתוב, אורך ימים בימינה. בשמאלה עושר וכבוד. אמר רב פפא. אלו הם שלשה. כי יש ג"כ כבוד. א"ל ר' יהודה, כבוד הוא בכלל העושר, כי מי שיש לו עושר יש לו כבוד. ובמה יזכה האדם לכל זה. הוא בשביל התורה.

(ג) א"ר יהודה ת"ח וכו': (א"צ פירוש). שנאמר

הסולם

מאמר

מדרש הנעלם

מאמר לך לך מארצך

(א) לך לך. ר' יהודה וכו': לך לך. ר"י פתח, הנצנים נראו בארץ עת הזמיר הגיע וקול התור נשמע בארצנו. א"ר יהודה, בוא וראה, כמה יש לו לאדם להכשיר מעשיו לפני בוראו, ולעסוק בתורתו יומם ולילה, כי מעלת התורה היא למעלה מכל המעלות.

(ב) דא"ר יהודה תרין וכו': שאר"י, (דפויי דף כ"ד טו א')

ב מדרש לך לך הנעלם וממתנינים מלאכי השרת ודוממים מלומר שירה, עד ושיתכנפו נפשות הצדיקים עמָהם, ויוזמרו ביחד לאל עליון.

ד) שְׁנֵאמַר הַנְּצַנִּים נִרְאוּ בְּאֶרֶץ, אֵלֹו הָעוֹסְקִים בַּתּוֹרָה לְשִׁמָּה. עֵת הַזְּמִיר הַגִּיעַ, וְאִז הוּא עֵת לְזַמֵּר לְבוֹרְאֵם בְּיַחַד. וְקוֹל הַתּוֹר נִשְׁמַע בְּאַרְצֵנוּ, זֶה מַטְטְרוֹן, הֵבֵא לְאַסּוּף נִשְׁמַתָּן שֶׁל צְדִיקִים, לְזַמֵּר לְיוֹצֵרָם בְּכָל לַיְלָה וְלַיְלָה, שְׁנֵאמַר יַעֲלֶזוּ חֲסִידִים בְּכַבּוֹד יִרְנְנוּ עַל מִשְׁכְּבוֹתָם. מֵהוּ בְּכַבּוֹד. א"ר יְהוּדָה זֶה מַטְטְרוֹן.

ה) א"ר יַעֲקֹב בַּר אֵיִדִי, כָּל נִשְׁמוֹתַי שֶׁל צְדִיקִים, נִגְזְרוּ מִתַּחַת פֶּסֶא הַכְּבוֹד, לְנִהַג אֶת הַגּוֹף, כָּאֵב וְהַמְנַהֵיג אֶת הַבֶּן. כִּי בַלְתִּי הַנְּשִׁמָּה, לֹא יוּכַל הַגּוֹף לְהַתְנַהֵג, וְלֹא לְדַעַת וְלַעֲשׂוֹת רְצוֹן בּוֹרְאוֹ. דָּהָא א"ר אַבְהוּ, הַנְּשִׁמָּה הִיא מוֹרָה וּמְלַמְדָּה לְאָדָם, וּמְחַנְכֵתוֹ בְּכָל דְּרָף יִשְׂרָאֵל.

ו) וּבִשְׁעָה שֶׁשׁוֹלַח הַקַּב"ה אוֹתָהּ מִמְּקוֹם הַקּוֹדֶשׁ, מְבַרְךָ אוֹתָהּ בְּשִׁבְעַת בְּרָכוֹת, הַה"ד וְיֹאמַר ה' אֶל אַבְרָם, זֶה הִיא הַנְּשִׁמָּה, שֶׁהִיא א"ב, לְלַמֵּד אֶת הַגּוֹף, וְר"ם עֲלָיו, שֶׁמִּמְּקוֹם רָם וְנִשְׂאָ בָּאָה. וְמָה אוֹמַר לָהּ, לָךְ לָךְ מֵאַרְצָךְ וּמִמּוֹלַדְתְּךָ, מִדִּירְתְּךָ, וּמִמְּקוֹמְךָ, וּמִהַנְּאֻתְךָ. וּמִבֵּית אֲבִיךָ, א"ר יַעֲקֹב זֶה הִיא אֶסְפֵּקְלָרְיָא הַמְּאִירָה. אֶל הָאֶרֶץ אֲשֶׁר אֲרָאָךְ, כְּלוֹמַר לְגוֹף פְּלוֹנִי, לְגוֹף קְדוֹשׁ. לְגוֹף יִשְׂרָאֵל.

ז) וְעַם כָּל דָּא, וְאַבְרָכָה מְבַרְכֶיךָ, אוֹתָם הַנּוֹהֲגִים עִמָּךְ מִדּוֹת טוֹבוֹת, מִדּוֹת יִשְׁרוֹת. אוֹתָם הַמְּבַרְכִים אוֹתִי בְּשִׁבְלֶךָ, וְאוֹמְרִים כָּל זְמַן שֶׁהַנְּשִׁמָּה בְּקַרְבִּי מוֹדָה אֲנִי לְפָנֶיךָ ה' אֱלֹהֵי. וּמְקַלְלֶךָ אָאֹר, אוֹתָם הַמְּקַלְלִים אוֹתְךָ, וּמְקַלְלִים * מַעֲשֵׂיהֶם וּדְרָכֵיהֶם.

ח) וַיִּלְךְ אַבְרָם כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר אֱלֹו ה'. בֵּינָן שְׁנַתְּבַרְכָּה בְּשִׁבְעַת בְּרָכוֹת הַלְלוּ, מֵהַ כְּתִיב, וַיִּלְךְ אַבְרָם, יִזוּ הִיא הַנְּשִׁמָּה, שֶׁהִיא אָב לְגוֹף. וְרָם מִמְּקוֹם הַרְמִים. כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר אֱלֹו ה', לְהַכְנִס בְּאוֹתוֹ הַגּוֹף שְׁנִצְטָוָה לְהַנְהִיגוֹ וּלְלַמְדוֹ.

מסורת זוהר
חלופי גרסאות
א) (תהלם קמט) אחרי לה צ"כ. ד) (בראשית יב) לך ט
ז נ"א לי"ג או הוא עת (קראקא). ז נ"א הנוהג (קראקא
ובכל הדפוסים בשם נ"א). ז נ"א ממקום (קראקא). ט נ"א
לא גרסין מדירתך וממקומך ומהנאתך (קראקא). י נ"א מוסיף כי זו (קראקא).

מאמר הסולם לך לך מארצך
ד) שְׁנֵאמַר הַנְּצַנִּים נִרְאוּ וְגו': (א"צ פירוש).
ה) א"ר יַעֲקֹב בַּר אֵיִדִי וְכו': (א"צ פירוש).
ו) וּבִשְׁעָה שֶׁשׁוֹלַח הַקַּב"ה וְכו':
ובשעה ששולח אותה הקב"ה ממקום הקודש, מברך אותה בשבע ברכות. ז"ש, ויאמר ה' אל אברם, זו היא הנשמה, הנקראת אב רם, כי היא אב ללמד את הגוף, ורם עליו, כי ממקום רם ונשא היא באה. ומה אומר לה ה'. לך לך

(דפרי"ך כ"ד טור א' *) טור ב') אמר

ט) אמר רבי יעקב, ראה מה פתיב ביה, פיון שבאה ליכנס בגוף, וילך אתו לוט, זהו יצר הרע, המזומן ליכנס עם הנשמה ביחד פיון שנולד אדם, ומנין שנקרא יצר הרע כן, שנאמר כי יצר לב האדם רע מנעריו, וזהו לוט שנתארר בעולם.

י) ואזלא הא פי הא דא"ר יצחק, הנחש שהשיא לתנה, הוא יצה"ר. וראינו שנתקלל, שנאמר "ארור אתה מכל הבהמה, ולפיכך נקרא לוט. שבשעה שהנשמה בא ליכנס בגוף, מיד וילך אתו לוט, שהוא מזומן ליכנס עמו, ולהשטין לאדם, ולהיות מקטרג להנשמה.

יא) א"ר יעקב בר ר' אידי, מנין מה שאמרנו שהוא משל על הנשמה. ממה דכתיב אח"כ, ויבא אברהם את שרי אשתו, זהו הגוף. ואת לוט בן אחיו, זהו יצה"ר, שהוא בן אחיו, משותף ונדבק עם הגוף. ואת כל רכושם אשר רכשו, אלו מעשיהם. ויצאו לקחת ארצה כנען, כולם מדובקים לקחת בהבלי העולם, הולכים אחרי בצעם וההוררים.

יב) ויעבר אברהם בארץ עד מקום שכם עד אלון מורה, בכל מקום שזה מתאנה, הנשמה עמו. והכנעני אז בארץ, זו התאנה, שהיא דבקה בגוף.

יג) פיון שפוקד הקב"ה מעשיהם, ומוציא הנשמה מן הגוף, הנשמה רוצה לעלות למעלה, ראה מה פתיב בה. וילך למסעיו מנגב ועד בית אל, וירצונה לחזור אל המקום אשר היה שם אהלה בתחלה. א"ר יעקב, אהלה פתיב בה"א, ואזי היא עומדת בין בית אל ובין העי, בין לעלות למעלה ובין לירד למטה.

יד) זכתה עולה אל מקום המזבח, אשר עשה שם בראשונה, מקום אשר מיכאל השר הגדול מקריב נשמתן של צדיקים. ויקרא שם אברהם בשם ה', הנשמה נותנת שבח והודאה בירושלים של מעלה, שזכתה לאותה המעלה. ויאם לא זכתה, מה פתיב. ויסע אברהם הלוך ונסוע הנגבה, דוחין אותה והולכת עד שסובבת כל העולם עד שתקבל עונשה.

טו) א"ר יהודה, הצדיקים מה הם עושים אם בא ליטהר, אפלו יצה"ר

חלופי גרסאות

כ נוסח אחר ליג בגוף (דפוסים הראשונים). ל ברפוס קראקא חסר מן ואת עד ואת. מ נ"א יהרהורם (דפוסים הראשונים). נ נ"א ורצה (קראקא). ס נ"א ליג מן מקום עד ויקרא (קראקא). ע נ"א ליג ואם (דפוסים הראשונים). פ נוסח אחר ולא (ווינצ'יא). צ נוסח אחר לא גרסינן והולכת (קראקא).

מסורת הזהר

ו) (בראשית ח) לך קא צ"ו ושב מו צ"ג. ז) (שם ג) נח קו צ"ב. ח) (שם יב) לך כ צ"ב. ט) (שם יג) ב"ב קמ צ"ב. י) (שם) לך לג צ"ג. יא) (שם יב) שם ל צ"א.

הסולם

			מאמר
ט) אמר רבי יעקב וכו': (אין צריך פירוש).	יג) כיון שפוקד הקב"ה וכו': (א"צ פירוש).		
י) ואזלא הא כי וכו': (אין צריך פירוש).	יד) זכתה עולה אל מקום וכו': (א"צ פירוש).		
יא) א"ר יעקב בר ר' אידי וכו': (א"צ פירוש).			
יב) ויעבר אברהם בארץ וגו': (א"צ פירוש).	טו) א"ר יהודה, הצדיקים וכו': (א"צ פירוש).		

ד מדרש לך לך הנעלם
 הַבָּא וְלִקְטָרְגוֹ, נִשְׁמָתוֹ מְסִייעַת אוֹתוֹ, שְׁנֵאמַר וַיֹּאמֶר אַבְרָם אֶל לוֹט, הֲנִשְׁמָה
 אוֹמֶרֶת לִיצֹר הָרַע, אֵל נָא תְהִי מְרִיבָה בֵּינִי וּבֵינְךָ.
 טז) מָה עוֹשֶׂה הַצַּדִּיק הַזֶּה. הוֹלֵךְ לְבַה"מ, קוֹרֵא וְשׁוֹנֶה, וּמְקַטְרֵג לִיצֵה"ר,
 וְאוֹמֵר לוֹ הֲלֹא כָל הָאָרֶץ לְפָנֶיךָ, הַפָּרֶד נָא מֵעָלַי. סְגִי אֵינן אֵיִת בְּעֶלְמָא, הֲדַאֲתָ
 יְכִיל לֹון, מִן קָדָם דְּאַבְרָאִישׁוֹ עוֹבְדֵיהוֹן. אִם הִשְׁמַאל וְאִימִינָה, אִם אֲתָה רוּצָה
 לְהִשְׁמַאִיל אוֹתִי, אָנִי אִימִין, אֲלֵךְ לְצַד יְמִין, שְׁלֹא אֲטָה אֲשׁוּרֵי יְמִין וְשְׁמַאל.
 וְאִם הַיְמִין וְאֲשְׁמַאִילָהּ, אַע"פ שְׁאָרְאָה שְׁהִיא טוֹבָה עֲצָתָךְ, אַעֲשֶׂה הַפֶּךָ רְצוֹנְךָ
 וְתִאֲוֶתְךָ.

יז) * וְאוֹמֵר רַבִּי בּוֹ, יֵצֵה"ר מֵהוּ עוֹשֶׂה בְּאוֹתָהּ שְׁעָה, שְׁהוּא רוּאָה שְׁלֹא
 נַעֲשֶׂתָה עֲצָתוֹ, מֵה כְּתִיב בֵּיהּ, וַיִּבְחַר לוֹ לוֹט אֶת כָּל כְּפַר הַיֶּרְדֵּן, לְאוֹתָם
 הַרְשָׁעִים שְׁלֹא יְקַטְרְגוּ עִמּוֹ, וּבִשְׁבִיל זֶה הִדְרָךְ וַיִּפְרְדוּ אִישׁ מֵעַל אָחִיו. וְאִז
 הִנֵּשְׁמָה מֵה כְּתִיב בָּהּ. וְאַבְרָם כְּבֹד מְאֹד, בְּכָל מַעֲשָׂים טוֹבִים וַיִּשְׁרִים
 בַּתּוֹרָה וּמִצְוֹת.

זְהַר חֲדָשׁ

יח) ** ב"ת"ח, קב"ה מְגַן לְצַדִּיקֵינָא, דְּלֹא יִשְׁלֹטוֹן בְּהוֹן בְּנֵי אַנְשָׁא, וְקב"ה
 אֲגִין עַל אַבְרָהָם, דְּלֹא יִשְׁלֹטוֹן בֵּיהּ וּבְאַנְתְּתִיהּ.
 יט) ת"ח, שְׁכִינְתָא לֹא אֲתַעֲדֵי מֵעַם שְׂרָה. בְּהֵוּא לִילְיָא, אֲתָא פְרַעַזָּה לְמִיקְרַב
 בְּהַדְּהָ. אֲתָא מְלֹאכָא, וְאֲלָקֵי לִיהּ. כָּל אֵימַת דִּיהוּה שְׂרָה אֲמַרָה אֲלָקֵי, הוּה מְלָקֵי.
 כ) וְאַבְרָהָם הוּא אֲתַקִּיף בְּמַאֲרִיָּה, דְּהָא שְׂרָה לֹא גִיהוֹן יְכִלֵי לְשִׁלְטָאָה
 עָלֶיהּ. הַה"ד וְצַדִּיקִים כְּכַפִּיר יְבִטְחוּ. וְהִכָּא נְסִיוֹנָא דִּיהִיא, דְּלֹא הִרְהַר אַבְרָהָם
 אַבְתְּרִיָּה דְּקוֹדֶשׁא בְּרִיָּהּ הוּא.

מסורת זוהר
 (ז) שם יג) שם לה צ"א. (ח) שם) כד צ"א. (ו) משלי
 ק נ"א בא (דפוסים הראשונים). ד נ"א לקטרג (קראקא).
 ט נ"א ליג הנשמה אומרת ליציה"ר. ת נ"א דחיכול (קראקא).
 א נ"א ליג ושרים בתורה ומצות (קראקא). ב בדפוסים
 ישנים כתבו דף פ"ב ע"א. ג נוסח אחר הווי יכלין (דפוסים הראשונים). ד נוסח אחר הווי (קראקא).

הסולם מאמר
 טז) מָה עוֹשֶׂה הַצַּדִּיק וְכוּ': (א"צ
 פירושו).
 יז) וְאוֹמֵר ר' בּוֹ יֵצֵה"ר וְכוּ': (א"צ
 פירושו).
 ז'הר חֲדָשׁ
 יח) ת"ח קב"ה מְגַן וְכוּ': בּוֹא וְרֵא
 הַקְּב"ה הוּא מְגַן לְצַדִּיקִים, שְׁלֹא יִשְׁלֹטוּ בֵּיהֶם
 בְּנֵי אָדָם. וְהַקְּב"ה הִגִּין עַל אַבְרָהָם, שְׁלֹא
 יִשְׁלֹטוּ בּוֹ וּבְאִשְׁתּוֹ.
 אחר הסולם
 יט) ת"ח שְׁכִינְתָא לֹא וְכוּ': בּוֹא וְרֵא,
 הַשְׁכִּינָה לֹא זוּה מֵעַם שְׂרָה. כְּלִילָה הַהוּא, כֹּא
 פְרַעַזָּה לְקִרְבֵּי אֵלֶיהָ, כֹּא הַמְלֹאךְ וְהַכְּהוֹן. כְּכֹל
 פַּעַם שְׁאִמְרָה שְׂרָה הִכָּה, הִיא מְכָה.
 כ) וְאַבְרָהָם הוּא אֲתַקִּיף וְכוּ': וְאַבְרָהָם
 הִיא מִתְחַזֵּק בְּאֲדוֹנּוֹ, שְׂרָה, לֹא יִהְיוּ יְכוֹלִים
 לְשַׁלֹּט עָלֶיהָ, ז"ש, וְצַדִּיקִים כְּכַפִּיר יְבִטְחוּ.
 וְכֹאן הִיא נְסִיוֹן לְאַבְרָהָם. שְׁאִבְרָהָם לֹא הִרְהוּ
 אַחַר הַקְּב"ה.

מדרש לך לך הנעלם ה
 (כא) אמר רבי, ת"ח דבג"כ, לא פקיד ליה קב"ה לנחמא למצרים, אלא
 הוא מגרמיה נחת, בגין דלא יהא פתחון פה לבני עלמא, דאמר ליה פה, ולבתר
 אצטער על אנתתיה ה. עד כאן.

מאמר וישמע אברם כי נשבה אחיו

(כב) * (וישמע אברם כי נשבה אחיו, ר' תנחום פתח, קמתי אני לפתח
 לדודי כו' ודודי חמק עבר נפשי יצאה בדברו. א"ר תנחום, בא וראה כמה
 יש לו לאדם ליטהר מעונותיו, בעוד דרכי התשובה פתוחין לפניו, בטרם יסתם
 הדרך. שנאמר ודרשו ה' בהמצאו וגו'. יש עתים שהוא קרוב, ויש עתים
 שהוא רחוק.

(כג) ומי א"ר תנחום הכי, והא כתיב וקרוב ה' לכל קראיו לכל אשר
 יקראוהו באמת. אמר, האי קרא מסייע ליה. משמע דכתיב לכל אשר יקראוהו
 באמת, ועם כל זה מאי כתיב, רצון יראיו יעשה.

(כד) משל למלך, דהוה יתיב, ואתא ב"נ וצוח קמיה, אצית מלכא כל מה
 דאמר, ולא אתיב ליה, הוא צוח ומלכא אצית ושתיק. אול ההוא וגברא.

(כה) אמרו ומשמשוהי קמי מלכא, מרנא, למה לא אתיבת להאי מספינא
 מדעם, אמר להו, שמעית כל מה דאמר, ואצית ליה, אכל הוא חייבא קמאי,
 וליתוהי כדאי למעבד רעותיה, דהא אמרו ליה ולחברוהי "זמנין סגיאיין מן
 שמי, דלא יהוון בישין, וייתון קמאי ואעביד עמהון טבא, ולא אשגחו בי, כעין
 לית אנא משגח בהון.

חלופי גרסאות

ה בדפויי כתבו כאן א"ר יצחק וכו'. ו ג"א ל"ג גברא
 (קראקא). I ג"א קמי מלכא משמשהי (דפוסים הראשונים).
 ג"א משמשהי (קראקא). II ג"א ל"ג זמנין סגיאיין (קראקא).
 ט ג"א להון (קראקא).

מסורת הוזהר

(ט) (בראשית יד) שם לו צ"א. (ע) (שיר ה) וישלח נט
 צ"ו. (פ) (ישעיה נח) וירא טא צ"ד. (צ) (תהלים קמה)
 משפטים קכד צ"ח כט ט"ב שייך עט ט"ד שני"א
 פה ט"ד שני"א.

הסולם

וישמע אברם כי נשבה אחיו

שהיה יושב, ובא אדם וצעק לפניו. הקשיב
 המלך לכל מה שאמר, ולא השיב לו. הוא
 צעק, והמלך הקשיב ושחק. הלך האדם.

(כה) אמרו משמשוהי קמי וכו': אמרו
 משרתיו לפני המלך. אדוננו, למה לא השבת
 לאותו העני כלום. אמר להם שמעתי כל מה
 שאמר, והקשבתי אליו, אבל הוא חייב לפני,
 ואינו כדאי שיעשה לו רצונו. כי אמרו לו
 ולחבריו הרבה פעמים משמי, שלא יהיו רעים,
 ויבואו אלי ואעשה עמהם טוב, ולא הביטו
 אלי, עתה איני מביט עליהם.

מאמר

(כא) אמר רבי ת"ח וכו': א"ר בוא
 וראה, כי משום זה לא צוה אותו הקב"ה שירד
 למצרים, כחו שצוה את יעקב, אלא הוא
 בעצמו ירד, הוא, כדי שלא יהיה פתחון פה
 לבני העולם, שאמר לו את זה, ואח"כ נצטער
 על אשתו.

מאמר וישמע אברם כי נשבה אחיו

(כב) וישמע אברם כי נשבה אחיו:
 (א"צ פירוש).

(כג) ומי א"ר תנחום הכי וכו': (א"צ
 פירוש).

(כד) משל למלך דהוה וכו': משל למלך
 (דפויי דף כ"ד טור ב' * טור ג')

(כו) פֶּךָ הוּא הַקַּב"ה, קָרוֹב ה' לְכָל קַרְאֵיו לְכָל אֲשֶׁר יִקְרָאָהוּ בְּאֵמֶת, וְשׁוֹמֵעַ לָהֶם. אָבָל לְמִי שֶׁהוּא עוֹשֶׂה רְצוֹנוֹ, לְהֵאֵי יִפְתִּיב, ^א רְצוֹן יִרְאֵיו יַעֲשֶׂה וְאֵת שׁוֹעֲתָם יִשְׁמַע וְיוֹשִׁיעֵם.

(כז) א"ר חֲלָבוֹ אָמַר רַב הוֹנָא, מִמִּי אֶתָּה לָמַד, מִמֹּשֶׁה רַבֵּינוּ ע"ה. דְּכָתִיב ^ב וּבִמְהַ יְיָדַע אֲפֹא כִּי מִצְאֵתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ אָנִי וְעַמְּךָ. אָמַר מֹשֶׁה, רַבש"ע לִית אֲנִי צְרִיכִין לְמַלְאָךְ, וְלֹא לְשֶׁרֶף, וְלֹא לְשֶׁר, כִּמְאִי שִׁינִינִי אֵי הָא לְנָא מִן הָאוּמֹת, לָהֶם שֶׁר, וְלָנוּ שֶׁר, אָבָל וְנִפְלִינוּ אָנִי וְעַמְּךָ וְגו', וּבִמְהַ יְיָדַע אֲפֹא כִּי מִצְאֵתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ הֲלֵא בְּלִכְתָּךְ עִמָּנוּ, אֶתָּה וְלֹא שֶׁר.

(כח) א"ר יְהוּדָה, מְאִי הָוָה דַּעֲתִיָּה דְּמֹשֶׁה דְּלָא קָבִיל לִיה לְמַלְאָכָא. אָלֵא, אָמַר מֹשֶׁה יְדַענָא בְּהוֹן בְּיִשְׂרָאֵל, דְּאִינוֹן חֲיִיבִיָּא וְקָשִׁי קָדְל, אֲלִמְלִי יְתַמְסְרוֹן לְמַלְאָכָא, וְכָל שְׂפָן יְלִמִּי שֶׁהוּא מַדַּת הַדִּין, לֹא יִשְׁתַּיִיר מִשְׁנֵאִיְהוֹן דְּיִשְׂרָאֵל שְׂרִיד וּפְלִיט.

(כט) דָּא"ר יְהוּדָה, בְּכָל מְקוֹם ה' מַדַּת רַחֲמִים. אָמַר מֹשֶׁה, רַבש"ע, אֶתָּה אָמַרְתָּ שְׁמִצְאֵתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ. ^א וְעַתָּה אִם נָא מִצְאֵתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ יְלָךְ נָא אֲדַנְי בְּקַרְבְּנוּ דְּהוּא מַדַּת רַחֲמִים.

(ל) א"ל לְמָה. א"ל כִּי עִם קָשָׁה עַרְף הוּא וְסַלְחָתָּ. יִשְׂרָאֵל סִרְבָּנִין טַרְחָנִין הֵם, כִּינֹן שְׁחוּטָאִים יֵשׁ בְּיַד הַמַּלְאָךְ לַעֲשׂוֹת דִּין, וְלֹא לַעֲשׂוֹת סְלִיחָה וּמְחִילָה.

מסורת הוזהר

חלופי גרסאות

(ק) (שם) וישב עה צ"א. (ר) (שמות לג) משפטים כפד אות חקנו. (ש) (שם לד) שם קפה צ"ו. ^א י נ"א ל"ג כתיב (קראקא). כ נ"א ל"ג מן מאי עד אבל (קראקא). ל נ"א ל"ג למי (דפוסים הראשונים). ונ"א עמנו (קראקא).

מאמר

הסולם

וישמע אברם כי נשבה אחיו חייבים ועם קשה עורף, אם הם יהיו נמסרים למלאך, וכל שכן למי שהוא מדת הדין, לא ישאר משונאי ישראל שריד ופליט.

(כט) דָּא"ר יְהוּדָה בְּכָל וכו': דא"ר, בְּכָל מְקוֹם, הוּיָהּ הוּא מַדַּת הַרַחֲמִים. אָמַר מֹשֶׁה, רַבּוֹנוּ שֶׁל עוֹלָם, אֵתָּה אָמַרְתָּ שְׁמִצְאֵתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ, וְעַתָּה אִם נָא מִצְאֵתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ יְלָךְ נָא אֲדַנְי בְּקַרְבְּנוּ, שֶׁהוּא מַדַּת הַרַחֲמִים. כִּי אֲדַנְיִ שְׂבַכְאָן, ה"ס מְלֻכּוֹת, כְּשֶׁהוּא אֶחָד עִם הוֹי"ה, וְאֵז הוּא מַדַּת הַרַחֲמִים.

(ל) א"ל לְמָה. א"ל כִּי עִם קָשָׁה עַרְף הוּא וְסַלְחָתָּ. יִשְׂרָאֵל סִרְבָּנִין טַרְחָנִין הֵם, כִּינֹן שְׁחוּטָאִים יֵשׁ בְּיַד הַמַּלְאָךְ לַעֲשׂוֹת דִּין, וְלֹא לַעֲשׂוֹת סְלִיחָה וּמְחִילָה, אָבָל אֵתָּה רַחוּם וְחַנוּן, הַיְכֹלֶת וְהַכַּח בְּךָ, וְרַחֲמִין רַבִּים, וְסַלְחָתָ לַעֲוִינֵנוּ

(כו) כֶּךָ הוּא הַקַּב"ה וכו': כֶּךָ הוּא הַקַּב"ה, קָרוֹב ה' לְכָל קַרְאֵיו לְכָל אֲשֶׁר יִקְרָאָהוּ בְּאֵמֶת, וְשׁוֹמֵעַ לָהֶם. אָבָל מִי שֶׁעוֹשֶׂה רְצוֹנוֹ עֲלֵיו כְּתוּב, רְצוֹן יִרְאֵיו יַעֲשֶׂה וְאֵת שׁוֹעֲתָם יִשְׁמַע וְיוֹשִׁיעֵם.

(כז) אָמַר ר' חֲלָבוֹ וכו': אר"ח אָמַר רַב הוֹנָא, מִמִּי אֶתָּה לָמַד. מִמֹּשֶׁה רַבֵּינוּ עֲלֵיו הַשְּׁלוֹם. שְׂכַתוּב, וּבִמְהַ יְיָדַע אֲפֹא כִּי מִצְאֵתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ אָנִי וְעַמְּךָ. אָמַר מֹשֶׁה, רַבּוֹנוּ שֶׁל עוֹלָם, אִין אֲנִי צְרִיכִים לְמַלְאָךְ, וְלֹא לְשֶׁרֶף, וְלֹא לְשֶׁר, אִיזָה שִׁינִי הִיָּה לָנוּ מִן הָאוּמֹת, לָהֶם שֶׁר, וְלָנוּ שֶׁר, אָבָל וְנִפְלִינוּ אָנִי וְעַמְּךָ וְגו'. וּבִמְהַ יְיָדַע אֲפֹא כִּי מִצְאֵתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ, הֲלֵא בְּלִכְתָּךְ עִמָּנוּ, אֵתָּה וְלֹא שֶׁר.

(כח) א"ר יְהוּדָה מְאִי וכו': אר"י, מֵה הִיתָה דַּעֲתוֹ שֶׁל מֹשֶׁה, שֶׁלֹּא קָבַל אֶת הַמַּלְאָךְ. אֵלֵא אָמַר מֹשֶׁה. אָנִי יְיָדַע בְּהֵם, בְּיִשְׂרָאֵל, שֶׁהֵם (דפ"י דף כ"ד טור ג')

אָבַל אַתָּה רַחוּם וְחַנוּן, הַיְכוּלֶת וְהַכֹּחַ בְּךָ, וְרַחֲמֶיךָ רַבִּים, וְסִלַּחְתָּ לְעוֹנֵנוּ וְלַחַטָּאתֵנוּ וְנִחַלְתָּנוּ. מִה שְּׂאִין רִשׁוּת לְשׁוּם מִלְּאָךְ לְעִשׂוֹת בְּךָ.

מֵאַחַר פְּתַחֵי לִי פֶתַח וְשֵׁל תְּשׁוּבָה

(א) א"ר שמעון, רחמנותו של הקב"ה אצל כנסת ישראל, הה"ד^ט פתחי לי, פתח של תשובה, למען נתזפי לכל טוב שבעולם. שראשי נמלא טל, זהו ראש העולם. קנוצותי רסיסי לילה, זהו קצה העולם. כלומר, ראש העולם וקצהו, מלאתי כל טוב בשבילך, ולא פתחת לי באותו זמן. ולאחר פן כשהציק לה מה פתיב, קמתי אני לפתח לדודי ודודי חמק עבר נפשי יצאה בדברו.

(ב) דבר אחר, קמתי אני לפתח לדודי, זו היא הנשמה אצל הגוף, בעוד (* שנהנשמה בגוף, אינם רוצים להעיר דרכי התשובה. א"ר פנחס, בשעה שנהנשמה רוצה לצאת מן הגוף, מתחרטת למה לא שבה בתשובה עד שיצאה מן הגוף, ונשאר הגוף ככלי אין חפץ בו.

(ג) וא"ר פנחס, כל שבעת הימים נפשו מתאבלת עליו ואמרת, קמתי אני לפתח לדודי. תדע לך, בעוד שנהנשמה בגוף, והגוף עומד בכח, היא, תשובה מעלייתא, ולא בשעתא דלא יכיל.

(ד) כדא"ר פנחס, משל למה"ד, לאדם העומד על שולחנו, והיה רעב ותאב לאכול, ובעוד שהיה אוכל, עמד עני על הפתח, שאל ממנו להאכילו, ולא התזיר לו פנים, הלך אותו העני בפחי נפש.

(ה) לאחר שעה, הגישו עוד לפניו לאכול, היה בטנו מלא מפל, פיון שראה שאינו יכול לאכול עוד, אמר תנו לו לזה העני. היה חכם אחד עומד עליו,

חלופי גרסאות

ט נ"א מסיף וגוי פתחי לי פתח (מונקאטש). נ נ"א תזכה (קראקא). ט נ"א לא פתחה זמן לאחר כן (קראקא) נ"א לא פתחה כ"י באותו (וויניציא).

מסורת הוהר

(ט) (שיר ה) וירא קב צ"ה. (א) (שם) וראא כה צ"ב.

הסולם

פתחי לי פתח של תשובה
 זמן, ולאחר כך, כשהציק לה, מה כתוב, קמתי
 אני לפתח לדודי ודודי חמק עבר וגוי.
 (ב) דבר אחר קמתי וכו': (א"צ
 פירוש).
 (ג) וא"ר פנחס כל וכו': (א"צ
 פירוש).
 (ד) כדא"ר פנחס משל וכו': (א"צ
 פירוש).
 (ה) לאחר שעה הגישו וכו': (א"צ
 פירוש).

מאמר
 לעונינו ולחטאתינו ונחלתנו, מה שאין רשות
 לשום מלאך לעשות כן.
 מאמר פתחי לי פתח של תשובה
 (א) א"ר שמעון רחמנותו וכו': אר"ש,
 ראה רחמיו של הקב"ה לכנסת ישראל. ז"ש
 פתחי לי, פתח של תשובה, למען תזכי לכל
 טוב שבעולם. שראשי נמלא טל, זהו ראש
 העולם. קנוצותי רסיסי לילה, זהו קצה
 העולם, כלומר מן ראש העולם ועד קצהו
 מלאתי כל טוב בשבילך, ולא פתחת לי באותו
 (דפו"י דף כ"ד טור ג' * טור ד')

ח מדרש חן הנהגה
א"ל, שוטה, אלו יכילת לאכול לא נתת לו, עתה שאין בך כח לאכול יותר אתה
נותנו לעני.

לו) בך הוא האדם בעוה"ז, הולך בהכליו רעב לאכול ולהרויח ממון, בא העני
שהוא היצר הטוב, ושאל ממנו בבקשה שיחזור בתשובה ולעסוק בתורה, ואינו
"רוצה, מפני שהוא רעב יותר להרויח ממון.

לז) לאחר זמן תופסין אותו בקולר, כשרואה שאינו יכול להרויח יותר,
אומר אחרון בתשובה. שמה נתנו לו שעה לך, או שמה לא נתנו לו. א"ל הקב"ה,
שוטה עכשיו שאיך יכול עוד להרויח יותר? אף אמר אחרון בתשובה,
ידאלו היית יכול להרויח עוד לא היית חוזר בתשובה, בעודו בך יצאת נשמתו.

לח) וא"ר זריקא, רב דמן חכרייא אלישע בן אבויה הוה, ולא יתבו ליה
רשותא למקדר בתשובה. דנפקא ההוא קלא, ואמר בשעתא דההה מת, כל אורחין
ושבילין מלעילא ומלרע יסתתמון מההוא גברא, דלא ייתי לעלקא דאתי. אריב"ל,
למה לן כולי האי, וזכור את בוראך כו' עד אשר לא יבואו ימי הרעה.

מאמר ב' וישמע אברם כי נשבה אחיו

לט) וישמע אברם כי נשבה אחיו. רבי אבא פתח, כנגד יצר הרע
כדאיתא לעיל. הוה תנינן, ביון שנפרד יצר הרע מן הגוף של צדיק לאיזה
מקום הולך, למקום הרשעים, שלא יקטרגו עמו.

מ) מאי משמע. דכתיב ולוט ישב בצרי הפקר ויאהל עד סדם ואנשי
סדם רעים וחטאים וגו', למקום רשעים וחטאים, תשם שם אהלך לשבת.
יצה"ר אשם מהו עושה, חוטא בעמם, ומחטיא, עד שנשבה בעונותיו ונלכד.

חלופי גרסאות

מסורת הוהר
ב) (קהלה יב) מקץ טו צ"א. ג) (בראשית יד) לעיל את
זכ צ"ס. ד) (בראשית יג) לך לה צ"ג.
ע מחזיר לו פנים (וינציא). פ נ"א ל"ג את (קראקא).
צ בדפוס קראקא חזר פעם ב' שמה יתנו לו והוא כפל
לשון וט"ס ק נ"א ל"ג להרויח עוד (דפוסים הראשונים).
ד נ"א מוסיף דכתיב חזר (מונקאטש). ט נ"א ל"ג הא (קראקא). ת נ"א ל"ג שם (קראקא). א נ"א ל"ג שם (קראקא).
ב נ"א ל"ג עמם (קראקא).

הסולם

מאמר

לו) כך הוא האדם וכו': (א"צ)
פירושו).

לז) לאחר זמן תופסין וכו': לאחר זמן
תופסים אותו בסוגר. דהיינו שנחלש כחו.
וכו' (א"צ פירושו). קולר הוא תרגום סוגר
(יחזקאל י"ט ט').

לח) וא"ר זריקא, רב וכו': ואר"ז,
גדול מן החברים, היה אלישע בן אבויה, ולא
נתנו לו רשות לחזור בתשובה. שיצא אותו
קול, ואמר, שובו בניס שובביס חוץ מאחר
(דפויי די כ"ד טור ד')

לט) וישמע אברם כי נשבה אחיו
(א"צ פירושו).
מ) מאי משמע דכתיב וכו': (א"צ
פירושו).

ונשמח

מדרש לך לך הנעלם ט

מא) גונשמת הצדיק דמה^ו (הוא) עושה. וישמע אברם זו היא הנשמה, פ'י נשבה אחיו, זה יצה"ר. ויך את חניכיו לדידי ביתו, אלו הם הצדיקים המחונכים במצוות, ובדרך הטוב, כדקאמר רבי אבהו, כיון שרואה הצדיק ויהרשע געזב ונלכד בעונותיו, הולך ולאחוז בו, אולי יחזירהו ב'תשובה, ומקרבו ומלמדו. הה"ד, ויך עד דן, עד עיקר דינו ויך להצילו מדינה של גיהנום.

מב) וכן הוא דרך הצדיקים, לרדוף אחרי הרשעים פ'די להחזירם למוטב. מה פתיב ב'הו. ויחלק עליהם לילה וגו'. וזהו נשמת הצדיקים, שמיסרים ומבקשים להם, פ'די שלא ילכו בדרך רשעתם. הוא ועבדיו ויפם, הנשמה והצדיקים רודפים אחריהם, ומוכיחין להם, ומיסרים להם.

מג) ויך עד חובה, מודיעים להם רעתם, ורודפים אחריהם, עד שמגלים להם רעתם ורשעתם, למען יבשו ממצשיהם. וזהו ויך עד חובה. הנשמה עושה כן, ומודיעה להם דרכם הרעה, וזהו עד חובה. * והאיי כ' הם הולכים, לשמאל ולא לימין.

מד) מה פתיב אחרי כן. וישב את כל הרקש וגם את לוט. א"ר אבהו, בעל פרחם הם חוזרים בתשובה. דכתיב וגם את לוט אחיו ורכישו השיב. ואפילו יצה"ר, בע"כ ישב בתשובה. וא"ר אבהו, בא וראה כמה שקרו של אדם העושה לאחרים לחזור בתשובה. מנ"ל, כמה דכתיב אחרי, וימלכי צדק מלך שלם.

מה) תאני רבי חייא רבה, בשעה שנשמת הצדיק, המחזיר בתשובה לאחרים, יוצאה מן הגוף, מיכאל השר הגדול המקריב נפשות הצדיקים לפני בוראו, הוא יוצא ומקדים שלום לנשמתו של אותו צדיק, שנאמר ומלכי צדק, זהו מיכאל ראש שומרי שצרי צדק. מלך שלם, זו ירושלים של מעלה. הוציא להם ויין, שפקדים יוצא לקראתו, ואומר לו שלום בואך.

מו) א"ר חייא, מפאן למדנו, כל המקדים יוצא לקראת הבא מן הדרך.

היא^ו

מסורת הזהר חלופי גרסאות

ה) (שם יד) שם ככה צ"א. ו) (שם) לך לו צ"ג. ז) (שם) ג נ"א וכשמת (דפוסים הראשונים). ד מוסיף נשמתו מה (קראקא). ה נ"א ליג כי (קראקא). ו נ"א רשע (קראקא). שם פב צ"ב.

ז) נ"א לאתרי (מונקאטש). ח נ"א למוטב (ווינציא). ט בדפוס קראקא חסר מן כדי עד כדי. י בדפוס קראקא חסר מן חובה עד חובה והאיי. כ נ"א ליג הם (דפוסים הראשונים). ל נ"א מחזירו (קראקא). מ נ"א לאחר (דפוסים הראשונים).

מא) ונשמת הצדיק מה וכו': (א"צ) מאמר ב' פירוש.)

מב) וכן הוא דרך הצדיקים וכו': (א"צ) מה) תאני רבי חייא וכו': (א"צ) פירוש.)

מג) וירדפם עד חובה וכו': (א"צ) מו) א"ר חייא מכאן וכו': (א"צ) פירוש.)

ונותן לו שלום, מעלה עליו הכתוב כאלו אכילה ושתיה הוא נותן לו. מנ"ל, מהאי קרא, דכתיב ^ט על דבר אשר לא קדמו אתכם בלחם ובמים. וכי צריכין ישראל ללחם ולמים, והלא המן יורד להם, שהיה טב ושפיר מפל אכילה שבועולם. (מז) אלא מפני שלא באו להקדים להם שלום, העלה עליהם הכתוב כאלו חסרו מחייתם. וכל המקדים שלום לחבירו, יוצא לו לדרוך, מעלה עליו הכתוב, כאלו נותן לו לאכול ולשתות. וכן א"ר חייא רבה, מיכאל ונגבריאל ומלאכי השרת השומרים שערי צדק, יוצאין לקראתו ומקדימין לו שלום.

(מח) והוא כהן לאל עליון, דתאני רב יוסף, בשם שכ"ג למטה, בך מיכאל השר הגדול הוא כהן למעלה, והוא מקדים ומברך לנשמה קודם, ואח"כ מברך להקב"ה. ואלמלא מקרא כתוב א"א לאומרו, שנאמר ^ט ויברכהו ויאמר ברוך אברהם לאל עליון קונה שמים וארץ. אשריך שזכית לכה, ואח"כ וברוך אל עליון אשר מגן צריך בדרך, אלו הרשעים שזיפיתם בתשובה, ועשית את נשמתם.

(מט) ויתן לו מעשר מכל, א"ר יצחק, האי קרא לא ידענו, מי נתן מעשר למי. אלא הקב"ה נותן לו מעשר. נוטל אות א' מתחת פסא הכבוד, ונותן אותה עטרה על הנשמה, שהוא אברהם. ואיזו היא אות אחת. אות ה'. כאשר נברא העולם בה, להיות צרורה בצרור החיים, ונשלמת בהשלמתו. הה"ד, ^ו ולא יקרא עוד את שמך אברהם והיה שמך אברהם, וזהו המעשר שנתן לו הקדוש ברוך הוא. (נ) א"ר יהודה, ^ז מהו מפל, הוא שכינתו של מקום, דהא תנינן, א"ר ברכיה,

מאי דכתיב ^ח וה' ברך את אברהם בכל, שהשרה שכינתו עמו.

(נא) אמר רב חסדא, אין הקב"ה עושה משפט ברשעים בעולם הבא, עד

מסורת הזהר

(ח) (דברים כג) בלק נג צ"ק. (ט) (בראשית יד) לך פה צ"א. (י) (שם) שם צ צ"ב תקיח קטו ט"א שט"ו. (כ) (שם) (ז) שם ק צ"ג. (ל) (בראשית כד) חיי שרה לו צ"ב ז"ח נא ט"ד ש"י נב ט"א ש"ח תקיח קטו ט"ג שמ"ו.

חלופי גרסאות

נ נ"א ל"ג וגבריאל (קראקא). ט נ"א ל"ג מהו מכל (קראקא). ע נ"א ל"ג מד"כ (קראקא).

מאמר ב'

(מז) אלא מפני שלא וכו': (א"צ פירוש).

(מח) והוא כהן לאל עליון וכו': (א"צ פירוש).

(מט) ויתן לו מעשר מכל: א"ר יצחק, מקרא זה, אין אנו יודעים, מי נתן מעשר למי. ומשיב, אלא הקב"ה נתן לו מעשר. שלוקח אות אחת מתחת כסא הכבוד, ונותן אותה עטרה על הנשמה, שהיא אברהם. ואיזו היא אות אחת. היא אות ה', שהיא המלכות. כמו שנברא העולם בה, שתהיה הנשמה צרורה בצרור החיים, ונשלמת בהשלמתה של הה'.

(רפ"י דה כ"ה טור א')

הסולם

וישמע אברהם כי נשבה אחיו

ז"ש, ולא יקרא עוד את שמך אברהם והיה שמך אברהם. וזהו המעשר שנתן לו הקב"ה. כי אות ה' הי"ט המלכות שהיא אחת מעשר ספירות. וע"כ נקראת מעשר.

(ג) א"ר יהודה מהו וכו': אר"י, מהו מכל. שאמר ויתן לו מעשר מכל. ומשיב, היא שכינתו של מקום. כי השכינה נקראת כל. שלמדנו א"ר ברכיה, מ"ש, וה' ברך את אברהם בכל. היינו שהשרה שכינתו, הנקראת כל, עמו.

(נא) אמר רב חסדא וכו': (א"צ פירוש).

והוא

מדרש לך לך הנעלם יא
שְׁנַמְלֶךָ בְּנִשְׁמָתְךָ שֶׁל צְדִיקִים, שְׁנַמְרָם מִנְשַׁמַּת אֱלוֹהֵי יַאֲבֹדוּ. וְכִשְׁהֵן אוֹבְדִין,
אֵין אוֹבְדִין אֶלָּא מֵאוֹתוֹ הַדִּין, שֶׁהַנְּשָׁמָה דְנָה לְרָשָׁעִים.

נג) וְתֵאנָא, עֲרִיסֵיא"ל שָׁרוּ שֶׁל גִּיהֵנִם, עוֹמֵד לִפְנֵי נִשְׁמַת הַצְּדִיקִים שֶׁלֹּא
יִתְפַּלְלוּ עַל הַרְשָׁעִים לִפְנֵי הַקַּב"ה, וְשִׁיתְּנֵם בְּרִשְׁוֹתוֹ לְהוֹרִידֵם לְבְּאֵר שַׁחַת, הַה"ד,
וַיֹּאמֶר מֶלֶךְ סָדָם אֶל אַבְרָם תָּן לִי הַנֶּפֶשׁ. מֶלֶךְ סָדָם זֶהוּ שָׁרוּ שֶׁל גִּיהֵנִם,
הַעוֹמֵד עַל הַרְשָׁעִים, וְהוּא מֶלֶךְ סָדָם.

נג) וְמָה אוֹמֵר לְנִשְׁמָה שֶׁהוּא אַבְרָם, תָּן לִי הַנֶּפֶשׁ, שֶׁהִיא הַחוּטָא, כַּד"א
הַנֶּפֶשׁ הַחוּטָא הִיא תְּמוּתָה. כְּלוֹמַר תָּן לִי אוֹתָהּ הַנֶּפֶשׁ * שֶׁהִיא מִתְּאֵוָה בְּחֻטָּאוֹת,
כְּדִי שִׁתְּהֵא נְדוּגִית כְּפִי רִשְׁעֵתָה, וְלֹא תִקְחֶנָּה בְּתַחֲנוּנֶיךָ. וְהִרְכֹּשׁ קַח לָךְ, אוֹתָם
אֲשֶׁר שָׁבוּ בְּתִשׁוּבָה בְּנִפְשׁוֹתֵם מִדְּרָכֵם הַרְעָה, קַח לָךְ, וְהִצִּילֵם מִדִּינָה שֶׁל גִּיהֵנִם.

נד) א"ר יְהוּדָה, בְּאוֹתָהּ שֶׁעָזָה הַנְּשָׁמָה מָה הִיא אוֹמֵרָתָה, וַיֹּאמֶר אַבְרָם אֶל
מֶלֶךְ סָדָם הִרְמַתִּי יָדִי אֶל ה' אֵל עֲלִיוֹן, בְּשִׁבּוּעָה, שֶׁלֹּא אֶתְפַּלֵּל וְלֹא אֶקַּח לְאוֹתָם
הַרְשָׁעִים, שֶׁהֵייתִי מְכַרִּיו לִפְנֵיהֶם בְּאוֹתוֹ עוֹלָם, וְהוֹכַחְתִּים לְחִזּוֹר בְּתִשׁוּבָה, וּפְרַשְׁתִּי
לָהֶם כֹּל מִשְׁפָּטֵי גִיהֵנִם, וְלֹא שָׁמְעוּ לִי. אִם אֶקַּח מִכֹּל אֲשֶׁר לָךְ, שֶׁלָּךְ הֵם,
וּבְרִשְׁוֹתָךְ הֵם.

נה) דְּאֵרִיב"ל, זְמַנָּא תְּדָא חֲזִי הָרִית וְעָרְעִית סְמוּךְ לְתַרְעָא דְגִיהֵנִם, וְשָׁמְעִית
קָל חֲזִיבָא, דְּהוּוּ טְרִידִין בְּגִיהֵנִם בְּדִינָא רַבָּא, דְּדִינִין לְחֲזִיבָא בְּעֵלְמָא דְאַחֵי,
וְהוּוּ אָמְרִין, פּוֹתְקָנָא סִיפְנָא, שְׁמַעְנָא, וְלֹא אָרִיכָנָא אוֹדְנָנָא, וּוִי לָן, מִיִּלְתָּא
דְּצְדִיקָא לֹא עֲבָדָנָא.

נו) בְּכִינָא, שְׁמַעִית הֵהוּא קָלָא דְאַמְרֵי, בְּרִי לְיוֹאֵי בְּרִי לְיוֹאֵי, סַק סִיקְתָּךְ
וּסְתוּם פּוֹמָךְ, לֵית לָךְ רִשְׁוֹתָא יִלְצֵלָאָה שְׁעִלוּהִי, וְאַתָּה וְחַבְרֵיִיא כְּתִיב ת"כּו
וְעִסּוֹתֵם רִשָּׁעִים כִּי יִהְיוּ אִפְרָ תַחַת כַּפּוֹת רַגְלֵיכֶם.

מסורת זוהר חלופי גרסאות
(מ) (איוב ד) לך קלה צ"ה. (ו) (בראשית יד). (ז) (יחזקאל
אוריכנא (ווינציא). ק ג"א כדנא (קראקא). ר ג"א ל"ג
לצלאה עלוהי (קראקא). ש ג"א עליהו (ווינציא). ת ג"א
בהו (דפוסים הראשונים). א רגלי הצדיקים (קראקא).

הסולם

מאמר ב'
נג) וְתֵאנָא עֲרִיסֵיא"ל שָׁרוּ וְכו': (א"צ
פירוש).
נג) וְמָה אוֹמֵר לְנִשְׁמָה וְכו': (א"צ
פירוש).
נד) א"ר יְהוּדָה בְּאוֹתָהּ וְכו': (א"צ
פירוש).
נה) דְּאֵרִיב"ל זְמַנָּא חֲדָא וְכו': כִּי
אמַר ר' יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי. פַּעַם אַחַת הֵייתִי
רוֹאֵה, וּנְפִגְשִׁי סְמוּךְ לְשַׁעֲרֵי הַגִּיהֵנִם, וְשָׁמְעִיתִי
קוֹל הַרְשָׁעִים שֶׁהִיוּ מְתִיסְרִים בְּגִיהֵנִם בְּדִין
(דפוס דף כ"ה טור א' * טור ב')

וישמע אברם כי נשבה אחיו
הגדול שדנים הרשעים בעולם הבא. והיו
אומרים ראויים אנו לפסק הזה, כי שמענו
דברי חוסר. ולא הטינו אזנינו, אוי לנו, שלא
עשינו כדבר הצדיקים. פותקנא סייפנא,
פירושו לפי הענין, שאנו ראויים לפסק הזה.
נו) בכינא שמעית ההוא וכו': בכתי.
שמעתי קול שאמר, בן לוי, בן לוי, עלה
עליך, וסתום פיך, אין לך רשות להתפלל
עליהם, ואתה והחברים, כתוב בכם, ועסותם
רשעים כי יהיו אפר תחת כפות רגלכם.
סיקתך

(נו) ואריב"ל, שבָּעָה מְדוּרוֹת יֵשׁ בְּגֵיהֶנּוּם, בְּאֲשֶׁר נִדְוְנִין הַרְשָׁעִים לְעֵתִיד לְבֵא. וְשָׁבְעָה פְתָחִים יֵשׁ בְּגֵיהֶנּוּם, כְּנֶגֶד שְׁבָעָה פְתָחִים שְׂיֵשׁ לְנִשְׁמוֹת הַצְּדִיקִים לְהַכְנִס בָּהֶם. כְּנֶגֶדְךָ, יֵשׁ לְנַפְשׁ הַרְשָׁע שְׁבָעָה פְתָחִים לְהַכְנִס בָּהֶם, וְאֵלוֹ הֵן: אוֹפֵל, צְלָמוֹת, שְׁעָרֵי מוֹת, בְּאֵר שַׁחַת, טֵיט הַיָּוֵן, שָׂאוֹל וְאַבְדּוֹן. וְשֵׁם נִידוּנִים שְׁנַיִם עֶשֶׂר חֲדָשׁ.

(נח) דָּא"ר שְׁמַעוֹן, מִשְׁפֵּט רְשָׁעִים בְּגֵיהֶנּוּם, שְׁנַיִם עֶשֶׂר חֲדָשׁ, וְשֵׁם יִצְפָּפּוּ בְתִשְׁבּוּבָה. וְנִשְׁמַתָּם שֶׁל צְדִיקִים בַּפּוֹגְעִין לְפָנֵי הַקַּב"ה וּמַעְלִין אוֹתָן מִשָּׂאוֹל, שֶׁהוּא הַמְדוּר הַשְּׂשִׁי, שְׁנַאֲמַר ⁹ מוֹרִיד שָׂאוֹל וַיַּעַל.

(נט) וּמִי שְׁנֹכְנֵס בַּמְדוּר הַתַּחְתּוֹן שֶׁהוּא אַבְדּוֹן, שׁוֹב אֵינּוּ עוֹלָה. דְּתַאנָּא, א"ר יְהוּדָה, אַע"פ שְׁנֹכְנֵס בְּשָׂאוֹל, עוֹלָה בְתִשְׁבּוּבָה, שְׁנַאֲמַר ¹⁰ מִבְּטָן שָׂאוֹל שׁוֹעֲתִי שְׁמַעֲתָ קוֹלִי.

(ס) ד"א ¹¹ הִרְמַתִּי יָדַי אֶל ה' אֶל עֲלִיוֹן וּגּוֹ' אִם מַחוּט וּגּוֹ' א"ר אֶלְעָזָר יִהְיֶה לְךָ, שֶׁהֵם רְשָׁעִים גְּמוּרִים, שֶׁלֹּא שָׁבוּ בְתִשְׁבּוּבָה מֵעוֹלָם, בְּשִׁבּוּעָה שֶׁלֹּא אֶקְחֵם לְעוֹלָם.

(סא) בַּלְעָדֵי רַק אֲשֶׁר אָכְלוּ הַנְּעָרִים. א"ר תַּנְחוּם, בֵּא וּרְאֵה כַּמָּה חֻבִּיבָה הַתּוֹרָה לְפָנֵי הַקַּב"ה, שֶׁבְשִׁבִּילָהּ זוֹכָה הָאָדָם לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא, וְכֹל הַמְלַמֵּד תּוֹרָה לְאַחֵרִים, יוֹתֵר מִכּוֹלָם. בֵּא וּרְאֵה מַה כְּתִיב בְּכָאן, אִם אֶקַּח מִכָּל אֲשֶׁר לְךָ, אוֹתָם הַרְשָׁעִים הִרְאוּם לְךָ. בַּלְעָדֵי רַק אֲשֶׁר אָכְלוּ הַנְּעָרִים, חוּץ מֵאוֹתָם הַמּוֹרִים תּוֹרָה לְאַחֵרִים וּלְתִינוּקוֹת, שֶׁשְׁכָרָם כְּפוּל.

(סב) דָּא"ר יִצְחָק, הַמְלַמֵּד תּוֹרָה לְתִינוּקוֹת, דִּירְתוּ עִם הַשְּׂכִינָה. וְהֵינּוּ דָא"ר שְׁמַעוֹן, כִּד הָיָה אֲתִי לְמַחְמֵי עוֹלִימִיָּא בְּבֵי רַב, הָיָה אָמַר, אֲזַלְנָא לְמַחְמֵי אִפִּי שְׂכִינְתָא.

(סג) וְאוֹמַר ¹² רַק אֲשֶׁר אָכְלוּ הַנְּעָרִים, חוּץ מֵאוֹתָם אֲשֶׁר לְמַדּוּ לְנְעָרִים

מסורת הזהר

(9) (ש"א ב) תרומה קמה צ"ר. (צ) יונה ב) וחי קסד צ"ד. (ק) (בראשית יד) יתרו ב צ"ו. (ר) (שם).

חלופי גרסאות

ב נ"א פוגעין אותם (קראקא). ג נ"א מוסיף אותם הראויים (קראקא). ד נ"א ואמר (קראקא).

הסולם

מאמר ב'

(א) בַּלְעָדֵי רַק אֲשֶׁר וּגּוֹ': (א"צ פירוש).
 (ב) דָּא"ר יִצְחָק הַמְלַמֵּד וּכּוֹ': שֶׁא"ר יִצְחָק, הַמְלַמֵּד תּוֹרָה לִילָדִים, דִּירְתוּ עִם הַשְּׂכִינָה, וְהֵינּוּ שֶׁאֵמַר ר' שְׁמַעוֹן, כִּשְׁבֵּא לְרֵאוֹת הַנְּעָרִים בְּבֵית רַבִּן, הִיָּה אוֹמַר, אֲנִי הוֹלֵךְ לְרֵאוֹת פְּנֵי הַשְּׂכִינָה.
 (ג) וְאוֹמַר רַק אֲשֶׁר אָכְלוּ וּכּוֹ': (א"צ פירוש).

מִיקַתְךָ פִּירוּשׁוֹ עֲלִיתְךָ. כִּי עַל, עֲלָה נַעֲלָה, מִתְרַגֵּם, מִיִּסְק נִיִּסְק (בְּמִדְבַר י"ג ל"א).
 (נו) וְאוֹרִיב"ל שְׁבָעָה מְדוּרוֹת וּכּוֹ': (א"צ פירוש).
 (נח) דָּא"ר שְׁמַעוֹן מִשְׁפֵּט וּכּוֹ': (א"צ פירוש).
 (נט) וּמִי שְׁנֹכְנֵס בַּמְדוּר וּכּוֹ': (א"צ פירוש).
 (ס) ד"א הִרְמַתִּי יָדַי וּגּוֹ': (א"צ פירוש).

מדרש לך לך הנעלם יג
 תורה, וחלק האנשים אשר הלכו אתי באותו העולם, תדע שאחזיק בהם, ולא
 אתגם לה, אף על פי שראויים ליענש.
 (סד) כל כך יש לנשמת הצדיק עם מלה סדום, שהוא שרו של גיהנום,
 המושל על הרשעים. ועוד הוא אומר לו, לא אני לבדי אחזיק באלו, אלא ענר
 אשכול וממרא, שהם האבות, הם יקחו חלקם.

(סה) רבי אלעזר בר רבי שמעון פגע ביה באלהיו, בדיוקנא דסבא תדא,
 ויעלם זעיר עמיה, והוה מעבר נהרא דמניא רבא, ולאעברא להו גיסא, א"ל
 סבא, "ארמי אכתפאי רביא דין, ואת באידך גיסא, *" ואעבר לכו מעברא דמיא.
 (סו) אמר, "ולאו מארי דדרא את, ולא תיכול לאעברנינא. א"ל סבא, אי
 אתפסך בתרי ידי, לה וליה, ארמי תכון לאידך גיסא בפלגות מילא.

(סז) א"ל, וולעית באורייתא. א"ל אין. יא"ל ולא נקראת תושיה, שמתשת
 כחו של אדם. א"ל ולא נקראת אסותא, ושקוייא, שנאמר "רפאות תהי לשרף
 ושקוי לעצמותיך. אף אנא שתי מאורייתא סגיאה, כמאן דשתי מאנא דאסותא
 ואתיישר חילי. אעברנינן.

(סח) יא"ל סבא סבא, מאן רביא דין גבך. א"ל אנא מליף ליה באורייתא.
 א"ל, סבא סבא, חילי סגיא בעלמא דין ובעלמא דאתי, ובגיניה דרביא דין,
 לא אשבוק למלאכא דגיהנום, למינגע בך, ואנא עיילנא לה לעלמא דאתי,
 "בתקיף חילי דאית לי תמן.

חלופי גרסאות

ה נ"א אמר (קראקא). ו נ"א ועולים (דפוסים הראשונים).
 ז נ"א לאעבריה (קראקא). ח נ"א רמא כתפאי (קראקא).
 ט נ"א לא (קראקא). י נ"א בחר (ורוציא). כ נ"א על מה לא עלעת (קראקא). ל נ"א ליג א"ל (קראקא). מ נ"א
 ואיתשר (קראקא). נ ברפוס קראקא חסר מן א"ל סבא עד א"ל סבא. ס נ"א למיגע (דפוסים הראשונים). ע נ"א בתקוף
 (דפוסים הראשונים).

מסורת הזהר

(ש) (משלי ג) קדושים ה צ"מ.

הסולם

וישמע אברם כי נשבה אחיו
 (סז) א"ל ולעית באורייתא וכו': אמר
 לי, ואתה עוסק בתורה. אמרתי לו כן. אמר
 לי, וכי אין התורה נקראת תושיה, מפני
 שמתשת כחו של אדם. אמרתי לו, ולא נקראת
 רפואה, ושקוי, שנאמר רפאות תהי לשרף
 ושקוי לעצמותיך. אף אני שתיית הרבה מן
 התורה, כמי ששותה דבר רפואה, ונתחזק
 כחי. העברתי אותם.

(סח) א"ל סבא סבא וכו': אמרתי לו,
 זקן זקן, מי הוא הילד הזה שאצלך. אמר
 לי, אני מלמד אותו תורה. אמרתי לו, זקן
 זקן, כחי גדול בעולם הזה ובעולם הבא,
 ובשביל הילד הזה שאתה לומד עמו, לא אתן
 את המלאך שעל הגיהנום לנגוע בך. ואני
 אביאך לעולם הבא, בגדול כחי שיש לי שם.

א"ל

מאמר ב'

(סד) כל כך יש לנשמת וכו': (א"צ
 פירוש).

(סה) רבי אלעזר ב"ר שמעון וכו':
 ר"א בר"ש, פגש את אליהו, שהיה בצורת זקן,
 ונער אחד קטן עמו. והיתה שם מעברת מי
 נהר גדול, דהיינו מקום שעוברים בו את
 תהר. לעבור לצד ה' של הנהר. אמרתי לו,
 זקן, ארים את הילד הזה על כתפי, ואותך
 אקח בצד השני, ואעבירכם את מעברת המים.

(סו) אמר ולאו מארי וכו': אמר לי,
 וכי אינך גדול הדור, לא תוכל להעבירנו.
 אמרתי לו זקן זקן, אם אתפוש בשתי ידי,
 לך ולו, אטיל אתכם לצד ה' בחצי מלה.
 כלומר במשך זמן שמבטאים חצי מלה.

(דפויי דף כ"ה טור ב' * טור ג')

(ט) א"ל, רבי ר', פ חילף סגיאָה לעלמא דאָתי, פחד מן שמשוי דקב"ה דמשמשין קדמוהי. עד דאשגח ביה, לא חזייה. ז אמר ש"מ דאלהו הוה, ויהוה חדי בעובדוי דעבד ליה.

(ע) ומן יומא ההוא פד הוה חמי דיוקנא דאבוי, הוה א"ל אבא אבא, אימא להוהא פ סבא, שפמין סגיאין מאורייתא הוה. א"ל אימא ליה סבא דקדמאי, סבא ר דפותקא. ו ומיד יתישר חילף.

מאמר ששים גבורים סביב לה

(עא) אחר הדברים האלה הנה דבר ה' אל אברהם וגו', ר' עזריה פפתח, משכני אחריד נרוצה. א"ר יצחק, כל הקורא ק"ש פתקנה על משתו, עולה נשמתו לשובט בארץ החיים.

(עב/א) א"ר א אייבו, מאי פתקנה, ת"ש, ששים אותיות ידועות יש בק"ש של לילה, שיהא מכויין בהם לדעת, הסוכבים את פסא הכבוד, שהם ששים. הה"ד א ששים גבורים סביב לה מגבורי ישראל. ב וקא ע' אינון. אלא עשר ממונים למיעבד דינא, שנאמר א אלקים נצב בעדת אל.

מסורת הוזהר

(ת) (בראשית טו) לך מט צ"ג שם דף קטו צ"א ז"ח כו ט"א שט"ו. א) (שיר א) לך קו צ"א ז"ח סה ט"ב שט"ו כו ט"ג שכ"ב סו ט"א ש"א ט"ב שלי"ה ט"ג שמ"ב ט"ד ש"ו סח ט"א ש"ב ט"ב ש"ו. ב) (שם ג) כ"א שמב צ"ב. ג) (תהלים פב) וישלח פד צ"א.

חלופי גרסאות

פ נ"א מילך (מונקאטש). צ נ"א א"ל (קראקא). ק ברפוס קראקא חסר מן סבא עד סבא. ר נ"א דפיתקא (קראקא). ש נ"א א"ל דאיתשר חילף (קראקא). ו נ"א מוסיף פתח בהאי קרא (קראקא). א נ"א בו (דפוסים הראשונים). ב ה"ג דפוס מונקאטש וברפוסים הראשונים ל"ג מן והא עד סוף האות.

מאמר ב'

(ט) א"ל רבי רבי חילף וכו': אמר לי, רבי רבי, כחך גדול לעולם הבא, כאחד ממשרתי של הקב"ה המשרתים לפניו. בעוד שהבטתי עליו, לא ראיתיו. אמרתי, משמע, שהוא היה אליהו. והייתי שמח במעשים שעשיתי לו.

(ע) ומן יומא ההוא וכו': ומיום ההוא, כשהיה רואה צורת אביו, היה אומר לו, אבי אבי, אמור לאותו זקן, בטולים רבים בתורה היו. א"ל, אמור לו, זקן של הראשונים זקן, שבכתובים, ומיד יתחזק כחך.

פירוש. ש"א אמר לאביו, שיבקש מאליהו, שיתפלל עליו, על שיש לו הרבה בטול תורה. שפמין, הוא מלשון יומא דמפגרי ביה רבנן אמרי האינדא יומא דשפמי הוא (שבת קכט:): שפירושו יום של פגור וכיטול תורה. וז"ש שפמין סגיאין מאורייתא הוה, שהיו לו בטולים הרבה בתורה. ונתן לו אביו

(דפרי דף כ"ה טור ג')

הסולם

וישמע אברהם כי נשכה אחיו

סגולה על זה, שיזכיר הזקנים, שנחה עליהם רוחו של משה, כמ"ש ויאצל מן הרוח אשר עליו ויתן על שבעים איש (בהעלותך י"א). וע"ש בפרש"י, נטל ע"ב פתקין וכתב על שבעים זקן ועל שנים חלק וכו' מי שעלה בידו זקן נתקדש ומי שעלה בידו חלק, א"ל המקום לא חפץ בך. (והוא ממדרש רבה פ"ט).

וז"ש, אימא ליה סבא דקדמאי, שיאמר לו, זקן של הראשונים, דהיינו של ע' זקנים, סבא דפותקא, זקן שקבלו הכתב שהיה כתוב עליו זקן. וכשיזכיר דברים אלו, הבטיח לו ר"ש אביו, ומיד יתיישר חילף. שמיד יתחזק כחו בתורה.

מאמר ששים גבורים סביב לה

(עא) אחר הדברים האלה וגו': (א"צ פירוש).

(עב/א) א"ר אייבו מאי וכו': א"ר אייבו, מהו קריאת שמע כתקונה שאומר ר"י,

מדרש לך לך הנעלם טו

עב/ב) ת"ר, זמנא תדא, אזל רבי דוסתאי למחמי לר' אלעזר בן ערוך, אנדמן ליה רבי חגי, א"ל לימא לן מר אורחא דתקנא קמיה, למאן אזל. א"ל למחמי גסבר אפי יומין. א"ל מאן הוא. א"ל, מאן דנחתין קמיה ורבךבי עילאי דמלכא בריה ה הוא.

עג) א"ל, ניחא ליה למר דאיזיל עמיה לאורחיה. א"ל, אי תיכול למסבר סברא למאי דתשמע, זיל. ואי לא, וסטי אבתרן, ופי היכי דלא תעגש. א"ל לא ליחוש מר להאי, דהא שמעית מילתא דרזא עילאה, ואסתפלת ביה, וסברית סברא.

עד) א"ל ומאי היא, א"ל שמעית האי רזא דהאי פסוקא, ה הנה מטתו של שלמה, היא פורסייא יקרא ה דמלכא דשלמא כולא דיליה. ששים גבורים סביב לה, אלין שתין רבךביא משמשין עילאין קדישין, דאינון משמשין גפי פורסא יקרא דמלכא עילאה. מגבורי ישראל, דאנון ממנן תחות שולטנא רבךבא קדישא, מיכאל ה אפוטרופסא דישראל. בגין דאינון תחות ידיה, פלהו רבךבין אפוטרופין דישראל, הה"ד מגבורי ישראל.

חלופי גרסאות

ג נ"א סבא אנפי עתיק יומין (קראקא). ד נ"א רבכא (קראקא). ה נ"א ליג הוא (קראקא). ו נ"א סטרי (קראקא). ז נ"א ליג כי היכי דלא תעגש (קראקא). ח בדפוס קראקא חסר מן דמלכא עד דמלכא. ט נ"א הוא אפטרופא. י נוסח אחר ובגין (קראקא).

מסורת זוהר

(ד) (שיר ג) ב"א שמג צ"א.

הסולם

ששים גבורים סביב לה

חכמים פעם אחת, הלך ר' דוסתאי לראות את ר' אלעזר בן ערוך. נודמן לו ר' חגי. א"ל ר' חגי. יאמר לנו אדוני. הדרך המתקן לפניו, למי הוא הולך. א"ל, לראות תואר פניו של הזקן מימים. א"ל מי הוא. א"ל, הוא, מי שיוורדים לפניו השרים העליונים של המלך ברוך הוא, דהיינו ר' אלעזר בן ערוך. עג) א"ל ניחא ליה וכו': א"ל, נוח לו לאדוני, שאלך עמו לדרכו. א"ל אם תוכל להבין השכל ממה שתשמע, דהיינו שתוכל להשכיל פנימיות השמועה, לך עמי. ואם לא, סור אחרין, כדי שלא תעגש. א"ל אל ידאג מר לזה. כי כבר שמעת דבר סוד עליון, והסתכלתי בו, והבנתי השכל שבו. עד) א"ל ומאי היא וכו': א"ל ומהו הדבר ששמעת. אמר לו, שמעתי הסוד של הפסוק הזה. הנה מסתו של שלמה, היא כסא הכבוד של המלך, שהשלום כולו שלו. דהיינו המלכות הנקראת כסא הכבוד. ששים גבורים סביב לה. אלו הם ששים שרים משרתים עליונים

מאמר

בא ושמע, ששים אותיות ידועות יש בקריאת שמע של לילה, ויהיה מכוון בהם לדעת אותם הסובבים את כסא הכבוד, דהיינו המלאכים הטובבים את המלכות, שהם ששים. ז"ש ששים גבורים סביב לה מגבורי ישראל. שואל. והרי ע' מלאכים הם הטובבים את המלכות (כמ"ש בזהר וירא אות רע"ה). ומשיב. אלא עשרה מלאכים הם הממונים לעשות דין. שנאמר אלקים נצב בעדת אל. פירוש. ע' מלאכים הסובבים את המלכות הם בחינת ז"ס חג"ת נהי"מ שכל אחת כוללה מעשר. וחושב כאן אותם ששים מלאכים שהם כנגד חג"ת נהי"י. ועשרה מלאכים שהם כנגד המלכות אינו חושב לכוון כנגדם, משום שהמלכות נקראת אלקים והיא בחינת דין, בסו"ה אלקים נצב בעדת אל בקרב אלקים ישפוט. שרומז על המלכות, שהיא דין. וסוד ששים האותיות, שבקריאת שמע, שצריכים לכוון בהן, אין זוהר מפרשן. עב/ב) ת"ר זמנא חדא וכו': שנו (דפריי דף כ"ה טור ג')

(עה) א"ל ר' דוסתאי, יאות אנת יתיר מני, למיזל למחמי סבר אפי יומין. אַזלו, כד מטו לגביה וקמא לון, אמר לשמשיה זיל ואימא לון, דכורסייא דתלת קיימא מאי היא כבלא חד.

(עו) שמע רבי דוסתאי, אסתפל בנפשיה מילתא, יואמר לשמשא זיל ואימא ליה למר, דלאו למגנא אמר דוד, אכן מאסו הבונים היתה לראש פנה, דא דוד מלכא דאיהו רביעאה.

(עז) אול שמשיה וא"ל האי מילתא. א"ל (* מימר שפיר קאמר, אלא זיל ואימא ליה, אן געלו ביה בדוד, דאמר אכן מאסו הבונים.

(עח) א"ל לר' חגי, שמעת ביהאי מילתא פתגם, א"ל תלת ענייני שמעית, חד הוא דרשא, א"ל לאו לדרשא קא אתינא קא. דעובדא דיש וכוני שמענא, אכל עיקרא דמלתא אי שמעת, אימא.

(עט) אמר, עיקרא דמלתא אינון תרי ענייני דשמעית, חדא יהוא דאמר אבא, ביומא דאתבגי בי מקדשא עבד קודשא ברין הוא טיבו סגי לדוד מלכא.

(פ) דבותר דאודמן ליה ההוא חובא, ואע"ג דמחל ליה קביה, כד נפק מהאי עלמא, לא שפקוהו מלאכי עלאי למעבר תרעי ירושלים דלעילא, והנה יתיב אבראי.

מסורת הוזהר

(ה) (תהלים קיח) ב"א קיב צ"א תק"ח ק ט"א ש"ה ט"ג שלי"ד קט ט"ב ש"ד קי ט"א ש"ב.

חלופי גרסאות

כ נ"א כלא הוא כלא ולי"ג כלא חד (קראקא). ל נ"א אמר (דפוסים הראשונים). נ נ"א לי"ג דא דוד (קראקא). נ נ"א דאמר הוא ולי"ג אבא (קראקא). ס נ"א שבקה (דפוסים הראשונים).

הסולם

מאמר

וישמע אברם כי נשבה אחיו נמצא אז הכסא בג' רגלים, ורגל הרביעית חסרה.

(עו) אול שמשיה ואמר וכו': הלך המשרת ואמר לו לר' אלעזר בן ערך. דבר זה של ר"ד. אמר לו, האמירה, יפה אתה אומר, אלא לך ואמור לו, איפא מאסו בו בדוד. שאמר, אבן מאסו הבונים.

(עח) א"ל לר' חגי וכו': אמר ר' דוסתאי, לר' חגי, שמעת דבר בענין הזה. א"ל, ג' ענינים שמעתי, ענין אחד, הוא דרש. א"ל, לא לשמוע דרוש באתי לכאן, הספור של ישי ובניו שמעתי. (שמואל א' ט"ז) אבל עיקר הדבר, אם שמעת, אמור.

(עט) אמר עיקרא דמלתא וכו': אמר, עיקר הדבר, הם שני ענינים ששמעתי. א' הוא, שאמר אבי, ביום שנבנה בית המקדש עשה הקב"ה חסד גדול לדוד המלך.

(פ) דבותר דאודמן ליה וכו': כי אחר שקרה לו אותו החטא, דבת שבע, ואע"פ שמחל לו

עליונים קדושים, שהם המשרתים את כסא הכבוד של המלך העליון. מגבורי ישראל, שהם ממונים תחת הממשלה הגדולה, הקדושה של מיכאל, המגין על ישראל, ומשום שהם תחת ידיו, הם כולם שרים המגינים על ישראל. ז"ש, מגבורי ישראל.

(עה) א"ל ר' דוסתאי וכו': א"ל ר"ד, ראוי אתה יותר ממני ללכת לראות תואר פניו של הזקן מימים, דהיינו ר' אלעזר בן ערך. הלכו כשהגיעו אצלו, וראה אותם, אמר למשרתו, לך ואמור להם, כסא של שלשה רגלים בלי אחד, מהו.

(עו) שמע ר' דוסתאי וכו': שמע ר"ד, הסתכל בעצמו בדבר, ואמר אל המשרת, לך ואמור לו לאדונו, שלא בחנם אמר דוד, אבן מאסו הבונים היתה לראש פנה. שזהו דוד המלך, דהיינו המלכות, שהוא הרגל הרביעית של הכסא. ומתוך שמאסו אותו מתחילה, היה

(דפויי דף כ"ה טור ג' * טור ד')

(פא) וּבְיוֹמָא דְאַתְבְּנֵי בֵּי מִקְדָּשָׁא, קָרָא קב"ה לְמִיכָאֵל רַבְרָבָא קְדִישָׁא, וּמְנֵי לִיהּ לְמַהְוֵי הוּא, וְשִׁתִּין קְדִישִׁין עֵילְאִין, אַפּוֹטְרוֹפְסִים דִּישְׂרָאֵל, אִינוּן דְאַסְתְּרוּ כּוּרְסֵי קְדִישָׁא דִיקְרִיָהּ.

(פב) וּמְנֵי לִיהּ לְמִיכָאֵל, לְמִיעַל לְדוֹד מְשִׁיחָא בְתַרְעֵי יְרוּשָׁלַיִם דְלְעִילָא, וּלְאַתְקֵנָא לִיהּ עִם "אַבְהֶתְנָא, רְתִיבָא קְדִישָׁא פ' עֵילְאָה, הַה"ד ׀ עַל כָּל הַטּוֹבָה אֲשֶׁר עָשָׂה ה' לְדוֹד עֲבָדוֹ וּלְיִשְׂרָאֵל עַמּוֹ.

(פג) וְאִידָךְ, עֲנִנָא הוּא, דְכְתִיב בִּיהוּדָה סְבוּי, ז' דְגַעְלוּי בִּיהּ פ' אַחֲוֵי. הַה"ד ׀ וַיֵּרֶד יְהוּדָה מֵאֵת אֲחִיו, וַיְדַסְרוּ לִיהּ מִגְּאוּתֶיהָ. וְקב"ה לָא נִיחָא ׀ קַמִּיהּ מְכַל בְּנוֹי דִּיעֲקֹב לְמַהְוֵי שׁוּלְטָנָא דְמַלְכוּתָא דְעַלְמִין, אֲלָא לִיהוּדָה. הַה"ד, ׀ לָא יִסּוּר שְׁבֹט מִיהוּדָה וְכו', וְלוֹ יִקְהַת עַמִּים, הוּא בְּלַחֲדוּי, ׀ וְלָא לְשָׂאָר בְּנוֹי דִּיעֲקֹב, וְהֵינּוּ מְלֵתָא דְהָהוּ אָמַר אָבוּי.

(פד) וְתוּ שְׁמַעְנָא, מַאי חָמָא קב"ה לְמִיהַב שׁוּלְטָנוּתָא לִיהוּדָה מְכַל שְׂאָר אַחֲוֵי. אֲלָא, אֲסַתְכַל קב"ה בְּשִׁמְיָהּ הַגְּדוֹל דְהָהוּ רְשִׁים בְּשִׁמְיָהּ דִּיהוּדָה, וּבְגִינֵיהּ אֲשֶׁלְטִיָה עַל כָּלָא, וְשׁוּלְטָנִיָה לָא תַעֲרִי. אֲתָא ר' דּוּסְתָאֵי וּנְשָׁקִיָה בְּרִישֵׁיהּ.

מסורת הוזהר
 (ו) (מא ח). ז (בראשית לח) וישב מר צ"ג. ח (שם מט) ע נ"א אבהתא (דפוסים הראשונים). פ נ"א וכתיב וליג מן עלאה עד דכתיב (קראקא). צ נ"א דגעלו (דפוסים הראשונים). ק נ"א אחוהי (קראקא). ר נ"א רסבורו (מונקאטש). ש נ"א מוסיף ביה קמיה (קראקא). ת נ"א אלא (מונקאטש). א נ"א שלטיה (קראקא).
 חלופי גרסאות

מאמר
הסולם
 (פג) וַאִידָךְ עֲנִינָא הוּא וְכו': וְעִינֵן הַשְׁנִי, הוּא שְׁכַתּוּב בִּיהוּדָה זְקֵנוּ. שְׁמַאסוּ כּוּ אַחֲוֵי. ז"ש, וִירַד יְהוּדָה מֵאֵת אַחֲוֵי, שֶׁהִסִּירוּ אוֹתוֹ מִגְּאוּתוֹ. שְׁהִיָּה מְקוּדָס מִלֵּךְ עַלִּיהֶם, וְעַתָּה הִסִּירוּ אוֹתוֹ מִמַּלְכוּתוֹ. וְהַקְּב"ה, לָא נִרְאָה לְפָנָיו, מְכַל בְּנוֹי שֶׁל יַעֲקֹב, שְׁתַּהִיָּה לוֹ שְׁלִיטַת הַמַּלְכוּת לְעוֹלָם, אֲלָא יְהוּדָה. ז"ש, לָא יִסּוּר שְׁבֹט מִיהוּדָה וְכו', וְלוֹ יִקְהַת עַמִּים. הוּא לְכוּ, וְלָא שְׂאָר בְּנוֹי שֶׁל יַעֲקֹב. הוּא הַדְּבַר שֶׁהִיָּה אוֹמַר אַבִּיו, יַעֲקֹב. שְׁאֵמַר לָא יִסּוּר שְׁבֹט וְכו'. וּמִבּוֹאֵר מְכַאן, שְׁאֵבֵן מֵאִסּוּ הַבּוֹנִים, נִאֲמַר עַל יְהוּדָה זְקֵנוּ שֶׁל דוֹד שְׁאֲחֵיו מֵאִסּוּהוּ. וְהַקְּב"ה עֲשָׂהוּ לְרֵאשׁ פְּנָה.

(פד) וְתוּ שְׁמַעְנָא מַאי וְכו': וְעוֹד שְׁמַעְתִּי. מַה רָאָה הַקְּב"ה לְתַתּ מַמְשֵׁלָה לִיהוּדָה יוֹתֵר מְכַל שְׂאָר אַחֲוֵי. אֲלָא שֶׁהִסְתַּכַּל הַקְּב"ה בְּשִׁמּוֹ הַגְּדוֹל, הוּיָהּ, שְׁהִיָּה רְשׁוּם בְּשִׁמּוֹ שֶׁל יְהוּדָה, וּבִשְׁבִילוֹ הַשְׁלִיטוֹ עַל כָּל, וּמִמְשַׁלְתּוֹ לָא תַפְסֹק. בֵּא ר' דּוּסְתָאֵי וּנְשָׁקוּ בְּרֵאשׁוֹ.

פה) שָׁמַע רַבִּי אֶלְעָזָר, וַיִּפֶּק לְגַבְיֵהוֹן, אָמַר אֲתוֹן מְאָרְיֵהוֹן דְּמִתְיַבְתָּא
עֵלְאַה, בַּפְּלָגוֹתָא וַיִּשְׁלִימְתָא אֵיתוּ גַבְאֵי, וַתְּחַמּוֹן וַתִּיחֹן. מַה דְּלָא תְּהוּ גְּלִי
לְעַלְמִין, דְּכְתִיב (ט) כִּי לֹא יִרְאֵי הָאָדָם וְחִי. וְאֲתוֹן דְּתַחְזוֹן וַתִּיחֹן.

מסורת זהה

(ט) (שמות לג) הקסה"ז אות קיא.

חלופי גרסאות

ב ג"א פלוגתא (דפוסים הראשונים). ג ג"א שלימתא
(קראקא). ד ג"א תיחון ול"ג תחון (קראקא).

מאמר

הסולם

ששים גבורים סביב לה

של המלכות מרומז בסוד הד' שבשם יהודה, כי אז היא דלה ועניה ואינה יכולה להשפיע. שאז נאמר עליה אבן מאסו הבונים. וכשנבנית בסוד מצב הב', ה"ס הד' שבשם יהודה, שאז היא מלאה כל טוב. וז"ש אפתכל קב"ה בשמיה הגדול, דהיינו השם הויה, עם הד' הרומזת על מצב הא', ועם הד' אחרונה הרומזת על מצב הב'. דהויה רשים בשמיה דיהודה, כי יהודה, הוא אותיות הויה ד'. ובגינה אשלימיה על כלל, וכו'. על הכל פירושו על כל הבחינות של האורות, הן חכמה והן חסדים. כי הכלים של מצב הא' דמלכות, נשארים במצב הב', כי בהם מקבלת אז הארת החכמה. וז"ס הד' שנשארת קבועה בשם של יהודה. כי בכלים דמצב הב', אין לקבל אלא חסדים בלבד. ונמצא שבשביל שבשם יהודה נרמזים ב' המצבים, ע"כ אשלימיה על כלל בין חכמה ובין חסדים.

וזהו שבדק אותם ר' אלעזר בן ערך, שרצה לדעת אם יש בהם ב' הבחינות של המלכות ביחד, דהיינו אם יש להם מצב הב' של המלכות, וכן גם הכלים של מצב הא'. כנ"ל. וכיון ששמע מהם הסודות של דוד המלך ושל השם יהודה אז הכיר בהם שיש בהם ב' הבחינות, וז"ש להם, פלגותא ושלמתא אייתו גבאי, הכלים דמצב הא' שעליהם נאמר אבן מאסו הבונים, מכנה אותם כאן פלגותא, שהוא לשון דחיה. והבנין של מצב הב' מכנה שלמתא, שהוא כל השלמות. ואמר, כיון שיש בכם ב' הבחינות: פלגותא ושלמתא, בואו אלי. ותחמון ותיחון מה דלא הוה גלי לעלמין דכתיב כי לא יראני האדם וחי, פירוש. כי החכמה נקראת ראייה, והיא נסתמה בחכמה סתימאה דא"א. וע"כ נאמר עליה, כי לא יראני האדם וחי. אבל החכמה המתגלה בסוד המלכות אפשר לראות. שז"ס וראית את אחרורי, כי אין החכמה נגלית אלא בכלים דמצב הא' של המלכות, המתחברים במצב הב' שלה, בבחינת אחרורים. כנ"ל. וע"כ נאמר עליה, וראית את אחרורי.

ו"ש

פה) שמע ר' אלעזר ונפק וכו': שמע ר' אלעזר בן ערך, ויצא אליהם. אמר אתם ראשי הישיבה העליונה, שידעתם הסוד של דחיה ושלמות. בואו אלי, ותראו ותחיו. שתשיגו מה שלא היה מגולה לעולם, שכתוב, כי לא יראני האדם וחי. ואתם תראו ותחיו. פלגותא פירושו דחיה, מלשון אינו אלא כמפליגה (ב"ח צד).

ביאור הדברים. כי כבר ידעת שיש ב' מצבים במלכות, (כנ"ל בפלפ"ס אות פ"ח) מצב הא' הוא כשהוא שמאל בלי ימין, שנאחזת בקו שמאל דבינה, וממצב הזה נמשכים הדינים. ואז נאמר אבן מאסו הבונים. ומצב הב', הוא אחר שנתמעטה ונבנית להיות נוקבא דו"א, דהיינו שתקבל מז"א ולא מבינה, ואז היא על שלמותה. ומצב הזה, ה"ס בנין בית המקדש. וזה שרמז ר' חגי. שדוד המלך, הרומז על מלכות העליונה, הנה מטרם שנבנה בית המקדש, שהוא מצב הב' של המלכות, לא שבקוהו מלאכי עלאי למעבר תרעי ירושלים דלעילא, כי בהיותו דבוק במצב הא' של המלכות, לא היה יכול לקבל מירושלים של מעלה, שה"ס המלכות בהיותה פכ"פ עם ז"א. והיה אז בבחינת חיצונית המלכות. וז"ש, והוה יתיב אבראי. אלא אחר שנבנה בית המקדש, שאז נתקנה המלכות במצב הב', שנבנה להיות נוקבא של ז"א, אז נמשכה ממנה כל השלמות. וז"ש וביומא דאתבני בי מקדשא וכו', דהיינו כשנבנה מצב הב' של המלכות, שה"ס בנין בית המקדש, אז נתתן להיות רגל רביעית של הכסא ביחד עם האבות. כי חג"ת דז"א נקראים אבות, והם ג' רגלי הכסא העליון של הבינה, ונתתקנה המלכות להיות דבוקה עמהם ומקבלת מהם, להשפיע למטה. וז"ש, ולא תקנא ליה עם אבהתנא רתיבא קדישא עלאה. ועד"ז מרומז ג"כ ביהודה, כי גם יהודה הוא מרכבה למלכות העליונה. שז"ס לא יסור שבט מיהודה. לפיכך גם בו נרמזים ב' מצבי המלכות, וז"ש ד' ה' של יהודה. שהמצב הא' (דפ"י דף כ"ה טור ד')

מדרש לך לך הנעלם יט

(פו) יתבון קמיה, אשתיק, ואינון אשתיקו. עאל לאדרונא, שמע ההוא קלא דהנה אמר, אימא הלון מה דאינון בעאן, ודזכאין אינון. עד דנחית, רמש ליליא. אכלו. עד דהוו אכלי, אשתיק, ואינון אשתיקו. כד אכלו, קמו למשפכ, אמר לון אי אית מנכון, דשמע מילתא ולימא לי.

(פז) פתח רבי דוסתאי ואמר, אגן סברא נסבור, וטיבו למינרע, את אימא לן. אמר לון, שמעתון האי מילתא דא"ר יצחק, כל הקורא ק"ש כתקנה על מטתו, נשמתו עולה לשוט בארץ החיים. הה"ד, ששים גבורים סביב לה מגבורי ישראל. אמרו ליה לימא מר.

(פח) אמר לון, בק"ש אית שתין אתותא ידיעאן, עד ובשערך. ועל כל את ואת אית סוד יקרא דמלכותא קדישא, דשליטא עילאה. ופולחניה דבר נש קמיה, עד דיקרב דעתיה, לכורסי יקרא דמלכותא קדישא.

(פט) ובההוא שעתא, נסיב לון מן פומיה מאריה דאפייא, די שמייה בשמא דמריה, והוא אסיק להון לעילא עם נשמותיהן דצדיקייא, קמי מדבחא יקרא דלעילא.

(צ) ונסבין לון, שתין מלאכין, דסחרין כורסי יקרא, כל חד וחד את חד, ומזמרין בהון כל ליליא. הה"ד, ולקח הכהן הטנא מידך והניחו לפני מזבח ה'

מסורת הזהר חלופי גרסאות

(י) (שיר ג) לעיל אות עבא צ"ב. (ז) (דברים כו). ה ג"א אלין (קראקא). ו ג"א מוסיף דאינון בעין החיים דזכאין (קראקא) I ג"א אימא (קראקא).

הסולם מאמר

ו"ש, ותחפון ותיחון, כיון שיש לכם הכלים דמצב האי של המלכות, הרי אתם יכולים לראות, דהיינו לקבל חכמה, ולחיות, מדה דלא הוה גלי לעלמין, אשר חוץ מבמלכות, אין החכמה גלויה לעולם, כי חוץ ממנה, נאמר, כי לא יראני האדם וחי. ואתון תחזון ותיחון, כי תוכלו לקבל החכמה מן המלכות, שעליה נאמר, וראית את אחוריי. ותחיו, כי לא יזיק לכם כלום.

(פו) יתבון קמיה אשתיק וכו': ישבו לפניו. שתק. והם שתקו. נכנס לחדר. שמע אותו קול שהיה אומר, אמור להם כל מה שרוצים כי הם צדיקים. עד שירד משם, החשיך הלילה. אכלו. בעוד שהיו אוכלים, הוא שתק והם שתקו. אחר שאכלו, עמדו לשכב. אמר להם. אם יש אחד מכם ששמע דבר, יאמר לי. אדרון תרגום חדר הוא אדרון (שופטים ג).

(פז) פתח ר' דוסתאי וכו': פתח ר"ד ואמר, אנו נקבל שכל, ונטיב לדעת, אמור (דפו"י דף כ"ה טור ד') בהם

ששים גבורים סביב לה

לנו אתה. אמר להם השמעתם דבר זה שאמר ר' יצחק, כל הקורא קריאת שמע כתקונה על מטתו, נשמתו עולה לשוט בארץ החיים, שהיא המלכות. ו"ש ששים גבורים סביב לה מגבורי ישראל. אמרו לו, יאמר אדוני.

(פח) אמר לון בק"ש וכו': אמר להם בקריאת שמע יש ששים אותיות ידועות עד ובשערך. ועל כל אות ואת יש סוד כבוד המלכות הקדושה של השליט העליון. ועבודתו של אדם לפניו, צריך להיות, עד שיכנין ויקרב דעתו לכסא הכבוד של המלכות הקדושה.

(פט) ובההוא שעתא נסיב וכו': ובאותה שעה, לוקח אותן האותיות מפיו, שר הפנים, דהיינו המלאך מטטרון, ששמו כשם אדונו, והוא מעלה אותן למעלה עם נשמות הצדיקים, לפני המזבח היקר של מעלה.

(צ) ונסבין לו שתין וכו': ולוקחים את ששים האותיות דק"ש. ששים מלאכים הסובבים את כסא הכבוד, שהוא המלכות, כל אחד ואחד מהם לוקח אות אחת, ומזמרים בהם

אֶלְהֵיךָ. וְלָקַח הַכֹּהֵן, דָּא הוּא מַטְטְרוֹן, הַשְּׁנִי"א, אֶלֶּיךָ שְׁתִּין אַתּוּתָא דְק"ש דְּלִילְיָא. צא) "אולֵיף לְהוּ, נִפְק נִשְׁמַתְהוֹן מְנִייהו, וְחָמוּ מַה דְּחָמוּ, וְאִתְעָרוּ. אָמַר חַד לְחַד, לֹא גִיחִיב כָּאן, * לִית אָנן חֲזִינן לְהַאי. מֵאן דְּאִיהוּ מְלֹאכָא עֵילְאָה, לְהוּי בְּהַאי יָקָר. מַאי הָהּ דְּעַמְתִּיהוּ. חָזוּ דְּמְלֹאכְיָא דְחִינן לְהוּ לְבָר, וְאַצְטָעְרוּ, עַד דְּחָמוּ מַאי דְּחָמוּ, וְנִשְׁמַתִּיהּ דְּרַבִּי אֶלְעָזָר אַעֲבָר לְהוּ, וְאַשְׁתְּוִיבוּ.

צב) חָמוּ לְהוּא כְּהֵנָּא רַבָּא, דְּאַתָּא כִּי לְקַבְּלָא אוֹלְפְּנִיָּה דְּרַבִּי אֶלְעָזָר, וְאָמַר, רַבָּה קְדִישָׁא, סָק סָק, א"ל, מְשַׁכְּנֵי אַתְרֵיךָ נְרוּצָה. א"ל, מֵאן אֶלֶּיךָ גַּבְּהּ. א"ל רַבְרַבִּי דְרָא אֵינּוּן. א"ל לִית לִי רְשׁוּתָא, דְּדָהָא קַב"ה אָמַר לִי לְקַבְּלָא אַפְּהּ, וְאַנָּא עֵיילָנָא קַמִּיהּ, הַה"ד הֵבִיאֲנִי הַמְּלָךְ חֲדָרְיוֹ. וּבְחִיף קְדִישָׁא כָּל חִילֵי דְשַׁמְיָא, נְגִילָה וְנִשְׁמַתְהּ יְבָרְה.

צג) א"ר יְצַחְק, כָּהֵן, לְכָל צְדִיקְיָא, עֶבֶד קַב"ה, לְמַטְטְרוֹן שַׁר הַפְּנִים, דִּי־סֵלֶק נִשְׁמַתְיְהוּ לְעֵילָא. הוּא אוֹמַר סָק סָק, וְנִשְׁמַתִּיהּ אֶתִּיב לִיהּ וְאוֹמַר, מְשַׁכְּנֵי אַתְרֵיךָ נְרוּצָה הֵבִיאֲנִי הַמְּלָךְ חֲדָרְיוֹ. הוּאֵיל וְרַעוּתִיהּ דְּאַנָּא עֵייל צְלֵאֲדִרְיִן עֵילְאִין נְגִילָה וְנִשְׁמַתְהּ כָּהֵן. הַה"ד יַעֲלוּ חֲסִידִים כְּכַבּוּד, דָּא מַטְטְרוֹן.

מֵאמֹר שְׂכָרְךָ הִרְבֵּה מְאֹד

צד) א"ר יְצַחְק, בְּאוֹתָהּ שְׁעָה שְׁנִשְׁמַתּוּ שֶׁל אוֹתוֹ צְדִיק עוֹלָה לְפָנֵי הַקַּב"ה,

חלופי גרסאות	מסורת הוזהר
ח נ"א מוסיף וכד אולף (קראקא). ט נ"א חזין מלאכיא (קראקא). י נ"א ליב דרי אלעזר (קראקא). כ נ"א למקבל (דפוסיס הראשונים). ל נ"א ליב לית לי (קראקא). מ נ"א דהוא (קראקא). נ נ"א מוסיף כך הה"ד יעלו חסידים בכבוד דא הוא מטטרון נגילה ונשמחה כך (קראקא). ס נ"א אסיק (קראקא). ע נ"א ליג הביאני המלך חדריו (קראקא). פ נ"א אנא (קראקא). צ נוסח אחר לאורכין. (קראקא). ק נוסח אחר לא גרסינן מן נגילה עד סוף האות (קראקא).	(? שיר א) לך קו צ"א ז"ח נא ט"ב ש"ג. (ח) (תהלים (קמט) לעיל אות ד צ"ג.

הסולם

מאמר

בהם כל הלילה. ז"ש ולקח הכהן הטנא מידך והניחו לפני מזבח ה' אלקיך. ולקח הכהן, זה הוא מטטרון. הפנא הן ששים אותיות דקריאת שמע של לילה.

צא) אולֵיף לְהוּ נִפְק וכו': למד להם. יצאה נשמתם מהם, וראו מה שראו, והקיצו. אמר אחד לאחד, לא נשב כאן, אין אנו ראוים לזה. מי שהוא מלאך עליון, יהיה ביקר הזה. שואל. מה היתה דעתם שפחדו כל כך. ומשיב, ראו שהמלאכים דוחים אותם לחוץ, ונצטערו, עד שראו מה שראו, ונשמתו של ר' אלעזר בן ערך, העבירם וניצולו.

צב) חָמוּ לְהוּא כְּהֵנָּא וכו' ומפרש. ראו לאותו כהן הגדול, שהוא המלאך מיכאל, שבא לקבל תורתו של ר' אלעזר, ואמר, רבי הקדוש, עלה עלה. אמר לו, משכני, אחריך בן ערך, העבירם וניצולו.

צג) חָמוּ לְהוּא כְּהֵנָּא וכו' ומפרש. ראו לאותו כהן הגדול, שהוא המלאך מיכאל, שבא לקבל תורתו של ר' אלעזר, ואמר, רבי הקדוש, עלה עלה. אמר לו, משכני, אחריך בן ערך, העבירם וניצולו.

צד) א"ר יְצַחְק בְּאוֹתָהּ וכו': (א"צ פירושו).

מדרש לך לך הנעלם כא
 יעושה לו הבטחה, ומברך לו. הה"ד אחר הדברים האלה היה דבר ה' אל
 אברהם במחנה לאמר אל תירא אברהם אנכי מגן לך שכרך הרבה מאד. אל
 אברהם, זו היא הנשמה. במחנה, פשהוא שוכב על מטתו. ומה אומר לו, אל
 תירא אברהם אנכי מגן לך שכרך הרבה מאד.

צה) ד"א במחנה, זהו שנאמר וימראה כבוד ה' פאש אוכלת בראש ההר.
 וזהו מטטרו"ן, המוליכו לפני בוראו.

צו) ד"א א"ר תנחום, מה פתיב למעלה מן העגון, רק אשר אכלו הנערים,
 וכתוב בתריה אחר הדברים האלה היה דבר ה' אל אברהם. באותה שעה שהנשמה
 יושבת ונוזנת מאותו האור של מעלה, ומתלבשת בו. דא"ר תנחום, לבוש הנשמה
 לעולם הבא, הוא אור זוהר ששלמעלה מכסא הכבוד הוא, שנאמר ו אור
 זרוע לצדיק ולישרי לב שמחה. וכתוב ויהיה לך ה' לאור עולם. ולא מלאך
 ולא כסא הכבוד. ודרך אמר ה' אורי וישעי ממי אירא.

צז) ואזלא הא, פי הא דא"ר יהודה, נשמתו של צדיק ניטלה מאור פסא
 הכבוד, ונקנס בעוה"ז. אי זכתה ועולה למעלה, אינו דין שיתוסף לה יותר
 אור ממה שקבלה בראשונה ליכנס בעוה"ז. וממי מקבלת אותו האור, א"ר
 יהודה, אלמלא מקרא כתוב א"א לאומר, דכתיב אל תירא אברהם אנכי מגן
 לך, אנכי ולא אחר, ולמה, בשביל ששכרך הרבה מאד.

צח) ד"א שכרך הרבה מאד, יש לך שכר הרבה מאד, על שהיה לך
 בראשונה. ומתלבשת מאותו האור, והקב"ה נוטל אות א' משמו, ונותנה בראשה.
 פי הא דתנן, עתיד הקב"ה להיות צטרה בראש כל צדיק וצדיק לעולם הבא.
 ואיזהו, זה אות ה"א, פאשר ברא שמים וארץ, דכתיב בבהבראם, בה"א בראם.

צט) הה"ד, ואלא יקרא עוד את שמך אברהם והיה שמך אברהם. להיות
 הנשמה שלימה בתכלית השלימות והשוב, הה"ד, עין לא ראתה אלהים
 זולתך יעשה למחבה לו.

מסורת זוהר חלופי גרסאות
 (1) (בראשית טו) לעיל אות עא צ"ת. (ט) (שמות כד) ויקהל
 טו צ"צ. (ע) (תהלים צז) ב"א רפא צ"א. (פ) (ישעיה ט)
 קדח טו צ"ר. (צ) (תהלים כד) יהי רטו צ"ה תק"ח קטו
 ט"א שליח. (ק) (בראשית טו) לעיל אות עא צ"ת.
 (ר) (בראשית ב) ב"א קצה צ"א. (ש) (שם יז) לך ק צ"ג. (ת) (ישעיה סד) הקסה"ז אות טג.

מאמר הסולם שכרך הרבה מאד
 צה) ד"א במחנה זהו וכו': (א"צ צח) ד"א שכרך הרבה מאד וכו':
 פירוש). (א"צ פירוש).
 צו) ד"א א"ר תנחום פה וכו': (א"צ צט) הה"ד ולא יקרא עוד וכו': (א"צ
 פירוש). (א"צ פירוש).
 צז) ואזלא הא כי וכו': (א"צ פירוש). (א"צ פירוש).
 (דפו"י דף כ"ו טור א')

מאמר השבטים מה אינון לעולם הבא

ק) רבי יהודה בן פזי, הנה ליה ההוא גאריסא, ויהנה קא מצער ליה, אתו לקמיה ר' זירא ור' אבא, אמרו ליה מאי עביד מר בגאריסיה. אמר להון גברא פי גניב, מאריה דשמשא זנהר עליה זיהרא. אמרו ליה, לא לעיין מר במליה. ואמר להו, ומה אעביד והוא מצער לי. אמרו ליה, * יתפרש מר מיניה, ויתגיי לך.

קא) עד דהוון יתבי, אמרו ליה לאו להאי אתינא גבד, אלא לימא לן מר, השבטים בני יעקב, מה אינון לעלמא דאתי. אמר להו, קב"ה וסליק להו למתיבתא דרקיעא, וכל נשמתא דצדיק דסליק, אינון סהדין על עובדוי. קב) הה"ד א ירושלים הבנויה, זו ירושלים של מעלה. ששם עלו שבטים שבטי יה עדות לישראל, כדי להעיד על כל צדיק וצדיק מישראל. ולמה, להיות כלם מודים ומברכים לשמו. הה"ד, עדות לישראל להודות לשם ה'. וכל אחד ואחד מכיר את שלו ומשתבח ואומר, רבש"ע ראה מה הנחתי בארץ, וזהו להודות לשם ה'.

קג) והיינו דתנן, כל צדיק וצדיק יש לו מדור לפי כבודו, ולפי הראוי לו. מאן דאתי מראובן, ששם מדורו עם הצדיקים מן ראובן, וכן כל שבט ושבט. ומאן דהוא גר מאוה"ע ונתגזיר, מדורו במדור של גרים. והשבטים, עומדים

מסורת הזהר

א) (תהלים קכב) הקשה"ז אות ט.

ג נ"א שותפא (קראקא). ד נ"א והוא (רפוסים הראשונים).
ה נ"א גנבי גניב מאריה בשמש (קראקא). ו ברפוס קראקא
ח נ"א ברקיעא וכל נשמתהון של צדיקיא אינון
סהדין (קראקא). ט נוסח אחר יש (קראקא).

הסולם

מאמר

מאמר, השבטים, מה אינון לעוה"ב

השבטים, מה אינון לעוה"ב
לישיבה שברקיע, וכל נשמה של צדיק העולה,
השבטים הם עדים על מעשיו.

קב) הה"ד ירושלים הבנויה וכו':
הה"ד ירושלים הבנויה, זו ירושלים של מעלה. שם עלו שבטים שבטי יה עדות לישראל, היינו כדי להעיד על כל צדיק וצדיק מישראל. ולמה, צריכים להעיד. היינו כדי שיהיו כולם מודים ומברכים לשמו. ז"ש, עדות לישראל, כדי להודות לשם ה'. וכל אחד ואחד מכיר את שלו ומשתבח ואומר, רבונו של עולם, ראה מה הנחתי בארץ. וזהו להודות לשם ה'.

קב) והיינו דתנן כל וכו': וזה שלמדנו, כל צדיק וצדיק יש לו מדור בעולם ההוא. לפי כבודו, ולפי הראוי לו. מי שבא מראובן, מדורו שם עם הצדיקים שהם מראובן. וכן כל

ק) רבי יהודה בן פזי וכו': ריב"פ היה לו אריס אחד, שהיה עובד שדותיו ונתן לו חלק מן היבול בשכרו. והיה האריס מצער אותו. באו לפניו ר' זירא ור' אבא. אמרו לו מה עושה אדוני עם אריסו. אמר להם, איש כי יגנוב, בעל השמש מאיר עליו את אורו. כלומר, אע"פ שגונב אצלי אני מטיב עמו. אמרו לו, אדוני, לא ישגיח במעשיו. אמר להם, ומה אעשה, והוא מצער אותי. אמרו לו, יפרד אדוני ממנו, וירוח לך.

קא) עד דהוון יתבי וכו': בעוד שהיו יושבים, אמרו לו, לא לזה באנו אליך. אלא יאמר לנו אדוני, השבטים בני יעקב, מה הם לעולם הבא. אמר להם, הקב"ה העלה אותם (דפוי" דף כ"ו טור א' * טור ב')

מדרש לך לך הנעלם כג
לְעֵדִים לְכָל צְדִיק וְצַדִּיק. הַה"ד, שְׁשָׁם עָלוּ שְׁבָטִים שְׁבָטֵי יְהוָה עֲדוֹת לְיִשְׂרָאֵל
לְהַדוֹת לְשֵׁם ה'.

קד) א"ר יְהוֹנָדָה, נִשְׁמָתוֹ שֶׁל צְדִיק, יוֹדַעַת וּמִפְרֵת לְעוֹלָם הַבָּא, מֵה שְׁאִינוֹ
יֹדֵעַ וּמִפְּרִי מְלֶאךָה כִּהְמַשְׁרֵת. הַה"ד, אָמְרוּ צְדִיק פִּי טוֹב, פִּי טוֹב מִמֵּה"ש.
וְכַתִּיב אֹר זָרוּעַ לְצַדִּיק וְלִישְׂרֵי לֵב שְׂמָחָה.

מֵאֲמֵר כִּימִי צֵאתְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם אֲרָאנוּ נִפְלְאוֹת

קה) רַבִּי אֲבָא פָּתַח וְאָמַר, כִּימִי צֵאתְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם אֲרָאנוּ נִפְלְאוֹת, זְמַיִן
קב"ה לְמַעֲבַד פּוֹרְקָנָא לְבָנוּי, כְּאִינוֹן יוֹמֵין דְּשִׁלַּח קב"ה לְאַפְקָא לְיִשְׂרָאֵל, וְאֵלְקֵי
כְּאִינוֹן מִכְתָּשֵׁין לְמִצְרַיִם, בְּגִינְיָהוֹן דְּיִשְׂרָאֵל.

קו) ת"ח, מֵה בֵּין פּוֹרְקָנָא דָּא, לְפּוֹרְקָנָא דְּמִצְרַיִם. פּוֹרְקָנָא דְּמִצְרַיִם הָוָה,
בְּחַד מְלָפָא וּבְמִלְכוּתוֹ חַד. הַבָּא, בְּכָל מְלָכִין דְּעָלְמָא, וּבְכָל מְלָכוּתָא דְּעָלְמָא. וְכַדִּין
אֲתִיַּיקָר קב"ה בְּכָל עָלְמָא, וּבְכָל אֶרְעָא, וְיִנְדַעוֹן כִּימִי שׁוֹלְטָנְתִּיָּה דְּקב"ה בְּכָל
עָלְמָא, וְכִלְהוּ יִלְקוֹן בְּמִכְתָּשֵׁין עֵילְאִין עַל חַד תְּרִין. בְּגִין דְּיִ סָרְבוֹן בְּהוֹן בְּיִשְׂרָאֵל.
קז) וְכַד יִנְדַעוֹן שׁוֹלְטָנְתִּיָּה דְּקב"ה, כִּימִי דְּכַתִּיב ה' וְהָיָה ה' לְמִלְךָ עַל כָּל
הָאָרֶץ. כְּדִין כִּלְהוּ יִתְגַּדְּבוֹן בְּהוֹן בְּיִשְׂרָאֵל לְקב"ה, הַה"ד וְהָיָה אֵת כָּל אֲחֵיכֶם

חלופי גרסאות

י ג"א ל"ג ומכיר (קראקא). כ ג"א ומשרת (קראקא).
ל ג"א דיסרבון (דפוסים ראשונים).

מסורת הוזהר

ב) (ישעיה ג) ב"א רסו צ"א. ג) (תהלים צו) צ"ו ב"א
רפא צ"א. ד) (מיכה ז) שמות מב צ"ל. ה) (זכריה יד)
ב"א עד צ"א תקי"ח קט ט"ד ש"כ קיט ט"א שמ"ב.
ו) (ישעיה סו) וירא קמד צ"ב.

הסולם

כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות
האלו ששלח הקב"ה להוציא את ישראל
ממצרים והכה את המצרים באלו המכות בשביל
ישראל. דהיינו בחדש ניסן.

קו) ת"ח מֵה בֵּין וְכו': בּוֹא וּרְאֵה
מֵה הַהִפְרָשׁ בֵּין גְּאוּלָּה זוֹ, לְגְאוּלַּת מִצְרַיִם.
הוּא, כִּי גְאוּלַּת מִצְרַיִם הִיתָה בְּמֶלֶךְ אֶחָד
וּבְמִלְכוּתָהּ אֶחָת. כְּאֵן, הַגְּאוּלָּה הִיא מְכַל הַמְּלָכִים
שְׁבַעוֹלָם, וּמְכַל הַמְּלוּכוֹת שְׁבַעוֹלָם. וְאִזּוּ יִתְכַבַּד
הַקְּב"ה בְּכָל הָעוֹלָם וּבְכָל הָאָרֶץ, וְיִדְעוּ כּוֹלָם
מִמְשַׁלַּת הַקְּב"ה בְּכָל הָעוֹלָם, וְכוֹלָם יוֹכּוּ בְּמִכּוֹת
עֲלִיוֹנוֹת עַל אֶחָת שְׁתֵּים, מִשְׁחַטָּאוֹ. מִשּׁוּם
שְׁרָבוּ לְשַׁחֲדוֹת אֶת יִשְׂרָאֵל.

קז) וְכַד יִנְדַעוֹן שׁוֹלְטָנְתִּיָּה וְכו':
וְכַשִּׁידְעוּ מִמְשַׁלְתּוֹ שֶׁל הַקְּב"ה, כִּימִי וְהִיא
ה' לְמֶלֶךְ עַל כָּל הָאָרֶץ, אִזּוֹ כּוֹלָם יִנְדְּבוּ עִצְמָם
לְהַקְּב"ה

מאמר

כל שבט ושבט. ומי שהוא גר מאומות העולם
ונתגייר, מדורו, במדורו של גרים. והשבטים
עומדים להיות עדים לכל צדיק וצדיק, ז"ש,
ששם עלו שבטים שבטי יה עדות לישראל
להודות לשם ה'.

קד) א"ר יְהוֹדָה נִשְׁמָתוֹ וְכו': אר"י,
נִשְׁמָתוֹ שֶׁל הַצְּדִיק, יוֹדַעַת וּמִכְרַת לְעוֹלָם הַבָּא,
מִמֵּה שְׁאִינוֹ יוֹדֵעַ וּמִכְרֵי מְלֶאךָה הַמְּשַׁרְתָּ. ז"ש,
אִמְרוּ צְדִיק כִּי טוֹב. הֵייוֹ, כִּי טוֹב מִמְּלָאכֵי
הַשְּׂרָתָה. וְכַתּוּב, אֹר זָרוּעַ לְצַדִּיק וְלִישְׂרֵי לֵב
שְׂמָחָה.

מאמר כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות

קה) רַבִּי אֲבָא פָּתַח וְכו': רַא"פ וְאָמַר,
כִּימִי צֵאתְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם אֲרָאנוּ נִפְלְאוֹת.
עֲתִיד הַקְּב"ה לַעֲשׂוֹת גְּאוּלָּה לְבָנוּי, כְּבִימִים
(דפו"י דף כ"ו טור ב')

כד מדרש לך לך הנעלם
מְּלֵה גוֹיִם מְנַחֵה לֵה'. קְרִין יְדַמְנוּן אֶבְהֵן בְּחֻדְוָה, לְמַחְמֵי פּוּרְקָנָא דְבְּנֵיהּוּ
בְּמַלְקֻדְמִין. הֵדָא הוּא דְכְּתִיב בְּיַמֵּי צִאתְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם אֲרָאֵנוּ נִפְלְאוֹת ׀ .

חלופי גרסאות

מ בדפוס קראקא כתוב ע"כ מצאתי ובדפויי כתבו א"ר יהודה קביה מווגן וזוגין וכר בזהר לך דציא ע"כ. ובדפוסים הראשונים של סאלוניקי שניו וקראקא שטיג נדפס כאן המדרש הנעלם שבפרשת אחרי מן דף מ"ז ע"כ דפוס ירושלים ד"ה ת"ח בשעתא דאתבריאו עד דף מ"ט ע"כ אלקים זולתך.

מאמר **הסולם** כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות
להקב"ה בישראל. ז"ש, והביאו את כל אחיכם לראות בשמחת גאולת בניהם כמקודם. ז"ש,
מכל הגוים מנחה לה'. אז יודמנו האבות כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות.
(דפויי דף כ"ו טור ב')

זהר חֲדָשׁ פְּרָשַׁת וַיִּרְא

מֵאִמֹר וְאִבְרָהָם הָיָה יְהוָה

(א) «וְאִבְרָהָם הָיָה יְהוָה: יְהוָה בְּגִי' שְׁלֹשִׁים. יוֹמָא חַד נִפְק ר' שְׁמַעוֹן, וְחִזָּא עֲלֵמָא דְחֻשְׁיָא וְאִפִּיל, וְאִסְתַּתֵּם נְהוּרִיה. א"ל רַבִּי אֶלְעָזָר, תָּא וְנַחְזִי מַה בְּעָא קב"ה. אֲזִלוּ, וְאִשְׁכְּחוּ חַד מִלְּאָכָא, דְדָמִי לְטוֹרָא רַבְרָבָא, וְאִפִּיק תְּלַתִּין שְׁלֵהוּבִין דְנוּרָא מְפוּמִּיה.

(ב) א"ל רַבִּי שְׁמַעוֹן, מַה אַתָּ בְּעֵי לְמִיעֵבַד, א"ל בְּעֵינָא לְמַחְרַבִּיה לְעֲלֵמָא, בְּגִין דְלֹא שְׂכִיחֵי תְּלַתִּין וּפְאִין בְּדָרָא. דְהֵכִי גִזַּר קב"ה עַל אִבְרָהָם, וְאִבְרָהָם הָיָה יְהוָה, יְהוָה בְּגִי' תְּלַתִּין הָווּ. א"ל רַבִּי שְׁמַעוֹן, בְּמָטוּ מִינְךָ זִיל קָמִי קב"ה וְאִימָא לִיה, בַּר יוֹחָאֵי שְׂכִיחַ בְּעֲלֵמָא.

(ג) אֲזִיל תְּהוּא מִלְּאָכָא קָמִי קב"ה, א"ל, מְאֵרִי עֲלֵמָא גְלִי קַמְךָ מַה דְאָמַר לִי בַר יוֹחָאֵי, אָמַר לִיה קב"ה, זִיל אֲחַרְבִּיה לְעֲלֵמָא, וְלֹא תִשְׁגַּח בֵּיה בְּכַר יוֹחָאֵי.

(ד) כַּד אָתָּא, חֲזִייה רַבִּי שְׁמַעוֹן לְמִלְּאָכָא, א"ל אֵי לֹא תִיזֵל, גִּזְרָנָא עֲלֵךְ

מסורת הזהר

(א) (בראשית יח) וירא סא צ"ב.

הסולם

מאמר

מאמר ואברהם היה יהיה

(א) וְאִבְרָהָם הָיָה יְהוָה וכו': יהיה בגימטריא שלשים. יום אחד יצא ר' שמעון, וראה העולם שהוא חושך ואפל ונסתם אורו. א"ל ר' אלעזר, בוא ונראה מה רוצה הקב"ה. הלכו ומצאו מלאך אחד, שהיה דומה להר גדול, והוציא שלשים להבות אש מפיו.

(ב) א"ל ר"ש מה וכו': א"ל ר' שמעון מה אתה רוצה לעשות. א"ל אני רוצה להחריב העולם, משום שלא נמצאים שלשים צדיקים בדור. כי כך גזר הקב"ה על אברהם. ואברהם

(דפו"י דף כ"ו טור ג')

ואברהם היה יהיה

יהיה יהיה. יהיה, בגימטריא שלשים. א"ל ר' שמעון. בבקשה ממך, לך לפני הקב"ה ואמור לו, בן יוחאי נמצא בעולם. דחינו ר' שמעון. שזכותו גדולה כמו שלשים צדיקים.

(ג) אֲזִיל תְּהוּא מִלְּאָכָא וכו': הלך המלאך ההוא, לפני הקב"ה, ואמר לו, רבון העולם גלוי לפניך מה שאמר לי בן יוחאי. א"ל הקב"ה לך החרב העולם, ואל תבט על בן יוחאי.

(ד) כַּד אָתָּא חֲזִייה וכו': כשבא, ראה

ר"ש

דלא תיעול לשמייא, ותהוי באַתּר דַּעזא וַעזאל. וכד תיעול קמי קב"ה אימא ליה, * ואי לית * תלתין זכאין בעלמא, ליהוון עשרים. דהכי כתיב לא אעשה בעבור העשרים. ואי לית עשרים, להוון עשרה, ואח"כ כתיב, לא אשחית בעבור העשרה. ב אי לית עשרה להוון תרין, דאינון אָנא ובריי. דהכי כתיב, א על פי שנים עדים יקום דבר, ואין דבר אלא עולם, דכתיב א בדבר ה' שמים נעשו וכו'. ואי לית תרין, הא אית חד, ואָנא הוא. דכתיב ט וצדיק יסוד עולם. ביה שעטא נפק קלא מן שמאי ואמר, זכאה חולקף רבי שמעון, דקב"ה גזר למעלה, ואת מבטל לתתא, פודאי עלך כתיב ט רצון יראיו יעשה.

חלופי גרסאות

א נ"א אי (דפוסים הראשונים). ב נ"א ואי (דפוסים הראשונים).

מסורת הזהר

א (דברים יט) חוריע נח צ"ק. ג (תהלים לג) כ"א רש צ"א צ"ב. ד (משלי י) כ"א רפו צ"ג. ה (תהלים קמה) וישב עה צ"א.

הסולם

ואברהם היה יהיה

אין עשרה, יהיו שנים, שהם אני ובני, כי כך כתוב, על פי שנים עדים יקום דבר. ואין דבר אלא העולם, שכתוב, בדבר ה' שמים נעשו. ואם אין שנים, הרי יש אחד, ואני הוא. שכתוב, וצדיק יסוד עולם. בה בשעה יצא קול משמים, ואמר, אשרי חלקך רבי שמעון. שהקב"ה גזר למעלה ואתה מבטל למטה. עליך כתוב, רצון יראיו יעשה.

מאמר

ר"ש את המלאך, א"ל אם לא תלך להקב"ה בשליחותי, אגזור עליך שלא תכנס לשמים, ותהיה במקום עזא ועזאל. שהפיל אותם ה' משמים לארץ. וכשתבא לפני הקב"ה תאמר לו, ואם אין שלשים צדיקים בעולם, יהיו עשרים, כי כך כתוב, לא אעשה בעבור העשרים. ואם אין עשרים, יהיו עשרה, כי אח"כ כתוב, לא אשחית בעבור העשרה. ואם (דפו"י דף כ"ו טור ב' *) טור ג)

זהר חֲדָשׁ פְּרָשַׁת תּוֹלְדוֹת

מְאָמֵר מִן הָאָדָם הָאָדָם הַזֶּה

(א) וַיֹּאמֶר עֲשׂוּ אֵל יַעֲקֹב הַלְעִיטְנִי נָא מִן הָאָדָם הָאָדָם הַזֶּה. אָמַי
כְּתִיב תָּרִי זְמַנֵּי הָאָדָם. אֶלָּא, בְּגִין דְּכָל מַה דְּאִית לֵיה אָדָם, בַּהוּא אָדָם, כְּדִ"א
וַיֵּצֵא הָרֵאשׁוֹן אֲדַמּוֹנִי. וְתַבְשִׁילָא דִּילֵיה אָדָם, דְּכְתִיב הַלְעִיטְנִי נָא מִן הָאָדָם
הָאָדָם הַזֶּה. וְאַרְעָא דִּילֵיה אָדוּמָה, דְּכְתִיב אַרְצָה שְׁעִיר שָׂדֶה אָדָם. וְגוֹבְרִין
דִּילֵיה אָדוּמִין, דְּכְתִיב הוּא עֲשׂוּ אָבִי אָדָם. וּמֵאֵן דְּזַמִּין לְאַתְפְּרָעָא מְנִיָּה אָדָם,
דְּכְתִיב דּוּדֵי צַח וְאָדָם. וּלְבוּשֵׁיה אָדָם, דְּכְתִיב מְדוּעָ אָדָם לְלְבוּשָׁךְ, וְכְתִיב
מִי זֶה בָּא מֵאָדָם ג.

סְתָרֵי תוֹרָה

מְאָמֵר שְׁבַעַה יוֹמִין עֲלָאִין

(ב) דִּת"ח, שְׁבַעַה יוֹמִין עֲלָאִין, בְּרָא קב"ה בְּעֲלָמָא. וְעֲלִיָּהוּ שְׁתִּיל וּכְנֵי
עֲלָמִין. הַה"ד ה' כִּי שֵׁשֶׁת יָמִים עָשָׂה ה', וְלֹא כְתִיב בְּשֵׁשֶׁת.

חֲלוּפֵי גֵרְסָאוֹת

א בדפ"י כתבו בדקל"ט ב' חסר תוספתא א. ב נ"א ל"ג
הוא אדום (קראקא). ג בדפ"י כתבו אמר ר' יהודה שם.
ד בדפ"י כתבו לפרשת תולדות יצחק.

מסורת הזהר

(א) (בראשית כה) תולדות כח צ"א. (ב) (שם) שם יג צ"א.
(ג) (בראשית לו) שם לו צ"ו. (ד) (ישעיה סג) תולדות לו
צ"ט ח"ב רטו. (ה) (שם) שם צ"י. (ו) (שמות כ) ח"ב
צ. ח"ג צד: רצו: ת"ז ת"א כו: ז"ח כט ט"ב שלי"א.

הסולם

מִן הָאָדָם הָאָדָם הַזֶּה

אָדוּמִים, שְׁכַתוּב הוּא עֲשׂוּ אָבִי אָדָם. וּמִי
שְׁעִתִּיד לְהַפְרַע מִמֶּנּוּ הוּא אָדָם, שְׁכַתוּב, דּוּדֵי
צַח וְאָדָם. וּלְבוּשׁוֹ אָדָם, שְׁכַתוּב, מְדוּעָ אָדָם
לְלְבוּשָׁךְ. וְכַתוּב, מִי זֶה בָּא מֵאָדָם.

סְתָרֵי תוֹרָה

מְאָמֵר שְׁבַעַה יוֹמִין עֲלָאִין

(ב) ת"ח שְׁבַעַה יוֹמִין וְכִי: בּוֹא וּרְאֵה
שְׁבַעַה יָמִים עֲלִיוֹנִים, שְׁהִם חֲגִ"ת נְהִ"מ, כְּרָא
הַקְּב"ה בְּעוֹלָם, וְעֲלִיָּהֶם שְׁתַּל וּבְנָה עוֹלָמוֹת.

ז"ש

מְאָמֵר

מְאָמֵר מִן הָאָדָם הָאָדָם הַזֶּה

(א) וַיֹּאמֶר עֲשׂוּ אֵל יַעֲקֹב הַלְעִיטְנִי נָא מִן הָאָדָם הָאָדָם הַזֶּה. וַיֵּצֵא הָרֵאשׁוֹן אֲדַמּוֹנִי. וְתַבְשִׁילָא דִּילֵיה אָדָם, דְּכְתִיב הַלְעִיטְנִי נָא מִן הָאָדָם הָאָדָם הַזֶּה. וְאַרְעָא דִּילֵיה אָדוּמָה, דְּכְתִיב אַרְצָה שְׁעִיר שָׂדֶה אָדָם. וְגוֹבְרִין דִּילֵיה אָדוּמִין, דְּכְתִיב הוּא עֲשׂוּ אָבִי אָדָם. וּמֵאֵן דְּזַמִּין לְאַתְפְּרָעָא מְנִיָּה אָדָם, דְּכְתִיב מְדוּעָ אָדָם לְלְבוּשָׁךְ, וְכְתִיב מִי זֶה בָּא מֵאָדָם ג.

(דפ"י דף כ"ו טור ג)

ג) ולקביל איננו שבָּעָה יומין עילָאין, בָּרָא בְּאַרְעָא שְׁבָעָה וּפְאֵי קְשׁוּט, לְקַיִמָּא לוֹן, וְלֹאֲנַהֲרָא לוֹן, כָּל חַד וְחַד לְקַבִּיל יוֹמִיָּה. וְשִׁתִּיל לְהוּ, כָּל חַד וְחַד בְּנָרָא דְאַתְחַזִּי לִיה. וְאִינוּן אָבְהֵן דְּעֻלְמָא, אַבְרָהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב וְיוֹסֵף וּמִשָּׁה וְאַהֲרֹן וְדָוִד.

ד) וְאִינוּן אִיקְרוּן הָרִים, הָרִי קָדָם, דְּאִינוּן פְּלִינ מְאִינוּן שְׁבָעָה יוֹמִין עִילָאין "דְּאַמְרֵן. ו' יוֹמֵי בְּרֵאשִׁית, וְז' יוֹמֵי דְקַיִמָּא קַמְיָהוּ, הַה"ד "וּבֵית דָּוִד בְּאַלְהִים וּכְמִלְאָה ה' לַפְּנֵיהֶם.

ה) וְאַע"ג דְּאִיהוּ שְׁבִיעָאָה, "רְבִיעָאָה אִיהוּ בְּיוֹמִין. וְיוֹסֵף אִיהוּ שְׁבִיעָאָה. אָבֵל כֹּד "אַתְפְּלִילַת בֵּיה בְּיוֹסֵף, וְיַהֲיִב לִיה תּוֹסַפַּת תּוֹסַפַּת מְפִנוּקָא מְבִי מְלָכָא, אַקְרִי אוּף אִיהִי שְׁבִיעָאָה.

מסורת זוהר

ז (זכריה יב) משפטים קסד צ"ב.

חלופי גרסאות

ה נ"א ל"ג דאמרן ו' יומי בראשית (קראקא). ו נ"א דאזיל (ווינצ'א). ז נ"א ל"ג כמלאך ה' לפניהם (קראקא). ח נוסח אחר לא גרסין מן רביעאה עד סוף האות (קראקא). ט נוסח אחר אתכליל (ווינצ'א). י נ"א איהו (ווינצ'א).

מאמר

הסולם

שבעה יומין עלאין

המלכות ליום ד', נמצא היסוד יום ד'. אבל, כשהמלכות נכללת ביוסף, שהוא יסוד, והוא נותן, למלכות, תוספת מעדנים מבית המלך, שהוא ז"א, נקראת אף המלכות שביעי.

פירוש. כבר נתבאר שיש ב' מצבים במלכות, שבמצב הא' היא בסוד ב' המאורות הגדולים, שמקבלת מצד שמאל דבינה, כמו שז"א מקבל מצד ימין דבינה. ואז נבחנת המלכות שהיא בקומה שוה עם ז"א, שחג"ת דז"א הוא לימין והמלכות לשמאל. והמצב הב' הוא אחר שנתמעטה והיתה לנקודה תחת יסוד דז"א. שאז היא נבנית לנוקבא דז"א, שתקבל מז"א, ולא מבינה. וגם במצב הב' שולטים בה הכלים דמצב הא', (כנ"ל לך אות פ"ה ע"ש). ולפיכך, נבחנות במלכות ב' בחינות. א) השרוש שנשאר בה ממצב הא'. שמבחינה זו היא רביעית לחג"ת, שחג"ת ה"ס ימין והמלכות היא שמאל, ואז היא ספירה רביעית. והיא הנקראת מלכותא דדוד. ומבחינה זו נאמר בה אבן מאסו הבונים, (כנ"ל לך אות פ"ה) וכן מבאר זוהר (בראשית א' אות קי"ח) שאומר, ויומא רביעאה, איהו יומא מאיס מבונים, כד"א אבן מאסו הבונים. ע"ש. ב) הוא השליטה של מצב הב', שמבחינה זו, נבחנת שמקבלת מן יסוד דז"א שנקרא יוסף. ואז היא ספירה שביעית. והיא נקראת מלכותא דיוסף, דהיינו שמקבלת מיוסף שהוא יסוד דז"א. וז"ש, רביעאה

ז"ש, כי ששת ימים עשה ה'. ולא כתוב בששת ימים עשה ה'. להורות שהכונה היא על הימים העליונים.

ג) ולקביל אינון שבעה וכו': וכנגד אלו שבעה ימים עליונים, חג"ת נהי"מ, ברא בארץ, שבעה צדיקי אמת, לקיים אותם ולהאיר אותם, כל אחד ואחד כנגד יומו העליון. שכל אחד משבעת הצדיקים, מקבל מהיום שכנגדו, שבשבעת הימים העליונים. ושתל אותם, כל אחד ואחד בדור הראוי לו. והם אבות העולם, אברהם, יצחק, יעקב, משה, אהרן, דוד. פירוש. מה שחושב, יוסף לפני משה, אינו משום שהוא נצח, ומשה הוא הוד, אלא שחשבם לפי סדר לידתם. ולא לפי סדר הספירות. וזה ודאי, שיוסף הוא תמיד יסוד.

ד) ואינון אקרוון הרים וכו': והם נקראים הרים, הררי קדם, שהם תלויים מאלו שבעת הימים העליונים שאמרנו, שהם ששת ימי בראשית, חג"ת נה"י, ויום השביעי, שהוא מלכות. העומד לפניהם. ז"ש, ובית דוד, דהיינו המלכות, כאלקים כמלאך ה', לפניהם. דהיינו לפני חג"ת נה"י.

ה) ואע"ג דאיהו שביעאה וכו': ואע"פ, שהמלכות, שהיא דוד, הוא שביעי, הוא רביעי בימים, דהיינו שאחרי חג"ת, היא מלכות מבחינת דוד (כנ"ל בהסולם לך אות פ"ה). ויוסף שהוא יסוד, הוא שביעי, דהיינו אם תחשוב

- (ו) וְכָלֵהוּ אֶחִידוּ בַּהּ בְּשִׁכְנֵי־תַמָּא, בְּרָזָא דְשִׁבְעָה. בְּגִין דְשִׁכְנֵי־תַמָּא אִיקְרִי בֵּת שִׁבְעָה. בֵּת מְאִימָא עֵילְאָה, דְאִיהִי כְלָלָא דְשִׁבְעָה דְרָגִין כִּדְעֻמָּה. וְאִיהִי דְרָגָא דְצָדֵק, עֲשִׂירָאָה דְאִינוּן סְפִירִין, דְאִיקְרִי בְּהוּ קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא.
- (ז) וְאִיקְרִי שְׁבִיעָאָה בְּקָרָא, ^מ דְלָךְ ה' הַגְדֵּלָה וְהַגְבֹּרָה וְהַתְּפָאֶרֶת וְהַנְּצַח וְהַהוּד כִּי כָל וְכוּ', עַד הַמְּמַלְכָה. וּמ"ט, וְהָא רְבִיעָאָה הִיא לְיוֹמֵי. אֶלָּא בְּגִין דְאִיהִי נְטִיעָה בְּתַרְאָה, וְאֵתְּכִלִּילַת בְּשִׁבְעָאָה, בְּג"כ נְטִלָה שְׁמִיָּה, וְכוּלָּא חַד.
- (ח) וְכָל חַד וְחַד מְאַבְהֵן, יַדַּע לִיה לְקַב"ה, מְגוֹ אֶסְפֻּקְלָרְיָא דִּילִיה. אַבְרָהָם יַדַּע לִיה, מְגוֹ חֶסֶד, דְאִיהוּ מִדַּת הַגְּדוּלָּה, מִדַּת הַחֶסֶד, יְמִינָא דְמִלְכָּא. וְעַל דָּא אֶחִיד בְּהַּ, וְלֹא שְׁבִיק לָהּ לְעֻלְמִין, וְעֵבִיד טִיבּוּ עִם בְּנֵי נְשָׂא, וְאוּקְמוּהָ. דְהָא עוֹבְדוּי סְלִיקוּ לִיה יְבִהָאֵי וְרָגָא.
- (ט) יְצַחֵק יַדַּע לִיה בְּרָגָא דְגַבְוֵרָה, דְאִיקְרִי פְּסֵד יְצַחֵק, וְדַחִיל לִיה לְעֻלְמִין.

חלופי גרסאות

כ נ"א דעמיה (דפוסים הראשונים). 7 נ"א ליג בהאי דרגא (קראקא).

מסורת הוהר

(ז) (ד"ה א כט) ב"א רעה צ"ב.

שבעה יומין עלאין

לרביעית במצב הא' (כנ"ל אות ה) היינו רק משום עליה, שעלתה המלכות ממקומה, ונכללה בנוקבא דז"א שבגופו (כמ"ש באזרוא רבה דף קפ"ו ד"ה ובתחילת) ומחמת עליה זו, נעשתה המלכות רביעית, והיסוד שביעי. וז"ש, אֶלָּא, בְּגִין דְהִיא נְטִיעָה בְּתַרְאָה, שְׁמַסְדֵּר אֲצִילוֹת הַסְּפִירוֹת, נֹאצְלָה הַמַּלְכוּת בְּאַחֲרוֹנָה, אַחַר הַיְסוּד. וּמָה שְׁנֻעַשְׂתָּה רְבִיעִית, אִינוּ אֵלָּא מַחֲמַת עֲלֶיהָ. וְאֵתְּכִלִּילַת בְּשִׁבְעָאָה, וְגַם הִיא נִכְלַלַת בִּיְסוּד, שְׁנִקְרָא שְׁבִיעִי, דְהִינוּ בְּמַצַּב הַב', שֶׁהִיא חֹזֶרֶת וְנֻעַשֶׂית נִקְוֵה תַּחַת הַיְסוּד דְז"א, וְנִכְלַלַת בּוּ (כְּנ"ל אֹת ה') וּמִשׁוֹם ב' טַעֲמִים אֵלּוּ נִקְרָאת הַמַּלְכוּת שְׁבִיעִי.

(ח) וְכֹפֵל חַד מְאַבְהֵן וְכוּ': וְכָל אַחַד וְאַחַד מִן הָאֲבוֹת, יַדַּע אֵת הַקְּב"ה מִתּוֹךְ הַמְּרָאָה הַמְּיוֹחֶדֶת שְׁלוֹ, אֲבֵרָהָם יַדַּע אֵת הַקְּב"ה מִתּוֹךְ הַחֶסֶד, שֶׁהוּא מִדַּת הַגְּדוּלָּה, שְׁבַמְקוּא הַנִּזְל, לָךְ ה' הַגְּדוּלָּה וְהַגְּבוּרָה, שֶׁהוּא מִדַּת הַחֶסֶד, יָד יְמִינוּ שֶׁל הַמֶּלֶךְ. וְעַל כֵּן אַחַז בְּהַּ, בְּסְפִירַת הַחֶסֶד, וְלֹא עוֹב אוֹתָהּ לְעוֹלָם, וְעֵשָׂה חֶסֶד עִם בְּנֵי אָדָם. וְהַעֲמִידוּהוּ. כִּי מַעֲשֵׂי הַטּוֹבִים שֶׁעֲשָׂה הֵיוּ עוֹלִים בְּמַדְרָגָה זוֹ שֶׁל חֶסֶד. דְהִינוּ לַעֲשׂוֹת חֶסֶד עִם הַבְּרִיּוֹת.

(ט) יְצַחֵק יַדַּע לִיה וְכוּ': יְצַחֵק יַדַּע אֵת הַקְּב"ה, בְּמַדְרָגַת הַגְּבוּרָה, הַנִּקְרָאת פְּחַד יְצַחֵק. וְהִיא יָרָא אוֹתָהּ לְעוֹלָם. יַעֲקֹב יַדַּע אֵת הַקְּב"ה, מִתּוֹךְ מִדַּת הַתְּפָאֶרֶת, שֶׁהִיא כְּלוּלָה

מחסד

הסולם

מאמר

רביעאה איהו ביומין, שהיא המלכות אחרי חג"ת, שזה משורש המצב הא' שנשאר במלכות. אבל כד אתכלילת ביה ביוסף וכו' אקרי אוף איהי שביעאה. והיינו מצד מצב הב', אחר שנתמעטה לנקודה תחת היסוד. שאז נבחנת לספירה שביעית.

(ו) וְכָלֵהוּ אֶחִידוּ בַּהּ וְכוּ': וְכָל הַסְּפִירוֹת נֹאחֲזוֹת בְּשִׁכְנָה, כְּשֶׁהִיא בְּסוּד שְׁבַע, כִּי כְּשֶׁהִיא בְּמַצַּב הַב' יֵשׁ לָהּ כָּל הַשְּׁלִימוֹת. כִּי הַשִּׁכְנָה נִקְרָאת בֵּת שִׁבְעָה, שֶׁהִיא בֵּת לְאִמָּא עֲלָאָה, שֶׁהִיא בִּינָה, שֶׁהִיא כוֹלֵלַת שְׁבַע מַדְרָגוֹת תַּחְתּוֹנוֹת עִמָּה. וְהִיא, הַמַּלְכוּת, הִיא מַדְרָגַת צָדֵק שֶׁהִיא הַעֲשִׂירִית שֶׁל הַסְּפִירוֹת הָאֵלּוּ, שְׁנִקְרָא בְּהֵם הַקְּב"ה. כְּלוּמַר אִם נִחְשׁוּב מִכְתוּר וְלַמְּטָה נִמְצָא שֶׁהַמַּלְכוּת הִיא סְפִירָה הַעֲשִׂירִית.

(ז) וְאִיקְרִי שְׁבִיעָאָה בְּקָרָא וְכוּ': וְהַמַּלְכוּת נִקְרָאת שְׁבִיעִית, בְּמִקְרָא, לָךְ ה' הַגְּדוּלָּה, וְהַגְּבוּרָה, וְהַתְּפָאֶרֶת, וְהַנְּצַח, וְהַהוּד, כִּי כֹפֵל בְּשִׁמְשׁ וּבְאַרְץ. שֶׁהוּא יְסוּד הַנִּקְרָא כָּל עַד הַמַּמְלָכָה, דְהִינוּ לָךְ ה' הַמַּמְלָכָה, שֶׁהִיא הַמַּלְכוּת, הִרִי שֶׁהִיא שְׁבִיעִית בְּמִסְפָּר הַזֶּה. וּמָהוּ הַטַּעַם, וְהִרִי הַמַּלְכוּת, יוֹם רְבִיעִי הִיא לִימִים. וְלָמָּה הִיא כָּאֵן שְׁבִיעִית. וּמִשִּׁיב, אֵלָּא מִשׁוֹם שֶׁהִיא נְטִיעָה אַחֲרוֹנָה, וְנִכְלָלָה בְּשְׁבִיעִי, מִשׁוֹם זֶה לְקַחָה שְׁמוֹ, וְהַכֵּל אַחַד.

פירוש. המלכות היא באמת נטיעה אחרונה, שנאצלה ויצאה אחר יסוד דז"א, ומה שנחשבת

(דפויי דף כ"ו טור ג')

יעקב ידע ליה מגו דרנא דתפארת. דאיהו כליל מחסד ומפחד, ואקרי אמת, ואחיד בה. הך הוא דכתיב ט תתן אמת ליעקב.

י יוסף ידע * ליה לקב"ה מגו ההיא אספקלריא, דאקרי כל. ועל דא אקרי יוסף ׀ פלפל, דכתיב ׀ ויכלכל יוסף. ואקרי ניסוד עולם.

יא משה ואהרן אינון תרין פרובין, דאשתמע קלא דלעילא מביניהו, ועל דא אתייהיבת אורייתא על ידיהו. הה"ד, ונועדתי לך שם ודברתי אתך וגומר. ואינון תרין פרובין דלעילא, אינון נצח והוד, ואינון תרין סמכין דגופא.

יב כגוונא דא, אית לה למטרוניתא לתתא, תרין פרובין ׀ תחותה, ׀ דנגקין מינה. ואינון עילאין ודאי, על ארון העדות, דאקרי צדק, ארונא עדות. ומאן עדות, דא יוסף, הה"ד ׀ עדות ביהוסף שמו. ואקרי תורה שפכתב, והאי ארונא תורה שפעל פה.

יג ת"ח, כל אינון ׀ אבהן עילאין דאחידן לעילא, רמין פלהו בתורה שפכתב, תורת ה'. ודוד דאיהו אחיד בכריתתא, דאיהי תורה שבע"פ, רמין בדברי קבלה. ׀ ובג"כ אקרי קבלה, דמקבלת נהירו מתורה שפכתב, דאקרי צדיק, ואקרי יוסף, ואקרי כל.

מסורת הוהר

ט (מיכה ז) לך קמח צ"ב. י (בראשית מז) בהשמתו ח"ג שב. כ (תהלים פא) ורא עא צ"ב.

חלופי גרסאות

ז ג"א כל ואקרי יסוד ואקרי צדיק יסוד עולם ול"ג מן כלכל עד סוף האות (קראקא). ז ג"א מוסיף צדיק יסוד (וינציא). ט ג"א תחות ה' (קראקא). ע ג"א ל"ג דינקן צ נוסח אחר לא גרסינן ובג"כ אקרי קבלה (קראקא).

מינה (קראקא). 9 נוסח אחר בגין (דפוסים הראשונים).

הסולם

מאמר

שבעה יומין עלאין הכרובים שלמעלה הם נצח והוד. והם ב' הסומכים של הגוף.

יב כגוונא דא אית וכו': כעין זה יש למלכה שהיא דוד למטה, ב' כרובים תחתיה, שהם מטטרון וסנדלפון. היונקים ממנה. ואלו ב' הכרובים העליונים הם ודאי על ארון העדות שנקרא צדק, שהוא המלכות. שהיא הארון של העדות. ומי היא עדות. הוא יוסף, שהוא היסוד, ז"ש עדות ביהוסף שמו וגו'. ויוסף נקרא תורה שבכתב. והארון, שהוא המלכות, נקרא תורה שבעל פה.

יג ת"ח כ" אינון וכו': כוא וראה כל אלו האבות העליונים שאחוזים למעלה, שהם אברהם יצחק יעקב משה אהרן יוסף, רמוזים כולם בתורה שבכתב, תורת הויה, כי הם ששה קצוות של ז"א הנקרא הויה, שעליו כתוב תורת הויה, וע"כ כולם תורה שבכתב. ורוד, שהוא אחוז מחוץ להם, שהוא תורה שבעל פה, דהיינו המלכות, רמוז בדברי קבלה. דהיינו

מחסד ופחד, כי ת"ת ה"ס קו האמצעי הכלול מב' קצוות ימין ושמאל. שהם חסד ופחד. ונקרא אמת ואחו בה. ז"ש תתן אמת ליעקב.

י יוסף ידע ליה וכו': יוסף ידע את הקב"ה, מתוך המראה ההיא הנקראת, כ"ל. דהיינו ספירת היסוד, שנקראת, כל. וע"כ נקרא יוסף כ"ל, שכתוב ויכלכל יוסף. ונקרא יסוד עולם. דהיינו שכתוב, וצדיק יסוד עולם. והנה מכאן תראה, שאע"פ שחושב את יוסף לפני משה, עכ"ז הוא ספירת היסוד, ומשה ואהרן הם נצח והוד. ומה שחושב יוסף לפני משה ואהרן, הוא מחמת סדר לידתם, שלא היה על פי סדר הספירות.

יא משה ואהרן אינון וכו': משה ואהרן הם שני הכרובים, שהקול של מעלה נשמע ביניהם, שה"ס ב' הכרובים שעל הכפורת. וע"כ נתנה התורה על ידיהם. ז"ש, ונועדתי לך שם ודברתי אתך וגו'. ואלו ב' (דפ"י דף כ"ז טור ג' *) טור ד'

סורי תולדות תורה ה

(ד) ואינון תרין כרובין עילאין, קיימין על ההוא סהדותא דיארונא, הה"ד, והנצח וההוד, כי כל בשמים ובארץ, ודא איהו סיומא דשמא ומנווג להאי ארץ.

(ט) והכי הוא, דכל מה שפרא קב"ה לעילא, פרא לקבליה לתתא. ויוסף אקרי עדות, הה"ד עדות ביהוסף שמו. ועל דא שמא דיוסף שלים בכלא לעילא ותתא.

(טז) ועל דא תנינן, ארון דיוסף וארון דשכינתא, בהדי הדדי הוו אזלין במדברא, והוו כולי עלמא ואמרי מה טיבן של שני ארונות אלו. ומתיבין לון, קיים זה מה שכתוב בזה. קיי"ם ודאי, הה"ד וצדיק יסוד עולם, איהו קיומא דעלמא.

(יז) אמת דוד דאיהו שביעאה, דאבהן אחיד בה, בהאי בת שבע, דאיהי ממלכה, ולא שביק לה לעלמין. הה"ד, ודוד עבדי נשיא להם לעולם. וכתוב, כסאו בשמש נגדי. וכל דא אוליף לן אורייתא, דכלהו אחידן בה בשכינתא ברנא דשבע.

(יח) ת"ח, אברהם בוצינא קדמאה קדישא דעלמא, פד בעא תלסקא

מסורת זוהר (2) דה"א (כט) לעיל אות ז צ"ח. (ז) (משלי י) ב"א רפו צ"ג. (ז) (יחזקאל לו) בהשמטות ח"ג שב. (ט) (תהלים פט) שלח נה צ"י.

חלופי גרסאות ק נ"א וארונה (קראקא). ר נ"א ל"ג אמרי (קראקא). (ש) נ"א ותייבין (קראקא). ו נ"א לאתקרבא בשכינתא (קראקא).

הסולם

מאמר

(טז) ועל דא תנינן וכו': ועל כן למדנו, ארונו של יוסף, והארון של השכינה, דהיינו ארון העדות, היו הולכים ביחד במדבר. והיו אומרים כל העולם, מה טיבם של ב' ארונות אלו שהולכים יחד. ומשיבים להם, קיים זה מה שכתוב בזה. כי יוסף, שהוא יסוד קיים ודאי, דהיינו שהוא מאיר ומקיים את השכינה שהיא מלכות. ז"ש, וצדיק יסוד עולם. כי היסוד, הוא קיום העולם שהוא מלכות.

(יז) אמת דוד דאיהו וכו': בא דוד, שהוא שביעי, דהיינו המלכות, שהאבות, חג"ת נה"י, אחוזים בה, בבת שבע הזו שהיא ממלכה, ואינו עוזב אותה לעולם. ז"ש, ודוד עבדי נשיא להם לעולם. וכתוב, וכסאו כשמש נגדי. וכל זה מלמדת אותנו התורה, שכולם, כל חג"ת נה"י, אחוזים בשכינה, בסוד שבע. (כ"ל אות ז).

(יח) ת"ח אברהם בוצינא וכו': בוא וראה, אברהם הוא הנר הראשון הקדוש של העולם, דהיינו ספירה ראשונה שהוא חסד, דז"א

דהיינו בכתובים. ומשום זה נקראת המלכות קבלה, משום שמקבלת אור מתורה שבכתב, הנקראת צדיק, דהיינו יסוד, ונקרא יוסף, ונקרא כ"ל.

(ד) ואינון תרין כרובין וכו': ואלו ב' הכרוכים העליונים, שהם נצח והוד. עומדים על העדות היא שבארון, שהוא יסוד. כי נו"ה הם למעלה על היסוד. ז"ש, והנצח וההוד, ואח"כ, כי כ"ל בשמים ובארץ שהוא יסוד. והיסוד הוא הסיום של השמים, שהם ז"א הנקרא שמים, כי היסוד הוא ספירה אחרונה דז"א, ומתחבר עם הארץ, שהיא המלכות. וע"כ כתוב כי כ"ל, דהיינו יסוד, בשמים ובארץ. שהוא המחבר את השמים שהם ז"א עם הארץ שהיא המלכות.

(ט) והכי הוא דכ"ל וכו': וכך הוא, שכל מה שברא הקב"ה למעלה, ברא כנגדו למטה, ויוסף נקרא עדות. ז"ש, עדות ביהוסף שמו וגו'. וע"כ השם של יוסף, שלם בכל, למעלה בז"א, ולמטה, במלכות.

(דפויי דף כ"ו טור ד')

לְרַגְיָהּ, לֹא יָכִיל, עַד דְּסָלִיק וְאַשְׁתְּמוּדַע בְּאֵינוֹן תְּלַת דְּרַגְיָן עֵילְאִין דְּעֵלְיָהּ, דִּהְוָא חוּלְקָא דִּילְיָהּ.

יט) בֵּינוֹן דְּסָלִיק וְאַשְׁתְּמוּדַע לִיה לְקב"ה, מְגוֹ אֵינוֹן תְּלַת דְּרַגְיָן, דְּעַם אֵינוֹן שְׂבַעָה, דְּאֵיקָרוֹן פְּתוּר עֲלִיוֹן חֲכָמָה בִּינָה, וְאֵינוֹן שְׁלִימוֹ דְּעֶשֶׂר סְפִירָן, דְּאֵיקָרִי בְּהוּ קב"ה. וְכִינוֹן דְּסָלִיק * אַח"כּ בְּאֵינוֹן תְּלַתָּא, בְּדֵאֵינוֹן עֲתִיקָא וְאוּ"א, דְּנִגְגִיד מִנְהוֹן נְהִירוֹ לְתַתָּא, בְּדִין אַחִיד לְחוּלְקֵיָהּ, הֵוָּא דְרַגְא דְתַחוּמֵיָהּ דְּאֵינוֹן תְּלַתָּא, דְּאֵיקָרִי חֲסֵד.

כ) וְכֵלְהוּ אַדְבִּיק לֹון, מְגוֹ אֶסְפֶּקְלָרְיָא דְשְׁלֵטָא בְּלִילְיָא, דִּבְהוּ יִמְשָׁש לֹא הָוָה ב"נ דְּיַדַע פְּלוּס. וְעַל דָּא תְּנִינוֹן, בְּן שְׁלֵשָׁה שָׁנִים, הִפִּיר אַבְרָהָם אֶת בּוֹרְאוֹ, בְּן שְׁלֵשָׁה דְיֵיקָא.

כא) וְת"ח, רְזָא דְהַנְּי שְׁלֵשָׁה שָׁנִין, וְלֹא דְפָחוּת, בְּגִין דְשְׂכִינְתָּא אֶקְרִי בַת שְׂבַע, וְלֹא יָכִיל לְאַתְקַרְבָּא בְּהַדְּהָ, עַד דְּסָלִיק בְּאֵינוֹן תְּלַת דְּרַגְיָן עֵילְאִין, דְּעַם אֵינוֹן ז', לְאַשְׁתְּמוּדַעַא מִגְּיוֹן, וְלְאַתְנַהֲרָא בְּכָל מַאי דְאִיהוּ לְתַתָּא, וְג' וְז', הָא עֶשֶׂר דְּרַגְיָן עֵילְאִין, רְזָא דְשְׁמָא דְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא.

כב) וְכִינוֹן דִּהְוָה מִתְנַהֲרִי בְּאֵינוֹן שְׁלֵשָׁה, בְּעָא לְסֵלְקָא בְּאֵינוֹן שְׂבַע, בְּרְזָא דְכַתִּיב, וַיֵּצֵב אַבְרָהָם אֶת שְׂבַע כְּבָשֹׂת הַצֹּאן. וְרְזָא דָּא רְמִיז לְאַבְרָמֶלֶךְ,

מסורת הזהר

(U) (בראשית כא) בהשטות ח"ג שב.

חלופי גרסאות

א נ"א ל"ג אח"כ (קראקא). ב נ"א ל"ג מן דאינון עד כ"ד (קראקא). ג נ"א ודאי (קראקא). ד נ"א יתיר (קראקא). ה נ"א לאשתמודעא מגוון ולאנתהרא לכל מאי דאיהו לתתא באינון תלת דרגין עלאין דעם אינון ז' וגי' ד' הא עשר דרגין עלאין (וינציא) נ"א לאשתמודעא מגו ולאנתהרא ולאנתהרא לכלא מאי דאיהו לתתא דאינון תלת דרגין עלאין עם אינון ז' וגי' ד' הא עשר דרגין עלאין (קראקא).

מאמר

דז"א, שנקרא עולם. כשרצה לעלות למדרגתו, לא יכול, עד שעלה והשיג באלו ג' מדרגות העליונות, שממעל לאותו החלק שלו, שהוא חסד, דהיינו כח"ב שהם למעלה מחסד.

יט) כיון דסליק ואשתמודע וכו': כיון שעלה והשיג את הקב"ה, מתוך אלו ג' מדרגות, שהם עם אלו השבעה, הנקראים כתר עליון, חכמה, ובינה. והם השלמות של עשר הספירות, שהקב"ה נקרא בהם. וכיון שעלה אח"כ באלו הג', כח"ב, שהם מבחינת הפרצופין, עתיקא קדישא. ואבא ואמא, שמהם נמשך האור למטה, או אחז לחלקו, המדרגה, שמתחתיהם של אלו הג', שנקראת חסד.

כ) וכ"הו אדביק לון וכו': וכולם, כל ג' המדרגות כח"ב, השיג אותם מתוך המראה ההיא השולטת בלילה, שהיא המלכות. כי בהם ממש, דהיינו בכח"ב עצמם במקומם,

(דפרי" דף כ"ו טור ד')

הסולם

שבעה יומין עלאין

עוד לא היה אדם, שידע בהם משהו. ועל זה למדנו. בן שלש שנים, דהיינו בג' ספירות הנקראים כח"ב, הכיר אברהם את בוראו. בן שלש שנים הוא בדיוק. שהם כח"ב.

כא) ות"ח רזא דהני וכו': בוא וראה, הסוד של אלו שלש שנים ולא פחות, הוא, משום שהשכינה נקראת בת שבע, שכולה ז"ס חג"ת נהי"ם. ואינו יכול להתקרב אצלה, עד שעולה בג' מדרגות העליונות כח"ב, שהם על ז' הספירות, חג"ת נהי"ם, להיות נודע מתיכון. מכח"ב, ולהאיר בכל מה שהוא למטה, בז"ס חג"ת נהי"ם. וגי' וז', הן עשר המדרגות העליונות, שה"ס השם של הקדוש ברוך הוא.

כב) וכיון דהוה מתנהיר וכו': וכיון שהאיר מאלו שלש הספירות כח"ב, צריך להשתלם מאלו השבע, חג"ת נהי"ם, בסוד שכתוב, ויצב אברהם את שבע כבשות הצאן.

הרומזות

דלא וישלטון עליהון בנוי, עד דישתלימו אינון שבָּעָה זכאי קשוט בישראַל, לקביל אינון שבָּעָה דרגין *) דלעילא.

כג) פִּינּוּן דִּישְׁתַּלְיִמוּ, יְחִיב עֲלֵמָא פּתָאָה כְּגוֹנוֹא דְעֲלָמָא עֵילָאָה. בְּקִיּוּמָא שְׁלִים. וַיִּתִּי דוֹד, דְּאִיהוּ שְׁבִיעָאָה, וַיִּתְעַר לְהֵיָא בֵּת שְׁבַע דְּלַעֲיָלָא, דְּאִיהִי נְקָמָא נְקָמְתָהוֹן דִּישְׁרָאֵל, וַיִּתְפָּרַע מְנַהוֹן.

כד) הַה"ד, וַיְהִי אַחֲרֵי כֵן וַיֵּךְ דוֹד אֶת פְּלִשְׁתִּים וַיְכַנְיֵעַם וַיִּקַּח דוֹד אֶת מִתְגַּ הָאָמָה מִיַּד פְּלִשְׁתִּים. מאי ויהי אחרי כן. בְּתַר דְּאִשְׁתַּלְיִמוּ יִשְׂרָאֵל, וְהוּוּ כְּגוֹנוֹא דְּלַעֲיָלָא, כְּדִין וַיֵּךְ דוֹד אֶת פְּלִשְׁתִּים וַיְכַנְיֵעַם. דְּהָא עַד הַשְּׁתָא לָא יָכִילוּ יִשְׂרָאֵל לְמִיתְבַּר תּוֹקְפֵיהוֹן, וְהָא אִיתְעַרו חֲבַרְיָא בְּהֵוּא מִתְגַּ הָאָמָה, וְאִוְקְמוּהָ.

כה) וְת"ח, הָאִי דְרָמְזוּ לִיה אַבְרָהָם בְּכַבְשׁוֹת הַצֶּאֱן, וְלֹא בְעֵזִים, וְלֹא בְמִילֵי אַחֲרֵינִי, בְּגִין דְּאִינוּן מְסֻטְרָא דְחֻסְדָּא, מְאִינוּן מְמַנְן דְּיִנְקִין מְסֻטְרָא דְחֻסְדָּא, יִנְקִין לְתַתָּא אִינוּן כְּבָשִׁים, תַּחֲתֵי שׁוּלְטָנְיָהוֹן. וְאַבְרָהָם אַחִיד לְחַוְלָקִיָּה מִדַּת הַחֻסְדָּא, וְכוּלָא בְּרֹזָא דְחֻקְמָתָא.

כו) וְע"ד תְּנִינָן, מֵאֵן דְּשָׂרֵי גוּ עֲאָנָא, לָא מְסַתְּפֵן לְעֲלָמִין. וְאִי אִיהוּ שְׂרִי גוּ עֲזִיָּיא, וְרַעֲי לֹוֹן, כְּפָה גְרִדִּינִי נִימוּסִין, יְתַבִּין לְקַבְּלִיָּה לְאַסְטָאָה לִיָּה, בְּגִין דְּאִינוּן מְסֻטְרָא דְדִינָא קְשִׁיא.

כז) אָבֵל כִּד אֶתָּא יַצְחָק לְמַגְזֹר עַמִּיָּה קָיִים, גְּזֹר עַמִּיָּה בְּשְׁבָעָה, דְּאַתְגַּלְיָּיא מַגּוּ הֵהִיא בִּירָא, דְּכַתִּיב וַיִּקְרָא אוֹתָהּ שְׁבָעָה.

חלופי גרסאות

1 נ"א יתפרעון מנהון עד דישתלימו (קראקא). ז נ"א דאשתלימו (קראקא). ח נ"א דהא (קראקא). ט נ"א בשכינתא (ורנציא).

מסורת הזהר

9 (ש"ב ח) בהשטות ח"ג אות סא שב. צ (בראשית כו) בחקותי טו צ"ו.

הסולם

שבעה יומין עלאין
אז ויך דוד את פלשתים ויכניעם. כי עד עתה לא יכלו ישראל לשבור כחם. וכבר עוררו החברים באותו מתג האמה מה פירושו, והעמידוהו.

כה) וְת"ח הָאִי דְרָמְזוּ וכו': ובוא וראה, זה שאברהם רמז לו, ז' הצדיקים, בכבשות הצאן, ולא בעזים, ולא בדברים אחרים, היינו משום שצאן הם מצד החסד, כי מאלו הממונים היונקים מצד החסד, יונקים למטה אלו הכבשים תחת ממשלתם. ואברהם אחז לחלקו את מדת החסד, וע"כ בוח בצאן. והכל הוא בסוד החכמה.

כו) וְע"ד תְּנִינָן מֵאֵן וכו': וע"כ למדנו, מי ששוכן תוך צאן, אינו מסתכן לעולם. ואם הוא שוכן תוך עזים, ורועה אותם, כמה חוקרי דינים יושבים כנגדו להסטות אותו, משום שהם מצד הדין הקשה.

כז) אָבֵל כִּד אֶתָּא וכו': אבל כשבא יצחק לכרות עמו ברית, כרת עמו בשבע, ספירות

מאמר

הרומזות על חג"ת נה"מ, וסוד זה רמז לאבימלך מלך פלשתים, שלא ישלטו עליו על הפלשתים בניו של אברהם, מטרים שישתלמו אלו שבעה צדיקי אמת בישראל, שהם אברהם יצחק יעקב משה אהרן יוסף דוד, שהם כנגד אלו שבע המדרגות שלמעלה, חג"ת נה"מ.

כג) כִּיּוֹן דִּישְׁתַּלְיִמוּ יְתִיב וכו': כיון שישתלמו, ז' צדיקי אמת, ישב עולם התחתון, מלכות, כעין עולם העליון, ז"א, בקיום שלם. ויבא דוד, שהוא שביעי, ויעורר לאותה בת שבע שלמעלה, שהיא המלכות, שתנקום נקמתם של ישראל ותהיה נפרעת מהם, מפלשתים.

כד) הַה"ד וַיְהִי אַחֲרֵי וכו': ויהי אחרי כן ויך דוד את פלשתים ויכניעם ויקח דוד את מתג האמה מיד פלשתים. מהו, ויהי אחרי כן. היינו, אחר שנשתלמו ישראל בו צדיקי אמת, והיו כעין חג"ת נה"מ שלמעלה,

(דפויי דף כ"ו טור ד' * דף כ"ז טור א')

(כח) ת"ח, אברהם קרא לההיא בירא דמיין, באר שבע. יצחק קרא לה, שבעה. מה בין האי להאי. אלא בגין דיצחק אחיד לחולקיה ברגא דפחד, דאיהו דינא, וע"ד אוסיף בה ה'. וה' בכל אטר מדת הדין. וסימנף *הא דרפף בראש נתמי. הה"ד ויקרא אותה שבעה. דלא עבד בחורפן, כמה דעבד אבוה, וכלא ברזא דחכמתא, ואוסיף בה ה', לאחזאה דאיהי חולקיה.

(כט) ת"ח, פד ברא קב"ה עלמא, ברא ליה בדינא. גיין דחזא דלא מתקיים, שפתן ביה חסד. הה"ד כ(ב) בהבראם, ביום עשות ה' אלהים, ואוקמוה באברהם איתקיים עלמא. בג"כ האי בירא, ביתא דעלמא, על שמיה איתקרי. הה"ד *על פן קרא למקום ההוא באר שבע. אף על גב דהאי בירא אתדבק ביצחק, דכתיב *ויקרא אותה שבעה. שמה באר שבע, סטרא דאברהם, ולא באר שבעה, הךא הוא דכתיב *וימינו תחבקני.

(ל) ות"ח, ד' מאינון שבעה זכאי קשוט, פד בעו לאתקרבא בשכינתא, בברזא דשבע, כלהו איערעו בהאי באר, דלא פסקו מימיו לעלמין.

(לא) אברהם פרי *לה להאי בירא, בגין דאיהו אוליה לקל בגי עלמא, דיפלחון לקב"ה. וכיון דכרי *לה, אפיק מיין נבעין דלא פסקין לעלמין.

מסורת הזהר

(ק) יחזקאל (טו). (ו) (בראשית ב) ב"א קצב צ"א. (ש) (שם כא) בהשמות ח"ג שב: (ח) (שם כו) לעיל אות רז צ"צ. (א) (שיר ב) ב"א רלה צ"א.

חלופי גרסאות

י נ"א ל"ג וסימנך הא דרכך בראש נתתי (קראקא). כ נ"א ל"ג בהבראם (קראקא). ל נ"א בהא (קראקא). מ נ"א ליה (דפוסים הראשונים). נ נ"א ליה (דפוסים הראשונים).

הסולם

מאמר

שבעה יומין עלאין והעמידו, שבאברהם נתקיים העולם, שהוא חסד. כי בהבראם, הוא אותיות באברהם. משום זה, באר ההיא שהיא בית העולם, דהיינו המלכות. נקראת על שמו, על מדת החסד. ז"ש על כן קרא למקום ההוא באר שבע. ושבע היא בבחינת חסד, כנ"ל. ואע"פ שבאר ההיא נתדבקה ביצחק, שכתוב, ויקרא אותה שבעה. אבל שמה נקבע, באר שבע, שהיא מצד אברהם. ולא באר שבעה, שהיא מצד יצחק. ז"ש וימינו תחבקני. שהוא חסד.

(ל) ות"ח ד' מאינון זכאי: ובוא וראה, ארבעה, מאלו ז' צדיקי אמת, כשרצו להתקרב אל השכינה, בסוד שנקראת שבע, דהיינו בהתכללות ז"ס חג"ת נה"מ. פגשו כולם באותה באר, שאין מימיה פוסקים ממנה לעולם. שה"ס המלכות השלמה מצד היסוד הדבוק בה.

ספירות חג"ת נה"מ, המתגלות מתוך באר ההיא, שהיא המלכות, שכתוב, ויקרא אותה שבעה.

(כח) ת"ח אברהם קרא וכו': בוא וראה, אברהם קרא את באר המים ההיא, שה"ס המלכות, באר שבע. יצחק קרא אותה, שבעה. מה בין זה לזה. ומשיב, אלא משום שיצחק אחז לחלקו מדרגת הפחד, שהוא דין, ע"כ הוסיף בה ה', כי ה' בכל מקום, היא מדת הדין. וע"כ הוסיף בה ה'. שקראה שבעה. וסימנך. הא דרכך בראש נתתי. ז"ש ויקרא אותה שבעה, שלא עשה כריתת הברית בכבשים כמו שעשה אביו, משום שכבשים הם מדת החסד כנ"ל. והכל הוא בסוד החכמה, שהוסיף בה ה', להראות שהדין הוא חלקו.

(כט) ת"ח כד ברא קב"ה וכו': בוא וראה, כשברא הקב"ה את העולם ברא אותו בדין, כיון שראה שאינו מתקיים חיבר עמו חסד. ז"ש בהבראם ביום עשות ה' אלקים. שהיה הוא חסד ואלקים הוא דין, וחברם יחד.

(לא) אברהם כרי *לה וכו': ומפרש דבריו. אברהם כרה את הבאר הזו. כלומר, שהוא יסד אותה. משום שהוא לימד את כל בני

(לב) וְכִינּוֹן דָּמַת אֲבָרְהָם, מֵה פְּתִיב א־ וְכָל הַבְּאָרֶת אֲשֶׁר חָפְרוּ עֲבָדֵי אָבִיו בִּימֵי אֲבָרְהָם. בְּאֶרֶת פְּתִיב, וְחַד הָהוּ, דְּכִתִּיב בְּאֶר שָׁבַע, וְקָרוּ לִיה בְּאֶרֶת, דְּמִשְׁמַע דְּסִגְיָאִין הָווּ. בְּגִין דְּהָאֵי בִּירָא, מִתְחַזֵּי לֹון לְאֲבָהֶן בְּכָל דְּוִקְמָא דְּהָווּ אֲזֵלִין, וְהָהּ מִתְחַזֵּי לֹון כְּבִירִין סִגְיָאִין.

(לג) כִּינּוֹן ס־ דְּמִלְאוּ פְּלִשְׁתִּים עֲפָרָא, רְזָא דְּאֶהְדְּרוּ בְּגִי עֲלָמָא לַע"ז, הָהּ עֲלָמָא שְׁמַם, דְּלִית דִּידַע לְקַב"ה. כִּינּוֹן דְּאֶתָא יִצְחָק, מֵה פְּתִיב, וַיֵּשֶׁב יִצְחָק וַיַּחְפֹּר אֶת בְּאֶרֶת הַמַּיִם אֲשֶׁר חָפְרוּ בִּימֵי אֲבָרְהָם אָבִיו. מֵאֵי וַיֵּשֶׁב, אֲלָא דְּאֶתִיב עֲלָמָא לְתִיקוּנָהּ, וְאוּלִיף לֹון לְבְּנֵי עֲלָמָא דִּידְעוּן לְקַב"ה. הַה"ד א־ וַיְהִי אַחֲרֵי מוֹת אֲבָרְהָם וַיְכַרְךָ אֱלֹהִים אֶת יִצְחָק בְּנוֹ.

(לד) וַיֵּשֶׁב יִצְחָק עִם בְּאֶר לַחֵי רֵא"י, הָאֵי בִּירָא מִמָּאן הוּא. מִמָּאן דְּכָל כִּינּוֹן עֵילָאִין וְתַמְאִין וְקִיּוּמִיהוֹן תְּלִין בִּיה. וְחַזֵּי כְּלָא. הַה"ד, א־ יַדַע מַה בְּחִשׁוּבָא וְנִהוּרָא עֲמִיה שְׂרָא.

(לה) וְת"ח, אֵינּוֹן עֲבָדֵי יִצְחָק * בְּגִין דְּאֵינּוֹן מְסֻטְרָא דְּדִינָא קְשִׁיָא, כַּד חָפְרוּ פ־ לָהּ, מֵה פְּתִיב, שְׁטָנָה, וְהָא אוּקְמוּהָ, עַד דְּאֶתָא אִיהוּ א־ וַיַּחְפֹּר בְּאֶר אַחֲרַת גּוֹ', וַיִּקְרָא שְׁמָה רְחוּבֹת וַדָּאֵי. אֲבָל עֲבָדֵי אָבִיו, בְּגִין דְּכָלְהוּ אַתְיִין מְסֻטְרָא דְּיִמִּינָא, לָא הָהּ שְׁטָנָא בְּעֲלָמָא, וְלָא נְפִיק דִּינָא בְּהָא בִּירָא, לְאֶשְׁטָנָא לֹון, כַּד לָא צ־ מְכַשְׂרֵי עוֹבְדֵיהוֹן.

חלופי גרסאות

ס נ"א דמליה (דפוסים הראשונים). ע נ"א ל"ג וישב יצחק עם באר לחי ראי (דפוסים הראשונים). פ נ"א ליה (דפוסים הראשונים). צ נ"א כשרי (קראקא).

מסורת זוהר

ב (בראשית כו). ג (שם כה) חיי שרה סא צ"ד. ד (דניאל ב) בא כג צ"ז ת"ז תכ"א ס: ז"ח כו ט"ב שכ"ט. ה (בראשית כו) תולדות מד צ"א.

הסולם

שבעה יומין עלאין

בימי אברהם אביו. מהו, וישב. היינו שהחזיר העולם לתקונו, כי לימד לבני העולם שידעו את הקב"ה. ז"ש, ויהי אחרי מות אברהם ויברך אלקים את יצחק בנו.

(לד) וישב יצחק עם וגו': וישב יצחק עם באר לחי ראי. שואל, באר ההיא ממי היא. ומשיב, היא, ממי שכל החיים העליונים והתחתונים וקיומם תלוים בו, ורואה הכל. שהוא החכמה, כלומר, שה"ס המלכות בעת שמאירה בחכמה הנקראת ראי, וע"כ נקראת באר לחי ראי. ז"ש, ידע מה בחשוכא ונהורא עמיה שרא.

(לה) ות"ח איננון עבדי וכו': וכוא וראה, אלו עבדי יצחק, משום שהם מצד דין הקשה, ע"כ כשחפרו אותה, מה כתוב, שקראו שמה שטנא. וכבר העמידה. עד שהוא בא ויחפר באר אחרת, ויקרא שמה רחובות. רחובות

ודאי

מאמר

בני העולם, שיעבדו להקב"ה. וכיון שכרה אותה, הוציאה מים חיים שאינם נפסקים לעולם.

(לב) וכיון דמת אברהם וכו': וכיון שמת אברהם, מה כתוב, וכל הבארות אשר חפרו עבדי אביו בימי אברהם סתמום פלשתים. שואל, כתוב בארות, והלא אחת היתה, שכתוב, באר שבע, וקרא אותה בארות, שמשמע שהרבה היו. ומשיב, משום שאותה הבאר נראית לאבות בכל מקום שהיו הולכים, ע"כ היתה נראית להם, כבארות רבות.

(לג) כיון דמלאו פלשתים וכו': כיון שהפלשתים מלאו את הבארות בעפר, שהוא סוד, שבני אדם חזרו לעבוד עבודה זרה, היה העולם שמים שרא היה מי שידע את הקב"ה. כיון שבא יצחק, מה כתוב, וישב יצחק ויחפור את בארות המים אשר חפרו

(דפרי" דף כ"ז טור א' * טור ב')

לו) ומהאי בירא, איהו פתחא למינדע ליה לקב"ה. הה"ד, פתחו לי שערי צדק אבא בם אודה יה. יועד דלא סליק יצחק מעלמא, בריך ליה ליעקב, ושלחיה לחרן, לאנדוגא. וכד אזיל לחרן מה פתיב וינרא והנה באר בשדה, ביון דחזא יעקב יקרא דקב"ה, מגו ההוא בירא, דאקרי באר שבע. פדין אל ללכו. אעבדך שבע שנים ברחל בתך ו הקטנה דייקא.

לז) ת"ח, לקבל אינון שבועה ופאין, פקיד קב"ה פאורייתא, לקרבא קרבן מוסף, בשבע זמנין בשתא. בגין לאוספא להו עדונין ומפניקין מפי מלכא, דישבעון אבהן בקרמיתא, וכתר פן בגין. ואינון ז' זמנין ולא יתיר.

לח) בשבתא לקבל צדיק יסוד עולם, דאקרי כל, ואקרי שבת, לאוספא ליה עדונין ממוחא סתימאה, וברישי ירחא, לקבל פנסת ישראל, דאתקריאת סיהרא.

לט) וכט"ו יומא לינחא קדמאה, לקביל אברהם אבוהון, דאחיד במדת החסד, ואקרי ראשון. ובעצרת דבחדש הג', דאתייהיבת ביה אורייתא בשבעה קולות, לקביל יעקב, דאיהו תלייתאי לאבהן, ואחיד בקול קול יעקב. ובראש

מסורת הזהר

ו) (תהלים קיח) ב"א שלט צ"ג. ז) (בראשית כט) ויצא מד צ"ב.

חלופי גרסאות

ק נ"א ועוד (קראקא). ר נ"א מוסיף הקטנה הקטנה (דפוסים הראשונים). ש נ"א באורייתיה (דפוסים הראשונים).

מאמר

הסולם

שבעה יומין עלאין

כי מוסף ה"ס תוספת. שהאבות, שהם חג"ת. ישבעו בתחילה, ואחר כך הכנים. שהם נהי"מ. והם ז' פעמים בשנה, ולא יותר.

לח) בשבתא לקבל צדיק וכו': ומפרש את ז' המוספין. בשבת מקריבים קרבן מוסף כנגד צדיק יסוד עולם, הנקרא כ"ל, ונקרא שבת להוסיף לו עדונים ממוחא סתימאה דא"א. ובר"ח מקריבים קרבן מוסף, כנגד כנסת ישראל שהיא המלכות. הנקראת לבנה. ונתבאר ב' מוספים, שכנגד יסוד ומלכות. שיוסף ודוד אחת בהם.

לט) ובפ"ו יומא לירחא וכו': ובחמשה עשר יום לחדש הראשון מקריבים קרבן מוסף. כנגד אברהם אביהם, האחוז במדת החסד, ונקרא ראשון. ובעצרת שבחדש השלישי, שניתנה בו התורה בו' קולו, שבמזמור הבו לה' בני אלים, מקריבים בו מוסף כנגד יעקב, שהוא שלישי לאבות, ואחוז בקול קול יעקב. שהוא תפארת. הנקרא קול, ונקרא יעקב. ובראש השנה, מקריבים קרבן מוסף, כנגד יצחק שנולד בו, ברה"ש, שהוא גבורה. ואנו מזכירים בו עקדת יצחק. והוא יום הדין, כנגד מדת הדין שאחוז

ודאי, שפסק הדין ממנה. אבל עבדי אביו, משום שכולם באו מצד הימין, שהוא חסד. לא היתה שפנה בעולם. והדין לא יצא בבאר היא להשטין אותם, כשמעשיהם אינם כשרים.

לו) ומהאי בירא איהו וכו': ומבאר הזו, הוא הפתח, לדעת את הקב"ה, ז"ש, פתחו לי שערי צדק אבא בם אודה יה. ומטרם שנסתלק יצחק מן העולם, ברך את יעקב, ושלחו לחרן לישא אשה. וכשבא לחרן מה כתוב, וירא והנה באר בשדה. כיון שראה יעקב את כבודו של הקב"ה, שה"ס חכמה הנקראת ראה, מתוך הבאר הזו, הנקראת באר שבע, דהיינו המלכות כנ"ל, אז אמר ללבן אעבדך שבע שנים ברחל בתך הקטנה. הקטנה בדיוק. דהיינו המלכות הנקראת רחל. שהיא בבחינת למטה מחזה דז"א. ולא הגדולה, שה"ס לאה. דהיינו הנוקבא דז"א שלמעלה מחזה שלו.

לז) ת"ח, לקבל אינון וכו': בוא וראה, כנגד אלו שבעת הצדיקים, צוה הקב"ה בתורה, להקריב קרבן מוסף בו' פעמים בשנה. כדי להוסיף להם עדונים ומעדנים מבית המלך.

סתרי תולדות תורה יא
השנה, לקביל יצחק, דאתיליד ביה, ואנן ימדקרינן ביה עקדת יצחק, ואיהו
יומא דדינא, לקבל מדת הדין דאחיד בה.
מ) ביום הכפורים, לקביל משה, דקביל קב"ה ביה צלותיה, וחס על
ישראל, ואהדר ליה «לוחי אורייתא. בחג הספות, לקביל אהרן, דבזכותיה הו
אזלין שבועה עגנין, דחפן על ישראל פסוכות, ובג"כ אינון עבדין סוכה. וכל
אורייתא, כמה רזין עילאין סתימין בה, וכד אלין שבועה מתוספין בברכאן,
כל עלמא בשלימו סגיאה ב.

חלופי גרסאות

ת נ"א מדרכין (דפוסים הראשונים). א נ"א ליג לוחי (דפוסים הראשונים). ב דפריי כתבו עד כאן.

מאמר הסולם שבעה יומין עלאין
בה. ונתבארו ג' מוספים. כנגד אברהם יצחק ז' עננים החופפים על ישראל בסוכות. ומשום
יעקב שהם חג"ת. זה הם עושים סוכה. ונתבארו ב' המוספים
מ) ביום הכפורים לקבל וכו': ביוה"כ, שכנגד משה ואהרן שהם נו"ה. וכל התורה
מקריבים בו מוסף. כנגד משה, שהוא נצח. כמה סודות עליונים סתומים בה. וכשאלו
שבו, ביוה"כ קבל הקב"ה תפלתו, וריחם על השבעה, חג"ת נה"מ. מתוספים בכרכות, נמצא
ישראל והחזיר להם לוחות התורה, דהיינו כל העולם בשלמות גדולה.
לוחות השניות. בחג הסוכות מקריבים בו מוסף. כנגד אהרן, שהוא חוד. שבזכותו היו הולכים
(דפריי דף כ"ז טור ב')

סליק פרשת תולדות

זהר חדש

פְּרָשַׁת וַיֵּצֵא

מִדְרָשׁ הַנְּעֻלָּם

(א) וַיֵּצֵא יַעֲקֹב. א א יָדַע מַה בְּחֹשׁוֹכָא וְנִהוּרָא עֲמִיָּה שְׂרִי, אַע"ג דְּנִהוּרָא עֲמִיָּה שְׂרִי, יָדַע מַה בְּחֹשׁוֹכָא. וְהֵינּוּ דְכְתִיב, א אִם יִסְתֵּר אִישׁ בְּמַסְתָּרִים וְאֲנִי לֹא אֶרְאֶנּוּ נְאֻם ה'. ב וּמִי אֲרִ"י הָכִי, וְהָא אֲמַרְן דְּהָא חֲכַמְתָּא הָוָה בְּסַמִּיכוּתָא דְקַרְאִי, בְּכָל מַה דְּאִיתְמַר, וְהָאִידְנָא פְּשִׁיטוּתָא דְקַרְא צְרִיכְנָא, דְּאִבְרָהִם הָוָה, וַיִּצְחַק הָוָה, וַיַּעֲקֹב הָוָה. א"ל אַע"ג ג דְּהוּו, חֲכַמְתָּא דְקַרְאִי אִסְתַּפְּלְנָא לְמַנְדַּע.

מְאָמַר מִי יְגוּר וּגו' כְּנֶגֶד עֲשֻׁרַת הַדְּבָרוֹת

(ב) רַבִּי יִצְחָק פִּתַּח, א מְזֻמּוֹר לְדוֹד ה' מִי יְגוּר בְּאֶהְלֶךְ מִי יִשְׁכֵּן בְּהַר קְדֻשָּׁה הוֹלֵךְ תָּמִים וּפְעֵל צֶדֶק וְדִבְרֵי אֱמֶת בְּלִבּוֹ וּגו'. מֵאִי מִשְׁמַע, א"ר יְהוּדָה

חלופי גרסאות

א בדפוס כתבו כאן חסר תחלת הענין. ב ג"א ל"ג ומי (קראקא). ג ג"א דהא (קראקא).

מסורת הוזהר

(א) (דניאל ב) בא כג צ"ז ת"ז תכ"א צ"ט ז"ח כז ט"א. (ב) (ירמיה כג) נח סט צ"ג ת"ז תס"א צד. תס"ט קיד. (ג) (תהלים טו) וירא ט צ"ד.

הסולם

מִי יְגוּר וּגו' כְּנֶגֶד עֲשֻׁרַת הַדְּבָרוֹת

שאברהם היה ויצחק היה ויעקב היה. א"ל, אַע"פ שהיו, אברהם יצחק ויעקב בפשיטות. ענ"ו חכמת הכתובים הסתכלתי לדעת, כלומר. שיש להסתכל ולדעת גם החכמה הרמוזה בכתובים.

(ב) רַבִּי יִצְחָק פִּתַּח וכו': רי"פ, מְזֻמּוֹר לְדוֹד ה' מִי יְגוּר בְּאֶהְלֶךְ וּמִי יִשְׁכֵּן בְּהַר קְדֻשָּׁה. וְהוֹלֵךְ תָּמִים וּפְעֵל צֶדֶק וְדוֹבֵר אֱמֶת בְּלִבּוֹ וּגו'. מַה פִּירוּשׁוֹ. אֲרִ"י ב"ר יוֹסִי, אֵלּוּ

עשרה

מאמר

מִדְרָשׁ הַנְּעֻלָּם.

(א) וַיֵּצֵא יַעֲקֹב. יָדַע וכו': חסר תחילת הענין. ויצא יעקב, היינו שכתוב, יָדַע מַה בְּחֹשׁוֹכָא וְנִהוּרָא עֲמִיָּה שְׂרִי, שפירושו, אַע"פ שאור שריו עמו, הוא יודע מה שהוא בחשך. והיינו שכתוב, אִם יִסְתֵּר אִישׁ בְּמַסְתָּרִים וְאֲנִי לֹא אֶרְאֶנּוּ נְאֻם ה'. וּמִי אֲרִ"י כך. והרי אמרנו שחכמה יש בסמיכות הכתובים, בכל מה שנאמר, ועתה אנו צריכים לפשט הכתוב,

(דפוס דף כ"ז טור ב)

בר רבי יוסי, אלן עשרה, אינון כנגד עשרת הדברות, שעתידין כניו של יעקב, לקיים במקום ההוא.

ג) א"ר יוסי, וְהָא חד סר אינון. א"ל ל לא רגל על לשונו, לא עשה לרעהו רעה, חד מלה אינון. דכל המרגל בחברו, מיד עשה עמו רעה. לא רגל בלשונו לא עשה עמו רעה. דוכי מאן שוין אלן, כנגד עשרת הדברות.

ד) אמר רבי, כלהו עשרת הדברות, משתמעי מינייהו. הולך תמים, כנגד אנכי ה' אלהיך. מלמד שצריך אדם לקבל עליו ואימת עול מלכות שמים, ואין לו רשות להרהר במה שאינו יכול להשיג, משמע דכתיב אנכי ה' אלהיך סתם. * כתיב הלא הולך תמים, וכתיב התם תמים תהיה עם ה' אלהיך. ואין לך רשות להרהר על מה שלא הורשית.

ה) ופעל צדק, כנגד לא יהיה לך אלהים אחרים על פני לא תשתחוה להם ולא תעבדם. מכאן א"ר יהודה, אין לך דבר עומד כנגד חילול ה' מנ"ל. ממסית. דכתיב ידך תהיה בו בראשונה להמיתו. למה, כי בקש להדיחך מעל ה' אלהיך. ואי קטיל ליה, נקרא צדיק, ומקנא, ופועל צדק, וזהו ופעל צדק.

ו) ודבר אמת בלבבו, כנגד לא תשא את שם ה' אלהיך לשוא. א"ר יהודה, לית אינון פסדון, ואע"ג דלית אינון פסדון, לית לן בה. לא רגל על לשונו לא עשה לרעהו רעה, כנגד לא תענה ברעך עד שקר. וחרפה לא נשא על

מסורת זוהר

חלופי גרסאות

ח) (שם). ו) (דברים יח) וישלח יב צ"ח. ז) (שם יג). ד) ג"א ומי שוי זה (ורנצ'יא) ג"א וכי מאין שויה (קראקא). ה) ג"א מוסיף תמים ופועל צדק (קראקא). ו) נוסח אחר לא גרסינן אימת (קראקא). א) נוסח אחר לא גרסינן מקנא ופועל צדק (קראקא).

מאמר

הסולם

מי יגור וגו' כנגד עשרת הדברות להרהר על מה שלא הורשית. שזה, כמו אנכי ה' אלקיך. ה) ופועל צדק כנגד וכו': והכתוב ופועל צדק, הוא כנגד, לא יהיה לך אלהים אחרים על פני לא תשתחוה להם ולא תעבדם. מכאן א"ר יהודה. אין לך דבר עומד כנגד חילול ה'. מאין לנו. ממסית. שכתוב, ידך תהיה בו בראשונה להמיתו. למה, כי בקש להדיחך מעל ה' אלקיך. ואם הרג אותו נקרא צדיק, מקנא, ופועל צדק. וזהו ופועל צדק. ו) ודובר אמת בלבבו: הוא, כנגד לא תשא את שם ה' אלקיך לשוא. א"ר יהודה, הדברים שבכאן אינם כתובים במזמור על סדר עשרת הדברות. ואע"פ שאינם כסדר אין לנו בה. כלומר, שאין זה משנה כלום. כי לא רגל על לשונו לא עשה לרעהו רעה הוא, כנגד לא תענה ברעך עד שקר. וחרפה לא נשא על קרובו, הוא כנגד מחלל שבתות בגלוי

עשרה דברים הנזכרים במזמור הזה, הם כנגד עשרת הדברות, שבניו של יעקב עתידים לקיים במקום ההוא, בהר קדשו. ג) א"ר יוסי והא וכו': אר"י, והרי הם אחד עשר דברים. א"ל, לא רגל על לשונו, לא עשה לרעהו רעה, הם דבר אחד, שכל המרגל בחברו, מיד עושה עמו רעה. וע"כ לא רגל בלשונו לא עשה עמו רעה. שואל, וכי מה עושים אלו עשרת הדברים, שיהיו כנגד עשרת הדברות. ד) אמר רבי, כלהו וכו': א"ר, כל עשרת הדברות נשמעים מהם. הולך תמים, הוא כנגד, אנכי ה' אלקיך. מלמד, שצריך האדם לקבל עליו אימת עול מלכות שמים, ואין לו רשות להרהר במה שאינו יכול להשיג, שזה משמע משכתוב, אנכי ה' אלקיך סתם. כתוב כאן הולך תמים, וכתוב שם, תמים תהיה עם ה' אלקיך. ללמד שאין לך רשות (דפו"י דף כ"ז טור ב' * טור ג')

ג מדרש ויצא הנעלם
 קרובו, פנגד מחלל שפתות בפרהסיא. ר' יוסי אומר, פנגד לא תגנוב. דכתיב,
 אם זרחה השמש עליו.
 (ז) נבזה בעיניו נמאס, פנגד לא תרצח. מאן דאיהו נבזה בעיניו, לא
 יעביד קטטה דיקטול, ולא יקטלוגיה.
 (ח) ואת יראי ה' יכבד, פנגד כבד את אביך ואת אמך. א"ר יוסי, על הכל
 חייב אדם לכבד אביו ואמו, יצא מכלל זה, אם יאמרו לו לעבור על דברי
 תורה או לעבוד עבודה זרה, שאינו חייב לכבדם. הה"ד ואת יראי ה' יכבד.
 (ט) נשבע להרע ולא ימיר, פנגד לא תנאף. דהא אם יצרו בעי לשלטאה
 עליה, יטיל שבועה על יצרו, פבועו, דאמר ר' חיי ה' שכבי עד הבקר.
 (י) כספו לא נתן בנשף, האי הוא פנגד לא תגנוב. "דאי הוא לא אוזיף
 ברביתא, ודאי לא זיל ויגנוב. ושחד על נקי לא לקח, פנגד לא תחמד.
 (יא) א"ר יוסי בן קיסמא, פנגד אלו נאמר בעיקב עשרה אחרים, דכתיב
 ויפגע במקום, א'. וילן שם, ב'. כי בא השמש, ג'. ויקח מאבני המקום,
 ד'. וישם מראשותיו, ה'. וישכב במקום ההוא, ו'. ויחלוס והנה סלם מצב ארצה,
 ז'. וראשו מגיע השמימה, ח'. והנה מלאכי אלהים, ט'. עולים ויורדים בו, י'.
 היא עשרה.

(יב) ד"א ויפגע במקום, רבי בו פתח, אל תראני שאני שמתחורת
 ששזפתני השמש בני אמי נחרו בי שמני נטרה את הפרמים פרמי שלי לא

מסורת זוהר (ח' רות ג) לך קלב צ"ג (שמות כב). (ט) (תהלים טו). (י) (רות ג) לך קלב צ"ג
 ח' (שמות כב). (ז) (תהלים טו). (ח) (בראשית כח) ב"א קטו צ"ב. (ט) (שיר א) תוריע כא צ"ב.
 ח' (שמות כב). (ט) (תהלים טו). (י) (רות ג) לך קלב צ"ג.
 ח' (שמות כב). (ט) (תהלים טו). (י) (רות ג) לך קלב צ"ג.

הסולם

מאמר
 בגלוי. רבי יוסי אומר, שהוא כנגד לא תגנוב. שכתוב, אם זרחה השמש עליו. דהיינו שהוא
 אביו, דמיס לו. עי' פרש"י. שזוהו וזרפה לא
 נשא על קרובו. שהוא אביו.
 (ז) נבזה בעיניו נמאס: הוא כנגד לא
 תרצח. כי מי שהוא נבזה בעיניו אינו עושה
 מריבה, שיהרוג אחרים, ולא שיהרגו אותו.
 (ח) ואת יראי ה' יכבד: הוא כנגד
 כבד את אביך ואת אמך. א"ר יוסי על הכל
 חייב אדם לכבד אביו ואמו, יצא מכלל זה,
 אם יאמרו לו לעבור על דברי תורה או לעבוד
 עבודה זרה, שאינו חייב לכבדם. ז"ש, ואת
 יראי ה' יכבד. דהיינו אם אביו ואמו הם
 יראי ה', אז יכבדם.
 (ט) נשבע להרע ולא ימיר: הוא כנגד
 לא תנאף. כי אם יצרו רוצה לשלוט עליו,
 יטיל שבועה על יצרו, כבועו, שאמר חי ה'
 (דפו"י דף כ"ז טור ג')

מי יגור וגו' כנגד עשרת הדברות
 שכבי עד הבוקר. שפירושו, שנשבע בה' שלא
 יגע בה.
 (י) כספו לא נתן בנשף: זה הוא כנגד
 לא תגנוב. כי אם הוא אינו מלוה ברבית,
 ודאי שלא ילך ויגנוב. ושוחד על נקי לא
 לקח, הוא כנגד לא תחמוד.
 (יא) א"ר יוסי בן קיסמא וכו': אר"י
 ב"ק, כנגד אלו עשרה דברים, נאמר ביעקב,
 עשרה אחרים. שכתוב, ויפגע במקום, הוא
 א'. וילן שם, הוא ב'. כי בא השמש, הוא ג'.
 ויקח מאבני המקום, הוא ד'. וישם מראשותיו,
 הוא ה'. וישכב במקום ההוא, הוא ו'. ויחלוס
 והנה סולם מוצב ארצה, הוא ז'. וראשו
 מגיע השמימה, הוא ח'. והנה מלאכי אלקים,
 הוא ט'. עולים ויורדים בו, הוא עשרה.
 (יב) ד"א ויפגע במקום וכו': פירוש
 אחר. ויפגע במקום. רבי בו פתח, אל תראני
 שאני

נטרתי. הא אתחזר על יעקב, דשלטנא דיעקב בקדמייתא הוה שמשא, ואתחזר
ההוא שולטנא לעשו, ואתעבר מגיה. ויעקב אמר, אל תראני שאני שתרחת,
דהא אתייהיבת לי שלטנא דסיגרא, דהיא אוכמא לעידנין וזמנין. ששזפתני
השמש, כד אתעבר מני שלטנא דשמשא.

(ג) בני אמי נחרו כבי, זהו עשו. דכתיב, וישטם עשו את יעקב. שמני
נטרה את הכרמים, דכתיב היתי ביום אכלני חרב וקרח בלילה. פרמי שלי
לא נטרתי, דכתיב ועתה מתי אעשה גם אנכי לביתי.

מאמר ויפגע במקום וגו'

(ד) ויפגע במקום, רבי יצחק אמר, באיזה מקום פגע, במקום שעתיד
לעמוד בית המקדש, והתפלל שם. רבי יהודה אומר, היום הנה גדול, ורצה
להלך ולא יכיל.

(טו) א"ר יוסי, התפלל באותו מקום, והתחיל להתרעם לפני קונו, על
דאתעבר מגיה ההוא שולטנא דשמשא, הה"ד וילן שם. כד"א וילונו העם
על משה, לשון תרעומות. ולמה, מפני כי בא השמש, דאתעבר מגיה ואתייהיבת
לעשו.

(טז) מה עשה יעקב, התחיל בוכה. מיד ויקח מאבני המקום וישם מראשותיו,
כדי לצער נפשו. פיוצא בדבר ויקחו אבן וישימו תחתיו וישב עליה.

מסורת הזהר

(1) (בראשית כז) אמר פ את רכ ת"ז תס"ט ק"ח: (ט) (שם
לא.) (11) (שם ל) ויצא ק"ט צ"ו. (9) (שם כח) לעיל אות
יא צ"ל. (צ) (שמות טו).

חלופי גרסאות

ט נ"א ל"ג לי (קראקא). י נ"א מוסיף דאי כד (קראקא).
כ נ"א מוסיף בי שמוני נטרה את הכרמים (דפוסים
הראשונים).

הסולם

מאמר

ויפגע במקום וגו'
(ד) ויפגע במקום רבי וכו': ויפגע
במקום. רבי יצחק אמר, באיזה מקום פגע.
היינו במקום שעתיד לעמוד בית המקדש,
והתפלל שם. רבי יהודה אומר, היום היה
גדול, ורצה ללכת עוד, ולא היה יכול.

(טו) א"ר יוסי התפלא וכו': אר"י,
התפלל באותו מקום, והתחיל להתרעם לפני
קונו על שנעברה ממנו ממשלת השמש. ז"ש,
וילן שם. שפירושו כמו שאתה אומר, וילונו
העם על משה, דהיינו לשון תרעומות. ולמה.
הוא מפני כי בא השמש, שפירושו, שנעברה
ממנו השמש וניתנה לעשו.

(טז) מה עשה יעקב וכו': מה עשה
יעקב. התחיל בוכה. מיד, ויקח מאבני המקום
וישם מראשותיו. כדי לצער נפשו. כיוצא

בדבר

שאני שחרחורת ששזפתני השמש בני אמי
נחרו בי שמוני נטרה את הכרמים כרמי שלי
לא נטרתי. חקרא זה סובב על יעקב. כי
ממשלת יעקב היתה בתחילה, השמש. וניתנה
ממשלה ההיא לעשו, ועברה מיעקב. ויעקב
אמר, אל תראני שאני שחרחורת, כי ניתנה
לי ממשלת הלכונה, שהיא שחורה לעתים
וזמנים. ששזפתני השמש, היינו כי נעבר ממני
ממשלת השמש.

(ג) בני אמי נחרו בי: זה עשו, שהיה
בן אמו. שכתוב, וישטם עשו את יעקב. שמוני
נטרה את הכרמים, היינו שהייתי אצל לבן.
שכתוב, הייתי ביום אכלני חרב וקרח בלילה.
כרמי שלי לא נטרתי, שכתוב, ועתה מתי
אעשה גם אנכי לביתי.

(דפ"י דף כ"ז טור ג')

ה מדרש ויצא הנעלם ה
 (יז) ויקח מאבני המקום, א"ר יוסי אבן אחת * ממש היתה. משמע דכתיב
 מאבני, ולא אבני. כד"א מבנות הפנעני, ולא אמר אלא אחת. הה"ד * אָשֶׁר
 לא תקח אשה לבני מבנות הפנעני, אחת מהן.

מאמר מקל לבנה לח לזו וערמון

יח פתח שהוא יודאי ואמר, ויקח לו יעקב מקל לבנה לח ולזו וערמון.
 ויקח לו לגרמיה, ולתקוניה. מקל לבנה, דא רזא דוא"ו דשמא קדישא, דאקרי
 תפארת. דאיהו אחיד בה. ואיהו פגוונא דמקל. לבנה, בן ילהאי עילאה
 סתימאה. לח, מסטרא דמיא דאקרון חסד. ולזו, מסטרא דאש דאיקרי גבורה.
 וערמון, מסטרא דגרמיה וחולקיה. כללא דכל גוונין. דהא יעקב חפיקא הוה
 בערמימותא.

יט ויפצל בהם פצלות לבנות. בהם, בו הול"ל, דהא פ מקל חד הוה. מאי
 בהם, בכל אינון ז' דרגין, דרמיזין בקרא, ודלף ה' הגדלה והגבורה. אשלים לון
 באינון קילופין חוורין, דקליף בהו סטרא דאש, ואסחר לון לסטרא דמים.
 הדא הוא דכתיב מחשף הלבן אשר על המקלות.

מסורת זוהר (ק) (בראשית כד) חיי שרה סו צ"ב. (ו) (בראשית ל) ויצא
 חלופי גרסאות ל נ"א ל"ג מבנות הכנעני (קראקא). מ נ"א כן (דפוסים
 הראשונים). נ נ"א להא' (דפוסים הראשונים). ס נ"א דיניק
 לאש (קראקא) נ"א דינחק לאש (ווינצ'יא). ע נ"א דגרמה
 (קראקא). פ נוסח אחר מכל (ווינצ'יא). צ נוסח אחר לא גרסינן קילופין חוורין (קראקא).

הסולם

מאמר
 בדבר, ויקחו אבן וישימו תחתיו וישב עליה, שדויה כדי לצער נפשו.
 (יז) ויקח מאבני המקום וכו': אר"י, אבן אחת ממש היתה, דהיינו שלא לקח אלא
 אבן אחת. זה משמע, שכתוב מאבני, ולא אבני, שאם היה לוקח יותר מאבן אחד היה
 צריך לומר אבני המקום. כש"א, מבנות הכנעני. ולא אמר אלא אחת, ז"ש, אשר לא תקח אשה
 לבני מבנות הכנעני, דהיינו רק אחת מהן.
 זחר חדש
 מאמר מקל לבנה לח לזו וערמון
 יח פתח ההוא יודאי וכו': פתח אותו היהודי. ואמר, ויקח לו יעקב מקל לבנה לח ולזו וערמון. ויקח לו, היינו לעצמו ולתקונו, מקל לבנה, זה סוד הו' של השם הקדוש, שנקרא תפארת, שיעקב אחוז בה, והוא כעין המקל. כי צורתה של הו' היא כמו מקל לבנה, שהוא בן עליונה הסתומה, שהיא
 (דפו"י ד"י כ"ז טור ג' * טור ד')

(כ) ת"ח, ז' מעלות ממקלות, ומיזין בהני קראי. ויקח לו יעקב מקל, חד. אשר על המקלות, תרין. הא תלת. ויצג את המקלות, תרין, הא תמשה. יחמו הצאן אל המקלות, הא ז'.

(כא) ואינון רזא דז' קולות, ואינון רזא דכתוב, ח תצכה עמודיה שבעה. ואינון ז' יומי בראשית, דנהרין מראשית, דאיגרי חכמה. ואינון ז' סמכין, דאקים קודשא ברין הוא עלייהו עלמא, וכולא ברזא דשמא קדישא.

(כב) ת"ח, פד הנה האי מקל בידו דיעקב שלימא, קרי ליה אורייתא מקל. וכד הנה בידייהו דמשה ואהרן, קרי ליה מטה. הה"ד א ויקח משה את מטה האלהים בידו. ואהרן נמי אחיד ביה. מה בין האי להאי.

(כג) אלא רזא עילא הוא, פד הנה בידו דיעקב, קרי ליה אורייתא מקל, מסטרא דקל, דהא יעקב קול איגרי, דכתוב ב הקל קול יעקב. ובקול אחיד, דהא ר דרגיה הוא.

(כד) וכד הנה בידייהו דמשה ואהרן, דאינון אחידין בגצ"ח והו"ד, דאינון תרין סמכין, איגרי מטה, לישנא דסמכא. דהא ע"י א אסתמיה עלמא באורייתא, דנפיק מבין תרין ח למודי ה' ואתיהיבא על ידייהו. ועל דאינון סמכין לעלמא

מטורת הזהר

(ח) (משלי ט) לך נב צ"ב. א) (שמות ד). ב) (בראשית

חלופי גרסאות

ק ג"א מקלות (ווינציא). ר ג"א רגז (קראקא). ש ג"א אחסמך (קראקא). ת ג"א למודים וליג ה' (דפוטים הראשונים).

מאמר

הסולם

מקל לבנה לח לוח וערמון

(כג) אלא רזא עלאה וכו': ומשיב, אלא סוד עליון הוא. כשהיה בידו של יעקב קראה לו התורה מקל, מצד הקול, שהוא ת"ת הנקרא קול, כי יעקב נקרא קול. שהוא ת"ת. שכתוב הקול קול יעקב. ובקול הוא אחוז, כי הוא מדרגתו. וע"כ נקרא בו הת"ת מקל מלשון קול.

(כד) וכד הנה בידייהו וכו': וכשהיה בידיהם של משה ואהרן, שהם אחוזים בנצח והוד, שהם שני סומכים, שסומכים את הגוף שה"ס ת"ת, נקרא מטה, שהוא לשון סמיכה. כי על ידיהם נסמך העולם בתורה היוצאת מבין שני למודי ה', שהם נצח והוד. וניתנה על ידיהם. ועל שהם סומכים העולם עם התורה היוצאת מבין נצח והוד, שהם אחוזים בהם ע"כ קראה לו מטה. ומי שאוחז בתורה, היא סומכתו ומחוקתו על ירכיה שלא יטה לימין ושמאל. פירושו. שבחינת התורה שהיא ת"ת המאירה מבין חסד וגבורה, שהיא מדתו של יעקב, נקראת מקל, מלשון קול. ובחינת התורה

(כ) ת"ח ז' מעלות וכו': בוא וראה ז' מעלות ממקלות רמוזות באלו המקראות, ויקח לו יעקב מקל, א'. אשר על המקלות, שתיים, וביחד הם שלש מעלות. ויצג את המקלות עוד שתיים, הרי חמש. יחמו הצאן אל המקלות, עוד שתיים, וביחד הן ז' מעלות.

(כא) ואינון רזא דז' וכו': והם סוד ז' קולות, שבמחזור הבו לה' בני אליים. והם סוד הכתוב, חצבה עמודיה שבעה. והם ז' ימי בראשית, המאירים מראשית שהיא חכמה. והם ז' עמודים חג"ת נהי"מ, שהקב"ה העמיד עליהם את העולם. והכל הוא בסוד השם הקדוש.

(כב) ת"ח כד הנה וכו': בוא וראה, כשהיה המקל בידו של יעקב איש תם, קראה לו התורה מקל. וכשהיה בידיהם של משה ואהרן קראה לו מטה. ז"ש, ויקח משה את מטה האלקים בידו. וגם אהרן היה אחוז בו. מה בין זה לזה. למה נקרא כאן מקל וכאן מטה.

בְּאוֹרֵי יְתָא, דְּנַפְיָא מִבֵּין נְצִיחַ וְהוֹרֵי, דְּאַחֲדָן בְּהוּ. קָרָא לִיה מְטָה. וּמֵאן דְּאַחֲד
 בְּאוֹרֵי יְתָא, סְמָכָא לִיה, וּמְחֻזָּקָא לִיה עַל יַרְכוּי, דְּלֹא יִסְטִי לְיַמֵּינָא וּשְׂמָאלָא.
 (כה) וּפְאִין אֵינּוּן יִשְׂרָאֵל, דְּקַבִּיָּה יְהִיב לְהוּן אוֹרֵי יְתָא, לְגַלְאָה לּוֹן רְזִין
 «עֵילְאִין. מֵאן דְּאַחֲד בְּאוֹרֵי יְתָא, סְמָכָא לִיה, וּמְחֻזָּקָא לִיה עַל יַרְכוּי, דְּלֹא יִסְטִי
 לְיַמֵּינָא וּלְשְׂמָאלָא. וּפְאִין אֵינּוּן יִשְׂרָאֵל דְּקַבִּיָּה יְהִיב לּוֹן אוֹרֵי יְתָא, לְגַלְאָה לּוֹן
 רְזִין עֵילְאִין. עֲלִייהוּ פְתִיב ׀ וְאַתָּם הִדְבְּקִים בְּה' אֱלֹהֵיכֶם חַיִּים פְּלִקֶם הַיּוֹם.

מְדַרְשׁ הַנְּעֻלָּם

מְאָמֵר אַבּוּ שְׁתִּיָּה

(כו) רַבִּי זִירָא עָאל קַמֵּי רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲרָךְ, אֲשֶׁרְכַּחֲיָה דְהַהוּ יְתִיב, וְעֵינּוּי
 נִבְעֵין מֵיָא, וְהוּהוּ מְרַחֵשׁ בְּשִׁפְוֹתֵיהּ וּבְכִי, בַּחֲזוֹר לְאַחֲרוּרֵי רַבִּי זִירָא. אָמַר
 לְשִׁמְשִׁיָּה, מֵאִי הָאִי דְיְתִיב מֵר וּבְכִי, אָמַר תְּרִי זְמַי עֵיילִינָא לְקַרְבָּא גְבוּי, וְלֹא
 יִכִּילְנָא. עַד דְּהוּוּ יְתִיב, חֲמוֹן לִיה דְּעָאל לְאַדְרִיָּה, עַד דְּנַחַת, הָוָה קָלִיָּה אָוִיל
 בְּבִיתָא וּבְכִי.

(כז) שְׁמַע דְּהַהוּ אָמַר, אַבְנָא אַבְנָא, אַבְנָא קְדִישָׁא עֵילְאָה עַל כָּל עֲלֵמָא,
 בְּקְדוּשְׁתָּא דְּמֵאָרְךָ, זְמַינֵי בְּנֵי עַמְמֵינָא לְאַתְּזִלְזֵלָא בְּךָ, וְיִלְאוּתְבָא גּוֹלְמֵי ׀ מְסַאָבִין
 עֲלֶךָ, לְסַאָבָא אַתְּרָךְ קְדִישָׁא, וְכָל מְסַאָבִין יִקְרְבוּן בְּךָ, וְוִי לְעֲלֵמָא בְּהֵהוּא זְמַנָּא.
 (כח) נַחַת וְיְתִיב בְּסוּלְסִלְגִיָּה, * א"ר זִירָא לְשִׁמְשִׁיָּה, זִיל וְאִימָא לִיה לְמַר,
 אִי אֵיעוּל קַמֵּיהּ. עָאל שְׁמְשִׁיָּה, אָמַר הָא רַבִּי זִירָא הֵכָא, לֹא אֲשַׁגַּח בֵּיה, וְלֹא
 זְקִיף עֵינּוּהִי.

חֲלוּפֵי גֵרְסָאוֹת

א נ"א ל"ג מן עלאין עד עלאין (קראקא). ב נ"א וחור
 לאחורוי א"ר זירא (קראקא). ג נ"א ל"ג דמארך (קראקא).
 ד נוסח אחר ולאחאבא גלמי (קראקא). ה בדפוס קראקא חסר מן מסאבין עד מסאבין.

מסורת הזהר

(ג) (דברים ד) כ"ב קו צ"א.
 ד נוסח אחר ולאחאבא גלמי (קראקא). ה בדפוס קראקא חסר מן מסאבין עד מסאבין.

אבן שתיה

כנסתי לקרב אליו ולא יכולתי. בעוד שהיו
 יושבים, ראו אותו, את ר"א בן עודך, שנכנס
 לחדרו, ועד שירד משם היה קולו הולך בבית,
 ובכה.

(כז) שמע דהוה אמר וכו': שמע שהיה
 אומר, אבן אבן, אבן הקדושה העליונה על
 כל העולם בקדושת אדונך. ועתידים בני העמים
 לזלזל בך, ולהושיב עליך פגרים טמאים לטמא
 מקומך הקדוש. וכל הטומאות יקרבו אליך.
 אוי לעולם בזמן ההוא. גולמי היינו גופים
 שיצאו נשמתם מהם. מלשון, גלמי ראו עניך
 (תהלים קל"ט ט"ז).

(כח) נחית ויתייב בסולסלגניה וכו': ירד
 מחדרו וישב בכסאו. א"ר זירא למשרתו לך
 ואמור לו לאדוני, אם אבא לפניו. נכנס משרתו
 ואמר לו, הנה ר' זירא כאן. לא הביט עליו
 ולא נשא עינו. סולסלגניה, פירושו כסאו,
 מלשון כסא טרטקל וסל"א.

לכתר

הסולם

מאמר

התורה שהיא ת"ת המאירה מבין נצח והוד,
 למטה מהחזה, נקראת מטה. על שם נצח
 והוד שהם סומכים את העולם, שהוא ז"א.

(כה) זכאין אינון ישראל וכו': אשרי
 הם ישראל, שהקב"ה נתן להם התורה, לגלות
 להם סודות עליונים. מי שאוחז בתורה, התורה
 סומכתו ומחזקת אותו על ירכותיה, שהן נצח
 וחוד, שלא יסור לימין ולשמאל, אלא בקו
 האמצעי, שה"ס התורה. אשרי הם ישראל
 שהקב"ה נתן להם התורה לגלות להם סודות
 עליונים. עליהם כתוב, ואתם הדבקים בה'
 אלקיכם חיים כלכם היום.

מאמר אבן שתיה

(כו) רבי זירא עאל וכו': ר"ז בא
 לפניו ר' אלעזר בן ערך, מצאו, שהיה יושב
 ועיניו נובעות מים, והיה מדובב בשפתיו,
 ובכה. חזר רבי זירא לאחוריו. אמר למשרתו,
 מה זה שאדוני יושב ובוכה. אמר, ב' פעמים

(דפו"י דף כ"ז טור ד' *) דף כ"ח טור א')

(כט) לְבַתֵּר אָמַר, רַבִּי זִירָא לִיעוּל, וְאֵת וְיָתִיב לְבַר. עָאֵל ר' זִירָא, וְאָרְכִין בְּרַכּוּי, וְיָתִיב קַמֵּיה. תָּמָא ר' אֶלְעָזָר, בְּטַשׁ בְּרַגְלֵיה, אָמַר קוּם מִהֶתֶם, וְיָתִיב כְּאָרְחָךְ. קָם וְיָתִיב כְּאָרְחֵיה.

(ל) א"ר זִירָא, הָאֵי דְמַר דְהָוָה בְּכִי, מָאֵי חֲזָא. אָמַר, אַרְפַּכְתָּא תְּבִירָא סְגִיָּאָה דְכָל עֲלָמָא, חֲזִינָא הֵהוּא אַבְנָא זְקִירָא קְדִישָׁא, דְמִינָה אֲשַׁתִּיל עֲלָמָא. וְהֵהוּא אַבְנָא הָוָה, דְשָׁוֵי יַעֲקֹב רִישֵׁיה עֲלָה.

(לא) וְכִי אַבְנָא דְמִינָה אֲשַׁתִּיל כָּל עֲלָמָא, וְהָוָה רִישֵׁיה מְשַׁקְעָא וּבִתְהוּמָא רַבָּא, הֵיךְ זְכוּל יַעֲקֹב לְנַעֲנְעָה לָהּ. אֶלָּא הֵהוּא אַבְנָא, וְזִוְיָתִיה מְשַׁקְעָן בִּתְהוּמָא רַבָּא, וְרִישֵׁיה סְאֲתַמְגוּס בְּכִי מְקַדְשָׁא, וְעֲלָה קִדְשׁ קוּדְשִׁין, וְשָׁכִינְתָא יְקָרָא עִילָאָה עֲלָה. הַה"ד, סְאֲתַמְשׁ רוּעָה אָבִן יִשְׂרָאֵל. וְשָׁמָא קְדִישָׁא דְמִלְכָא עִילָאָה הָוָה זְלִיף עֲלָה.

(לב) כִּד אָתָא יַעֲקֹב, קָרָא הֵהוּא שְׁמָא קְדִישָׁא, וְנִסְבָּה מִכָּאֵן, וְשׁוּנָה בְּהֵהוּא אַתְר דְקִדְשׁ קְדִישִׁין הָוָה תְּמָן. אָמַר רַבִּי זִירָא, אָנָּא שְׁמַעְנָא בְּשֵׁם ר' בּוּ, דְאָמַר רְזָא דְמִלָּה בְּהָאֵי, וְלֹא אֲדַפְרָנָא.

(לג) א"ר אֶלְעָזָר, אֵי רַבִּי זִירָא דְעַתִּי אָחִיס עֲלָךְ. וְדִילְמָא הָאֵי מְלָה שְׁמַעְתָּ, וְכִךְ הוּא בְּרִירָא דְמִלְתָּא, דְכַתִּיב וַיִּקַּח מֵאֲבָנֵי הַמָּקוֹם, יְאָבִן אַחַת מֵאֲבָנֵי

מסורת הוזהר

(ד) (בראשית מט) ויצא קפב צ"א ח"ב רל. ח"ג רמג: ו נ"א יתיב (דפוסים הראשונים). ו בדפוס קראקא חסר מן תהומא עד בתהומא. ח נ"א לאנעא (וינציא). ט נ"א אתמניס (קראקא). י נ"א ר' זירא בשם ר' בו אמר אנא שמענא (וינציא) נ"א ר' זירא בשם ר' אמי אמר אנא (דפוסים הראשונים). כ נ"א ל"ג אבן (דפוסים הראשונים).

הסולם

מאמר

אבן שתייה

נשקע בתהום הגדול, איך היה יכול יעקב לנענע אותה. ומשיב. אלא אבן ההיא, הזוית שלה היתה שקועה בתהום הגדול. וראשה עלה בבית המקדש, ועליה עמד קדש הקדשים, ועליה השכינה היקרה העליונה. ז"ש, משם רועה אבן ישראל. והשם הקדוש של מלך העליון נחקק עליה. אתמגוס פירושו לפי הענין, עלה.

(לב) כד אתא יעקב וכו': כשבא יעקב קרא אותו השם הקדוש, ולקחה מכאן, מהתהום הגדול, ונתנה באותו מקום שקדש הקדשים היה שם. א"ר זירא, אני שמעתי בשם ר' בו, שאמר בזה את סוד הדבר, ואיני זוכר.

(לג) א"ר אלעזר אי וכו': א"ר אלעזר, הוי רבי זירא, דעתי מרחמת עליך. ששכחת ואולי דבר זה שמעת, וכך הוא בירורו של הדבר. שכתוב, ויקח מאבני המקום, דהיינו שלקח

(כט) לְבַתֵּר אָמַר, ר' זִירָא וכו': אח"כ אמר למשרתו. יכנס ר' זירא, ואתה תשב בחוץ. נכנס ר' זירא, וכרע על ברכיו, וישב לפניו כשהוא כורע על ברכיו, מחמת יראה. ראה ר' אלעזר, דחפו ברגלו, אמר, קום משם ושב כדרכך. קם וישב כדרכו.

(ל) א"ר זִירָא הָאֵי וכו': א"ר זִירָא, זֶה שֶׁאֲדוּנִי הִיָּה בּוֹכָה, מֵה רָאָה. אָמַר לוֹ, רִאִיתִי, שֶׁהַחֲשׁוֹב שֶׁל כָּל הָעוֹלָם הוּא בְּשֶׁבֶר גָּדוֹל. דֵּהֵינּוּ אוֹתָהּ הָאֲבֵן הַיְקָרָה וְהַקְדוּשָׁה שֶׁמִּמֶּנָּה נִשְׁתַּל הָעוֹלָם שׁוּרָא אֲבֵן שְׁתִּיָּה עֲנַתְבָּא (בזוהר פרשת נח אות רע"ג) וְאוֹתָהּ הָאֲבֵן הִיא שִׁיעֲקֹב שֶׁם רָאִשוּ עֲלֶיהָ. אֲרַכְבַּתָּא פִּירוּשׁוֹ הַחֲשׁוֹב וְהַעֲלִיין עַל כָּל.

(לא) וְכִי אַבְנָא דְמִינָה וכו': שואל, וכי האבן שממנה נשתל כל העולם, שראשו היה (דפוס"י דף כ"ח טור א')

מדרש ויצא הנעלם ט
המקום. מאיזה מקום, ממקום הידוע, שהוא מקום התהום, ששם אבנים ששוחקים מים לכל העולם. הדין הוא דכתיב, אבנים ששוחקו מים. (ד) והאבן הזאת, היתה עיקר לכלם, והיתה עולה עד מקום שהיה שם בית המקדש. ויעקב לא היתה פנונתו על שום אחת מהן, אלא עליה, משום דרמיזא ליה רמיזא. מה היא הפל אשתיל מינה, כן יעקב כל עלמא אשתיל מינה. (ה) באותה שעה ויקח מאבני המקום, שהיא עיקר כל העולם, וישם מראשותיו, שם בלבו שהיא מראשותיו, דוגמת זה כזו. מיד וישכב במקום ההוא, כלומר, נתישבה דעתו באותו מקום.

(ו) וסימן ידוע לקח, אמר זו היא דוגמא שלי, ואם לזו תהיה שום מעלה, בידוע שיהיה לי מעלה. ועל כך שם לבו עליה, ונדר נדר, דכתיב, והאבן הזאת אשר שמתי מצבה. כלומר, אם האבן הזאת אשר שמתי מצבה יתה בית אלהים, מיד וכל אשר תתן לי עשר אעשרנו לך. נדר המעשר. א"ר זירא, הא ודאי שמענא. (ז) א"ל, על האי אתקרי אבן ישראל. כלומר, נקראה כן על שמו, על שנתן לבו ועיניו עליה. והקב"ה עשה אותה בית עולמים, ושם היתה שכינתו. (ח) ועל דא בכינא, דחזינא דעל האי אבנא, זמינין לשואה סואבת עממא, ופגרי מיתיא. מאן לא יבפי, ווי לעלמא, ווי לההוא זימנא, ווי לההוא דרא.

מסורת זוהר (אויב י"ד.) (ז) (בראשית כח) נח צו צ"ה. (ח) (שם מט) לעיל אות לא צ"ד.
חלופי גרסאות
ל נ"א והאבן (דפוסים הראשונים). ו נ"א דכל הבל אשתיל מניה (קראקא). נ נ"א כזה (דפוסים הראשונים). ט נ"א לאו (קראקא). ו נ"א שתהיה מעלה לי (ורנצ'יא). נ"א שהוא מעלה לי (קראקא). פ נ"א כה (קראקא).

מאמר
הסולם
במקום ההוא. כלומר נתישבה דעתו באותו מקום.
(ל) וסימן ידוע לקח וכו': אמר זו היא הדמיון שלי, כלומר שטוה לי. ואם לזו תהיה איזו מעלה, בידוע שתהיה לי מעלה. ועל כך שם לבו עליה ונדר נדר, שכתוב, והאבן הזאת אשר שמתי מצבה. כלומר, אם האבן הזאת אשר שמתי מצבה תהיה בית אלקים, מיד, וכל אשר תתן לי עשר אעשרנו לך. נדר לתת המעשר. א"ר זירא, זהו ודאי מה ששמעתי.
(ז) אמר ליה על וכו': אמר לו, על זה היא נקראת אבן ישראל. כלומר, שנקראת כך על שמו, על שנתן לבו ועיניו עליה. והקב"ה עשה אותה בית עולמים, ושם היתה שכינתו.
(ח) ועל דא בכינא וכו': ועל זה אני בוכה, כי ראיתי, שעל אבן הזאת עתידים לשים טומאת העמים, ופגרי מתים. מי לא יבכה, ויפגרי דר' כ"ח טור א'
מאמר
שלקח אבן אחת מאבני המקום, מאיזה מקום היה. ומשיב, מהמקום הידוע, שהוא מקום התהום, ששם אבנים ששוחקים מים לכל העולם. ז"ש, אבנים שחקו מים.
(ד) האבן הזאת היתה וכו': האבן הזאת היתה עיקר לכולם, והיתה עולה עד המקום שהיה שם בית המקדש. ויעקב, לא היתה כונתו על שום אחת מהן, אלא עליה, על אבן שתיה, משום שרמזה לו רמו. מה היא הכל נשתל ממנה, כך יעקב כל העולם נשתל ממנו.
(ה) באותה שעה ויקח מאבני המקום, באותה שעה. ויקח מאבני המקום, את אבן שתיה, שהיא עיקר כל העולם, וישם מראשותיו, ששם בלבו, שהיא מראשותיו. כי זה דומה לזו. כי יעקב היה דומה למעלתה של האבן. כנ"ל. ומראשותיו, הוא לשון מעלה שלו. מיד וישכב

בָּכָה כַּד בְּקִדְמִיתָא, אֲתֵנָח וְאַשְׁתִּיק. לְבַתַּר חֲזֹר וְאַמַּר, וְוִי לְאַיְנוֹן דִּיהוֹן זְמִינִין בְּעֵלְמָא, כַּד יִתְעַר מְלָכָא פְּעִילָאָה דְעֵלְמָא.

(לט) בָּכָה רַבִּי זִירָא, אָמַר מְלָאכָא קְדִישָׁא יָדַע דִּין, יָאוּת הוּא לְמַכְבֵּי עֲלֵה. וּזְכַאִין אַתּוֹן צְדִיקָיָא, דְאַתּוֹן קְדִישִׁין בְּעֵלְמָא דִּין, וּבְעֵלְמָא דְאַתִּי.

מֵאֲמַר וְהִנֵּה סֵלִם מְצַב אַרְצָה

(מ) פְּרָשְׁתָא יַח. ^ט וַיִּחְלֹם וְהִנֵּה סֵלִם מְצַב אַרְצָה וּגְוִי, עֲלִים וַיִּךְדִּים בּוֹ. רַבִּי פִתַּח בְּהַאי קְרָא, ^י כְּמַגְדֵּל דְדוּד צְוֹאֲרָף בְּנוִי לְתַלְפִּיּוֹת אֶלְף הַמְגֵן תְּלוּי עֲלִיו כֹּל שְׁלִטֵי הַגְּבוּרִים. וְאַמַּר רַבִּי, כָּל הַדְּבָרִים יִכְלוּ וְהַתּוֹרָה לֹא תִכְלֶה. וְאַיִן דְּבָר חֲבִיב לִפְנֵי הַקְּבִ"ה, כְּמוֹ הַתּוֹרָה וְלוֹמְדֶיהָ. דְתִנּוּן, כָּל הַמִּתְעַסֵּק בַּתּוֹרָה בְּכָל יוֹם, יִתְחַדְּשׁוּ לוֹ סִתְרִים שֶׁל מַעֲלָה. וְהַתּוֹרָה אוֹמַרְתָּ לוֹ, ^י אֲשַׁקֵּךְ מִיַּן הַרְקַח מַעְסִים רַמְזֵי. זֶהוּ יִינֵה שֶׁל * (תּוֹרָה. וְזֶהוּ יִין הַמְשׁוּמָר בְּעַנְבֵי מִשְׁשַׁת יְמֵי בְּרֵאשִׁית. וְהֵם דְּבָרִים הַעֲתִידִים לְהִגְלוֹת לְצְדִיקִים לְעֵתִיד לְבָא.

(מא) קָם רַבִּי ^ט בּוֹ עַל רִגְלֵיו וְאַמַּר, אֵי בָּךְ הוּא, לֹא הָוָה לִיה ^י לְמִימַר, אֶלָּא יִין הַמְשׁוּמָר בְּעַנְבֵי מֵהַר סִינִי, ^א מֵהוּ מִשְׁשַׁת יְמֵי בְּרֵאשִׁית. א"ל, אֵינּוֹן עוֹמְקֵי סְדְרֵי בְּרֵאשִׁית, דְלֹא אֵיתְגַּלּוּ ^ב לְבַר נֶשׁ, וְזְמִינִין צְדִיקָיָא לְמַנְדַּע לֹן, כְּגוֹנוֹנָא דְא יְנַדְעוֹן אֵינּוֹן דְעֵסְקוּ בְּאוֹרֵייתָא תְּדִיר.

מסורת הזוהר

(ט) (שם כח) ויצא כו צ"ה. (י) (שיר ד) נח קכב צ"ג ז"ח כח ט"ב שליט ט"ג שלי"א. (כ) (שם ח) פקודי רכב צ"א.

חלופי גרסאות

צ נ"א אתער (קראקא). ק נ"א עלמא עלאה (קראקא). ר נ"א ל"ג אמר (קראקא). ש נ"א בא (ווינצ'יא). ת נ"א ל"ג למימר (קראקא). א נ"א ל"ג מהו מששת ימי ימי בראשית (קראקא). ב נ"א ל"ג לבר נש (קראקא).

מאמר

אוי לעולם, אוי לזמן ההוא, אוי לדור ההוא. בכה בכתחילה. נח ושחק. אח"כ חזר ואמר, אוי לאלו שיהיו נמצאים בעולם, כשיתעורר המלך העליון של העולם. (לט) בכה ר' זירא וכו': בכה ר"ז. אמר אתה מלאך הקדוש יודע זה, ראויה היא שיבכו עליה. אשריכם הצדיקים, שאתם קדושים בעולם הזה ובעולם הבא.

מאמר והנה סולם מצב ארצה

(מ) פרשתא י"ח. ויחלום והנה סולם וגו': רבי פתח במקרא הזה, כמגדל דוד צוארך בנוי לתלפיות אלף המגן תלוי עליו כל שלטי הגבורים. אמר רבי, כל הדברים יכלו והתורה לא תכלה, ואין דבר חביב לפני (דפריי דף כ"ח טור א' * טור ב')

הסולם

הנה סולם מצב ארצה

הקב"ה כמו התורה ולומדיה. שלמדנו, כל העוסק בתורה בכל יום יתחדשו לו סודות שלמעלה. והתורה אומרת לו, אשקך מיין הרקח מעסים רמוני. זהו יינה של תורה. זהו יין המשומר בענביו מששת ימי בראשית. והם דברים העתידים להגלות לצדיקים לעתיד לבא. (מא) קם רבי בו וכו': קם רבי בו על רגליו, ואמר, אם כך הוא, שיון המשומר פירושו סודות התורה. היה לו לומר יין המשומר בענביו מהר סיני, מהו מששת ימי בראשית. אמר לו, אלו הם הסודות העמוקים של סדרי בראשית, שלא נגלו לאדם. ועתידים צדיקים לדעת אותם. כעין זה ידעו אלו העוסקים תמיד בתורה.

(מב) וְתֹאנָא, אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, רַחֵם אֲרִיִּיתָא לְחַפְיָמִין אֲתִיְהִיבוּ, לְאִינוּן דְּאַתְעֵסִיקוּ בְּאֲרִיִּיתָא תְּדִיר. וְתַנִּי רַבִּי יְהוּדָה, כֹּל מֵאֵן דְּהוּא עֵסִיק בְּאֲרִיִּיתָא כֹּל צָרְכוֹ, סְלִקִּין לִיהַ לְנִשְׁמַתִּיהָ לְעִילָא, כִּד אִיהוּ נְאִים בְּשִׁנְתִּיהָ, וְאוֹלְפִין לִיהַ מְעוּמְקֵי תוֹרָה. וְיִמְיָנָה דּוֹבְבָן וּמְרַחֲשָׁן שְׁפוֹתֶיהָ בִּיקְמָא, הַה"ד דְּדוֹבֵב שְׁפַתֵי יִשְׁנִים.

(מג) ה"א ר' יצחק, כֹּל הַמְתַּעֲסֵק בְּתוֹרָה לְשִׁמָּה, כְּשֶׁהוּא יֹשֵׁן בְּלִילָה, נִשְׁמַתוּ עוֹלָה וְלִמְעָלָה וּמְרַאֲיִן לָהּ אוֹתָן הַדְּבָרִים הַעֲתִידִין לֵהִיּוֹת בְּעוֹלָם.

(מד) רבי יוסי הוה יתיב ועסיק באורייתא, אָתָא לְגַבִּיָּה רַבִּי אַבָּא, א"ר יוסי וּמְאָרֵי דְשִׁמְעָתָא אָתָא. קָם קַמֶּיהָ, יְתָבוּ וְאַתְעֵסְקוּ בְּאֲרִיִּיתָא, עַד דְּהוּוּ יְתָבִי, רַמֵּשׁ לִילָא, יְתָבוּ וְאַתְעֵסְקוּ בָּהּ, עַד פְּלַגוּתָא לִילָא.

(מה) אַדְמִיָּד רַבִּי אַבָּא, וְרַבִּי יוֹסִי הָוָה יְתִיב, חָמָא לְרַבִּי אַבָּא, דְּאַנְפוּי מְסַמְקֵי טְפִי, וְהוּא חֲיִידָא, וְחָמָא נְהוּרָא רַבָּא בְּבִיתָא. א"ר יוסי, שְׁמַע מִיָּנִיהַ דְּשִׁכְיִנְתָּא הָבָא. אַרְכִּין עֵינְוֵי, יְתִיב תַּמָּן. עַד דְּהוּוּ סְלִיק שְׁחֵרוּתָא דְצַפְרָא, וְיִנְהוּרָא הָוָה נְהִיר בְּבִיתָא, עַד דְּזַקַּף עֵינְוֵי, חָמָא צַפְרָא וְאַתְחַשְׁדָּ בֵּיתָא.

(מו) אִיתְעַר רַבִּי אַבָּא, וְאַנְפוּי הָוּוּ נְהִירִין, וְעֵינְוֵי חֲיִיכִין. אָחִיד בֵּיהַ רַבִּי יוֹסִי, א"ר יַאבָּא, אָנָא יְדַעְנָא מַה אַתָּ בְּעֵי. חֲיִידָא, רַזִּין עֲלָאִין חֲמִית, וּבְשַׁעְתָּא דְּאָחִיד נִשְׁמַתָּא דִּילֵי מְאָרֵי דְאַפְיָא, סְלִיק לָהּ כִּי לְאֲדָרִין רַבְרָבִין וְעִילָאִין.

(מז) וְחֲמִית נִשְׁמַתְהוּן דְּשָׂאָר צְדִיקָא יְדִסְלְקֵי תַּמָּן, וְאָמַר לוֹן וּבְאִין אֲתוּן

חלופי גרסאות

ג בדפוס קראקא חסר מן ותאני עד ותני. ד ג"א ומינה (קראקא). ה בדפוס קראקא חסר כל אות מ"ג ובמקומו כתוב כאן מה שנרפס פה מן אמצע אות ע"ב ועוד הארץ עד סוף אות ע"ה. ו ג"א ל"ג למעלה (ורנצ'יא). ז ג"א מוסיף הא מארי (קראקא). ח ג"א ל"ג מן ונהורא עד ואתחשך (קראקא). ט ג"א ל"ג ועיניו (קראקא). י נוסח אחר וירא (קראקא). כ נוסח אחר לאגרין (קראקא). ל נוסח אחר דסליק (קראקא).

מסורת הוזהר

(? שם ז) תרומה נב צ"ו.

הסולם

מאמר

(מה) אַדְמִיָּד ר' אבא וכו': נרדם רבי אבא, ור' יוסי היה יושב. ראה את ר' אבא, שפניו מתאדמים ביותר, והוא צוחק, וראה אור גדול בבית. א"ר יוסי, משמע מזה, שהשכינה היא כאן. השפיל עיניו, ישב שם עד שהיתה עולה השחרות שבבוקר, והאור היה מאיר בבית. בעוד שהיה נושא את עיניו, ראה את השחר ונחשך הבית.
(מו) אִיתְעַר ר' אבא וכו': נעור ר' אבא, ופניו היו מאירים, ועיניו צוחקות. אחז בו ר' יוסי. א"ר אבא, אני יודע מה שאתה רוצה. חייך, סודות עליונים ראיתי. ובשעה שנחמטרוך שר הפנים אחז בנשמה שלי העלה אותה לחדרים גדולים ועליונים.
(מז) וְחֲמִית נִשְׁמַתְהוּן דְּשָׂאָר וכו': וראיתי נשמות שאר הצדיקים עולים שמה.

(מב) וְתֹאנָא א"ר יהודה וכו': ולמדנו, אר"י, סודות התורה נתנו לחכמים, לאותם שעוסקים תמיד בתורה. ושנה ר' יהודה, כל מי שעוסק בתורה כל צרכו, מעלים את נשמתו למעלה כעת שישן בשנתו, ומלמדים אותו מעומקי התורה, וממנה דובכים ורוחשים שפתי ביום. ז"ש, דובב שפתי ישנים.
(מג) ה"א ר' יצחק כ"ל וכו': אר"י, כל העוסק בתורה לשמה, כלילה כשהוא ישן, נשמתו עולה למעלה, ומראים לה אותם הדברים העתידים להיות בעולם.
(מד) רבי יוסי הוה וכו': ר"י, היה יושב ועוסק בתורה. בא אליו ר' אבא. א"ר יוסי בעל ההלכה בא. קם לפניו. ישבו ועסקו בתורה. בעוד שהיו יושבים, החשיך הלילה. ישבו ועסקו בתורה עד חצות הלילה.

צדיקיא, דבגניכוון אגא אתבגני בבגנינא קדושא, דשמא יקרא, לאענאָה לחילוי דמלכא עילאָה. וְתַמִּית אֲוֵרִיתִי, דְהִוָּה מִנְחָא תַּמָּן תְּלִי תְּלִים כְּמַגְדְּלָא רַבָּא. וּבְגִינִי כִּף חֲדִינָא בְּחֻלְקִי, וְחִיִּיכִין ׀ עֵינָאִי.

(מח) א"ר יצחק, אל תתמה על הא דרבי אבא, דהא קרא אסהיד כף. דתנינן, עשה הקב"ה ילצה הממונה תחתיו, ותלה ממנו כל שאר הצבאות, כהאי צואר, שכל הגוף תלוי ממנו. ובשעה שהצדיקים עוסקים בתורה, הקב"ה בונה עולמו, ונותן שמו כקרבן, להגיע לכל, ולהספיק לעולם מטובו של מקום.

(ט) וכשאינן הצדיקים עוסקין בתורה, הקב"ה נוטל שמו מקרבן, ואזי העולם חסר, והוא אינו במעלות היכולת. מג"ל, דכתיב, כמגדל דוד צוארך בנוי לתלפיות. אם מרבים ומגדלים הצדיקים תורה כהאי מגדל, מיד צוארך בנוי לתלפיות. זהו שהוא צוארו של עולם, בנוי בבגין קדוש, שכל הפיות תלו ונלאו לדעת השגחתו, וזהו תלפיות, כמא דאת אמר ותלה ארץ מצרים.

(ג) וואז אלף המגן תלוי עליו, וכל שלטי הגבורים, אותן הנקראים אלף אלפין, וכל הנשארו תלויים עליו, וכל השליטין, וכל העולמות, מלאים מטובו של מקום.

מסורת הזהר

(ח) (שיר ד) לעיל אות מ צ"י. (ג) (בראשית מז). ח נ"א עיני (קראקא). ג נ"א ליה (קראקא). ט נ"א בהאי (קראקא). ו נ"א הקביה נותן וכוונה עצמו שמו בקרבן (קראקא). פ נ"א עצמו (וינציא). צ נ"א בכרכו (וינציא). ק נ"א יכולת (קראקא). ר נ"א וזהו (קראקא).

חלופי גרסאות

מאמר

ושר הפנים, אמר להם, אשריכם צדיקים שבשביכם אני נבנה בבנין קדוש של השם היקר, דהיינו שנמשכים לו אורות השם הקדוש. לענות, דהיינו להשפיע, לצבאותיו של מלך העליון. וראיתי את תורתך, שלמדתי, שהיתה מונחת שם תלי תלים, כמגדל גדול. ומשום זה שמחתי בחלקי. ועיני היו צוחקות.

(מח) א"ר יצחק אל וכו': אר"י, אל תתמה על זה שהיה לרבי אבא. כי הכתוב מעיד כך, שלמדנו, עשה הקב"ה לזה הממונה תחתיו, שהוא מסטרון שר הפנים, ותלה ממנו כל שאר הצבאות, כמו צואר הזה שכל הגוף תלוי ממנו. ובשעה שהצדיקים עוסקים בתורה, הקב"ה בונה עולמו, ונותן שמו בקרבן, ובתוך מסטרון. להגיע לכל, דהיינו שמסטרון ישפיע לכל, ושיספיק לעולם מטובו של המקום.

(ט) וכשאינן הצדיקים עוסקין בתורה, הקב"ה

הסולם

והנה סולם מוצב ארצה

לוקח את שמו מקרבן, מתוך מסטרון. ואז העולם חסר, והוא, מסטרון. אינו כמעלות היכולת, שיוכל למלא חסרונם. מאין לנו. כי כתוב, כמגדל דוד צוארך בנוי לתלפיות. שפירושו, אם הצדיקים מרבים ומגדלים תורה, כמגדל הזה. מיד, צוארך בנוי לתלפיות, שפירושו, זה, שהוא צוארו של עולם, דהיינו מסטרון. כ"ל, בנוי בבנין קדוש, משמו ית' המתלבש בו כ"ל. עד שכל הפיות תלו, דהיינו שנלאו, לדעת השגחתו, וזהו תלפיות, שהוא אותיות תלפיות, שפירושו, שהפיות נלאו, כמש"א ותלה ארץ מצרים. הרי שתלה פירושו נלאה.

(ג) ואז אלף המגן וגו': ואז אלף המגן תלוי עליו וכל שלטי הגבורים. שהם אותם המלאכים הנקראים אלף אלפין, דהיינו בסו"ה אלף אלפין ישמשוניה, וכל השאר, המלאכים, תלויים עליו. וכל השליטים, וכל העולמות, מלאים מטובו של המקום.

(נא) א"ר יהודה, והיינו דכתיב וַיִּתְחַלֵּם וְהָיָה סֵלֶם מִצָּב אַרְצָה, פְּלוֹמֶר, כְּשֶׁהֲצַדִּיקִים אֵינָם עוֹסְקִים בַּתּוֹרָה, סֵלֶם מִצָּב אַרְצָה, וְאֵינוֹ בְּמַעֲלָה. זְכוּ הַצַּדִּיקִים וְעִסְקוּ בַּתּוֹרָה, רֵאשׁוּ מִגִּיעַ הַשְּׂמִימָה, אֲזִי יֵשׁ לוֹ מַעֲלָה, וְכָל טוֹב לֹא יִחְסֵר, וּמִיד וְהָיָה מִלְּאֲכֵי אֱלֹהִים עוֹלִים וְיֹרְדִים בּוֹ. מֵאִי בּוֹ. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, בְּשֵׁמוֹ שֶׁל מְקוֹם. כד"א *) וַנְּגִילָה וְנִשְׁמַחָה בּוֹ.

(נב) א"ר יצחק, בו, בַּהֲהוּא מְמוּנָה. וּמִפְּנֵי מַה. דְּכַתִּיב אַחֲרָיו, וְהָיָה ה' נֹצֵב עָלָיו, עַל הֵהוּא מְמוּנָה. מִפְּנֵי זֶה עוֹלִים וְיֹרְדִים בְּשִׁבְלֵוֹ. מִפְּנֵי שְׁמוֹ שֶׁל מְקוֹם, שֶׁהוּא נֹצֵב עָלָיו. א"ר תַּנְחוּם, לְמַה נִּקְרָא שְׁמוֹ מְלֶךְ שָׁלֵם, מְכַל שְׁאָר הַצְּבָאוֹת. שְׂאִין לָךְ נוֹשֵׂא שְׁמוֹ שֶׁל מְקוֹם בְּקִרְבּוֹ כְּמוֹ זֶה.

(נג) א"ר יעקב, רְמִזּוֹ לְיַעֲקֹב, וְהַשִּׁיבּוֹ עַל מַה שֶּׁנִּתְרַעַם לִפְנֵי הַקַּב"ה. פְּלוֹמֶר, שְׂאֵם בְּנָיו יָזְכוּ לְעִסּוֹק בַּתּוֹרָה וּבְמִצְוֹת, יֵשׁ מַעֲלָה לְזֶה, וּמַעֲלָה לְבָנָיו. לֹא זְכוּ לְעִסּוֹק בַּתּוֹרָה וּבְמִצְוֹת, אֵין מַעֲלָה לְזֶה, וְאֵין מַעֲלָה לְבָנָיו. הַה"ד, וְהָיָה מִלְּאֲכֵי אֱלֹהִים עוֹלִים וְיֹרְדִים בּוֹ. מִלְּאֲכֵי אֱלֹהִים, אֵלוֹ בְּנָיו שֶׁל יַעֲקֹב, וּבוֹ עוֹלִים. לֹא זְכוּ, יֹרְדִים. בּוֹ: שֶׁבְּשִׁבְלֵוֹ. בּוֹ: כְּשֵׁיִשׁ לוֹ מַעֲלָה יֵשׁ לָהֶם.

(נד) א"ר יצחק, כָּל שְׂרֵי הָאוֹמוֹת, הָיוּ עוֹלִים אוֹ יֹרְדִים בְּשִׁבְלֵי זֶה. כְּשֵׁיִשׁ לוֹ מַעֲלָה, יֹרְדִים שְׂרֵי הָאוֹמוֹת. כְּשֵׁיִשׁ לוֹ יִרְדָּה, עוֹלִים. וְהַכֹּל תְּלוּי בְּבָנָיו שֶׁל יַעֲקֹב. א"ר יְהוּדָה בְּרַ שְׁלוֹם, אֵין טוֹב וְאֵין רַע בָּא לְעוֹלָם, אֲלֵא בְּשִׁבְלֵי בְּנָיו שֶׁל יַעֲקֹב.

חלופי גרסאות
 ש גיא בשביל (קראקא).

מסורת הזהר
 (ס) (שם כח) לעיל אות מ צ"ט: (ע) (תהלים קיח) אמור
 קה צ"א. (פ) (בראשית כח) וירא לא צ"ג ז"ח כח ט"ד
 שליח. (צ) (שם) ויצא כו צ"ו.

הסולם

הנהגה סולם מוצב ארצה
 למה נקרא שמו, של מטטרון. מלך שלם, יותר
 מכל שאר הצבאות, הוא משום, שאין לך נושא
 שמו של המקום בקרבו, כמו זה. כמטטרון.
 (נג) א"ר יעקב רמזו וכו': אר"י, רמז
 אל יעקב, והשיב לו, על מה שנתרעם לפני
 הקב"ה. כלומר, שאם בניו יזכו ויעסקו בתורה
 ומצות, יש מעלה לזה, למטטרון. ומעלה לבניו.
 לא זכו לעסוק בתורה ומצות, אין מעלה לזה.
 ואין מעלה לבניו. ז"ש והנה מלאכי אלקים
 עולים ויורדים בו. מלאכי אלקים, אלו בניו
 של יעקב, ובו עולים, כשזכו. לא זכו, יורדים.
 בו, פירושו בשבילו, בשביל מטטרון. בו,
 כשיש לו מעלה, יש גם להם.
 (נד) א"ר יצחק כ" וכו': אר"י, כל שרי
 האומות שלמעלה, היו עולים ויורדים בשביל
 זה. מטטרון. כשיש לו מעלה, יורדים שרי
 האומות

מאמר
 (נא) א"ר יהודה והיינו וכו': אר"י,
 והיינו שכתוב, ויחלום והנה סולם מוצב ארצה.
 כלומר, כשהצדיקים אינם עוסקים בתורה,
 הסולם, שהוא מטטרון. מוצב ארצה, שאינו
 במעלה. זכו הצדיקים ועסקו בתורה, ראשו
 מגיע השמימה, אזי יש לו מעלה, וכל טוב
 לא יחסר. ומיד והנה מלאכי אלקים עולים
 ויורדים בו. מהו בו. אר"י בשמו של המקום.
 כש"א נגילה ונשמחה בו.
 (נב) א"ר יצחק, בו וכו': אר"י, בו
 פירושו בממונה הזה, שהוא מטטרון. ומפני מה,
 מלאכי אלקים עולים ויורדים בו. היינו כי
 כתוב אחריו, והנה ה' נצב עליו, שח' מתלבש
 ועומד על הממונה הזה, הנקרא סולם. מפני
 זה המלאכים עולים ויורדים בשבילו, מפני
 שמו של המקום שהוא נצב עליו. א"ר תנחום,
 (דפרי" דף כ"ח טור ב' *) טור ג)

נה) הגמון אָחַד בָּא לְרַבִּי אַבְהוֹ, וְאָמַר, הֲאֵית לְאַתְּפִנְפָּא כָּל עֲלָמָא עֲלִיכוּ, כְּעַל הַאי גּוּבָא, לְאוּבְדָא א לְכוּן מִן עֲלָמָא בְּשַׁעְתָּא תְּדָא. ב אֹמְרָה דָּא הִיא לָא פְּלִחָה לְמַאֲרָה, כְּתִיב ׀ וְעֲצַר אֶת הַשָּׁמַיִם וְלֹא יִהְיֶה מָטָר וְהִאֲדָמָה לֹא תִתֵּן אֶת יְבוּלָהּ. אִי הִיא סְטִיָּיא, כָּל עֲלָמָא יִיבַד בְּגִינָה. א"ל, וְהָא אַתּוּן ז עֲבָדִין לָהּ דְּתַסְטִי וְלֹא תְהֵב בְּאוֹרְחָא דְכַשְׂרָא. א"ל ׀ חוֹבְתָכוֹן עֲבָדִין לְאַתְעָרָא לָן. א"ר יְהוּדָה שְׁפִיר קָאָמַר י הֵהוּא הֶגְמוֹן.

נו) ת"ר, ׀ וְהִנֵּה סֵלִם מְצַב אַרְצָה, זֶהוּ בֵּית עוֹלָמִים. וְרֵאשׁוּ מְגִיעַ הַשָּׁמַיְמָה, כד"א ׀ מְכוּן לְשִׁבְתָּךְ פְּעֻלָּתְ ה'. אֵיזְהוּ רֵאשׁוּ, זֶהוּ צִיּוֹן, שְׁשָׁם הַשְּׂכִינָה, וְהַפְּרוּבִים, וְקִדְשׁ הַקְּדוּשִׁים. א"ר אַבָּא, סוּלָם זֶה סִינֵי, שְׁבוּ נִיתְנָה תּוֹרָה, וְשָׁם נִגְלוּ מְרַכְבּוֹתֵי שֶׁל הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא.

נז) רבי בָּא בְּשֵׁם ר' יוֹחָנָן אָמַר, עוֹד י אֵית לְאַסְתְּפָלָא בְּהַאי קָרָא ׀ כְּדָבְרָךְ מִיתָא, ׀ כְּמַגְדֵּל דְּדוֹד צְוֹאֲרָךְ בְּנוִי לְתַלְפִּיּוֹת, דְּהָא תְּנִינָן, א"ר שְׁמַעוֹן א"ר יִרְא, כָּל זְמַן שְׁשִׁיבְרָאֵל ׀ הָיוּ עוֹסְקִים בְּתוֹרָה, בֵּית הַמְּקַדָּשׁ הָיָה קְיָים, הַה"ד כְּמַגְדֵּל דְּדוֹד צְוֹאֲרָךְ בְּנוִי. אִי מְגַדְלִים תּוֹרָה, כְּהַאי מְגַדֵּל, צְוֹאֲרָךְ בְּנוִי. מַהוּ צְוֹאֲרָךְ, זֶה בֵּיהַמ"ק. הַה"ד ׀ וַיִּפֹּל עַל צְוֹאֲרֵי בְּנֵימִין אֲחֵיו וַיִּבֶךְ, מִלְּמַד שְׁפָכָה עַל מְקַדָּשׁ רֵאשׁוֹן וְעַל מְקַדָּשׁ שְׁנֵי.

נח) א"ר יִצְחָק, מַהוּ מְגַדֵּל. אֶלָּא מַה מְגַדֵּל דְּדוֹד, מְגַדֵּל תְּזַק, אִף הַמְּתַעֲסָקִים בְּתוֹרָה, צְרִיכִין חִיזוּק, וּבְגִנָּן תְּזַק. ר' תַּנְחוּם אָמַר, מְגַדֵּל דְּדוֹד, מַה דְּדוֹד הָיָה מְתַגְדֵּל

חלופי גרסאות

ת נ"א אין (קראקא). א נ"א לנו (קראקא). ב נ"א דטמנא לאפלה למאריה דכתיב ועצור (קראקא). ג נ"א בגיניה (קראקא). ד נ"א עובדין וליג לה (קראקא). ה נ"א חובתא (קראקא). ו נ"א ליג ההוא (קראקא). ז נ"א ליג אות (קראקא). ח נ"א בקדמתא (דפוסים הראשונים). ט נ"א ליג היו (קראקא).

מסורת הזהר

ק (דברים יא) וישב סג צ"א. ר (בראשית כח) לעיל אות מ צ"ט. ט (שמות טו) הקסתי"ו אות קח טו (שיר ד) לעיל אות מ צ"י. א (בראשית מה) ריגש כח אות פח. (קראקא). ח נ"א בקדמתא (דפוסים הראשונים). ט נ"א ליג היו (קראקא).

הסולם

והנה סולם מוצב ארצה
 נו) ת"ר והנה סוֹלָם וּגּוֹי: שְׁנוּ חַכְמִים, והנה סולם מוצב ארצה. זהו בית עולמים. וראשו מגיע השמימה. הוא כש"א, מכוון לשבתך פעלת ה', הרי שבית המקדש מגיע לשמים. איזהו ראשו. זהו ציון, ששם השכינה והכרובים וקדש הקדשים. א"ר אבא, סולם זה סיני. שבו נתנה התורה, ושם נגלו מרכבותיו של הקב"ה. שע"כ נאמר ומלאכי אלקים עולים ויורדים בו.
 נז) רבי בא בשם וכו': רבי בא בשם ר' יוחנן אמר, עוד יש להסתכל בפסוק הזה ככתחילה (א"צ פירוש).
 נח) א"ר יצחק פהו מגדל וכו': (א"צ פירוש).

מאמר
 האומות, כשיש לו ירידה, הם עולים. והכל תלוי בבניו של יעקב. אם הם עוסקים בתורה או לא, כנ"ל. א"ר יהודה בר שלום, אין טוב ואין רע בא לעולם, אלא בשביל בניו של יעקב.
 נה) הגמון אחר בא וכו': שר אחד בא לר' אבהו. ואמר, יש לקבץ את כל העולם עליכם, כעל הארבה הזה, להאביד אתכם מן העולם, בשעה אחת. אומה זו, אם אינה עובדת רבונו, כתוב, ועצר את השמים ולא יהיה מטר והאדמה לא תתן את יכולה. אם היא תשטה, יאבד כל העולם בשבילה. אמר לו, והרי אתם עושים לה ששטטה ולא תלך בדרך הישר. א"ל חטאתיכם עושים לעורר אותנו להצר לכם. א"ר יהודה יפה אמר אותו השר.

בתורה יותר מפל בני דורו, כן המתעסקים בתורה, צריכין להתגדל בתורה ושלא תבטלו ממנה.

נט) מה דוד היה עוסק בתורה לילה ויום, כן צריך האדם להתעסק בתורה לילה ויום, ובעוד שיתעסקו בה, ויתגדלו בה, כמגדל דוד הצואר בנוי בגן חזק וגדול.

ס) ואם לאו, אף המגן תלוי עליו, אלו אף שנים שהיו בגלות, ונדבר תלוי אם יגאלו בו ואם לאו. זכו בתורה, יגאלו באף שנים. לא זכו, כל שלטי הגבורים, כ"א ר תנחום, כל שלטי הגבורים שמתעבדו בהם, ולאחר כן יגאלו.

סא) מכאן אמר רבי בא, והנה סלם מצב ארצה, זהו בית עולמים, הנצב בבנינו, בשביל אותן העוסקין בתורה בארץ. וראשו מגיע השמימה, ושהמקדש הוא במעלה גדולה, על כל העולם. והנה מלאכי אלהים עולים ויורדים בו, אלו כהני משמורת.

סב) ר' אליעזר אומר, על שהוא מכון כנגד ירושלים של מעלה. ואותם השומרים ירושלים של * מעלה, הם שומרים ירושלים של מטה. משמע, עולים ויורדים.

סג) מה מעלה יותר יש בו. א"ר אליעזר, זהו דכתיב והנה ה' נצב עליו. כמד"א א"ר לא ישמר עיר שוא שקד שומר. והיינו דכתיב, והנה ה' נצב עליו, להיות שומר על אותן השומרים.

סד) מהו עליו. א"ר אליעזר, לשמירה. כד"א, ויעניף שים עליו. כן והיו עיני ולפי שם כל הימים. ולעתיד לבא, עתיד הקב"ה לחזור לירושלים, ולקיות חומה לשומרה. כד"א, ונאני אהיה לה נאם ה' חומת אש סביב ולכבוד אהיה בתוכה.

מאמר הארץ אשר אתה שוכב עליה

סה) הארץ אשר אתה שוכב עליה. א"ר יצחק, מלמד שקפל לו ארץ

חלופי גרסאות

מסורת זוהר

ב) (תהלים קכו) ב"א רלד צ"ג. ג) (ירמיה לט). ד) (מ"א ט). ה) (זכריה ב) ב"א רלג צח תק"ח קו ט"ב ש"ג. ו) (בראשית כח) לעיל אות נב צ"פ. ז) (דפוסים הראשונים). ח) נ"א מוסיף מאי כל שלטי הגבורים אר"ת (קראקא). ט) נ"א שהוא מקדש של מעלה (קראקא). י) נ"א שרת (דפוסים הראשונים). יא) בדפוס קראקא חסר מן של מעלה עד של מטה. יב) נ"א שכפל (דפוסים הראשונים).

הסולם

מאמר

והנה סולם מוצב ארצה

נט) מה דוד היה עוסק וכו': (א"צ פירוש).
ס) ואם לאו אף וגו': (אין צריך פירוש).
סא) מכאן א"ר בא וכו': (אין צריך פירוש).
סב) ר' אליעזר אומר וכו': (א"צ פירוש).
סג) מה מעלה יותר וכו': (א"צ פירוש).
סד) מהו עליו. א"ר וכו': (א"צ פירוש).
סה) הארץ אשר אתה וגו': (א"צ פירוש).

מאמר הארץ אשר אתה שוכב עליה

וְשָׂאֵל. א"ר יְהוּדָה, בַּהֲמִ"ק מִמֶּשׁ הִיָּה, וְעָלְיוּ נִתְבַּשֵּׁר, וְעָלְיוּ הָיָה שׁוֹכֵב. מִשְׁמַע דְּכִתְיִב "וַיִּשְׁכַּב בְּמִקוֹם הַהוּא.

(סו) א"ר יְהוּדָה, מִן הַג' אָבוֹת לֹא נִתְבַּשֵּׁר אֶחָד מֵהֶם עַל בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, אֲלֵא יַעֲקֹב, שֶׁהוּא שְׁלִישִׁי מִן הָאָבוֹת. וּבְגִיד אֵלוּ "הַשְּׁלֹשָׁה: יְשִׁי, דָּוִד, שְׁלֹמֹה. שְׁלֹמֹה שֶׁהוּא הַג' בְּנָאוּ.

(סז) א"ר יְהוּדָה, יַעֲקֹב שֶׁהוּא הַג' "נִתְבַּשֵּׁר עַל שְׁלֹמֹה, שֶׁהוּא הַג', שְׂיִבְנֶהוּ. זֶה אוֹהֵב נְשִׁים, וְזֶה אוֹהֵב גְּנָבִים. זֶה עוֹמֵד בְּתוֹמוֹ, וְזֶה לֹא עוֹמֵד בְּתוֹמוֹ, דְּכִתְיִב "וַיְהִי לַעֲת זָקֵנָה שְׁלֹמֹה נְשִׂיו הָטוּ אֶת לִבָּו.

(סח) ר' יוֹסִי פִתַּח, יָפָה נוֹף מְשׁוּשׁ כָּל הָאָרֶץ הִר צִיּוֹן יִרְכָּתִי צְפוֹן קִרְיַת מִלְךָ רַב. "יָפָה נוֹף, וְהוּ יְרוּשָׁלַיִם, "שֶׁהוּא מִתּוֹק לְנֶפֶשׁ וּמִרְפָּא לְעַצֵּם. כַּמְד"א "נוֹפֵת תְּטוּפְנָה שְׁפִתוֹתֶיהָ.

(ט) א"ר יְהוּדָה, אָרֶץ מְצֻרִים כָּל יוֹפֵי שְׂבָה נוֹף וְתַחֲפִנְחָס הָיוּ. נוֹף הָיָה הַמְשׁוּבָח מִכָּלֵם, שֶׁהִיָּתָה בְּשֵׁלֶשׁ מְאוֹת וְתִשְׁעִים וְחָמֵשׁ תַּכְשִׁיטִין שֶׁל יוֹפֵי. וְצִיּוֹן גְּדוּלָה בְיוֹפֵי וְהָדָר עַל נוֹף. דַּא"ר יְהוּדָה לָמָּה נִקְרָא שְׂמָה צִיּוֹן, מַה הַצִּיּוֹן עוֹמֵד "לְגַם לְהִסְתַּכֵּל בּוֹ כו'.

(ע) וְהִיָּתָה גְדוּלָה בְיוֹפֵי מְנוּף, הַה"ד "יָפָה נוֹף מְשׁוּשׁ כָּל הָאָרֶץ הִר צִיּוֹן יִרְכָּתִי צְפוֹן. שְׁכָל מִי שֶׁהִיָּה רוֹאֶה אוֹתָהּ, הִיָּה שְׂמֵחַ. דְּתַנְיָא, א"ר יוֹסִי א"ר חִיָּיא, מֵעוֹלָם לֹא נִכְנַס אָדָם בִּירוּשָׁלַיִם וְהִיָּה עֲצֵב, לְקַיִים מַה שְׁנֹאֲמַר מְשׁוּשׁ כָּל הָאָרֶץ.

(עא) א"ר יַצְחָק, בֵּינוֹן שֶׁשְׁכַב יַעֲקֹב עָלֶיהָ, נִתְיָשַׁב דְּעֵתוֹ, וְיִגְדַּלְתָּה עָלְיוּ הַשְּׂכִינָה וְדַבְרָה עִמוֹ, מַה שֶּׁלֹּא הָיָה קוֹדֵם לָכֵן. דַּא"ר יַצְחָק, עַד שֶׁעָמַד יַעֲקֹב בְּאוֹתוֹ מְקוֹם, לֹא נִגְלַתָּה עָלְיוּ הַשְּׂכִינָה.

(עב) בֵּינוֹן שֶׁרָאָה יַעֲקֹב כָּף, יָדַע שֶׁהַמְּקוֹם גָּרָם לוֹ, וְהִקִּיץ מִשְׁנָתוֹ, וְנִתְיָרָא שְׂמָא דְּבָר אַחֵר הָיָה, וַיִּשְׁכַּב כְּבַתְחִלָּה. א"ל קב"ה, יַעֲקֹב, לֹא כָף הוּא, אָנִי ה' "

חלופי גרסאות

ע ג"א מוסיף השלישי בנאו (דפוסים הראשונים). פ ג"א בנה ול"ג נתבשר על שלמה שהוא הגי' שיבגהו (דפוסים ראשונים). צ ג"א שהיה (ווינצ'יא). ק ג"א עומד להסתכל בו לנס והיתה (קראקא). ר ג"א ועלתה (קראקא).

מסורת זוהר

(ז) (שם) ויצא א צ"ד. (ח) (מ"א יא). ט (תהלים מח) שמות צג צ"מ ויקרא כא את ס ואתחנן סח צ"מ ז"ח סט ט"ד ע ט"א תקיח קט ט"ד שמ"א. י' (שיר ד) ז"ח מה ט"ג ש"ט. כ (תהלים מח) לעיל את סח צ"ט.

הסולם

הארץ אשר אתה שוכב עליה	מאמר
(א"צ) (ע) והיתה גדולה ביופי וכו': (א"צ) פירוש).	(סו) א"ר יהודה מן וכו': (א"צ) פירוש).
(א"צ) (עא) א"ר יצחק כיון ששכב וכו': (א"צ) פירוש).	(סז) א"ר יהודה יעקב וכו': (א"צ) פירוש).
(א"צ) (עב) כיון שראה יעקב וכו': (א"צ) פירוש).	(סח) ר' יוסי פתח וכו': (אין צריך פירוש).
	(סט) א"ר יהודה ארץ וכו': (א"צ) פירוש).

מדרש ויצא הנעלם יז

אֱלֹהֵי אַבְרָהָם אָבִיךָ וְאֱלֹהֵי יִצְחָק. וְעוֹד הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתָּה שׁוֹכֵב עָלֶיהָ לְךָ אֶתְנַנֶּה וְלוֹרְעֶךָ. וְלֹא ׀ אֶתְנַנֶּה לְאוֹמָה אַחֲרַת, ך בגילוי השכינה על הארץ.
 (ג) א"ר יוסי, מהו אשר אתה שוכב עליה. אלא כשם שאמה שוכב עליה ונבואה עמך, כך ורעך הנבואה תהיה מצויה עמכם, ולא עם אומה אחרת.
 (ד) ר' יעקב פתח, ם יחן רשע כל למד צדק. תניא, א"ר יעקב, ווי שהרשע יחן בעוה"ז, זה ורעו של עשו הרשע. ומפני מה יש להם חן ורחמים. מפני ם שזרעו של יעקב לא למד צדק. בארץ נכחות יעול, זו ירושלים, שהיא ארץ נכחות.
 (ה) מהו יעול, א"ר יעקב, אורא דארעא ישראל מחכים. ומרמוז נבואה. וזרעו של עשו ביעוול האויר והנבואה. מפני מה, מפני שזרעו של יעקב לא ירצה גאות ה', ואינם עוסקים בתורה, ונע"כ יחן רשע ויעול טוב הארץ והנבואה. ר"י בר' יהושע אומר, יחן רשע, אלו אוה"ע שיש להם ממשלה בעוה"ז, מפני שלא למד ישראל צדק.

מסורת הזוהר חלופי גרסאות
 (ל) ישעיה כו) תרומה לו צ"כ. ש נ"א אגלה (דפוסים הראשונים). ת נ"א וגלוי (דפוסים ראשונים). א נ"א זרעו של יעקב שלא (קראקא). ב נ"א יעול (קראקא). ג נ"א יראה (קראקא). ד נ"א ל"ג מן וע"כ עד סוף האות.

מאמר הסולם
 (ג) א"ר יוסי מהו וכו': (אין צריך עיה) מהו יעול א"ר וכו': (אין צריך פירוש).
 (ד) ר' יעקב פתח יחן וגו': (א"צ פירוש).
 (דפוס"י דף כ"ח טור ד') סליק פרשת ויצא

זֶהַר חֲדָשׁ פְּרָשַׁת וַיֵּשֶׁב

מֵאֲמֵר מְכִירַת יוֹסֵף

(א) אָתָּא חֲזִי, כַּמָּה שְׁנִין יְחִיב הָהוּא צְדִיק, דְּלֹא תִּזְא לְאָבוּהּ עֲשָׂרִין וּתְרִין שְׁנִין. הָא אֵינוֹן יְתִבּוּ בְּמִצְרַיִם, עֲשָׂרִים וּתְרִין שְׁנִין, לְכֹל שְׁבֹט וְשְׁבֹט מְאִינוֹן עֲשָׂר שְׁבֹטִין דְּזַבְּיָנוּ לֵיהּ, לְפֻּם חוֹשְׁבָנָא הָוּוּ מְאֵתָן וְעֲשָׂרִין שְׁנִין לְכֹלְהוּ, דְּל מִינֵיהּוּ עֲשָׂר שְׁנִין, דְּנִכִּיתוּ לֹון בְּדִינָא דְלַעֲלֵלָא, בְּגִין עֲשָׂר שְׁבֹטִין קְדִישִׁין דְּמִיתוּ תַּמָּן בְּמִצְרַיִם, אֲשֶׁתְּאַרוּ מְאֵתָן וְעֲשָׂר, הָדָא הוּא דְכְּתִיב רְדוּ שְׁמָה ב.

(ב) ת"ח, כַּד גָּרְמוּ חוֹבִין, יְהֵאֵי שְׁבֹת לָא אֲתִנְטִיר בְּדָקָא יְאוּת, דְּכְּתִיב א וְלֹא תוֹצִיאוּ מִשָּׂא מִבְּתִיכֶם בְּיוֹם הַשְּׁבֹת. לָא תִטְלוּן עַלִּיכוֹן מְטוּלָא דְחוֹבִין, דְּהָהוּ מְגִין עַלִּיכוֹן דְּמִנֵּיהּוּ, יוֹם הַשְּׁבֹת.

(ג) ה וְלֹא שְׁמַעוּ לֵיהּ לְנִבְיָאָה, וְיִאֲתַעַר עַלִּיהֶן חֶרֶב נּוֹקְמַת נְקָם בְּרִית.

חלופי גרסאות

א כדפוס ווינציא כתוב קודם לזה חסר הרבה. ב כדפוס ווינציא כתוב כאן חסר הרבה. ג נ"א דשבת (קראקא). ד נ"א מניה (דפוסים הראשונים). ה נ"א והבאתם בשערי ירושלים ולא שמוענין (קראקא). ו נ"א ואתערי (קראקא).

מסורת הזהר

(א) (ירמיה יז).

הסולם

מכירת יוסף

מכפרת. נשאר מאתים ועשר שנים. ז"ש רדו שמה, רד"ו הוא בגימ' מאתיים ועשר.

(ב) ת"ח כד גרמו וכו': בוא וראה, כשגרמו העונות ושבת הזו לא נשמר כראוי, שכתוב, ולא תוציאו משא מבתיכם ביום השבת, שפירושו, שלא תשאו עליכם משא של עונות, שיום השבת היה מגין עליכם מהם.

(ג) וְלֹא שְׁמַעוּ לֵיהּ וכו': ולא שמעו אל הנביא שהזהירם על השבת, ונתעוררה עליהם חרב

מאמר

זהר חדש.

(א) תא חזי כמה וכו': בוא וראה כמה שנים ישב אותו צדיק, יוסף, שלא ראה את אביו. שהוא עשרים ושתיים שנה. וע"כ הנה אלו ישבו במצרים, כ"ב שנה לכל שבט מאותם עשרת השבטים שמכרו את יוסף, שלפי החשבון עשר פנמים י"ב, הם מאתים ועשרים שנה לכלם, הורד מהם עשר שנים שגרעו אותן בדין שלמעלה, משום עשרת השבטים הקדושים שמתו שם במצרים, ומיתתם (דפו"י דף כ"ט טור א')

ב

זהר

וישב

חדש

מאן ברית, דא שבת, דכתוב לדורותם ברית עולם. וברית מילה, דכתיב א ובשר קדש יעברו מעליך. וברית צדיק דזבינו ליה.

ד) וכלא בחד דרגא, שבת, וברית מילה, וצדיק. ורזא דא, א על ג' פשעי ישראל ועל ארבעה לא אשיבנו, וכלהו תלי במכרם בכסף צדיק. וכדין שרו לאשמעבדא שבע על חטאתם. ואתגזר עליהון בגלותא דבבל, שבועין שנין, בחובין דשמטה ויובל, דתליין בשבת הגדול, ושבת סתם.

ה) ולבתר אתו לארעא קדישא, ואתיישבו בה ת"כ שנין, לתשלום שבועין שבועין, ושבעין שנין, עשרה שנין לכל יומא, מאינון דינקין משביעי, דשבת הגדול אוף הכי איקרי שביעי מתפא לעילא. דכליל כאחד זכור ושמור. ולבתר אתקיימו ת"כ שנין בארעא, על חילא דאורייתא, דהו מתעפסקי.

ו) וכד גרם חובא דשנאת חנם, אתערי שנאת חנם דבבבלי. הה"ד, וישנאו אותו, לההוא זכאה. וכדין יהיב לון קב"ה, ביד מאן דסגי לון שנאת חנם. הה"ד באדום, יען היות לך איבת עולם ותגר את בני ישראל ע"י חרב.

ז) וכדין אתפרע מנייהו, על ידי מניינא דאינון שנין, דחסרו מרזא

מסורת זוהר

חלופי גרסאות

ב) (שם יא) לך קלה צ"ג. ג) (עמוט ב) פנחס יח צ"כ. ד) (בראשית לו) בהשמות ח"א רנט. להלן אות לט צ"ח. ה) (יחזקאל לה) להלן אות לט צ"ט. ז) נ"א שנים עשרה לכל (דפוסים ראשונים). ח נ"א דקדמיתא (דפוסים הראשונים). ט נ"א וכד (דפוסים הראשונים).

מאמר

הסולם

מכירת יוסף

חרב נוקמת נקם ברית. מהי ברית. זוהי שבת. שכתוב לדורותם ברית עולם. וכן עברו על ברית מילה, שכתוב, ובשר קדש יעברו מעליך. וכן עברו על ברית צדיק, שהוא יוסף הצדיק. שמכרו אותו.

ד) וכלא בחד דרגא וכו': וכולם הם במדרגה אחת, שבת, וברית מילה, וצדיק, וזה סוד, על ג' פשעי ישראל ועל ארבעה לא אשיבנו. וכולם תלויים, במכרם בכסף צדיק. שמכרו את יוסף הצדיק, ואז התחילו להשתעבד שבע על חטאתם. ונגזר עליהם שבעים שנה בגלות בבל, בעונות של שמטה ויובל, התלויים בשבת הגדול ובשבת סתם. שמטה תלויה בשבת סתם, שהוא המלכות. ויובל תלוי בשבת הגדול, שהוא בינה.

ו) וכד גרם חובא וכו': וכשגרם החטא של שנאת חנם, נתעוררה שנאת חנם הראשונה, שכתוב, וישנאו אותו, את הצדיק, יוסף. ואז נתן אותם הקב"ה ביד מי ששונא אותם שנאת חנם. שהוא אדום. ז"ש, באדום, יען היות לך איבת עולם ותגר את בני ישראל על ידי חרב.

ה) ולבתר אתו לארעא וכו': ואח"כ באו לארץ הקדושה. ונתישבו בה ת"כ שנים לתשלום שבעים שמשות, כי שבעים שמשות הם ת"צ שנים, שהם ע' שנים דגלות בבל, ות"כ שנים שנתקיימו בארץ הקדושה. ומפורש, ושבעים שנה דבבל הם עשר שנים לכל יום

ז) וכדין אתפרע מנייהו וכו': ואז

נפרע

דְּשָׁבַע עַל חַטָּאתֵיכֶם. ת"ח, כִּד תִּמְנִי עֲשָׂרִים וּתְרִין שָׁנִין שְׁבַע זְמָנִין, לְכָל חֹד מֵאִינוֹן עֲשָׂרָה דְּזַבִּינוּ לֵיהּ, הוּוּ לְהוּ אֶלְף וּחֲמֵשׁ מָאָה וְאַרְבָּעִין י.
 (ח) כִּלָּא עֲלָתָה שְׁוַעְתָּם לְפָנָיו. א"ר יִצְחָק, כִּד עֲבִיד קב"ה דִּינָא בְּפַמְלָא שְׁל מַעְלָה, הֵהוּא דִּינָא מֵאִי הָוֵי. אָמַר ר' אֶלְעָזָר, יֵאָעֵבֵר לְהוּ בְּהֵהוּא נְהַר דִּינְוֹר, וְאֵעֵבֵר לְהוֹן מְשׁוּלְטָנְהוֹן, וּמְנִי שׁוּלְטָנִין אַחֲרָנִין דְּשָׂאָר עֲמִין. א"ל, וְהָא כְּתִיב
 "מְשַׁרְתִּיו אֵשׁ לוֹהֵט. אָמַר לֵיהּ אֵית אֶשָּׁא קְשִׁיָּא מֵאֶשָּׁא, וְאֵית אֶשָּׁא "דְּכָבִי אֶשָּׁא י."

סִתְרֵי תוֹרָה

(ט) פִּתַּח הֵהוּא יוֹדָאי וְאָמַר, "וְאָנִי קָרַבְת אֱלֹהִים לִי טוֹב וּגְוִי. ת"ח, כִּד ב"נ אֶתְקַרְבִי לְאוֹרֵייתָא דְּאֶקְרִי טוֹב, דְּכְתִיב "טוֹב לִי תוֹרַת פִּיךָ, כְּדִין אֶתְקַרְבִי לְקב"ה דְּאֶקְרִי טוֹב, דְּכְתִיב "טוֹב ה' לְכָל. וְכְדִין אֶתְקַרְבִי לְמַהְוִי וּזְכָאָה. כְּמַד"א,
 "אָמְרוּ צְדִיק כִּי טוֹב, וְכִד אִיהוּ וּזְכָאָה, שְׁכִינְתָּא שְׂרָא עֲלֵיהּ, "וְאוֹלִיפְת לֵיהּ רְזִין עֵילָאִין בְּאוֹרֵייתָא. בְּגִין דְּשְׁכִינְתָּא לָא אֲזַדְוּוּגָא אֶלָּא בְּטוֹב, דְּהָא צְדִיק וְצַדִּיק כְּפִתָּא אֲזַלִּין.
 (י) ת"ח, כִּד בְּרָא קב"ה עֲלֵמָא, קָיִים לֵיהּ וְשִׁתִּיל עַל הִנְהוּ * שְׁיִתָּא יוֹמִין

חֲלוּפֵי גֵרְסָאוֹת

י בדפויי כתבו כאן חסר. כ בדפויי זה מצאתי מזהר כתיי בפרשת שמות דף י"ט. נ"א ל"א (דפוסים הראשונים). ל נ"א מעבר (קראקא). מ נ"א דדחייא (קראקא). נ בדפויי כתבו א"ר יצחק תלת ענייני הכא. ס נ"א ל"ג וואולפפת (מונקאטש).

מסורת הזהר

(ו) (תהלים קד) כ"ב כו צ"ג ת"ז תי"ח לג. ז"ח י ט"א ש"ט פא ט"א שמ"ו תק"ח צט ט"ג שלי"א. (ז) (תהלים עג). (ח) (שם קיט) תוריע מ צ"פ. (ט) (שם קמה) כ"א רסו צ"ב. (י) (ישעיה ג) כ"א רסו צ"א.

הסולם

מכירת יוסף

וגו'. בוא וראה, כשהאדם מתקרב לתורה, הנקראת טוב. שכתוב, טוב לי תורת פיך, או נתקרב אל הקב"ה הנקרא טוב. שכתוב, טוב ה' לכל. ואז מתקרב להיות צדיק, הנקרא טוב כמש"א, אמרו צדיק כי טוב. וכשהוא צדיק, שורה עליו השכינה, ומלמדת אותו סודות עליונים בתורה, משום שהשכינה אינה מזדווגת אלא בטוב שהוא צדיק, כי צדיק, וצדק שהוא השכינה, הולכים יחד.
 (י) ת"ח כד ברא וכו': בוא וראה, כשברא הקב"ה את העולם, שהוא המלכות, קיים אותו ושתלו על אלו ששת ימים העליונים, והשביעי שעליהם, כי בשביל השביעי שנקרא צדיק, דהיינו יסוד, נזונים העליונים והתחתונים, דהיינו ספירות דז"א, וספירות המלכות, ועליו קיימים, וכו' נסמכים, והוא היסוד והשורש שלהם.

מאמר

נפרע מהם על ידי מנין השנים שחסרו מסוד, שבע על חטאתיכם. בוא וראה, כשתמנה כ"ב שנים שבע פעמים לכל אחד מאלו העשרה שמכרו אותו. יהיו אלף וחמש מאה וארבעים. (עי' להלן וישב אות מ' תשלום הענין).
 (ח) לָא עֲלָתָה שְׁוַעְתָּם לְפָנָיו: א"ר יצחק, כשעושה הקב"ה דין בפמליא של מעלה, דין ההוא מהו. א"ר אלעזר, שמעבירים באותו נהר דינור, ומעבירים ממשלתם, וממנה ממשלות אחרות של שאר העמים. א"ל והרי כתוב, משרתי אש לוהט. ומה מוזק להם נהר דינור. א"ל, יש אש קשה מאש. ויש אש שמכבה אש. וע"כ אנ"פ שהם נעצמו אש, נענשים קשה בנהר דינור.

סִתְרֵי תוֹרָה

(ט) פִּתַּח הֵהוּא יוֹדָאי וְאָמַר: פִּתַּח אֶתְוִי יְהוּדִי וְאָמַר, וְאִנִּי קָרַבְת אֱלֹהִים לִי טוֹב (דפויי דף כ"ט טור א' * טור ב')

עֵלְאִין, וְשְׁבִיעָא דְעֵלְיָהוּ, דְבְגִינְיָה דְשְׁבִיעָא דְאַקְרִי צְדִיק, מְתַזְנִין עֵלְאִין וְתַתְאִין, וְעֵלְיָה קְיִימִין, וּבִיָּה מְסַתְמְכִין, וְהוּא יְסוּדָא וְשְׁרָשָׁא דִילְהוֹן.
 (יא) הַה"ד, עֵינִי כָל אֵלֶיךָ יִשְׁבְּרוּ וּגְר'. עֵינִי כָל אֵלֶיךָ יִשְׁבְּרוּ, לְהֵוּא מְשַׁח רְבוּת עֲלָאָה, דְנִגְיִד מְמוּחָא סְתִימָאָה דְכָל סְתִימִין, לְהֵאִי כ"ל. וּכְדִין וְאִתָּהּ נוֹתֵן לָהֶם אֵת אֲכָלְם עֲבַתְמוּ, דְהֵאִי כָל פֶּד אֲתַעַר לְכָלָהּ, דְאִיָּהּ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. וּכְדִין הוּא לְמִירְחַם עַל עֲלָמָא, וְכוּלְהוּ עֲלָמִין בְּחֶדְוֵי בְּשַׁעְשׁוּעָא.
 (יב) וּכְדִין מַה כְּתִיב, פּוֹתַח אֵת יָדְךָ וּגְר'. וְדָא רַעְוָא דְרַעְוִין, דְנִתְחִית מְמוּחָא סְתִימָאָה, לְהֵאִי כָל. וְכִינֹן דְהֵאִי כָל אֲתַבְרַךְ, כּוּלְהוּ עֲלָמִין אִיתְבְּרִיכוּ, הַה"ד צְדִיק ה' וּגְר', קְרוֹב ה' וּגְר', רְצוֹן יִרְאִיו יַעֲשֶׂה וּגְר'.

מסורת הוזהר

(תהלים קמה) ויגש כא צ"ב ז"ח לא ט"ג שלי"ו.

חלופי גרסאות

ע נוסח אחר לא גרסינן בעתו (ווינציא).

הסולם

מאמר

מכירת יוסף

קִיָּים לִיָּה וְשְׁתִּיל לִיָּה, עַל הַנְּהוּ שְׁתִּיא יוֹמִין עֵלְאִין, שְׁבוּ"א, שְׁהֵם חֲגִ"ת נְה"י הַמֵּאִירִים אֶל הַמַּלְכוּת. וְשְׁבִיעָא דְעֵלְיָהוּ, וְהִיסוּד הַנִּקְרָא שְׁבִיעִי, דְהֵינּוּ בַעַת הַזּוּוּג עִם הַמַּלְכוּת, הוּא עֲלֵיהֶם שֶׁל חֲגִ"ת נְה"י. כִּי אִז הִיסוּד מְשַׁפִּיעַ גִּ"ר אֶל חֲגִ"ת נְה"י שְׁמִקּוּדָם לְכֹן הִיוּ רַק ו"ק בְּחֶסֶר גִּ"ר. וְזִ"ש דְבְגִינְיָה דְשְׁבִיעָא דְאַקְרִי צְדִיק, הֵינּוּ בְּשִׁבְלֵי הִיסוּד שְׁבַחְיִית הַזּוּוּג, שְׁנִקְרָא אִז שְׁבִיעִי, מְתַזְנִין עֵלְאִין וְתַתְאִין, שְׁחֲגִ"ת נְה"י דו"א נִיזוּנִים מִמֶּנּוּ, שְׁהֵם מְשִׁיגִים עַל יְדוּ גִ"ר, וְכֹן חֲגִ"ת נְה"י הַתַּחְתּוּנִים שְׁבַמְלְכוּת, מְקַבְּלִים מִמֶּנּוּ גִ"ר. וְעֵלְיָה קְיִימִין וּבִיָּה מְסַתְמְכִין וְהוּא יְסוּדָא וְשְׁרָשָׁא דִילְהוֹן, כִּי שֶׁשֶׁת הַסְפִירוֹת דו"א חֲגִ"ת נְה"י אִין לְהֵם קִיּוֹם וְסִמְכָה מְגִ"ר, זוֹלַת ע"י הִיסוּד, וְע"כ נַעֲשֶׂה עֲלִיּוֹן וְשׁוֹרֵשׁ אֶל חֲגִ"ת נְה"י דו"א, וּמְכ"ש לְסְפִירוֹת הַמַּלְכוּת.

(יא) הַה"ד עֵינִי כָל וּגְר': ז"ש, עֵינִי כָל אֵלֶיךָ יִשְׁבְּרוּ וּגְר'. עֵינִי כָל אֵלֶיךָ יִשְׁבְּרוּ, וְהֵינּוּ, שִׁישְׁבּוּ לְשִׁמְן הַמְּשַׁחָה הַעֲלִיּוֹן הַהוּא, הַנּוֹזֵל מִמוּחַ הַסְתוּם מְכַל סְתוּמִים, שְׁהוּא ח"ס דֵּא"א שְׁהוּא אֲדַרְתַּת הַגִּ"ר. אֶל כָּל הַהוּא, שְׁהוּא יְסוּד, וְאִז, וְאִתָּהּ נוֹתֵן לָהֶם אֲכָלְם בַּעַתְמוּ, דְהֵינּוּ בַמַּלְכוּת הַנִּקְרָאֵת עֵת שְׁלוֹ. כִּי כָל הַזֶּה, שְׁהוּא הִיסוּד. כְּשִׁמְעוֹרֵר אֶת הַכֹּלָה, שְׁהִיא כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, דְהֵינּוּ הַמַּלְכוּת שְׁנִקְרָאֵת כָּל ה', אִז הוּא מְרַחֵם עַל הָעוֹלָם, וְכָל הָעוֹלָמוֹת הֵם בְּשִׁמְחָה וְשַׁעֲשׁוּעִים. מֵהֲאֲדַרְתַּת הַגִּ"ר.

(יב) וּכְדִין מַה כְּתִיב וְכו': וְאִז מַה כְּתוּב, פּוֹתַח אֵת יָדְךָ וּמְשַׁבֵּיעַ לְכָל חֵי רְצוֹן,

וזהו

פירושו. הִיסוּד נִקְרָא שְׁשִׁי, וְנִקְרָא שְׁבִיעִי. כִּי בַעַת שְׁאִינוּ מְשַׁפִּיעַ לְמַלְכוּת, שְׁהוּא אִז בְּכַחֲנִית חֲסִדִים בְּלִבְד, הוּא נִקְרָא שְׁשִׁי, לְהִיתוּת סְפִירָה שְׁשִׁית מְחֹסֵד וְלִמְטָה. וְבַעַת הַזּוּוּג עִם הַמַּלְכוּת, שְׁצִרִיךְ לְהַשְׁלִימָה תַּחֲלִילָה עִם חֲכֵמָה, אִז הוּא נִבְחָן לְשְׁבִיעִי, כְּלוּמַר לְסְפִירָה שְׁבִיעִית. וְהַטַּעַם הוּא, כִּי אִז הוּא מְחֻיָּב לְעוֹרֵר אֶת מִצְבַּח הָא' שֶׁל הַמַּלְכוּת, בְּמַלְכוּת, כִּי רַק בְּכָלִים דְּמִצְבַּח הָא' יְכוּלָה הַמַּלְכוּת לְקַבֵּל חֲכֵמָה, וְאִז בְּמִצְבַּח הָא' נִמְצָאֵת הַמַּלְכוּת בְּסוּד רְבִיעִי לְאַבּוּת, שְׁהִיא סְפִירָה הַרְבִּיעִית אַחַר חֲגִ"ת, וְג' סְפִירוֹת נְה"י הֵן אַחֲרֶיהָ, וְנִמְצָא אִז הִיסוּד שְׁהוּא הַסְפִירָה הַשְׁבִּיעִית מְחֹסֵד וְלִמְטָה. (כְּמ"ש לְעֵיל תּוֹלְדוֹת אוֹת ה'). בְּאַפֵּן, שְׁבַעַת הַזּוּוּג, כְּשִׁהוּא מְשַׁיֵּךְ גִּ"ר, אִז נִקְרָא הִיסוּד שְׁבִיעִי. וְשִׁלָּא בְּשַׁעַת הַזּוּוּג שְׁהוּא בְּחֲסִדִים בְּלִבְד, וְהַמַּלְכוּת הִיא הַשְׁבִּיעִית אַחֲרֵי הִיסוּד, נִמְצָא הִיסוּד, שְׁהוּא הַסְפִירָה הַשְּׁשִׁית. וְנִקְרָא שְׁשִׁי. עוֹד יֵשׁ לְהַבְחִין, שְׁבַשַׁעַת הַזּוּוּג, כְּשִׁהוּא מְשַׁיֵּךְ גִּ"ר, שְׁהוּא בְּסוּד שְׁבִיעִי, הוּא נִבְחָן שְׁהוּא לְמַעֲלָה מְחֻגֵּת נְה"י, כִּי שׁוּם סְפִירָה מְחֻגֵּת נְה"י אִינָה יְכוּלָה לְהַמְשִׁיךְ גִּ"ר חוּץ מֵהִיסוּד, וְע"כ נִבְחָן הִיסוּד שְׁהוּא בְּמִקּוּם גִּ"ר, אֶל שֶׁשֶׁת הַיָּמִים. וְנִמְצָא שְׁשַׁעַת הַיָּמִים חֲגִ"ת נְה"י הֵם לְמַטָּה, וְהִיסוּד שְׁבַחְיִית שְׁבִיעִי, הוּא מֵאִיר עֲלֵיהֶם מְלַמְעֵלָה. דְהֵינּוּ שְׁמִשְׁיֵךְ לְהֵם הַגִּ"ר. וְנִתְבָּאֵרוּ הֵיטֵב ב' בַּחֲנִינוֹת הִיסוּד.

וּז"ש כִּד בְּרָא קַב"ה עֲלָמָא, שְׁהוּא הַמַּלְכוּת הַנִּקְרָאֵת הָעוֹלָם הַתַּחְתּוֹן, כִּי מַה שְׁהַמַּלְכוּת מְקַבְּלָת, מְקוּבֵל גַּם בְּעוֹלָם הַתַּחְתּוֹן,

(דפ"י דף כ"ט טור כ')

יג) וּכְמָא דְכָרָא הָאֵי בְּעֵלְמָא עֵילְאָה, בְּרָזָא דְשְׁמִיָּה קְדִישָׁא, הֵכִי בְרָא בְּעֵלְמָא תַּתְּאָה, שְׂיִתָּא זַכָּאֵי קְשׁוּט, וְחַד שְׁבִיעָאָה. כְּדִכְתִּיב ׀ גַּם אֵת זֶה לְעַמַּת זֶה עָשָׂה הָאֱלֹהִים.

יד) וְכַד גְּרָמוּ חוּבִין, ׀ וְדַחוּ לְהַהוּא כָּל דְּאֵיקָרִי צְדִיק מְאֲתָרִיָּה, כְּדִכְתִּיב ׀ עַל מְכָרָם בְּכֶסֶף צְדִיק. אָמַר קב"ה, אָנָּא גְזַרְנָא דִּיהָא עֵלְמָא תַּתְּאָה כְּגוּוֹנָא דְעֵלְמָא עֵילְאָה, וְיִהָא הַהוּא צְדִיק שְׁלִיט עַל הָאָרֶץ, וְיִהְיוּן כָּל בְּנֵי עֵלְמָא, מְתַבְּרִין עַל יְדוּי.

טו) הַה"ד ׀ בֶּן פּוֹרְת יוֹסֵף, דְּהָא לִית בְּכָל שְׁיִיפֵי גּוֹפָא דִּיעֲבִיד פִּירִין, אֵלָא הָאֵי צְדִיק יְסוּד עוֹלָם. וּבֶן פּוֹרְת עֲלֵי עֵין, מָאֵי קָא מִיָּרִי.

טז) אֵלָא, כְּמָה דְּהָאֵי עֵין קִיּוּמָא דְגִלְגֵּלָא, דְּלָא יְכָלָא גִלְגֵּלָא לְאַתְקִימָא, אֵלָא בְּבַת עֵין דִּילִיָּה. הֵכִי יוֹסֵף אִיהוּ כְּעֵין לְכָל אֵינוּן שְׂתָא דְסַחְרִין לִיָּה.

חלופי גרסאות
פ נ"א נדחו (ווינציא).

מסורת הוהר
ז (קהלת ז) שמות פה צ"ל. ט (עמוס ב) לעיל אות ד
צ"ג. ו (בראשית מט) וישלח נח צ"ה ז"ח טו ט"ג.

הסולם

מכירת יוסף

מאמר

יְסוּד, מִמְקוּמוּ, דְהֵיִינוּ שְׁנַפְרַד מִן הַמְּלֻכּוֹת. שְׁכַתּוּב, עַל מְכָרָם בְּכֶסֶף צְדִיק. אָמַר הַקְּבִי"ה, אֲנִי גֹזְרֵתִי, שִׁיְהִיָּה עוֹלָם הַתַּחְתּוֹן כְּעֵין עוֹלָם הָעֲלִיּוֹן, שְׁכַמוּ שִׁיְסוּד הוּא שְׁבִיעֵי בְּעוֹלָם הָעֲלִיּוֹן. וְהוּא לְמַעְלָה מְחַגֵּית נְהִי מַחְמַת שְׁמַמְשִׁיד לְהַם גִּיר (כְּנִל אֹת י') כֵּן בְּעוֹלָם הַזֶּה. יְהִיָּה יוֹסֵף הַשְּׁבִיעִי, וְיִהְיֶה לְמַעְלָה מִן הַשְּׁבִיעִים, שְׁהֵם בַּחֲיִית חַגֵּית נִיָּה, וְיִהְיֶה עֲלִיוֹן עֲלֵיהֶם, וְיִהְיֶה הַצְּדִיק הַזֶּה, יוֹסֵף, שְׁלִיט עַל הָאָרֶץ. וְכֵל בְּנֵי הָעוֹלָם יִהְיוּ מְתַבְּרִים עַל יְדוּי. כְּמוּ הַיְסוּד הָעֲלִיּוֹן, דְּז"א. בַּעַת שְׁהוּא שְׁבִיעִי.

וְהוּא רִצּוֹן הַרְצוֹנוֹת, הַיּוֹרֵד מִמוּחָא סְתִימָאָה, דְּא"א, לְכַל הַזֶּה, שְׁהוּא יְסוּד, וְכִיּוֹן שְׁכַל הַזֶּה מְתַבְּרִין, מְתַבְּרִים כָּל הָעוֹלָמוֹת. ז"ש, צְדִיק ה' בְּכַל גּוֹי. קְרוּב ה' לְכַל גּוֹי. רִצּוֹן יִרְאִיו יַעֲשֶׂה גּוֹי. (עֲנִין רַעוּא דְרַעוּיָן, עִי פִירוּשׁוּ בְּאֶדְרָא זוּטָא אֹת מ"ג).

יג) וְכַמָּה דְּבִרָא הָאֵי וְכוּ': וְכַמּוּ שְׁבִירָא זֶה בְּעוֹלָם הָעֲלִיּוֹן כְּסוּד שְׁמוּ הַקְּדוּשָׁה, שְׁהוּא ז"א, כֵּן בְּרָא זֶה בְּעוֹלָם הַתַּחְתּוֹן, שְׁשֵׁם צְדִיקֵי אִמַּת, וְשְׁבִיעֵי אַחַד, כְּכַתּוּב, גַּם אֵת זֶה לְעַמַּת זֶה עָשָׂה הָאֱלֹהִים.

טו) הַה"ד בֶּן פּוֹרְת גּוֹי: ז"ש, בֶּן פּוֹרְת יוֹסֵף. כִּי אֵין בְּכָל אַבְרֵי הַגּוֹן מִי שִׁיעֲשֶׂה פִירוֹת, אֵלָא צְדִיק יְסוּד עוֹלָם זֶה, וְע"כ נִקְרָא יוֹסֵף שְׁהוּא יְסוּד. בֶּן פּוֹרְת, מְלַשׁוֹן פְּרָה וְרַבָּה, וּבֶן פּוֹרְת עֲלֵי עֵין, מֵה פִירוּשׁוֹ. אִיזָה יַחַס יֵשׁ לוֹ לַעֲיָן.

פִירוּשׁ. שְׁמַשׁוּה ז' צְדִיקִים שְׁבַעוּה"ז, לְסַפִּירוֹת ז"א, אֲשֶׁר כְּמוּ בְּסַפִּירוֹת דו"א נַחֲשָׁב הַיְסוּד לְשְׁבִיעֵי, מַחְמַת הַמְּלֻכּוֹת שְׁעֻלְתָּה וְנַעֲשַׂתָּה רְבִיעִית לְחַגֵּית, כְּנ"ל. הִנֵּה יֵשׁ עֲנִין זֶה גַם לְמַטָּה, בְּעוֹלָם הַזֶּה, כִּי דוּד, ה"ס הַמְּלֻכּוֹת שְׁעֻלְתָּה וְנַעֲשַׂתָּה רְבִיעִית לְחַגֵּית, (כְּמ"שׁ בּוּהַר בְּרַאשִׁית א' דף ק"י ד"ה מְלֻכּוֹת דְּדוּד). וְאוּ נַחֲשָׁב יוֹסֵף הַצְּדִיק לְסַפִּירָה שְׁבִיעִית. דְּהֵיִינוּ מִמֶּשׁ כְּמוּ בְּסַפִּירוֹת דו"א. ז"ש, וְכַמָּא דְּבִרָא וְכוּ' הֵכִי בְרָא בְּעֵלְמָא תַּתְּאָה שִׂיתָא זְכָאֵי קְשׁוּט, שְׁהֵם אַבְרָהָם יַצְחָק יַעֲקֹב דוּד מִשָּׁה אַהֲרֹן. וְחַד שְׁבִיעָאָה, שְׁהוּא יוֹסֵף.

טז) אֵלָא כְּמָא דְהָאֵי וְכוּ': וּמִשְׁבִּי. אֵלָא כְּמוּ הַקִּיּוּם שֶׁל גִּלְגֵּל הָעֵין הַזֶּה, שְׁאֵין גִּלְגֵּל הָעֵין יִכּוֹל לְהַתְקִיּוּם אֵלָא בְּבַת עֵין שְׁלוֹ, דְּהֵיִינוּ הַנְּקוּדָה הַשְּׁחוּרָה שְׁבַעֲיָן, שְׁהִיט מְלֻכּוֹת, שְׁהִיא רְבִיעִית לְחַגֵּית, כֵּן הוּא יוֹסֵף. כִּי יוֹסֵף כּוֹלֵל בְּתוֹכּוֹ הַמְּלֻכּוֹת הַזֶּה, וְהוּא כְּמוּ הָעֵין, לְכָל אֵלוּ שֶׁשֶׁת הַצְּבִיעִים הַמְּסַכְּבִים אֵת בַּת הָעֵין, שְׁבִימֵינוּ שֶׁלֶשׁ, דְּהֵיִינוּ בַעֲיָן יִמִּין יֵשׁ שְׁלֹשָׁה צְבִיעִים

יד) וְכַד גְּרָמוּ חוּבִין וְכוּ': וְכַשְׁגְּרָמוּ הָעוֹנוֹת, שְׁדַחוּ כָּל הַזֶּה שְׁנַקְרָא צְדִיק, דְּהֵיִינוּ (דְּפוּ"י דף כ"ט טור ב')

מִיִּמִּינֶיהָ תִּלְתָּא, וּמִשְׂמָאלָא תִּלְתָּא, וְאִיהוּ מְקַיִם לוֹן. וְהָכִי אִיהוּ לְכָל עֲלָמָא, דְּהָא עֲלָמָא לֹא קָיִמָא אֱלָא עַל אֵינּוֹן שִׁיתָא, וְשְׂכִיעָא דְּעֲלִיָּהּ.
 (ז) וְקָרָא קב"ה לְצַדִּיק בְּרִזָּא דְּשַׁבְּתָא. וְנַח בֵּיהּ, וְנֶאֱנַח בֵּיהּ כָּל בְּרַכְּאָן, לְבְּרַכְּאָא כָּל שְׁאָר יוֹמִין. הַה"ד ט וְנֶאֱנַח בְּיוֹם הַשְּׂבִיעִי עַל כֵּן בְּרַחֲ ה' אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת. מֵאֵן יוֹם הַשַּׁבָּת, הָוִי אִימָא דָּא צַדִּיק.

(ח) אָמַר לוֹן קב"ה, אַתּוֹן חֲלַלְתּוֹן לְהָאִי שַׁבְּתָא, דְּאָנָּא גִזְרְנָא דִּיהָא מְלָךְ עַל כָּל שְׁאָר יוֹמִין, וְאַתּוֹן עֲבַדְתּוֹן יְתִיהָ עֶבֶד עֲבָדִין, אוּף אַתּוֹן תִּסְבְּלוֹן הַהוּא עֲבוּדָה קִשְׂיָא.

(ט) תָּא חֲזִי, כְּפָה שְׁנִין יְתִיב הַהוּא צַדִּיק, דְּלֹא חֲזָא לְאַבּוּהִי, כ"ב שְׁנִין. הָא אֲנּוֹן יְתִבּוּ בְּמַצְרִים כ"ב שְׁנִין, לְכָל שְׂבָטָא מְאִינּוֹן עֶשְׂרֵי שְׂבָטִין דְּזַבִּינוּ לֵיהּ. לְפּוֹם חוֹשְׁבָנָא הָוּוּ מְאֵתָן וְעֶשְׂרִים שְׁנִין לְכוּלְהוּ, דִּל מִיִּנְיָהּ עֶשְׂרֵי שְׁנִין דְּנָכִיתוּ לוֹן בִּי דִּנָּא דְּלַעֲיָלָא, בְּגִין עֶשְׂרֵי שְׂבָטִין קְדִישִׁין דְּמִיתוּ תַּמָּן בְּמַצְרִים, אֲשַׁתְּאָרוּ מְאֵתָן וְעֶשְׂרֵי, הָדָא הוּא דְּכִתִּיב ט ד'ר"ו שְׁמָה.

(כ) אָמַר לוֹן יַעֲקֹב, בְּכַעַר מִיִּנְיָכוּ, חוּתוּ לְגִלּוּתָא, וְנָכִיתוּ אֵינּוֹן חוּבְיָן וְלֹא יִתְחַרֵּב עֲלָמָא בְּכַפְּנָא, דְּהָא לִית בְּכוּ מֵאֵן דִּיזִין לְכוּ קב"ה, בְּרַ ע"י דְּהַהוּא צַדִּיק

מסורת הוזהר (שמות כ) לעיל פרשת תולדות אות ב צ"ו. (ב) (בראשית צ ג"א ומשמאליה (ויצניא). ק ג"א עובדין (מונקאטש). (ס) (שמות כ) לעיל פרשת תולדות אות ב צ"ו. (ב) (בראשית מב) מקץ לא צ"ב.

הסולם

מכירת יוסף
 על כל הימים, שמהם כל השבטים, להיותו ממשיך להם הג"ר (כנ"ל אות י'). ואתם עשיתם אותו עבד עבדים, שמכרתם אותו למצרים. לכן, אף אתם תסבלו אותה עבודה קשה. שתעבדו את המצרים.

(ט) תא חזי כמה וכו': בוא וראה, כמה שנים ישב אותו צדיק שלא ראה את אביו. הם כ"ב שנים. וע"כ גם הם ישבו במצרים כ"ב שנים, לכל שבט מאלו עשרה שבטים שמכרוהו, שלפי החשבון עשר פעמים כ"ב הם מאתים ועשרים שנים, בשביל כל השבטים. קח מהם עשר שנים שגרעו להם בית דין שלמעלה, בשביל שעשרת השבטים הקדושים מתו שם במצרים, ומיתתם מכפרת. נשאר מאתים ועשר שנים. ז"ש, רד"ו שמה, שהוא בגי' ר"ו.

(כ) אמר לון יעקב וכו': אמר להם יעקב, בבקשה מכם, רדו לגלות, ותגרעו אלו העונות שבמכירת יוסף, ולא יחרב העולם ברעב, כי אין בכם, מי שיוזן לכם הקב"ה על ידו. חוץ מעל ידי אותו צדיק, שמכרתם. ז"ש

מאמר
 צבעים, לבן אדום ירוק, שהם חג"ת, שהם מסבבים את בת העין, שהיא המלכות. ומשמאל שלש, דהיינו בעין שמאל יש ג"כ שלשה צבעים שהם כנגד נה"י, והוא מקיים אותם, שבת העין מקיימת הג' שבימין שהם חג"ת, והג' שבשמאל, שהם כנגד נה"י. וכך הוא יוסף, לכל העולם, כי העולם אינו עומד, אלא על אלו הששה, והשביעי שעליהם. דהיינו רק על היסוד שהוא עליון על הששה, ושהוא ספירה שביעית. כנ"ל.

(יז) וקרא קב"ה לצדיק וכו': וקרא הקב"ה את הצדיק בסוד שבת, שהוא יום השביעי, ונח בו. והניח בו כל הברכות לברך כל שאר הימים, כי כל ששת הימים מתברכים משבת, ז"ש, וינח ביום השביעי. על כן ברך ה' את יום השבת. מי הוא יום השבת, היה אומר, שהוא צדיק, דהיינו היסוד, שהוא יוסף הצדיק שהוא בבחינת יום השביעי.

(יח) אמר לון קב"ה וכו': אמר להם הקב"ה, אתם חללתם את השבת הוזה, שהוא יוסף, שאני גזרתי שיהיה מלך על כל שאר הימים, כי היסוד הוא שביעי, הוא עליון (דפוי"ד כ"ט טור ב')

דְּזַבְיִנְתוּן. הַה"ד⁹ פּוֹתַח אֶת יָדָךְ וּמִשְׁבִּיעַ לְכָל חַי רָצוֹן. עַל יְדֵי דְמָאן, ע"י דְכ"ל. הָדָר פְּרִישׁ מֵאֵן הָאֵי כָּל, צְדִיק, הָדָא הוּא דְכְּתִיב צְדִיק ה' וּגו'.

כא) וּכְגוֹנוֹנָא דָּא לְתַמָּא, עַל יְדָא דְהָאֵי צְדִיק, הָנָה לִיהַ לְעֶלְמָא יִשְׁזַיְכוּתָא, בְּאִינוֹן שְׁבַע שְׁנֵי כְּפָנָא. וְעַל דְּמִנְעוּ בְּרַכָּאן מִשְׁבַּע דְּרַגִּין עֵילְאִין, אִיתְעָרוּ דְרַגִּין דְּסִטְרָא אַחְרָא עֲלֵיהוּ בְּחוּבֵיהוּ.

כב) כִּיּוֹן דְּנִחַת יַעֲקֹב שְׁלִימָא לְמִצְרַיִם, הוּא וְכָל אִינוֹן שְׁבַטִין, וְחִמוּ עֶלְמָא תַּתְּאָה כְּגוֹנוֹנָא דְעֶלְמָא עֵילְאָה, דְע"י דְּהָהוּא צְדִיק מִיתְּנֹן עֶלְמָא, הַה"ד⁹ הוּא הַמְשַׁבֵּיר לְכָל עַם הָאָרֶץ.

כג) הוּא הַמְשַׁבֵּיר, מֵאֵי מִשְׁבִּיר. אֶלְא שׁוֹבֵר הוּא בְּקַדְמִיתָא מִעֶלְמָא עֵילְאָה. בְּדַכְתִּיב עֵינֵי כָל אֶלְיָךְ יִשְׁבְּרוּ. וּבְתַר מִשְׁבִּיר לְעֶלְמָא תַּתְּאָה.

כד) וּמְנַ"ל דְּיוֹסֶף אֶקְרִי * כָּל. דְּכְּתִיב¹⁰ וְכִלְכַּל וְדָרְדַּע. וְתָאנָא, כִּלְכַּל זֶה יוֹסֵף, דְּכְּתִיב וַיְכַלְכַּל, וּכְתִיב מִשָּׁם רֹעֵה אָבִן יִשְׂרָאֵל.

כה) וְכֵד חָמָא יַעֲקֹב שְׁלִימָא כָּל דָּא, וְחָמָא כָּל אִינוֹן שְׁבַע שְׁנֵי עֵילְאִין, דְּאִסְתַּכְּמוּ לְמַהוּי¹¹ כְּפָנָא בְּעֶלְמָא, עַל חוּבָא דְגִרְמוּ בְנוֹי, דְּזַבְיִנוּ לְהָאֵי זַכָּאָה קְדִישָׁא, וְלֹאֲפָקָא לִיהַ מֵאֲתַרְיָה. כְּדִין צִלֵי לְקַב"ה, וְאַעֲדֵי מְנַהוֹן חֲמֵשׁ שְׁנֵינ.

חלופי גרסאות

7 נ"א שתיבתא ונ"א שיבתא (ווינציא). 8 נ"א ל"ג מן כפנא עד להאי (מונקאטש) נ"א בניו לזכנא כפנא בעלמא על חובא דגרמו (ווינציא).

מסורת הזהר

9 (תהלים קמה) וירא סט צ"ד. צ) (בראשית מב) מקץ לב צ"א. ק) (מ"א ה) בא מ צ"ל לעיל דף ז ט"ג.

הסולם

מכירת יוסף

כד) וּמְנַ"ל דְּיוֹסֶף אֶקְרִי כָּל וְכו': שׁוֹאֵל, וּמֵאִין לָנוּ שְׁיוֹסֶף נִקְרָא כָּל. וּמִשְׁבִּי, שְׁכַתוּב וּכְלַל וּדְרַדַּע. וּלְמַדְנֹ, כְּלַל זֶה יוֹסֵף, שְׁכַתוּב וַיְכַלְכַּל יוֹסֵף. וּכְתוּב, מִשָּׁם רֹעֵה אָבִן יִשְׂרָאֵל.

פירוש. שע"כ נקרא יוסף הצדיק, וכן יסוד העליון, בשם כָּל, מפני שהוא מכלכל העולם, כי ממנו יוצאת הכלכלה למלכות, וממלכות לכל העולמות. וכ"ל הוא לשון כלכלה. וז"ש, משם רועה אבן ישראל, שהמלכות הנקראת אבן ישראל, מקבלת המזון מיוסף, שהוא היסוד. ועל שם זה נקרא כָּל.

כה) וְכֵד חָמָא יַעֲקֹב וְכו': וכשראה יעקב השלם כל זה. וראה כל אלו שבע שנים העליונות שהן חג"ת נהי"מ. שהסכימו שיהיה רעב בעולם, על העון שגרמו בניו, שמכרו את הצדיק הקדוש הזה, והוציאוהו ממקומו. דהיינו שהפרידו היסוד מן המלכות. אז התפלל אל הקב"ה, והסיר מהם חמש שנים.

מאמר

ז"ש פותח את ידך ומשביע לכ"ל חי רצון. על ידו של מי. על ידי כָּל. וחזר ומפרש, מי הוא כָּל, הוא צדיק ז"ש, צדיק ה' בכָּל.

כא) וּכְגוֹנוֹנָא דָּא לְתַמָּא וְכו': וכעין זה למטה. על ידי צדיק הזה, יוסף, היתה הצלה לעולם, באלו שבע שנות הרעב. ומשום שמנעו הברכות משבע מדרגות העליונות נתעוררו עליהם בעונותיהם המדרגות של הצד האחר.

כב) כִּיּוֹן דְּנִחַת יַעֲקֹב וְכו': כיון שירד יעקב איש תם למצרים, הוא וכל השבטים, ראו שעולם התחתון הוא כמו עולם העליון, ועל ידי צדיק הזה, שהוא יוסף, ניוון העולם. ז"ש ויוסף הוא המשביר לכל עם הארץ.

כג) הוּא הַמְשַׁבֵּיר, מֵאֵי וְכו': הכתוב אומר, הוא המשביר, מה הוא משביר. ומשיב, אלא בתחילה הוא שובר מעולם העליון, ככתוב, עיני כָּל אֶלְיָךְ יִשְׁבְּרוּ (כנ"ל אות י"א) ואח"כ משביר לעולם התחתון.

(כו) מ"ט חמש שנים, אלא ת"ח, רזא דמלתא הכי הוא, באינון יומין
עילאין, איהו אחיד בחמשא, דהכי הוא מתפא לעילא. אכל באינון תרין
דעליה, דאחדין בהו אבהתוי, לא הנה ליה רשותא לבטלא מידי, ועד חולקיה
באינון בטל גזירה, ולא תיר.

(כז) ויוסף הצדיק גמי עביד הכי, הה"ד ומקצה אחיו לקח חמשה
אנשים ויציגם לפני פרעה. מאן אינון, חמשה אינון דלא סגי ליה, הה"ד והוא
נער את בני בלהה וגו'. אמר פדאי אתון זכאין, למיקם בהאי פרצה דפרצו
אחיכון. לפני פרעה, מאן פרעה, דא דינא עילאה, דקיימא לאתפרעא מחוכי
עלמא.

(כח) וכד אשתלימו אינון יומין דאתגזר עליהו למיתב בגלותא, קדין קב"ה
איתער ברחמיה סגיין עליהו, וכדינא על אינון דאשתעבדו בהו, ואפיק
לון מתמן.

(כט) גיין דמטוי למרה, קמת מדת דינא קמי קב"ה, ואמר, ואיך יפקון
ישאל מגלותא, והא כתיב באורייתא דטמירא תרי אלפי שנים מקמי דאתברי
עלמא, דעל חד שבקעה על חוכיהון אית להון ליסבל, בגין ההוא פרצה רבתיא
דפרצו וחו בההוא זכאה קדישא.

מסורת הזהר

(ה) (בראשית מז) פנחס רפ צ"ק. ש) (שם לו) ב"א קלו
צ"א ח"א רטז: ת"ז ת"ע קלו.

חלופי גרסאות

ת ה"ג הסלם נ"א מוסיף באינון שבעין (ווינציא) ונ"א
באינון חמש (מונקאטש). א נ"א עריק (ווינציא).

מאמר

הסולם

מכירת יוסף

היינו אלו החמשה שלא היו שונאים אותו,
ז"ש והוא נער את בני בלהה וגו'. ועם בנימין
הם חמשה. אמר, כדאים אתם הצדיקים לעמוד
בפרצה הזו שפרצו אחיכם. לפני פרעה. מי
הוא פרעה. ומשיב. זה הוא דין העליון העומד
לפרע מעונות העולם. פירוש. הכתוב, ויציגם
לפני פרעה, היינו, שהעמיד את חמש אחיו
הצדיקים שלא שנאו אותו, שיגינו לפני הדין
העליון הנקרא פרעה.

(כח) וכד אשתלימו אינון וכו':
וכשגמרו אלו הימים שנגזר עליהם לשבת
בגלות אז נתעורר הקב"ה עליהם ברחמים רבים.
ועל אלו שעבדו בהם, נתעורר בדין, והוציא
אותם משם.

(כט) כיון דמטוי למרה וכו': כיון
שהגיעו למרה, עמדה מדת הדין לפני הקב"ה,
ואמרה, ואיך יצרו ישראל מן הגלות, והרי
כתוב בתורה, שהיתה גנוזה ב' אלפים שנה
מטרם שנברא העולם, שעל אחד שבעה, יש
להם

(כו) מ"ט חמש שנים וכו': שואל, מהו
הטעם שהסיר חמש שנים משבע שני הרעב.
שיוסף אמר ועוד חמש שנים אשר אין חריש
וקציר. ותכף כשבא יעקב למצרים כלה הרעב
(עי' בפירוש רש"י בראשית מ"ז י"ט). ומשיב,
אלא בוא וראה, סוד הדבר כך הוא, באלו
ימים העליונים חג"ת נהי"מ, יעקב אחוז
בספירה החמישית מהם, שהיא תפארת, שכן
היא חמישית כשמתחילים לספור ממטה למעלה,
דהיינו מן המלכות ולמעלה. אבל באלו ב'
ימים שעל התפארת, שהם חסד וגבורה,
שאחוזים בהם אבותיו, שאברהם אחוז בחסד,
ויצחק אחוז בגבורה. לא היה לו רשות לבטל
משהו, את הפגם שפגמו בניו בהם, לפיכך עד
חלקו, דהיינו בחמש ספירות שעד ת"ת, בטל
גזירת הרעב, ולא יותר, כי ב' ספירות חו"ג
הם למעלה מחלקו. ואין לו רשות עליהן.

(כז) ויוסף הצדיק גמי וכו': ויוסף
הצדיק עשה גם כן כך. ז"ש, ומקצה אחיו לקח
חמשה אנשים ויציגם לפני פרעה. מי הם.

(דפו"י דף כ"ט טור ג')

(ל) א"ל הקב"ה הִכִּי הוּא דִּינָא, מִיְהוּ בְּאוֹרֵייתָא קְדִישָׁתָא, אֵית לִי מִתְנָה טוֹבָה, וְשַׁבַּת שְׁמָה, וְכַד אֵינּוֹן נְטָרִין לָהּ, אִיהוּ קְיִימָא בְּהוּא אַתְר, לְסַגְרָא הֵיא פְרָצָה דְפְרָצוּ. דְּהוּא צְדִיקָא שְׁבִיעָאָה בְּה אַחִיד, וּכְדַאי הִיא לְכַפְרָא עַל הֵהוּא חוֹבָא.

(לא) הַה"ד וַיִּצְעַק אֶל ה'. מֵאֵן וַיִּצְעַק, דָּא מִדַּת דִּינָא, דְּקְיִימָא בַּיּוֹצְוֹתָא קְמִיה. וַיּוֹרְהוּ ה' עַץ, דָּא אוֹרֵייתָא, הַה"ד א) עַץ חַיִּים הִיא לְמַחְזִיקִים בְּה. וַיִּשְׁלַף אֶל הַמַּיִם, מֵאֵן אֵינּוֹן מַיִם, מַיִם הַזְּדוֹנִים דְּקָמוּ לְאַתְפְּרָעָא מִיַּיְהוּ, וּכְדִין וַיִּמְתְּקוּ הַמַּיִם, אַבְסִימוּ וַדַּאי, דְּהָא חֲזוּ אַסְוֹתָא רַבְתָּא לְהוּא חוֹבָא.

(לב) וַיִּמְנָא לֶן דְּבְמֶרָה אַתְפְּקְדוּ. דְּכַתִּיב וַשְׁמֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְּשׁוּ בְּאֲשֶׁר צִוָּךְ ה' אֱלֹהֶיךָ, וְאָמַר מֶר, בְּאֲשֶׁר צִוָּךְ, בְּמֶרָה. אָמַר לֶן קב"ה, אִי אַתּוֹן נְטָרִין לְהֵאֵי שְׁבִיעָאָה עֵילְאָה, לִית רְשׁוּ לְמִדַּת דִּינָא לְקַטְוָנָא בְּכוּ. הַה"ד וַשְׁמֹ שֶׁם לוֹ חֵק וּמִשְׁפָּט.

(לג) וְעַל דָּא תְּנִינָן, יְכוּלָּה הִיא שַׁבַּת שְׁתַּרְחַם עֲלֵינוּ, וַיִּקְבְּצֵנוּ קב"ה מִן גְּלוּתֵינוּ, וְאֶלְמְלֵי שְׁמֵרוּ יִשְׂרָאֵל שְׁתֵּי שַׁבָּתוֹת כְּהִלְכָתוֹן, מִיַּד נִגְאָלִים.

(לד) ת"ח, כַּד גְּרָמוּ חוֹבִין, וְהֵאֵי שַׁבַּת לָא אַתְנָטִיר כְּדָא חֲזוּ, כְּדָא שְׁפָחוּן

חלופי גרסאות

ב ג"א לצווחא (ווינציא). ג ג"א מנא (ווינציא).

מסורת הוהר

ת) (שמות טו) שמות קד צ"ק ז"ח ל ט"א ט"ג ט"ד פא ט"ד תק"ח צח ט"ב ט"ד. ר) (משלי ג) כ"א רכט צ"ח.

ב) (דברים ה) ח"ב צא. ח"ג צב: רכד. רמה: רטו. ש: ג) (שמות טו) לעיל אות לא צ"ח.

מכירת יוסף

שנמתקו ודאי, כי ראו, בתורה רפואה גדולה לאותו החטא. דהיינו שמירת השבת (כנ"ל בסמוך) שנצטוו אז עליה.

(לב) ומנא לן דבמרא וכו': ומאין לנו שנצטוו במרה, שכתוב, שמור את יום השבת לקדשו כאשר צוך ה' אלקיך. ואמרו. כאשר צוך במרה. (סנהדרין נו): אמרו להם הקב"ה, אם אתם שומרים את השביעי, העליון הזה, אין רשות למדת הדין לקטרג עליכם. ז"ש, שם שם לו חק ומשפט.

(לג) ועל דא תנינן וכו': ועל כן למדנו, יכולה היא שבת שתרחם עלינו, ויקבצנו הקב"ה מן גלותינו. ואם שמרו ישראל שתי שבתות כהלכתם, מיד נגאלים.

(לד) ת"ח כד גרמו וכו': כוא וראה, כשגרמו העונות, והשבת הזו לא נשמרה כראוי, כמו שמצאנו שהזוהירם הנביא העליון, ז"ש, כה אמר ה' השמרו בנפשותיכם ואל תשאו

משא

הסולם

מאמר

להם להעניש על חטאותיהם, שכתוב. ויספתי ליסרה אתכם שבע על חטאתיכם. וכן יש להם להעניש על אוד שבעה, על אותה פרצה הגדולה שפרצו וחסאו במכירת אותו צדיק הקדוש.

(ל) א"ל הקב"ה הכי וכו': א"ל הקב"ה, כך הוא הדין. אבל בתורה הקדושה, יש לי מתנה טובה, ושבת שמה, וכשהם שומרים אותה, היא עומדת במקום ההוא, לסגור את הפרצה שפרצו. כי אותו צדיק שהוא שביעי, אחוז בשבת (כנ"ל אות י"ז) והוא כדאי לכפר על אותו עון.

(לא) הַה"ד וַיִּצְעַק אֶל גּוֹ: ז"ש, ויצעק אל ה'. מי הוא ויצעק. הוא מדת הדין שעמדה וצעקה לפניו, שהם צריכים להעניש שבע על חטאתם. כנ"ל. ויורהו ה' עין, היינו התורה. ז"ש עַץ חַיִּים הִיא לְמַחְזִיקִים בְּה. וַיִּשְׁלַף אֶל הַמַּיִם. מי הם המים, הם מים הזדונים שעמדו להפרע מהם. ואז וימתקו המים,

(דפו"י דף כ"ט טור ג')

דְּאָזְהַר לֹון נְבִיאָה עֵילָאָה, הַה"ד ^(ז) כֹּה אָמַר ה' הַשְּׁמַרְוּ בְּנַפְשׁוֹתֵיכֶם וְאַל תִּשְׂאוּ מִשָּׂא בְיוֹם הַשַּׁבָּת וְהִבַּאתֶם בְּשַׁעְרֵי יְרוּשָׁלַיִם. מֵאֵי וְאַל תִּשְׂאוּ מִשָּׂא. אֲלֵא אָמַר לֹון, בְּכַעַו מִיַּנְיִיכוֹ, לֹא תִשְׂאוּ מִשָּׂא דִּיהוּא חוֹבָא דְשַׁבָּת עַלְיִיכוֹ.

(לה) וְאֵי אַתּוֹן נְטָרִין לִיה, תַּגְרָמוֹן קִיּוּמָא דְעֵילָאִין וְתַמְאִין. דִּיהוּא שַׁבָּת עֵילָאָה דְחַבְתוֹן לְקַבְלִיה, מְדוּרְיָה וְשַׁעֲשׂוּעִיָה לָאו אִיהוּ, אֲלֵא בְשַׁעְרֵי יְרוּשָׁלַיִם עֵילָאָה, דְאֶקְרוּן שַׁעְרֵי צְדָק. וְאִיהִי כְלָה הַכְּלוּלָה מֵהַכֹּל.

(לו) וְאֵי אַתּוֹן נְטָרִין לִיה, תַּגְרָמוֹן דְכַדִּין הִיא תַתְּחֹזֵק בִּידָא דְמַלְכוּתָא דְאַרְעָא, מַלְכוּתָא דְדוּד, בְּגִין דִּיהִיא מַלְכוּת אַתְקַרִיאת, וּבג"ד אָמַר דוּד, דְאֶחִיד בֵּיה, ^(ח) לָךְ ה' הַמַּמְלָכָה, בְּתַרִין מִמִּיָּן, לְאֶכְלָלָא מַלְכוּתָא דִּלִּיה, וּלְיַחְדָּא לָה בְּמַלְכוּתָא דְשַׁמְיָא. וְאֵי אַתּוֹן לָא תִשְׁמַעוּן לְקִדְשׁ לִיה, וְתַעֲבְדוּן לִיה חוּל, מַה כְּתִיב * ^(ט) וְהִצַּתִּי אֵשׁ בְּשַׁעְרֵיהָ וְאֶכְלָה אַרְמְנוֹת יְרוּשָׁלַיִם, דְלַתְמָא.

(לז) ת"ח, כְּדִין אַתְעַרַת הִיא חֲרַב נֹזְקַמַת נָקַם כְּרִית, עַל דְלָא נְטָרוּ הִיא בְרִית קְדִישָׁא, בְּתַלַת גְּוֹוִינִין. חַד בְּרַזָּא דְצַדִּיק דְזַבִּינוּ, דְאֶחִיד בֵּיה, וְנְטָר לִיה, וּבְגִינִיָה אֶקְרִי צַדִּיק, וְחַד, דְכְתִיב ^(י) וּבִשְׂרָר קִדְשׁ יַעֲבְרוּ מֵעַלְיָךְ. וְחַד בְּרַזָּא דְשַׁבָּת דְחַלְלוּ, וְכֹלָא בְחַד אַתְר אִיהוּ.

(לח) וְכַדִּין עַל שְׁלֶשָׁה פְּשָׁעֵי יִשְׂרָאֵל, אַתְגְּזֹר. עַלִּיהוּ לְמַהוּי שְׁבַעִין שְׁנִין לְכַר מֵאַרְעָא קְדִישָׁא, עֲשָׂרָה לְכָל יוּמָא. וּלְסוּף שְׁבַעִין שְׁנִין, אֶפִּיק לֹו קַב"ה מִתַּמָּן, וְאַתּוֹ לֹא ^(יא). וְאַתְקַיִים בֵּית שְׁנֵי ת"כ שְׁנִין, עַל חֵילָא דְאוּרִיָּתָא, דִּיהוּ מִתְעַסְקִין בֵּיה, בְּאִינוֹן פְּקוּדִין קְדִישִׁין כְּדָקָא חֲזִי.

מסורת הזהר

(ד) (ירמיה יז). (ה) (דה"א כט) ב"א רעה צ"ב. (ו) (ירמיה יז). (ז) (שם יא) לעיל אות ג צ"ב.

הסולם

מאמר

מכירת יוסף

זה אמר דוד, האחוז בה, לך ה' הממלכה, בכ' ממין, כדי לכלול המלכות שלו וליחודה במלכות שמים. ואם אתם לא תשמעו לקדש אותו את השבת ותעשו אותו חול, מה כתוב, והצתי אש בשעריה ואכלה ארמנות ירושלים. היינו ירושלים של מטה.

(לז) ת"ח כדין את עררת וכו': בוא וראה, אז, כשאין שומרים את השבת, מתעוררת אותה החרב הנוקמת נקם ברית, על שלא שמרו את הברית הקדושה והיא בשלשה אפנים, א', בסוד יוסף הצדיק שמכרו, שהוא היה אחוז בברית, ושמר אותה, ובשבילה נקרא צדיק. ואחד, שכתוב ובשר קדש יעברו מעליך. שהוא ברית מילה. ואחד, בסוד השבת שחללו. והכל במקום אחד הוא, שהוא יסוד.

(לח) וכדין על שלשה וגו': ואז נאמר, על שלשה פשעי ישראל, שהם מכירת יוסף,

משא ביום השבת והבאתם בשערי ירושלים. מהו ואל תשאו משא. ומשיב, אלא אמר להם, בבקשה מכם, אל תשאו משא של אותו החטא של חילוק שבת, עליכם.

(לה) וְאֵי אַתּוֹן נְטָרִין וכו': ואם אתם שומרים את השבת תגרמו לקיום העליונים והתחתונים, כי השבת העליון ההוא, שהוא היסוד שהוא שביעי, שחטאתם כנגדו, מדורו ושעשועיו אינו, אלא בשערי ירושלים העליונה, הנקראים שערי צדק, שהוא המלכות. והיא נקראת כְּלָה, הכלולה מכל. כי היסוד נקרא כְּלָה, וכשהמלכות כלולה ממנו נקראת גם היא כְּלָה.

(לו) וְאֵי אַתּוֹן נְטָרִין לִיה וכו': ואם אתם שומרים אותו, תגרמו שאז תתחזק בידי המלכות שבארץ, המלכות של דוד. משום שהיא נקראת מלכות כמלכות העליונה, ומשום

(דפני ד"ב כ"ט סור ג) * סור ד'

סורי וישב תורה יא
 (ט) וכד אשתלימו, גרם חובה דשנאת חנם, ואיתער הדין שנתת חנם
 דקדמייתא, הה"ד ^ט וישנאו אתו, לכהו צדיק. וכדין יתב יתהון קב"ה בידי
 דמאן דסגי לון שנאת חנם, הה"ד בראשית ^ט יען היות לך איבת עולם ותגר את
 בני ישראל על ידי חרב.

(מ) וכדין אתפרע מנייהו, ע"י מניינא דאינון שנין, דחטרו מרזא דשבע על
 חטאתיכם. ת"ח, בד תמנה כ"ב שנין ז' זמנין, לכל חד מאינון עשרה דזבינו
 ליה, תשפח אלף תק"מ, וכדין יתער פורקנא דישאל, כצפרא דשארית לאנהרא
 זעיר זעיר, עד י"ז שנין, דאסתלק ההוא צדיק דרגא דטו"ב, הה"ד ^ט יוסף
 בן י"ז שנה הנה רעה את אחיו. דהא כדין יתחזי למיקם בפרץ, קמי מדת דינא,
 דהא אשתלימו חובי עלמא, וכדין ^ט והנה בית יעקב אש ובית יוסף להבה ובית
 עשו לקש ודלקו בהם ואכלום.

(מא) וכדין יתער קב"ה טבון סגיאיין על ישראל, ויתבע עלבונהון, ועלבונא
 דאורייתא, דאוקדו בנורא. ודמא דאינון דאתקטלו על קדושת שמייה. וכדין
 יתרעי יוסף לאחיה, ^ט אפרים לא יקנא את יהודה ויהודה לא יצור את אפרים.
 (מב) ת"ח דהכי הוא, דתנן בי"ז בתמוז בוטל התמיד, ובט' באב חרב בית

מסורת הוהר

(ז) (בראשית לו) לעיל אות ו צ"ד. (ט) (יחזקאל לה) לעיל אות ו צ"ה. (י) (בראשית לו) לעיל אות כו צ"ש ז"ח מד
 ט"א שט"ו. (כ) (עובדיה א) תולדות סט צ"ב. (ל) (ישעיה יא).

הסולם

מכירת יוסף
 תמצא אלף תק"מ. שכל הזמן הזה, תהיה
 הגלות בסוד שבע על חטאתיכם. וכשיגמרו
 אלף ותק"מ שנים, אז תתעורר גאולת ישראל
 כמו בוקר המתחיל להאיר מעט מעט, עד י"ז
 שנים, שנתעלה אותו צדיק במדרגת טו"ב,
 שהוא בגימטריא י"ז. ז"ש, יוסף בן שבע עשרה
 שנה היה רועה את אחיו. כי אז בי"ז שנים
 אחר אלף ותק"מ. הוא ראוי לעמוד בפרץ
 לפני מדת הדין, כי נגמרו עונות העולם.
 ואז, והיה בית יעקב אש ובית יוסף להבה
 ובית עשו לקש ודלקו בהם ואכלום.

(מא) וכדין יתער הקב"ה וכו': ואז
 יעורר הקב"ה טובות רבות על ישראל, ויתבע
 מן האומות עלבונם של ישראל. ועלבון התורה
 ששרפו באש, והדם של אלו שנהרגו על קידוש
 שמו. ואז יתרצה יוסף לאחיו, אפרים לא יקנא
 את יהודה ויהודה לא יצור את אפרים.

(מב) ת"ח דהכי הוא וכו': בוא וראה
 שכך הוא, כי למדנו, בי"ז בתמוז בוטל התמיד,
 ובט' באב חרב בית המקדש. וכמו שאמר

מאמר
 ופגם הברית, וחילול שבת כנ"ל, נגזר עליהם
 להיות שבעים שנה מחוץ לארץ ישראל עשר
 שנים לכל יום. מחג"ת נה"מ, שיסוד כלול
 מהם. ולבסוף שבעים שנה הוציאם הקב"ה
 משם ובאו לארץ ישראל. ונתקיים בית שני
 ת"כ שנים, בזכות התורה שהיו עוסקים בה,
 ובאלו המצות הקדושות, שעשו. כראוי.

(ט) וכד אשתלימו גרם וכו': וכשנגמרו
 ת"כ שנים, גרם החטא של שנאת חנם,
 שנתעוררה שנאת חנם הראשונה, שכתוב,
 וישנאו אותו, לאותו צדיק, ואז נתן אותם
 הקב"ה בידי מי ששונא אותם שנאת חנם.
 דהיינו בידי אדום. ז"ש, באדום, יען היות
 לך איבת עולם ותגר את בני ישראל על ידי
 חרב.

(מ) וכדין אתפרע מנייהו וכו': ואז
 נפרע מהם ע"י מנין השנים שחסרו ופגמו.
 מסוד, שבע על חטאתיכם. בוא וראה, כשתמנה
 כ"ב שנים, שיוסף לא ראה את אביו מחמת
 חטאם. ז' פעמים, בסוד שבע על חטאתיכם,
 לכל אחד מאלו עשרת השבטים שמכרוהו,

מקדשא. פדא"ר יוסי, מגלגלין זכות ליום זפאי, וחוכה ליום חייב. ידבנהיא ליליא אפיקו דבה רעה על ארעא קדישא, וארימו קלהון בככיה, ואתקבעת לדרי דרין.

(ג) ודוק ותשפח, מדבוטל התמיד, דהנה מכפר על חוביהון, עד דאתחרב פי מקדשא, בין בזמנא קדמאה בין בזמנא תנינא, כ"ב יומין, לקבל אינון כ"ב שנין דלא חמא ההוא צדיק אפי יקרא דאבוה, לאחזאה חכמתא עילאה, דהא ביהא תליא.

(ד) והא איתערו חבריא, דכד תריב מקדשא מוצ"ש היתה, ומוצאי שביעית, ומשמרתו של יהויריב היתה, והלויים עומדים על דוכנם, ואומרים שירה: ^(ז) יגודו על נפש צדיק וגו' ויהי ה' לי למשגב וגו', וישב עליהם את אונם וגו', ולא הספיקו לומר יצמיתם ה' אלהינו, עד שפאו גוים וכבשו. דהא אי אמרו ליה, לא הנה לון תקנה.

(ה) ומוצאי שבת, תקמתא סגיא קא רמו, דנפקו משבת דהנה רפואה למפתהון. ומוצאי שביעית, דחבו לגבי פנסת ישראל. ולא עוד, אלא דדחאבו ובמילה, ולא קיימא ובשר קדש. ומשמרתו של יהויריב, כד"א ^(ח) עוד אריב אתכם נאם ה' ואת בני בניכם אריב.

(ו) וזמין קב"ה לאפקא לון מגלותא, הה"ד, ^(ט) גילי מאד בת ציון הריעי בת ירושלים הנה מלפך גבא לך צדיק ונושע הוא.

חלופי גרסאות מסורת זוהר (ז) (ירמיה ב.) (ט) (זכריה ט) יחי קפו (ח) (תהלים צד.) (ט) (ירמיה ב.) (ז) (זכריה ט) יחי קפו (ט) גילי מאד בת ציון הריעי את בני אשר (וינציא). ז נ"א (וינציא). ז נ"א את בני אשר (וינציא).

הסולם

מכירת יוסף
דוכנם ואומרים שירה: יגודו על נפש צדיק וגו', ויהי ה' לי למשגב וגו', וישב עליהם את אונם וגו'. ולא הספיקו לומר, יצמיתם ה' אלקינו, עד שבאו גוים וכבשו אותם. כי אם היו אומרים, יצמיתם ה' אלקינו. לא היתה להם תקנה.
(מה) ומוצאי שבת הכמתא וכו': ומה שהחורבן היה במוצאי שבת, מרמו חכמה רבה, כי יצאו משבת, שהשבת היה רפואה למכתם. ומה שהיה במוצאי שביעית, רומז שחטאו לכנסת ישראל, שהיא המלכות הנקראת שביעית. ולא עוד אלא שחטאו במילה, ולא קיימו בשר קודש. ומשמרתו של יהויריב, שהיתה רומזת כש"א, עוד אריב אתכם נאם ה' ואת בני בניכם אריב.
(מו) וזמין קב"ה לאפקא וכו': ועתיד הקב"ה להוציאם מהגלות. ז"ש גילי מאד בת ציון

מאמר
ר' יוסי, מגלגלים זכות ליום זכאי וחובה ליום חייב. כי כלילה ההוא, של ט' באב, הוציאו המרגלים שם רע על הארץ הקדושה, והרימו קולם בככיה, ונקבעה הבכיה לדורי דורות.
(ג) ודוק ותשפח, מדבוטל וכו': ותדקדק ותמצא, שמשעה שבוטל התמיד, שהיה מכפר על עונותיהם, עד שנחרב בית המקדש, בין בפעם הראשונה ובין בפעם השניה, היו כ"ב ימים. כנגד אלו כ"ב שנים שלא ראה אותו צדיק את פני כבודו של אביו. וזה הוא, להראות חכמה עליונה, שזה בזה תלוי, שחורבן ביהמ"ק, תלוי במכירת יוסף.
(ד) והא אתערו חבריא וכו': והרי העירו החברים, כי כשחרב בית המקדש, מוצאי שבת היה, ומוצאי שביעית, ומשמרתו של יהויריב היתה והלויים היו עומדים על (דפו"י דף כ"ט טור ד')

ס תרי וישב תורה יג
 מז) ואי תימא אמאי אטי משיחא מיהודה, מיוסף מבעי ליה. אלא דתרויהו
 ייתון, ובגין דקב"ה לא מקפח ש"כר פל בריה, יתב מלכותא לדוד, בגין דתהו
 עשינא " לצדיקים, ושביעא דאחים. והכי הוא מלכותא דארעא, פעין
 מלכותא דרקיעא.

חלופי גרסאות
 ח נ"א לצדיק (מונקאטש).

מאמר הסולם מכירת יוסף
 ציון הריעי בת ירושלים הנה מלכך ובא לך משום שהיה עשירי לצדיקים, ושביעי
 צדיק ונושע הוא. שבאחים, וכך הוא, מלכות שבארץ כעין
 מז) ואי תימא אמאי וכו': ואם תאמר, המלכות שברקיע, שהיא ספירה עשירית אם
 למה בא המשיח מיהודה, מיוסף היה צריך מתחילים למנות מכתר, ושביעית כשמונים
 לבא, ומשיב. אלא שניהם יבואו, משיח בן יוסף ומשיח בן דוד. ומשום שהקב"ה אינו
 מאבד ש"כר כל בריה, נתנה המלכות לדוד, (דפו"י דף כ"ט טור ד')

סליק פרשת וישב

זהר חֲדָשׁ פְּרָשָׁת בְּשַׁלַּח

מֵאמֵר מְלַחֶמֶת עַמְלֵק

(א) א וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל יְהוֹשֻׁעַ בְּחֹר לָנוּ אַנְשִׁים וַצֵּא הֲלַחֵם וּגו', מ"ט
ב יְהוֹשֻׁעַ אָנַח קָרְבָּא י וְלֹא מִן שְׂאֵר עַמָּא. אֶלֹּא בְּגִין דְּעַמְלֵק אָתָּא עֲלֵיהּ, עַל
הָהוּא חוֹבָא דְשִׁבְתָּא דְלֹא נְטָרִין לֵיהּ, כְּמָה דְאַתְּעֵרוּ חו"ל, אֶלְמַלִּי נְטָרוּ יִשְׂרָאֵל
שִׁבְתָּא קַמָּא, לֹא שְׁלֵטָא בְּהוּ אֹמְפָה וְלִשׁוֹן. מַה כְּתִיב וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׂבִיעִי
יֵצְאוּ מִן הָעַם לְלֶקֶט וְלֹא מְצָאוּ, וּכְתִיב וַיָּבֵא עַמְלֵק.
(ב) ז וְת"ח רְזָא דְמַלְּהָ, פִּד פְּקִיד לֹון קב"ה לְיִשְׂרָאֵל בְּמַרְהָ עַל שִׁבְתָּא, בְּגִין
דְאַתְּיָא מְדַת דִּינָא לְקַטְרָגָא עַל הָהוּא חוֹבָא דְצִדִּיק דְנִבְיָנוּ לֵיהּ, דְאַיְהוּ לְקַבִּיל
יֹוֹמָא דְשִׁבְתָּא, וְאַיְנוּן אֶפִּיקוּ לֵיהּ לְחוּל, אָמַר קב"ה, הָא אֵית לֹון רְפוּאָה לְהָהוּא
חוֹבָה, אִי אֵינּוּן נְטָרִין לִיֹוֹמָא דְשִׁבְתָּא, דְאַיְהוּ לְקַבִּיל צִדִּיק חֵי הָעוֹלָמִים. וְהֵינּוּ

חלופי גרסאות

א בדפוי"י ל"ג מן ויאמר עד מ"ט. ב נ"א ל"ג יהושע
(קראקא). ג נ"א מוסיף לא משה ולא שאר (קראקא).
ד נ"א והא (קראקא).

מסורת זוהר

(א) (שמות יז) הקסה"ז אות קא ח"ב סה: סו. ח"ג קנז:
(ב) (שם טז).

הסולם

מלחמת עמלק

מִן הָעַם לְלֶקוֹט וְלֹא מְצָאוּ. וּכְתוּב אַחֲרָיו,
וַיָּבֵא עַמְלֵק.

(ב) וְת"ח רְזָא דְמַלְּהָ וכו': וּבּוֹא וּרְאָה
סוּד הַדְּבַר, כְּשִׁצּוּהָ לְהֵם הַקְּבִ"ה לְיִשְׂרָאֵל בְּמַרְהָ,
עַל הַשְּׂבִתָּה, מִשּׁוּם שְׂבָאָה אוּ מַדַּת הַדִּין לְקַטְרָג
עַל אוֹתוֹ עוֹן שְׂמִכְרוּ אֶת הַצִּדִּיק, יוֹסֵף, שְׁהוּא
כְּנִגְדֵי יוֹם הַשְּׂבִתָּה, וְהֵם הוֹצִיאוּהוּ לְחוּל. כִּי
מְכַרְוָהוּ לְמִצְרַיִם. אָמַר הַקְּבִ"ה, הִנֵּה יֵשׁ רְפוּאָה
לְאוֹתוֹ עוֹן, אִם הֵם שׁוֹמְרִים אֶת יוֹם הַשְּׂבִתָּה,
שְׁהוּא

מאמר

מאמר מלחמת עמלק

(א) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל יְהוֹשֻׁעַ בְּחֹר וּגו':
שׁוּאֵל, מַה הַטַּעַם, שִׁיְהוֹשֻׁעַ עָשָׂה הַמְּלַחְמָה,
וְלֹא אַחַר מַהֶעָם. וּמְשִׁיב, אֲלֵא מִשּׁוּם שְׂעַמְלֵק
בֹּא עֲלֵיהֶם עַל הָעוֹן שְׁלֹא שְׂמְרוּ אֶת הַשְּׂבִתָּה,
כְּמוֹ שֶׁהֵעִירוּ חו"ל, אִם שְׂמְרוּ יִשְׂרָאֵל אֶת
הַשְּׂבִתָּה הַרְּאִשׁוֹנָה, לֹא הִיתָה שׁוּלְטַת בְּהֵם אֹמְפָה
וְלִשׁוֹן. מַה כְּתוּב, וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׂבִיעִי יֵצְאוּ
(דפוי"י דף ל' טור א')

דְּכַתִּיב ^א וַיֹּוֹרֶהוּ ה' עַץ. עַץ חַיִּים, דִּינְטְרוֹן יוֹמָא דְשִׁבְתָּא. וְאִינוּן אַחִילוּ לֵיה, כְּדִין וַיְבֹא עֲמֶלֶק.

ג) בְּהֵימָא שְׁעָתָא, א"ל מִשֶּׁה לִיהוֹשֻׁעַ, פּוֹק ^ה אַגַּח קָרְבָּא בְּעֲמֶלֶק, דְּהָא לָךְ חֲזָיָא, בְּגִין דְּאַתָּה בַר בְּרִיָּה דְּהָהוּא צְדִיק, וְאִיהוּ בְּהָהוּא חוֹבָא אַתִּי עֲלֵךְ. וְאִי לֹא אֲשַׁתְּכַח מְקַטְרָגָא לֵיה לְעֲמֶלֶק, מַחֲלָקִיָּה וּמִבְּנוֹי דְּהָהוּא צְדִיק, לִית מֵאן דִּיכִיל לֵיה, כְּדִין עֲבַד יְהוֹשֻׁעַ כְּמָא דְאַמַר מִשֶּׁה.

ד) וְת"ח, דְּבִגִין הָהוּא חוֹבָא אַתָּא עֲלֵייהוּ, יְדָאָרַע לֹון יְלֵאִינוּן דְּהוּוּ מִבְּתַר עֲנָנָא, וְנָסִיב מִיְנִיָּהוּ הָאִי בְּרִית קְדִישָׁא, וְזָרִיק לֵיה כְּלָפִי עֵילָא. וְאִי לֹא דִּאִינוּן חָאבוּ בֵּיה, לֹא הָוָה ^ו לֵיה סִייעָתָא מְלַעֲיָלָא לְמִיעֲבַד הֲכִי. אֲלֹא בְּגִין לְאַחֲזָאָה לֹון, דִּישְׁתַּמּוֹדְעוֹן חוֹבִיָּהוֹן דְּחָבּוּ בְּהָהוּא צְדִיק, דְּנָטַר הָאִי בְּרִית, וְהִשְׁתָּא אַחִילוּ שִׁבְתָּא דְּאִיהוּ לְקַבְּלֵיה, דְּאִיהִי קָאִי לְאַגְנָא עֲלֵייהוּ מְקַמִּי מַדַּת דִּינָא.

ה) ת"ח מַה כְּתִיב, ^ז וַיִּסְעוּ מִמֶּרְה וַיְבֹאוּ אֵילָמָה וְשָׁם שָׁתִּים עֶשְׂרֵה עֵינַת מַיִם וּגּוֹ'. מַהוּ אֵילָמָה, אֲלֹא דְתָבוּ לְפּוֹלְחָנָא דְּקַב"ה, וְלִקְבָּלָא מְלוֹי בְּלָבָא שְׁלִים, בְּגִין כְּדִי אֵל"מ"ה.

ו) וְהָא אוֹקְמוּהָ, דְּהֵימָא אַתְרָא הָוָה מְשׁוּבַח בְּמִיָּא, מִכָּל אַתְרִין דְּעֲלָמָא, דְּהָא אוֹרְיָתָא שְׁבַכְתָּב תַּמָּן הוּא, וְתַמָּן תַּרְיִן עֶשֶׂר מְבוּעֵין, וְשִׁבְעֵין דְּקָלִין. ^ח וְכוּלָּא

מסורת הוזהר (שם טו) לעיל פרשת וישב אות לא צ"ת. ד) (שם) ה ג"א אגרי (דפוסים הראשונים). ו ג"א דדבר (דפוסים הראשונים). ז ג"א מוסיף לאינון לאינון (קראקא). ח ג"א מוסיף ליה רשו ולא הווי ליה (קראקא). ט ג"א כלא (דפוסים הראשונים).

הסולם

מלחמת עמלק
מעלה. ואם לא היו חוטאים ביוסף הצדיק, שה"ס שמירת ברית מילה, ויסוד הקדוש, לא היתה לו לעמלק תמיכה מלמעלה לעשות כך. אלא שניתן לו הכח הזה, כדי להראות להם, שגודע עונם שחטאו באותו צדיק, יוסף, ששמר את הברית הזו, ועתה חללו השבת, שהוא כנגדו, שהיה עומד להגין עליהם מפני מדת הדין.
ה) ת"ח מַה כְּתִיב וכו': בוא וראה, מה כתוב, ויסעו ממרה ויבואו אלימה ושם שתים עשרה עינות מים וגו'. מהו אלימה. ומשיב. אלא ששבו לעבודת הקב"ה, ולקבל דבריו בלב שלם, משום זה אלימה. שהוא אותיות אֵל"מ"ה, אשר אלי. ה"ס המלכות. ומ"ה, הוא שם הויה במילוי אלפין, שהוא בגימטריא, מ"ה.
ו) והא אוֹקְמוּהָ דְּהֵימָא וכו': והעמידו, שאותו מקום אלימה, שה"ס המלכות, היה משובח

מאמר
שהוא כנגד צדיק חי העולמים, יתכפר להם העון של מכירת יוסף, והיינו שכתוב, ויורהו ה' עץ. היינו עץ החיים, שישמרו את יום השבת. והם חיללוהו, אז ויבא עמלק, כי מחמת חילול שבת חזר ונתעורר החטא דמכירת יוסף.
ג) בַּהֵימָא שְׁעָתָא א"ל וכו': באותה שעה אמר משה ליהושע, צא עשה מלחמה בעמלק, כי לך ראוי, משום שאתה בן בנו של אותו צדיק, יוסף, והוא. עמלק, באותו עון של מכירת יוסף בא עלינו. ואם לא היה נמצא צורר לעמלק, מחלקו ומבניו של אותו צדיק, לא היה מי שיכול לו לעמלק. אז עשה יהושע כמו שאמר לו משה.
ד) וְת"ח דְּבִגִין הָהוּא וכו': ובוא וראה שבשביל אותו עון של מכירת יוסף בא עליהם עמלק. כי עמלק פגש, אותם שהיו מאחורי הענן, שהענן פלט אותם לחוץ, ולקח מהם את ברית הקדושה, שזחזח מילתם, וזרקם כלפי (דפוס"י דף ל' טור א')

בְּרֹא דְמַהִימְנוּתָא, דְּהָא כְּלָהוּ ע' סְנֵהֲדִרִין מִהֵהוּא אַתְרָא מִתּוֹנִין, וּמִתְבָּרְכִין מְאִינוֹן מִיַּין עֵלְאִין בְּסִימָאן.

ז) וּפְאָה מֵאֵן דְּזָכִי לְהִנְהוּ מְיִיא לְאַתְבָּרְכָא מְנִיִּיהוּ. וַיִּשְׂרָאֵל קְדִישִׁין שְׂרָאן תַּמּוֹן, כּוּמְחַבְרִין אִינוֹן מִיַּין עֵלְאִין בְּאִינוֹן תְּרִין עֶשֶׂר מְבוּעִין תַּפְאִין. וְאִי אִינוֹן קְלָקְלוּ בְּקֻדְמִיתָא, וְחָבוּ לְגַבֵּי הַהוּא צְדִיק, הָא יֵאדְבָקוּ לִיה בְּאַתְרֵיהּ, וּמִתְנֹן עַל יְדֵיהּ עֲלָמָא. וְשִׁבְעִים תְּמָרִים נִאֲתוּנִין מִהֵהוּא תְּמָר, וְזֹאת קוּמְתָךְ דְּמִתָּה לְתַמָּר. וְאִינוֹן תְּרִין עֶשֶׂר מְבוּעִין, לְקַבֵּיל תְּרִין עֶשֶׂר שְׁבֻטִין, סְחָרִין לְהֵהוּא אַתְרָא קְדִישָׁא.

ח) וְהוּוּ יִשְׂרָאֵל עֶסְקִין בְּאוּלְפָן אוּרִיִּיתָא, דְּאוּלִּיפוּ מְמָרָה. וְאַתְחַבֵּר עִמְיִיהוּ הֵהוּא בְּרִית קְדִישָׁא, וְאַתְפָּרֵשׁ חוּרָא עֲקִימָא מִהֵהוּא בְּאֵר מַיִם, וְדַהֲוָה מְמָרֵר לְאִינוֹן מִיַּין. וּמֵאֵן הָוָה גְּרִים ע' חוּבִיִּיהוּ עַד הַשְּׁתָא.

ט) אָבֵל הַשְּׁתָא, בִּינוֹן דְּאַתְרֵירוּ בְּתִיבְתָא לְמֵאֲרִיהוֹן, וְקַב"ה אוּלִּיף לֹון אוּרְחֵי דְהֵהוּא אֵילְנָא דְחַיִּי, הַה"ד וְיִוְרָהוּ ה' עַץ, דָּא תוֹרָה שְׁבַכְתְּב. וַיִּשְׁלַף אֶל הַמַּיִם, דָּא תוֹרָה שְׁבַעַל פֶּה. וּמֵאִי וַיִּשְׁלַף, אֶלָּא יִשׁ ל"ף, יִשׁ, דָּא עֲלָמָא דְאַתִּי. הַה"ד, וְלְהִנְחִיל אוּרְבֵי יִשׁ. ל"ף, דָּא אֵימָא עֵילְאָה, תְּמָשִׁין תְּרַעִין דְּאַתְדְּבַק בִּיִּיה. כְּדִין בְּסִימוּ מַיָּא, וּנְחַת טְלָא עֵילְאָה מְעַתִּיקָא קְדִישָׁא, וְאַתְמַלִּי חַקֵּל תַּפּוּחִין.

חלופי גרסאות

מסורת זוהר

ה) (שיר ז) משפטים קצ צ"ו ז"ח מד ט"א. ו (שמות טו) לעיל אות ב צ"ג. ז) (משלי ח) הקסה"ו אות ס. קראקא). ו ג"א מתונין (דפוסים הראשונים). ט ה"ג דפוס מונקאטש ג"א ל"ג ברית קדישא (קראקא). ו ג"א עץ (וויניציא). ע ג"א מוסיף חובייהו גרמו (מונקאטש).

הסולם

מלחמת עמלק

מאמר

כנ"ל, ניזוניים מהתמר הזה, שהוא המלכות. שכתוב, זאת קומתך דמתה לתמר. ואלו י"ב מעיינות הם כנגד י"ב שבטים העליונים. הסובכים למקום הזה הקדוש. כי כנגד י"ב צירופי הויה, יש במלכות י"ב שבטים. ח) והוּוּ יִשְׂרָאֵל עֶסְקִין וכו': וישראל היו עוסקים בלימוד התורה שלמדו ממרה, ונתחברה עמהם אותה ברית הקדושה שהיא יסוד. ונחש עקלתון, שהוא הס"א, נפרד מאותה באר המים, שהיא המלכות, שהנחש היה ממרר אותם המים. מה שעונותיהם גרמו עד עתה. ט) אָבֵל הַשְּׁתָא כִּיוֹן וכו': אבל עתה כיון ששבו בתשובה לאדונם והקב"ה לימד אותם דרכיו של עץ החיים ההוא, שהוא ז"א. ז"ש, ויורוהו ה' עץ. זוהי תורה שבכתב, דהיינו ז"א. וישלך אל המים, אלו הם תורה שבעל פה, שהיא המלכות. ומהו וישלך. אלא שהוא אותיות יש לך. יש, זהו עולם הבא, דהיינו החכמה

משובח במים, שה"ס חסדים, מכל המקומות שבעולם, כי התורה שבכתב שם. שה"ס ז"א, שהוא הויה דמ"ה, שאלימה הוא אותיות אלי מ"ה כנ"ל. ושם במלכות. י"ב עינות מים, שה"ס השפעת י"ב צירופי הויה אל המלכות, ושבעים תמרים, כנגד השם ע"ב המשפיע במלכות, שה"ס ע' סנהדרין ובי' עדים. והכל בסוד האמונה, שהיא המלכות. כי כל ע' סנהדרין ניזונים ממקום הזה, ומתברכים מאלו מים עליונים המתוקים. שבז"א. ז) זכאה סאן דזכי וכו': אשרי מי שזכה לאותם המים להתברך מהם. וישראל הקדושים חנו שם, והיו מחברים אלו מים עליונים, דז"א, באלו י"ב עינות מים תחתונים שבמלכות. ואם הם קלקלו בתחילה, וחטאו לאותו צדיק, הנה השיכוהו למקומו, שידווג עם המלכות, בסוד אלי מ"ה, כנ"ל. והעולם ניזון על ידו. וע' תמרים שה"ס ע' סנהדרין (דפ"י דף ל' טור א')

(י) מֵאֵן גָּרַם כָּל דָּא, אֱלֹ"י מ"ה, תְּיִוְבָתָא דְיִשְׂרָאֵל לְמֵאֲרִיֵּהוּן. וְכַדִּין הָוֵה לְהוֹן רָשׁוּ, לְמִשְׁרֵי עַל הִנְהוּ מִיָּא. (* הַה"ד, ^ט וַיַּחֲנוּ שָׁם עַל הַמַּיִם. מֵאֵי וַיַּחֲנוּ שָׁם, אֶלֶּא סָמָא דְחַיִּי שְׂרָיָא בְּאִינוֹן מִיִּין, בְּגִין כֶּף ^פ וַיַּחֲנוּ שָׁם עַל הַמַּיִם.

מִדְרָשׁ הַנְּעִלָּם

מֵאֲמָר נְחֹשׁ עַלֵי צוֹר

(יא) ז' וּמִטְרָף אֲשֶׁר הִכִּיתָ בּוֹ אֶת הַיָּאֵר קַח בְּיָדְךָ וְהִלַּכְתָּ. מִנְיָא, א"ר יוֹסִי, גְּלִיף הָוֵה חוּטְרָא מִתְרִין סְטְרִין, בְּשָׂמָא קְדִישָׁא. חַד סְטְרָא דְרַחֲמֵי וְדִינָא בְּאִתּוֹן גְּלִיפִין. וְחַד סְטֵר דִּינָא בְּדִינָא, נְחֹשׁ עַלֵי צוֹר.

(יב) ת"ח, כְּתִיב וְאָמַרְתָּ הָרִם אֶת מִטְרָף וְנָטָה אֶת יָדְךָ עַל הַיָּם. מֵאֵי וְנָטָה. כְּלוּמַר, וְנָטָה בְּחַד גִּיסָא, דְּגְלִיפָא בְּרַחֲמֵי וְדִינָא. וּכְתִיב וַיֵּט מֹשֶׁה אֶת יָדוֹ, וְלֹא כְתִיב וַיִּשְׁלַח אֶת יָדוֹ, כְּלוּמַר, אֶסְטִי מִחַד גִּיסָא.

(יג) וְאֵי תִימָא, דְּגְלִיף הָוֵה מִקְדַּמַּת דְּנָא נְחֹשׁ עַלֵי צוֹר. אֶלֶּא בְּאִסְנָא אֲתַגְלִיף דְּכְתִיב וַיִּשְׁלַכְהוּ אֶרְצָה וַיְהִי לְנַחֲשׁ. בְּהֵיִא שְׁעֵתָא אֲתַגְלִיף נְחֹשׁ עַלֵי צוֹר.

(יד) וְת"ח א"ר יְהוּדָה, בְּעָא קב"ה דְּשָׁמוּי ^ה דְּהוּוּ גְלִיפִין בְּחוּטְרָא יַעֲבִיד אֲתָאֵן. וְתִינָא, תְרִין וְאֲתִין אֲתַעֲבִידוּ בְיָמָא, בְּהֵוֹא סְטֵר דְּסָטָא מִשְׁה בְּרַחֲמֵי וְדִינָא.

מסורת זוהר

(ז) (שמות טו) לעיל אות ה צ"ד. (ט) (שמות טז) שמות ס צ"מ. (י) (שם יד) בשלח כג צ"ק להלן אות לח צ"ק. (כ) (שם ד) ב"א רכג אות רטב ח"ב בהשמטות רעא: רעב: ת"ז ת"ט צג: להלן אות כא צ"צ.

חלופי גרסאות

פ ג"א ל"ג ויחנו (דפוסים הראשונים). צ בדפויי כתבו לפרשת בשלח דף ס"ד. ק ג"א הוּוּ גלפין בחוטרא עבדי (דפוסים הראשונים). ר ג"א ל"ג אחין (קראקא).

מאמר

הסולם

נחש עלי צור

באותיות חקוקות. ובצד אחד, היה דין בדין, נחש עלי צור.

(יב) ת"ח כתיב ואתה וגו': בוא וראה, כתוב, ואתה הרם את מטך ונטה את ירך על היים. מהו, ונטה. ומושיב. כלומר, ונטה בצד הזה, ששם חקוק ברחמים ודין. וכתוב, ויט משה את ידו, ולא כתוב, וישלח את ידו. כלומר, שנטה מצד אחד.

(יג) וְאֵי תִימָא דְּגְלִיף וכו': ויש אומרים, שנחש עלי צור היה חקוק מקודם לכן, כי בסנה נחקק, שכתוב, וישליכהו ארצה ויהי לנחש, באותה שעה נחקק על המטה. נחש עלי צור.

(יד) וְת"ח א"ר יְהוּדָה וכו': ובוא וראה, אר"י, רצה הקב"ה ששמותיו שהיו חקוקים במטה יעשו אותות. ולמדנו, כ' אותות נעשו ביים באותו הצד שנטה משה ברחמים ודין, א', שבקע היים לישראל כ"ב שבילים.

מדרש הנעלם

מאמר נחש עלי צור

(יא) וּמִטְרָף אֲשֶׁר הִכִּיתָ בּוֹ וְגו': למדנו, א"ר יוֹסִי, חֲקוּק הִיִּה מִטְּה מִב' צַדִּיּוֹ, בַּהֶשֶׁם הַקְּדוֹשׁ. בְּצַד אַחַד, הִיּוּ צַד הַרְחָמִים וְהַדִּין (דפויי דף ל' טור א' *) (טור ב')

ה מדרש בשלח הנעלם ה
 ׀ בַּזַע יִמָּא לְיִשְׂרָאֵל בְּיַיִב שְׁבִילֵיךָ, וְאֶתִיב בְּדִינָא עַל מִצְרָאֵי, וְאֶטְבַּע לֹאן בְּתַהוּמָא.
 הָדָא הוּא דְכִתְיִב, ׀ וַיִּשָּׁב ה' עֲלֵיהֶם אֶת מִי הַיָּם.

חלופי גרסאות
 ׀ נ"א מוסיף ברחמי בזע (מונקאטש).

מסורת הזהר
 (שם טו) בהשמטות ח"א רעא:

הסולם

נחש עלי צור

מאמר

מחליף המנעולא במפתחא (כמ"ש) בזהר לך דף י"ג ד"ה ונתבאר ע"ש. וזו"ה, וישלח ידו ויחזק בו ויהי למטה בכפו. בכפו הוא בדיוק, דהיינו בכפו של משה, שהיא בחינת מפתחא, כי תחילה אחז בזנבו של נחש, שה"ס פעולה הא' דקו האמצעי, ואח"כ החליפו בכפו של עצמו, שהוא, פעולה ב' דקו האמצעי, שהחליפו במפתחא. שה"ס בחינת הדינים שבקו ימין, שהם מעלית המלכות לבינה. והנה נתבארו ג' הקוין שנחקקו במטה. שבחינת מטה הא', שנשאל, משה בידך, ויאמר מטה, הוא בחינת קו הימין. וכשנחפך לנחש, הוא בחינת קו השמאל שנחקק במטה. ואחוז בזנבו, ויהי למטה בכפו. הם ב' פעולות של קו האמצעי שנחקק במטה, וכל אלו הבחינות נשארו חקוקות במטה.

ב, שהשיב הים בדין על המצרים, והטביע אותם בתהום. ז"ש, וישב ה' עליהם את מי הים. ביאור המאמר. פירוש כל הגאולות באות מכח קו האמצעי. לפיכך כשרצה הקב"ה שמשה יוציא את ישראל ממצרים, מסר לו סוד המטה. שכל הכחות והפעולות שבקו האמצעי חקוקים בו. ולפיכך חקק הקב"ה במטה את כל ג' הקוין, שה"ס שמותיו של הקב"ה אֵל אֱלֹקִים הוִי"ה (כנ"ל בראשית א' אות ט"א ואת ע).

אמנם עיקר המטה הוא בחינת המטה הב'. שה"ס קו האמצעי. וז"ש לעיל (פרשת ויצא אות נב) כד הוה האי מקל בידו של יעקב וכו' קרי ליה מקל. וכד הוה בידיהו דמשה ואהרן קרי ליה מטה. דהיינו שהוא בחינת קו אמצעי או של חו"ג הנק' מקל, או של נו"ה הנקרא מטה. ע"ש. ונודע שקו האמצעי כולל בעצמו כל הדינים שבימין ושמאל. ולפיכך נבחן בו במטה, ב' צדדים ובכל צד ב' בחינות. צד הא', של המטה, הוא היחוד של ימין ושמאל שעושה. ובו ב' בחינות. א' גילוי אורות החכמה והחסדים המלוכשים זה בזה. שנעשה ע"י היחוד שלו. ואור הזה בכללו נקרא רחמים. בחינה הב' היא מיעוט הג"ר דחכמה דשמאל, שנעשה ע"י יחוד ימין ושמאל, כנ"ל (בפלפ"ט אות ל"ח). צד הב', הוא בחינת הדינים שבימין ושמאל שנחקקו בו. וגם בו ב' בחינות, בחינה א', היא דינין דשמאל, שיצאו מחמת המשכת החכמה ממעלה למטה, שדינים האלו נקראים נחש, כנ"ל. בחינה ב' של צד הזה, היא הדינים דימין, שיצאו מחמת עלית המלכות לבינה, שדינים אלו ה"ס דינים דמפתחא, הנבחנים, שנחלפו מבחינת זנבו של הנחש שהוא מנעולא, לבחינת כפו של משה, שה"ס מפתחא, כנ"ל.

ועם זה תבין את סוד הכתוב, ויאמר אליו ה' מזה בידך ויאמר מטה. וז"ס המשכת קו ימין אל מטה משה, שהוא בחינת חסדים בלי חכמה. ונקרא מטה, בסוד מטה כלפי חסד. ונודע שקו ימין נעשה ע"י עלית המלכות לבינה. וז"ס ויאמר השליכהו ארצה, דהיינו שיוציא עתה את המלכות מבינה, למקום המלכות הנקראת ארץ, שעם זה חוזרים בינה ותו"מ אל המדרגה, והארת החכמה דשמאל, שה"ס קו השמאל, (כמ"ש בפלפ"ט אות כ"ט ע"ש. ואין להאריך פה) מבחינת הדינין שבו, מכונה נחש. וזו"ה ויהי לנחש. שע"י שהוציא הדינין דמלכות מבינה והשליך אותם למקומה לארץ, יצא קו השמאל במחלוקת על יקו הימין, שהדינים שלו מכונים נחש. ואז ויגם משה מפניו, שלא יכול לסבול הדינין דשמאל, וינס מהם. ובוה נחקק קו השמאל במטה. ואז נאמר, ויאמר ה' אל משה שלח ידך ואחוז בזנבו, כי בסיום הדינין דקו השמאל יוצאים הדינים דמנעולא, שה"ס הדינים שבמסך דמלכות דמדת הדין. בסו"ה לפתח חטאת רובץ. וז"ס ואחוז בזנבו, שיעורר מדת הדין דמנעולא, הממעט את החכמה שבשמאל, שע"י יתיחד השמאל עם הימין (כנ"ל בפלפ"ט אות ל"ח) שבזה משתלמים שניהם, אלא שהחסד שבימין מאיר מלמעלה למטה, והחכמה שבשמאל מאירה רק ממטה למעלה, שהיא בחינת ו"ק דחכמה (כמ"ש שם). גם נודע, שקו האמצעי מעורר ב' פעולות, כדי למעט הג"ר דשמאל, שמתחילה מעורר המנעולא, ואח"כ, כדי שיהיה ראוי להמשיך הו"ק דחכמה

טו) **בַּהֲהִיָּא שְׁעָתָא, בְּעֵי לְאַפְקָא מִיָּא, א"ל קב"ה, מִשָּׁה, אֶסְטִי חוּטְרָא מְגִיטָא אֶחָרָא. א' דִּתְרִין אֶתָּאן אֶתְעֵבִידוּ בֵּיהּ. כְּמָא דְאַתְעֵבִיד מִסְטְרָא אֶחָרָא. חד**

חלופי גרסאות

ת נ"א מהווא (דפוסים הראשונים). א נ"א ותרין (קראקא).

הסולם

מאמר

נחש עלי צור

וז"ש (באות י"ד) **בַּעַא קב"ה דשמוי דהוּו גְּלִיפִין בחוטרָא יעביד אתָּאן, כי אלו ג' הקוין, שנחקקו במטה במעמד הסנה, כנ"ל, ה"ס שמותיו של הקב"ה, כי קו ימין נקרא א"ל, וקו שמאל נקרא אֶלְקִים, וקו האמצעי נקרא הויה, שמהם, יצאו בהמטה ונחקקו בו, ב' צדדים, שככל צד ב' בחינות, כנ"ל. ורצה הקב"ה שאלו השמות יעשו אותות ונסים. כלומר, שיפעלו הרחמים והדינים שבהם. וז"ש, ותניא, תרין אתין אתעבידו בימא בההוא סטר דספוי משה ברחמי ודינא. כי בים פעל הצד של רחמים ודין, כנ"ל, ונעשו בו ב' נסים, א' מרחמים, וא' מדין. **בוע ימא לִישְׂרָאֵל בִּי"ב שְׁבִיִּין, שו"ס הרחמים, דהיינו האורות היוצאים מיחוד החכמה והחסדים זה בזה, שיחוד הזה מתבאר בִּי"ב שבילים, דהיינו ג' קוין ומלכות המקבלת אותם, שהם ד', ובכל אחד מהם יש כללות של ג' קוין, וג"פ ד', הם י"ב, ומי"ב אלו שביחוד ימין ושמאל, נעשו בים י"ב שבילים שעברו ישראל בהם. ואתיב בדינא ע"ל מצראי, ואטבע לון בתהומא, כי הדין הזה, נמשך ממיעוט הג"ר דשמאל, ששם היתה כל אחיות המצרים וחיותם, וכיון שמחמת היחוד הזה, נסתלקו ג"ר דשמאל, ע"כ נטבעו המצרים, שחיותם מג"ר האלו, ולא נשאר בהם עד אחד. וזכור כל הדברים האלו להמשך המאמר. כי אי אפשר להכפילם בכל פעם.****

טו) **בַּהֲהִיָּא שְׁעָתָא בַּעַא וכו':** באותה שעה רצה להוציא מים. אמר לו הקב"ה, משה, נטה את המטה מצד האחר, דהיינו מן הצד החקוק בו נחש עלי צור. שהם ב' מיני דין. נ"ל בסמוך. שב' אותות נעשו בו, כמו שנעשו בצד האחר של המטה. אות אחד כאן, בהכאת הצור, שזה נעשה מבחינת הדינים דצור. ואת אחד במי מריבה, ששם היה צריך הנס להנשנות מבחינת הדין שבנחש, כמ"ש לפנינו (באות באות כ') אבל עתה, והכית בצור, דהיינו רק בדין דצור. ולא בדין דנחש. מהו צור. ומשיב. בצור הזה שהנחש עולה בו. כלומר, שה"ס הצור, שנאמר עליו, דרך נחש עלי צור.

פירוש

וז"ש (באות י"א) **גְּלִיף הוה חוטרָא מטרין סטרין, כי מתוך שהמטה הוא בחינת קו האמצעי, ע"כ יש בו ב' צדדים, שצד הא' הוא מבחינת היחוד ימין שמאל שעושה, ובצד הזה ב' בחינות, וז"ש, חד סטרָא, צד הא', שהוא מיחוד ימין ושמאל, יש בו ב' בחינות. הבחינה הא', היא דרחמי, אור הרחמים, שהוא האורות דחסדים וחכמה מימין ושמאל שנתיחדו זה בזה. ובחינה ב' של צד הזה, היא ודינא, דהיינו הדין שנעשה מחמת יחוד ימין ושמאל, שהוא הדין של מיעוט הג"ר דחכמה דשמאל, וחד סטר, היינו צד הב' של המטה, שהם בחינת הדינים דימין ושמאל שנחקקו בו, הוא דינא בדינא, דהיינו ג"כ ב' בחינות, שהן ב' מיני דינים, ומחוברים זה בזה, שבחינת דין הא' שבו, היא דינין דשמאל הנקראים נחש, ובחינת דין הב' שבו, היא דינים דימין שה"ס מפתחא, והם מכוונים צור. וז"ש, נחש עלִי צור, שב' דינים האלו הם מחוברים זב"ז, ונקראים, נחש עלי צור.**

וז"ש (באות י"ב) **ונטה בחד גיסא דגְּלִיפָא ברחמי ודינא, כי לקריעת ים סוף היה צריך לצד הא', ששם רחמים ודין, מכת היחוד דימין ושמאל, שהיה צריך להמשיך רחמים על ישראל, שיקבלו המוחין דרחמים, מיחוד האורות דחכמה וחסדים, והיה צריך דין, להטביע את המצרים. שזה נעשה מתוך בחינת הדין שבצד הזה, שהוא מיעוט הג"ר. כמו שמפרש לפנינו.**

וז"ש (באות י"ג) **דגְּלִיף הוה מקדמת דנא, נחש עלִי צור, שב' היינים המחוברים זה בזה, הנקראים נחש עלי צור, נחקקו במטה מקודם קריעת ים סוף, דכתוב, וישלִיכהו ארצה ויהי לנחש, בההיא שעתא אתגְּלִיף נחש עלִי צור, דהיינו כמו שנתבאר לעיל, אשר וישלִיכהו ארצה ויהי לנחש, ה"ס יציאת קו השמאל עם הדינים שבו, המכוונים נחש, ואח"כ ויהי לַמְטָה בכפּו, ה"ס הדינים דמפתחא המכוונים צור. ונחקקו שם אלו ב' דינים הנקראים נחש עלִי צור.**

(דפו"י דף ל' טור ב')

בָּאת הַקָּא, וְחַד אֶת בְּמִרְיָהּ. אָבֵל הַשָּׂמָא, וְהִפְיֵת בְּצוּר. גְּמַאי צוּר. בְּהַאי צוּר וְדִסְלִיק נְחֹשׁ.

טז) ה' לזמנא אחרא א"ר אלעזר, מאי דכתיב קח את המטה והקהל את העדה אמה ואהרן אחיך ודברתם. מהו ודברתם, אר"א, מני ליה עלי נחש. דהא אתעביד בצור, השתא בעי ודיתעביד בנחש. לאשלמא שמוי דקב"ה, באלין אתוון. יז) משמע דכתיב ודברתם אל הסלע. וכתיב וידבר העם באלהים ובמשה. מה כתיב בתריה, וישלח ה' בעם את הנחשים השרפים. מה נחש חיליה בפומיה, אוף הקא בפומא.

יח) ומשה לא עביד הכי, אלא אלא הכה, ולא אשלים שמא, אלא חזר בקדמיתא בשמא דצור, ושבק דנחש, הה"ד ויך, ולא כתיב וידבר, כמה דאתפקד ודברתם. דתנינן, צור למעבד, ונחש למללא. וכתיב ויך את הסלע במטהו פעמים. חד דלשעבר, וחד דהשתא.

יט) תניא, אר"א בה שעטא אשתאר שמא. כלומר, דלא אשתלים בההוא את, דשבק משה נחש, ולא אשתלים כל שמא.

כ) דהא בחד גיסא אשתלים בימא. מגיסא אחרא שרי בצור, ולא אשתלים

חלופי גרסאות

ב נ"א ל"ג את (קראקא). ג נ"א באן (קראקא). ד נ"א וסליק (דפוסים הראשונים). ה נ"א דלזמנא (דפוסים הראשונים). ו נ"א דאתעביד (דפוסים הראשונים). ז נ"א בפומי (קראקא). ח נ"א הכ"ה (דפוסים הראשונים). ט נ"א מוסיף ושבק שמא (דפוסים הראשונים). י נ"א דעבר.

מסורת הזוהר

מ) (שם יז) בשלח קיח אות תכה בהשמטות ח"ב רעא: ח"ג מד. נ) (במדבר כ) ב"א רלו צ"ו. ט) (שם כא) תרומה קלר צ"ג ז"ח נ ט"ב. ע) (שם) תרומה קלר צ"א. פ) (שם) הקסה"ז אות קא ח"א קו: רכט: ח"ג רעט: תק"ח צח ט"ב.

נחש עלי צור

באלקים ובמשה. מה כתוב אחריו, וישלח ה' בעם את הנחשים השרפים, מה נחש כחו בפיו, דהיינו שנושך בפיו, אף כאן, בפה.

יח) ומשה לא עביד וכו': ומשה לא עשה כן, אלא הכה, ולא השלים השם, אלא חזר לעשות הנס ככתחילה, בשם צור, ועזב את הנחש. ז"ש, ויך. ולא כתוב וידבר, כמו שנצטוה, ודברתם. כי למדנו, צור הוא לעשות, ונחש הוא לדבר. וכתוב, ויך את הסלע במטהו פעמים, אחת שלעבר, בפרשת בשלח, ואחת של עתה, בפרשת חוקת.

יט) תניא אר"א בה וכו': למדנו, א"ר אלעזר, בה בשעה נשאר השם, כלומר שלא נשלם על ידי אות הוזה של הכאת הסלע, כי עזב משה את הנחש, ולא נשלם כל השם.

כ) דהא בחד גיסא וכו': כי בצד אחד נשלם בים. מצד האחר, התחיל בצור, ולא נשלם בנחש. א"ל הקב"ה, עשית שיתחיל

הסולם

מאמר

פירוש. כמו שנתבאר לעיל, שצור הוא בחינת דינין דימין, דהיינו דמסך דמפתחא שבקו האמצעי, ונחש, הוא בחינת דינין דשמאל היוצאים בעת שהארת החכמה שבשמאל נמשכת ממעלה למטה, כמ"ש (בפלה"ס אות כ"ט ע"ש).

טז) לזמנא אחרא א"ר וכו': בפעם הב', דהיינו, במי מריבה, א"ר אלעזר, מה שכתוב, קח את המטה והקהל את העדה אתה ואהרן אחיך ודברתם. מהו ודברתם. א"ר אלעזר, צוה אותו על הנחש. דהיינו שיעשה נס מבחינת הנחש, כי כבר עשה הנס בצור, כאן בהכאת הצור, עתה צריך שיעשה הנס בנחש, כדי להשלים שמותיו של הקב"ה, באלו האותות.

יז) משמע דכתיב ודברתם וכו': זה, שהציווי היה שיעשה הנס בנחש, משמע, כי כתוב, ודברתם אל הסלע. וכתוב, וידבר העם

בנחש. א"ל קב"ה, עבדת דשרי שמי, ולא אשתלים למעבד אתין. אוף את שרית.

הסולם

מאמר

נחש עלי צור

מה נחש חיליה בפומיה, שהוא הדינים של החכמה המגולה בפה. כנ"ל, אוף הכא בפומא, אף כאן בכתוב, ודברתם אל הסלע, הוא בבחינת הגילוי דרך הפה, דהיינו שנצטוו להמשיך את גמר התקון, שאז תגלינה ג"ר דחכמה מאו"א הפנימים, בסוד גילוי הפה.

ו"ש (באות י"ח) ומשה לא עביר הכי אלא הכה וכו', שלא המשך הדיבור, שה"ס תקון הג"ר דחכמה וביטול הדינים דנחש, אלא שהכה בצור, ולא אשלים שמא, דהיינו שלא השלים הג"ר, אלא חזר כקדמיתא בשמא דצור, שחזר להמשיך החסדים הכלולים מו"ק דחכמה הנמשכים מסוד הצור החקוק במטה, ושבק דנחש, ועוב תקון הנחש. דהיינו תקון הג"ר. הה"ד ויך, ולא כתוב וידבר, כמה דאתפקד, ודברתם. כי לא המשך הגילוי מן הפה בסוד הדבור כנ"ל. דתנינן צור למעבד, שתקון הצור, הוא לעשות, כלומר שה"ס הארת המלכות, הנקראת עשיה. שעל ידיה מתגלה, רק הו"ק דחכמה. ונחש למלא, שתקון הנחש הוא ע"י הדבור, דהיינו התקון דג"ר דחכמה כנ"ל.

ו"ש (באות י"ט) בה שעתא אשתאר שמא כלומר דלא אשתלים בההוא את וכו'. שהאות הצריך להגלות ע"י תקון הנחש לא נתגלה. ו"ש (באות כ') א"ל קב"ה עבדית דשרי שמי ולא אשתלים וכו'. כי לא תקנת הדינין דנחש ולא הבאת תשלום שמי, שהוא גמר התיקון. אוף את שרית ולא תשתלים, לכן לא תביאו את בני ישראל וגו'. פירוש. כיון שמשה רק התחיל התקון, דהיינו שתקן השם בבחינת ו"ק דחכמה, ולא בבחי' ג"ר, ע"כ אין החכמה יכולה להתגלות בז"א, שהוא בחינת משה, משום שכל מה שנתגלה בז"א, הוא ג"ר, וע"כ אין החכמה מתגלית רק במלכות, שה"ס אור נקבה, המאיר ממטה למעלה. ולפיכך לא היה יכול משה להכנס לארץ ישראל, שה"ס גילוי החכמה. כי אם היה נכנס לארץ ישראל, היו מתגלות הג"ר דחכמה, להיותו בחינת ז"א. וע"כ לא נכנס לארץ אלא יהושע, שה"ס פני הלבנה, שהיא המלכות, שהיא מדת הו"ק דחכמה שנתקנה ע"י קו האמצעי. וזו יכולת להאיר הג"ר דחכמה, היה משה יכול להכנס לארץ. ומשום שלא גמר התקון, ורק הו"ק דחכמה יכולים

שמי, ולא נשלם לעשות האותות, אף אתה, התחלת, ולא תשלים להביא את ישראל לארץ. וז"ש לכן לא תביאו. התחלת להוציאם, ולא תשלים להביאם לארץ. לכן לא תביאו.

ביאור המאמר. ד' בחינות היו חקוקות במטה, כ' בחינות שהן רחמים ודין בצדו האחד, וכ' בחינות דין, שהן צור ונחש בצדו השני. וג' בחינות מהן נתקנו ע"י משה, כ' בחינות שבצד הא' האירו במצרים. ובחינה א' מהצד הב', שהוא הצור, האיר בהכאת הצור, שהוציא מים רבים, שהם חסדים מרובים, לכל ישראל. אמנם בחינה כ' שבצד הב', שהיא הנחש, שהיא בחינת הארת ג"ר דחכמה דשמאל שממנו נמשכים כל הדינים שבעולם, זה לא תקן משה. כי משה ה"ס קו האמצעי, שממעט אותן ג"ר דשמאל, שמהם יונק הנחש, ואינו מתקן אלא ו"ק דחכמה דשמאל. וע"כ נשאר הנחש בלי תקון. אמנם לעתיד לבא, כשיתתקן המנעולא, אז יתקן גם הנחש, שיתגלו הג"ר דחכמה שנגזזו, שה"ס או"א הפנימיים שנגזזו בעולם התקון. ואז יתבטלו כל הדינים והקליפות.

ו"ש (באות ט"ז) מהו ודברתם. אר"א, מני ליה עלי נחש, שצוה אותו לתקן את הדינין דנחש. דהא אתעביד בצור, כי הדינין דצור כבר נתתקנו ע"י שנתנו מים להשקות את העדה, השתא בעי דיתעביד בנחש, שיתקן הדינים דנחש, שהם הדינים דג"ר דחכמה דשמאל. לאשלא שמוי דקב"ה בארץ אתון, דהיינו שיהיה גמר התקון, ויתגלו או"א הפנימיים, ואז יאירו הג"ר דחכמה דשמאל, והדינים של הנחש יתבטלו. משמע, דכתיב ודברתם אל הסלע, שהדבור, ה"ס המשכת חכמה. ומביא ראייה, משכתוב, וידבר העם באלקים ובמשה, שפירושו, שהמשיכו הארת ג"ר דשמאל, שהוא כנגד אלקים ומשה, שה"ס קו האמצעי הממעט הארת ג"ר דשמאל, כנ"ל. וזוה שהמשיכו הג"ר דשמאל, הם חטאו לאלקים ומשה, ולפיכך מה כתיב בתריה וישלח ה' בעם את הנחשים השרפים, שה"ס הדינים דג"ר דשמאל הנקראים נחש כנ"ל. הרי שהמשכת החכמה מכונה דבור. משום שהדבור היוצא מן הפה מגלה כל מה שיש במוחין, אפילו הג"ר, אבל הו"ק דהארת חכמה, הם בחינת לב, בסוד לבא לפומא לא גליא. וז"ש,

ט מדרש בשלח הנעלם
 וְלֹא תִשְׁתַּלִּימוּ. לִכְנֹן לֹא תָבִיאוּ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. שְׁרִית לֹא־פָקַד לֹוֹן, וְלֹא תִשְׁלִימוּ
 לְאַעֲלֶאֱהָ לְהוֹן לְאַרְעָא, לִכְנֹן לֹא תָבִיאוּ.
 כא) אר"א, ידע לָבָא יְדַמְשָׁה בְּקַדְמִיתָא דְדַחִיל, כִּד חָמָא נְחָשׁ. דְּכָתִיב
 וַיִּנְס מֹשֶׁה מִפְּנֵי. לָבָא חָמָא, וְלֹא יָדַע.
 כב) א"ר אֶלְעָזָר, כְּתִיב וַיַּעַשׂ מֹשֶׁה נְחָשׁ נְחָשֶׁת וַיְשִׁימָהּ עַל הַנָּס. עַל
 נִס לֹא כְּתִיב, אֲלֵא עַל הַנָּס, בְּעַצְמָא לֹא־תִקְוִי וַיִּלְהַשְׁלִימוּ מַה דְּחָסַר. א"ל קב"ה,
 מֹשֶׁה, כְּתִיב לְהַקְדִּישֵׁנִי בְּמִים, בְּמִים וְלֹא בְּדָבָר אַחֵר. כְּשֵׁם שֶׁהִתְחַלַּתִּי בְּמִים,
 בְּעֵינָא דִּישְׁתַּלִּימוּ בְּשָׁמַי הַנָּס בְּמִים. א"ר אֶלְעָזָר אֶתְרָא דְחָסַר לֹא שְׁלִימוּ, אֲבָל
 נֶאֱתַעְבֵּיד נְסָא הַכָּא.
 כג) * א"ר יְהוֹשֻׁעַ, כְּתִיב עָשָׂה לְךָ שְׂרָף. עָשָׂה לְךָ, לְתוֹעֲלָתְךָ. עָשָׂה לְךָ,
 תִּקְוִי מִמָּה דְחָסַרְתָּ. עכ"ז לֹא תִקְוִי אֲלֵא רְאִיָּה, שְׁהִיּוּ רוֹאִין בְּנְחָשׁ וְחִיּוּן, אֲבָל לֹא
 נֶאֱתַקְדַּשׁ שְׁמָא בְּמִים, וְנִשְׁאַר חָסַר מִהַשְׁאַר.
 כד) וְתִקְנַתְּ בְּרִאִיָּה, עֲלֵהּ אֶל הַר הָעֲבָרִים הַזֶּה וּרְאֵה וּגו', וּרְאִיתָ אוֹתָהּ
 וְנִאֲסַפְתָּ אֶל עַמֶּיךָ, הֲרִיאִיתִיךָ בְּעֵינֶיךָ וְשָׁמָּה לֹא תַעֲבֹר. ת"ח, דְּעוֹנָשׁוּ הָרָה

מסורת הוזהר חלופי גרסאות
 צ) (שמות ד) לעיל אות יג צ"כ. ק) (במדבר כא) תרומה
 קלד צ"ח. ר) (שם כז) בהשמטות ח"ב רעב. ש) (שם
 כא) שלח קכה צ"ו ז"ח נ ט"ב. ת) (שם כז) כי תצא
 ל צ"ח. א) (דברים ל) בהשמטות ח"ב רעב:
 כ נ"א תשתלים (קראקא). ל נ"א ל"ג דמשה (קראקא).
 ו נ"א ל"ג ולהשלים (קראקא). ו נ"א את מגיד (דפוסים
 הראשונים). ט נ"א הרא (קראקא). ע נ"א נקדש (דפוסים
 הראשונים). פ נ"א ונשאר (דפוסים הראשונים).

מאמר הסולם נחש עלי צור
 יכולים להאיר, ע"כ לא היה יכול להכנס
 לארץ. וז"ש, אמר קב"ה, עבדית דשרי שמי
 וְלֹא אֲשַׁתְּלֵם, דהיינו שלא גמרת התקון
 בימך, שגם הג"ר דחכמה יוכלו להאיר, ע"כ
 אוף את שריות וְלֹא תִשְׁתַּלֵּם, שגם אתה
 אינך נשלם שתוכל לבא לארץ ישראל ולהאיר
 שם, משום שבחינתך היא ג"ר, כנ"ל, לָכֵן
 לֹא תָבִיאוּ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. אלא יהושע,
 שהוא אור הלכנה דהיינו בחינת ו"ק, הוא
 יבא ויאיר בארץ ישראל.
 כא) אר"א ידע לָבָא וכו': אר"א, לבו
 של משה ידע בתחילה, שירא כשראה את
 הנחש. שכתוב, וינס משה מפניו. הלב ראה
 ולא ידע. שאז עוד לא ידע שבטבתו, מפני
 שלא יוכל לתקנו, לא יוכל להכנס לארץ
 ישראל.
 כב) א"ר אֶלְעָזָר כְּתִיב וכו': אר"א,
 כתוב ויעש משה נחש נחשת וישימהו על הנס.
 על נס ולא כתוב, אלא על הנס. היינו, שרצה
 לתקן ולהשלים מה שחסר, דהיינו תקון דינין
 דנחש. א"ל הקב"ה, משה, כתוב, להקדישני
 (דפוס" דף ל' טור ב' * טור ג')

במים. במים, שהוא חסדיים, ולא בדבר אחר.
 כשם שהתחלתי במים, אני רוצה שישתלם
 בשמי הנס של המים. דהיינו שישתלם ע"י
 החסדיים, המכונים מים. א"ר אלעזר המקום
 שהיה חסר תקון לא השלים, אבל נס נעשה
 כאן. כלומר שנעשה תקון אחר.
 כג) א"ר יהושע כתיב וכו': אר"א,
 כתוב, עשה לך שרף. למה נאמר. לך. היינו.
 עשה לך, לתועלתך, עשה לך, תקן מה שחסרת.
 דהיינו שיתקן הדינים דנחש. עם כל זה, לא
 תקן אלא בראיה, שכתוב, וראה אותו וחי.
 שראיה ה"ס חכמה, שה"ס חיים, אבל לא
 נתקדש השם במים, שיתגלה שם החסדיים
 הנקראים מים. ונשאר חסר מזה.
 כד) ותקנת בראיה, ע"ה וגו': וכיון
 שתקנת הדינים דנחש, בראיה, בסו"ה וראה
 אותו וחי. עלה אל הר העברים הזה וראה
 וגו' וראית אותה ונאספת אל עמך. הראיתך
 בעיניך ושמה לא תעבר. כי משום שתקן הדינים
 דנחש בראיה, זכה גם הוא לראות את ארץ
 ישראל. בוא וראה שעונשו היה, שאפילו את
 הראיה

דַּאֲפִילוּ רְאִיָּה ^ז לֹא תִקַּן כְּדַחְזִי. כִּינֵן דַּעֲבַד ^ח לִיָּה רְאִיָּה, בְּהַאי אֲשֵׁלִים לִיָּה רְאִיָּה, אֲכַל לֹא אֲשֵׁלִים שְׁמִיָּה בְּמִיָּא, כְּמוֹ כָּל שְׁאָר שְׁמָא.

כה) א"ר יצחק, בְּשַׁעָה שְׁאֲמַר קב"ה לְכֵן לֹא תִבְיֵאוּ. אָמַר מֹשֶׁה, הַאי חוּזִיא לְתַקְלָא ^י דַּעֲלָמָא הָהוּ. א"ל קב"ה לָאו הָכִי, דִּינָא הָהוּ לְחִיבֵינָא, וְחִינֵן לְמֵאֲרִי קְשׁוּט.

ט) דְּכַתִּיב ^{יא} וְרָאָה אוֹתוֹ וְחִי. בְּאוֹתָהּ שְׁעָה יָדַע מֹשֶׁה דְּרָכִיו, וְהַצְדִּיק עָלָיו אֶת הַדִּין.

כו) פֶּתַח וָאֲמַר, ^{יב} הַצֹּר תָּמִים פְּעֻלוּ, דָּא הוּא צוּר דְּקָא אֲמַרִּינֵן. אֵל אֲמוּנָה וְאִין עוֹל, דְּכַתִּיב וְרָאָה אוֹתוֹ וְחִי. וְכַתִּיב ^{יג} הָאֵל תָּמִים דְּרָכּוֹ.

כז) א"ר חֲזִיָּא, וְהָא פְּנִינֵן אֵל תְּגִזְרַת רַחֲמֵי. כד"א ^{יד} אֵל מוֹצִיאֵם מִמִּצְרַיִם. ^{טו} אֵל רַחוּם וְחַנוּן. א"ל לָאו הָכִי, דְּתַנִּינֵן, ^{טז} דְּשֵׁלִיט רַחֲמֵי עַל דִּינָא. אֵל בְּלַחֲדוּדֵי יְכוּלַת ^{יז} הוּא, וְרִשׁוּתָא ^{יח} הוּא דִּילִיָּה. מֵאִי יְכוּלַת, שׁוּלְטָנוּתָא. כְּלוּמַר, שְׁלֻטָנוּתָא דְּאֵל, אֲתַנְבֵּר גְּזֵרָה דִּילִיָּה. כְּד"א ^{יט} יֵשׁ לְאֵל גְּדִי, דְּרִשׁוּתָא דִּילִיָּה יְכוּלַת דַּעֲיָנָא בִּישָׂא. אָמַר לִיָּה וְהָא כְּתִיב ^כ הָאֵל הַגְּדוֹל הַגְּבוּר. אֵל גְּדוֹל וְצָחָא, אֵל בְּלַחֲדוּדֵי נְצָחָא.

מסורת הזהר

ב) (במדבר כא) שלח קכה צ"ו. ג) (דברים לב) תולדות לו צ"ה. ד) (תהלים יח) בלק סד צ"ה. ה) (במדבר כג) בהשמטות ח"ב רעב. ו) (שמות לד) ויצא ק צ"ו ח"ב רסב. ח"ג סט: קמ: רנח. ת"ז תכ"ב סז: ת"ע קכט: י) (בראשית לא) ויצא קמו צ"ג. יז) (דברים י) משפטים קלח צ"ה.

חלופי גרסאות

צ נ"א ל"ג לא תקן כדחזי (דפוסים הראשונים). ק נ"א ל"ג ליה (קראקא) ונ"א ראייה ליה (ווינציא). ר נ"א עלמא הוית (קראקא). ש נ"א באותה שעה דכתיב וראה אותו וחי ידע (דפוסים ראשונים). ת נ"א הוה ולי"ג גזרת רחמי (קראקא) א נ"א שליט (דפוסים הראשונים). ב נ"א הוה ליה (קראקא). ג נ"א ליה (קראקא). ד נ"א לי"ג רשותא דיליה (ווינציא) ונ"א לי"ג מן רשותא עד אמר (קראקא).

מאמר

הראיה לא תקן לגמרי כמו שצריך, משום שלא המשיך שם מים, שהוא חסדים, עכ"ז כיון שעשה לו ראייה, בסו"ה וראה אותו וחי, השלים לו הקב"ה, ראייה, שיראה את א"י. אבל לא השלים על ידי הנס הזה את שמו במים, שהם חסדים, כמו כל שאר השם, דהיינו כמו התקונים הראשונים, שבקריעת ים סוף, והכאת הצור.

הסולם

נחש עלי צור

פעלו. שלא ימותו בצמא. אל אמונה ואין עול. היינו הדינין דנחש אינם עול, שכתוב, וראה אותו וחי. שלאנשי אמת הוא חיים. כנ"ל. וכתוב האל תמים דרכו. שפירושו מה שברא האל הדינין דנחש, תמים דרכו, מפני שהוא רק לרשעים, אבל לצדיקים הוא חיים.

כז) א"ר חייא והא וכו': אר"ח, אתה אומר, שהאל הוא רומז לדינין דנחש, והרי למדנו, א"ל, הוא גזרת הרחמים. כש"א, אל מוציאם ממצרים. אל רחום וחנון. א"ל אינו כן. כי למדנו שאל רחום פירושו, ששולם הרחמים על הדין. אבל א"ל בלבדו, הוא לשון יכולת, והרשות הוא שלו. מהי יכולת. היינו ממשלה, כלומר, ממשלתו של אל, שהתגברה וניצחה את הגזרה שלו. כש"א, יש א"ל ידי. שפירושו יכולת שלו ורשות, דהיינו הרשות והיכולת של עין הרעה שהיתה ללבן. א"ל והרי כתוב, האל הגדול הגבור. וגדול הוא חסד. ומשיב, אל גדול פירושו נוצח. וכן אל בפני עצמו פירושו נוצח.

כה) א"ר יצחק בשעה וכו': אר"י בשעה שאמר הקב"ה, לכן לא תביאו. אמר משה, נחש הזה, הוא רק למכשול בשביל העולם. א"ל הקב"ה אינו כן, הוא דין לרשעים, וחיים לאנשי אמת. שכתוב, וראה אותו וחי. באותה שעה ידע משה דרכיו והצדיק עליו את הדין.

כו) פתח ואמר הצור וכו': פתח ואמר, צידוק הדין, הצור תמים פעלו. זה הוא צור, שאמרנו, בסוד נחש עלי צור. שתקן אותו בהכאת הצור ויציאת המים. וע"כ, תמים

מדרש בשלח הנעלם יא
 (ח) הנהדר למילי קדמאי, וכתיב ה הצור תמים פּעלוּ כּי כּל דרכיו מְשֻׁפֵּט, הא צור. אַל אַמוּנָה וְאִין עוֹל וגו', הא נחש עלי צור. וכתיב ה האל יענות ומשפט. משום דאורחיה דנחש לאספא אורחיה, לכך כתיב ואין עול. האל יענות משפט ח"ו. א"ר אלעזר, היינו דכתיב א אשמעה מה ידבר האל ה'.
 (ט) וישלח ידו ויחזק בו ויהי למטה בכפו. כד"א ומטה כלפי חסד. א"ר יוסי שני מטות היו, אָחַד שֶׁל מֹשֶׁה, וְאָחַד שֶׁל הַקִּבְיָהּ. ממשמע דכתיב ומטה האלהים.
 (ל) דתנינן, בשעתא שהיה נוטל משה המטה, היה כאלו היה ברשותו וביכלתו. הה"ד ויקח משה את מטה האלהים בידו. ודאי שבדו לקח, אלא מהו בידו, ברשותו, כאלו הוא שלו.
 (לא) וא"ר יוסי, ברשותו של משה היה, עד שהוקם המשכן. כיון שהוקם המשכן, החזיר המטה לפני העדות. ומשם היה נוטלו לעשות בו נסים. הה"ד, ויקח משה את המטה מלפני ה', כיון שלקחו הרי הוא ברשותו, וכשלו היה.
 (לב) א"ר יהושע, אותו המטה של סנפיריגון היה, ומששת ימי בראשית אתברי. כמה דתנינן, ונהמכתב ונהמטה. רבי יהודה אומר, של עץ היה.

חלופי גרסאות

ה ה"ג הסלם נ"א כתוב נהדר למלי קדמאי אחר עלי צור (בכל הדפוסים). ו בדפוס קראקא חסר מן משפט עד משפט. ז נ"א מוסיף מטה משפט מטה (דפוסים הראשונים). ח נ"א מוסיף מאי משמע (קראקא). ט נ"א ביכלתו (דפוסים הראשונים). י נ"א ליג מן הה"ד עד סוף האות (קראקא). כ נ"א חור (דפוסים הראשונים).

מסורת זוהר

(ט) (שם לב) לעיל אות כו צ"ג. י' (איוב ח) בהשמטות ח"ב רעב. כ' (תהלים פה) שם. ל' (שמות ד) בהשמטות ח"ב רעב. מ' (שם יז) ב"א רכב צ"ה. נ' (שמות ד) בהשמטות ח"ב רעב. ז"ח כו ט"ד. ס' (שמות ד) בהשמטות ח"ב רעב.

הסולם

נחש עלי צור

משכתוב, ומטה האלקים. פירושו. מטה האלקים הוא מבחינת מלכות שנקראת אלקים. מטה משה, הוא מבחי' ז"א. כי משה הוא מרכבה לז"א.
 (ל) דתנינן בשעתא שהיה וכו': שלמדנו בשעה שמשה היה לוקח המטה של אלקים, היה, כאלו הוא ברשותו וביכלתו. ז"ש, ויקח משה את מטה האלקים בידו. למה כתוב בידו, ודאי הוא שבידי לקח. אלא מהו בידו, ברשותו, כאלו הוא שלו. כלומר שנתעלה מבחינת מלכות, לבחי' ז"א.
 (לא) וא"ר יוסי ברשותו וכו': ואר"י ברשותו של משה היה, עד שהוקם המשכן, כיון שהוקם המשכן, החזיר המטה לפני העדות, ומשם היה לוקחו לעשות בו נסים. ז"ש, ויקח משה את המטה מלפני ה'. כיון שלקחו הרי הוא ברשותו וכשלו היה.
 (לב) א"ר יהושע אותו וכו': אר"י, אותו

מאמר

(ח) נהדר למילי קדמאי וכו': נחזור לדברים הראשונים. וכתוב, הצור תמים פעלו כי כל דרכיו משפט, הנה צור. אל אמונה ואין עול, הנה נחש עלי צור (כנ"ל אות כ"ו). וכתוב האל יעות משום שדרכו של הנחש לשטות דרכיו, לכך כתוב, אל אמונה ואין עול, כי חס ושלוש שהאל יעות משפט. אלא שהוא מביא דינים על הרשעים אבל לצדיקים הוא חיים (כנ"ל אות כ"ה). א"ר אלעזר היינו שכתוב אשמעה מה ידבר האל ה' כי ידבר שלום אל עמו ואל חסידיו ואל ישובו לכסלה. כלומר, שלצדיקים הוא שלום, ומביא דין על הרשעים. כדי שהצדיקים והחסידים יראו, ואל ישובו לכסלה.
 (ט) וישלח ידו ויחזק וגו': וישלח ידו ויחזק בו ויהי למטה בכפו. הוא כש"א, כמה כלפי חסד. א"ר יוסי ב' מטות היו, אחד של משה, ואחד של הקב"ה. זה משמע (דפו"י דף ל' טור ג')

לג) מאן דאָמַר שֶׁל סַנְפִּירִינוֹן הָיָה, דְּכָתִיב ^ט כְּמֵרְאָה אָבֵן סַפִּיר דְּמוֹת פְּסֵא, וְכָתִיב מִטָּה הָאֱלֹהִים. וּמֵאֵן דְּאָמַר עֵץ הָיָה, דְּכָתִיב ^ז וַיֹּרְהוּ ה' עֵץ וַיִּשְׁלַף אֶל הַמַּיִם וּגו'.

לד) שֶׁם שֶׁם לוֹ חַק וּמִשְׁפָּט וְשֵׁם נִסְהוּ. אָמַר הַקב"ה, מִכָּאֵן וּלְהֵלָא הָרִי חַק וּמִשְׁפָּט לְעִשׂוֹת נִסִּים. חַק וּמִשְׁפָּט, ^י דְּכָתִיב ^א נָחַשׁ עָלַי צוּר. וְשֵׁם נִסְהוּ, מִשׁוּם דְּכָתִיב וַיִּמְתְּקוּ הַמַּיִם. דְּבָר אַחַר, אָמַר הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, מִכָּאֵן וּלְהֵלָא חַק וּמִשְׁפָּט, שְׁלֵא יְהֵא נִקְדָּשׁ אֶלָּא בְּמִים ^י שְׁנִמְתְּקוּ.

לה) א"ר יְהוּדָה, כְּתִיב פִּי מְרִים הֵם, מִכָּאֵן שְׁנִינוּ, יֵשׁ מִים עֲכוּרִים, וַיֵּשׁ מִים צְלוּלִים, וַיֵּשׁ מִים מְתוּקִים, וַיֵּשׁ מִים מְרִים. וַיִּצְעַק אֶל ה', לָמָּה צָעַק, מִכָּאֵן שְׁהָיָה בְּצַעַר בְּאוֹתָהּ שְׁעָה. א"ל נִהְיָה, מִשָּׁה, הַנְּחָשׁ * שְׁנֵהֲפֹךְ בְּסָנְהָ, עַכְשָׁיו אֶצְטְרִיף

מטרת הזהר

ע) (יחזקאל א) נח צב צ"ה. פ) (שמות טו) לעיל פרשת וישב אות לא צ"ת. צ) (משלי ל) ב"ב נג צ"א ח"ב סד. רעב. ז"ח לא ט"ד של"א תק"ח צח ט"ד.

חלופי גרסאות

ל ג"א מוסיף נחש עלי צור דכתיב (קראקא). ז ג"א שמתקו (דפוטים הראשונים). ו נוסח אחר ל"ג הקב"ה (קראקא).

הסולם

מאמר

נחש עלי צור

מכאן, שהיה בצער אותה שעה. על המים המררים. א"ל הקב"ה, משה, הנחש שנהפך, ממתה. בסנה, עתה צריכים לחקוק אותו בצור. ושניהם, הנחש והצור. עמדו על המים המררים. ובאותה שעה נחקק צור נחש שהיה בו קודם, ז"ש, שם שם לו חק ומשפט.

פירוש הדברים. כבר נתבאר שהנחש הוא הדינים שבקו השמאל, הנמשכים עם הארת החכמה דשמאל. ומכוננים דינים דדכורא. וצור, הוא הדינים שבקו ימין, המבטלים את הארת הג"ר של החכמה, והם סותרים זה את זה. כי ע"כ כשיוצא קו השמאל נעשית מחלוקת בין ימין לשמאל, שהשמאל רוצה לבטל כליל את הימין, והימין רוצה לבטל את השמאל (כמ"ש בפלפ"ס אות כ"ט) וחסרון המים נמשך מדינים. דנחש, כי הם מקפיאים את החסדים הנק' מים, שז"ס ולא היה מים לעדה (כמ"ש בזהר בראשית א' דף ר"צ ד"ה כתיב. ודף רמ"ז ד"ה ימא דקא"פ). והסתלקות הג"ר, ואחיות הקליפות המררים נמשכים מצור, שהם דינין דנוקבא, מבחינת המסך.

וז"ש, למה צעק, מכאן שהיה בצער באותה שעה, דהיינו שהיה בצער על אחיות הקליפות בחסדים, שה"ס מים עד שנעשו מרה כלענה. ולא ידע, איך להתגבר ולהרחיק את הקלי' משם. א"ל הקב"ה, משה, הנחש שנהפך בסנה, שה"ס הדינים שעם קו השמאל כנ"ל

אותו המטה של סנפירינון היה, דהיינו של אבן ספיר. ומששת ימי בראשית נברא. כמו שלמדנו (פסחים נד:) והמכתב והמטה. ר' יהודה אומר של עץ היה. פירוש. המטה של בחינת מלכות היה של אבן ספיר כי המלכות נקראת אבן ספיר והמטה של ז"א, היה של עץ. כי ז"א נק' עץ.

לג) מאן דאמר ש"ל וכו': מי שאומר שהמטה היה של סנפירינון הוא לומד משכתוב, כמראה אבן ספיר דמות כסא. וכתוב מטה האלקים. וע"כ המטה הוא של אבן ספיר, כמו הכסא. שה"ס המלכות. ומי שאמר עץ היה, הוא לומד. משכתוב, וידהו ה' עץ וישלך אל המים וגו'. שהוא היה המטה. כמו שמפרש והולך.

לד) שם שם לו חק ומשפט ושם נסהו. אמר הקב"ה, מכאן ולהלאה, הרי חק ומשפט לעשות נסים. חק ומשפט, היינו שכתוב, נחש עלי צור החקוקים במטה. ושם נסהו. משום שכתוב וימתקו המים. פירוש אחר. אמר הקדוש ברוך הוא, מכאן ולהלאה, חק ומשפט, שלא יהיה נקדש שמו ית', אלא במים שנמתקו.

לה) א"ר יהודה כתיב וכו': אר"י כתוב, כי מרים הם, מכאן שנינו. יש מים עכורים ויש מים צלולים, ויש מים מתוקים, ויש מים מרים. ויצעק אל ה'. למה צעק.

ג
 מדרש בשלח הנעלם יג
 לְחַקְקָא לִיה בְּצוּר. וְתַרְוִייהוּ עֲמְדוּ עַל הַמַּיִם הַמְּרִים. וּבְאֹתָהּ שְׁעָה נִתְחַקֵּק צוּר
 בְּנַחֵשׁ שְׁהָיָה בּוֹ קוֹדֶם, הַה"ד שָׁם שָׁם לֹא חָק וּמִשְׁפָּט.
 (לו) כִּד אָתָא רַבִּי אַבְא, שְׁאִילוּ קַמִּיה, אָמַר לְהוּ שְׁפִיר קְאָמַר ר' יְהוּדָה,
 וְהָכִי הוּא. וְאָנָּה אֶצְטְרִיךְ לְגַלְגָּא רְזָא דְמַלְאָה, ^ע הָא תְּזִינָא דְרַבִּי יְהוּדָה גְּלִי לָהּ.
 (לז) אָלָא אָמַר הַקְּב"ה לְמֹשֶׁה, מֹשֶׁה, הִשְׁתָּא בְּמַצְרַיִם הָיָה הַמַּטֵּה שֶׁל אַהֲרֹן
 לְדַחוּת הַקֵּשׁ הַשּׁוֹלֵט עַל ^פ יִשְׂרָאֵל בְּמַצְרַיִם, אַבְל כְּשִׁיבְאוּ מִמַּצְרַיִם, כְּמָה מְקַטְרְגִים
^ז מְזוּמְנִים עַל יִשְׂרָאֵל, לְדַחוּתָם בְּיָם, כְּמָה מִים מְרִים ^ב נִדְמְנוּ אֶצְלָם. כְּמָה מִים
 רְעִים יְקַטְרְגוּ בְּהֵם.
 (לח) בָּאוּ לַיָּם, בָּא רַהֲב שְׁרוּ שֶׁל מַצְרַיִם וְשֶׁל יָם. אָמַר הַקְּב"ה, ^ח מֹשֶׁה הָרַם
 אֶת מַטֵּף וְנָטָה אֶת יָדוֹ. בִּינֵן דְּאָמַר הָרַם אֶת מַטֵּף, מַהוּ וְנָטָה אֶת יָדוֹ. אָלָא הָרַם
 אֶת מַטֵּף נִגְדָּה שְׁרוּ שֶׁל יָם. בָּאוּ לְמַרְה, כְּמָה מִים מְרִים נִדְמְנוּ אֶצְלָם, וְנִצְטְעַר
 מִשָּׁה וְצִעַק, הִדָּא הוּא דְכָתִיב וַיִּצְעַק אֶל ה'.
 (לט) א"ל קב"ה, מֹשֶׁה, הֲרִי לָךְ עֲצָה בְּזָה, הַשְׁלַף הַמַּטֵּה אֶצְלָם, וְיִתְחַקֵּק נַחֵשׁ

מסורת זוהר (ק שמות יז) לעיל אות יב צ"י. ^ז נ"א המצרים (דפוסים הראשונים). ^ע נ"א חזא (קראקא). ^ח נ"א הוא (דפוסים הראשונים).
^פ נ"א המצרים (דפוסים הראשונים). ^ב נ"א מומני (דפוסים הראשונים). ^ז נ"א מומני (דפוסים הראשונים). ^ב נ"א מומני (דפוסים הראשונים). ^ב נ"א מומני (דפוסים הראשונים).

הסולם מאמר
 (כ"ל אות י"ד) עכשיו אצטרף לחקקא ליה בצור, שצריכים עתה לעורר את הדינים דקו שמאל המכונים נחש. כדי שיבטלו את הדינים שבצור, להיותם סותרים זה את זה (כנ"ל וירא דף י"ט ד"ה כחוס היום) ואז ימתקו המים. אמנם לא עד שיבטלו לגמרי את הדינים דצור, כי אז יבטלו המים, כי בשליטת קו השמאל נפאים המים, אלא בשיעור שיהיו נשארים שניהם, הנחש, לבטל את אחיות הקליפות המרים שבמים, והצור, לבטל את הג"ר דשמאל, כדי שקו השמאל יתאחד עם הימין, ולא יבטלו הו"ק דהארת החכמה שבשמאל, גם לא יבטלו המים שהם החסדים. וז"ש, ותרווייהו עמדו על מים המרים, דהיינו הנחש וגם הצור ובאותה שעה נתחבק צור בנחש שהיה בו קודם, וכיון שהצור נתחבק בנחש, נתבטלו ממנו הקליפות המרות, כי הדינים דנחש מבטלים אותם. הה"ד, שם שם ל"ו חק ומשפט. חק, ה"ס הצור, הנמתק על ידי הנחש. ומשפט, ה"ס הדינים דנחש, המתתקנים ע"י הצור. שתקונים האלו נעשו במרה. כנ"ל.
 (לו) כד אתא ר' אבא וכו': כשבא ר' אבא, שאלו לפניו פירוש הכתוב תנ"ל. אמר להם יפה אמר ר' יהודה. וכך הוא. ואני צריך להם (דפ"י דף ל' טור ד')
 נחש עלי צור
 לגלות סוד הדבר, כי אני רואה שר' יהודה כבר גילה אותו אלא שצריכים לבאור.
 (לז) אלא אמר הקב"ה וכו': אלא, אמר הקב"ה למשה, משה, עתה במצרים, היה המטה של אהרן, מספיק לדחות הקש, דהיינו הקליפות הקשות. השולט על ישראל במצרים. אבל כשיצאו ממצרים, כמה מקטריגים יהיו מוכנים על ישראל, לדחותם בים. כמה מים מרים יודמנו אצלם, כמה מים רעים יקטרגו עליהם.
 (לח) באו לים בא וכו': ומפרש. באו לים, בא רהב שרו של מצרים, ושרו של הים, אמר הקב"ה, משה, הרם את מטף ונטה את ידך, שואל. כיון שאמר הרם את מטף, מהו ונטה את ידך. ומשיב. אלא הרם את מטף, כנגד השר של הים, להכניעו. באו למרה, כמה מים מרים נודמנו אצלם, ונצטער משה וצעק. ז"ש ויצעק אל ה'.
 (לט) א"ל קב"ה משה וכו': א"ל הקב"ה, משה, הרי לך עצה בזה. השלך המטה אל המים. ויחקק נחש עלי צור, שניהם ביחד (כנ"ל באת ל"ז) וינצלו. ז"ש, ויורהו ה' עץ, כמש"א, מקום שיפול העץ, שפירושנו עצה. וישלך

עלי צור שניהם וביחד, וינצל. הה"ד, ויורהו ה' עץ. ת כמד"א, ח מקום שיפול העץ, שהוא עצה. וישלף אל המים. וכתוב שם שם לו חק ומשפט, נחש עלי צור. ושם נסהו, עטרהו בנסים. אמר הקב"ה, מכאן ולהלאה, הרי לך שיצמוד אצל המים, הרי לך א שיתקדש שמי במים.

(מ) כשכאו לאלים, באו המים לקטרג עליהם, אמר קב"ה, משה, במקום הזה אין צריך מטה, הרי יעקב שהוא האילן בשבעים נפש, והוא שבעים תמרים. ושתים עשרה עינות מים, שנים עשר שבטים. כשבעים צמודים, ושנים עשר שבטים, בזכותם יגן עליכם, במקום הזה שנקרא אילן, והוא אלים. כד"א, ט פי יבשו מאילים אשר חמדתם.

(מא) מיד ויחנו שם על המים, ומשמע דכתיב על המים, ומשמע דכתיב, שם שם לו, ולא במקום אחר. ושם שלטו בני ישראל על המים, ולא הוצרך המטה. מכאן ולהלאה אצטריך המטה בנחש עלי צור, אצל המים.

(מב) באו לחורב, באו המים לקטרג, אמר ליה הקב"ה, והפית בצור, המטה ה אצטריך הכא, והפית לאלו באותו צור, ולא בנחש. אמר משה, יתיר אצטריך

מסורת הזהר

(ה) (קהלת יא) ז"ח ס ט"א. (ו) (ישעיה א) בשלח צ"א ר נ"א בידך (דפוסים הראשונים). ש נ"א ויצילו (דפוסים הראשונים). ו נ"א ליג מן כמד"א עד וישלך. א נ"א שיקדש (קראקא). ב נ"א ליג מן זכותם עד כד"א (קראקא). ג נ"א במקום הזה שנקרא אילן והוא אילים משמע (קראקא). ד נ"א למדבר (קראקא). ה בדפוס קראקא חסר מן אצטריך הכא עד אצטריך הכא (קראקא).

חלופי גרסאות

מאמר

הסולם

נחש עלי צור

ע"ש יעקב, שהוא אלים. כש"א כי יבושו מאלים אשר חמדתם, שפירושו אילנות.

(מא) מיד ויחנו שם וגו': מיד ויחנו שם על המים. ולא פחדו. זה שלא פחדו, משמע, משכתוב, על המים. דהיינו בלי יראה מקטרוג שלהם, ומשמע שכתוב במרה, שם שם לו, שמורה ולא במקום אחר. ושם באלים שלטו בני ישראל על המים, ולא הוצרך המטה, אבל מכאן ולהלאה, נצרך המטה בנחש עלי צור, אצל המים.

(מב) באו לחורב באו וכו': באו לחורב באו המים לקטרג. והיינו מתוך הדינים דקו שמאל, שהמים נקפאים, ואין מים לשתות. אמר לו הקב"ה והכית בצור. כאן צריכים המטה, והכית לאלו, באותו צור, שהוא דינין דמסך המבטלים הארת החכמה שבשמאל, שאז יוצאים מים (כנ"ל אות י"ד) ולא בנחש. כי דינים דנחש מקפאים המים, וכאן היו צריכים לפתוח המים, שאינם נפתחים אלא בצור. אמר משה

וישלך אל המים כמו שנצטווה וכתוב שם שם לו חק ומשפט. שפירושו שנחקק נחש עלי צור (כנ"ל באות ל"ז). ושם נסוהו. היינו שעטרהו בנסים אמר הקב"ה מכאן ולהלאה, הרי לך שיעמוד אצל המים, שהוא צור, שעל ידו יוצאים מים כנ"ל. הרי לך שיתקדש שמי במים, דהיינו ע"י חקיקת הנחש בצור, שמעביר הקליפות ממנו כנ"ל. ומתקדש השם.

(מ) כשכאו לאלים באו וכו': כשכאו לאלים באו המים לקטרג עליהם, דהיינו מתוך הדינים שבצור, אמר הקב"ה, משה, במקום הזה, אין צריך מטה, כדי לחקוק הנחש בצור ולבטל דינו, כמו במרה, כי הנה יעקב, שהוא האילן בע' נפש, שירדו למצרים, והוא סוד ע' תמרים. ושתים עשרה עינות מים, ה"ס שנים עשר שבטים. שהם כנגד שבעים עמודים שב"א, בסוד השם ע"ב, שהוא ע' סנהדרין וב' עדים. וכנגד י"ב שבטים שבמלכות, המקבלים מ"ב צירופי הויה שב"א. זכותם תגן עליכם במקום הזה, שנקרא אילן (דפ"י דף ל' טור ד')

טו מדרש בשלח הנעלם
הָבָא, אָנָא חָמֵי מִים דְּבָעוּ לְשִׁטְפָא. אַמַּאי, הֲנִנִי עוֹמֵד לְפָנֶיךָ שָׁם עַל הַצּוּר
וְהַכִּיתָ בַצּוּר.

מג) א"ל קב"ה למשה, עדיין במריבה עתידים המים לקטרג יותר, שהם
מים עכורים רעים וזדוניים, ויזדווגו בהם בישראל בגלוי לעיניהון, ובאותה שעה
אצטרף המטה, והתיר עליהם הנחש בגלוי לעיניהם, ויתקדש שמי. הה"ד,
וְהַקְדִּישְׁנִי בַמִּים לְעֵינֵיהֶם. מהו לעיניהם. בגלוי. וְכָדָבֵר שֶׁנִּזְדוּגוּ בָהֶם בְּגִלּוּי.
מד) ת"ח, הָכִי חָמָא דוֹד, דְּכַתִּיב ל' לולִי ה' שֶׁהִנֵּה לָנוּ בְּקוּם עֲלִינוּ אָדָם,
זֶה פְרָעָה. אָזִי עָבַר עַל נַפְשֵׁנוּ הַמִּים הַזְדוּנִים, כְּדָאֲמַרִּינָן. וְכַתִּיב וְנַפְשֵׁנוּ כְּצַפּוֹר
נִמְלָטָה מִפַּח יוֹקָשִׁים וּגְוִי.

מה) א"ר אבא, מה ראה משה באותה שעה, שלא עשה בנחש. אלא ישראל
היו דוחקין למשה תנה לנו מים, נתיעץ משה ואמר, קב"ה אמר לי לעמוד
בנחש, ואנא חמי דאין גזירה לנחש במים, ודאין יכולתו אלא בעפר, ודכתיב
וְעָפָר תֹּאכַל כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ, מִשְׁמַע דְּעַפְרָא יִיכּוֹל וְיִשְׁיַצֵּי כָּל יוֹמוֹ, אָבֵל בְּמִיָּא

מסורת זוהר חלופי גרסאות
(ת) (במדבר כז) לעיל אות כב צ"ר. א) (תהלים קכד) ו נ"א ל"ג מן ויתקדש עד כדבר (קראקא). ז נ"א דבר
בהשמטות ח"ב רעב: ב) (שם) שם ת"ז תכ"ו עב: (ווינציא) ונ"א ככר (קראקא). ח נ"א עמוד (קראקא). ט נ"א
ל"ג דאין יכולתו (קראקא). י נ"א א"ר יהודה מהכא ול"ג דכתיב (קראקא).

מאמר הסולם נחש עלי צור
משה, כאן צריכים יותר מהכאת הצור, כי
אני רואה שהמים עומדים לשטוף. כלומר, שכח
הדין הטמון בהם עתידים להתגלות ולמה אתה
אומר. הנני עומד לפניך שם על הצור והכית
בצור.
מג) א"ל קב"ה למשה וכו': אמר
הקב"ה למשה, עדיין במי מריבה עתידים
המים לקטרג יותר, שהם מים עכורים רעים
וזדוניים, ויזדווגו בהם בישראל בגלוי לעיניהם,
כלומר ששם יתגלה כח הדין שבמים בגלוי,
ויתאחו בישראל. באותה שעה נצרך המטה,
ותתיר עליהם הנחש שבגלוי לעיניהם ויתקדש
שמי. מהו לעיניהם. היינו בגלוי. כדבר שנזדווגו
בהם בגלוי. כלומר כמו שכח הדין הטמון
במים נתגלה ונתאחו בישראל בגלוי, אף אתה
תתיר הדינים של הנחש בגלוי. ואז יהיה גמר
התקון. כמ"ש לעיל (אות כ').

מד) ת"ח הכי חמא דוד, בוא וראה,
כך ראה דוד, שכתוב, לולִי ה' שהיה לנו
בקום עלינו אדם. זהו פרעה. אזי עבר על
נפשנו המים הזדוניים. הוא כמו שאמרנו (באות
ל"ה). וכתוב, נפשנו כצפור נמלטה מפח יוקשים
וגו'.

(דפו"י דף ל' טור ד')

לֵא. וַיִּשְׂרָאֵל דְּחָקִין לִי, וְאֶעֱבֹד דִּיעֲבִיד נִיסָא, לֵא יַעֲבִיד כִּי בְּאַתְרָא דָא, אֶלְא יִכַּד אַתְחַקֵּק, אַתְחַקֵּק בְּעַפְרָא, וְלֵא בְּמִיָּא. דְּכִתִּיב ^א וַיִּשְׁלִיכֵהוּ אֶרְצָה וַיְהִי לְנַחֵשׁ. וְצוּר בָּדָא אַתְחַקֵּק, בְּמִיָּא, בְּמַרְה, וּכְבֹר עֲבֹד נִיסָא. ^ב טֹב דְּאֶעֱבִיד בְּהֵאֵי, דְּאֶתְעֲבִיד נִסָּא אַחְרָא. יִמְיָד וַיִּךְ אֶת הַסֶּלַע * בְּמַטְהוּ פְּעַמִּים, א"ל קב"ה, מִשָּׁה יַעַן לֹא הֶאֱמַנְתֶּם בִּי לְהַקְדִּישֵׁנִי, דְּחַשְׁבְּתוּן דְּלֵא יִכִּיל נַחֵשׁ בְּפִימִים, לְכֹן לֹא תִבְיֵאוּ. ^ג וּמִטָּף אֲשֶׁר הִפִּיתָ בּוֹ אֶת הַיְאֹר כּוֹ מ"ט מְשֻׁם דְּמַחַקֵּק בְּנִיסִין הִוָּה וַשְׁמָא קְדִישָׁא עֲלָאָה רְשִׁמָא בֵּיה.

מטורת הזהר

ד (שמות ד) לעיל אות יג צ"כ.

חלופי גרסאות

כ נ"א לאלתר (קראקא). ל נ"א ל"ג כד אתחקק (קראקא).

מ נ"א ל"ג טב ואעביד (קראקא). נ נ"א דכתיב (קראקא).

ט כדפוסים ישנים כתבו עד כאן פרשת המטה. ונוסח אחר לא גרסין מכאן עד סוף האות.

מאמר

הסולם

נחש עלי צור

שראה שעוד לא הגיע זמנו כנ"ל, וא"כ למה נענש. ואין לומר שטעה משה בזה. והענין הוא, כי העונש היה על מה שלא תקן את ישראל שיזכו לגמר התקון. ובאמת לא היה זה עונש, אלא בחינת סבה ומסובב. כיון שלא נתתקן הנחש במים, באפן שיוכל להמשיך הג"ר דחכמה בלי דינים, ע"כ מסובב מזה, כי משה לא היה יכול לבא לארץ ישראל, כי אם היה משפיע בארץ ישראל היה ממשיך שם הג"ר דחכמה דשמאל (כנ"ל אות כ') ולפי"ז, אין הפרש אם חטא בזה או לא חטא, אלא כיון שלא המשיך את גמר התקון, ע"כ אינו יכול לבא לארץ ישראל ומ"ש, הקב"ה, יען לא האמנתם בי להקדישני וגו', היינו שלא תקנו את ישראל בתקון השלם.

סליק פרשת בשלח

לתת להם מים, ואע"פ שיהיה נעשה נס, שהנחש לא יפסיק המים, לא יעשה במקום הזה, אלא בגמר התקון. שמושה ראה, שעוד לא הגיע זמנו. אלא כשנחקק המטה בנחש (כנ"ל אות י"ד) נחקק בעפר ולא במים. שכתוב, וישליכהו ארצה ויהי לנחש. אבל צור, נחקק בזה, במים, במרה, וכבר עשה נס, במים, בחורב, טוב שאעשה בזה שנעשה בו נס אחר, בחורב, מיד ויך את הסלע במטחו פעמים. א"ל הקב"ה, משה, יען לא האמנתם בי להקדישני, שחשבתם, שלא יוכל הנחש להיות עם מים, לכן לא תביאו. ומטף אשר הכית בו את היאור, מהו הטעם. היינו משום שהיה חקוק בנסים, והשם הקדוש העליון, רשום בו.

ויש להבין, הרי גם משה ידע שבגמר התקון יוכל הנחש להמצא עם המים, אלא

(דפו"י דף ל' טור ד' *) דף ל"א טור א')

